Universidad de Deusto
Biblioteca

DOCTRINAE

JESUITARUM.

6

Co[illegible]ipt.
Hist. Ger n. S.J.
Abt. HB.
Jp
123 6

1589.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Archiv Prov Germ.

COLL. SCRIPT.
HIST. GERM. S. J.

Universidad de Deusto
Biblioteca

DOCTRINÆ

IESVITICAE PRAECIPVA CAPITA.

Tomus sextus.

SCRIPTA QVÆDAM CONTINENS, in quibus tum ex Scripto Dei verbo, tum ex Orthodoxæ Antiquitatis catholico cõsensu, nonnulli Doctrinæ Christianæ articuli à Iesuitarum corruptelis vindicantur.

15863

Bibliotheca Facult. Philosophiae Provinc. Cast. Orient. S. I.

RVPELLÆ.
APVD THEOPHILVM REGIVM.
M. D. LXXXVIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. IO. SERRANI, QVARTI ANTI-Ieſuitæ, ſiue de vera veræ Eccleſiæ autoritate, aduerſus Ioannis Hayi monachi-Ieſuitæ commenta & conuicia, Reſponſionis poſterior pars.

2. Gratiani Anti-Ieſuitæ, pars altera: Id eſt, Canonum ex veterum Theologorum ſcriptis à Gratiano in illud volumen (quod Decretum appellatur) congeſtorum, & doctrinæ Ieſuiticæ, ex variis iſtius nuperæ ſectæ Matæologorum ſcriptis exceptæ, COLLATIO, In qua præcipuè de Chriſti præſentia in Euchariſtiæ Sacramento, & de carnis Chriſti manducatione agitur.

TYPOGRAPHVS CHRISTIANO LECTORI, Salutem:

PRIORIBVS Tomis ſemel & iterum conſilii mei rationes tibi aperuiſſe exiſtimo, quas repetere non ſert animus. In præſentia ſubiicere pauca quædam viſum eſt. Quum tandem, Dei beneficio, ad manus meas peruenisſet Ioannis Serrani ad Hayi Scoti Apoſtatæ & Ieſuitarum Turnoniorum profeſſoris conuicia & commenta reſponſionis pars poſterior, in qua de veræ Eccleſiæ autoritate agitur, vtilem hanc & accuratã de rebus grauiſſimis diſputationem, in qua Scripturæ canonicæ & veterum Theologorum innumeræ pene teſtimonia erudite admodum explanantur, & à fallaciis Ieſuiticis vindicantur, prælo quamprimũ commiſi, vt integra Serrani reſponſione (cuius priorẽ partẽ quartus tomus continet) fruereris. Quoniam verò, inditem rerum in hanc reſponſionis poſtremã partem cõficere immẽſi fuiſſet laboris, præcipuorum capitum ſummam ſequentibus hanc præfatiunculam paginis deſcripſimus, vt breue hoc ſpecimen operis præſtantiam oculis tuis exhibens te ad illius diligẽtem meditationem magis ac magis alliciat. Adiunximus præterea, Gratiani anti-Ieſuitæ partem alteram, in qua quum præſcripta de Euchariſtiæ Sacramento capita abſoluere autor co-

gitaret, temporis angustia pressus, de presentia & manducatione carnis Christi disputationes exegit, reliquas de communione & sacrificio, tertia parte, si Deus dederit, persecuturus. Quemadmodum autem, tum in Anglia, tum in Germania excitauit Dominus pios & doctissimos viros quorum scriptis Iesuiticæ sectæ præstigias apertè detexit: ita confidimus Gallicas Ecclesias Antichristi furiis hodie vexatas, fideles non paucos Christi seruos nihilominus alere, quorum studiis alta vulnera Iesuiticæ sectæ erroribus infligentur, donec tandem appareat Dominus Iesus Christus, omnium dissidiorum Iudex, qui oris sui Spiritu hominem sceleratum, filium inquam illum perditionis, conficiet & illustri suo aduentu abolebit. Iesuitæ equidem, in Germania præsertim, quantùm possunt ruentem Babylonem fulciunt, veritatémque cælestem miris artibus oppugnant: sed vano conatu. Quotiescúnque enim omnipotenti Deo visum fuerit istis Antichristi mancipiis ferreos hominum gladios, militum exercitus, & carnalem illam pompam qua sola teguntur, è manibus & ceruicibus excutere, Sophismata tot disputationibus & libris aspersa in fumum proculdubiò euanescent. Quid enim potest vitreum mẽdacium aduersus solidam Dei veritatem? Dum verò huius beneficii spe certa sustentamur, operà nostrà ad sinceræ fidei confirmationem animæque tuæ consolationẽ ac ædificationem, Christiane Lector fruere, & Vale.

SERIES

SERIES PRAECIPVORVM Capitum quæ posterior pars Responsionis Ioannis Serrani ad Hayium complectitur.

Summa & œconomia huius tertiæ Partis pagina 3

Primariæ quæstionis firmamentum è superiori demonstratione natum. 8

Veram Ecclesiam verbo Dei, vt fundamento suo innitiac proinde & Verbum esse priùs Ecclesia, & omnem Ecclesiæ autoritatem Verbo Dei definiri. 8

Ἐπεισόδιον siue Digressio, pro defensione communium harum notionum, fundamẽtum esse prius ædificio: & mensuram mensurato esse priorem: aduersus ἀφιλοσόφους Hayi obtrectationes. 12

Generalis descriptio quæstionis de Ecclesiæ autoritate. 21

Testimonia antiquitatis. Primùm testimonium, è *Tertu. lib. 4. aduersus Marcionem.* 23

Secundum testimonium ex eodem Tertulliano, lib. de præscript. aduersus hæret. 27

Superioris doctrinæ illustratio, facta Verbi Dei cum Ecclesia Catholica comparatione. 28

Illustrissimi testimonij, quo Ecclesiæ cum Verbo comparatæ autoritas explicatur, vera & genuina interpretatio, aduersus Hayi obtrectationes. 1. Cor. 3. 10. *Secundum gratiam Dei quæ data est mihi &c.* 32

Primum absurdum ab Hayo excogitatum: Si ex illius Analogiæ regula doctrinæ considerentur, aperiri omnibus erroribus fenestram. 51

Secundum Hayi absurdum: Ex hac Analogia hæreses refelli non posse. 57

Tertium Hayi absurdum: Superuacaneos fore docto-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum virorum in Scripturam commentarios, si veritas ex hac Analogia iudicetur. 58
Plena ad primariam quæstionem responsio, è superiori doctrina nascens. 60
Cauilli Hayani post rei primariæ cladem præter rem effusi. 63
Responsionis Orthodoxæ ab Hayo frustra oppugnatæ, Summa, De vera veræ Ecclesiæ autoritate. 71
Exemplorum quæ ad Quæstionem primariam illustrãdam attuleram, & ab Hayo fusè oppugnantur, Illustratio & Defensio. 73
Primum exemplum. Quomodo in Papatu conseruetur fundamentum Ecclesiæ. 75
Secundum exemplum. Vniuersalis Episcopi principatum vel primatum, quem Pontifex Romanus in Ecclesiam Catholicam affectat, esse paleam siue stipulam fundamento superstructam. 81
De loco Matth. xvi. nominatissimo, Tu es Petrus & super hanc Petram, &c. 82
Augustini de Petrò testimonium defenditur. 109
Axiomatis Christiani, Christum Ecclesiæ suæ vnicum esse caput, Hayi oppugnatio & Serrani deffensio. 119
Tertium exemplum. Imagines Sanctis consecrari, illorum ossa reliquiásque adorari, esse paleam siue stipulam aureo fundamẽto superstructam, quam ignis comburet. 126
Superioris responsionis ἐπεξεργασία, id est vberior accuratiórque explicatio, eáque duplex. Prima quidem κατασκαστική, ostendens qualis & quanta sit illa Ecclesiæ autoritas, Verbo Dei à nobis definita: altera ἀνασκαστική, ea diluens quæ & vniuersæ huic veritati solent opponi, & propriè in his Iesuitarum assertionibus obiiciuntur.
Pars prima. Qualis & quanta sit Ecclesiæ autoritas. 137

Ἐπεξεργασίας, id est, illustrationis ad primariam quæstionem institutæ,
Pars secunda. Complectens refutationem earum rerum quæ à veritatis aduersariis huic doctrinæ opponũtur vniuersè primùm à Pontificiis, singulatim verò à Iesuitis in his Turnoniis assertionibus. Ita secundæ huius partis ἀνασκαστικῆς ἐπεξεργασίας particulæ sunt duæ, Generalis, vna: Particularis, altera. 170
Oeconomia huius primæ particulæ ἀνασκευαστικῆς. E scriptura. Epatribus. Hayanæ digressiones ad rem primariam eludendam intritæ. 171
Prima Hayi digressio. 172
Primum Hayi argumentum. 175
Secundum Hayi argumentum. 184
Ἀντεπιχείρημα, siue Obuersio superiorum argumentorum. 186
Testimoniorum quæ à Pontificiis obiiciuntur, vera & germana expositio, aduersus Hayi Iesuitæ calumnias. De loco Ioannis xxii. 25. Sunt & alia quæ fecit Iesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mundum &c. 193
Secunda Hayi digressio qua instituit probare, His extremis temporibus non modò inutilem esse Scripturam, sed planè pernicioſamiac proinde ab Ecclesia exterminandam. 208
De loco Ieremiæ cap. xxx. Hoc erit fœdus &c. 208
De duobus Tertulliani testimoniis. 221
De secundo loco Tertulli. ex eodem libro, 224
De loco Augustini è libro de fide symbolo, ca. ix. 225
Demonstratio E Ioannis testimonio in vtranque partem conformata. 237
Locus de traditionibus, 238
Argumentum pontificiorum. 241
Traditionum discrimina. 243

Universidad de Deusto
Biblioteca

Responsio ad singulas Hayi exceptiones huic doctrinæ oppositas. 245
Argumentum variis Scripturæ & Antiquitatis testimoniis munitum, 275
Hayi exceptiones. 277
Digressio ex Hayi exceptione nata, Quomodo dicatur Christus aliquid ignorare. 283
Scripturæ testimonia ab Hayo oppugnata, à Serrano propugnata, De Christi dicto, In vanum me colunt, docẽtes doctrinas, mãdata hominũ, Matthæi xv. 292
De testimonio Isaiæ, Ad legem & ad testimonium. 295
De loco Apostoli 1. Corinth. 4. 6. 299
De loco ad Colossæos, 2. 23. 302
Antiquitatis testimonia ab Hayo vellicata, à Serrano defensa. 313
De loco Chrysostomi, Homi. 4. in 2. caput 2. ad Thessa. epist. 313
De loco Tertull. In lib. de corona Militis. 314
De tribus Cypriani locis, in quibus explicatur discrimen bonæ & malæ consuetudinis. 317
Noua Hayi argumenta pro Traditionibus non scriptis, & ad ea Serrani Responsio. 319
Primum argumentum. 320
Secundum argumentum. 321
Tertium argumentum. 322
Quartum Hayi argumentum. 324
Demonstratio refellens Hayanæ argumentationis vanitatem de Scripturæ incertitudine. 328
Demonstratio Categorica, de Scripturæ certitudine. 332
Quintum argumentum. 334
Ἀνασκευὴ, id est, refutationis pars altera. Peculiarem responsionem complectens ad singula incommoda quæ in Iesuitarum Turnoniorum assertionibus sanæ doctrinæ obiiciuntur. 337

Primum

Primum absurdum Iesuitarum, Si omnes res fidei ad Verbum scriptum reuocentur, Ecclesiæ autoritas eleuatur atque pessumdatur. Summa responsio. Quum Scriptura ad omnes vitæ Christianæ partes valeat, soláque sit & certa fidei regula, omnino Ecclesia ex ea iudicans, certam efficacémque obtinet autoritatem, filiis suis instruendis, hostibus destruendis. 338
Testimonium Augustini de Analogiæ vi & vsu: ex lib. 2. de doctrina Christiana, capite 6. 362
Scripturæ vsus alter, Vt firmamentum est fidei nostræ, ita experimentum. 366
Secundum absurdum Iesuitarum. Impiorum hominum qui Scripturis omnibus fidem derogant, insolentia comprimi non potest sine autoritate Traditionum non-scriptarum: ac proinde Verbum Scriptum non satis valet nisi Verbi non-scripti adiumento fulciatur. Summa responsio. Vt Scriptura planè vtilis est ad doctrinam, ita ad redargutionem: ac proinde omnes errores aduersus veritatem nati è Scriptura deprehendi & refelli debent & possunt. 379
De nominatissimo Augustini loco, Ego Euangelio nõ crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret autoritas. Contra Epistolam fundamenti, ca. quinto. 409
Primariæ quæstionis 'De veræ Ecclesiç autoritate, vltima adiudicatio. 421
Ex aduersarij verbis suo tamen more dolis & iocis veritatem ludificare molientis. 421
Tertium absurdum Iesuitarum. Si res omnes ad scriptum Dei Verbum reuocantur, soláque illius autoritate fides nostra innititur, fore cogamur repudiare pleraque fidei dogmata: sicuti pædobaptismum & perpetuam Deiparæ virginitatem. Summa re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sponsio. Omnia ad salutem necessaria in Verbo Dei scripto perfectè comprehenduntur, vt nihil nobis desit ad fidem nostram perfectè stabiliẽdam. Certè & pædobaptismus & perpetua Deiparæ virginitas è Scriptura probatur. 435
De Pædo Baptismo. 437
Primum argumentum. De Christi oraculo, Sinite paruulos venire ad me quia talium est regnum cœlorum. Mat. 19. 441
Secundum argumentum. Ex Apostoli testimonio, Liberi fidelium sunt sancti. 1. Corinth. 7. 14. 445
Tertium argumentum. Ab analogia Circumcisionis & Baptismi. 449
Quartum argumentum. Ab exemplo Apostolorũ. 459
Perpetuam deiparæ virginis virginitatem Scripturæ testimoniis comprobari. 461
Nouæ Hayi Exceptiones quibus instituit probare, Imbecillam & manca esse Scripturam: & ad illas Responsio Serrani.
Prima Exceptio. Vnicum Baptismum minimè iterandum, è Scriptura minimè probari. 482
Secunda Exceptio. Infantes Baptismi sacramento initiatos, in Christianis numerandos esse, è Scriptura non probari. 484
Tertia Exceptio, Henochi & Eliæ vitam & reditum Scriptura non probari. 488
Quarta Exceptio, Patrem esse ingenitum, Scriptura non probari. 490
Quinta Exceptio, Filiũ esse Patri ὁμούσιον Scriptura minimè probari. 402
Sexta Exceptio, Spiritum sanctum esse Deum. Scriptura non probari. 492
Septima Exceptio, Quomodo probetur. In Christo duas esse naturas, operationes & voluntates 433
Octaua Exceptio, In Deo tres esse personas. Scriptura non probari. 494
Nona Exceptio, Spiritum sanctũ à Patre & Filio procedere, Scriptura non probari. 495
Decima Exceptio, Figuram quam Communicationem proprietatum vocant, fuisse à Patribus inuentam sine Scriptura. 497
Vndecima Exceptio, Dominicæ diei vsum Scriptura non probari. 498
Duodecima Exceptio, E Scriptura probari non posse, Hominem sola fide iustitiam imputatiuam consequi. 499
Decima tertia Exceptio, E Scriptura probari non posse, Neminem mortalium posse omnibus Dei mandatis parere. 501
Decima quarta Exceptio, E Scriptura probari nõ posse, omnia quæ ab hominibus fiunt, peccata esse. 502
Decima quinta Exceptio, E scriptura probari non posse, Hominis voluntatem non esse liberam. 502
Hayanæ argumentationis Paradoxum siue Blasphemia. 505
Absterfio calumniarum quibus Iesuitæ periurij notã Ecclesiis nostris inurere conantur, quasi Scripturam falsis interpretationibus deprauent. 506
Primus locus. Gen. 4. 7. Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. 507
Secundus locus. Non omnes capiunt verbum istud. Matth. 19. 11. 512
Tertius locus. Annumeratus est duodecim Apostolis. Act. Apost. 1. 26. 516
Quartus locus. Non derelinques &c. Act. 2. 27. 517
Quintus locus Ioan 3. 5. 522
Sextus locus. De ordine functionum Ecclesiasticarum. Ephes. 4. 12. & 1. Cor. 12. 28. 526
Ad importunam Hayi censuram, De distinctione librorum Canonicorum & Apocryphorum. 528
Conclusio vniuersæ disputationis. 539

Universidad de Deusto
Biblioteca

LECTORI, TYPOGRAPHVS SALVTEM.

QVVM aliquot pagellæ vocarent, & D. IO. Serranus longissimo itineris interuallo à nobis abesset, dicta quædam Augustini ex Epistolis 118. & 119. ad Dardanum, quidam Theologiæ studiosus hîc apponenda curauit. Hæc igitur Augustinus.

Primùm tenere te volo, quod est huius disputationis caput, Dominum nostrum Iesum Christum leni iugo suo nos subdidisse, & sarcinæ leui.

Illa quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, ab ipsis Apostolis vel plenariis conciliis commendata & statuta, vt dies festi in Christi memoriâ retinentur ac celebrãtur.

Alia quæ per loca terrarum regionésque variantur, vt ieiunia, eucharistiæ perceptio variis diebus, & cætera huiusmodi, liberas habent obseruationes.

Quod neque contra fidem neque contra bonos mores iniungitur, indifferẽter est habendum, & pro eorum inter quos viuitur societate habendum est.

Quod instituitur præter consuetudinem, vt quasi obseruatio Sacramenti sit approbare non possum, etiam si multa huiusmodi propter nonnullarum vel sanctarum vel turbulentarum personarum scandala deuitanda liberius improbare non audeo.

Sed hoc nimis doleo, quia multa quæ in diuinis libris saluberrima præcepta sunt minus curantur, & tam multis præsumptionibus sic plena sunt omnia, vt grauius corripiatur qui per oclauas suas terram nudo pede tetigerit, quàm qui mentem vinolentia sepelierit.

Omnia itaque talia, quæ neque sanctarum scripturarum autoritatibus continentur, nec in conciliis Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt: sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix aut omnino nunquam inueniri possint causæ quas in eis instituendis homines secuti sunt: vbi facultas tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo.

Quamuis enim neque hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, seruilibus oneribus premunt: vt tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus, subiiciebantur.

Sed Ecclesia Dei, inter multam paleam multáque zizania constituta, multa tolerat: & tamen quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD IESVITAS, Admonitio.

VT facilius miteſcatis, & non inimico animo vobiſque pernicioſo nobis aduerſemini, quouis iudice nos impetrare à vobis oportet, vt ex vtráque parte omnis arrogantia deponatur. Nemo noſtrum dicat iam ſe inueniſſe veritatem: ſic eam quęramus quaſi ab vtriſque neſciatur. Ita enim diligenter & cõcorditer quæri poterit, ſi nulla temeraria præſumptione inuenta & cognita eſſe credatur. Aut ſi & hoc à vobis impetrare nõ poſſumus, ſaltem illud concedite, vt vos tanquam incognitos nunc primùm audiamus, nunc primùm diſcutiamus. Iuſtum eſſe putamus illud poſtulatum, hac ſanè lege ſeruata, vt vobiſcum nec oremus, ne cconuenticula celebremus, nec Ieſuiticum nomen accipiamus, ſi non nobis de omnibus rebus ad ſalutem animæ pertinentibus ſine vlla caligine rationem perſpicuam dederitis.

PRIMAE QVAEstionis tertia pars.

DE VERA VERÆ Eccleſiæ autoritate.

QVI PRINCEPS EST & primarius inſtitutæ Quæſtionis finis.

EARVM RERVM QV
in hac tertia primæ Quæstionis
parte tractantur,

ORDO & CATALOGVS.

Summa & oeconomia disputationis.
Quæstionis firmamentum.
Eiusdem descriptio vniuersa.
Descriptionis illius illustratio.
Plana ad ipsam quæstionem R
SPONSIO.
Illius responsionis accuratior explic
tio: eâque duplex. Prima, doc
quænam sit Ecclesiæ autoritas. Se
cunda, refellit ea quæ cum vniuer
se à Pontificiis, tum singulatim à I
suitis Tirroniis huic doctrinæ op
ponuntur.
Locus de Traditionibus.
Ad nouas Iesuitarum exceptiones Re
sponsio.
Abstertio nouarum calumniarum qu
bus Iesuitę nos traducunt tanquam
corruptores Scripturæ.
Conclusio vniuersæ disputationis.

SVMM

SVMMA ET OECONOMIA HVIVS tertiæ Partis.

RECTE dictum fuisse veteribus, Hæreticorum nullam esse frontem: & in multiloquio non deesse peccatum, omnes quidem Iesuitarum disertationes abundè demonstrant: at inter primos non tacebitur Hayus meus vbique audax & loquax: in hac verò vltima disputationis huiusce parte sic collectatus, vt omnes hæreticorum frontes linguásque in se vnum conuertisse videatur. Ita nimirum res per se veras suáque luce manifestas inuoluit, contorquet, negat. ita dum se teneri sentit, per varios peregrinorum sermonum cuniculos & anfractus fugam molitur. Multiloquio igitur Hayano factum est, vt hæc disputatio præter animum meum excreuerit: dum ego illius lego vestigia omnésque rimas per quas ille emanans non se desertorem sed me desertum esse vult intelligi. Me tamen dedisse operam ne multiloquium obesset veritati, è reipsa iudicaturos arbitror eruditos, qui animaduertent res mihi ab Hayo obiectas paucioribus explicari non potuisse. Nec verò rerum illarum varietatem, quarum tractandarum occasionem mihi obiecit Hayus, ingratam inutilémque Le-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctori fore puto, illas enim conatus sum propriis locis sic designare, vt ad vsum præstò essent legentibus Idcirco vniuersæ disputationis Summam conatus sum sic breuiter repræsentare.

VT PRIMO Commentario veram Ecclesiã ab ementita secreueram, & secundò veram veris suis notis definieram: ita proximum erat vt hoc tertio commentario veræ illius & Catholicæ Ecclesiæ autoritatem demonstrarem: eóque ordine vt rerum inter se connexarum ἀλληλοχία & series perspiceretur. Et quum Ecclesia ædificetur super fundamento Prophetarum & Apostolorum, consequens erat Verbum Dei esse prius Ecclesia, atque adeò omnem Ecclesiæ autoritatem Verbo Dei inniti. Vbi igitur desierat posterior disputatio, inde commodum petebatur à me primordium, cõmunésque hæ nationes huic veritati prælucebant, *Fundamentum esse prius ædificio*, & *Mensuram mensurato priorem*.

Quum autem rectè docendi leges præscribãt, vt res ipsa primum indicetur vniuersè: deinde accuratiùs vberiúsque explicetur: idcirco his principiis primariam Quæstionem de autòritate Ecclesiæ, vniuersè describo.

Et quoniã tota in eo est conttouersia, Vtrum sit prius Ecclesia Verbum, an Verbo Ecclesia: ideo vtriusque comparationem instituo.

HIS ITA constitutis plenam adiungo Quæstionis primariæ RESPONSIONEM.

Quid hîc meus Hayus? Quum videt se teneri, neque vim præsentem luculentæ veritatis eludi vllo modo posse, ad vernaculas artes se conuertit. De re quidem primaria merũ silentium: at ne tacendo victus esse videatur, animosè obloquitur: & re ipsa prætermissa, ordinem meum & verba mea carpit, exempla quæ ad rem illustrandam attuleram, verbosè traducit & sugillat: denique,

Quà data porta ruit, & longo turbine perflat.

AT EGO inde Responsionem illam meam accuratiùs illustro: primùm, docendo consentanea: deinde, refellendo dissentanea: ex legibus Demonstrationis, quę rei iudicatæ ἐπεξεργασίαν vult adhiberi, & κατασκαστικὴν docendo, & ἀνασκαστικὴν refellendo.

PRIMA igitur pars explicationis huiusce meæ, in eo est vt doceat, Quænam illa sit Ecclesiæ autoritas, quam à nobis contemni aduersarij criminantur, Ecclesiæ nomine, laruam Ecclesiæ, id est Papatum, introducentes.

SECVNDA verò pars, primùm refellit ea quæ à Pontificiis vniuersè obiici solent ad eludendam Scripturæ autoritatem, cui omnis Ecclesiæ autoritas innititur: deinde, ea quæ à Iesuitis Turnonii (in illis assertionibus è quibus disputationis occasio nata est) singulatim opponuntur.

Quandoquidem autem è Scriptura & Patribus Hayus opponebat Traditiones non-scriptas nouis machinis munitas: ideò ostendi vberiùs quod in priori libello meo obiter & strictim notaueram, Quænam sint Traditiones Apostolicæ, & quænam Apostaticæ: vt illas recipiamus, has repudiemus. Hinc natus est locus DE TRADITIONIBVS.

Exinde Hayus longum sermonem propagat. Turnonię assertiones tertium incommodum nobis opposuerant, *Si fidei res omnes ad scriptum Dei verbum reuocentur, fore vt pleraque fidei dogmata cogamur repudiare*. Duo autem dogmata notauerant quæ Scripturæ testimoniis probari non posse asserebant, Infantum baptismum, & perpetuam Deiparæ virginitatem. Hæc ego scriptura pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bari ostenderam in priori libello meo: at hîc nouis viribus insurgit Hayus, nouos cuneos, no uas exceptiones opponit quibus Iesuiticum a xioma tartum tectúmque tueatur, Mancam & im perfectam esse Scripturam, & Verbi non-scripti illius suis adiumentis supplementum indigere, Quindecim enim profert religionis Christianæ capita, quæ negat Scripturæ testimoniis proban posse: vt, In vna Dei essentia tres esse personas Patrem esse ingenitum Filium Patri consubstan tialem, Spiritum sanctum esse verum Deum, & à Patre & Filio procedere: In Christo duas esse naturas, duas operationes, duas voluntates: Ho minem sola fide iustificari, & cætera fidei nostræ præcipua capita: quæ si non probantur in Scri ptura, & sine Scriptura probantur, quidnam eri aliud fides nostra quàm larua & cothurnus?

Itaque vt illic silentio, ita hic blasphemia ca sam prodit meus aduersarius: vt è gemina veri tatis victoria geminus quoque Triumphus Ve ritati decernatur, Ἀφωνίας & Βλασφήμου: quum illic obmutescat ipse: hîc blasphemet, vt absur dissimo portento Iesuitica scena explodatur at que exsibiletur.

Profligata igitur causa, desinit in diras & co uitia Hayus, nos sacrilegij & plagij accusans prolatis aliquot locis, quos à nostris hominibus perperam expositos fuisse ait.

At ego vera germanáque illorum locorum sen tentia demonstrata, & ab illius criminationibus vindicata, ita clausulam impono vniuersę disputa tioni: Quum probatum abundè fuerit, Scriptu ram esse certam & solam fidei regulam, illáque Ecclesiam fundari & ædificari. consequens esse Omnem veræ Ecclesiæ autoritatem Verbo Dei definiri, vt illius sit custos, heres & interpres Ec clesia

clesia, Scripturam è Scripturis intelligens & exponens, columna & firmamentum Veritatis, eorum mater quorum Deus est pater: ac proinde extra quod nō est salus, quippe quæ solam Sponsi sui Iesu Christi vnici Seruatoris vocem audiat & sequatur, Peregrini commenta refugiat atque detestetur.

QVOD ERAT DEMONSTRANDVM.

Hîc verò pij & veritatis amantes (& ij maximè qui Iesuitas nondum norunt:) perspicient, quantis strophis Mendacium conetur illudere Veritati: quibus cothurnis theatrū petat Sophistice, in quas se facies transformet vt fallat, quas rimas quæritat vt in dolo deprehensa elabatur: quibus denique viribus victrix Veritas vbique triumphet, multiplicem enim lectionis huius vtilitatem voluptatémque prolixitatis tædium le nituram spero.

PRIMARIÆ QVÆSTIONIS FIRMAMENTVM E SVperiori Demonstratione natum.

Veram Ecclesiam verbo Dei, vt fundamento suo inniti: ac proinde & Verbum esse prius Ecclesia, & omnem Ecclesiæ autoritatem Verbo Dei definiri.

HAYVS.

Hactenus *in quæstione constituenda tuo iudicio, Minister, desudasti, hoc enim significas illo* tuo, Substrato disputationis fundamento. *Si autem quod ex eo consequitur perspicuum est, vt ais, cur non disputandi hoc loco finem facis? Perspicua vis (vt suspicor) obscurare, & lucem rebus per se claris, verborum tuorum inuolucris & ambagibus adimere, quò facilius lectorem circumueniri possit.* Pag. 91.

SERRANVS.

Ordinis ratio redditur aduersus Hayi vellicationes.

QVVM veram Ecclesiam suis verè propriisque notis definiuerim, & eam à Synagogæ vestræ insidiis vindicarim: significaui me substrato fundamento in eo iam esse vt ostendam, quid nam ex illis principiis consequatur. Quid igitur tibi videtur mirum, me huic firmamento superstruere

struere necessaria? id est quæ ad vniuersæ Quæstionis principem primariúmque finem pertinent, vt nimirum intelligatur quænam? qualis & quanta sit illius Catholicæ Ecclesiæ autoritas? Perinde enim facis ac si architectum increpares qui substrato fundamento parietes, fenestras, ianuas, cæteráque ædificij partes necessarias exædificaret. Quorsum verò, homo prudentissimè, substernitur fundamentum ædificio, nisi vt omnes ædificij partes superstruantur? Ieci ego hactenus fundamentum Quæstioni: nunc ipsam à me explicandam esse, & à rerum quidem positarum consensu, nemo non videt, præter te σκοτεινὸν & tenebricosum hominem, qui tamen audes Veritatis lucem tenebras appellare.

HAYVS.

Egregia est hæc tua philosophandi ratio, ô noue Dædale, Ideóne concludes Deum ante dedisse Verbum scriptum, quàm Ecclesiã ædificaret? Noli leges Deo imponere: noli eius vim imbecillitatis humanæ regula metiri, Primum Ecclesiæ fundamentum est, Agnus ille, quem D. Ioan. ab origine mundi occisum esse scripsit. Et quia voluisti nos arguta scilicet quæstione irretire, à te vicissim quæro, vtrum sit prius fundamẽtum terræ, an vniuersa terræ moles. Si prius fundamentum esse dixeris, doce nos quódnam sit hoc fundamentum quod ante terram extitit, Nam fundamentum si terram habere negaueris, Scripturæ testimonio conuinceris. Videsne fundamentum non debere necessariò antecedere illud cuius est fundamentum? Mensura non est prior semper tempore: nam tem-

psu est mensura motus, licet tẽpus motũ non antecedat, si Aristoteli fides habeatur. Cæterum τὸ μετρητὸν non est propriè mensuratum, sed mensurabile *Disce à Grammaticis latinè & non barbarè loqui: putas ad populum nunc garrire quod gallicè dicitur* cauſer. Pag. 91. 92.

SERRANVS.

Argumentationis meæ ratio perſpicua eſt, & hactenus tam ſollicitè inculcata, vt mirum eſſe deberet te negare res è ſuperioris doctrinæ aſſenſu prorſus ratas atque confeſſas, niſi eſſes Ieſuita, id eſt niſi tuum eſſet de rebus omnibus ſenſu etiam & experientia cuilibet exploratis controuertere. Hactenus oſtendi Verbum Dei eſſe primariam Eccleſiæ notam: & quatenus illud Paulus appellarit fundamentum Eccleſiæ, quatenus etiam Chriſtum eodem nomine inſignierit. Eãdémne igitur rem centies repetam, vt ieiuno Ieſuitæ ſtomacho gratificer, qui rerum inops eodem ſemper cothurno ludit? Atqui omnes norunt ex ſuperioribus non hæc eſſe contraria: Chriſtum eſſe Eccleſiæ fundamentum, &, Verbum Chriſti idem eſſe fundamentum Eccleſiæ. Rationem iam reddideram his verbis, *Quod neque chriſtus à ſuo Verbo, neque Verbum à Chriſto ſeiungi ſeparariue vllo modo poſſit.* Sed quid attinet idem tam ſæpe inculcare? Probaui Hayum ſceleratè confundere Λόγον illum Patri ὁμοούσιον, Filium Dei, verum & æternum Deum, cum externo verbo ſuo, per quod Filius Dei ſeſe patefecit generi humano. Hìc verò idem miſerè inculcanti cur plura reſpondeam?

Chriſtus & Verbũ Chriſti, quomodo vocentur fundamentum Eccleſiæ.

Hayana γιγαντομαχία.

AT Hayanæ ſubtilitatis filum perſequamur. Quum

Quum vrgetur vi luculentæ veritatis & certo rationis iudicio, vt in rebus deſperatis fieri ſolet, Deum è machina deuocat, ad illius Omnipotentiam ementito planè nomine confugiens: deinde Homonymiam illam de Verbo antequam-ſcriberetur millies iam excantatam reponit: deniq; argumentum meum vt euertat, ipſam Naturam euertere conatur.

Quomodo Deus vtatur Verbo ſuo ad hominum ſalutem.

Dum conſtitutas à Deo leges affero, leges minimè impono Deo, eiúſque vim omnipotentem humanæ imbecillitatis regula non metior: eas, inquam, ipſas leges quas conſtat Deum ad Eccleſiæ ſuæ ædificationem Verbo ſuo conſtituiſſe, tantùm oſtendo. Euangelium, quo ædificatur Eccleſia, eſt potentia Dei ad ſalutem generis humani, quæ illuſtriùs efficaciúſque etiam emicat in redemptione Eccleſiæ quàm in creatione & gubernatione Mundi, Deus autem (inquit Iacobus) nos progenuit ſermone Veritatis próque beneplacito voluntatis ſuæ nos elegit antè iacta mundi fundamenta, & prædeſtinauit quos adoptaret in Filio: & ſtato à ſe tempore nos vocat per ſermonem Veritatis, id eſt per Euangelium ſalutis noſtræ. Cur igitur, magne Theologe, potentiam Dei à Dei voluntate diſcerpis & voluntatem Dei ex Dei verbo non intelligis?

Iacobi 1. 18. „ „ „ „ „ „ „ „

Si Agnus ille quẽ D. Ioan. ab origine mũdi occiſum eſſe ſcripſit, eſt primum (vt rectè ais) Eccleſiæ fundamentum, cur non rectè concludam verbum ſcriptum eſſe Eccleſiæ fundamentum? Te tu ipſum confodi telo non ſentis? Ais enim D. Ioannem ſcripſiſſe de æterno Agno eiuſque ſacrificio. Te ſcriptum Verbum agnoſcere non ſentis. Si ſine Verbo ſuo intelligi Chriſtus non poteſt, ecquod aliud Verbum imaginari potes quàm Prophetarum & Apoſtolorum ſcripturas,

exipsius etiam Agni ore notatas? aiebat enim
Ioan.5.39. Agnus, *Scrutamini scripturas. illæ enim sunt quæ testificantur de me.* Idem vero post resurrectionem, exorsus à Mose & omnib. Prophetis interpretabatur illis in omnib. scripturis quæ de ipso scripta erãt.
Ioan 8.47 Maioribus autem vestris edicit. *Sermonem patris mei non habetis in vobis manentem. Qui ex Deo est, verba Dei audit. propterea vos non auditis. quia ex Deo non estis.*

Idem Dei Verbum, & antequàm scriberetur & postquam scriptum est, ad crãben Hyanam.

Idem & voce & scripto datum est Ecclesiæ, Verbum Dei. Antequam enim scriberetur, (quemadmodum millies inculcaui) Patres tradebãt filiis doctrinam quam vel ipsi à Deo, vel à Patribus acceperant. Postquam autem moses, Dei mandato, παρεδόθη doctrinam de salute æterna mandauit literis, eandem Prophetę exposuerunt Ecclesiæ, quæ sacrum illud voluntatis diuinæ depositum diligenter conseruauit. Inde ille, *Non sic fecit omni nationi: vt ei se Deus notum faciat &c.* Vna igitur eadémque De veritas & non scripta & scripta vni Ecclesiæ patefacta est ad ipsius salutẽ: vt fastidiosa sit tua idẽ ad nauseam inculcantis repetitio. Idem verbum Patres voce, eodem scripto liberi ipsorum acceperant ab eodem Deo in eadem Ecclesia. Vt igitur repetitione illa nihil importunius: ita homonymia nihil impudentius excogitari posse nemo non videt. Quasi duplex sit verbum Dei, duplex Ecclesia! Apage has sacrilegas voces Iesuitarum scholis bene dignas: Proximum tamen est vt Hayani argumenti vim acuménque expendam.

Ἔκτασιν siue Digressio, pro defensione communium harum notionum, *Fundamentum esse prius ædifitio: & mensuram mensurato esse priorem*: aduersus ἀφιλοσόφους Hayi obtrectationes.

DIXERAM ego fundamentum esse prius suo ædificio, & Mensuram mensurato esse priorem. Vt veritatem Ecclesiæ Hayus euerteret, has quoque communes notiones, sempiternas Naturæ leges, euertere conatur. Rogat me primum, existimémne terram habere fundamentum: mihíque, si id negem, è Scriptura actionem minatur. Commoda solicitudo Scripturam obtendit Scripturæ hostis. At quis nostrûm id negauit vnquam? Nouimus terram firmissimo niti fundamento. Tibi igitur volens fingis insomnia. At vt Terræ fundamẽtum agnosco, ita tuum argumentum aio carere fundamento, dum Terræ fundamentum ἀφιλοσόφως quærit. Tu qui in disputationis primordio exquisitam quandam Physices cognitionem ostentabas, mihíque eo nomine acerbissima quæque minitabãre, miram profectò nunc prodis Physices cognitionem.

Mirificã Iesuitarũ in rebus etiam philosophicis cognitionẽ ex hoc loco Lector perspiciat.

Naturæ Opificem cum Natura cõfundis: quod summum esse scelus agnouit etiam Plato, Naturæ luce. At nos è meliori felicioríque Physica intelligimus per fidem, Verbo Dei mundum fuisse constructum. Profanum est & impium, humanis commentis Deum subiicere. Epicureum est, quærere quas vectes, quæ ferramenta, quas machinas Deus in tanti operis molitione adhibuerit: quum λόγῳ δυνάμει τὸ πᾶν ἐσώσατο, id est res omnes extiterint suam essentiam consequutæ à Sermone illo Opifice: quemadmodum vere aureis verbis agnouit Academia. Neque enim Na-

In Philebo.

Mundi creatio.

Proclus in Timæum.

Naturæ opifex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Natura distinguendus.

tura seipsam creauit sed à Deo creata, constitutum à Deo Opifice suo ordinem constanter cõseruat. Distinguenda igitur à te erat, Artium Decane, Natura quũ à Deo crearetur, à seipsa, postquam à Deo creata est: quam nimirum certis legibus firmatam tot sæcula constantem viderunt, vt ait Propheta. Naturam Deus suo Verbo creauit, & vt eam in tempore crearet, tempus primũ creauit, & lucem antè Solem: vt & Naturæ vniuersæ, & propria temporis, Solisque in ipso Naturæ theatro Opifex agnosceretur. At in Natura certas ipse leges constituit, quas conseruat, & quas nos quoque vult intueri, vt in illis quicquid de ipso cognosci potest, intelligamus.

Hac substrata distinctione, dico planè esse ἀφιλόσοφον & inscitum, quærere, Quódnam fundamentum Deus terræ substrauerit: quum Deus sermone suo potenti terram condiderit, neque velit nos de se cogitare tanquam de Opifice homine, sed piè & reuerenter adorare æterni sui Verbi planè diuinam efficaciam quæ verè physico axiomate illo significatur, DIXIT & FACTA SVNT.

Causa opifex a causis naturalibus sic distinguenda est, vt quum Naturæ leges certas ratásque Princeps causa constituerit, ipsa ab omni necessitate liberrima agat quicquid velit. Impium denique est ea peruestigare quę Deus vult nos nescire quorum cognitionem ipse sibi reseruat, vt plane admirabilem ipsius potentiam & sapientiam in rebus à se creatis contemplemur. Itaque de hoc ipso arcano (de quo nunc sermo est institutus) Iobus cõcionatur *Nudus est infernus coram illo, & nũ est operimentũ perditioni.* Infernũ siue sepulchrũ (שְׁאוֹל siue ἅδην) vocat ima terræ loca siue penetralia, quæ sunt hominibus incognita. Deo verò nuda & aperta. Perditionem ideo vocat,

De terræ fundamẽto, veræ Physices doctrina.

Iob 26. 6. & apud eundem 38. 4. *Vbi nam eras quãdo fundabam terram super quo bases eius defixæ sunt*, &c.

Iudæ 10.

cat, quia animalia putrescunt & corrumpuntur in terræ visceribus. Sic fundamentum illud terræ describit: at admirabilem Dei potentiam in eo stabiliendo vult nos admirari, quum ait Deũ *suspendisse terram super nihilum*. Ecquibus enim, Hay, columnis innititur Terra? Tu scilicet Naturæ genius de terræ fundamento sic loqueris, tanquam ex vltima abysso nuper egressus, ad hæc supera loca conscenderis, vt nouum Physices acroama hominibus explicares. At tu potiùs quò veritati respondes, noua commenta iocabundus ingeris, vt palàm sit te in illorum hominum esse numero de quibus Scriptura, *Isti quæ non nouerunt, ea conuitiis inceſſunt: quæ verò physicè siue naturaliter norunt, vt animalia rationis expertia, in iis corrumpuntur.* Impiè curiosa & profana quæstio, Vtrum terræ fundamentum sit priùs creatum quàm ipsa terræ moles. Deum credimus Verbo suo terrã vniuersam creasse, neque architectorum in morem fundamentum substrauisse, cui deinde reliquam terræ molem supermoliretur. Insana est & non-ferenda mortali homini hac de re indagatio. Nimirum, vt rectè ait ille, hæc mortali sunt imperuia, Deo Opifici cognita.

Αὐτὸς γὰρ κραδίην ἐνεείλια τορνώσαντο,
Καὶ κατὰ οἷμον ἔδησεν ἀμειρήτοιο θαλάσσης.

Dionysius de situ orbis. Terræ situs in centro Vniuersi. Aristide Mundo ad Alex. & lib. 4. de cælo cap. 4 5.

Quòd si iuuat in magno Vniuersi corpore terram animantium omnium sedem & quasi parentem distinctiùs contueri, quàm multa sunt & vtilia & iucunda, in quibus admirabilem Terræ structuram contemplemur! Certè quoniam grauia omnia suopte (vt inquit Philosophus) nutu & pondere ad pares angulos in mediũ Vniuersi feruntur: telluri in qua summa ineſt grauitas, hic naturalis situs est vt medium eundémque imum in Vniuersi corpore locum sit sortita: vel vt ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

luit Academia, quoniam quod solidum & æquilibratum est in medio Vniuersi loco, ad nullam extremorum partem, propter perfectã ipsorum similitudinem potest declinare: Terra vndiquaq; æquilibris paribúsque ponderibus in Vniuersi medio examinata, quum cœlo vndiquaque sibi simili circumuectatæ, nullo opus habet fulcro quo regatur, sed æquilibrio se suo sustentans, in ipso Vniuersi cardine stat immota, in nullam partem declinans:

Plato in Timæo.

Ouidius in Metamorph.

Ponderibus librata suis,

vt inquit ille,

vel vt diuus poëta canit,

——Stat nullo mobilis æuo
Terra super solidæ nitens fundamina molis,
Pollenti stabilita manu.——

Psalm. 103

Atque hæc quidem de Terræ fundaméto melior philosophia docet, Hay, iubétque vt eius situm admirabilem contemplemur, quem Opificis prouidentia sic aptauit, vt commodæ animantibus sedes tutáque hospitia præbeantur. Terra enim vt grauissima, infimum Vniuersi locum tenet, v Naturæ & legibus, proximum, Aqua: ac proinde omnem terræ superficiem circumprehensare atque inuoluere debuerat. Opificis tamen Dei numine & prouidentia effectum est, vt Aqua certis in locis terræ cedat, terra verò ab aqua euoluta atque explicata, extet sicca:

Ouid. idẽ in metamorph.

——terra obruta quondam
Fluctibus, vt fuso super ardua culmina velo:

vt ait Propheta: & ex eádem Naturæ luce, ethnicus poëta,

Densior his tellus, elementaque grandia traxit,
Et pressa est grauitate sui: circumfluus humor
Vltima possedit, solidumque coercuit orbem.

Verùm de his hactenus, vt & alia in hoc argumento

gumento Physico præclara acroamata prætermittam, quum non sint nostri instituti, sunt tamẽ digna nobilium ingeniorum consideratione, vt non esset opus ineruditum Sophistam non ineptis modò & ridiculè curiosis, sed prophanis etiam & blasphemis quæstionibus extra rem euagari: nisi vt in eo genere audacem & vecordem imperitiam suam ostentaret. Illi igitur sic in summa respondeo:

Quum argumentum tuum, Hay, non tam ratione refelli, quàm cerebrum pharmaco emendari debeat, manet firmum hoc Axioma, sua luce manifestum, ipsiúsque sensus iudicio verissimum, Fundamentum tota ædificij mole prius esse. Quin tu igitur potius amentiam tuam non sentis, quum fundamentum ædium in tectis quæras, & sempiternas Naturæ leges, luculentæque veritatis autoritatem euertere moliaris? Atque hoc quidem de primo insanæ tuæ Physices idolo: de secundo videamus.

Respõsio de terræ fundamẽto.

ESTO (inquis) *mensura sit mensurato prior, non tamen semper tempore, nam tempus est mensura motus, licet tempus motum non antecedebat, si Aristoteli fides habeatur.* Si Aristotelis fides habetur, Aristotelee Theologe, Mundus est æternus, & grauiter hallucinatus est Moses qui Dei mandato creationem Mundi Ecclesiæ credendam literis mandauit. At si Deo ipsi de seipso per Scripturam testificanti fides habetur, antè omnem Mundi motum, ante Cœlum, antè Solem, creatum est tempus à Deo, vt vniuersam naturam, ipsius motus principium, in tempore crearet. Tempus igitur omnem motum antecessit, si Ecclesiæ physicam audimus: si Aristotelis genium, nunquam incepit tempus quum illius iudicio Mundus semper extiterit: imo (vt insanientis sapientiæ ἀσύστατα &

De cõmuni notione. *Mensura esse priorem mensurato.*

& deliria ostendamus) Nullum est tempus in Mundo, si illi credimus. Qui enim res æternas tempus complectatur earúmque rationem metiatur: aut quomodò res æternæ erunt in tempore? Si Mundus est æternus, ipsáque adeò Natura æterna, quomodo ipsa erit principium motus: aut quænam erit vis temporis in Natura? Frustra igitur de tempore agit Aristoteles in Mundo æterno, sibíque adeò aduersatur, at longius præuaricatur Hayus, Aristotelem Verbo Dei & certis Naturæ legibus opponens. Verùm Aristoteles quoque Iesuitam refellat. Docet Aristoteles tam tam esse temporis & motus inter se cognationem, vt licet Tempus non sit motus, sine motu tamen esse non possit: vt enim motus quum fit, dicitur esse, cuius tamen partes non permanent: sic Tempus est quum fluit, cuius pars præterita ampliùs non est, futura nondum est. Ita perspicuum est nihil aliud esse Tempus quàm notationem prioris & posterioris in successione Motus, vt sint idem & Tempus & Motus, ratione tantùm distinguantur. Si igitur tunc habemus cognitionem Temporis, quum Motum ipsum priore & posteriore, distinguimus, quì nō sit verum *Mensuram esse priorem mensurato*, quum non possit animo concipi Motus illa successio, nisi Tempus ipsum animo priùs concipiamus? At magni est momenti in rebus ordinis notatio, quam animus noster describit atque definit. Idcirco quærit Philosophus, Sublatóne animo motum numerante, & in eo partes priores à posterioribus distinguente, tempus esse possit. Certè qui illum rerum ordinem è Natura tollit, Naturam ipsam tollere videtur, hominémque adeò spoliare animo, qui sine contemplatione nullus est, & sine rerum ordine non contemplatur. Abi igitur, & ipsi

ipsa naturæ fundamenta, si potes, conuelle, vt veritatem validiùs labefactes. Prioris tamen & posterioris ordinem non magis de rebus, quàm vel res ipsas de Natura, vel Naturam ipsam tolles: ac proinde ratum manebit Axioma, *Mensuram semper & necessariò prius quidpiam esse quàm ipsum mensuratum.*

Mihi verò, erudite Lector, hæc præter & rem, & animi mei sententiam philosophanti veniam te dare æquum est: quum ad huc digressiones cogat me aduersarius meus, è rebus his tantillis maximum, si tacerem, triumphum hauddubiè captaturus.

At in grammaticis me carpit Hayus: Quòd μετρητὸν, mensuratum verterim, quum sit mensurabile. Cedo verò, erudite Cratyle, cur est mensurabile, nisi vt mensuretur: & quomodò mensuratur, nisi quia est mensurabile? Certè μετρητὸν vertunt mensuratum, vel dimensum, linguæ Græcæ peritissimi: & philosophicum est vocabulum inter doctos vsitatum propter rotundiorem παεσφωνίαν, nam Mensuratum mensuræ magis respondet quàm Mensurabile, quod tamen minimè repudiamus: at vtriusque inter eruditos vsus est, At quòd vocem *Causari* qua sum vsus, barbaram esse ais, pro me excipit bonus Latinitatis autor, Tricæ Hayanæ.

Stultus vtrinque locum immeritum causaturiniquè,
In causa est animus, qui se non effugit vnquam.

Hoc de tua apostasia dictum putato, quæ te vagum emensorem huc illuc propellit. Conscientiæ autem labes, longè periculosus est barbarismus: quanquam in hac etiam futili reprehensione cerebrum tuum barbarizare, non me, & iocos tuos esse carduos: perspicuum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HAYVS.

Non moramur tuam repudiationem. In Synagoga Caluini multa probabimus esse mysteria non-scripta, cum Verbo scripto plane pugnantia. Turca idem quod te dicet: nam Ecclesiam Dei asserunt, & fidei nostræ decreta funditus repudiat, Tum erat certis rationibus ex Verbo scripto petitis, Christianam doctrinam refutare: nã tibi simpliciter asserenti & nihil probanti nõ magis quàm Turcæ credendum putamus. Pag. 92.

SERRANVS.

Sciens volens præuaricaris, Hay, id fingens nescire quod omnib. est, notũ Ecquis. n. ignorat me duobus commentariis superiorib. ita versatum, vt vel refellendo vel docendo, rationes adhibuerim & è Scripturæ & è Vetustatis monumentis. Non enim simpliciter negaui Papatum esse Ecclesiam Catholicam, sed & vestras rationes abrogaui, & nostras obrogaui, rebus omnibus diligenter examinatis. Neque Ecclesiam solo nomine exhibui, sed rationum momenta ad trutinam expendi, vt suis propriisque notis definita ab omnibus intelligeretur. Ecqua igitur, Hay, fronte dicis me Turcarum in morem & vestra commenta simpliciter negare, & doctrinam nostram simpliciter obtrudere? Nihil habebas maius, quod opponeres veritati.

Ordinis ratio defenditur.

HAYVS.

Hactenus igitur nihil est actum, quum tamen initio

initio tui scripti, primam nostram Quæstionem te accurate explicasse, non obscure sis professus. At forte singularum Assertionum nostrarum capita te negabis exposuisse: quum tamen non tantùm capita, sed & verba primæ Quæstionis te voluisse euoluere, inficiari non possis. Pag. 92.

SERRANVS.

Non ascripsi me Quæstionem explicasse, sed firmamentum substrauisse ad eam explicandam: quum & falsam Ecclesiam amouerim, veram repræsentarim. Hinc strata via est ad institutæ Quæstionis explicationem. Ordo quoque è rebus ipsis est, & ex lege χϒ παντὸς cum illis συναληθὴς & consentaneas quum enim docuerim, Verbum Dei esse Ecclesiæ fundamentum, & constat fundamentum esse prius ædificio, è probatæ doctrinæ assensu occurrit prima Quæstionis explicatio: quam mox describam vt vberior accuratiórque deinde adiungatur.

GENERALIS DESCRIPTIO QVÆSTIONIS de Ecclesiæ autoritate.

I. ECCLESIA CATHOLICA *Verbo Dei scripto innixa, est columna & firmamentum Veritatis, id est custos & interpres eius doctrinæ quam credit, qua ædificatur, qua conseruatur, cuius ductu & auspicio ad felicitatem suam aspirat.*

2. *Vt extra Ecclesiam non est salus, ita ne-*
que extra Ecclesiam est Veritas, neque vlla
est salutaris Veritas præter Verbum Dei
scriptum, quo nimirum Ecclesia ædificatur,
sicuti è doctrinæ à nobis hactenus explica-
ta ὁμολογία perspicuum est.

3. *Itaque vna eadémque est Verbi & Ec-*
clesiæ Dei autoritas, sicuti vnus est Deus, v
triusque autor & dominus. vt enim in Ver-
bo suo loquitur, ita propter Ecclesiam loqui-
tur, quam progenuit sermone veritatis,
eámque colligit & conseruat per Euange-
lium.

Est igitur necesse, ad hoc vt Ecclesiæ autorit
rectè intelligatur, illam è substratæ doctrin
principiis cum Verbo Dei comparari: vt grad
illi, de quibus maximè instituta quæstio est
Ecclesia, perspiciantur: quod proxima tractati
nis huiusce parte fiet. Ad hanc autem doctr
nam probandam in priori libello meo (vt co
stat) adhibita à nobis erant nonnulla Scriptur
testimonia, ad quæ nihil Hayus: & ea luculen
vocat, licet lutulento animo minetur se posth
effecturum vt tenebricosa videantur. Quidna
acturus sit, suo loco viderimus: hoc certè sile
tium, victoriam veritatis esse nemo non vide
At Antiquitatis à me allata testimonia quomod
oppugnet, explorandum est.

TESTIMONIA ANT
quitatis à me allata oppugnat Hayus
ego illa defendo.

Primù

Primùm testimonium, è *Tertull. lib. 4. aduersus Marcionem*, In summa si constat id verius quod prius &c.

HAYVS.

Tertullianus his verbis (quæ tu corruptè ex tuorum scriptis desumpsisti) pro Traditionibus non-scriptis contra te testimonium dicit. Si enim constat, id esse ab Apostolis traditum quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum: Christianum de non-scripto Dei Verbo dogma, cùm in Romana Ecclesia (quam Apostolorum esse, testimonio Tertulliani supra probauimus) sacrosanctum sit, ab Apostolis erit traditum. Id prius, *inquit Tertullianus*, quod & ab initio: ab initio, quod ab Apostolis.

SERRANVS.

Sisyphæum, Hay, saxum voluis, neque proficis hilum. est enim crassa principij petitio, quum de tua illa Romana Ecclesia tantopere & tam multum inter nos sit hactenus disceptatum. Nunc verò homo dicat solertissimus, & Antiquitatis exquisitissimus indagator, diuinasti Tertullianum loqui de Romana hac vestra Ecclesia, quam euicimus esse Antichristi prostibulum, vt vt eadem etiam opera de illius non-scriptis traditionibus loqueretur, & coniecisti me ex nostrorum scriptis hæc desumpsisse, & Tertulliani opera nondum legisse. Equidem Tertulliani co-

Manifestus abusus testimonij Tertullianei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicem à te non accipiam commodatò: sed ex eo qui iampridem meus est, ostendam te prævaricari. Hoc enim Tertulliani consilium esse, & hanc esse testimonii à me citati sententiam, ex ipsius verbis perspicuum est.

Vera antiquitatis explorandæ ratio, à Tertulliano.

Iactabat Marcion nouum quoddam Euangelium suum, quod Euangelij à Tiberianis vsque ad Antoniniana tempora euersi, emendationem appellabat. Respondet Tertullianus, verissimum esse Marcionem qui *sic semper emendet Euangelium dum vitiat, quum aliter euangelizaret quàm Apostoli*: ad quorum scripta sic recurrendum sit, vt ab Apostolicis Ecclesiis conseruarentur. *Id enim esse verius quod prius, id prius quod & ab initio, ab initio quod ab Apostolis.* Apostolica enim doctrina est αὐτόπιστος veritas, quum Apostoli sint veritatis notarij & scribæ omni exceptione maiores. Ait verò, *Id pariter constaturum ab Apostolis esse traditum quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum.* Quomodo? *Videamus* (inquit) *quod lac à Paulo Corinthij hauserint, ad quam regulam Galatæ sint recorrecti, quid legunt Philippenses, Thessalonicenses, Ephesij, quid etiam Romani de proximo sonent, quibus Euangelium & Petrus & Paulus sanguine suo obsignatum reliquerunt.* &c. Non videtis disertis Tertulliani verbis hanc controuersiam dirimi? Quomodo enim de Apostolica doctrina iudicabimus, nisi ex Apostolicis scripturis. Ecquas verò Apostolicas Ecclesias fuisse constituemus, nisi eas in quibus Apostoli docuerint, vel quæ aliorum etiam opera doctrinam Apostolorum sunt amplexæ. Illa verò doctrina ecquænam alia est quàm quæ Apostolorum literis continetur? Verè igitur Antiquitatis autographum Scriptura sacra definit Tertullianus, vetátque nos "quis hos veteres terminos moueat, iubétque vt "quum de veritate controuertitur, ad hoc recurramus.

ramus. Ecquid verò aliud, æquissime Hay, nos docemus? quum enim neque Verbum ab Ecclesia, neque Ecclesia à Verbo seiungi possit, duo erant nobis probanda testimonio Antiquitatis, quæ Scripturæ oraculis ia probaueramus: Veritatis nimirū depositū Ecclesiæ dari &, Veritatē cōtineri scriptis Apostolorum. Ecquis autem nō videt Tertullianeo testimonio id maximè elucere?

Hayi argumentū in Hayū retorquetur.

Iam verè Hayi argumentum in Hayum retorquetur. *Quum Christianum*, inquit, *de Verbo non-scripto dogma in Ecclesia Romana sit sacrosanctum, ab Apostolis erit traditum.* Cur ita? *Si constat id esse ab Apostolis traditum, quod apud Ecclesias Apostolorum fuerit sacrosanctum, quum Ecclesia Romana sit Apostolorum.* Respondeo, Non modò nullum esse argumentum Hayi, (quum principium importunè repetat) sed omnino facere contra Hayum. Primum à degeneribus Romanis ad primos Romanos prouocabo, de proximo sonantes, quibus Euangelium Petrus & Paulus sanguine suo signatum reliquerunt. Quòd si tam posteram quàm adulteram (vt Tertulliani verbis vtar) Romę Ecclesiam "perspicias, illiúsque censum requiras, facilius Apostaticam requiras quàm Apostolicam, Papa "scilicet conditore vel aliquo de Papæ examine. "

Regula explorandæ antiquitatis.

Deinde, si Apostolicæ doctrinæ instituatur examen, & ad prius vt verius recurratur: ecquodnam erit illud de non-scripto Verbo dogma? Si id verius est quod prius est & vera est Apostolica doctrina, vt prior atque antiquior: certè doctrina Romanæ Ecclesiæ siue Papatus, erit Apostatica & falsa, vt posterior & noua. Exempli causa. Disceptamus modò de Romanę Ecclesiæ principatu. Antiquissimum fuisse vniuersalis Episcopi nomen, & à Constantino Magno Romanæ Ecclesiæ tributam audent Pontificis mancipia di-

Exempla regulæ, è re ipsa petitæ.

ctitare, contra omnem omnium historiarum fidem. Clamat enim historia, Falsam esse temporum indicationem, & ad Phocam amandat Pontificem: quum id Phocas non Constantinus fecerit. At ne in re exigua tempus teramus, de horum Imperatorum temporibus minimè moueamus controuersiam, sed redeamus ad ipsorum Apostolorum tempora, Constantini & Phocæ temporibus sine dubio antiquiora. Nunquid Petrus se vniuersalem Apostolum aut Episcopum appellauit vnquam, aut Apostolorum quisquam? Petrus se compresbyterum vocat. Papa, se omnes iudicaturum ostendit à nemine iudicandum: Petrus, se summo Pastori rationem vitæ redditurum profitetur. Papa, se in omnem Ecclesiam Catholicam principatum obtinere affirmat. Petrus, nefas esse testatur quemquam dominari in clero Domini? Disceptatur quando inceperint imagines collocari in templis Christianorum (ne à nostris exemplis abscedamus.) Ego affirmo sexcentos annos elapsos fuisse à Christo nato postquam imagines locum habuerint in templis Christianorum. Ridet meus Hayus, historiæ Ecclesiasticæ peritissimus, & mihi crimen impingit ἀνιστορησίας. De aliquot annorum lustris minimè disceptemus. Ad Apostolorum tempora redeamus. Nam erit quisquam tam perfrictæ frontis vt affirmet imagines ab Apostolis Ecclesiæ propositas fuisse vnquam? Sic de nouo Transsubstantiationis commento constituendum, de Purgatorio, de cæteris denique nouis degenerum Romanorum institutis: quæ si ad autographa veritatis Apostolicæ reuocentur, ipsorum falsitas apparebit.

Sit hæc igitur Responsionis meæ summa, S
id prius est, quod ab Apostolis est traditum: &
ab Apostolis traditum est quod apud Apostoli
co

cas Ecclesias fuit sacrosanctum: illud autem fuit quod Apostoli literis mandarunt: omnino concidit vniuersa Papatus doctrina, illúdque cum primis de non-scripto Verbo dogma, quod Scripturæ penitus repugnat, ac proinde carcinoma est Apostolicæ doctrinæ non Apostolica veritas, sed Apostatica vanitas.

Secundum testimonium ex eodem Tertulliano, lib. de præscript. aduersus hæret. *Constat omnem doctrinam quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus & originalibus fidei conspiret*, &c.

HAYVS.

Proiectam audaciam tuam satis mirari nequeo, quòd illud quo maximè euertitur errorum vestrorum fundamentum, quasi pro vobis faceret, vsurpaueris. &c. Pag. 94.

SERRANVS.

Ego verò non miror te & impudenter & procaciter loqui, quum te Iesuitam norim. Loquitur Tertullianus de Ecclesia Catholica & Apostolica. Tu verò bellus homo post tam longam disquisitionem nobis obtrudis Romam degenerem, quasi iam à te falli possimus. Rectè autem Tertullianus veræ doctrinæ à falsa diiudicandæ rationem ex eo tradit, quòd Ecclesiæ Apostolicæ

Quomodo Tertul

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ecclesias Apostolicas, matrices & originalia fidei vocarit

sint Matrices siue Originalia fidei: eodem plane modo quo Apostolus Ecclesiam vocat domum Dei, columnam & stabilimentum veritatis, cui nimirum concredita sint eloquia Dei tanquam sacram depositam. Quatenus igitur sanam doctrinam amplectuntur, *Matrices & Originalia fidei*, vocantur Ecclesiæ. Ecquæ verò sana est doctrina nisi quam ab Apostolis scriptam Ecclesiæ Apostolicæ asseruarunt? Mortuis quippe Apostolis Ecclesiæ non potuerant ipsorum doctrinam custodire, nisi literarum monumentis commendatam. Itaque quænam doctrina in primis Ecclesiæ Romanæ temporibus sonaret, & quomodo illius fides per vniuersum terrarum orbem prædicaretur, ex epistola ad Romanos iudicari debet, & regula à Tertulliano præscripta. Quum autem doctrina ei contraria quæ in illa Epistola lucu lenter explicatur de fidei iustificatione, nunc in Ecclesia Romana doceatur, ecquis ex eadem regula non statuat de mendacio eam esse præiudicandam, illámque adeò Ecclesiam non esse Apostolicam, sed Apostaticam, vt idem loquitur Tertullianus?

SVPERIORIS DOCTRINÆ *illustratio, facta Verbi Dei cum Ecclesiæ Catholica comparatione.*

SERRANVS.

Institutæ Quæstionis firmamentum ostendi. ipsam Quæstionem vniuersè indicaui: scripturæ & antiquitatis testimonia adhibui. Proximum est vt eandem doctrinam à me potius indicatam quam demonstratam illustrem accuratiori explicatione, iijs gradibus vberiùs expositis, quibus & Verbi Dei & Ecclesiæ dignitas autoritásque definitur, sic enim tutissimum iter sternetur ad plenam Responsionem Quæstionis illius. Hæc erit ordinis nostri notatio, propter importuni aduersarij iniquitatem hoc loco opportuna & necessaria.

Ordinis notatio.

HAYVS.

Si autoritates inter se comparantur *scripsisses orationis tuæ sententiam intellexissem. Nunc verò quid velit tuum ænigma lectori diu tandum reliquisti. Optimè es in Aristotelea philosophia versatus, qui nondum disputationem tuam rectè inscribere didicisti. Fortassis Venalem Verbi & Ecclesiæ autoritatem esse putasti, siquidem ea, tuo iudicio comparatur.*

SERRANVS.

Sicuti vnum Deum, ita vnum illius Verbum vnámque Ecclesiam agnoscimus, ac proinde vnicam & Verbi & Ecclesiæ autoritatem, cuius autor est Deus. Idcirco dixi Verbi & *Ecclesiæ autoritatem* non *autoritates comparari*, quum non quæratur multiplex ne sit illa autoritas, quæ vnica est: sed quósne gradus in ea obseruare debeamus, id est an Ecclesia præcedat Verbum an sequatur. Vos ergo quibus sunt plura numina & commenta, istas multiplices Autoritates prolixè seruatote.

Vna autoritas verbi & Ecclesiæ.

Nos verò non didicimus ab Aristotele rerum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostrarum, id est Theologicarum, inscriptionem non magis quàm res ipsas: & te increpat Aristoteles εἰς ἄλλο γένος μὴ βαίνοντα, dum ipsum adoptas iudicem in rebus peregrinis, rerúmque genera putidè commisces. Præsit ille suo Peripato: suos sine Aristotele iudices, suas res sine Aristotelis præceptis habet Ecclesia.

Bellè autem redis ad tuos iocos, Iesuitico sanè ingenio apprime dignos, quod quum lucro delectetur, ambiguo vocabulo prorritatum est vt de venali Ecclesia cogitaret. At *Comparandi* vox hîc non est ambigua auribus Christianis, pro *Conferre*: nõ enim agitur de vestra Ecclesia in qua omnia prostant vẽnalia, & pecunia comparantur sed de verè Catholica Ecclesia quæ vestras nundinas & merces toto pectore execratur. Tu verò, cordate lector, histrionis mei & te & me nugacissimis vellicationibus occupantis, dementiam æquo animo pateris?

Ineptiæ Iesuiticæ siue Hayanæ.

HAYVS.

Paulatim efficere conaberis Ecclesiam ex domina seruam, nam hoc non obscurè præ se fert illa tua præclara oratio pro arbitratu suo interpretari, *quasi Ecclesia posset in Scripturarum interpretatione labi & errare.* &c. Pag. 95. Cæterum enim è plaustro Hayano.

SERRANVS.

Iocatur, nugatur, effugia quæritat, non argumentatur Hayus, neque quicquam dicit quod pertineat ad institutum sermonem. Vrget tò Hay

Hay, vis Veritatis. cur non Veritati cedis? Dum tergiuersaris, non vides te palantem à Veritate victum esse confiteri? Quid enim hoc ad rem? *Me ex Domina seruam facere Ecclesiam.* Agnoscit Sponsum suum Ecclesia, paret voci Sponsi sui, non αὐθεντεῖ ἀνδρὸς: non est procax & petulca meretrix, vt pro arbitratu suo imperitet: Non errat, quandiu obtemperat Verbo Dei, id est Sponsi sui voci. Quid ais, Lector? Vis à me repeti omnem eam disputationis partem quæ ostendit hactenus, Verbum Dei esse primariam Ecclesiæ notam? Eò tamen me reuocat aduersarius meus. at certè dum repetit principium, cuniculos perrimatur per quos irrepat,

Κυκλόθεν, ἀμφοτέρωθεν ἁλώμυθον.

Verùm transacta iam res est non debet infinita esse controuersia. Vitiltigatori igitur silentium indicat Prætor, iubeátque de re ipsa dicere.

Fugas Iesuiticas hîc animaduertat lector.

Nullam quærimus verbis nostris fidem, nisi afferamus autoritatem Scripturæ, Hoc probrum esse vestrum constat.

Rectè autem GRADVS dixi, in vnius eiusdémque autoritatis comparatione, in quo quæritur non variarum (vt tu inscitè ais) autoritatum diuersitas, sed vnius autoritatis distinctio.

Hæc à codice Hayano sunt re cognoscẽdo.

Neque ego eloquentiam venor, rem ipsam quæro, rei naturam inuestigo. Illis ipsis verbis vtor quibus vos aduersarij nostri vtimini, quibus omnes Scholæ vestræ personant. Siquid in his durum, impolitum, barbarum est, totum vestrum est. Non quæro hîc Ciceronianas lautitias: quãuis cum delicatulo Iesuita mihi rem esse intelligam. Aduersarij mei sententia suis verbis erat à me notanda. *Determinationes* Ecclesiæ, vernaculum esse vobis Sophistis vocabulum, tu Sophista, & Sophistarum fideiussor ignoras, vt mihi hoc no-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Delicatuli Iesuitæ non possunt pati Scholasticorum sermonem.

mine confles apud Ciceronem inuidiam? Otio sanè & charta abundas hæc λεπτολογῶν. Primaria quæstionis statum rectiùs commodiúsque expedisses, *Verumne sit pendere Verbum ab Ecclesiæ determinatione, nécne*: quemadmodum tui præceptores loquuntur: Hoc verò nunc accuratiùs exploremus, prætermissis verborum tricis, quibus tu impensiùs delectaris.

ILLVSTRISSIMI TESTIMONIJ, quo Ecclesię cum Verbo comparatæ autoritas explicatur, vera & genuina interpretatio, aduersus Hayi obtrectationes. 1. Cor. 3. 10. *Secundum gratiam Dei quæ data est mihi &c.*

SERRANVS

Ordinis indicatio.

Quum de nobilissimi loci quo hæc controuersia dirimitur, vera germanáque interpretatione agatur, quam omnibus machinis oppugnat Hayus: iuuerit initio perspicuè ostendere quídnā ego instituam probare ex illo testimonio: deinde, interpretationi meæ cui innititur mea argumentatio quidnam opponat Hayus: deniq; quídnam ego illius exceptionibus respondeam.

Finis & œconomia argumentationis ex hoc testimonio petitæ.

INSTITVTVM mihi est probare ex hoc Pauli testimonio, id quod maximè pertinet ad Quæstionem primariam, nimirum, Ecclesiam fundari & ædificari Verbo Dei: ac proinde illius autoritatem ab huius autoritate pendere. Si enim Verbum Dei est fundamentum Ecclesiæ, è communi notione elucet, & priùs antiquiúsque esse Verbum Ecclesia: & priorem esse illius autoritatem, quum omnis Ecclesiæ autoritas Verbo Dei planè innitatur: atque ex vi consequentis, Verbi Dei autoritatem non pendere ab Ecclesiæ iudicio & autoritate, sicuti docent Iesuitæ. Ita nostrā sententiam de Ecclesiæ autoritate esse veram, Iesuitarum contrà falsam: quum ex luce Naturæ, eiusdem rei affirmatio & negatio vera eodem modo esse non possit: hîc autem idem de eodem dici perspicuum sit.

MEAM autem affirmationem sic probo ex hoc testimonio. Paulus omni exceptione maior testis, affirmat se Verbi Dei prædicatione posuisse fundamentum Ecclesiæ, Iesum Christum: illóque ipso Dei Verbo vniuersum Ecclesiæ ædificium rectè constitui. Ait enim Paulus se vt peritum architectum, hoc Ecclesiæ fundamentum substrauisse. Quánam ratione, nisi docendo Euangelium: sicuti alibi disertè ait, super Prophetarum & Apostolorum doctrina ædificari Ecclesiam. Voce autem & scripto eandem doctrinam Ecclesiæ proposuisse Prophetas & Apostolos perspicuum est, & Christum doctrinæ suæ finem principem primariúmque habuisse. Rectè igitur FVNDAMENTI nomen & Christo & Verbo Dei tribuitur: illi quidem, proprie & per se; huic autem, vt instrumento. Est enim Christus Ecclesiæ suæ caput & anima: Euangelium autem est potentia Dei ad salutem cuiuis credenti. Ita variè quidem, sed tamen verè & distinctè eadem Fundamenti appellatione & Christus & Verbum Christi insigniuntur ex vsitato Scripturæ more.

Hæc est summa meæ interpretationis κατασκευαστικῶς & ἀναπαστικῶς explicatæ, sicuti ex libello meo apparet. Quídnam verò ad hæc Hayus excipiat, videamus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HAYVS.

Dic oro in quo Verbo scripto cognouit D. Petrus Christum Dominum quum eum confiteretur esse filium Dei viui? Vbi scripta erant verba illa Domini ad Paulum, Ego sum Iesus quem tu persequeris, quibus Paulus Christum Dominum cognouit? Dic etiam in quo Verbo scripto Pater Filium nouit? In quo Verbo ante omnem scripturam Abrahamus Christi diem vidit. & si Iesus Christus, nonnisi in Verbo suo scripto rectè cognoscitur, nulli omnino Christiani rectam erant cognitionem Christi Domini consecuti antequam Euangelium scriberetur. Pag. 96.

SERRANVS.

Hayanum παράδοξον de Verbo Dei antequam scriberetur, sæpius quidem excãtatum, at hæc fuerũt necessariò inculcanda, ne è silentio Iesuitæ triumphum captarent.

Tu verò, Hay, dic sodes, censésne Veteris Testamenti Scripturam extitisse, antequam Petrus esset natus? Illæ verò veteres Scripturæ ad quem finem reuocabant Ecclesiam Dei: nisi ad Christum Filium Dei? Illum credebat Petrus venturum ex Prophetarum oraculis: postquam venit Spiritus virtute illustratus, præsentem conspicitur & confitetur Filium Dei, quem à Scripturis testimoniis iam credebat suo tempore affuturum. Scripturæ igitur auspicio Petrus ad Christum accessit, quas de seipso testatas fuisse ait certè Christus. Peccas hic igitur crassa & flagitiosa ignorantia, quasi negares Prophetarum scripturam (vt ait Petrus) priscæ Ecclesiæ vt discernam illuxisse, quæ ad Christum iter commonstraret Patribus.

Qui

Quòd de Christo bis ais, est geminatum argumentum non modò insignis imperitiæ, sed vecordis & blasphemæ audaciæ tuæ. Siccine insanis, Sophistarum importunissime, vt arbitreris Filium Dei monumentis quibusdam indiguisse literarum, quibus & seipsum & Patrem cognosceret? Christus quidem, æterna Dei sapientia, adhibuit luculenter Prophetarum testimonia non quòd ipse illis adiumentis indigeret: sed vt tutum & Patris & sui rectè cognoscendi iter nobis commonstraret: quemadmodum disertè mandauit, *Scrutamini Scripturas.* Illud tamen ipsum quod affers in veteribus Scripturis inuenitur. *Videbunt quem transfixerunt.* & *Conuitia eorum qui conuitiantur tibi, inciderunt in me.* quod de Christo rectè interpretatur Apostolus, & disertè monuit id antè scriptum esse ad nostram doctrinam. Quod enim suis membris fit, sibi Christus deputat: cuiusmodi est & illud, *Quem probris affecisti, & cui conuitiatus es, & contra quem exaltasti vocem tuam, & eleuasti in excelsum oculos tuos? Contra Sanctum Israelis. Per manum Seruorum tuorum probris affecisti Dominum.* &c. Ille enim Dominus Ecclesiæ suæ συνεπάρχων & συλλειτουργῶν (vt inquit Chrysostomus) est Deus manifestatus in carne, Christus, Ecclesiæ suæ caput. Nihil igitur noui Paulo dicit Christus: sed idipsum dicit quod à Scripturis Paulus meminisse poterat iam olim à Deo Patribus fuisse significatum: vt non iam cum homine tantùm sed cum Deo ipso, id est θεανθρώπῳ, rem esse intelligeret: quemadmodum etiam fecit Christi Spiritu edoctus.

Zach. 12. 10
Psal. 69. 10
Rom. 15. 3.
Esaiæ 37. 23.

Quæris postea, in quo verbo ante omnem scripturam Abrahamus Christi diem viderit: Respondeo, In illo ipso Verbo quod postea scriptum est. Licet enim & variis vicibus & variis modis Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Patres sit alloquutus, & sine scripto & scrip
eundem tamen Deum semper fuisse loquut
testatur Apostolus vt quidem variis strophis
te sophisticè illudere hactenus demõstrauer
Homonymia, quasi diceremus sola Scriptura Ec
siam inniti: quum dicamus Scriptura sacra
πνεύσῳ eam stabiliri: quum non idcirco tan
sit vera quia scripta est, sed idcirco scripta s
constet eam esse veram, neque humanis co
mentis conspurcetur. *Diuisione*, quia temp
discerpis. Fuit tempus quum Deus sine scr
Patres alloquebatur; venit tempus quum vo
doctrinam illam suam πατροπαράδοτον literis c
signari. Eadem illa doctrina à priscis Patri
conseruata, scriptorum monumentis comm
data est, ne dubitaremus quænam fuerit Patr
fides in Christum quem futurum credebant
quem nos venisse credimus. In eodem igitur
Verbo Abrahamus vidit diem Domini: q
Verbum postea scripto consignatum est,
Diabolis corrumperetur. Verbum Domin
ctum est Abrahamo, *In semine tuo benedicentur
nes Gentes*: quod semen de Christo interpret
Apostolus. Illud ipsum Verbum scripto po
mandatum est. non enim aliud quidpiam cr
dit Abrahamus, quàm quod scriptum fu
Mose.

Falleris denique, Hay, & fallere conaris vi
so consequenti & quidem variè. Si enim *Euan*
nomine, solennẽ illã Christi suo tempore p
cti doctrinã intelligis, (sicuti κατ' ἐξοχὴν Scrip
raappellatur) es blasphemus. qui sanctos Pa
& ante legẽ & sub lege arceas à Christi Euan
lio. Si *Euangely* nomine, vniuersam salutis do
nam quæ Patribus etiam innotuit per eun
Christum Ecclesiæ perpetuum redemptor
pl

planè insanis, ἀπολογίσῳ & planè ridicula exce
ptione. non enim consequitur, Priscos illos Pa
tres antequàm Euangelium scriberetur, non po
tuisse adipisci rectam Christi cognitionẽ: quum
eodẽ veritatis Verbo à Deo progigneretur, & in
Christo & per Christum, sicuti modò ostendi.
Imo aduersus tuum vertiginosum caput retor
quetur argumentum. Qui enim salutaris doctri
na fuisset scripta, nisi extitisset? Omnino falsi
reus esset is notarius qui rem quæ non extaret,
literis consignaret. idcirco enim pacta-conuenta
scribuntur vt de ipsorum veritate constet. Apa
ge igitur tuas illas ἀποκόποις & planè rancidas
crambas millies recoctas & repositas. Plura au
tem suis locis hac de re annotata à me, qui volet,
recognoscito: at hæc & me quidem perinuito,
ἄχρι κόρου.

HAYVS.

A logicis disce, obsecro, Minister, quid sit per se & vnicocè dici. nam susceptа scribendi breuitas, me omnes tuos loquendi modos singulatim exa minare non permittit. Pag. 96.

SERRANVS.

A logicis id didici, Iesuita: & illis dicendi ge
neribus me rectè vsum fuisse eruditi vident, vt
nulla mihi sit defensione opus. Te certè sensus
breuitas & demens multiloquium, quiduis effu
tire iubet, & ineptissimis nugis chartam disper- Nugæ so
dere. Et tibi tamen sic Suffenus es vt vastam hãc phisticæ.
& hiulcam loquacitatem, scribendi breuitatem

Universidad de Deusto
Biblioteca

voces.

Iam verò, in prioris libelli mei editione h
in loco hæc verba desiderantur, *Per idem Verb*
vt sic restituatur locus, *Verbum illud dicitur fun*
mentum Ecclesiæ, vt & eiusdem ædificandæ ratio tota
que molitio, architectorum opera & ministerio, per i
Verbum absoluitur. Est enim sensus, Ecclesiam
Verbum Dei fundari & ædificari totam: quē
admodum docet Apostolus, Θεμέλιον τέθεικα, ἄλ
ὃ ἐποικοδομεῖ. Ædificatur autem Ecclesia ho
num ministerio Verbum Dei prædicantiu
Hóccine typographicum mendum tanti erat
tot fulminibus intonaret Hayus?

HAYVS.

Si Operis illius nomine, molitionem Eccl
intelligis, concedimus facile Deum esse caus
principem & τελεσιουργὸν, hoc est, perficientem,
ad finem opus perducentem, & non solum (
vertis) efficientem, & c. Pag. 96.

SERRANVS.

Illvd ipsum intelligo: neque quicquam
liud ex meis verbis elici potest. Ecclesia e
singulare est Dei opus in redemptione gene
humani. Tuum igitur assensum accipio: at n
te pudet in rebus etiam Dei canina procacit
ludere? Sed de verbis primùm dicamus qua
impudenter vellicas. Accusas me quòd C
sam τελεσιουργὸν efficientem vocauerim quum
ficientem debuissem.

Duplex est causa efficiens, Interna vna: Ext
na, al

na, altera. Interna quidem quæ in ipsa materia vim habet agendi, licet non sit pars substantiæ. Externa verò, quæ planè est extra materiam. Causæ effi
Hanc causam rerum omnium Opificem agnoscit cientis de
Academia, omnis boni causam in Natura: &, vt scriptio.
Platonis verbis vtar, δημιουργὸν siue δημιουργοῦσαν, αὐτῆσιν & αὐτουσὶ, quæ & per se est & per se sempiterna est: non modò ἀμέθεκτος οὐσίας & ὑπερκεινα τῆς οὐσίας, creatis essentiis minimè permixta, & supra omnem essentiam excellens: sed ipsa πρῶτον ὄντων ἑστιατρὸς, omnium essētiarum creatrix & effectrix, cuius vi nimirum omnes res sua forma definitæ reuera existent. Quam vim omnipotentem causæ Opificis idem ait esse ἀρχηγὸν σωστικὸν, τελεσιουργὸν, id est creare & efficere res, rerum initia, media, finésque efficaciter gubernare vt perfectionem suam sortiantur. Non potuit dici ab homine Ethnico augustius illustriúsve quicquā. At nobis quídni liceat in Ecclesia, quæ Primæ illius Causæ maximā (vt loquitur Plato) disciplinā feliciùs sortita est, propria illa vocabula ad meliorē cognitionem reuocare? Scriptura appellat Christum ἀρχηγὸν salutis nostræ, eadémque ait, Deum nos conseruare vsque ad finem inculpatos, in diem Domini nostri Iesu Christi. Ita τελεσιουργὸν appellat, quum Dominus det suis velle & perficere. Omnino Deus noster in Christo salutis nostræ causa, & σωστικὸς in Ecclesia, & τελεσιουργὸς, est enim verus architectus Ecclesiæ: etiamsi seruorum suorum, vt architectorum, opera vtatur ad Ecclesiæ suæ ædificationem.

At mira est Grammaticæ tuæ, mî Aristarche, subtilitas! Quídnam est ad finem perducere, nisi efficere. & efficiens causa, nónne est perficiens? Idcirco efficientem causam Peripatus, ἐντελεχειαν: Academia, τελεσιουργὸν appellauit: quòd ef-

ficiat, perficiat, ad finem perducat. Quæ omn
αὐωω ὑμως dicuntur. Sed tibi solenne est iudic
ri veritatem.

HAYVS.

Ecclesia nequit antè architectos suppedit
quàm ipsa extiterit. Quare cupimus vt nobis e
planes, quid significet illa orationis tuæ pars,
Dum ipsa ædificatur. Pag. 96.

SERRANVS.

Ostendo ordinem causarum in Ecclesiæ æ
catione. In causarum συστοιχία & serie qui po
primam, non tollit secundas. Deus operatur o
nia in omnibus. Ille igitur propriè fundam
tum ponit Ecclesiæ, fundamento illi superst
& exædificat Ecclesiam. Hominum tamen
Angelorum opera & ministerio vtitur, ad Ecc
siam siue fundandam siue extruendam. Ex i
hominibus eos excitat quos tanti operis ar
tectos fabrósque aptat, & ornat necessariis
nis ad tantum opus efficiendum. Ecclesia ig
ad se conseruandam ædificandámque è semi
rio suo deprimit Pastores & Doctores, à qui
ædificatur. Hæc vis est eius ordinis quem De
princeps causa, constituit in Ecclesia. Planam
spicuámque hanc esse verborum meorum
tentiam Lector eruditus videt. Loquutus
ram de Deo prima causa ædificij huius sacri
sequenter loquor de secundis & ordinariis c
sis, quibus Ecclesiæ salus continetur. Hoc
quod aio, *Ecclesiam architectos illos suppeditare, d*

Conseruatur & propagatur Ecclesia eodē Verbo quo fūdatur.

psa ædificatur.

AT *nequit Ecclesia* (inquit Hayus) *ante architectos suppeditare quàm ipsa extiterit.* Est fallacia *Diuisionis*: ita enim agit Hayus ac si secundarum causarum positione prima tolleretur, & primæ positione, secundæ tollerentur: quum tamen præclarè omnes suo ordine & modo ponantur. Prima quidem non modò secundas ordine antecedit, sed & eas ponit & efficaces reddit. Deus igitur volens progenuit nos sermone veritatis, Ecclesiam suam post hominis lapsum collegit voce suauissimæ illius promissionis, *Semen mulieris caput serpentis conteret.* Primos parentes docuit & legem & Euangelium, vt de peccato, & peccati remedio cogitarent. Sic liberos Patres suos idem docuerunt eámque doctrinam sacrificiis obsignarunt. Propagata est illorum soboles, creuit Ecclesia: in qua nunquam defuerunt qui primæuam illam primorum parentum à Deo acceptum doctrinam hominibus annuntiarent. Sic Ecclesiæ incunabula, incrementa, omnémque illam veritatis dispensationem, de qua loquitur Apostolus, distinctis temporum cancellis distinguere debemus, vt necessarium hunc causarum ordinem, in quo describendo versatur Apostolus, intelligamus.

Ait enim SECVNDVM GRATIAM DEI, vt primam illam & verè efficientem causam designet. VT PERITVS ARCHITECTVS *fundamentum posui:* &, *Alius superædificat:* vt instrumentorum quibus Deus vsus est ad Ecclesiæ suæ ædificationem, seriem ordinémque commonstret. Constituta igitur est primùm omnium à Deo Ecclesia. Deinde, pro variis ætatum suarum circumstantiis suppeditauit sibi architectos à quibus ipsa ædificaretur. id est, Deus excitauit seruos suos

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex eorum hominum numero è quibus ipse Eccl
siam suam collegerat: illorúmque opera vsus e
ad Ecclesiam suam sana doctrina instituendam
Hoc singulare est hominum ἀξίωμα & priuile
gium, vt homines ab hominibus doceantur.
Hæccine tam obscura & tenebricosa myster
Oedipo indigent an sano & sobrio animo, Iesui
ta, qui frustra mortuum ab inferis excitari qua
ris, qui Mosem, Prophetas, Apostolos, Christum
denique habes luculentæ huius veritatis pra
cones.

HAYVS.

Nihil nisi aurum loqueris, noue Chrysologe. Prophetas aliquos nominasses, facilius de oratio nis tuæ sententia iudicium tulissemus. Pag. 97

SERRANVS.

Sunt hæc Danielis Prophetæ verba, Eloqu
Iehouæ *magis desiderabilia quam aurum & argentu multum.*, id est aurum copiosissimum & purgat simum. Ibi enim de doctrina loquitur Prophet
Eadem figura quod de auro dicitur, argento &
lapidibus pretiosis accommodatur. Vt, *Eloquia Ie houæ, eloquia munda, argentum excoctum, defæcatum p templicitер.* & Ieremias, *Argentum tuum versum est scorias*, &, *Argentum reprobatum vocate eos.* & Esaias *Ecce ego collocabo cum ornamento lapides pretiosos, & fundabo te sapphiris, & dispонam pyropo specularia tua & portas tuas carbunculo, atque omnes terminos tuos la pidibus delectantibus.* De doctrina enim se loqui, te statur ibidem Propheta: *Et omnes filij tui edocti erunt à Ie*

Auri appellatio, pro sana doctrina.

à Iehoua. Christus autem Prophetarum princeps, salutarem doctrinam appellat margaritas. In Apocalypsi quoque extat graphica Ecclesiæ descriptio auro, argento, omnibúsque pretiosorum lapidum generibus constructæ. Quid multa? Prophetarum sermonem nescis, Iesuita, quem imitatus Paulus sanam doctrinam aurum, argentum, pretiosos lapides appellauit, vt rerum maximarum augustissimarúmque pretium & dignitatem luculento dicendi genere repræsentaret.

Atqui erat illud de medio petitum. Pulchra enim & pretiosa omnes nationes *aurea* appellant. *Cicero.* Aurea sunt hæc, Cum bonis bene agier oportet, & sine fraudatione. *Horatius.* Aureum quisquis mediocritatem diligit. &, Aurea scuta, aurei mores, aurea Respubl. aurei homines, tria sunt auribus Latinis. Græci verò,

Aureum pro præclaro.

χρύσειον ἄρσην ἦλθ' μερόπων ἀνθρώπων.
& ὁ δ' χρυσὸς, λαμπόμενον πῦρ ἅ τε διαπρέπει
μεγάνορ' ἔξοχα πλούτου.

Inde illa, χρυσᾶ, ἴδη, χρυσοῖ ἄνδρες χρυσῆ φιλία, χρυσῆ πόλις, &c. id genus. Esset ergo permirum vos Iesuitas, (qui hoc vno excellit, omniúmque Monachorum genera longis parasangis post vos relinquitis, quòd auri cumulos egglomeretis, sicuti è vestris reditibus paucos intra annos congestis palàm est) Simile ab auro petitum minimè intelligere: nisi auri illius Ecclesiæ proprij cognitionem auri Babylonici amor abripuisset.

HAYVS.

O præclarum Apostoli interpretem! O acumen Peripatetico dignum! Examen ignis (de quo loquitur Apostolus) est vestra ratio explorandarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

materiarum, Quis nisi stipes orationem nostram probabit. Imo planè stipes erit. Nos vbi de purgatorio igne disputandum erit, quem ignem hoc loco intelligat Apostolus, explicabimus. Qualia sint vestra opera, ignis ille perpetuus, nisi resipueritis, probabit. Pag. 97. 98. &c. totis.

SERRANVS.

Disputata planè atque contraria compingis Apostolum & Peripatum. In veritate explicanda acumen in Peripato non quæro: à quo quum vos Iesuitæ toti pendeatis, non mirum est vos de Apostolorum doctrina peripateticè agere.

AT de Igne, quem tantopere extinctum cupiamus videamus. Ecquis primo etiam obtutu non videat totam hanc orationem esse figuratam, & de communi Prophetarum sermone conformatam? Prophetæ enim IGNIS appellatione, intelligunt probationem, siue manifestationem alicuius rei: vt, *Probasti cor meum, visitasti nocte, igni examinasti me*, id est explorasti meam conscientiam: &, *Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti.* Malachias autem, *Ipse tanquam ignis conflans & herba fullonum: & sedebit conflans & emendans argentum. purgabit enim filios Leui, conflabitque eos sicuti aurum & argentum.* Ita Dominus Apostolos suos ad solennem Euangelij prædicationem inaugurauit linguarum symbolo instar ignis dispertitarum, vt prædicationis vim efficacitatémque repræsentaret. Igitur & Scripturæ idiotismo Apostolus *Ignis* appellatione, significauit rationem examinandæ doctrinæ rectúmque examinis illius iudicium. Analogia ratio perspicua est. Ignis enim proprium est illa

Ignis pro experimẽto & probatione. Psal. 17. 66 Malach. 3.

strare, purgare, comburere. Ita per Verbum Dei veritas à mendacio distinguitur, vt illa ab omnium errorum præstigiis euoluta, illustratur: hoc verò destruatur. Eorum igitur qui in Ecclesia docent, dicta & scripta sic examinari debent ad illam Verbi Dei amussim (quod sola est αὐτόπιστος veritas, ac proinde fidei & certitudinis regula sempiterna) vt si cum illo consenserint, vera & canonica iudicentur: sin dissenserint, falsa & adulterina. Hæc nimirum est sententia verborum Apostoli, quam quum in libello meo iam explicarim, nihil est quòd actum agam. *Diem* igitur & *Ignem* vocat & examinis rationem, & examinis exitum, vtrunque dicendi genus è Propheta mutuatus Apostolus. De igne diximus: de Die hæc sunt diserta verba eôdem in loco, *Quis ferre poterit diem aduentus eius?* Oro studiosum lectorem vt huius loci interpretationem à me in priori disputatione enucleatiùs explicatam recognoscat & cum aduersarij mei sannis conferat. Vult imperiosus Magister vt credamus Apostolum de Igni purgatorio hæc certò constituisse: & me idcirco appellat stipitem. Omnino quia sentit vir prouidus in dies magis ac magis Ignem illum purgatorium extingui ligni penuria, idcirco de ligno sufficiendo cogitat: eósq; qui Purgatorium illum non credunt stipites appellat, & de perpetuo illo igne (nisi resipuerimus) minatur. De tuo igitur illo Purgatorio Hay, (quandoquidem ita vis) aliâs: at tu, miser Apostata, quousque tandem abutêre Dei patientia, hísque anilibus nugis viros cordatos moueri existimabis?

Dies pro opportuno probationis illius tempore.

Nugæ Hayanæ.

Quòd autem pag. tota commentum illud de Verbo Dei antequàm scriberetur putidè inculcas, indignum est noua responsione.

Occidit miseros crambe repetita magistros.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HAYVS.

Adeò es in oratione tua varius vt nullum m que principium neque finem eloquentiæ tuæ defe tæ reperire valeam. Pag. 99.

SERRANVS.

Exemplũ Ieſuiticę loquacitatis ad eludendã veritatem.

Vniuerſum quidem hoc theatrum, Ieſuitæ v nitatis plenũ eſt, hic tamẽ propriè locus inſig eſt exemplum Ieſuiticæ væcordiæ cum ſum impudentia coniunctæ. non exſcribam locu quam charta rebus melioribus debeatur ſed ip Hayi temerè palantis legam veſtigia: neq tantorum myſteriorum Hayano cothurno gnum elabatur.

Primùm Thraſo prolixè conuitiatur. Me rium vocat: quum tamen ſimplicitati meę inſi tur, & neget ſolem lucere meridie: ecquid en certiùs à me dici potuerat & ἀγωνιπώτερον, q hanc doctrinam certis theſibus quanta potui plicitate, repræſentarim? Ait ſe *nullum me principium neque finem eloquentiæ meæ reperire vale* Atqui non ſentit ſe id affirmare quod volebat gare? Certè primum omnium caput ſuum quæ re debebat: nam orationis quæ principium & nem nemo non videt.

Deinde, maioribus me copiis adoritur ampl latus Thraſo, Græcorum equitum cuneum adu ſus me immittens, id eſt Greca Scripturæ teſtim nia: ſe idcirco id facere teſtatur vt mihi ἀμοιβα aliquid rependat meus nimirum ſimia. Ingen quoq; fatetur ſe præter morem ſuum citare Scr pturam. Nos Hayo id condonamus, hac tam

lege vt hereditatis noſtræ, id eſt, Scripturæ, fines conſtanter tueamur Verùm de re.

Teſtimonium autem illorum finem ſic Hayus exponit: *vt legitimam* (inquit) *Doctorum noſtrorum vocationem confirment: nouam verò Sectæ noſtræ Miniſtrorum & extraordinariam introductionem euertant.*

Reſpondeo, Hayum dum res alias agit, nullo modo id attendere de quo ſermo noſter eſt inſtitutus: de doctrina enim agitur, non de perſonis. Deinde petere craſsè principium, dũ Doctorum ſuorum legitimam vocationem commendat, quos viri boni habent pro latronibus & Pſeudoprophetis.

Primi quidem Eccleſiæ architecti fundamentum poſuerunt: Doctores ſuperſtruxerunt. Quũ autẽ varij variis & ætatibus & nationibus in amplo illo Eccleſiæ Catholicæ latifundio ſucceſſerint Doctores Apoſtolis, videndum eſt etiam atq; etiam quidnam fundamento ab Apoſtolis iacto illi ſuperſtruxerint. Dicebam igitur eorum opus probatum iri qui Apoſtolicæ doctrinæ Apoſtolicam doctrinam induxerint, id eſt & ſubſtantiam doctrinæ & conuenientem ei aptámque methodum. Duo enim à Paulo requiruntur, Res ipſa, & Methodus rei accommodata. De modo autem ipſo docendi ſiue applicatione doctrinæ idcirco egi accuratiùs, quoniam plurimum intereſt, ſanam doctrinam recto modo & ordine proponi. Id verò ſermonis noſtri ratio & prolati à me teſtimonij circumſtantia propriè efflagitabat. Paulus enim reprehendit phaleratos Corinthiorum concionatores, non quòd falſam doctrinam proponerent, ſed quod ſanam doctrinam non ſano modo tractarent, ſplendidiori & picturatiori ſermone qui Euangelij ſimplicitatem dedecebat. Debet nimirum ſana doctrina ſuis principiis tra-

De Eccleſiæ Doctorũ, qui Apoſtolis ſucceſſerunt, opera & miniſterio.

Doctrinæ accõmo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

datio è Scriptura.

ctari,& suo modo explicari. Illud est quod è Pe
tro dixi, *Veritatem ex veritate docere*: & ex Paulo
Ορθοτομεῖν τὸν λόγον, & *exemplar sanorum sermonum ha
bere*. Vtrunque vellicat Hayus.

Petrus vult Ecclesiæ doctorem sic loqui,
Scripturæ oracula loquuntur: est enim vera si
plexque horum verborum hæc sententia, Εἴ τ
λαλεῖ, siquis loquitur ὡς λόγια, vt eloquia. Hocc
non est, Hay, illud tuum ad verbum quod vrge
sed illud sanè vt incepisti, interpretemur. *Si q
loquitur*, certè syntaxis postulat vt adiungatur a
quid vsitatissima ἔκλειψει, nimirum, *loquatur*: &
eloquia, supple, *loquuntur*: vt sit plena oratio, Εἴ τ
λαλεῖ, λαλείτω ὡς λόγια λαλοῦσι: *Si quis loquitur, loqu
tur vt eloquia loquuntur. Eloquiorum* autem appell
tione, Scripturam Petrus intelligit: vt sit sensu
Verbum Dei in Ecclesia sic proponi à Doctorib
debere vt consentaneum est Verbo Dei, & in
ipsa & in ipso docendi modo: sicuti Chrysos
mus interpretatur, Τὸ τῆς ἀληθείας ἐξ ἀληθείας πρ
γματεύεσθαι, id est Veritatem ex veritate tractare.
bi igitur, erudite Cato, & Apostolum & Doct
rem emendato.

Ορθοτομεῖν autem τὸν λόγον, Paulo est, recto
consentaneo modo & ordine salutarem doct
nam proponere in Ecclesia, eámque rebus
personis accommodare: sicuti dicimus, *Deta
les afferes à propos, & le detail des afferes*, eadem fig
ra E Pauli autem schola, Οἰκονομεῖν τὸν λόγον, πρ
ρυθμίζειν, στε διδόναι, id est *dispensare, accommodare, e
plicare* Ecclesiæ necessitatibus, ait Vetustas
rudita.

Veterem porrò interpretationem, Iesuita, n
nimè aspernor, sed cum doctissimis quibusqu
bitror multis in locis eum opus habuisse em
datione, qua in re fidelem vtilémque oper
præsti

præstitisse Theodorum Bezam omnes omnium nationum eruditi arbitrantur. Illius ego interpretationem, quicquid crepes, amplector & sequor: Hic verò commodiùs & veriùs interpretatus est, ὑποτύπωσιν, *Exemplar*, quàm *Formam*, id est μορφὴν. Exemplaris enim vocabulum id melius exprimit, vt instituti operis ratio illustriùs repræsentetur. Horat. Exemplar sanorum sermonũ.

Vtile proponit nobis exemplar Vlyssem.

Nec te pudet, racemator, Græcarum vocum importuna vsurpatione fumos captare eruditionis? Si te alienis oculis videres, quàm perspiceres Apostolicum σωφρονεῖν. tibi non quadrare, sed potius hoc vetus verbum Εν τῷ μὴ φρονεῖν ἥδιστος Cicero! Tibi igitur sape, dum eruditi è tuis verbis de tuo cerebro iudicabunt. At iam te ipsum audiamus.

HAYVS.

Tandem post longos anfractus, commenta tua nobis degustanda proponis. Scripti enim Verbi analogiam existimas patefacere, quid à Doctoribus fundamentum, puta Christum Dominum, retinentibus veri aut falsi dicatur. Pag. 99.

SERRANVS.

Longos libelli mei anfractus, Iesuita, quî criminaris: quum angustias breuitatémque meam tam sæpe subsannes? At tuum est inconstantem esse. Certè postulabat hic locus vt his quæ ad quæstionis firmamentum pertinent, explicatis, ratio ostenderetur qua Doctorum Ecclesiastico-

rum dicta & scripta debeant examinari.

Hoc ego notaueram non obscurè: quemadm
dum videre est. Illud verò crassè dissimulans,
ctrinæ explicationē quam certis articulis distī
xeram, vt scopulum auersaris, nouísque comm
tis quæritat effugia, negans Analogiam fidei q
præscripsit Apostolus, rectam esse & idoneam
tionem explorandæ veritatis. Tria autem abs
da mihi opponit.

Primum, *Omnibus erroribus fenestram aperiri:*

Secundum, *Hæreses refelli non posse:*

Tertium, *Inutiles fore omniu Interpretiu cōmenta*
si Analogiæ illius ratio adhibeatur. Hæc to
paginæ summa est: sed antequam ad hæc respo
deam, explicandum mihi est quídnam Analo
vocabulo intelligam: deinde, quænam sit orat
nis meæ sententia: denique, quínam vsus doc
næ huius ab hoc testimonio nascentis.

De Analogia eiúsq. vsu.

ANALOGIAM in scientiis & artibus humā
rerum est proportio siue comparatio: quum
" nimirum quod dubium est cum eo quod cert
" est atque indubitatum, comparatur, vt ignot
" incerta per nota & certa intelligantur. Ver
ANALOGIAM FIDEI luculento dicendi ge
re appellauit Apostolus, proportionem & co
sensum sacræ doctrinæ: quòd ἀυτόπιστον indub
tæque doctrinæ, principiis omnia ex illa pro
gata κατὰλόγον & consentienter respondeant.

Hoc autem volo, meaque orationis est
sententia. Veritatis illius sempiternæ (qu
Apostolus *Fidem* vocat) hanc esse συμμετρίαν
proportionem: Substerni vera & immed
principia, vt maximam augustissimámque sc
tiam decet: ex illis principiis veras certásque
monstrationes constare Theologiæ. Hæc au
omnia in Scriptura perfectissimè contineri) q
r

tùm quidem in hominem mortalem in hac vita mortali salutaris doctrinæ cognitio cadere potest quum illa sit sola & perfecta fidei regula, ecquis sanus neget?

Vsus igitur doctrinæ ex hoc testimonio nascentis, hic est. Quum indubitata sit Scripturæ veritas, illiúsque rata sint & sua luce nota principia: consentaneum esse vt ex illorum proportione siue analogia, de Doctorum Ecclesiæ siue dictis siue scriptis iudicetur: & hactenus quidem vt si cum illa Scripturæ doctrina consentiant, verè: sin ab illis dissentiant, falsò loquutos fuisse credamus. Sic quoque de ambiguis & nobis propter nostras tenebras obscuris Scripturæ locis iudicandum, *Vt Scripturæ è Scripturis intelligantur.* id est substratis illis, de quibus modò loquebamur, principiis, locorum circumstantiæ expendantur, genuina verborum proprietas consideretur, vt germanus loci sensus eruatur atque intelligatur.

His positis Hayana absurda modo exploremus.

PRIMVM ABSVRDVM ab Hayo excogitatum, *Si ex illius Analogiæ regula doctrinæ considerentur, aperiri omnibus erroribus fenestram.*

Vt hæc probet Hayus, non legē aut rationem affert, sed longa exempla colligit è Cœnæ institutione, Electionis æternæ doctrina, variis denique dicendi formulis quas in Scriptura semel reperiri affirmat. Ex his exemplis magnas difficultates intrudit quas Analogiæ nostræ ope expediri posse negat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Analogiæ vsus in alatis ab Hayo exẽplis softẽdirur.

Iniquissimam conditionem imponis, Hay. Vis igitur vt amplissima hæc religionis nostræ capita vniuersámque Scripturam perlustrem, vt perhos cuniculos interea elabaris? Agam ex æquo & bono. In his omnibus quæ mihi proposuisti, si quar sine errore Analogiæ illius Apostolicæ de ctum atque auspicium: Ponam ἀυτύπωσα & rata dei principia de sacra Cœna Domini: Locos Scripturæ hac de re comparabo: Necessarias conclusiones ex illis principiis nascentes considerab Ἀνύσατα & absurda, quæ ex peruersis interpretationibus eruuntur, obrogabo.

Nec verò clames me per generalia moliri gam, ad singulares tuas exceptiones quam bre uissimè potero, respondebo, neque enim æquum est me vt tuæ importunæ loquacitati gratificer ἀωρεὶς διουτεῖν, id est peregrinis digressionib præter rem effusis eruditi Lectoris tempora m rari. Et rei & lectoris à me habenda ratio est.

Ad veram sacræ Cœnæ explicationem sic nalogia iter sternit. Principia hæc sunt ἀυτύπ & omnibus nota: Iesum Christum vt in Ve bo, ita in Sacramentis exhiberi: Sacramenta promissionum Dei in Christo signacula, ac pi inde & ipsius & omnium eius beneficiorum fides atque tesseras: In Sacramentis duo esse co sideranda, Rem & Signa. Vsum sacramenti Christi institutione definiendum esse &c. H sunt rata omnium consensu axiomata.

In ῥητῷ igitur illius, Hoc est corpvs mevm, genuina sententia eruenda, alij Scriptu loci in quibus agitur de Sacramentis, compara di sunt. vt *Petra verò erat Christus.* & *Immolate Pa ssiue transitum*, id est agnum &c. Hæ formulæ Sac mentales sunt veræ, & ex Sacramentorum na ra & regula intelligendæ, Nõ signa nuda & in

nia, sed res ipsas in ipsis signis reuera offerri à Deo, & à credentibus reuera recipi spiritualiter & per fidem: secundum dicta, *Panis quẽ frangimus, nónne est communio corporis Christi?* &, *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Necessarias igitur conclusiones ex illorum principiorum analogia locorúmque collatione eliciam: In Cœnæ sacramento Christum nobis reuera exhiberi, & à credentibus reuera percipi per fidem: ac proinde veras esse illas formulas Sacramentales. Ex quibus efficitur absurdissimum esse, Panem transubstantiari in corpus Christi, quod natum est, crucifixum, mortuum, resuscitatum: sicuti & absurdissimum esset. Petram esse Christum, & Transitum esse agnum. Deinde crescent absurda ex principiorum assensu, Corporis Christi veritatem euerti: Sacramentum aboleri quum nulla sint signa, si vera sit Transubstantiationis doctrina. &c. De primo igitur exemplo hæc pauca, & quidem ἐν τύπῳ, vti res non suo loco tractata postulabat.

De secvndo exemplo ex eâdem analogia respondebo: Eum qui æternæ electioni hominem quemuis impedimentum afferre posse contendit, hoc Christi Domini testimonio abutentem, *Nónne ego vos duodecim elegi, & vnus è vobis Diabolus est*, grauissimè errare. est enim sempiternum Veritatis ἀξίωμα, Voluntatem Dei esse immutabilem. Certè Apostolorum hæc sunt verba, *Dona & vocatio Dei sunt* ἀμεταμέλητα, id est, *huiusmodi vt eorum Deum pœnitere non possit.* &, *Deus immutabilitatem consilij sui volens ostendere.* τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ. &, *Apud eum non est transmutatio, aut conuersionis obumbratio.* παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔστι τροπῆς ἀποσκιασμα: ne taceam tui Bileami, Iesuita, inter tuos maiores nominatissimi apophthegma, *Non est homo*

R. Rõ. II. 19. Heb. 17. Num. 23

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deus vt mentiatur: & filius hominis, vt pœniteat eum: i dixit, & non faciet? loquutus est, & non præstabit illu

Quum igitur certissimum sit illud veritatis pri cipium, eique cætera de æterna & immutabi Dei electione dicta, quæ tu citas, conueniant: o nino consentaneum est vt illud de Iudę prodit ris electione dictum ex sempiterni illius princ pij constantia interpretemur. Electionis aute vocabulum πολύσημον & multiplex esse, persp cuum est: & è loci circumstantia quídnam hic gnificet, nemo sanus dubitare potest. Elegit nim Deus ab æterno quos in Filio adoptet Fili que donet vitæ æternæ heredes. Eligit quoq ad munera publica siue politiæ siue Ecclesiæ, tiam profligatos homines ad hereditatem illa nequaquam pertinentes. Sic elegit Saulem, h minem reprobum, & præfecit ciuili adminis stioni Israelis: sic Iudam proditorem ad Verbu prædicandum & edenda miracula. *Eligendi* aute vocabulum in illo Christi dicto propriè restr gi ad ministerium illud Ecclesiasticum quo fu ctus est Iudas, è cæterorum Scripturæ locor collatione & principiorum assensu omnibus p briis elucet. Petrus nimirum de Iuda loque ait, *Annumeratum fuisse cum Apostolis, partémque mi sterij fuisse sortitum.* sunt enim hæc illius verba. El git igitur duodecim Apostolos Christus ad mi sterium Ecclesiæ, è quibus vnus erat diabol communi quidem ministerio vtés in domo D at non priuilegium habens adoptionis, quod i mutabile esse è principiis notum est. Multa quidem sunt vasa in domo Dei, alia ad decus, lia ad dedecus. Quòd si qui videantur ad temp ad æternam ipsius electionem pertinere, ex psa defectione perspicuum est: illos non fuisse lectos vt essent filij: quia ad finem vsque haud

biè perseueraſſent: ſecundum dicta, *Solidum Dei ſtat fundamentum, habens ſigillum hoc, Nouit Dominus qui ſint ſui.* &, *E nobis exierunt, ſed non erant ex nobis: nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcum: ſed hoc factum eſt vt pateſieret non omnes eſſe ex nobis.* Verùm hac de re, maxima quidem illa & copioſiſſima, hæc ſatis ad inſtitutum ſermonem.

SINGVLARES quoque dicendi formulæ quæ in Scriptura inueniuntur, ex hac veritatis Analogia rectè explicari poſſunt. *Conſepeliri* enim *nos cum Chriſto per Baptiſmum in mortem*, ſic dixit Apoſtolus vt ſeipſumeodem in loco interpretetur. Docet enim nos eâdem Chriſti virtute ſanctificari qua iuſtificamur. Plenam autem integrámque iuſtificationem nos quidem Chriſto conſequi docet, quę quidem nobis verè imputetur, at in nobis inchoari ſuis gradibus ſanctificationem. Tres autem illius ſanctificationis partes luculenter deſcribit, mortem, ſepulturam, reſurrectionem Chriſti, quę in nobis ipſius beneficio inſeruntur, cuius ſigillum & pignus ſit Baptiſmus.

Hæc autem Analogię illius vi ſic explicantur. Mortis, ſepulturę & reſurrectionis diſtincta Chriſti beneficia, & Scriptura accuratiſſimè deſcribit, & Antiquitas ſanctè agnoſcit, veluti Apoſtolicæ doctrinæ certa axiomata. Extăt enim Euangeliſtarum diſertæ narrationes, & Symbolorum aſſenſiones: *Mortuus, ſepultus eſt, tertio die reſurrexit.* Beneficiũ certè iuſtificationis & ſanctificationis perpetuo inter ſe vinculo cohærere, & vtrunque manare à Chriſto, docet Paulus ibidem, *Mortuum quidem Chriſtum eſſe pro nobis, & ſepultum, vt ipſius mors nobis imputetur in remiſſionem peccatorum:* eundem quoque reſurrexiſſe, ſecundum videlicet Adamum, vt cum ipſo reſurgamus. Verùm hæc noſtra eſſe imputatione, vt ſolidum ſaluti noſtrę

Universidad de Deusto
Biblioteca

fundamentum substernatur, ac proinde vera & lida sit iustificatio nostra ex illa imputatione scens. At licet in nobis remaneant tristiss peccati reliquiæ, Christum tamẽ, virtute Spir sancti sui, instaurare in nobis imaginem Dei seipsum nobis exhibere ὑπογραμμὸν & exemp suæ illius sanctificationis sicuti enim mort est, sic in nobis veterem Adamum, id est nat peccati reliquias in nobis mortificat. Sicuti pultus est, vt & se verè pro nobis mortuum testaretur & mortem in palatio suo, sepulcro mirum se adortum demonstraret: & sic cum consepelitur: quandiu enim sumus in hac inter has carnis mortiferas reliquias cum pec to colluctamur, vt in nobis sensim peccatum dometur atque profligetur. Hoc modo ait, *Consepeliri cum Christo per Baptismum*: quia hęc stus domitrix peccati, est è Christo & per C stũ, eámque ex ipsius sepultura haurimus: qu nostra causa in sepulcro mortis vincula dir rit. *Per Baptismum*, quia Baptismus est efficax gillum pignúsque illius virtutis Christi in bis. Rem enim, ex Dei instituto, cum signo c iungit: quemadmodum quum ait, Nos C stum induere per Baptismum. Hóccine igi Hay, non est ἀναλόγως loqui? Meliorẽ certè hor dicẽdi genus interpretem quærere non de mus quàm ipsum Paulum in eo ipso loco: di tè enim ait se ita repræsentare voluisse *Vitæ tatem*: & Petrum, qui Baptismi vim efficaciã eodem planè modo describit, quemadmod ex locorum collatione recognoscet eruditus ctor, cui hæc nostra indicatio satis erit.

Quorsum autem, magne Theologe, hæ for læ in Scriptura vsitatę, & Paulò potissimùm fa liares, *Crucifigi, cõsepeliri, resurgere cũ Christo, Bapti*

in ipsius mortẽ seu pro mortuis: Crucifigere corpus peccati, Resurgere in nouam vitam, Veterem hominem corrumpere, Mortificari, Viuificari & consimiles, tibi sunt singulares & peregrinæ, vtpote in Scriptura frecuentissimæ? Sic quoque *legem peccati*, pro tyranride peccati, *legem mentis* pro imperio rationis regeneratæ, dixit Apostolus, vsitato Hebræis suis more. Positis autem religionis Christianæ principiis, Analogiæ face vt cætera dicendi genera linguis aliis incognita, illustratur hoc quoque cæteris hominibus obscurum dicendi genus: quia scimus in nobis habitare natiuam peccati luem quæ impotenter dominatur in carne nostra, nisi Spiritus sancti vi coerceatur atque perdometur. Verùm pro loci circumstantia & institutæ huc satis: vt eluceat te hoc absurdum absurdè excogitasse.

Secundum Hayi absurdum:

Ex hac Analogia hæreses refelli non posse.

Triumphaturos de me ais hæreticos, si non aiunde quàm ex Verbi analogia, contra ipsorum tela præsidium petam. Optimè nimirum orthodoxo mihi hęreticos opponis, iubésque de illis refellendis me seriò cogitare. Verùm quî ego victoriam de illis non sperem, quum eadem arma illis opponam, quibus Christus Sathanam hæreticorum patrem peruicit, Scripturam nimirum quam illum eádem abutentem potenter refutauit. Arianis igitur in VNIVS voce insanientibus ex Analogiæ Apostolicæ regula sic respondebo.

PATER & FILIVS sunt vnum, quia sunt ὁμοούσιοι illorum ὑποστάσεις, id est & vnius essentiæ &

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vna essentia verè & per se subsistentes personæ. At vnum est Filius Dei cum Ecclesia, quia se ipsum & sua omnia ei donat: vt fideles verè cum ipso insiti, non minus cum ipso coalescant & vniantur, ac vnius corporis membra. In sanctæ autem Triados augusto mysterio, vera est trium personarum consubstantialium in vna essentia VNITAS: in Ecclesiæ cum Christo capite suo συμφωνολογία & coadunatione, est VNIO. Ecquis igitur non perspicit, exquisite Theologe, Arianos insanire qui *Vnum Essentiæ diuinæ* confundunt cum *vno Ecclesiæ* in Christo capite suo vnitæ? Hoc erit mysterium Apostolicæ analogiæ vi sic potest explicari. Ad secundum igitur idolum tuum hæc pauca: iam de tertio pauciora.

Tertium Hayi absurdum,

Superuacaneos fore doctorum virorum in Scripturam commentarios, si veritas ex hac Analogia iudicetur.

Respondeo, esse stropham ὁμοιοχυμοσωμής. Perinde enim est ac si quis affirmaret frustra accendi candelam, vel lucem quæ ex vna candela in aliam incenditur, nouam esse lucem. Commentarij doctorum virorum in Scripturam, nihil sunt aliud quam Scripturæ per Scripturam illustratio. Nihil quidem de suo inducunt Doctores orthodoxi, sed quod nobis est, non Scripturæ sed nostra imbecillitate, δυσπερίλυστον siue δυσνόητον, id est intellectu explicatúque difficile, disertiùs exponunt, facta locorum comparatione, adhibitáque Veritatis luce: Sic Apostoli legis & Prophetarum doctrinam sunt interpretati. Habes, Hayi,

nisi planè habes, breuem quidem at veram solidámque responsionem ad absurdorum tuorum absurditatem, quam Apostolicæ analogiæ ignis comburit.

HAYVS.

Appositam affers de auro ab auro explorando similitudinem, apud aurifices parum vsitatam. Doce quæso aurifices singularem hanc explorandi aurum rationem, ne in posterum vt auri puritatem perfectam habeant, Lydii siue Heraclii lapidis vsum requirant. Pag. 101.

SERRANVS.

Rides tuo more in re seria. At neque ego sum aurifex, neque mihi aurum posco. Totum hoc auri conquirendi studium Iesuitis relinquo, vt vernaculum propriúmque artificium. De auro Veritatis mihi cura & sermo est. At vt comparationis rationem meæ reddam, ecquis nescit, inepte vellicator, in Lydio siue Heralio lapide imprimi colorem auri probatissimi: vt quum de auro alio dubitatur, adimpresso incerti auri vestigio, factáque colorum contentione, de auri valore tutum iudicium fiat? Hoc autem ad doctrinarum comparationem & probationem maximè pertinere perspicuum est, quícquid ineptias. Itaque hæc sit. Similia ab auro petita.

PLENA AD PRIMARIAM QVÆSTIONEM RESPON-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sio, è superiori doctrina nascens.

Magnam esse Ecclesiæ Dei auto
tatem, hactenus quidem vt Verbo D
innitatur, vt fundamento suo & cer
veritatis regula: extra Verbum Dei, p
nè nullam: ac proinde non ab Eccle
Verbum (vt volunt Iesuitæ) sedà Ve
bo Ecclesiam, *(quemadmodum nos as
mamus) omnino pendere.*

*Hanc verò summam accuratiùs fusiùs
explicatam è priori libello nòstro Lect
recognoscat. Quàm rectè autem ha
Hayus vellicet, iam animaduertat.*

HAYVS.

Nemo pius & eruditus te [illegible] *non
rabitur, Minister, quum* [illegible] *verb
sus sis & insolens: vbi verò ad rem ventum e
exilis & ieiunus existas. Memineris Entelli
Daretis.* &c. Pag. 101,

SERRANVS.

Pij igitur & eruditi de me & de te, Iesuita, iu
dicanto: & à rebus quidem ipsis examen inst
tuant. De ordine quidem ipso (quum me or
dinis violati primùm insimules) dicam primùm
deinde de re ipsa.

Ordinis ratio redditur aduersus importunas Hayi vellicationes.

Me in rerũ apparatu verbosum & insolentem: in rebus ipsis exilem & ieiunum esse criminaris. Bona verba, quæso, mî Aristarche! Mihíne in Ecclesiæ simplicitate instituto Iesuita verbosam insolentiam iure obiiciet? Cedo verò hæc perturbati ordinis crimina candidè examinemus.

De verbosa prolixitate primùm videamus. In principiorum apparatu sex folia: in rei ipsius primariæ tractatione decem folia adhibui. Hóccine est in his verbosum, in hac exilem & ieiunum extitisse? Ex ipsa rei simplicissima iudicatione appareat crassissima calumnia, ipso etiam sensu communi teste. Ecquid verò hîc insolens, & præter certas sempiternásque bene differendi leges à me commissum est?

Extat summa lex ab Academia & Peripato promulgata, *Omnem doctrinam & disciplinam quæ ratiocinatione constet, ex rerum antegressarum cognitione fieri: & Conclusionem è rebus positis necessariò nasci.* Ecquis nescit è duabus notionibus conclusionem vnam, veluti fœtum, existere? Plus igitur verborum in rei apparatu quàm in rei tractatione, adhiberi Natura voluit, quemadmodum Academia & Peripatus retulerunt. Ecquid igitur hîc à me peccatum est, aut insolenter factũ aduersus bene differendi leges? Homonymiæ insidias primùm sustuli: Rem deinde ipsam definiui, & Scripturæ Antiquitatisque testimoniis illustraui. Ex antegressis conclusionem necessariò nascentem demonstraui, quanta potui & breuitate & perspicuitate: quum è principiorum cognitione luculenter intelligeretur, vt satis esset illam vel digito indicari.

Analyt. post. 1. lib. cap. 1. & Top. 1. lib. 1. cap.

Quæstione autem è rerum positarum necessitate huc in modum constituta, præscribunt rectè

demonstrandi leges, vt eadem accuratiùs expl
cetur, iis expensis quæ ad illius naturam intell
gendam illustrandámque pertinent: deinde, p
& vniuersè & singulatim ea examinentur qu
ei opponi solent. Hanc rerum solidè commodè
tractandarum ἐπεξεργασίαν quam vocant, necessi
riam esse eruditissimi viri semper iudicarun
Hanc ego differendi rationem sequutus eram
Quęstionis institutæ responsionem illustrand
Idcircóne, Iesuita, me vtverbosum & insolente
vel exilem aut ieiunum eruditus Lector dam
uerit? At ego te (mihi crede) non vel Entell
vel Dareta meminero, sed Hayum Iesuitam:
non minùs in rerum ordine quàm veritate cæ
tias: ac proinde quum non modo σωφρονεῖν sed
psum purum putúmque τὸ ἀφελεῖν, sit planè v
naculum, id est tibi proprium quarto modo. V
rùm de re ipsa.

HAYI DE RE PRIMARIA
MERVM SILENTIVM.

*Hunc locum Lector veritatis studiosus, hi
iúsque controuersiæ commodus iudex fu
rus, expendat, meáque cum Hayanis co
tendat.*

SERRANVS.

PRIMVM quidem decumana porta glori
bundus Thraso prodit? vociferatur, conuitiato
at reuera vasa legit, fugã meditatur. Quin tu p
ti°, Hay, de re ipsa primaria dicis? Hoc ratio &
cessitas postulabat. Ecclesiæ autoritate, de qua
stitia quæstio est, perspicuè definiui: & senten
me

meę rationes reddidi. Tu quasi aliud agés, hac de re ne verbum quidem. Siquid habes quod huic responsioni de re primaria institutæ opponas, cur taces? Si nihil habes, cur pergis obloqui, neque pœnas in temerè litigantes à legibus consti tutas pertimescis? Æquum igitur lectorem rogo atque obtestor, vt de re ipsa ex hoc Hayi silentio ius mihi dicat. Adsunt mea, adsunt Hayana. Ex ho rum collatione iudicium veritatis instituatur. Qui tacet, cõsentire videtur: quòd si dissentit & obstrepit, quum nihil habeat quod cũ ratione ra tioni opponat, rabula est & vitilitigator. Itaque quum ad ἀφωνίας metam redactus Hayus, in re i psa de qua instituta est hæc disputatio, planè ob mutescat: écquis illum causa cecidisse non ani maduertat, dummodò à fascinis Iesuiticis liber, de re veritatis sobrio animo iudicare possit? Pro fligata igitur causa primaria, totam hanc Haya norũ cauillorum congeriem poteram prætermit tere: (exempla enim adhibueram in eum tantùm finem vt rem primariam illustrarem) non tamen recuso hæc expendere, in eorum gratiam qui nondum explorata veritate, veritatem amant & quærunt.

CAVILLI HAYANI
post rei primariæ cladem prçter rem effusi.

HAYVS.

Nos supra probauimus Ecclesiam Dei fuisse ante scriptum Verbum. Pag. 101, 102.

SERRANVS.

Nos verò fastidiosæ tuæ dementiæ importuni-
tatemtam sæpe deteximus, vt iam nos pudeat p
tientiæ nostræ: at te tui illius κοκκυσμὸς tam pur
dè inculcati, Iesuita, pudebit nunquam? Extan
hac de re responsiones meæ ad nauseam repeti
tæ, ne de re tam pertinaciter reposita hîc ampli
loquar.

HAYVS.

Doce nos quæso quid sit, Ecclesiam extare l
culenter. *Putas fortasse eam in tenebris latere p
se, & mundo non esse conspicuam? quo nihil abs
dius dici potest, nam hac ratione famæ celebrit
Iudæorum Synagogam (quæ nunc omnium ocu
cõspicitur) Christi Ecclesiæ anteponeres.* Pag. 10

SERRANVS.

Tu verò id è Scriptura disce, cuius hic est
Ecclesia vsitatus sermo: *Plorando plorat in nocte: &
duxit & deduxit in tenebras & non in lucem: In tene
sis locis manere fecit me, veluti mortuos in seculum: Obs
rior est nigredine forma eorum: Expectauimus lucem, &
ecce tenebræ: splendores, & ecce in tenebris ambulauim
&, Populus positus in tenebris, vidit lucem magnam: q
tis autem in regione & umbra mortis, lux exorta est. &
Surge illuminare: quia venit lumen tuum, & gloria I
uæ super te orta est. &, Inuisit nos Oriens ex alto vt app
reat iis qui in tenebris & umbra mortis positi sunt: & c
co

Lament. 1 & 3. & 4.

Isaiæ 59. & 9.

Idem 60.

Luc. 1.

Latentis aliquando Ecclesiæ exempla.

tera huiusmodi sexcenta. *Lucis* enim appellatione, conspicuus secundúsque rerum status intelligitur: *tenebrarũ* contrà, obscurus humilísque. Dicitur ergo *Ecclesia extare luculenter*, quum certa religionis forma, stata sede, sacra populi veritatem ex Verbo Dei profitentis commune, à cæteris hominum cœtibus distincta, suísque natis illustris apparet mundo. Sic extabat luculenter in Israel, post aditam possessionem terræ Chenaam: maximè verò fulgebat Dauidis cęterorúmque piorum Regum temporibus. Sic reuelato Christo illuxit radiis Euangelij per vniuersum mundum, Martyrum etiam victricibus suppliciis illustris, at potissimum emicuit sub Constantino cæterísque piis imperatoribus.

Ecclesiam igitur, Hay, latere in tenebris aliquando posse credo, neque mundo esse conspicuam, quum nimirum (vt ait Apostolus) fideles, *quibus indignus erat mundus, omnibus suppliciorum generibus agitati, destituti, pressi, malè habiti, in desertis, montibus, speluncis & cauernis terræ miserè oberrarunt*: vel sedibus suis exturbati, barbarorum hominum imperiis subditi, nullo loco habiti, dira quæq; sunt perpessi. Quod Ecclesiæ sæpe euenisse sacrarum historiarum monumenta testantur. Quum Iudæi è patriis sedibus in Babyloniam exportati, diríssimæ captiuitatis iugo premebantur: quum in Iudæa ipsa ab Antiocho crudelissimè mactabantur: quum Christus in terras venit: quum Romanorum Imperatorum crudelitas in Christianos debacchabatur, vbinam erat Ecclesia? Num in superborum Babyloniorum illustrissimo imperio, aut Seleucidarum regno, aut Romæ in Imperatorum palatio, aut Hierosolymis in Sacerdorum & Pharisæorum cathedris? Certè sedebat in tenebris Ecclesia, latitabat in pauperculo grege,

Universidad de Deusto
Biblioteca

paucorum hominum miſella conditione nume
rabili, in ſitu & pædore, ſqualida, pennoſa, ob
ſcura, afflicta, tempeſtate agitata, conſolatio
deſtituta, vt vermiculus repens, ſicuti ait Proph
Iſa.54.&c ta. Hóccine non eſt Eccleſiam latere, neq
mundo eſſe conſpicuam?

At ſi latet non tamen perit Eccleſia: ſicuti ne
que arborem decuſſis hyemis tempore foliis
marcuiſſe ſanus dixerit. Inter has externi ſtat
mutationes eadem perſtat Eccleſia, eiuſdem Ve
bi luce ſalutem ſuam quærens & inueniens. H
facie, hoc habitu non perit, etiamſi lateat: in ſ
luncis illis eandem lucem intuetur, neque
nus ei lux illa eſt efficax: ecquis enim ſobrius
gauerit lucem in tenebris efficaciter lucer

Tuo igitur, Ieſuita, commento quid aut imp
rius aut ſceleratius dici poteſt, quum ſempite
nam Scripturæ veritatem abſurditatis damn
audeas?

At inſaniam adauges, quum dubitationis illi
tuæ rationem reddere conaris. *Hac ratione* (
quis) *famæ celebritate Iudæorum ſynagogam, quæ nunc
mnium oculis conſpicitur, Chriſti Eccleſiæ anteponer*

Quàm vanus es, Hay, vanitatis patronus! Co
ſpiciuntur hodie Iudæi: at omnium homin
oculis iudicium Dei impiorum hominum ſce
ra puniẽtis horrendo ſpectaculo obuerſatur:
iecti palantéſque hominum miſerorum glo
ſecundum Dei minas, Orbis nunc ludibrium.
homines qui vocas illuſtres, etiamſi conſpicia
tur? Si tantùm tibi claritas placet, vt ea nota E
cleſiam definias: mundi inter Turcas longè la
que triumphantis clariſſimas illuſtriſſimáſque
ces Eccleſiæ veriſimiliùs opponeres: vt Pontifi
Romanus cum Turca coniunctus hac claritat
vinceret Eccleſiam: quæ tamen in tenebris
re

tens & Turcæ & Pontifici tuo, id eſt Mundo, con
ſtanter reſpondet: *Ne leteris, inimica, de me quòd cecí-
derim, ſurgam: ſi ſedero in tenebris, Iehouah lux mea.* Mun
do autem de ſplendida multitudine glorianti:
Nunc turmatim conuenito, ô turmaria, obſidionem pa-
rans contra nos. &c. *At tu Beth-lehem Ephratæ, par-
uula vt ſis in millibus Iehuda, ex te tamen mihi egredietur
dominator in Iſrael: & egreſſus eius ab initio à diebus ſe-
culi.* Hæc ego Chriſti in præſepi vagientis incu-
nabula malo, quàm Põtificij Capitolij palatium:
malo Chriſti ſpinas quàm Põtificiis tui coronas:
malo cum paucis ſeruari quàm cum multis peri-
re. Promiſſio Chriſti in ſuis afflicti non minus
paucitatem quàm multitudinem Eccleſiæ notat,
*Quum duo aut tres congregati erunt in nomine meo, ecce
ego ſum in medio eorum.*

HAYVS.

*Neque enim Eccleſia, vel Chriſti teſtimonio,
concidere poteſt, neque proinde inſtaurari.* Pag.
102.

SERRANVS.

Non cadit Eccleſia, vt cadit Babylon, ait tamen
Scriptura vtranque cadere. nam de Eccleſia, *O-*
mnia pariter deſolata ſunt. &, *Deſtruxit, & non pepercit.* Lamente 2
De Babylone autem, *Cecidit, cecidit Babylon illa ma-*
gna. Cadit igitur Babylon, vt internecino excidio Apocal.18
deleatur. Cadit Eccleſia, quum externo quidem
ſplendore ſpoliata, ſæuis calamitatum tempeſta-
tibus percellitur: at cadit, Deo nimirum peccata
ipſius iuſtè vleiſcente, vt ſuo tempore inſtaure-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur. solidum enim stat Dei fundamentum, habés
2.Timo.2. sigillum hoc, Nouit Dominus qui sunt sui. In pro
missionibus de Ecclesiæ perpetuitate, de qua
Christus concionatur, intelligenda est excepti
castigationis & crucis. Quum igitur hactenus
cadat Ecclesia, certè instauratur: & quidem eo
dem Verbo quo ædificatur.

HAYVS.

Da interim operam ne deinceps orator, nimium poeticè loquaris, ἐναλλάγῃσι verborum temporibus abutens, vt nobis tuam orationem obscuram afficeres. Dicendum siquidem tibi erat, non vt primùm constituitur *sed*, vt primùm constituta est. Pag. 102.

SERRANVS.

Apostolus non loquebatur nimium poeticè ἐναλλάγῃσι verborum temporibus abutens, neque obscuritatem affectabat: qui in illo ipso loco in quo explicando versamur, de re & præterita & futura loquens, *Siquis superedificet*, ait præsenti tempore vtens, vt perpetuam ministerij Ecclesiastici vim expressiùs luculentiúsque repræsentaret. Sicuti & alibi eadem de re loquens, *Neque is qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui dat incrementum, Deus*: licet antea dixisset, *Ego plantaui, Apollos irrigauit*. Est enim peruulgatum dicendi genus non in Scriptura modò, sed in communi vita vitæ: quum res vel præterita vel futura, oculis quasi subiicitur: ne in re trita immorer. Christus

Præsentis temporis notatio ad rem re præsentandam.
1.Cor.3.6.

stus nimirum Ecclesiæ suæ astitit semper, & in ipsis incunabulis & in incrementis, eôdem Verbo efficax.

Hæc igitur verborum Enallage rem illustrat: at tua, Hay, Enallage, non modò poetica, sed monstrosa est: quæ Christianum in Apostatam & Iesuitam commutauit, & veritatem in mẽdacium. Felix esset Enallage, si ex Antichristi seruitio ad Christi obsequium te conuerteres.

HAYVS.

Nullus est apud D. Iacobum de scripto verbo sermo. Tu omnia trahis ad Verbum scriptũ. Profer scriptum Euangelium per quod Apostolus Corinthios genuit. Pag. 102.

SERRANVS.

Quídnam est nugari in re seria, si hoc non est? Verbum quod voce & scripto prædicauit Iacobus, nónne illud ipsum Verbum de quo ipse hîc loquitur: scriptum autem Euangelium, quo Apostolus Corinthios genuit, illa ipsa doctrina quam Corinthiis & voce & scripto annuntiauit Apostolus? Quasi verò ea doctrina quam Paulus scripto commendarit, non sit Euangelium! Verùm de toto hoc nugarum genere aliàs ἄγχι κόρα.

Nugæ sæpius effusæ.

HAYVS.

Nos omnes quot quot sumus, augustum Christiani nomen, etiam cum capitis nostri periculo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbique terrarum prædicamus, Quòd si nescis, legi inter alias, Lusitanorum historiam Genevæ nuper editam. Si porro diligenter legisses Apostolum non nostra primùm memoria, Societatis Iesu nomen fuisse importatum sentires: Fidelis Deus (*inquit ille*) per quem vocati sumus in societatem filij eius Iesu Christi. Pag. 102. 103.

SERRANVS.

Ad primariam videlicet quæstionem maxime pere pertinebat, originem réſque gestas Iesuitarum huius disputationis commentariis inseriri gi verò Lusitanorum historiam, quæ vos, Hay, nos propagandæ Ecclesiæ artifices graphicè præsentat: & in eo quidem actionum genere quibus vos magna erga genus humanum charitate inflammatos esse demonstraretis, vt singulari quadam ratione noua vestra Societas apomnes commendetur. Illarum enim historiarum monumentis proditum est, In nouo illo Orbe plius DECIES CENTENA MILLIA miserorum hominum fuisse vestris artibus vel ferro cidata, vel fame enecata. Hoc nimirum erat doctrinæ vestræ tyrocinium vestra societate dignum, vt illius auspicio & ductu homines perstites imperio vestro subigeretis, filios gehenç vestris magisteriis futuros. Nam vt scripti Verbi mandatum est, *Ite docete omnes gentes*: sic Nouscripti Verbi illius vestri decretum est, *Ite nevaomnes gentes, omnésque errores quo iure quáve iniseminatæ.*

Iesuitarũ crudelitas aduersus noui Orbis homines ex patrata.

Iam verò Americani illius argumenti præclarum est πόεισμα, quo iocabundus Hayus suorum hom

hominum originem deridet? Apostolos nimirum Iesuitarum societatem notasse, quum de Iesu Christi societate loquerentur. Risúmne tenere potes, Hay, qui iocis delectaris? Síccine vel nulli Christiani ante vos Iesuitas natos, ad Iesu Christi societatem recepti sunt: vel his extremis temporibus ad eam societatem nemo peruenire potest, nisi sit Iesuita? De vestra hac societate non loquuntur Apostoli in locis à te citatis: fideles tamen monent vos exorituros, qui sacrum Iesu nomen ementientes mundo illuderetis. Paulus enim (vt alibi dixi) vos disertè notat ψευδωνύμου γνώσεως architectos futuros. At lupina hæc est Societas vestra, animis, corporibus, crumenis noxia. De Hayi igitur cerebro cordatus Lector ex his iudicabit.

Societas Iesuitarũ.

Hæc enim habebat Hayus, quæ meæ ad principem primariámque Quæstionem responsioni opponeret: de qua quum merum silentium sibi indixerit, écquis non videt eum plenam victoriam Veritati relinquere: hócque silentio, Iesuitica videlicet modestia, se victum esse confiteri? Hoc igitur trophæum, debellato Hayo, sibi statuit Veritas.

RESPONSIONIS ORTHODOXÆ ab Hayo frustra oppugnatæ, SVMMA, De vera veræ Ecclesiæ autoritate.

MAGNA *quidem est augustáque veræ Ecclesiæ autoritas: at illa Verbo Dei (ex quo nimirum est quicquid est) tota innititur. Verbum Dei (id est, Scripturæ sacræ diui-* 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitus inspirata) est fundamentum Ecclesiæ super Prophetarum enim & Apostolorum doctrina fundata Ecclesia est, architectorii illorum opera & ministerio: quorum princeps finis fuit, Christum verũ Ecclesiæ suæ subiectum, hominibus anuntiare.

3. Ecclesia, Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ vi & ministerio fundata, eâdẽ quoque ædificatur: per Prophetas quidem & Apostolos primùm, deinde per ipsorum successores, variis & ætatibus & nationibus, quemadmodum veritatis suæ œconomiam prouidentia Dei dispensauit.

4. Prophetarum & Apostolorum successores substrato ab illis fundamẽto sua quoque pensa contulerunt, ad eiusdem Ecclesiæ ædificationem: de illorum autem doctrina iudicandum est è Scriptura quæ vna est & perpetua veritatis regula. Si cum ea consenserint, verum: sin ab ea dissenserint, falsum docuisse iudicandi sunt.

5. Ecclesia doctrinæ illius quæ Prophetarum & Apostolorum scripturis continetur, custos est & interpres.

6. CVSTOS nimirum, quia sacrum Veritatis depositum authenticis diuinorum Notariorum literis consignatum, & in publica acta relatum, ipsius fidei concreditum est à

est à Deo: hactenus tamen vt in illis Scripturis nihil addat, ab illis nihil demat.

INTERPRES autem, vt quum sit certa & perpetua Veritatis consensio, quum interpretandæ erunt Scripturæ, ipsa Scripturarum illius Veritatis indubitatas tabulas, è Scripturis interpretetur, ex fidei analogia, expensis prudenter locorum circumstãtiis, vt vera & germana sententia intelligatur. 7.

Ecclesia porrò, casta Christi sui sponsa, omnes Peregrini voces auersatur, si quisquam aliud Euangelium docuerit, scelus & blasphemia rata. 8.

Denique, vt Ecclesiæ fides, sic autoritas definitur Verbo Dei. 9.

EXEMPLORVM QVÆ ad Quęstionem primariam illustrandam attuleram, & ab Hayo fusè oppugnantur, ILLVSTRATIO & DEFENSIO.

IAM VERÒ doctrinam illam è sancti Apostoli testimonio conformatam exemplis illustrauerant, quorum appositione veritas solet elucere. Ea autem exempla delegeram quæ maximè propria videbantur, ex ipsis enim Iesuiticarum assertionum quæstionibus, in quibus explicandis versamur, ἐξ ἀυτοσχεδίου & quasi è re nata, illa desumseram. Quid hîc meus Iesuita? Quasi res i- Iesuitica pręuaricatio rẽ primariam prętermittens, in exemplis

Universidad de Deusto
Biblioteca

zei probā-
dæ adhibi
tis occu-
pata.

psa ageretur, quam tamen præterlapsus fuerat, in ipsis exemplis verbosè immoratur. At vt Logices legibus coërcendus est, aduersus quas inepte peccat rem ipsam cum suis circumstantiis confundens: sic eiusdem Veritatis quam oppugnare viribus expugnandis à nobis est. Primùm igitur Hayum Logices nomine abutentem ipsa Logica castigato. Nefas esse docent Academia & Peripatus rem ipsam cum suis circumstantiis permiscere. alioqui nihil certi statueretur in rerum natura. Hoc nunc agitur vt Ecclesiæ autoritas definiatur, quæ quum imitatur Verbo Dei, illius explorandi ratio affertur è Pauli testimonio. Hoc est τὸ ὅτι. At vt τὸ διότι explicarem, adiunxi exempla ex iis quæstionibus quæ inter nos agitantur. Ex æquiuocę Ecclesiæ ementito principatu: ex Idolorum siue Imaginum cultu: ex crasso & Capernaitico præsentiæ & communicationis Christi in sua Cœna modo. Perspicuum est me exemplorum appositione voluisse demonstrare vsum regulæ Apostolicæ supra explicatæ, Retineo quidem in Ecclesia salutaris doctrinæ fundamentum, cui tamen falsa doctrinarum dogmata ab iis superstruantur qui ordinariam vocationem in Ecclesia vsurpant. Dicebam igitur retineri in Papatu aureum Ecclesiæ fundamentum, nimirum Christū in Baptismo suo victorē aduersus Sathanæ & Antichristi in Ecclesia Christiana sedentis machinas, qui hoc Ecclesiæ insigne non potuit delere. Huic fundamento autem superstrui paleam fœnum, stipulam: nimirum Vniuersalis Episcopi, Imaginum, Transsubstantiationis commenta, aduersus primigeniam Ecclesiæ veritatem. Ecquis inde non videt orationis meæ finem & seriem? At meus Logico theologus ordinis peræquè ac rerum imperitus, rē ipsam prætermittit, in exemplis

plis immoratur totus: vt certè quum se teneri à Veritate sentit, fumum euomit, vt effugiat, fallátque minùs perspicaces. Verùm hæc ei larua demenda est, id est ostendendum est, illa etiam exempla perperam ab ipso oppugnari.

PRIMVM EXEMPLVM.

Quomodo in Papatu conseruetur fundamentum Ecclesiæ.

HAYVS.

Mutatus es & perperam hanc tuam egregiam sententiam ex Caluini tui scriptis. Pag. 103.

SERRANVS.

Hæc nimirum Caluinus è Paulo, apud quem hoc scitum est, *Non omnes qui sunt ex Israele, esse Israelem*: hoc item è Caluino ego. At tu consultius faceres, boni præceptoris auspiciis inhærere, quàm Icari in morem quo te rapit libido, imperitè euagari, vt sic ἀχεῖνος ἀνὴρ: quum neque per te sapias, neque peritos consultores patiaris. Quidnam verò inde colligis? Hesiodeū.

HAYVS.

Si Deus in Papatu (vt tu ὀλιγῶρως loqueris) Ecclesiā suā cōseruat, ergo & in eodē Papatu sunt notæ illæ Ecclesiæ Dei sine quibus ipsa nequit consi-

stiere. Eiusmodi autem notæ sunt (vt tu ipse vis) Verbum Dei & legitimus Sacramentorum vsus. Quid ergo amplius in Ecclesia Romana desideras. Pag.103.

SERRANVS.

In Ecclesia Romana desidero auitam doctrinam & fidem, id est vt Antichristi fascinis liberata, Christi vocem audiat, Papatu exturbato Christianam veritatem amplectatur.

Est igitur fallacia *Compositionis*: quasi vnum idémque sit habitus & priuatio, Corpus & morbus, Papatus & Ecclesia. Perinde igitur ac si dicas, Peste laborat hoc corpus. Ergo hoc corpus est pestis. Ecclesia Israelitarum sedibus auitis exturbata erat in Babylone: ergo vel Babylon erat Ecclesia, vel Babylon Ecclesiæ notas habebat. Papatus nimirum est Ecclesiæ pestis, & eius doctrina, est priuatio Veritatis. De visibili & inuisibili Ecclesia diximus aliás. Etiamsi in situ & squalore tyrannidis Babylonicæ Ecclesiæ latitaret, non minus tamen suis notis se tuebatur, sicuti ostendimus suo loco, non enim recesserat Verbum Dei à corde & ore fidelium, vt & sacro illo diuinæ cognitionis pabulo se sustentarent, credendóque Christum manducarent: qui licet duo aut tres essent in spelæo congregati in nomine ipsius, non minus eis fuit præsens quàm in frequentissima Ecclesia.

Noua nimirum hæc est Caluini (quam vocas) philosophia, tibi nimirum qui Ecclesiæ emansor in veritatis notissima doctrina planè nunc nouus & peregrinus es, qui tenebras ais esse lucem. Eodem

dem quoque ictu corruit ἀσυλλόγιστος tua quam modò subiungis, exceptio.

HAYVS.

Si in Papatu conseruatur Ecclesia Christi: Ergo mutua est Ecclesiæ tuæ (quam Christi esse ais) & Papatus communio: aliàs non in Papatu, sed extra eum erit: vt Iudæi non dicuntur esse in Ecclesia Christi, quamuis inter Christianos passim vitam agant. Pag.96.103.

SERRANVS.

ESSE IN ALIQVO, non dicitur vno modo, Vt Hayum etiam nosse puto: at ne cogar plura φιλοσοφεῖν quàm hic sermo patiatur, perspicuum est aliter Animam esse in corpore aut partem in toto, aliter morbum in corpore. Quomodo sit Ecclesia in Papatu, iam diximus: Vt pestis nimirum in corpore, tyrannis in Republica. Verùm hoc dicendi genus sic est intelligendum, vt Papatus sit Ecclesiæ pestis, quæ ita corpus inuaserit vt pestis corpus: sed nomen tamen Ecclesiæ sic vsurpauerit, vt è falsa hypothesi Papatus Ecclesia nominetur verè ὁμωνύμως. Nullum est autè tuum argumentum à Iudæis sumptum. *Iudæi* (inquis) *non dicuntur esse in Ecclesia Christi, quamuis passim inter Christianos vitam agant.* Eodem pacto concludere: Iudæi habitant inter ipsos ciues Auenione. Non ergo sunt in ipsius ciuitatis sinu, etiamsi intra mœnia habitent, destinato vico. Disparata coniungi quis non videt? Inquilini quidem & ciues

sunt in eâdem ciuitate, sed vario prorsus modo

Sic nimirum exulabat Ecclesia Babylone: nec que tamen mutua erat illi cum Babylone communio: imo Babylonicæ superstitionis quantumuis illustres phaleras exul detestabatur. Sic eadem his extremis temporibus, in Papatus tenebris captiua, Papatus tenebras execrata est, & execratur iis in locis in quibus etiamnum Antichristus dominatur.

HAYVS.

Quòd si tua Christi Ecclesia fuit in Papatu iisdem ritibus & cerimoniis Deum coluit, quibus Ecclesia Romana. Vestro ergo iudicio Idololatriæ crimine deuincta tenebatur. Neque est quòd ad ignorantiam confugiatis, quum Idololatras nulla ignorantiæ excusatio à scelere vindicare possit. Ibidem.

SERRANVS.

Iam tibi responsum est, Id nullo modo conse-
qui: quum Ecclesia à Papatu lato discrimine dis-
crepet. At tibi Dominus pro iis quos in Papatus
tenebris conseruauit, & conseruat, respondet:
*Feci vt mihi septem millia virorum remanserint, qui non
flexerunt genus imagini Baal.* Id in regno Israelitico
euenisse certum est: in Europa nostra Ecclesiam
conseruatam fuisse à Deo non crederetur? Ve-
rùm ne actum agam, quæ hac de re supra, & in
tertio Anti-Iesuita annotaui, Lector repetat, dum
Hayus proprio ore aduersus se sententiam dicit.

Ita est, Hay. Idololatras nulla ignorantiæ excusatio à scelere excusare potest. At quantæ manent pœnæ non modò cæcos Idololatras, qui à cæcis ductoribus in foueam trahuntur, sed furiosos & peruicaces Apostatas qui relicto Dei viuo mortua idola rabidè persequuntur, & in miseræ iuuentutis plebisque animis Idololatriæ furores nouis incendiis cumulant? Quantas tu igitur, serue nequam, è tuo etiam ore, & è tua manu hâc aduersus te sententiam dictante, pœnas lues, si pergas esse tui similis.

HAYVS.

Certè Caluinus pro vna tua, multas fecit Ecclesias. &c. Ibidem.

SERRANVS.

Caluinus sic loqui didicit è Scriptura, in qua frequentes sunt hæ formulæ: *Crescebant Ecclesiæ, Erat pax Ecclesiis, Per omnes Ecclesias, In conspectu Ecclesiarum, Ecclesiæ Macedoniæ, Achaiæ* &c. Sic ex Augustino supra dicebamus, *Multas esse in vna Ecclesia Catholica Catholicas*: nimirum Catholicæ vnius membra à qua Catholicæ denominantur, id est orthodoxæ: quas Petrus κλήρους siue hereditates appellauit, magna illius domus Dei membra, in illius ὁλοκληρίᾳ conseruata. Mirum igitur Hayi nostri puerilibus verborum præstigiis ludentis acumen.

HAYVS.

Corruptæ fuerunt hæ Ecclesiæ vestræ, autore

Universidad de Deusto
Biblioteca

Caluino, exitialibus doctrinis, non ergo fuerunt Christi Ecclesiæ, nisi Christum falsi ἀστεῖως arguatis, quum D. Petro diceret, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. De seruanda Christi maiestate parum laborare videminiſ modò somnia vestra indoctæ plębi quoquomodo persuadetis. Ibidem pag. 103.

SERRANVS.

Verissima est Christi promissio de Ecclesia sua aduersus inferorum portas conseruanda. Ideoneus est spōsor promissionis suæ, Christus. Ipsius verò Maiestas lōgè latéque victrix, eo ipso etiam tempore quum inter hostes suos pugnat, nō hāc Iesuitarum sannas vlciscetur? Tibi enim, Iesuita, scilicet & Apostatæ, regnum Christi curæ est. Exitiales quidem errores occupauerant Ecclesiam Dei, at permansit fundamentum, quantumlibet Sathana & Antichristo insanientibus. Instaurare cœpit hæc rudera Ecclesiæ suæ Filius Dei. Magnam Germaniæ & Heluetiæ partem, magnam Galliæ, tota regna, Angliæ, Scotiæ, Daniæ, maximam Europæ nimirum partem ab Antichristi Romani tyrannide iam liberauit. In vniuersa Europa, iisque maximè locis in quibus insana meretrix Regum populorúmque animis abutens, impudenter dominatur, suósne ab exitialium errorum fascinis sartos tectósque non tuebitur, vt in mediis etiam afflictionum tempestatibus mendacium execrentur: & quantùm vel Inquisitoria carnificina vel Iesuitica lues debacchatur, tantùm veritatis ardor in ipsorū animis accendatur?

SECVN-

SECVNDVM EXEMPLVM.

Vniuersalis Episcopi principatum vel primatum, quem *Pontifex Romanus in Ecclesiam Catholicam affectat, esse paleam siue stipulam fundamento superstructam.*

POSTQVAM ostendi quomodo Ecclesiæ fundamentum in Papatu conseruetur, proximum erat vt singulatim indicarem quomodo paleæ siue stipulæ illi fundamento superstruantur. Tribus exemplis id ostendebam. Primum erat, in nouo commento de Vniuersalis Episcopi principatu, quod commentum constat esse carcinoma antiquæ doctrinæ, ac proinde paleam & stipulam, quam Veritatis ignis consumet. De re autem ipsa egi suprà prima parte huius Quæstionis, ad quam idcircò reuocabam Lectorem: At meus Disputator, re primaria securè prætermissa, hoc arripit, versat, rotat,

——tonat occidítque loquendo,
Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo.

Est tibi quidem, Iesuita, scitum, TVRPE TACERE: hæc tamen ad rem nullo modo dici, vides ipse. quorsum hæc enim tam effusè à te congesta, quum à me exempli tantùm causa notaretur, vt doctrinarum discrimina designarem, veterémque adeò doctrinam à noua distinguerem? At tibi placebat illa olla tua è qua codicis tui molem nouo auctario infarcires, Bibliothecarij vestri illius Buzæi opera, vt pueris tuis securè occineres hoc Bathylleum,

Λύκιδον, παῖδες, δότε μοι ῥόδα τε.

Hæ tamen inanes rerum ad raucim vsque excla-

Longa digressio de celeberrimo Christi dicto, Tu es Petrus, ab Hayo effusa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

matarum repetitiones sunt indignæ solidis ingeniis: licet è tuorum hominum institutis id te facitare animaduertam. Sic enim Turrianus, sic Torrensis, sic Stapletonus, sic denique omnes disputatores vestri solent, vt non ignorari à nobis in posterum possit vestrum axioma, Ἐν πρῶτῳ μὲν ὀργὴ ἀσυλλόγιστος λόγος. Itáne igitur constitutum tibi est, Hay, vt ad Tritum illud, Tv es petrvs, redeamus? Redeo verò, quum sic postulet necessitas: ne, si de industria taceam, (quia turpe arbitror te importunè loqui) silentium meum victoriam esse arbitrêris, eóque adeò nomine veritas crees periculum: loquar tamen hac lege, vt huius loquendi modum Lector mihi condonet, qualescunque animúsque meus terminarit: vt si omnia tua vestigia non legam, id à me idcirco factum fuisse credat, quia me pudet importunæ loquacitatis tuæ: & siquid prætermisero, id consultò à me factum norit, quòd & suo id loco explicarim, & doctissimis viris iam sit sæpe pertractatum.

De loco Matth. XVI. nominatissimo *Tues Petrus & super hanc Petram &c.*

HAYVS.

Perinde tibi est, super Petram, & Petræ (sc. firmæ de Christo confessioni) Ecclesiam ædificaturo. Doce ex qua Scripturæ parte, has tuas præclaras loquendi formulas collegeris. Nos quidem legimus, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: *non autem,* Huic petræ, *vel,* firmæ confessioni *ædificabo Ecclesiam meam.*

SE

SERRANVS.

Idem omnino. Petræ enim vocabulo, Christum significari, diserta Scripturæ verba docent: vt, *Petra autem erat Christus*: &, *Lapis angularis-imus est Iesus Christus*. vt autem Isaias dixerat, *Ecce pono in Sion lapidem in imo angulo*, sic lapidem illum de Christo interpretatur Petrus: eòdémque & sensu & dicendi genere, Paulus Christum ait vnicum esse fundamentum Ecclesiæ. Quídnam igitur est è præscriptis verbis agere, si hoc non est?

Iam verò quum ædificetur Ecclesia credendo in Filium Dei, qui ex Verbo suo cognoscitur: fit vt cognata significatione, Petra, pro firma de Christo cognitione, eiusdémque seria confessione accipiatur. Sic Paulus ait nos superstrui super fundamentum Apostolorum ac Prophetarum, *fundamentum* vocãs doctrinam de fundamento, id est de Christo, in quo nos *ait ædificari*. &, *Radicati & superstructi in Christo & confirmati fide sicuti edocti estis*: quibus verbis vtrunque complectitur, & Christum & Christi cognoscendi consequendique rationem, eum enim per Euangelium cognoscimus, per fidem amplectimur. Loquendi igitur formulæ ex communi Scripturæ vsu quum sint probatæ, audésne in re seria nugari, & his apiculis paginam conscribellare?

Petra, pro firma Christi cognitione.

HAYVS.

Ex Scripturis neque apertè neque obscurè probabis verba illa Domini, Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, *eum habere sensum*

Universidad de Deusto
Biblioteca

(quem Theologi literalem appellant) vt nomine Petræ, ipse Christus intelligatur. Pag. 104.

SERRANVS.

Andabatarum in morem cum laruis dimicas & cæcus nõ modò audes iudicare de coloribus sed & perspicaces oculos & lucem ipsam damnare. *Petræ* nomine Christum significari in Scriptura, planis, perspicuis, luculentis verbis probatum est. Cur id non vides?

Petra, pro Christo.

HAYVS.

Sensus enim huius loci ex tua sententia hic esset, Aedificabo Ecclesiam meam super me. Pag. 104.

SERRANVS.

Hic omnino ipse, qui si tibi absurdus videtur, absurdè quoque dixerit Christus, EGO SVM VIA, VERITAS & VITA: falsum fuerit quod Prophetæ prædixerant, Christum Ecclesiæ suæ annuntiaturum pacem: vani fuerint Euangelistæ qui memorãt Christum Pastoris munere fungentem, Euangelium suum Ecclesiç suç annuntiasse: inane denique fuerit Apostolorum commentum Christum summũ esse Ecclesiç pastorẽ & propheta. At vt hæc sunt, importune argutator, verissima, sic absurda, vana, procax temeritas tua est, quç veritatem reprobo sensu metiens, absurdam ducit. Est enim verissimum quod tu absurdè absurdum vocas, *Christum ædificare Ecclesiam suam super se*: licet enim seruorum suorum ministerio ad Ecclesiæ suæ ædificationem vtatur ipse tamen prior ædificat Ecclesiam, & quidem super se, sicut ait

ait Apostolus, sunt enim diserta illius verba, Christum dare Apostolos, Prophetas, pastores, doctores, ad ædificationem corporis sui, id est Ecclesiæ. Vt enim ipse est Ecclesiæ suæ Rex & sacerdos, victima, altare, ita etiam Doctor. Doctrinæ salutaris subiectũ est ipse eiusdémque summus & verè efficax interpres: seruorum suorum ministerio sic vtens vt ipse illorum laboribus det incrementum, & reuera agat quod illi agunt precariò vt instrumenta. Ephe. 4. 12

HAYVS.

At certum est super Christum iam fuisse ædificatam Ecclesiam, cùm Agnus ab origine mundi occisus est. *Quòd si ad Euãgelicæ Ecclesiæ statum hæc verba referri putas falleris, quòd iam essent eius iacta fundamenta, cùm Christus Apostolos antea delegisset.* Pag. 104.

SERRANVS.

Præuaricaris: dum verborum aleam veterator quæritas. Non enim ait Christus, Nouum fundamentum ponam: sed Ædificabo Ecclesiam meam super illud ipsum fundamentum à Prophetis substratum. Hoc igitur è præscriptis verbis aduersus te facit, vt sorex tuo iudicio prodaris. idem enim FVNDAMENTVM perspicuè significatur, cui Ecclesia solenni Euangelij prædicatione exædificetur ÆDIFICABO Ecclesiam meam, veteri nimirum fundamento, per Prophetas sub Lege iacto.

At quid tibi vis, mî disputator? Pueriliter balbutis, vt in mendacio deprehensi solent. Videa nim quàm sit inuoluta hæc tua argutatio: *Christ non loquitur* (ais) *de Prisca Patrum Ecclesia, quam certu sit & ante Legem & sub Lege super ipsum fuisse ædificatam: neque agit de Euangelica.* De qua igitur alia Ec clesia, magne Theologe? An super Petrum Christus etiam quampiam Ecclesiam ædificaui Hoc enim ipsis verbis si non audes dicere salte nihil aliud potest è tuis verbis elici. Est igitu crassa Ignoratio Elenchi, falsæ hypotheseôs ido cumulata: quasi tres essent Ecclesiæ, Patrum v quæ antè primum Christi aduentum ædifica esset ab ipsa mundi origine: Euangelica alte cuius iam iacta essent fundamenta, Apostol rum quos Christus iam elegerat, opera & mi sterio. Tertia denique quædam de qua Chris apud Petrum agat, & quam super Petrum sit ædificaturus, cui nimirum Catholicus ille pri cipatus debeatur, merum imperium, plenitu potestatis.

Ad hoc commentum accedit nouus fallac rum manipulus, *Petitio principij*, & *Homonymia*, id nim ipsum ponis, vt ratum, quod est in contr uersia, Christum videlicet super Petrum Eccle siam ædificaturum. Denique, ludis in homon mia vocis *Petræ*, quasi per illam Petrus signific tur: quum in eo situs sit disputationis cardo.

HAYVS.

Et quoniã in disputatione de imaginibus, Gram maticis mirificè delectaris, Respondeã, an Christ his verbis, Super hanc petram, *non petram alt quam*

quam antea à se ostensam designarit? Certè se hoc loco petram esse non dixit, sed D. Petrum, Tu es Petrus. *quare super Petrum, quem nominauit hãc petram, ædificaturũ se Ecclesiam promisit. Petrus enim & Petra in lingua Syriaca Christo vernacula eodem nomine Cephas appellantur. Syriacæ linguæ respondet Gallica, quæ Petrum & Petram* Pierre *nominet.* Pag. 104.

SERRANVS.

Agam è præscriptis verbis. Iubes me respondere, petrámne aliquam antea à se ostensam designarit Christus. Respondeo, Christum designasse petram à se ostensam, id est suo beneficio per Simonem indicatam, qui Petri nomen idcirco est consequutus. Illam autem petram, esse ingenuam Petri confessionem, suo suorúmque collegarum nomine editam de Christo Filio Dei viuentis: idque non carnis sanguinisque vi sed gratia Dei. Eam autem esse veram germanámque Christi sententiam & verba ipsa & vniuersæ orationis series testantur: nam in verbis Christi manifestum est discrimen inter Petrum & Petram. ait enim, *Tu es Petrus, & super hanc Petram.* Quòd si duabus distinctisque vocibus idem significaret, quorsum hæc repetitio & inutilis & obscura? Docet autem Christus se non frustra Petri appellationem Simoni tribuisse, quippe qui tam augusto fidei suæ monumento edito, firmissimum veræ fœlicitatis statũ sit consequutus, vt cum Ecclesia hoc ipso fidei fundamento innixa, ipsius fides aduersus inferi portas sit inualitura. Hanc autem Confessionem *Germanus* notat, *Et super hanc petram;* Germana huius loci expositio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt ostendat subiectum & animam salutaris do
ctrinæ, seipsum videlicet cum omnibus suis do
nis. Hæc Christus & verissimè & simplicissime
Quid iam Hayus, bonus scilicet Christi inter
pres? *Certè* (inquit) *Christus se hoc loco petram esse non*
dixit, sed D. Petrum. Petrus enim & Petra in lingua Sy
riaca Christo vernacula, eodem nomine Cephas appella
tur. Voces deinde Syriacas Hebraicis charactere
bus conscribellat, & latinis Hebraicas iterum
repræsentat, nequid desit ad Iesuitici fastus ostē
tationem eruditis summa cum admiratione ex
cipiendam.

Obserua Lector. il lustræ Iesuitarum argumentum.

Respondeo, Hay, licet de petra siue lapide lo
quaris, argumentum tamen tuum esse planè vi
treum. Vox *Cepha* qua Christus est vsus, ais, & Pe
trum & Petram significat. Ergo Christus de Pe
tro vtrobique loquitur. Et quia inter Gallos vi
etiam Gallicæ linguæ cognitionem ostentare, vt
vbique sis tuus, id est ostentator: quum dixeris
Syriacam vocem Gallicæ respondere, PIERRE
de Gallica sine nos primùm agere obtusos Gal
los tecum subtili Scoto. sic enim à voce PIERRE
à te citata nos Galli agemus.

Pierre est assis sur vne Pierre.
Pierre donques est vne pierre.

Hóccine acumen subtili Doctore dignum vide
tis, Galli? De Syriaca modò videamus.

TVNE verò, eruditissime Hay, linguarum co
gnitionem tantam tibi vendicas, vt de sancto E
uangelista tam reuerenter non sentias vt existi
mes illum huius oraculi à præceptore suo edi
tes testem auritum, & illius mentem rectè percepis
se, & eam fideliter expressisse? Mathæúmne dixe
ris Syriacæ, id est vernaculæ, & Græcæ linguæ
imperitum fuisse hactenus, vt huius veritatis, cu
ius notarius erat constitutus à Christo, dignita
tem

tem obscurè & ambiguè repræsentarit? At vt
nulla est in Gallico sermone ambiguitas, ita ne
que in Syriaco, vt norunt vel mediocriter in illis
linguis versati, propter articulorum dispunctio
nes quibus Petrus à Petra vtrinque distinguitur.
Matthæus autem Græcæ linguæ felicitate feliciter est vsus, exquisitis distinctisque vocibus qui
bus res distinctas significaret. *Tu es πέτρος*, mas
culino genere, quia de homine: & *Super hanc πέ
τραν*, fœminino, quia de re, id est professione fidei
à Petro edita, Alioqui alterutrum vocabulúm
adhibuisset, quum πέτρος & πέτρα Græcis sint
planè synonyma.

πέτρου & πέτρας voces variè vsurpatæ.

Verùm omnino ita est. Voluit Matthæus hoc
terminationis discrimine, Petrum (qui pars est
ædificij) ab ipsa Petra, cui innititur ædificium (id
est à Christo ipso) distinguere: ipsúmque adeò
Petrum à fidei professione quæ toti Ecclesiæ est
communis. Vitrei argumenti tui fic à veritate
efracti tessellas, magne disputator, nunc collige,
dú ego ad cętera tua mysteria exploranda pergo.

HAYVS.

Ac ne tuo more sine testibus asserere videar, sententias veterum adscribam, qui super Petrum fundatam esse Ecclesiam, dilucidis & perspicuis verbis testantur, &c. à pag. 104. ad 106. finem.

SERRANVS.

Meo quidem, Hay, more testium à te laudato
rum fidem momentúmque ponderabo, quia mos

Universidad de Deusto
Biblioteca

est tuus adhibere testes neque necessarios ne
que commodos: at præter morem meum cogis
me à Iesuiticis exclamationibus abhorrentem
exclamare,

Semper ego auditor tantùm, nunquámne reponam?

Sempérne insonabit, *Tu es Petrus*: &, *Pasce oves meas?* Hæc exempli tantùm causa à me afferri, vi-
des ipse, quum suo loco satis fuerint tractata. Cur
igitur re primaria prętermissa, in patulo orbe im-
pudenter immoraris? Quorsum enim hæc Pe-
tri encomia tam altè repetita? Esto. Vniuersæ An-
tiquitatis testimonio Petrus maximis laudibus
cumuletur. Quid tum? Nam Pontifex Roman
idcirco erit caput & princeps Ecclesiæ Catho-
cæ, Episcopus vniuersalis, vt Ecclesiam summ
iure moderetur ac regat, sine vlla prouocatio
leges dictet conscientiis? Vides hæc ὁμολογού-
μενον planè dici. Sed vt more meo agam can-
dè & bona fide, ad tuas exceptiones vniuersè p
mùm, singulatim deinde ad singula testimo
respondebo.

Ruinosa hypothesis cui innititur principatus quem Ecclesia Romana imaginatur.

PRIMVM ostendo hos titulos neque vni Pe-
tro à Christo tribui, neque hæc πρεσβεῖα siue pr
uilegia, ad vnum Petrum posse pertinere. Sic
enim argumentor.

*Quod pluribus à Scriptura tribuitur, vni propri
Petro conuenire non potest.*

*Hæc omnia priuilegia à Christo enuntiata, non
tantùm Petro, sed omnibus Apostolis, omnibus
etiam fidis Dei seruis, omnibus denique Eccles
filiis tribuuntur.*

Non vni igitur Petro conueniunt.

Maior sua luce perspicua est. Minor è Christ
verbis elucet, quorum vera & germana interpre-
tatio à Iesuitarum adulteriis sic vindicanda est,
vt ostendamus inutilem operam eos nauare Ba-
bylonic

bylonicæ meretrici, ex huius loci præpostera ex-
positione. At quum iam illum (vt dixi) copiosè
locum doctissimi viri pertractarint, mihi nunc
fuerit satis eas tantùm notare circumstantias, quę
ad sermonem institutum mihi videntur propriè
pertinere.

Vera & germana explicatio celeberrimi huius loci, *Tu es Petrus: & super hanc petram &c.*

Τὸ ῥητὸν, id est diserta Christi verba, de quorum
sententia controuertitur, ponamus primùm dein
de, Iesuitarum interpretationem expendamus:
denique nostram ei opponamus, vt veram &
germanam.

Christus ait Petro, TV ES PETRVS. addit, & *super hanc* PETRAM *ædificabo Ecclesiam meam.* Duas
hîc esse enuntiationes perspicuum est. nam Chri
stus Simonem compellans ait, ipsum esse Pe-
trum. Adiungit autem *super* HANC PETRAM *se
ædificaturum Ecclesiam suam*: quæ verba affirmant
Iesuitæ de Petro quoque intelligi, eúmque Pe-
træ nomine significari: vt sit Christi sententia,
Ædificabo Ecclesiam meam super te Petrum,
quem ego Apostolorum meorum principem sic
constitui, vt velim te esse caput visibile Ecclesiæ
meæ, & vicarius meus: hac quoque lege, vt quo-
niam eris Episcopus Romanus, eo nomine ius il-
lud hereditarium ad successores tuos Ecclesiæ
Romanæ Episcopos transmittas. nam SVPER TE
ædificabo Ecclesiam meam, te volo agnosci Ec-
clesiæ meæ per vniuersum terrarum orbem æd-
ficandæ fundamentum. Hoc autem in eum ego
finem edico, vt postquam Romæ fueris Episco-
pus, omnes quoque Romanæ Ecclesiæ Episcopi
illo ipso iure potiantur, vt super illos posteris sæ-
culis Ecclesiam meam ædificem: ac proinde so-
lenni hoc edicto meo Catholicum principatum
Romanæ Ecclesiæ assero atque vendico, vt ipsa
omnium per vniuersum terrarum orbem Eccle-

siarum princeps summo iure dominetur. Hæc Iesuitæ : at hæc illorum interpretatio multis de causis stare non potest.

Primò, repugnat manifestè τῷ ῥητῷ, id est dissertis illis Christi verbis, quæ tamen vrgent Pontificij. est enim luculenta distinctio, *Tu es Petrus*, &, *Super hanc petram*. Certè Petrus & Petra non sunt idem in duabus his enuntiationibus, quemadmodum infra suo loco ostendemus vberiùs, & ex nuda etiam verborum indicatione satis appareret.

Secundò, aduersatur fidei analogiæ, & principiis religionis Christianæ, absolutè dicere, Ecclesiam Christi ædificari super Petrum : quum sit planè ἀθεόλογον & blasphemum, fidem in homine collocare.

Tertiò, etiamsi demus hoc dicendi genus in Scriptura aliquando reperiri, vt homines dicantur fundamenta siue columnæ Ecclesiæ, quasi super illos Ecclesia fundetur & stabiliatur : non tamen vllo modo ferendum est, vt mortaliú quisquam sit Ecclesiæ caput, vnúsque summum in vniuersam Ecclesiam principatum obtineat : vt necesse sit hæc dicendi genera ex fidei analogia intelligi, sicuti suo loco ostendi.

Quartò, hæc verba Petro quadrare propriè & singulatim non possunt. licet enim Petrum ipsum propriè compellet Christus, non hæc tamen elogia & beneficia vni Petro largitur. Nam vel fides Petri notatur, vel ministerium. Si fides, non potest vni Petro hoc priuilegium personaliter conuenire. non enim solus Petrus credidit Christum esse filium Dei : ac proinde Petri cognomen soli Simoni non quadrat, neque solus Simon est lapis viuus in domo Dei. quum enim Simon cognominatus sit Petrus, id est lapis, propter fidei firmitatem

mitatem atque constantiam, omnes quoque fideles extructi in sacro Ecclesiæ ædificio quæ est domus Dei viuentis, lapides viui appellantur eádem ratione : ac proinde hactenus sunt & cognominantur Petri. & ne de Scripturæ testimonio controuerteretur, id disertè testatur Petrus, non sibi vni hoc Petri nomen vendicans, sed omnibus fidelibus commune prædicans, quos lapides viuos appellat. Quòd si ministerium spectetur, neque hoc quidem modo hoc elogium vni Petro propriè & personaliter quadrare potest. Ministerióne enim Ecclesiastico solus Petrus fuit ornatus ? Certè Petrus collegas suos agnoscit & Apostolos à Christo immediatè vocatos ad sacrum Ecclesiæ fundamentum in illis primordiis iaciendum : & eos qui voce ordinaria Ecclesiæ vocati ad ministerium, huic fundamento superstruunt doctrinam salutarem. Fidis igitur Ecclesiæ Pastoribus hoc quoque elogium Petro tributum præclarè quadrat, quum in eodem Ecclesiæ ædificio extruendo, eiusdem Domini mandato, eadem maceria iisdémque lapidibus aptandis, operas suas conferant ad eundem finem, Dei nimirum gloriam & animarum salutem.

OMNINÒ, propria loci illius sententia minimè patitur vt quod Christus Petro dixit, vni Petro conueniat. refert enim sacra historia Petrum collegarum suorum nomine, vnanimem consensum opposuisse variis hominum de Christ sententiis, *Tu es filius Dei viuentis*. Non omnes poterant loqui tumultuariè : pertinebat ad ordinis decorum & ad fidei vnitatem testandam, vt vnus omnium nomine loqueretur, sicuti rectè annotat Nazianzenus : & Ioannes eandem historiam commemorans Petrum inducit communi nomine Christum alloquentem, Et nos credimus &

cognouimus te Filium Dei viuentis. Quid ergo Christus? Certè Petrum communi nomine discipulorum suorum se alloquutum ita propriè affiatur, vt quod vni dicit, cæterjs dicat omnibus: & illius confessioni quam omnium collegarum nomine Petrus ediderat, respondens, peropportunè notat fidem, vnde confessio illa manarat. & ne vel Petrus vel cæteri existimarent se cognitionem Christi ingenio suo industriaque viribus fuisse consequutos, disertè negat Christus, carnem & sanguinem id eis reuelasse: & disertè affirmat, Patrem suum cœlestem hoc tantum munus eis fuisse largitum vt felicitatis suæ viam intelligerent. vnde beatum vocat Petrum tam illustre beneficium consequutum. Atque hactenus quidem notauit quod ad omnes fideles communi iure pertinet, illúdque à Petri persona remouit, ne personalem Petri dignitatem imaginaremur, & Deum disertè notauit tanti beneficij autorem vt ad eum animos nostros reuocaremus. Ecqua igitur vel tantilla in his verbis species est vt hoc elogium Petro personale fuisse arbitremur?

Iam verò verba quæ sequuntur (vnde tamen aduersarij arripiunt occasionem commenti sui,) id luculenter demonstrant. Duplex est controuersia, ῥητοῦ καὶ διανοίας, dicti & sententiæ. Quid dixit Christus? Super hanc petram: non dixit, Super te Petrum. quod certè debuit, si id voluit. Quid voluit? Vim efficacitatémque fidei sic demonstrare vt illius autorem ostenderet, id humanæ facultati remouendo quod vni Deo tribueret. Ecqua igitur rationis vel specie, hæc verba, Super hanc Petram, de Petro interpretemur? Est mirifica verborum enallage, è Petro petram facere: & personæ manifesta mutatio, à secunda ad tertiam, Tu es Petrus, Super hanc petram. Quid igitur quasi digito commonstrat Christus? Hanc confessionem nimirum propter quam Simon appellatur Petrus, & cuius vim ad omnem Ecclesiam suam prænuntiat redûdaturam. HANC ergo δεικτικῶς indicat. proximè enim dixerat Petrus, Tu es Christus, filius Dei viuentis. Hac luce quid potest dici illustrius?

Verùm denuntiationis illius à Christo factæ sententiam ab ipso euentu ponderemus. Ædificauit Christus Ecclesiam suam quam se ædificaturum prænuntiauerat. Quomodo ædificauit? Consideremus Scripturam Prophetatum & Apostolorum super quam ædificatam fuisse Ecclesiam testatur Paulus: an iubent Prophetæ & Apostoli vt in Petrum credamus? Expendamus deinde Ecclesiæ symbola è Scripturis conformata. Nullúmne extat symbolum, in quo sit scriptum, Credo in Petrum super quem ædificatur Ecclesia? Hoc absurdo quid potest dici absurdius?

AT insequentium verborum συνάφεια & series luculenter docet, hæc de solo Petro intelligi nullo modo posse, TIBI DABO CLAVES REGNI COELORVM: quæ verba de ministerij Ecclesiastici autoritate intelligenda esse nemo dubitat. Significat Christus Petrum non modò esse ouem, sed ouium quoque Pastorem fore. dixerat enim TV ES PETRVS in præsenti, vt ostenderet hoc fidei ius omni Ecclesiæ commune iam Petro fuisse datum: at de ministerij dignitate loquens, dixit, DABO, in futuro. Quando dedit? Tunc nimirum quum impleto redemptionis nostræ mysterio, cœlum iamiam conscensurus, Apostolos diuino ministerio consecrauit. Hoccine fuit soli Petro proprium & peculiare? Omnibus certè dixit Christus, Accipite Spiritum sanctum: si quo-

rum remiseritis peccata, remittentur eis: si quorum retinuritis, retenta erunt. Extat autem iurisdictionis Ecclesiæ tributæ solenne monumentum, Quicquid ligaueris in terra, erit ligatum in cœlo. Has igitur claues non magis solus Petrus accepit, quàm non prædicauit solus Verbum Dei.

Hac verborum Christi explicatione quid potest dici explicatius?

Ex his ergo efficitur, hęc Christi verba soli Petro non conuenire, sed partim ad omnē Ecclesiā, partim ad omnes Ecclesię ministros pertinere: ac proinde præpostero glossemate exponi à Iesuitis cæterisq; Romani Pōtificis mācipiis de Petro, & in eum quidem finem vt Vniuersalis cuiusdā Episcopi in omnem Ecclesiā principatus stabiliatur.

At excipiunt Iesuitę, Cur ergo Petrum nominatim compellat Christus? Duabus maximè de causis.

Prima, vt in peculiari illa Petri appellatione & fideles omnes & Pastores ipsi Ecclesiarum, caperent exemplum ad fidem suam confirmandam. Illi quidem vt statuerent generalis Dei promissiones ad se propriè pertinere: hi verò, vt persuasum haberent sibi de officio suo rectè obeundo cogitantibus peculiarem Dei gratiam affuturam & laboribus suis benedicturam.

Secunda, voluit insignire Petrum singularibus donis quem ad maximum præstantissimúmque opus destinarat, vt euentus prædictioni responderet. Primus enim architectorum prodiit Petrus, & illius ministerio tam copiosè vsus est Filius Dei vt super petram, id est se, Ecclesiam ædificaret. Primus Hierosolymis recenti adhuc Christi crucifixi memoria, in ipsis furiosorum hostium oculis, in medium templum victoris Christi signa importauit, doctrinam salutis prædicauit,

uit, magnos fidelium greges Christo lucrifecit: primus denique (vt ait Athanasius, quem aliud agens profert Hayus) in nationibus fidei fundamenta posuit, Euangelij doctrina longè latéque propagata.

Certè, & quos vult Dominus operis vocat, & iis donis instruit quæ ad operis sui molitionem necessaria esse. At sicuti præstantissimorum membrorum dignitas non impedit quominus singulis membris constet suus locus, sua functio, sua facultas, sua efficacitas: sic in Ecclesiæ ἀπαξίᾳ, præstantissima dona Petro tributa non impediūt cæterorum seruorum operas, neque efficiunt vt Petrus sit caput & dominus Ecclesiæ: aut vt Episcopus Romanus, Petri iure, principatum in Ecclesiam vsurpet. Sublato enim fundamento, cui innititur Catholicus ille Romanæ Ecclesiæ principatus, tota illa moles corruit.

Itaqve relinquitur, & falsam esse illam hypothesin argumentationis Pontificiæ, ac proinde falsam esse illam quę inde nascitur, conclusionem: & argumentum meum aduersus commentitium illum Pontificis Romani principatum sic rectè probatum fuisse, è vera germanáque verborum Christi interpretatione.

Te igitvr, Hay, importunè & præposterè hanc testium nubem partim ex orthodoxa Antiquitate falsò, partim ex ementitorum testium vana colluuie aduersus veritatem extitisse: imo hęc omnia Patrum testimonia in caput tuum retorqueri, nunc singulatim demonstro.

Clemens ille ἀδιάφθορος neque debet neque potest inter authenticos testes recenseri, etiamsi quod dicit non abhorreat à veritate: quia laudari debet veritas à laudatis testibus. Origenem autem nefas est inter Catholicos annumerare: de

quo nihil amplius dico quàm quod supra dixi fide orthodoxa suos autem mysticos sensus vel in pistrinam vestrum quo vos Iesuitę vernaculas allegorias magna vi permolitis, vel ad auitam illam vestram abyssum ex qua non ita pridem egressi estis, amando. De Hyppolyto illo Martyre, mihi quidem (vt ingenuè loquar) ad hunc vsque diem incognito, nihil aliud dico quàm quod de incognitis testibus dici à bonis viris solet, Illum non noui. Vides quàm candidè tecum agam, Hay. Princeps Apostolorum quomodo Petrus appellatur dicam postea: sed de testium aduersus me citatorum personis erat à me dicendum aliquid. De veris Ecclesiæ Doctoribus, mihi notis Patribus & testibus, agam liberrime.

Affirmo, Hay, te sacrosancto Antiquitatis nomine & testimonio impudenter abuti ad nouam Antichristi tyrannidem, Petri nomine ementito, stabiliendam de qua neque Petrus neque Petro inferior Antiquitas cogitarunt vnquam, nisi vt eam detestarentur. At singulorum Patrum testimonia à te citata nunc singulatim expendo.

De præscript. aduersus hæret. Testimonij Tertullianei germana explicatio.

TERTVLLIANVS in eo libro diligenter disserit aduersus eos qui Scripturarum autoritatem infirmabant, vt noua quædam commenta pro arbitratu suo inducerent, quemadmodum à me alibi demonstratum est. Inde verò suum illud commentum probare instituebat quasi Apostoli vel non omnia sciuissent, vel nõ omnia omnibus tradidissent. quales vos furores, Iesuitæ, in hoc deliro mundi senio ausi estis renouare: ac proinde æquum fuit vt Tertullianea arma eôdem mendacio vestro opponeremus. Verùm vt hac de re aliâs copiosè, (Hayo etiam causæ vestræ calamitatem silentio suo satis confitente) sic nouam decipulam in illis verbis ab illo structam animaduertat

uertat Lector. Quid igitur Tertullianus? *Quis integrè* (inquit) *mentis credere potest aliquid eos ignorasse, quos magistros Dominus dedit, indiuiduos habitos in comitatu, in disciplinatu, in conuictu: quibus obscura quæque seorsim differebat, illis dicens datum esse cognoscere arcana quæ populo intelligere non liceret?* Si verò de omnibus Apostolis in genere loquutus, Petrũ & Ioannem seorsim nominat vt singulis donis à Deo ornatos. &, *Latuit aliquid*, inquit, *Petrum, ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum, consequutum, & soluendi & ligandi in cœlis & in terris potestatem?* Vide Hay, quàm agam tecum liberaliter. Tu sententiæ particulam tantùm decidens, Petræ encomium commemorans solum: ego & claues & omnimodam potestatem adiungo. At pergamus. *Latuit & Ioannem*, inquit Tertullianus, *aliquid dilectissimum Domino, pectori eius incubentem, cui soli Dominus Iudam traditorem præmonstrauit, quem loco suo filium Mariæ demonstrauit?* Continuo autem de Mose & Helia agit eâdem honoris dignitate illis tributa, quod eiusdem veritatis cognitionem à Deo essent consecuti.

Neque vides, mî argutator, infantiam tuam? Quid enim inde colligis? Petrum fuisse principem Apostolorum, quòd ædificandæ Ecclesiæ Petra fuerit appellatus. Si testis audiendus est Tertullianus, audi Tertullianum nominis tam honorifici Petro tributi rationem his verbis reddentem, Quòd eum nihil latuerit eorum quæ ad Ecclesiæ ædificationem pertinerent, eúmque in ea « veritate Ecclesiæ annuntianda fidelem vtilémq; « operam nauasse. Hactenus nimirum ædificandæ « Ecclesiæ petram Petrum fuisse dictum, hæc illius verba testantur: *Ostendit* [Christus] *illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consequuturos per spiritum veritatis repromiserat, & vtique impleuit repromissum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Num soli Petro facta & impleta illa promiss
est, num solus Petrus tradidit verã & firmam d
ctrinam de Filio Dei, super quem Ecclesia ædi
cetur? Omnino teneris, Hay. Si enim è Tertu
lianéo hoc testimonio Petrus statuitur Eccles
princeps, certè ex eôdem Ioannes, Moses, Heli
principes Ecclesię constituentur, quum idem p
nè quod Petro tribuatur illis, eiusdem videlic
veritatis cognitio & prædicatio, per quem & E
clesia ædificatur & propter quam Simon Pet
nomen est consequutus. Quòd si Hay e
cipias, Petrum singulatim ædificandæ Eccles
petram fuisse appellatum, non audis in Script
ra idem planè omnibus Prophetis & Apostol
tribui? sunt enim hæc diserta Scripturæ verb
Ecclesiam superstructam esse super fundamentum Prop
tarum & Apostolorum. Si Petrus igitur est Eccle
princeps, quòd Ecclesiæ petra nuncupatus fu
quidni eodem nomine omnes Prophetæ & Ap
stoli fuerint principes Ecclesiæ, quum appellet
tur fundamenta Ecclesiæ?

Testimoniũ illud Tertulliani in Hayũ obuertitur.

Imo Tertulliani testimonium in te obuertitu
Respondet ibi Tertullianus illis qui Petrum
gnorantiæ accusabant, quòd à Paulo fuerit r
prehensus: & ait nõ fuisse vitium prędicationis
quum non alium Deum aut alium Christum prę
dicauerint: sed in maxima doctrinę consensione
rerum causarúmque circumstantias esse expe
dendas. In summa, Petri & Pauli æquabilem co
cordiam, &, vt loquitur, conuenientiam tuetur
Quid si vestrum, Hay, axioma de Petri principat
Tertulliano innotuisset, quàm validum fuisset a
gumentum: Petro nihilominus constitisse auc
ritatem suam, quum sit princeps Ecclesiæ? At Te
tullianus sic Petrum defendit quod æqualis fue
rit Paulo, totámque illius dignitatem doctrin
terminat

terminat, cuius causa Petrus fuerit nuncupatus.
Atque hæc quidem de Tertulliani testimonio.

Cõcione de pœnitentia. Illustrissimus Basilij locus ab Hayi calumnijs vindicatus.

Venio ad BASILIVM: in cuius testimonio commemorando Iesuita, quanta impudentia & perfidia aduersus veritatem debaccheris, ex ipso loco perspicuum erit: dum illustrissimum locum in frusta decidis & truncas, vt fugiens Medæa. Ad ipsum ergo Basilium te reuocabo.

Loquitur in ea concione vir sanctus de singulari Dei misericordia in suis ad salutem adducendis, vt in quibus peccatum exuberauerit, in iis quoque eius gratia exuberet. illustrissima autem affert exempla Petri & Pauli ad illam gratiam Dei illustrandam, his verbis: πέτρος πρὶς ἀπαρνεῖται, ἢ κεῖται ἐν θαμειλίῳ· παῦλος ὁ διωκτὴν, κήρυξ. Αλλ' ἐνταῦθα δοκεῖ ζήτημα, ἀλλα τί λέγει αὐτὸς; Ιησοῦς χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμι ἐγὼ. τὸ ἴδιον ἐλάττωμα φανερεῖ, ἵνα δείξῃ, τὸ μέγεθος τῆς χάριτος. Αλλὰ πέτρος & ἀλογήσας ὅτι εἶπε, Τὸς εἶ τὸ θεῦ ὑιὸς ζῶντος, & ἀκούσας ὅτι πέτρα εἶ, ἐπεγνωμάκθη. εἰ γὰρ ἦν πέτρα· οὐχ ὡς χριστὸς πέτρα, ὡς πετρὸς, πέτρα. Χριστὸς γὰρ ὄντως πέτρα ἀσάλευτος. Πέτρος δὲ διὰ τὴν πίστιν· χαείζεται γὰρ Ιησοῦς τὰ ἑαυτοῦ ἀξιώματα, ἀπονεύει λόγος, ἀλλ' ἔχων δίδωσι. Φῶς ὅτιν, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τὸ κόσμε· ἱερᾶς ὅτι, ποιεῖ ἱερεῖς· πρόβατόν ὅτιν· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. Πέτρα ὅτι, πέτραν ποιεῖ. Τὰ ἴδια χαείζεται τοῖς δούλοις. &c. Id est, Petrus ter Christum abnegat, & tamen permanet in fundamento. Paulus è persecutore fit Euangelij præco. Verùm hic quęstio oboritur: at quidnam ipse ait? Iesus Christus venit in mundum vt peccatores seruaret, quorum ego sum primus. Suam paruitatem palàm edit, vt gratiæ Christi magnitudinem demonstret. Iam & Petrus quòd rectè loquutus esset, Christum excelsi Dei filium confessus, hoc quoque fidei suæ elogium à Christo au-

« diuit,se esse petram. Certè & erat quidem petr
« non eo modo quo Christus petra est, sed erat pe
« tra vt Petrus. Christus enim reuera est immobili
« petra: Petrus verò propter illam petram. nam Je
« sus quod suæ dignitatis est sibíque propriè debe
« tur, suis largitur: non tamen hactenus vt ipse ho
« nore suo euacuetur, sed dat quia habet. Est lux
« Et tamen suis ait, Vos estis lux mundi. Est face
« dos, sacerdotes facit. Est ouis, at suis denuntia
« Ecce mitto vos vt oues in medio luporum. Petr
« est, & petram facit, eáque quæ sunt propria, ser
« uis largitur. Hæc sunt Basilij verba, quum Iesuit
luxatas Basilianæ orationis sententias è Budæ
sui indicibus extricarit. Verba autem singulatim
expendat eruditus Lector, tenebrionis impude
tiam animaduersurus. Certè quatenus vocem
Petra Petrus à Basilio, elucet. Agnoscit ille Pe
trum non esse fundamentum, sed in fundamen
to permanere: non esse propriè Petram, quum
Christus sit verè petra, sed precariò hoc consec
sequi à Christo, qui ea quæ sunt sibi propria sui
seruis hactenus largitur, ne suo honore spolie
tur. Hoccine est probare Basilij testimonio, Pe
trum esse principem Ecclesiæ summum pastorem
Christi vicarium? Qui alium principem Ecclesiæ
dicit præter Christum, alium summum-pastorem
Christi ἀξίωμα (vt Basilij verbis vtar) ὑποκρινοῖ. est
enim Christo proprium vt sit ἀρχηγὸς σωτηρίας, prin
ceps salutis nostræ, & ἀρχιποίμην, id est, summus
pastor. Qui Petrum vocat seruum, non vocat
principem.

Quod ex eôdem Basilio affert Hayus, perinde
est. Si enim Ecclesiæ fundamenta sunt in sanctis
Apostolis & Prophetis, quorum vnus est Petrus,
quomodo ipse erit solus Ecclesiæ princeps?

Si quoque anima Petri vocata fuit Petra, quòd
in fide

in fide radices solidè desixerit, cur non eodem
modo fidelium animæ appellabuntur Petræ, quas
ait Apostolus fundatas esse & radicatas esse in
fide?

GREGORIVS NAZIANZENVS studiorum (vt
Hay verbis vtar) societate cum Basilio coniun-
ctissimus, Hayum quoque cum Basilio summę ve-
cordiæ accusat. Loquitur vir doctissimus περὶ τῆς
διατάξιας τῆς ἐν διαλέξεσιν, id est, *De ordine in disputa-
tionibus seruando*, quum etiam sermo est de Deo in-
stitutus. Moderatæ autem illius inter Christianos
consuetudinis varias rationes speciésque enume
rans, hanc disertè notat, Eam in communi socie-
tate adhibendam esse moderatione vt signi singu
laribus donis à Deo ornati cæteris antecellant,
non id esse ægrè ferendum. Illis autem illustri- «
bus in Ecclesia viris & propter singulares Dei do «
tes inter colligas suos eximiis prouidẽdum esse, «
ne merum imperium in fratres suos ambitiosè v- «
surpent: sed cordis lenitatem & modestiã ita de- «
monstrent, vt communes Christi discipuli & ser- «
ui: non quidem simulato vultu animi demissio- «
nem præ se ferentes, sed syncero corde in rebus «
Dei erga fratres moderati. Hìc verò Petrum & «
Ioannem Apostolorum nominatissimos, addu- «
cit in exemplum. De Petro quidem: Ὁ μὲν πέτρος «
καλεῖται, καὶ τοῖς θεμελίοις τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται, id «
est, Vocatur petra, illiúsque fidei commissa sunt «
fundamenta Ecclesiæ. Quomodo autem appelle- «
tur Ecclesiæ petra, iam ex ipso notum est: quomo «
do autem super illam petram ædificanda sit Ec- «
clesia, hìc disertè explicat: ποῦ τὸ ἀνυπερβλητον ἐνταῦθα, «
ποῦ τὸ φίλαρχον, πῶς ἂν μᾶλλον ἔδειξαν ὄντες ματθαῖοι «
χριστοῦ, τὸ τῆς καρδίας πρᾶον καὶ ταπεινὸν, καὶ δούλους δι' ἀ- «
μαὶ φρυγμὸν τοὺς αὐτοῦ δούλους, καὶ πᾶσαν τὴν πατρὶ τὴν δέ- «
ξαν ἐν πᾶσιν ἀναπέμψαντος; ἵν' ἡμῖν δῶ τύπον ἀταξίας καὶ «.

Universidad de Deusto Biblioteca

μετριότητος. Id est, Vbinam verò hîc est seueritas, vbi acerbitas, vbi ambitio? Quin potius écquara tione ostenderunt illi, quum omnes essent Christi discipuli, cordis lenitatem & demissionem? séque eius esse seruos qui pro nobis factus est seruus, omnémque adeò gloriam in omnibus ad Patrem suum retulit, vt ordinis modestiæque exemplar in seipso nobis daret. Et tãdem in sermonis illius clausula, αὐτοκράτορα δ' ἓν καὶ πύραννον ἐν τοῖς πᾶσι τοῦ θεοῦ λόγοις καὶ μηδενὶ τὸ ὑπερφαίνειν ὑφιέντα; καὶ τὸ ὄφρυ ἀίρειν ὑπὲρ πάντας νομοθετοῦντα; ἔνθα τὸ πεπυκνὸν μὴ τῆς δεξιᾶς ἔχει καὶ τὸ ἀπράλειαν. Id est, Nemini vllo modo licere, vt summum imperium tyrannidémque vsurpet in rebus Dei, & quasi legislator in omnes supersilium attollat. Hîc nimirum animi summissio securitatem habet cum laude coniunctam.

Vides, mi Antiquator, quàm hæc bellè congruant cum Romanæ tuæ Ecclesiæ Catholico-principatu: qui leges sic dictet conscientiis vt quamuis eæ ad inferos detrudantur, nefas tamen sit quicquam excipere aduersus eum qui à nemine iudicandus, plenaria potestate meróque imperio de omnibus iudicat. Hanc nouam doctrinam ignorabat orthodoxus Gregorius, qui à Petro didicerat, Nefas esse καταυχεῖσθαι τῇ κλήρῳ· & à Paulo, καταυχεῖσθαι τῆς πίστεως. Siccine Gregorium Pontificiæ tyrannidis commodum testem & astipulatorem, Lector audit?

EPIPHANIVS autem Christi verbis vtens, affirmat, è Petri doctrina hæreses refutari posse. Petrũ appellat primum Apostolorũ quia eo primo Deus est vsus ad Ecclesiæ suæ ædificationem. Super eum ait ædificari Ecclesiam, id est illa doctrina, cuius ipse fuit nobilis minister: quemadmodum iam centies ostendi. Quid igitur Hay, καθε-

βαπολόγεις? Et Petrum in domo Dei fidelissimum seruum, & singularibus donis inter cæteros eximium: eius doctrinã in summo pretio habemus: illa doctrina accuratè vtimur veritatis auspice, vt mendacium vestrum illius quoque ἐλέγχῳ, & indicatione refutemus. Vniuersalis igitur Episcopus commentum aduersus Petrum eiúsque doctrinam nomine Petri ementito natũ, illa Petri doctrina & refutauimus & refutamus. Petrum denique Epiphanius agnoscit esse illustrissimum Dei seruum, maximis Dei donis inter cæteros eximium. Idcircóne principem Ecclesiæ?

AMBROSIVS autem quomodò Petrum appellet Ecclesiæ firmamentum, disertè testatur ipse, fidus nimirum suæ sententiæ interpres: vt ad impudentiam Iesuitarum summam accedere rerum ignorationem, ex ipsis rebus perspiciatur. Loquitur vir præstantissimus, non de persona, sed de fide Petri. Illum autem in suo lapsu profecisse ait: & *postquam negauit Dominum Deum, fuisse meliorem. Fideliorem enim factum esse postquam fidem se perdidisse desleuit, atque ideò maiorẽ gratiam reperisse quàm amiserit.* Firmamentum autem Ecclesiæ factum fuisse docet, quòd à Christo confirmatus, in aliis confirmandis aptiorem feliciorémque operã suo exemplo edoctus nauauerit. Non quòd ipse sit petra vel fundamentum Ecclesiæ, quum id vni Christo debeatur: sed quòd fundamentum illud in domo Dei posuerit, Christi virtute per solennem Euangelij prædicationẽ hominibus annuntiauerit, eandémque longè latéque propagauerit. Hactenus igitur dici fundamentũ & petrum propter ministerium, quo Deus efficaciter sit vsus ad Ecclesiæ suæ ædificationem.

Sermone 47. de fide Petri Tomo 3.

Verùm vt Antiquatoris nostri fides & industria meliùs intelligatur, ipsum, agè, Ambrosium

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduersus illius calumnias sese defendentem audiamus. *Tanquam bonus enim pastor* (ait Ambrosius) *tuendum gregem. Petrus accepit, vt qui sibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione natauerat, cæteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus:* Tu es Petrus, & super hâc petram ædificabo Ecclesiam meam. *Petra enim dicitur, eò quod primus in nationibus fidei fundamenta posuerit, & tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molémque contineat. Petra ergo pro deuotione, Petrus dicitur: & petra pro virtute, Dominus nuncupatur, sicut ait Apostolus:* Bibebant autem de spirituali consequenti eos petra. *Petra autem erat Christus. Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis. In eadem enim domo Petrus fundamentum posuit, Petrus plantat: Dominus incrementum dat, Dominus irriguum sumministrat.* Ecquid potuit dilucidius hac de re dici?

Inde igitur, Hay, sobrio animo conclude, Petrum esse Ecclesiæ Catholicæ principem: & ex illis ipsis verbis peræquè concludam, Duodecim esse Ecclesiæ principes, quum duodecim Apostoli fundamenta quoque Ecclesiæ appellentur. Deus certè nullis instrumentis indigens, vtitur hominum veluti instrumentorum opera & ministerio, ad Ecclesiæ suæ ædificationem, illiúsque pro sua gratia quasi honoris consortium largitur, sicuti & operis. Illos enim vocat συνεργοὺς, cooperarios, architectos, seruatores: sicuti plura pluribus explicaui. Ecquis sanus inde colligat, eos esse principes Ecclesiæ? Hos certè honores Deus illis tribuit hactenus, vt summa ipsius virtus atque autoritas in solidum agnoscatur, neque quicquam ad seruos suos deriuetur. Atque hæc quidem ad Ambrosiana testimonia.

Alter

Alter enim eiusdem autoris locus eâdem peruersitate citatus, non meretur nouam responsionem: quum eadem planè repetatur.

HIERONYMVS porrò est è tuis, Hay, nugis vindicandus. Quid enim est nugari, si hoc nō est quod nunc vecordi supinitate facis? Vel enim sunt inanes repetitiones, vel nihil ad rem faciunt, vel contra te. Quomodò autem Petrus vocatus fuerit ab orthodoxis Patribus fundamentum Ecclesiæ, quomodò dicatur super eum fundata Ecclesia, iam sæpius à me explicatum est. Ecquid igitur hîc noui affers? Quomodò & *Petra* appelletur, quum id nomē sit Christo proprium, identidem est inculcatum. At nihil hîc est personale Petro. Hæc elogia sunt cæteris (vt dixi) Apostolis communia. Hieronymus id disertè agnoscit: te etiam, Hay, referente, vt te contra te armet. Cur verò id fiat, idem exponit, *Quatenus nimirum eorum doctrina fideles instruantur, illorum sensibus requiescentes.* Cur autem primus siue princeps Apostolorum appelletur, écquem Hieronymo meliorem, interpretem quærimus? *Vt nimirum vnus è duodecim numero selectus, vnitatem concordiámque collegarum seruaret, atque omnem schismatis occasionem tolleret:* sicuti etiam ex Cypriano etiam vberiùs expositi suo loco. Negat autem Hieronymus Petro quicquam hac in re fuisse proprium, quum hi tituli perinde sint Apostolis communes, vt commune munus. Imo totus est eo in loco Hieronymus vt Ioannem Petro anteponat, quem ait fuisse tantummodò Apostolum, quum Ioannes fuerit Apostolus, Euangelista, Propheta. Quì igitur, homo pudentissime, ex his Hieronymianis te stimoniis probabis, Petrum fuisse Principem Ecclesiæ Romanæ, illámque dignitatem ad Ecclesiam Romanam hæreditario iure peruenisse: de

In Ierem. cap. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius supercilio quídnã Hieronymus sensérit, dixi suo loco. At tu nimirum es bonus Pontificij siue Romanæ Ecclesiæ iuris patronus neque vt Simonem ait Hieronymus secundum metaphoram Petrum cognominatum (ac proinde impropriè, quum Christus sit verè Petra) sic te nugatorem metaphoricè appellabimus: quum hoc nomen tibi verè & propriè bellè quadrare, ex his duobus Hieronymi testimoniis à te aduersus te citatis, eruditus Lector iudicet, & si iure sacra nebulonis inanes conatus ridere fas est, ridet. Te verò cæcũ & insolentẽ Iesuitam Hieronymus his verbis increpato: *Congeris exempla quàmplurima, move Andabatarum gladium in tenebris ventilans, & linguæ sonum ad confodienda tui tantùm corporis membra concutiens.*

In Heluidium.

Vltimum tamen Hieronymi testimonium appositè attulisti vt probares hanc dignitatem Petro fuisse personalem quum eum Christus Sathanam appellat. Hæc nimirum sunt carnis & sanguinis ἀξιώματα & priuilegia: quemadmodum ait ibidem Christus Petrum obiurgans: *Nam non sapis quæ sunt Dei, sed quæ sunt hominum.* Petro tributa beatitudo & firmitas, sunt ex Dei gratia. Mundanum & carneũ Petri consilium ex Petro est ψυχικῷ & animali, id est homine non regenerato. Si qui tituli sunt Petro personales, hic *Sathanæ* titulus Petro personaliter conueniebat. Quum verò personalem Petri qualitatem, Hay, inuestiges, vt personalem illam Romanæ Ecclesiæ successionem (cuius vi Catholicum principatum sibi asserat) tuearis: agè, hunc Petri personalem titulum à Christo disertè demonstratum, Romano Pontifici euendicato. id est eum Sathanam appellato. nihil enim personale in Petro aliud comperies. Cætera omnia quæ Petrus est consequutus, siue fidem

fidem, siue augustissimi ministerij dignitatem, sunt extra Petri personam considerandа, eius personæ minimè alliganda. Hæc ita ab orthodoxis Patribus distingui perspicuum est: ac proinde te illorum autoritate abuti, nemo non videt. Feliciúsne cum Augustino egeris, mox explorandum est.

AVGVSTINI DE PETRO testimonium quod citaueram, ab Hayo oppugnatur, à me defenditur.

HAYVS.

Placet tibi vehementer, vt video, sententia illa D. Augustini quam de integro repetis. Pag. 106.

SERRANVS.

Perplacet, vt veritatis germanus fœtus. Eam autem idcirco repetij vt aureæ doctrinæ aureo fundamento superstructæ exemplum afferrem: non vt eam ex professo explicarem.

HAYVS.

Si ædificamur Petri sermonibus de Christo, non excludit D. Augustinus Petrum omnino à ratione fundamenti. Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERRANVS.

Si ædificamur Petri sermonibus de Christo, quídnam erit Petrus in fundamento? Certè Architectus. Quídnam faciet Petrus in fundamento? Ponet fundamentum. Idcircóne consequitur Petrum esse fundamentum, magne Theologe, vt moliris? Ad te redi. In ædificio substernitur fundamentum industria operáque architecti. Ecquis sanus dicat architectum esse fundamentum? Variis ergo elenchis proditur in tua balbutie causę primariæ calamitas. Ἀδολεχία. quídnam enim tuum est, *Non excluditur à ratione fundamenti? Vitioso consequenti*, si enim Petrus est architectus, idcircóne erit fundamentum? *Pętitione principij*. id enim ponis quod est in controuersia. Quasi ædificare fundamentum, sit esse fundamentum. Ædificamur autem sermonibus Petri de Christo, quia cauit Petrus summa diligentia vt quod superstes viua voce de Christo docuerat, idipsum luculentis scriptis ad omnem Ecclesiæ posteritatem trãsmitteretur. Sic ædificabatur Ecclesia illius sermonibus, Augustini ætate: sic nostra. Hoc nimirum sibi propositum fuisse testatur Petrus, vt antequam ex hac vita in cœlum emigraret, ea quæ de Christo nouerat, fidelibus literis commenderet.

Hayus Augustinum impudenter reprehendit.

Quantus autem est, Iesuita, pudor tuus, vt perspicuis Augustini verbis audeas respõsare! Ecquam enim patiantur interpretationem hæc Augustini verba: Nos ergo QVI SVMVS & VOCAMVR CHRISTIANI, NON IN PETRVM CREDIMVS, SED IN QVEM CREDIT PETRVS? Vos nimirum qui neque estis neque vocamini Christiani, sedestis & vocamini Iesuitæ, Petri nomen

Germana horũ verborum expositio ex Augustino.

men & personam opponitis ipsius doctrinæ: vt Ecclesiam monstroso commento bicipitem, Antichristo subiiciatis, non è Scripturis vocem Christi audientem, sed in picturis peregrini & adulteri mandata consectantem.

Victum à veritate Hayum is videt qui oculos habet ad videndum. Hayus vtrinque circumuallatur. Contenta voce clamat Augustinus, *Non super Petrum, ne super fidem hominum, sed super fidem Petri omnibus credentibus communem ædificari Ecclesiam.* Si Petrus fundamentũ Ecclesiæ ponatur, planè consequi, Nos credere in Petrum, ac proinde in hominem, ac proinde vanam esse nostram fidem, id est nos esse maledictos qui in homine spem nostram collocemus. Num Petrus pro nobis est crucifixus, aut in nomẽ Petri baptizati sumus? Num imaginarios falsorum honorum titulos Petrus ferret patientiùs quàm Paulus, quàm Angelus?

VERVM vt finis principio respondeat, si Petrus est fundamentum, caput, princeps Ecclesiæ Catholicæ, quídnam inde colligis, Iesuita? Pontificem Romanum esse vniuersalem Episcopum, caput Ecclesiæ Catholicæ. At quomodò te in hoc etiam anfractu Veritas constringat, non audis quídnam Gregorius Romanæ Ecclesiæ Episopus mendacio tuo opponat? VNIVERSALIS EPISCOPI VOCEM ESSE PRÆNVNTIAM ANTICHRISTI. Ille igitur qui hoc nomen vsurpauit, est Antichristus, Gregorij testimonio. Sed quoniam & hac de re egimus suo loco, & tacendo Hayus consentire videtur, nihil dicam amplius ad Gregorij testimonium illustrandum. Itaque vt superiori sermone perspicuum est, in hoc Christi elogio nullum esse priuilegium Petro personale: ita etiãsi hoc Hayo largiretur, non id tamen quod vult, efficeretur. Quid enim si demus, hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

beneficia Petro fuisse personalia, idcircóne consequitur, è Petro ad successores illa transire? Hæc ipso iure manifesta esse qui nescit, ciuilis quidem iuris se imperitum prodit: at qui hoc ius quasi hereditariũ personis alligat in rebus Dei, ille se & diuini & ciuilis iuris imperitum profitetur. Pietatem, probitatem, cæteráſque omnes virtutes minimè esse hereditarias, docet experiẽtia. Fidémne igitur Petri, illiúsque dignitatem posteris Romanis hereditariã esse, sanus arbitrabitur? Quicquid sit, respondè Gregorio, magne Theologe, disertè pronuntianti vocem Episcopi Vniuersalis (quod nomen ipse constanter repudiauit) esse prænuntiam Antichristi: & hanc consequutionem, si potes, euerte: Romanæ Ecclesiæ Episcopum esse Antichristum, qui hoc nomen sibi vendicarit. Tacet meus Hayus in ipsa re, quam necessariò veram esse sentit: ne tamen planè obmutuisse videatur, redit ad diuortia, quemadmodum vitilitigatores solent, oſque suum obfirmat.

HAYVS.

Ac ne insolenter de Doctore tanto glorieris, ascribam ipsius de verborum Christi Domini sententia, iudicium. &c. Hic Augustini testimonium exscribitur D. Augustinus Lectori potestatem facit, vt nomine Petræ, aut ipsum Christum aut ipsum Petrum intelligat. Pag. 106. 107.

SERRANVS.

Petrus & Petra, quum idem apud Græcos (è quibus

quibus manarunt) significent, id est lapidem, non magis mirum esse videtur Petrum ab orthodoxis Patribus aliquando vocari petram Ecclesiæ, quam à Petro fideles in Ecclesia ædificatos, appellari viuos lapides. Quomodò autem Petrum Ecclesiæ petram appellarint illi, iam dictum est sæpe. Itaque testatur Augustinus se illo dicendi genere vsum fuisse aliquando: postea tamen animaduertisse distinctius dici, nõ super Petrum sed super Christum ædificari Ecclesiam, quum Petro non dictum fuerit, *Tu es Petra*, sed *tu es Petrus*: vt is nimirum à Christo distingueretur qui verè est Petra, quemadmodum ait disertè Scriptura. Quid potest dilucidius dici? Verborũ igitur optionem Lectori facit Augustinus, dummodò res ipsa syncerè intelligatur, ne homini, sed Deo fides nostra innitatur. Hæc est plana & perspicua Augustini sententia: quam quum negare non possit Antiquator meus, mirum est quàm solerter saragat in veræ & germanę illius sententię defensione, sociis etiam ad opem consiliúmq; aduocatis.

Vocabulum, *Petri* & *Petræ*, manifestũ & illustræ discrimen.

HAYVS.

Quid verò eundem mouerit, vt nomine Petræ Christum Dominum frequenter explicarit, optimè meo iudicio docet Thomas Stapletonus lubenter enim quum ex professo Scripturæ locum non explicat, mysticos sensus renatur. Et quia Donatistæ, ætate D. Augustini Sacramentorum vim in hominum sanctimonia ponebant, ne ipsorum errori fauere videretur, si diceret super Petrum fuisse ædificatam Ecclesiam, alteram est sequutus sententiam. Pag. 107.

SERRANVS.

Ratio illius interpretationis.

Non melior Augustini interpres potest esse quam Augustinus, qui hæc verba luculenter inculcat, *Ne super hominem: quia maledictus est homo qui confidit in homine.* Commodùm autem Stapletonus ille tuus nobis telum suppeditauit quod in vestra capita contorqueamus, ingenuè agnoscès Augustinũ alteram sententiam fuisse sequutum. Si enim prouidere voluit ne propter Donati starum hominibus nimium tribuentium errorem, sic hominibus nimiùm tribueretur: quantò diligentiùs id cauendum est hoc seculo, quo Antichristus idolorum furores, prætextis Sanctorum hominum nominibus, Iesuitarum ministerio supra modum cumulauit? Hoc nimirum vir Dei præsentat, afflatu Spiritus sancti, fore vt Petri inter Ecclesiæ seruos fidelissimi præstantissimíque nomine, ad Antichristi tyrannidem Satan abuteretur. Itaque hæc interpretatio quæ magis Augustino placuit, studiosiùs sequenda est, de tui Stapletoni sententia, hoc tempore quum grauior morbus præsentius remedium efflagitat. At audiamus nouam responsionem Therſitis nostri ex Augustini obtrectatione.

HAYVS.

Taceo quòd D. Augustinus non fuerit perfectam linguæ Hebraicæ scientiam consecutus, quare mirum non est, si Petrum & Petram in illo Matthæi loco, eodem appellari nomine non existimarit. Pag. 107.

SER-

SERRANVS.

Non quæritur an Augustinus fuerit peritus linguæ Hebraicæ, nécne: sed an Augustinus rectè expenderit verba Matthæi distinctis vocabulis πέτρος & πέτρας vsi, vt Petrum hominem à Petræ, id est Christi, confessione discriminaret. Certè & Matthæum & cæteros Euangelistas Græcè non Hebraicè scripsisse, cùm multis argumentis constat (quæ suo loco recensui) tum ex ipsis Euangelij titulis elucet. Nam in codice Syriaco seruatæ sunt voces Græcæ, Διαθήκη & Εὐαγγέλιον, adhibita tantùm veste Syriaca, his nimirum vocibus דיתקא & איבנגליון. Non tamen deerant Syriacis & Hebræis primigeniis vocabula, quibus Testamentum siue Fœdus, & Euangelium, id est bonum nuntium exprimerentur. nam sunt voces vernaculæ ad idipsum repræsentandum aptæ, בשורא & בנית & ne quis excipiat à Græcis inditos fuisse ipsorum librorum titulos, eadem vocabula quum variis in locis reperiantur, de Græco fonte manasse illa constat. Quàm obtusa sit ergo Ἐθελοντοκοιμῶντος nostri subtilitas in Augustino sine causa reprehendendo, non obscurum est. Quicquid tamen obstrepat, autographum Euangelij est Græcum, in Syriacam linguam translatum ad vsum Ecclesiarum Hebræarum, vt planè sit nullum Hayi argumentum è Syriaco codice petitum, iniusta maximi prudentissimíque viri obtrectatione. Matthæus patriam linguam & Græcam linguam meliùs nouerat quàm Hayus, & Christi mentem intelligebat. At manifestum est illum scripsisse de Domini sententia, TV ES PETRVS, &, SVPER HANC PETRAM, σὺ εἶ πέτρος, καὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ; vt demonstraret se diuersum quid-

Euangelistæ scripserunt Græcè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

piam innuere distinctis vocabulis. Rectè igitur Augustinus hæc verba rectè expendit, & importunè ab Hayo reprehenditur.

HAYVS.

Inficiari non potes quin sæpius super Petrum ædificatam esse Ecclesiam senserit idem Ecclesiæ Doctor, vt obseruauit Hieronymus Torrensis, societatis nostræ Theologus in confessione Augustiniana. Pag. 107.

SERRANVS.

Quandoquidem *Inficiandi* vocabulum vis esse nostrum, subtilissime Hay, inficiabor contra mentem tuam, Torrensem illum tuum ex Augustino attulisse quicquam quod ad rem pertineret. Sed quia eiusdem est veritatis affirmare verum, qua negatur falsum: affirmo quoque Torrensis illius tui stipulas à doctissimo viro Wilhelmo Bidombacho nō modò torreri igne Veritatis, sed etiam aboleri: ac proinde te scelerate præuaricari cum tuo torrido & ambusto assecla, qui Augustino maledicas, eúmque repræsentes tanquam hominem non modò linguarum imperitum, sed variis alternantibúsque sententiis multiplicem & incertū.

HAYVS.

Sic omnium qui Petrum Ecclesiæ petrām & fundamentum fuisse diuina institutione asserunt, sententias

tentias vellem describere, hauddubiè essem plus æquo longior. Pag. 107.

SERRANVS.

Hauddubiè ita est vt dicis, Hay. qui enim non modò præter rem imperitè loquitur, sed falsum virulenter dicit, non sit plus æquò lōgior? Quum sic sentias à te peccari, cur finis te cæco impetu transuersum agi? Omnino Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus, Athanasius idem hac de re dixerunt, quod Patres orthodoxos alios dixisse ostendimus. Quid igitur opus erat in illorum sententiis exquirendis nunc immorari? Non tantùm fatemur sed affirmamus, Petrum esse maximum præstantissimúmque Dei seruum: at negamus consequi, Ipsum idcirco esse principem Ecclesiæ. Nouimus quoque maximum tributum fuisse olim honorem Ecclesię Romanę, multis de causis quas suis locis explicauimus: at à noua hac Roma ad veterem prouocamus: & vt veterem, cuius fides & integritas celebrata est per vniuersum mundum, castam Christi sponsam agnoscimus, ita hanc nouam vt fœtidam & prostitutę libidinis lupam, detestamur. Ecquis autem oculatus non videt te Moabitarum in more gladio te tuo confodere? Laudatur mirum in modum vetus illa Ecclesia Romana cùm ad nouæ opprobrium, tum vt palam sit, Pontificem in ea sedentem esse Antichristum, quippe qui sedem suam, sicuti prædictum fuerat, in Ecclesia collocarit. Ex illius igitur laudibus crescit argumentum meum contra te. Ne tamen Christi glorię quicquā decideretur, prudenter cauerat Athanasius, ne

Iesuitæ se suo gladio confodiunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel Buzæus è cuius indice hoc exscripsisti, vel tu hoc testimonio abuti possitis. est enim gemina
" Athanasij sententia, Totam gloriam ad vni-
" cum Christum esse referendam, à quo & Petrus,
" & Petri fidei commendatæ Ecclesiæ, quæque il-
" lius labore creuerunt, sint quicquid sint. *Sicut enim* (ait) *in Christo Christiani, & in Petra (id est Christo) Petrus, ita Petri renouantur Ecclesiæ.* nimirum in Christo. hoc enim repetendum est ἀπὸ κοινοῦ ex proximis verbis. Horum igitur verborum hæc plana & perspicua sententia est. Quum Ecclesiam Romanam Athanasius maximis laudibus extulisset, vt inter cæteras nimirum Ecclesias illustrem, ne quid nimium ei tribuisse videretur, illarum laudum fontem continuò ostendit, nimirum Christum, non Petrum. Q.D. Ecclesia Romana Petri nomine mirum in modum exultat: sat sicuti nos Christiani in Christi nomine baptizati, omnes nostras vires in Christo habemus, & ab eo hac de causa Christiani vocamur: sic Petrus non à se quicquam habet sed à Petra, id est Christo, qui verè est petra Ecclesiæ suæ, imus nimirum lapis angularis, cui omnes viui lapides innituntur: ac proinde Ecclesiæ Petri, id est Petri opera & ministerio constitutæ, illiúsque nomen vt Episcopi sui assumentes, in eodem Christo renouantur.

Hanc esse Athanasij mentem in verbis à te citatis, verborúmque illorum œconomiam & seriem vident eruditi: atque adeò Buzæum illum, Hay, tum impudenter & sceleratè abusum fuisse sacro Antiquitatis nomine: quum audeat damnare Athanasium Iesuitico supercilio tanquam mendosum, eúmque sic emendare: *Et sicut in Christo Christiani, ita & in Petra, id est Petro, Petri renouantur Ecclesiæ:* quum disertè dicat Athanasius, *Ita & in Petra, id est Christo, Petri renouantur Ecclesiæ.*

Insignis Iesuitarũ Impudentia in Patribus corrumpẽdis.

Animad-

Animaduerte, Lector, quales sint Antiquitatis patroni & vindices Iesuitæ, qua fide & conscientia res sacras tractent: quippe qui sacrosanctæ veritatis terminos audeant mouere, vt Antichristi scenæ quôquo modo inseruiant. Ex hac autem testimoniorum perperam & imperitè effusorum farragine non vides solum restare Iesuitis cothurnum eruditionis quo simplicioribus imponant? Et dubitamus adhuc Scripturæ Antiquitatísque vomicas & pestes eos appellare?

AXIOMATIS CHRIstiani, *Christum Ecclesiæ suæ vnicum esse caput*, Hayi oppugnatio & mea defensio.

HAYVS.

Quòd porrò ais, Petrum disertè profiteri vnicum esse Christum ἀρχιποίμενα & caput Ecclesiæ suæ, vellem disertè nobis locum D. Petri notasse. &c. Pag. 108.

SERRANVS.

De summo Pastore, quem ἀρχιποίμενα vocat Petrus, extat illustris locus: Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, id est, *quum apparuerit ille Pastorum princeps.* De capite verò: *Lapis quem reprobauerunt, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας*, hic factus est in caput anguli. Paulus autem, *Christus est caput Ecclesiæ, & is qui salutem dat corpori.* &, *Estque caput corporis Eccle-*

Christus ἀρχιποίμην. 1. Pet. 5. 4. 1. Pet. 2.

Colos. 1. 18. & 2. 19.

Eph.5.23. *siæ.& ,Adoleſcamus in eum per omnia qui eſt caput,nempe Chriſtus,* Nunquid diſerta ſunt illa teſtimonia?

HAYVS.

Non latuit Caluinum tuum quid reſpondeant Catholici ad illud quod nobis obiicis argumentũ de vnico capite Chriſto. Nec me latet, *inquit*, quid cauillari ſolent, quum hoc illis obiicitur,Chriſtus caput eſt &c. Chriſtum ſcilicet propriè vocari vnicum caput, ſed nihil obſtare quominus ſub ipſo ſit alterum caput miniſteriale. *Videſne Caluinum hærentem, atquò ſe vertat neſcientem? Vna enim & perſpicua CAPITIS diſtinctione, omnes ipſius captiones diſſoluuntur.Chriſtus enim eſt primarium Eccleſiæ caput,ipſi Eccleſiæ cœleſtia dona cumulatè impartiens. Pontifex verò Romanus ipſius Chriſti Domini vicarius,Eccleſiæ politiam moderatur,& quæ ad ſanctimoniam vel acquirendam vel conſeruandam conducere iudicat ſanctiſſimis legibus conſtituit.*Miniſteriale ergo eſt caput,*vt loquitur tuus Caluinus.* Pag. 108.

SERRANVS.

Præclaræ igitur illius diſtinctionis veſtræ, in qua tantopere triumphas,extinctionem audi, & è verbis quidem tuis planè, ridiculæ & monſtroſæ.

Papatus diſtinctio. Primò,qualem nobis deſcribis Eccleſiam cum duplici vel gemino capite? Si vna eſt Eccleſia, vnius

vnius veritatis vi, in vno Chriſto, vnius Spiritus copula, ab vno Deo, ad vnius hereditatis ſpem coadunata:quomodo duobus capitibus inſignietur?Ecquale monſtrum Eccleſiæ nomine, Ieſuita, nobis depingis? de capite miniſteriali, variis abſurdis impleXa atque inuoluta.

Secundò, ſi Chriſtus propriè eſt,vt ais,Eccleſiæ caput, quomodo erit caput Eccleſiæ Pontifex Romanus?E tuis quidem verbis,impropriè,id eſt imaginarium,mentitum,falſum.

Tertiò, non vides te diſparata & planè contraria compingere? Vel enim princeps eſt EccleſięCatholicę Papa Romanus,vel miniſter. Si princeps eſt,quî miniſter eſſe poteſt? Si miniſter,quî ſummam principis autoritatem ſibi arrogat?Sunt hæc prorſus ἀσύζατα, id eſt, ita abſurda vt ſimul conſiſtere nullo modo poſſint.

Verùm diſtinctionem tuam expendamus. Si Pontifex Romanus eſt caput miniſteriale Eccleſiæ,ſeruorum ſeruus, cur ſummam & plenariam poteſtatem ſibi vendicat, cur leges dictat conſcientiis, cur de omnibus iudicet ipſe à nemine iudicandus, licet animas cateruatim ducat primo mancipio gehennæ, cur vitæ & mortis æternæ in animas vſurpat imperium: cur denique ſe Deo æquat, imo cur ſe Deo anteponit, quum præſcribit quídnam pro Dei Verbo ſit habendũ, & quęnam ſit vera & germana Verbi Dei ſententia:vt infinita huiuſce generis ſummi imperij ſigna prætermittam?Hoccine eſt dominum aut miniſtrum eſſe?

Atqui Eccleſiæ politiam, inquis, moderatur. Tibíne politicum eſt,ſummam in animas immortales,vitæque immortalis ſtatum,autoritatẽ vendicare, Deo ſe æquare,Deo ſe anteponere? Denique num Chriſtus qui ſemper Eccleſiæ ſuæ adeſt,indiget vicario aut legatô? Hæccine eſt Ec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cleſiæ Romanæ politia quam prædicas?

Ecquis igitur non videt non modò diſtinctionem illam veſtram de gemino capite, primario vno, miniſteriali altero, penitus extinctam, ſed variis ἀτοπήμασι & abſurdis implexam? Ad has ſolidas veritatis reſponſiones paranda Hayo priùs erat ſolida reſponſio quàm de incommutabili religionis Chriſtianæ principio commutando cogitaret, ineptíſque gerris veritatem eludere conaretur. Et tamen, quaſi re bene geſta, nouo reſponſionis diuortio non modò quærit fugam, ſed me Thraſonicè adoritur.

HAYVS.

Quid præterea ad illud reſpondebis? Non poteſt oculus dicere manui, Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarij. *Si verum eſſet quod ſcripſiſti, Chriſtum eſſe vnicum caput Eccleſiæ ſuæ, non poterit dicere pedibus*, Non eſtis mihi neceſſarij. *Quum Deus aliquo non indigeat, vt idem Paulus ait Act.17.13. reſponde diſertè huic argumento vel cauillari deſine.* Pag.109.

SERRANVS.

Reſpondeo craſſum eſſe paraſyllogiſmum duabus fallaciis inuolutum, *Diuiſionis* & *Homonymiæ*. Chriſti enim perſonam duabus naturis, diuina videlicet & humana, conſtantem vel ſtolida imperitia, vel improba ſceleratáque peruerſitate Hayus diſcerpit. Chriſtus nimirum verus Deus nemi-

Chriſti capitis cum membris ſuis coatio & neceſſitudo

nemine quidem indiget, vt Deus eſt: ſed idem verus homo, huiuſmodi vinculo ſe nobiſcum coniunxit, noſtra natura verè aſſumpta, vt omnia Eccleſiæ ſuæ membra velit ſibi eſſe neceſſaria, ad corporis nimirum ſui complementum: & hactenus quidem vt illis ſuis membris carere neque poſſit neque velit, vt homo: ac proinde non modò in membris ſuis compatiatur, ſed & ſuum nomen Eccleſiæ ſuæ communicet. *Sicuti enim*, ait Apoſtolus, *corpus vnum eſt & membra habet multa, omnia verò membra corporis vnius, multa quum ſint, vnum ſunt corpus: ita & Chriſtus.* id eſt Eccleſia de cuius ſocietate inſtituta eſt ſimilitudo: quemadmodum Chryſoſtomus & Auguſtinus interpretantur. Quod dicendi genus ὑφαπικώτατον eſt, vt corporis myſtici, cuius caput eſt Chriſtus, neceſſaria cum omnibus ſuis membris coniunctio ſiue coalitio intelligatur. vt enim membra ſumus corporis eius, ex carne eius & ex oſſibus eius, neque corpus ſine capite poteſt conſiſtere, ſic neque caput ſine membris. Ecquid enim monſtri eſſet, caput à corpore abſciſſum? Quàm periculoſa igitur ſit in ſacroſancto ἐναρμόστως noſtræ myſterio procax & temeraria Ieſuitæ ſubtilitas, vident orthodoxi.

planè admirabilis.

1. Corint. 12.12.

Secundò, profana Homonymia illum ludere in voce NECESSARII: quaſi ita ſeſe nobiſcum Chriſtus coniunxerit, vt noſtra neceſſitudine ſiue communitate carere non poſſit. Ecquid verò eſt blaſphemo dolo ludificari veritatem, ſi hoc non eſt? Oportebat certè, & neceſſario quidem Dei decreto, Chriſtum fieri hominem pro nobis hominibus, & per omnia fratribus ſuis ſimilem fieri: non hactenus tamen, vt quatenus etiam homo eſt, nobis indigeret ſed ſuo tempore volens humanam noſtram naturam aſſumpſit, vt omnes

salutis nostræ partes impleret. Necessaria igitur fuit Filij Dei incarnatio nostri respectu, sed non suo, quum non illum nos elegerimus, sed nos ille elegerit.

HAYVS.

Et quum vos Caluiniani frequenter in ore habeatis, Vnum corpus vnum habere caput, monebo te tantùm vt Scripturas legas. Moses nominat capita exercitus Israel, & capita multitudinis Israel. Rex etiam Gallorum caput est Gallorum: non tamen, vt suspicor, Deum & populi Israel & Gallorum caput esse negabis. Pag. 109.

SERRANVS.

At ego te in rebus maximè seriis importunè iocantem seriò monebo, ne pergas nugari. ecquod enim est hoc argumentũ tuum? Decẽ millia & plura fuerunt capita in exercitu Israelis. Ergo tot sunt capita in Ecclesia Dei. Si enim CAPITIS nomine, ducem intelligas, sic necessariò concludendum erit. Dico etiam amplius, CAPITIS vocabulo homines siue *Personas* (vt loquuntur) intelligi. Erant in illo Israelitarum exercitu virũm ad pugnam accinctorum capita sexcenta millia. Ergo tot erunt capita in Ecclesia. Quàm validum sit argumentum ab Homonymia sumptum nondum animaduertis?

Inepta Hayi distinctio *Capitis* nomine.

Quod autem de Rege Gallorum ais, qui sit vniuersæ gentis nomine caput cum illa ridicula homonymia scelus impietatis & blasphemiæ coniunctum habet. Cur Regis nostri nomen tuis nugis importunè admisces? Est planè ἄλογον, rerũ genera commiscere: ἀθεόλογον autem, regnum Dei cœleste in terrenum commutare. Egent Reges legatis, quia sunt homines: ac proinde neque omnia vidẽt, neque omnia possunt, neque quod vident & possunt, exequuntur: quia non sunt vbique. At Filius Dei qui & omnem habet potestatem in cœlo & in terra, & vbique est, quî indigeat vicariis: & si legatorum aut vicariorum opera ministerióque vti vellet, quî hostem suum Antichristum, sibi asciscceret vicarium? Hoc enim non est repetere principium, sed ex rebus datis id necessariò colligere quod consequitur etiam ex tuo silentio, ac proinde assensu.

Tu autẽ acutissime disputator, vidẽsis exvltimo illo exẽplo tuo è Regis nostri Christianissimi persona asumpto quidnã effeceris. Ecquis in hoc Regno duos Reges, vel (vt tu ais) duo capita agnoscet neq; perduellionis erit reus? Quod Regi summum erit, minus erit Deo Regum Regi? Duo capita in Monarchia inuehere, capitale erit. Iesuitarum Theologia, contra disertas Scripturæ voces vnum in Ecclesia caput constanter esse docentis, duo capita Ecclesiæ affinget, neque explodetur?

Abi igitur, somniator, cum tuis distinctionibus, id est, cum bicipitis Ecclesiæ tuæ Tragelapho: & alios homines quàm cordatos quære, quibus hæc flagitiosa commenta tua persuadeas. Te quidem in horum exemplorum examine, re primaria prætermissa, ἀδολεσχεῖν, ostenderam supra: nunc verò te, vel futili imperitia vel blasphema audacia βλασφολογεῖν, eruditi Lectores animaduertunt.

TERTIVM EXEMPLVM.

Imagines Sanctis consecrari, illorum ossa reliquiásque adorari, esse paleam siue stipulam aureo fundamento superstructam, quam ignis comburet.

HAYVS.

Caluinianam sectam, tu Minister Proteo mutabilior, hac tua doctrina planè prodis, quæ Sanctorum memorias variis modis in Ecclesia ab omni Christiano populo religiosissimè conseruatas sua importuna innouandi libidine tollere conata est. & Pag. 109. Hîc verò Iesuita profusissima loquacitate debacchatur, cuius summa est, *Nos Sanctis esse iniurios quòd illorum ossa & reliquias non veneremur.* Has quisquilias inuisat qui volet mihi quidem Lectoris otio & chartа abuti religio est in tam ineptis nugis exscribendis.

SERRANVS.

Tu verò, omnium hominum veracissime & modestissime, duplici nomine non mutaris, vt obstinato animo bellum indicas Veritati. nam vt Iesuita, σκορπῶδες illud venenum vobis vernaculum, & cuius nota definiuit vos Spiritus sanctus, vos appellans Scorpios, mordicus retines: vt Apostata autem, quia conscientia tua cauterio inusta iam callum obduxit, quidni immutato animo ve-

mo veritatem pergas oppugnare?

At putida est hæc tua calumnia, & nimium loquax. ecquis enim nostrûm de Sanctis, nisi cum summa reuerentia, aut sensit aut loquutus est vnquam? Et verba & scripta nostra nos à tua calumnia abundè vendicant. Nos Sanctorum memorias in ipsorum scriptis superstites colimus & veneramur. Ipsa illa superstitio quæ Ethnicorum hominum ministeriis, & homicidæ illius Colubri cuius dolo inuecta est in mundum peccati lues, imperiis, Sanctos viros diris modis olim est persequuta, & iniecto mortis supplicio etiam delere conata est, Antichristi Romani fascinis & dolis ad hæc extrema tempora rursus insaniuit. Hos enim mortuos de morte quoniam triumphare vidit illa, mortuorum illorum memoria nominibúsque abutens, hac specie reuocauit eosdem idolorum furores: quibus viri illi sancti, dum vita fruerentur, non dubitarunt, capitum etiam suorum discrimine, sese constanter opponere. Vobis igitur quadrat Christi exprobratio, *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ, quoniam ædificatis sepulcra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum: & dicitis, Si fuissemus temporibus Patrum nostrorum, non fuissemus eorum socij in cæde Prophetarum. Itaque testamini aduersus vosmetipsos, vos esse filios eorum qui Prophetas occiderunt.* Matth. 23. 29.

Sanctorũ memoria nobis pretiosa & sacrosancta.

Superstitionis dementia in sanctis adorandis.

At eadem illa superstitio quæ Ethnicos aduersus Sanctos armauit olim, quum Pontificiorum furoribus sanctorum virorum sanguinem nostro tempore profuderit, consentaneum quoque fuit, pro more institutóque antiquæ Ecclesiç, vt quemadmodum eandem Euangelij doctrinam suo sanguine illi obsignarunt, sic iisdem literarum monumentis honestarentur: vt posteritas in illis haberet luculenta fidei constantiæque exempla, ac

proinde & veritatis ab illis constanter defensæ, & ab hostibus crudeliter oppugnatæ, & aduersus illorum conatus feliciter victricis, testis ipsa esset: testis quoque vecordis Iesuitarum temeritatis, qui rem perspicuè omnibus notam, & maximorum virorum Bezæ, Crispini, Foxi literis illustrem, importunæ calumniæ nube obscurare frustra moliantur.

HAYVS.

Explica oro, quid in se differant Christiana doctrina, & Christianæ doctrinæ fundamentum. *nam si non differre dixeris, quorsum ea nunc distinguis? Paleas ab auro seiungere non potuisti, quin fidei nostræ decreta, nullo tamen argumento, quæ commoueri non possunt, conuellere conareris.* Pag. 110.

SERRANVS.

Doctrinæ conformatio & consequutio cum principiis suis quadrat.

Ego verò, Hay, tibi sum autor vt veratro cerebrum expurges, vt sensum communem in te meum dacij lethargia obsopitum excites. Nescis, acutissime artium Decane, iisdem lapidibus eodémque cemento fundamentum substerni, quibus parietes fundamento superstruuntur: neque tamen fundamentum à parietibus distingues? Eiusdem corporis partes nescis esse eiusdem planè substantiæ, & tamen certis discriminibus inter se distingui? Tui igitur dilemmatis acumen vides. Christianam doctrinam à Christianæ doctrinæ fundamento disertis verbis distinxit Apostolus: *Funda-*

Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Iesus Christus, quòd si quis superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos. & c. *Christianæ* igitur *doctrinæ fundamentum*, est, Iesus Christus, id est vera de vero Christo doctrina: *Christiana doctrina*, est ea quæ de Christo perhibetur, illiúsque personæ officio, beneficiis demonstrandis illustriùs explicatur. Hæc quidem eadem planè est & ὁμοούσιος cum fundamento, sed Christum ipsum cum suis donis disertiùs & enucleatiùs nobis repræsentat, orthodoxorum Doctorum literis & commentariis, vt fides nostra fulciatur ad veritatem luculentiùs percipiendam, & à mendacij præstigiis vendicandam: atque adeò rationem intelligendam vitæ bene beatéque instituendæ. Continuata metaphora eiusdem doctrinæ discrimen ostendit Apostolus, quum eam doctrinam qua fides nostra innititur, fundamentum vocat: eam autem qua augetur & illustratur, ἐποικοδομεῖν voce designat, id est, superædificandi, vt in ea dicendi formula, *Aedificare Ecclesiam*, in Scriptura peruulgata continuò versetur. Sic Chrysostomus Ecclesiam appellat *structuram animarum*, quemadmodum alibi annotauimus. Denique, paleásne vestras à Christianæ doctrinæ auro rectè distinxerim, eruditorum iudicium est, qui dum tu more tuo verba & voces effundis, negationem tuam nugationem summa esse animaduertant.

HAYVS.

De imaginibus suo loco dicemus. Pag. 110.

SERRANVS.

Perbelle, mi Hay, neque enim huius loci tra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctatio illa est, neque cæterarũ rerum quas exempli tantùm causa adhibueram, vt aurum à palea discriminarem. Cur igitur in histam fastidiosè es euagatus, & in peregrinis his diuortiis pergis palabundus deerrare? Errorem fateris, & in errore perseueras. At hæc sunt Iesuitæ Logices siue methodi instituta.

HAYVS.

Miror interim vehementer tuam αὐαισχυντίαν, quòd tam audaciter Ecclesiæ Catholicæ de cultu reliquiarum & inuocatione Sanctorum doctrinam, sola asseueratione sis ausus reuincere. Vbi est nunc tuum scriptum Verbum, cui soli fidem haberi quis? Et quia Vigilantii errorem de reliquiarum cultu renouas, Hieronymi in eum sententiã producam, vt in posterum scias quibuscum tibi sit negotium. Quis, *inquit*, aliquando Martyres adorauit? quis hominem putauit Deum? &c. Et, *Neque est cur alterius quàm eiusdem Hieronymi testimonio, te Vigilantii errorem tueri probem, quum Sanctos inuocãdos negas.* Si, *inquit*, Apostoli & Martyres ad huc in corpore constituti possunt errare pro cæteris, quando pro se adhuc esse debent soliciti, quanto magis post coronas &c. Pag. 110. & 111.

SERRANVS.

At ego non miror te calumniari. Christianum est axioma in Verbo scripto, (quod tu rectè meũ appel-

appellas, vt te iuratum Scripturæ hostem esse profitearis) *Inuoca me in die afflictionis, & ego eruam te. Quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Viuo ego, ait Dominus: Gloriam meam alteri nõ dabo.* Christianum quoque axioma est, *Aduocatum apud Patrem habemus, Iesum Christum iustum.* id est, vt Paulus interpretatur, Vnum Deum, Vnum etiam mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum. Psal. 58. Ioel. 2 21.

Quòd si λογικὴ est λατρεία id est obsequium cum ratione coniunctum, Deum ex Verbo suo colere, certè ἐθελοθρησκείαι, id est voluntarij cultus, vel sine Verbo Dei vel contra Verbum Dei, instituti, sunt obsequia ἄλογα, id est ratione non modò destituta, sed insana. Sic de sua doctrina iudiciũ fieri voluit orthodoxa Antiquitas. Noli, frater, contra diuina tam multa, tam præclara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias vel ex Episcoporum scriptis: siue nostrorum, sicut Hilarij, siue Cypriani & Agripini antequàm pars Donati separetur: primóque hoc genus literarum ab autoritate canonum distinguendum est. non enim sic leguntur tanquam ita ex eis testimonium proferatur vt contrà sentire non liceat, sicubi fortè aliter sapuerint quàm veritas postulat. In eo quippe numero sumus vt non dedigne mur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere, Et si quid aliter sapitis, hoc quoque Deus vobis reuelauit, Sacrosancta apud me est orthodoxorum, Hay, Patrum autoritas: at cur ipsorum scriptis plus tribuam quàm ipsi à nobis sibi tribui voluerunt? Indubitata est Veritas, Scripturæ literis comprehensa. Ex illa regula de omnibus scriptis Doctorum Ecclesiæ iudicandum est. Atqui extant sempiternæ regulæ illius Veritatis de vnico Deo colendo & inuocando per vnicum homi-

Rom. 12. & Colos. 2.

Decret. 1. parte distinct. 9. C. Noli frater.

Antiquitatis næuus in nimio sãcto rũ obsequio.

num Mediatorem, Iesum Christum. Nullum extat in Scriptura mandatum de Sanctis colendis aut inuocandis, aut de Deo per illorum intercessionem inuocando. Contrà, extant luculenta exempla ad illas Veritatis regulas illustrandas. Noluerunt Paulus & Barnabas ab hominibus coli, imo importunos illos honores totis animis sunt execrati. Mortui Mosis sepulcrum quo reliquiæ eius tegebantur, voluit esse incognitum Deus, ne illius reliquias homines venerarentur. Cur igitur aut Sanctos mortuos inuocabimus, aut eorum reliquias venerabimur? Quòd si quis huiusmodi doceat (quicunque tandem ille sit) quídni statuamus esse ἐθελοθρησκείας: quum non modò id Scripturæ testimonio probari non possit, sed disertis Scripturæ interdictis & exemplis aduersetur? Iniquitatis mysterium suo etiam iaci tempore, conquerebatur Apostolus. Temporis progressu in Ecclesiam multos errores irrepsisse, ecquis sobrius negabit: & siquid in Antiquitatis scriptis reperiet vel non ὁμολογῶς & consentaneum sanæ doctrinæ, vel penitus repugnãs, cur non errorem, id appellabit?

De Hyeronymo autem vt propriè dicam, non meis sed Augustini verbis vtar: *Non te arbitror sic legi libros tuos velle, tanquam Prophetarum & Apostolorum, de quorum scriptis quod omni errore careant, dubitare nefarium est. Absit hoc à pia humilitate, & veraci de temetipso cogitatione.* In illo autem aduersus Vigilantium libro non modò modestiæ (vt vir doctissimus Augusto ait) sed veritatis limites Hieronymum excessisse, sobriæ mentis Lector videt. Nobis quidem est sacrosanctum sepulcrorum ius, sed ita (vt inquit Ambrosius) *ne diutius inhæreamus mortuis, sed quantum est officij illis deferamus.* Defunctorum cadauera siue reliquiæ conduntur locu-

lis, terræ deponuntur, destinato ad pium necessariúmque hunc vsum loco, quem felici vocabulo *Coemeterium* quasi requietis locum siue cubile, Ecclesia appellauit. Tædet me pudétque profectò sacræ Antiquitatis nævos detegi. Hieronymi pietatem eruditionémque cum primis admiror: at quum Veritatis defensio omnium hominum autoritati longè anteponenda sit, imo si Angelus de cœlo aliud Euangelium docuerit, quum iubeat esse anathema Apostolus? quídni Patrum nævos damnemus, tum verò maximè quum veritatis iurati hostes cõtra veritatẽ illis abutuntur? Perinde acsi ebriosi homines & libidinosi, optimorũ virorũ Noachi & Dauidis exempla ad ebrietatis adulteriique excusationẽ prætexerent, vtriusque culpam à Scriptura notam liberrimè damnaremus.

Prima igitur hæc sit responsio, nihil fuisse causæ cur Hieronymus aduersus Vigilantium tanto impetu inueheretur? quòd illum morem zeli prætextu in Ecclesiis sensim irrepentem, reliquiarum Sanctorum virorum vasculis condendarum, linteis sericísque circumdandarum, & osculis adorandarum, cereorum denique ad Sanctorum memorias siue sepulcra accendendorum, periculosum esse iudicaret. Id enim reprehendit Hieronymus & sine Scriptura & contra Scripturam. Non vanum autem fuisse Vigilantij metum, euentus demonstrauit: quum fœdæ superstitionis semen à bonis viris nihil tale cogitantibus iactum, Satan, Antichristi opera mirum in modum propagarit, donec suffectis in Dei locum optimorum virorum idolis horrendæ abominationis moles excreuit. Quicquid enim totus Mũdus acclamet, vnicus Deus per vnicum Christum Mediatorem inuocandus est.

Secunda, Importunam planè esse & vitiosam

Hieronymi consequutionem: Apostoli dum viuerent, pro hominibus orabant. Multò igitur magis, postquam mortui sunt. Perinde enim est ac si concluderet, Apostolorum animæ viuunt in cœlo, corpora dormiunt in terra. Ipsorum igitur corpora adhuc loquuntur, scribunt agunt quicquid agebant antequam morerentur. Concionabantur, scribebant. Ergo & concionantur & scribunt etiamnum in cœlo. Ecquis non videt esse strophamὑσὲ τὸ ἐπόμμυον? Vt enim mors à vita lato discrimine differt, ita viuentium mortuorum actiones iisdem discriminibus distinguntur. Orant alij pro aliis fideles, dum in hac vita versantur, quia communi necessitate vitæ inter se conuictantur, & obeunda sunt vocationum munia, quæ omnia non cadunt in mortuos, & vita & vitæ muneribus planè defunctos.

Tertia, Hayum mala fide exscripsisse Hieronymianum testimonium, quod non modò decerpit sed etiam miserè discerpit, tesselas impudenter extricans, quemadmodum è loci collatione perspicuum est.

Quarta, Hoc quoque Hieronymi testimonium Pontificio idolo quod Hayus tuetur, de Sanctorum reliquiis adorandis, perspicuè repugnare. Negat disertis verbis Hieronymus, vt maximum absurdum, Sanctorum reliquias esse adorandas. Pontificij illas impensè adorant. ecquid enim est Adorare, quàm id facere quod illi in hoc genere faciunt: Flexis genibus ad illa supplicare, preces fundere, auxilium & remedium petere? Cornicum oculos configis, Hay, si hoc negas. Negat Hieronymus cereos in Ecclesiis interdiu accendi, sed noctu tantùm vt noctis tenebræ aliquo solatio temperentur: at vestra fana cereis clara luce emicant, vt cæcos esse constet eos quibus

bus accenduntur. Ait Hieronymus vel hominum imperitiæ vel mulierum religiosarum simplicitati hoc condonandum esse. Cur igitur omnibus omnium ordinum hominibus cereos accenditis, maiorúmque gentium familias maioribus cereis tanquam dignioribus stemmatis vultis esse illustriores, imperitiæ nimirum (si Hieronymum audimus) aut muliebris simplicitatis infamia notiores? Cur denique iuuentutem ad capessendum eruditionis lumen fidei vestræ concreditam, his auspiciis inauguratis, vt cæreorum faculis tanquam veneficorum tædis (quemadmodũ in Pharmaceutria poetæ memorant) fascinatam, & cæcitati errorique destinatam, vestris artibus planè cæcam amandetis domum?

Ex his igitur ecquis oculatus non videt, & hanc esse Hieronymi magni alioqui viri paleam veritatis igne comburendam, & eam tamen Romanę meretricis pręstigiis supra modũm auctã, fœdóque Iesuitarum fascino in dies magis ac magis impudenter augeri, vt eos fallant qui volunt falli?

Atqve hæc quidem ab Hayanorum παρέργων & cauillorum quisquilias satis supérque: quum nihil respondere ad has nugas tam importunè assutas, & in rei quidem primariæ summo silentio, esset opportunè & commodè respondere. Hanc tamen operam Iesuitarum zelo placuit nauare ὀκ προσδόκητος, vt operis supererogatorij meritum & mercedem mihi Pontifex nimirum decernat.

Tu verò, erudite & solers Hay, paleam Trãssubstantiationis cui ego quoque ignem submiseram, cur non eripis ab igne? Hìc planè stupes. Vis eam, credo, comburi, & tuo silentio fateri di

gnam esse quæ in nihilum transsubstantietur. At tu consultiùs totam hanc tractationem in alium locum retulisti. De illa igitur nos suo loco videbimus.

***

SVPE-

SVPERIORIS RESPONsionis ἐπεξεργασία, id est vberior accuratiórque explicatio, eáque duplex. Prima quidem κατασκευαστικὴ, ostendens qualis & quanta sit illa Ecclesiæ autoritas, Verbo Dei à nobis definita: altera ἀναστευαστικὴ, ea diluens quæ & vniuersæ huic veritati solent opponi, & propriè in his Iesuitarum assertionibus obiiciuntur.

PARS PRIMA
QVALIS & QVANTA SIT ECCLESIÆ AVTORITAS.

Hanc vltimam Responsionis partem quæ ad Quæstionis accuratiorem notitiam maximè conducit, è priori libello meo Lector recognoscat, ne actum agam: quia ad eum nihil respondet Hayus, in grammaticis obseruatiunculis totus occupatus, sicuti ex ipsa lectione perspicuũ est.

HAYVS.

Quàm lepidæ lexeis compostæ, vt tesserulæ omnes, Sed suo modo, sua. *Certè si cum Valla tibi*

res esset,te cum suo & sua *Poggio in pistrinum amandasset.* Pag.111,

SERRANVS.

Bona verba, quæso,mî Latinator! non enim si tu asinus es,ego sum pistrino aptus. Num Ciceronem in pistrinum amandabis, quòd dixerit, *Suis eum propriisque criminibus accusato*? &, *Verbis agentem propriis & suis*. &, *Expendere oportet quid quisque habeat sui*? Num Terentium,*Suus cuique mos est*? Num Virgilium,*Trahit sua quemque voluptas*? Num Catullum,*Suus cuique attributus est error*? Num clarissimos Iurisconsultos,apud quos hæ sunt vsitatæ formulæ,*Sui heredes & necessarij*. &,*Sui iuris*, *sua potestatis*? Num denique ipsum Gregorium Magnum pontificem, vel ipsum Gratianum qui hæc illius verba in canonem retulit, *Ad eius verò concubitum vir suus accedere non debet, quousque qui gignitur,ablactetur*. eadem enim figura dixit, qua *Suas hæres*.Hoc ergo,Iesuita,pistrinum maximè capax esse debuit, ad quod omnes omnium ordinum homines sunt amandandi.Neque te pudet impudentiæ & inscitiæ tuæ? Dixeram ego,*Vtique, id est, Verbo & Ecclesiæ tribuenda quidem erat autoritas, sed suo modo,sua*. id est propria & legitima, ex iis gradibus quos antea descripsi. Suo modo, formula est dicendi in scholis trita.*Suam* autem *autoritatem* Ecclesiæ tribuendam dixi,id est propriam, legitimam,germanam,quæ ei quadret & conueniat. Quidnam hîc est, Aristarche,eruditis auribus insolens? Vallæ aures certè non reformido, neque procacitatem tuam. Hæc si legeret Valla non latinæ tantùm linguæ, sed veritatis peritus, (quemadmodum ipsius scripta testantur) sic de te pro-

Tricæ Iesuiticæ in futili verborũ vellicatione. Suus

te pronuntiaret: Est Hayus in disputando suus: res prætermittit,in verbis carpendis ridiculè curiosus: at ex tota disputatione perspicuum est, suomet illum more præcipitem ire: quippe qui rerũ imperitus, nihil habeat quod rebus opponat,& expugnari non possit veritas. Quòd si ego dicerem,In me frustra reprehendo Hayus sequitur morem suum:boni viri qui te norunt,dubitaréntne quídnam ego intelligerem? An te more tuo nugari ,in apiculis verborum consectandis imperitè occupatum? an te impurum & brutum Apostatam, *Suum*, id est porcorum in morem,ad cœni volutabrum turpiter immergi, vt sensus communis expers, aduersus veritatem frustra obgrunias?

HAYVS.

Cuperem vt nobis aperires vernaculæ & domesticæ nobis prorsus incognitas artis insidias. pag.111

SERRANVS

Vernaculæ & domesticæ vobis artis insidias hæc disputatio patefecit, infinitas quidem illas, & auitis Sophistices vestræ commentis, & tua, Hay,versutia: at vt variè dispersas vno quasi obtutu eas peruidere Lector possit, ad libri istius calcem illarum commentarium apponam.

Vernaculæ Iesuitarũ artes.

Pessimum verò ignorantiæ genus est, animi lethargia,qua laborant illi qui dicunt,*Num & nos cæci sumus*? Nos quidem non fallent insidiæ tuæ,at

tu minùs falles veritatem, aut Deum veritatis suæ vindicem.

HAYVS.

Nos maximopere mouere debet ne vestris magis quas Scripturæ testimoniis confirmare conamini, contra Ecclesiæ decreta fidem habeamus: quum & Dæmon ex Scripturis impietatem Domino persuadere contenderit..&c. Pag. III.

SERRANVS.

Argumentum Iesuiticum.

Te sanè Iesuita dignum, Hay, argumentum: « Diabolus abusus est Scriptura aduersus Christū. « Ergo non est vtendum Scriptura. vel certè, Chri« stus malè vsus est Scriptura aduersus Diabolum. Vsus ab abusu distinguendus est: neque idcirco culpandum est vinum, quòd vino ebrij abutantur. Verum hac de re & dixi copiosè in tertio Antilesuita quem Scoticis, id est σκοτεινοῖς tuis quæstionibus opposui, & infra dicendum erit suo loco. At tibi placent mirum in modum diuortia & repetitiones.

HAYVS.

Næ tu Rhetor magnificus es, dicens quàm magnifica! *Sed nónne sapientius fecisses, si versione contentus esses communi,* διδαξαμένη ἐλαλήσατε τοῦτο, *habent LXX. Neque ab Hebræis codicibus petes*

petes subsidium, quum etiam ipse Vatablus, quem vnum aliquando communi versioni soles anteponere, præclara non magnifica, vt tu, interpretetur. Pag. III.

SERRANVS.

At tu minus esses insipiēs, si de re tibi incognita tam audacter non loqueris. Vocem Hebræam בכבודות idcirco malui vertere, *Magnifica*, quòd eam sic interpretatus sit Lucas, commodus profectò interpres, nam vertit μεγαλεῖα quæ vox *præclari siue glorioſi* vocabulis non rectè exprimitur, vt norunt vel mediocriter in Græca lingua exercitati. Vox etiam Hebræa gloriæ magnitudinem siue pondus repræsentat, כבד. nam & grauitatem & immensum gloriam significat: vt sit sententia, Nihil nō honorificentissimum de te prædicatur.

Magnificū siue μεγαλεῖον.

HAYVS.

Non video quorsum has duas Scripturæ sententias nobis obiicias, nisi velis Christi Ecclesiam factam esse meretricem: quod si sentis, planè impius & indignus es, qui in Christianis numereris. Accipe sententiā verborum Isaiæ ex D. Hieronymi commentariis. Miratur Isaias spiritu quòd ciuitas quæ quondam fidelis fuit, vel fidelium receptaculum, subitò facta sit meretrix: quod quidem: & in Isaiæ temporibus intelligi potest. *Sententia ergo Isaiæ de Christi Ecclesia intelligi non potest.* Pag. III. & II2.

SERRANVS.

Perspicua distinctio *Ecclesiæ visibilis & invisibilis*, ab Hayo inuoluta nouis tenebris.

Id videres, Hay, nisi te vltro obcoecares: ecquid enim est in verbis meis nisi à te affectata dubitatio? Sic igitur habe, quandoquidem tuam cæcitatem fateris. Bifariam à te peccari dicebam. Primùm in primordio disputationis, quum Ecclesiæ nomine, Papatum veteratoriè subinducebas. Deinde, quum infinitam quandam autoritatem Ecclesiæ affingebas, vt de Verbo Dei pro suo arbitrio statueret, quidnam videlicet habendum sit pro Verbo Dei, & quænam sit vera illius sententia: ac proinde quum Verbum Dei Ecclesiæ subiiciebas. Dixi igitur primùm omnium dedeniendam esse Ecclesiam, quum constet veram Ecclesiam maximis næuis aliquando laborare, externámque illam visibilis Ecclesiæ faciem commutari. Ideo vt varias vicissitudines ostenderem quibus Ecclesia visibilis percellitur, adduxi duo testimonia Scripturæ quæ de illis mutationibus concionantur. Vnum enim, Ecclesiæ singularem dignitatem autoritatémque luculenter docet. Alterum verò, horribiles mutationes quæ in Ecclesiam cadunt, graphicè depingit.

Ipsa autem Ecclesia inuisibilis, electorum cœtus, nunquam mutatur: at visibilis & externa quæ hypocritas cum fidelibus, permixtos habet (quemadmodum diximus suo loco) variis mutationibus obnoxia est: quemadmodum testantur sacræ historiæ.

Hanc esse veram germanámque Esaiæ sententiam, illa quoque Hieronymi quam profers, interpretatio perspicuè testatur. Esaiæ enim temporibus Ecclesiam valdè fuisse corruptam ex variis ipsius querelis apparet: at eo tempore quum

Christus in has terras venit vt Redemptionis nostræ mysterium impleret, qualis erat miseræ Ecclesiæ status & facies? Rectè igitur vltimum illud tempus notat Hieronymus, quemadmodum etiam fuerat à Iacobo patriarcha, & ab ipso Esaia prænuntiatum.

Quàm igitur crassa est & impura imperitia tua, magne Theologe, qui arbitraris Christi Ecclesiam Esaiæ tempore non extitisse? Eccuius ergo? Vna fuit post natos homines, est & erit Ecclesia: &, Patres in eodem Christo baptizati sunt, eandem escam, eundum potum spiritualem habuerant, eiusdem verbi eorundémque Sacramentorum ductu atque auspicio ad eandem immortalis vitæ hæreditatem aspirarunt. Tu verò, Magister in Israel, vel turpiter ignoras, vel scelerate negas axioma Christianum ipsis pueris notum, & Ecclesiæ verum elogium.

Absurda Iesuitica.

HAYVS.

Quod attinet ad verba illa Psalmi, Quàm magnifica de te dicuntur Ciuitas Dei, *D. Hieronymus de Christi Ecclesia dicta esse existimat, sed vt demus de Hierusalem Dauidem loquutum esse, confice ex his duabus Scripturæ sententiis, captionem à dicto secundum quid ad dictum simpliciter: doce vtra ex his duabus sententiis in ciuitatem Hierosolymitanam secundum quid, conueniat & vtra simpliciter.* Pag. III.

SERRANVS.

Hierusalem fuisse veræ Ecclesiæ typum, docet

Universidad de Deusto
Biblioteca

Galat. 4. 25. Hierusalē Ecclesiæ typus.

Apostolus: qui tamen τὴν ἄνω, id est sublimem & cœlestem, distinguit, ἀπὸ τῆς νῦν, id est ab ea quæ nunc est, externa, visibilis, hypocritas cum filiis permixtos habēs. Ita in allegorico illo (vt inquit Apostolus) dicendi genere, Hierusalem & Ecclesia dicuntur συνωνύμως & vniuocè pro eôdem: allegoriam enim veritati συστοιχεῖν, id est respondere Paulus ibidem docet. At geminam eiusdem Ecclesiæ faciem & notionem distinguendam esse, è superiori doctrina perspicuum est. His ita constitutis, quando ito vis, Hay, ostendo vestram illam captionem siue fallaciam à *Dicto secundum quid ad dictum simpliciter*: & si doceri potes, vt rogas doceo te quomodo hæc & Hierosolymitanæ ciuitati & Ecclesiæ peræquè conueniant, vt vaticis consentaneum est.

Hierusalem vocatur ciuitas Dei, & ne de mœnibus siue ædificiis id tantùm videretur dici, de ipso populo cuius Deus sit Deus, exponit Scriptura. Sacerdotes & Pharisæi vt Ecclesię exteroq; primores & antistites, vt veri Aaronis successores, id simpliciter interpretabantur de se, è quorum ore legem exquiri iusserat Dominus: & vt Ecclesiæ iudices solo nomine sibi volebant credi, dum sua commenta obtruderent: Christum autem, quòd ipsorum commentis & traditionibus aduersaretur, vt Legis & Ecclesiæ hostem persequebantur. Ita vocantur *Aedificantes*, licet lapidē fundamenti reprobauerint. Pharisæi igitur dum Christum oppugnarent, ludebant hoc genere fallaciæ, & hoc nomine struebant insidias veritati? quum non simpliciter & absolutè essent custodes Ecclesiæ, aut Legis interpretes, sed quatenus se Christo submittebant vnico Ecclesiæ capiti & pastori, Legémque è Lege & Prophetis interpretabantur. Eadem eiusdem planè insidiat

Papatus, eódem Ecclesiæ nomine, Iesuitis administris, qui Scripturæ de Ecclesiæ dignitate elogia crepant: & quum Ecclesia vocetur mater fidelium, columna & firmamentum veritatis, dictitant, Ecclesiam statuere de rebus fidei, legésque dictare conscientiis. At illa de Ecclesiæ autoritate dicta non debent aut possunt intelligi simpliciter & absolutè, quasi solùm Ecclesiæ nomen sit satis, sed secundum quid, Vt nimirum vera Ecclesia primùm agnoscatur veris notis suis definita: & veræ etiam illius Ecclesiæ autoritas circumscribatur, vt vera videlicet Ecclesia iudicet de rebus fidei è doctrina fidei, id est è Verbo Dei. Eodem dolo ludebat Satan aduersus Christum, *Deiice teipsum deorsum, nam scriptum est, Quia Angelis tuis mandabit de te, & ipsi tollent te in manus.* Matth. 4. Hoc est verum secundum quid, quatenus videlicet vias nostras, id est vocationem nostram sequemur. idcircò parenti vestro Logicę vestrę architecto respondit Christus, *Non tentabis Dominum tuum*: sic quoque vobis respondebimus, Definita « veram veris suis notis Ecclesiam: illius autori- « tatem Verbo Dei circumscribite: tunc verò eam « amplectemur, eam colemus, ei nos vt matri ob- « sequentissimi filij nos submittemus. Habes argumenti nostri aduersus decipulas vestras σκάφειαν à te expeditam.

HAYVS.

Deinde præclaram de Ecclesiæ Christi autoritate sententiam subiicis. Pag. 112.

SERRANVS.

Præclarissimam omnino, quia verissimam.

Tu verò quídnã præclaræ illi ſententiæ opponis

HAYVS.

Si nouis erroribus Chriſti Eccleſiam noui homines inficere non ceſſant, Quum verò noua decreta conduntur, quæ errores condemnant, & fidei res omnibus explicatas proponunt: non propterea noua fides in Chriſti Eccleſiam inducitur ſed controuerſiæ de fidei rebus ſedantur. Pag.112.

SERRANVS.

Ieſuitæ dum volũt loqui linguam Chenaam balbutiũt

Petis principium,& abſoluti illius doli tui infidias pergis ſtruere:neque ſentis trita eſſe fallaciæ illius tuæ veſtigia? Qui ad Eccleſiæ gubernaculum ſedent,non debent ſilere, dum errores inſeminant hæretici, Si ſilerent,eſſent canes muti & importuni illius ſilentij pœnas Deus ab ipſis expoſceret. Quum etiam noua decreta conduntur, quibus noui errores refelluntur & condemnantur, réſque fidei explicatiùs proponuntur non propterea noua fides in Eccleſiam inducitur, ſed vetus & vera doctrina aduerſus errores recens natos defenditur,& controuerſiæ propter religionem excitatæ ſedantur. Quorſum verò hæc? Tu noſtra inculcas, hæc enim ſunt noſtra, hæc noſtris verbis explicaſti. Verùm non arbitraris nobis patere tuos dolos? Explica igitur quídnam ſit Eccleſia,quínam & quomodo ad Eccleſiæ gubernaculum ſedent:écquos voces hæreticos, ecquam vel veterẽ vel nouam doctrinam. At Ieſuiticæ Logices validiſſimum argumentum eſt ab Homonymia : ſicuti Theologiæ Ieſuiticæ demonſtratio eſt,Pſeudonymia.

HAYVS.

HAYVS.

Tandem Eccleſiam in ordinem redigis, quum ipſam ſimpliciter veritatis cuſtodem & interpretẽ eſſe negas. Inficiari nõ poteris, quin & Synagoga Iudæorum, quæ pro vera religione ſuperſtitionem colit, ſit ſecundũ (vt tu loqueris) cuſtos veritatis Omnia quæ vos Caluiniani in veteri Teſtamento probatis,conſernans. Interpretandi quoque munus eis, credo,Iudæis non negabis. nam ex Terentio, Cicerone, Cæſare, Demoſthene, Aeſchyne, Xenophonte, Platone, ethnicis hominibus Latini Græcique ſermonis cognitionem hauſimus, vt ſacras literas Græcè Latinéque ſcriptas facilius percipiamus, ita Hebræorum vocabulorum vim & intelligentiam ex Rabbinorum שרשים *nos petere. imò & reconditos ſenſus cum Chriſtiana fide non repugnantes. Quare Iudæorum Synagoga erit ſecundum quid ſacrarum literarũ interpres.* Pag.115.

SERRANVS.

Pergit Hayus ludere præſtigiis ſuis, vt oſtendat Iudæorum Synagogam peræquè ac Eccleſiam Dei eſſe cuſtodem & interpretem veritatis: quòd & veteris Teſtamenti codicem conſeruet, & intelligendi Scripturas rationem & in verbis & in rebus ſumminiſtret. Id autem idcirco dicit vt oſtendat me Eccleſiam redigere in ordinem.De quo Ieſuitiſmo mox videro at nunc

Reſpondeo,Duplici fallacia Hayum ludificari veritatem,Homonymiæ & Accidentis : dum res

Universidad de Deusto
Biblioteca

& verba rerum notas & tesseras Sophisticè confundunt.

HOMONYMIÆ dolus in eo est, quòd illud dicendi genus, *Custodem & interpretem esse veritatis*, Christianæ Ecclesiæ & rebellium Iudæorum Synagogæ peræquè tribuat, propter ὁμοιοχμισονύμιαν. Idem quidem titulus vtrique tribui potest: sed tam vario discrimine, quanto Ecclesia Christiana à Iudæorum Synagoga distat. Quidnam igitur sit *Custodem & interpretem esse veritatis*, primùm omnia explicandum est, vt discrimen in communi attributione perspiciatur.

Ecclesia Dei quomodo dicatur custos & interpres veritatis.

Apostolus hoc fideli Iudæorum Ecclesiæ tribuit priuilegium, quòd Dei veritas ipsius fidei tanquam depositariæ sit commendata. sunt enim hæc ipsius verba, Οπ ὅπις δέδομαι τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, & Timotheum alloquens, *O Timothee*, inquit, τὴν παραθήκην φύλαξον, *depositum serua*, veritatem nimirum tuæ fidei commissæ. Hac autem figura nihil potuit dici luculentius. sicuti enim res ipsa boni viri fidei committitur, non vt quidpiam in ipsa immutet, sed vt eam bona fide sartam tectámque tueatur: & furtum est planè sacrilegum Depositi interuersio siue immutatio: sic Deus Verbi sui tabulas Ecclesiæ suæ fidei commisit, hac lege vt sacrosanctum illum thesaurum optima fide custodiat, nihil vt in eo immutet, nihil addat de suo. Sic è Scripturæ verbis Ecclesiam vocaui *Custodem* veritatis: *Interpretem* autem, quòd ita veritatem custodiat vt & eum intelligat, credat, interpretetur, illustret, propaget, ad posteritatem transmittat. Hactenus Ecclesiam appellauit Apostolus στύλον καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας: id est firmamentum & columnam veritatis: non quòd ea initatur Veritas, sed quòd ipsa Veritate innitens, eam fideliter conseruet, interpretetur, fidis

Rom. 3. 1. Tim. 6. 20.

auribus animisque deponat, aduersus hominum vanitatem defendat, vt sospes sit & incommutabile per omnes mundi confusiones sacrum illud veritatis depositum. Sic me verò meum illud *Secundum quid*, quod mihi per probrum, Hay, obiectas, satis limitasse, eruditi vident.

Quomodò verò rebellium Iudæorum Synagoga adultera & repudiata, hos titulos feret? Ομωνύμως certè & impropriè. Custodit enim illa veteris instrumenti codicem, non vt doctrinam quæ in eo continetur, credat & amet, (quum Christum Legis finem summo odio prosequatur) sed tanquam seruus vestibularius ædes siue thesaurum in ædibus custodit. Verba autem Scripturæ grammaticè, réspue historicè interpretatur, in rebus cæca, rerum corticem consectatur, id est velamè cordi impositum est, videndo non videt, incrassatum est & infatuatum eius cor, Legis libri sunt illi clausi & obserati, verba deniq; legit, non verbis comprehensam non intelligit.

Quenā vtilitas è Rabbinorum scriptis ad nos redeat.

Duplicem autem esse interpretationis rationem, notum est, Verborum & Rerum. Verborum notitiam dictat Grammatica & Vsus, bene loquendi magister: Rerum autem cognitionē suarum vnaquæque scientia suppeditat. Ecclesia igitur vt Dei sui voluntatem in ipsius Verbo expressam norit, vocum notitiam haurit ē linguarum vsu quibus Prophetæ & Apostoli, Verbi illius scribæ, illam Dei voluntatem literis commendarunt, Ita ait Augustinus, vt veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est, ita nouorum veritas Græci sermonis normam desiderat. Quòd autem Christianæ antiquitatis bona pars latinè loquuta est & scripsit, idcirco harū linguarum cognitionem ab illorum magistris nos haurimus. At rerum suarum cognitionem Ec

Duplex ratio interpretandi.

cleſia num è Platone, Ariſtotele, Cicerone, cæteriſque ethnicis ſcriptoribus: num è Talmude & Cabbala Iudæorum, Ieſuita, mutuabitur: an potius rerum ſuarum certam ſolidámque cognitionem è ſuæ Theologiæ penu ſalutariter deprometur? Vt duplicem igitur rerum ſacrarum cuſtodiam, ita interpretationem eruditus Lector videt, quam quum Homonymiæ inuolucris confundit Sophiſta, liberam cum ſerua, heredem cum peregrina, caſtam Sponſam cum adultera commiſcens.

Itaque Homonymiam comitatur ACCIDENTIS dolus: perinde ac ſi veſtibulario ſeruo Prætor ædes ſiue theſaurum heredis addiceret, quòd illarum rerum ſit cuſtos: aut Homerus, Anacreon, Terentius, Catullus, ſint commodi interpretes Scripturæ, quòd illi Græcam linguã, hi Latinam optimè tenuerint, aut Plato & Ariſtoteles, ſint adoptãdi iudices idonei rerum Theologicarum, quòd Metaphyſicen (quam Theologiam appellant) ſubtiliſſimè tractarint. Abi igitur, Sophiſtarum importuniſſime ad adulteram illam Iudæorum Synagogam, quam Chriſtianæ Eccleſiæ blaſphemarum tuarum fallaciarum fucis vis æquare, & ſcito filios Eccleſiæ matrem à ſerua noſſe dignoſcere: vt illam propriè & verè cuſtodem interpretémque veritatis amplectantur, hanc ſacra quidem illa nomina iactãtem, ſed illis impudenter abutentem totis animis execrentur: & tuam perdite & ſceleratè nebulo, audaciam & protectiuiam, qui præfricta fronte ſacra profanis miſcere ſus déque habes, deteſtantur.

Inſignis blaſphemia Hayi.

Quídnam verò tibi eſt, magne Theologe, *Eccleſiam in ordinem redigere*? Viſne eam ſine ordine vt gari? Certè ſi omnia debent ordine fieri in Eccleſia Dei, (vt inquit Apoſtolus) perſpicuum proſectò eſt.

ctò eſt, Obedire Verbo Dei, fide illius cuſtodita, & germana ſententia fideliter ſeruata, eſſe caput illius ordinis, ſine qua ſtare Eccleſia non poteſt.

HAYVS.

Eccleſia non ſeiungitur à Chriſto. Vnde inanis eſt illa tua cauillatio. Neque ipſa de veritate ſtatuit, vt illud planè ſit verum & rectum ipſa ex ſe conſtituerit. *Adeſt enim perpetuò Eccleſiæ Spiritus ſanctus. Quare, non minus rectè in ſedandis fidei aut morum controuerſiis, Eccleſia tam poteſt vſurpare Apoſtolicum illud*, Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis. Pag. 113.

SERRANVS.

Eſt fallacia *compoſitionis* vel potius confuſionis. ea enim confundis quæ ſunt diſtinguenda. Vera nimirum Eccleſia ſicuti non ſeiungitur à Chriſto, ac proinde ipſius vocem audit, ita nihil agit ex arbitrio ſuo: ſed vocem peregrini deteſtatur, Sponſi & Redemptoris ſui voci tota acquieſcit, ab eius mandatis ne latum quidem vnguem diſcedit vnquam. At hypocritæ & Pſeudoprophetæ in Eccleſia ſedentes eiúſque nomine abutentes, doctrinas peregrinas & mendacia pro libidine corrupti iudicij ſui intrudunt, ſpecie veritatis. Tu verò, Hay, Eccleſiæ nomine, quos libet falſos Doctores induces: nobíſque deintegro repetendum erit diſputationis antegreſſę principium vt καπηλόγοις tuis nugis indulgeamus? Diſtingue igitur veram Eccleſiam à ψευδωνύμῳ & ementita Eccleſia, & verum erit, Spiritum ſanctum perpetuò adeſſe Eccleſiæ ſuæ: rectus quoque erit vſus illius formulæ Apoſtolicæ, *Viſum eſt Spiritui ſancto*

Non errat Eccleſia, dũ ſequitur Verbũ Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hactenus Ecclesiæ adest Spiritus Dei.

& nobis: dummodo doctrina Apostolica retineatur: quam quum Papatus (quantùm in se est) euertat, Diabolorum doctrinis in eius locum substitutis, dicat; *Visum est Satanæ & nobis*: & vera erit & Categorica enuntiatio.

HAYVS.

Ad hæc vis Ecclesiam ex indubitata veritate verum à falso diiudicare. Si extra Scripturam (quod vos vultis) nulla est planè homini Christiano necessaria Veritas, quid opus est nouam hanc Regulam, verà à falsis distinguendi, nobis tradere? Pag. 113.

SERRANVS.

1. Ioan. 4. Examen Verbi Dei.

Ioannes respondet, *Dilecti, ne cuiuis spiritui credite, sed probate spiritus an ex Deo sint. nam multi pseudoprophetæ venerunt in mundum.* Quamuis ergo extra Scripturam nulla sit salutaris doctrina, illius tamen examen instituendum est, vt & vera confirmetur doctrina, & falsa refellatur. Idcirco amplectenda est illa regula siue amussis Veritatis, vt exploretur an id quod è Scriptura depromitur, sit ipsius principiis αὐτάλογον & consentaneum. Hîc maximus est & planè necessarius vsus illius Regulæ ad diiudicandam veritatem à me notatæ.

HAYVS.

Si dixeris veritates omnes Scripturæ consen-

taneas, ex ipsis Scripturis necessariò esse diiudicandas concludam, non omnia, quibus fidem habemus, in Scripturis reperiri. nam his consentaneis, quum verisimilia sint, fidem & vestram Sectam adiungere suspicor. Pag. 113.

SERRANVS.

Ego verò, Hay, non tantùm suspicor, sed credo te nescire quid dicas. quod enim verum est, non est tantùm verisimile, vt tu ais. Doctrina Scripturæ ἐκπύρωσις & consentanea, ex fidei analogia enucleatiùs copiosiúsque explicanda, quídni sit vera, quum nisi eadem principiis innitatur? Verùm quàm hac de re supra egerim copiosè, neque æquum est me tibi tam sæpe indulgere, hoc tantùm dicam: Veram & salutarem doctrinam è Scripturæ principiis propagatam, nõ minus ad Scripturam quàm formalia ipsius, vt loquuntur, testimonia pertinere, etiamsi totidem verbis in Scriptura minimè comperiatur: quum non modò ex eodem fonte manet, sed eadem quoque sit substantia & veritas, neque possimus vna esse veritas, ne veritates quasdam (vt Iesuiticè loquereris) in salutis nostræ doctrina imaginemur. Exempli causa. Quæcunque pij & orthodoxi Ecclesiæ Patres aduersus Arianos de trinitate piè & verè scripserunt, disertis quidem verbis in Scriptura non reperiuntur, ecquis tamen sanus neget illam doctrinam Scripturæ consentaneam, ad Scripturam non pertinere? Perinde est omnino ac si quis dicat, Aquam è fontis scaturigine per riuulos secũdo aluco manantem, non esse veram sed verisimilem aquam fontis, neque in fonte reperiri.

Disertior explicatio Scripturæ per Scripturã Doctorũ ministerio instituitur.

Nam sarcasmum illum tuum siue vitulentum

siue vinolentum, sic refellit Veritas: Fidem siue sectam Iesuitarum ad Diabolum mendacij patrem, non tantùm verisimiliter, sed verissimè referri.

HAYVS.

Postmodùm appositè sanè diuinis laudibus matrimonium ornas. Pag. 113. 114.

SERRANVS.

Perappositè. sic enim loquitur Scriptura, & instituti sermonis ratio id postulabat. Certè quum explicanda esset Ecclesiæ autoritas, non poterat aptiùs repræsentari quàm Scripturæ verbis, quæ sacram illam coniunctionem quæ nobis cum Christo intercedit, matrimonij simili docet. Sic Christus, sic Ioannes, sic Paulus loquuntur. Huius sacri matrimonij extant luculentæ descriptiones in Psalmis, & in Cãtico Canticorum, Christus est sponsus, Ecclesia est sponsa: ac proinde ille imperat autoritate maritali, hæc obtemperat vxorio obsequio. Suo tamen modo Ecclesia imperat, vt illorum nimirum mater quorum Deus est pater: hactenus verò, ne contra mariti voluntatem & mandatum, non modò suis imperet quicquam, sed ne sine diserto quidem illius mandato, è Sponsi sui Verbo leges suis indicens quæ sunt ratæ, quatenus è Christi verbo conformatur: Ecquid dici potuit aptius aut illustrius ad Ecclesiæ autoritatem describendam?

Matrimonij simile adhibitũ ad sacram Christi cũ Ecclesia sua coniũctionem repræsentandum.

Tu verò, Hay, pro more institutóque tuo appositissime, re primaria prætermissa, ad peregrina diuortia

diuortia elaberis: &, vt olim Protagoræ aiebat Socrates, Σύγκειμαι λύειν ἀδύνατος, παρεντέχεις. Quorsum enim de matrimonij & virginitatis comparatione hæc tam altè reperita: quum de Ecclesiæ autoritate agatur, quæ Matrimonij simili tantùm hîc illustrabatur?

HAYVS.

Quid respondebis Apostolo dicenti, Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit melius facit? Certè si virginitas est matrimonio præferenda, erit aliquid præclarius familiæ ex communi viri & vxoris sententia, administratione. Pag. 117. & 118.

SERRANVS.

Nihil Apostolo, sed tibi Apostoli testimonio abutenti respondebo, Te duplici stropha ludificari veritatem, Ignoratione rei siue sententiæ: & Vocis: quam διανοίας καὶ λέξεως ἄγνοιαν appellant.

Primùm, voxilla MELIVS non significat æquius, honestius, rationi magis consentaneum: sed, vtilius, commodius, consultius: vt sit sensus, Virginem continentiæ dono præditam, ac proinde quæ carere viro honestè possit, meliori loco futuram, si non contrahat matrimonium. Hæc enim exceptio adhibenda est ex sempiterna lege, *Suam quisque vxorem habeat, & proprium quæque habeat virum*: & seipsum interpretatur Apostolus, *Hoc autem dico commodo vestro*: id quoque relinquit in arbitrio & potestate parentum.

Quomodo melior rem matrimonio cœlibatũ Paulus dixerit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deinde, quod *secundum quid* dicitur, id simpliciter & absolutè interpretaris, quasi meliores sanctioréſq; viros siue mulieres cœlibatus efficiat, matrimonium contrà deteriores, quum id sit adhibita illa limitatione intelligendum, Quod expeditiores homines cœlibatus efficiat, ideóque ad Dei obsequium vocationíſque munia obeunda aptiores, qui enim maritus est vel quæ vxor est, in familia curanda sic occupatur, vt de Dei colendi studio aliquid decidat: contrà, qui quæve cœlebs est, in Dei obsequio liberiorem animum operámque impendat, vt exponit Apostolus.

Denique, eódem quoque dolo in meis verbis præuaricaris. non enim matrimonium cæteris viuendi generibus antepono, sed matrimonij præstantiam ostendo dicendi genere de medio petito: vt sit *melius aut præclarius*, id est bonum & præclarum ac proinde sit sensus, Matrimonij maximam præstantissimámque esse vtilitatem in societate generis humani: ex aureo illo axiomate *Non est bonum homini vt sit solus.*

HAYVS.

Disce quæso ab iis qui moralem Philosophiam tractarunt, quid sit administrare Ciuitatem, Rempubl. Regnum, Imperium, ac tum primum comperies de nihil esse in hominum vita, familiæ administratione præclarius. Pag. 118.

SERRANVS.

Didici in Academia & Peripato, Matrimonium esse seminarium generis humani: familiam, ἀρχὴν

ϰοινωνίας & verum principium ciuitatis, regni, reipubl. omnis denique ciuilis administrationis firmamentum, & immortalitatis cuiusdam imaginem singulari Dei prouidẽtia & numine dispensatum: ac proinde omnium societatum principem & primariam. sic enim Aristoteles, Τῶν δὲ ϰοινωνιῶν οἰϰία μὲν ϖρώτη. Ετ Ἀνάγϰη δὴ ϖρῶτον συνδάζεσθαι τοὺς ἄῤῥ. ἀλλήλων μὴ δυναμένους ἄνευ. quæ scintilla est primigeniæ veritatis, *Non est bonum homini vt sit solus.* &, *Duo erunt in carne vna.* hoc enim est συνδάζεσθαι, quod vocabulum significat duorum coniunctionem & copulationem in vnum, vt ipsis sit bene. Hanc societatem à Deo ordinatam fuisse alibi ait, distinctis naturis naturarúmque functionibus, ad hoc nimirum vt non modò humanum genus sit, sed vt bene sit: & quum mortale sit in suis singulis, in sua specie quasi immortale, matrimonij beneficio, conseruetur. Plato enim, Ἡ θνητὴ φύσις (inquit) ζητεῖ ϰατὰ τὸ δυνατὸν ἀεί τε εἶναι ϰαὶ ἀθάνατος· δύναται δ' ταύτῃ μόνον τῇ γενέσει. *Natura mortalis quærit, quantum potest, semper esse & immortalis esse. potest autem tantum per generationem*, hactenus nimirum *immortalitatem*, *generationis vi*, *moliens & præstans*. Aristoteles autem è præceptoris doctrina luculentissimè, Ἀεὶ δ' φύσις ἀναπληροῖ ταύτῃ τῇ ϖεριόδῳ τὸ ἀεὶ εἶναι· ἐπὶ μὲν οὖν ϰατ' ἀριθμὸν οὐ δύναται, ἀλλὰ μᾶλλον ϰατὰ τὸ εἶδος, ὅσῳ ϖεριλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ θείου ἡ φύσις ἑϰάτερα, ϑνητά τε ἀθάνατος ϰαὶ τὸ ζωϊϰὸν ϖρὸς τὴν ϰοινωνίαν. *Simul autem Natura hoc circulo immortalitatem adimplet: quandoquidem verò id in singulis non potest, in specie tamẽ vt præstat sic diuino numine prouisum est, vt vtrique, viro nimirum & mulieri, natura ad societatem apta tribuatur.* Et inter animantes homini videlicet vni rationis prædito, hęc quoq; coniunctio cum ratione tributa est, ne vagę sint libidines in genere humano. Hinc matrimonium sancit ius Naturale:

Matrimonium generis humani principium & seminariũ

Philosophorũ de matrimonio sentẽtias exquirit Hayus

Hãc ergo eã hac de re explicationem æquo animo legãt eruditi, vt à me extortam.

Arist. Polit. tit. 1. cap. 1.

Arist Oecon. lib. 1. cap. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

primùm, vt sit viri & mulieris copulatio: deinde vt quisque suam vxorem, virum suum vnaquæque habeat. Ex hoc fonte apud Platonem illa ad-
uersus venerem masculam aurea manarunt: Ἐπιτήδειον ὅπῃ τῇ θηλείᾳ & τῇ ἀρρένων φύσει εἰς κοινωνίαν ἰέναι τῆς γιγνέσθαι, ἢ περὶ ταῦτα ἡδονὴν ἔχῃ φύσιν ἀποδιδοῦσαν ἀρρένων ἢ περὶς ἄρρενας, ἢ θηλειῶν περὶς θηλείας ἔχει· ἀρρένων ἢ περὶς ἄρρενας, ἢ θηλειῶν περὶς θηλείας παρὰ φύσιν· καὶ τῷ περὶ τῶν τὸ τόλμημα ἔδειξε δι' ἀκράτειαν ἡδονῆς. *Nimirum intelligendum est, eam esse naturalem voluptatem quum fœmina masculo copulatur, aut cum fœminis fœminæ, illam esse præter naturam: & summum audacissimumque facinus, fœda voluptatis intemperie turpatum.* Aristoteles verò, Κοινωνία γὰρ φύσει τῇ θηλείᾳ τῷ ἄρρενι μάλιστά ἐστιν. *Naturalis est maris cum fœmina copulatio & societas.* At quum naturalis illa coniu-
Arist. Oeconi. lib. 1. cap. 3. ctio, sit humani generis firmamentum, eam quæque rationis vinculo contineri consentaneum fuit. Inde matrimonij leges institutæ, vt Ciuitas, vt Regnum, vt Respublica, vt denique omnis hominum societas honestate & iustitia constituatur & conseruetur. Aristoteles in Academia dicerat à præceptore scelus esse in cõiugio, quum coniuges peregrinis copulationibus commiscentur. essentiam communem viro & vxori legem Fidem & castitatem coniugio: ac proinde virum & vxorem ita se comparare debere, vt vel quum vnà sunt domi, vel quum absunt, vtrique sit satis data vtrinque fide de castitate & charitate sanctè seruanda. Ita
Eiusdem lib. cap. 4. τὰς θυρεζεσωσίας sacri matrimonij pestem esse teterrimam dixit. Hoc præclarè Aristoteles. Plato angustius & matrimonij leges definit & primariam illius finem norat, Virginus humanum perpetua serie conseruatum Deo consecretur, ὡς χρὴ τῆς ἀειγωοῦς φύσεως αὐτεχούσης, παῖδας παίδων καταλείποντα ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀντὶ αὐτοῦ παραδιδόναι. *Oportere nimirum liberorum liberos*

relinquendo sic naturam quasi sempiternam retinere, vt pro se quisque liberos sufficiat qui Deo semper obsequantur: neque desit vnquam in genere humano qui Deum colat. Sacras autem matrimonij has leges esse vult quib. definiatur? *Vt nemo mulierem attingat præter vxorem suam iustis nuptiis consecratam: prosanum autem & spurium esse semen, quod vel in peregrinas mulieres, vel in masculos inseminetur.* Μηδένα τολμᾶν μηδενὸς ἅπτεσθαι πλὴν γαμετῆς ἑαυτῷ γυναικὸς, ἄθυτα δὲ παλλακῶν σπέρματα καὶ νόθα μὴ πείρειν, μηδ' ἄρρενα ἄρρενος ἅπτεσθαι παρὰ φύσιν. Et, Τοῦδε γυναικῶν, εἴ τις συγγίνοιτο πινὶ πλὴν πὼς μὴ θεῶν καὶ ἱερῶν γάμων ἐλθούσας.

Quid plura? neque enim nostri est instituti omnia commemorare ea quæ Philosophi in tantilla etiam veritatis luce, de matrimonij & familiæ laudibus luculenter scripserunt. Hæc paucula vrgente Hayo prelibaui, tum vt sermonis circumstantiæ satisfacerem, tum vt re à Iesuitis ipsis oblata ostenderem, & quàm præclarè Politicis cũ ἀπολιτεύτοις Monachis conueniat, & quàm vecordes sint Thrasonum istorum animi qui de rebus sibi incompertis audeant vbique nullo iudicio garrire.

Itáne Hay, in Ethicis & Politicis es versatus? Si matrimonium est generis humani seminariũ, si firmamentum, si ornamentum, (vt omnis Politicorum chorus semper docuit) écquid in vita melius & præclarius esse potest quàm matrimoniũ, sine quo neque Ciuitas, neque Regnum, neque Respubl. stare vllo modo potest?

Quamquam me hoc non dixisse comparatè, vt familiam cum publicis illis numerosisque societatibus compararem, perspicuum est è meis verbis: sed vt è matrimonij laudibus, quum sacra Christi cum Ecclesia sua coniunctio illo simili illustretur, Ecclesiæ autoritatem commendarem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hoc tamen verè etiam dici ratione à me limita-
ta, ex ipsis Politicorũ hominum, per quos Hayus
inuidiam mihi conflare moliebatur, testimonia
probaui: at vt totidem verbis euincam, è Politi-
corum parente, id rectè dici etiam ostendo. Ho-
enim ille,

——ἐγὼ τάδε κρεῖσσον ἠγοῦμαι
Οδυσσ. ζ. Ἢ ὅτε ὁμοφρονέοντε τὸ νοήμασιν οἶκον ἔχητον
Ἀνὴρ ἠδὲ γυνή.——

Nihil melius aut præstantius esse ait Homerus
quàm quum vir & vxor communibus animis &
studiis familiam administrant, Audis Scote-ana-
ce, meorum verborum vestigia in ipsis Politi-
autographis fuisse comperta.

Ecquid verò de vobis Iesuitis Academiæ
Peripatus constituissent, qui repudiato damna-
tóque matrimonio cœlibatum commendant,
quùm illi cœlibatum non modò damnarint, s
magnis etiam suppliciis coërcere sint conati
gnominiæ potissimum pœna, vt matrimoniu
honorabile esse demonstratent, atque adeò il
esse generis humani pestes, perpetuæ infamiæ
ta inurendos, qui impurum argumentum
matrimonio opponentes, spurca libidinum
cendia in mundum importarunt?

HAYVS.

*Sed vt intelligas Virginitatem multò antec
lere Matrimonio, asscribam præclaram D. C
sostomi sententiam: Bonum est coniugium: est
rò ob eam causam virginitas admirabilis, q
quod bonum est, melior existit. &c. Chr. Ioh
vt innumeros alios prætermittam, vnum
gam Gregorium Theologum, qui matrimoni*

*quidem laudat, Virginitati tamen potiores par-
tes tribuit his verbis:* Καλλιὸν εἶς *(Græca enim
eius tibi magis arridebunt quàm latina)* & μὴ τὸν
γάμον, ἐμὸς ὁ κίνδυνος, ἐγὼ τοῦτο συγχωρήσομαι· ἀ δὲ ἐπεὶ ἡ
παρθενία πρωτεῖα, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὁ γάμος. &c. *Si me-
lior est bono Matrimonio Virginitas, quomodo tu
nihil melius coniugio audes dicere?* &c. Pag. 118.

SERRANVS.

Tu verò quomodò audes hæc tam sæpe inculcare ad summum eruditorum fastidium? Chrysostomus & Gregorius cæteríque viri Apostolici, de Apostoli sententia, aiunt virginitatem, id est honestum cœlibatum, meliorem esse matrimonio, id est vtiliorẽ, accommodatiorem ad vitam sine solicitudine & labore transigendam, vt simus expeditiores & aptiores ad Dei obsequium.

Antiquitatis de matrimonio doctrina aduersus Iesuitas defenditur.

Prima igitur est fallacia, in *vocis ignoratione*, hactenus à me explicata. nam Patres orthodoxi cum Apostolo vocãt virginitatem meliorem matrimonio, non quod æquiores aut iustiores homines reddat, sed expeditiores & liberiores ad Dei obsequium, vt totos nimirum se huicvni dedant. quod in domesticorum negotiorum distractionibus fieri non potest, in quibus bonæ horæ sæpe impenduntur. Quanquam & id comparatè dicitur. non enim vel ab omnibus difficultatibus planè liber est & immunis cœlibatus: neque omnibus semper incommodis inuolutum matrimonium. Certè vt matrimonium habet sua incommoda, ita & cœlibatus sua: at κατὰ τὸ πλεῖον & τὸ μᾶλλον, *secundum plus & minus*, & ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, *vt plurimum*, Virginitas siue sanctus cœlibatus lõgè ma

trimonio liberior & expeditior est.

Secunda est, *Nugacitas*, id est, vt patrio vocabulo vtar, Ἀδολεσχία, figura Sophistis familiaris, qui quum magna se dicere arbitrantur, nihil planè dicunt, nisi contra se. Quid enim dicunt sancti & orthodoxi Patres de virginitate siue cœlibatu quod non contra se faciat? Chrysostomus ait matrimonium esse bonum: Gregorius purum esse contendit, vadem se & sponsorem interponit, præstat puritatis siue sanctitatis illius periculum, se nuptiarum pronubum & auspicem fore profitetur: pernegat matrimonium esse ἐν ἀτιμοις numerandum, id est inter res inhonestas. Quî id verò, nisi vt Pôtificis Romani doctrinam ostendant Apostolorum & Apostolicorum Patrum doctrinæ aduersari? Si enim qui in carne sunt, Deo placere non possunt: & qui in matrimonio sunt, in carne sunt, quemadmodum Siricius Papa interpretatur: quomodo non erit matrimonium ἐν ἀτιμοις: ac proinde quî poterit Apostolica doctrina cum noua hac doctrina quam Iesuitæ defendunt, conuenire? Neque vides Antiquarote tuo gladio iugulari? Patrum enim testimonia à te citatis manifestè contradicis.

Tertia est, *Homonymia*, dum virginitatẽ ita commendas vt aurichalcum pro auro, prostituta plane fronte, impudentissimè obtrudas. Siccine enim tam extra te es, leuissime homo vt credas ignotos nobis esse eorum hominum mores qui in Papatu cœlibatum profitentur? Num vos quoque delicatulos Iesuitas inter virgines numerabimus? Cœlibatum vestrum nemo nescit esse seminarium, fomitem, incentiuum, incendiũ: virginitatis, castitatis homestatis omnis naufragiũ, generis humani vomicã & opprobriũ. Ecquis enim vir honestus & prudẽs

dẽs aut ecquę honesta & prudẽs matrona, Iesuitę aut cuiuslibet Monachi siue alterius cuiusdã Pontificis charactere insigniti vmbrã domi suæ formidabit, cœlibúmq; istorũ domestica cõsortia patietur? Neque erubescit Iesuita è Virginitatis illius antiquæ laudibus suum cœlibatum commendãs!

In summa, dico, Hay, te & Apostoli & Apostolicorum virorum testimonia ad Pontificij cœlibatus infamiam ementitis nominibus impudenter prætexere: quum eadem sit illorum doctrina, *Honorabile esse inter omnes coniugium: Deum autem fornicatores & adulteros damnaturum*: ac proinde nihil impedit quominus & cœlibatui & matrimonio sua constet dignitas, quum verissimum sit Antiqui Patris dictum, *Matrimonium esse castitatem, & virginitatem sine matrimonio esse non posse.*

AT QVVM tibi pro Apostolica doctrina responderim, æquum est vt tibi quædam vicissim rependam, ad quæ peto à te responsum.

Primum est, Ecqua ratione Pontifex Romanus matrimonium iis propriè interdicat, quos suo charactere notatos sibi peculiariter consecrat, Ecclesiasticorum nomine designatos: vxore penitus illos spoliet, concubinam illis permittat? Pontifex Romanus matrimonij hostis, vt hac Diaboli ĩ cæ doctrnæ nota se Antichristum ostenter.

Secundum, Quidnam respõdebunt Apostolo qui matrimonij interdictum disertis verbis vocat doctrinam Diabolorum, impostorum & falsiloquorum hominum commentum? Si hæreticos quosdam notari dicũt sceleris istius reos, qui matrimonium prohibuerint, non vident se eõdem & nomine & crimine censeri? Quum verò se, Ecclesiæ homines scilicet, & angustiori quadam nota insignes è matrimonij sordibus eluant, quî non cæteros homines Laicos & profanos, in matrimonij sordibus volutari affirment: ac proinde se matrimoniũ illis intercidere qui sanctius au-

gustiúsque quoddam viuendi genus in Eccles
confectantur?

Terrium ut Iesuitas offenderit, à Iesuitis tame
verè diiudicari potest: est tamen huiusmodi
magnam considerationem mereatur, & ab
maximè expendi debeat qui suos Iesuitarum
sciplinæ fideique committunt. Num crede
dum sit carneos Iesuitas opimè enutritos (no
miserorum Cappucinorum in morem, herbis
verbis victitâtes, sed melioribus cibis & vin
quibus politius latinũ in animos infundant, li
raliter vtentes) non sentire carnis stimulos?
quum sint μισογάμοι, & instituto quodam suo
vernaculo μισογυναῖκες, quidni sint πυδεραστ
est, carnis impetu, id impensius ament in q
versantur? Est quidem verum, sobrie & cord
Lector, ea quæ occultè ab istis fiunt, turpiter
& eliminari: maiori tamen cum periculo ob
guntur illa. Cæca est superstitio, at perspica
se debet parentum de filiis solicitudo. Iesuit
rum cœlibum carnem in lauto aut certè co
modo victu ebullire, quis non credat? Filium
non crederet Iesuitæ vir prudens, quî filium?
exemplum & ratio euincunt, Iesuiticum e
τὸ πυδεραστεῖν. Ecquos enim salaciores hircos C
raffa & Layola, Iesuiticæ factionis autoribus,
doma aut Gomorra vnquam tulit, vel ipsor
etiam Iesuitarum conscientiis testibus, si id m
audent ore confiteri? Non obscura autem hæc
tio est, Carnei cœlibes cum pueris quotidie
santes impuberibus, & cum summa quidem
testate quos pomis & amuletis venantur, &
cubicula sua instituto suo solent per has ille
bras inducere: non ad hæc obiecta exæstuent
scilicet sublimia quæque consectantes, qui
Veneris metaphysicen, (cui in Verbo nõ scrip
amp

Iesuitæ cœlibes pulchrorũ adolescentũ mali custodes.

Hęc legãt ijqui suos Iesuitis cõmittũt erudiendos.

simus est locus, & in Romano Lyceo, propria diatriba) omnium Pontificiorum subtilissimè teneãt? Hanc metaphysicen ita describit Apostolus, *Masculi relicto naturali vsu fœminæ exarserunt sua libidine alius in alium?* At Iesuitæ vt Transsubstantiationem, ita & nominis Christiani in Iesuitam, & vestium, ceremoniarúmque conuersionem amant: quidni & veneris libidiníque μισογαμίαν autorum suorum auspiciis persequuntur? Nouitiatus illos suos (quos vocant) plures eis Ganymedes suggerere adolendum est: at honestarum familiarum filios hircorum & canum libidinibus obnoxios esse, num ferendum erit? Non tantùm malo, sed mali suspicione castam matronam carere volebat ille. Qui amat periculum, in periculo peribit.

E Politicis autem, Iesuita, illis ipsis quos mihi obiiciebas modò, & è quibus huius sermonis occasionem mihi tribuisti, efficitur, Vos matrimonij contemptores huius φθορικῆς culpæ affines esse, quum matrimonij odium duo extrema soleant comitari: Vel peregrinæ cum alienis mulieribus copulationes, vel masculæ generis præter naturam incendium: & vobis Romanæ aulæ alumnis, &, vt decet, generis vestri autores imitantibus, infelix occasio quotidie præbeatur. Atque hæc quidem pro matrimonio aduersus inhonestum cœlibatum, & fœtidas Iesuitarum μισογάμων & φιλοπαρθένων calumnias breuiter dicta sunto.

HAYVS.

Non intelligo quorsum hunc loquendi modum reprehenderis, *Euangelium Matthæi.* &c, Pag. 119.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERRANVS.

Nec mirum quum non modò aliud agas, sed mentem in talis habeas, sensu ipso communi penè destitutus: quum neque id quod disertè scripsi, legeris, neque id quod tu scripsisti. Non enim præcisè reprehendi hoc dicendi genus quasi non extaret in Scriptura: sed dixi dextrè esse exponendum, ne existimaremus Matthæum & collegas esse autores Euangelij: idcirco adiunctam fuisse aliam dicendi formulam, *Secundum Matthæum*, &c. vt illos non autores, sed scribas & notarios Euangelij esse intelligamus. Hæc sunt mea verba: *Hoc Euangelium, non est Matthæi siue Ioannis, sed secundum Matthæum & Ioannem, qui in domo Dei, quæ columna & firmamentum veritatis est, illustres sunt ipsi columnæ. Id ergo τὸ ἁπλῶς ἀδιόριστον, id est simpliciter & indefinite certis finibus distinguite.* Hi autem fines sunt, quod autor & Dominus à notario & scriba distinguitur. At hæc, Hay, tua: *Non quòd hunc loquendi morem reprehendat, Euangelium secundum Matthæum.* Cur igitur, magne Theologe, illum reprehendis, si nodum in scirpo quæris? Vtrunque dicendi genus verum est, si commodè intelligatur, & suum habet vsum.

Redditur ratio illius elogij siue tituli Euangelium Iesu Christi secundum Matthæũ &c.

HAYVS.

Quomodò defendes Caluinum tuum qui Euangelium dicit esse Lucæ? Doce Caluinum latine, qui ex cuius venenatis scriptis, quæ in nos effudit, diligenter hausisti. Quid ad illud Apostoli dictum? Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantùm, &c. *Possem antiquissimos Eccle-*

siæ Doctores laudare: sed quia res perspicua est, vnius Augustini testimonio contentus ero: Totum Euangelium Ioannis contra hæreticos est. Non quod hunc loquendi morem reprehendam Εὐαγγέλιον κατὰ ματθαῖον, quem Ecclesia Latina, vt vides, à Græca est mutuata, & in sacrosancto Missæ sacrificio quotidiè vsurpat. Pag. 119.

SERRANVS.

Quum mihi Caluinum, Apostolum & Augustinum opponas, eodem ordine à te instituto, Caluinus, Apostolus & Augustinus meo patrocinio minimè indigentes, aduersus hæc tuæ mentis deliria sese defendunt, quid enim est delirare, si hoc non est? Quomodo dicatur *Euangelium Pauli.*

CALVINVS disertè ait: Suum Euangelium vocat Apostolus, non quasi se illius autorem diceret, sed ministrum. Omnino quum Christianum sit axioma. Fidem nostram Deo non hominibus inniti, atque adeò veritatem eam quam fides nostra complectitur, non esse hominum sed Dei: idcirco tenendum est, Euangelium non esse Matthæi aut Ioannis, aut cuiuslibet hominis: sed secundum Matthæum & Ioannem, vt Matthæi & Ioannis opera ministerióque perscriptum intelligatur: qui non autores, sed ministri atque notarij illius fuerunt. Hoccine est venenum, Scorpie, è Caluini scriptis à me haustum, an tu potius venenum è melle legis?

APOSTOLVS autem quomodò suum vocet Euangelium exponit, illud appellans, *Euangelium Christi: Non me pudet Euangelij Christi:* & quo se in Rom 1.16

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Cor. 4. 5. pretio habeat, disertè docet: *Non certè nos ipsos prædicamus, sed Christum Iesum Dominum: nos autem seruos vestros propter Iesum. Habemus etiam thesaurum hunc in testaceis vasculis, vt eius virtutis præstantia sit Dei, non ex nobis.* Quid potuit dici luculentius?

Tract. 1. in primũ cap. Euãg. secundum Ioan. AVGVSTINVS quomodo Euangelium Ioannis dixerit, interpretatur, de omnibus vniuersis Apostolis etiam loquens: Et tamen non ipsi montes sunt, in quibus spes nostra ponenda est. accipiunt enim montes quid nobis dant. Ergo & vt de montes accipiunt, ibi spes nostra ponend est. Oculos nostros quum leuamus ad Scriptu ras, quia per homines ministratæ sunt Scriptura leuamus Oculos nostros ad montes vnde venie auxilium nobis. sed tamen quia ipsi homine qui scripserunt Scripturas non de se lucebant sed ille erat verum lumen qui illuminat omne hominem venientem in mundum. ET, Ioanne de Deo vt homo dixit, & quidem inspiratus Deo, sed tamen homo. Audin', erudite Antiquator, quomodo se Augustinus interpretetur quum Euangelium Christi à Ioanne scriptum, *Euangelium Ioannis* vocat, vt eum videlicet hominem ministrúmque intelligamus?

In proœmio Euangelii secũdũ Lucã, lib. 1. cap. 1. AMBROSIVS verò) vt huius veritatis accedat testis) ne Euangelij historias à Mattæo, Marco & Ioanne scriptas, illorum esse cogitaremus, vt sint totidem Euangelia quot scriptores. "Ecclesia, inquit, quæ vnum Euangelium habet, "vnum Deum docet. Illi autem qui alium Deum "veteris testamenti, alium noui asserunt, ex multis "Euangeliis non vnum Deum, sed plures fecerũt.

Omnino ita est. Si diceretur Euangeliũ Matthæi vel Lucæ & cæterorũ simpliciter & absolutè, equis nõ videt statui quatuor Euãgelia, & quatuor Deos? quo absurdo nihil absurdius excogitari po test?

test? At quoniam eandem vnius eiusdémque Dei veritatem iidem notarij scripserunt, omnino credendum est, illos non autores Euangelij sed scribas & ministros extitisse. Itaque illud dicendi genus, *Euangelium Pauli, Matthæi* &c. sic exponendum est, *Quod Paulus, Matthæus cæteríque scripserunt vel voce prædicarunt*, Distinctius autem, *Euangelium Christi secundum Matthæum*, vt autor & scriptores discretis distinctísque vocabulis notarentur.

Argumentum verè Iesuiticũ è Missę arculis depromptũ.

Tu verò bellus scilicet homo es, qui è Missa, delitiis nimirum meis, testimonium petis quo apud me facias fidem veritatis! Neque sentis, nugator, te mente captum esse?

HAYVS.

Hoc vnum à te postulo vt mihi probes, Matthæum eo modo Euangelium suum inscripsisse, tecúmque de hac loquendi ratione non amplius decretabo, Pag. 119.

SERRANVS.

In Græco codice, cuius Matthæum esse scriptorem non est dubitandum, scriptum est, Εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον. Hunc tu quoque titulum agnoscas. In Syriaco disertè legitur, בר קוטא רשקי אנון לין id est, *Euangelium secundum scripturam* siue *signaturam Matthæi*. quibus verbis Matthæus disertè designatur scriba Euangelij. At in ipso primario titulo dicitur esse Euangelium Iesu Christi. E Turnonia Bibliotheca codicem repete, & locum inspicito: neque mecum amplius hac de re decertato: vel te violatæ fidei reum appellato.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ, id est
ILLVSTRATIONIS AD
primariam Quæstionem
institutæ,

PARS SECVNDA.

Complectens refutationem earum
rum quæ à veritatis aduersariis hu
doctrinæ opponuntur vniuersè p
mùm à Pontificijs, singulatim vero
Iesuitis in his Turnoniis assertio
bus. Ita secundæ huius partis
σκόλιασικῆς ἐπεξεργασίας particulæ
duæ, Generalis, vna: Particula
altera.

SERRANVS.

QVVM id vnicè elaboraret aduersarius
vt à re primaria excurrens, tenebras offundat
ritati: factum est vt variis rerum ab instituto
stro alienarum digressionibus hæc maximè
quæ in mendacij commentis refellendis ver
tur, sit inuoluta: ac proinde filo sit opus,
auspicio & indicatione tutum in his mæandri
ter lectori pateat. Ideo apposui Oeconomi
huius particulæ, notatis non modò præcipuis
pitibus disputationis, sed ipsis quoque digre
sionibus.

Oeconomia huius primæ particulæ
ἀναστοιχειώσεως.

E SCRIPTVRA.

Primus locus, Ioannis XXI. 25. Sunt & alia multa quæ Iesus fecit: quæ si scriberentur sigillatim, ne mundum quidem ipsum opinor capturum eos qui scriberentur libros.

Secundus locus, Adhuc multa habeo quæ dicam vobis, sed nunc non potestis portare. Ioannis XVI. 12. 2.

Demonstratio è duobus illis locis constituta *ἀνεπαφικῶς*, Verbi-scripti commentum ex his duobus locis probari nullo modo posse. 3.

Locus de Traditionibus, Apostolicis & Apostaticis. 4.

E PATRIBVS.

Chrysostomi, Epiphanij, Tertulliani, Cypriani testimonia: quorum priora duo nobis frustra opponuntur: cætera nostræ doctrinæ astipulantur.

Hayanæ digressiones ad rem primariam eludendam intritæ.

Ordinis à me instituti vellicatio.

Principij *ἀνυπόστου* & per se rati oppugnatio. 1.

Nouæ è Scriptura & Antiquitate exceptiones ad rei primariæ fugam, solidarum responsionum loco iniectæ. 2. 3.

Noua argumenta è Patrum testimoniis cõcinnata ad Traditionum non-scriptarum autoritatem stabiliendam. 4.

PRIMA HAYI DIGRESSIO.

HAYVS.

Si tibi suppetunt argumenta quibus nostras theses te infirmare posse existimas, quid attinet idem tam frequenter inculcare? Pag. 115.

SERRANVS.

Plurimùm differunt, Idem putidè & insciè ter repetere: &, Idem inculcare vt & melius telligatur & tenaciùs hæreat memoriæ, id est, hibitis nouis circumstantiis ad idipsum illustr dum: nam has leges bene differendi Academ & Peripatus posuerunt, vt res primùm πεφυσ ἐν τύπῳ, id est leuiter adumbretur: eádem inde expoliatur, tum nouis rationibus astruc tum ab iis quibus infirmari solet, liberata: vt in nimis hominum sensim veritas adolescat atq efformetur. Inde apud philosophiæ proceres guntur hæ frequentes præfationes: Τοῦτ' ἐξ ἀρ ἀναλάβωμεν, *idem repetito principio resumamus*, siue *tractemus*: τοῦτ' αὖθις διεξερχώμεθα, *idem rursus pe quamur* siue *edisseramus*: & δεύτερον δὲ πλων ἄρχ quoties repetit Plato! At bene differendi me dum ignorat Iesuitarum Logica. Certè eiusd rei ἐπεξεργασίαν siue ἐπανοδον, non sunt Ταυτολο id est expolitiones, non sunt repetitiones, qu quid Hayus inertium artium Decanus obstrep

Ἐπεξεργασίας & παυτολογίας discrimen.

Ordinis ratio defenditur.

Porrò, quem ordinem in hac disputatione sequutus, dedi operam ne Lectorem latere

Primariæ quæstioni firmamentum substra ipsam Quæstionem è suis principiis adumbr primò

primùm, deinde explicaui: nunc verò eandem accuratiùs demonstro, vt & doctrina pleniùs intelligatur, & obiectiones illis oppositæ refellantur. quum tam varia & vniuersè & singulatim opponantur. Mihine autem in re tractanda defuerint argumenta, non tuũ est, Iesuita, iudicium, sed eruditi & sobrij Lectoris.

Assertionum denique vestrarum aphoristicam breuitatem idcirco damnaui vt prolixam, quòd præter institutæ scriptionis rationem, in rebus sicca & exanguis sit, in verbis redundans. Rectè enim dictum est à Philosopho, Non ex verbis sed ex rebus prolixitatem diiudicandam esse: breuitatem autem sine ratione, importunam esse prolixitatem. τὸ δὲ βραχὺ καὶ ἀνευ λόγου, δύσφορτον μῶκός ὄζει. In quinto de Republic. “ “ “

HAYVS.

Miror te vehementer qui Caluini doctrinam sequeris, quòd omne erroris tui præsidium in hac vna interrogatiuncula ponere sis ausus. Pag. 115.

SERRANVS.

At non miror te tuo more cæcutionem tergiuersari. Postulant rectè demonstrandi leges, vt principia rei tractandæ substernantur, quò ab ἀπορίαις & notis ad rem controuersam & ignotam argumentationis auspicio progrediamur. Differendi autem ratio in rebus datis ordine componendis tota versatur, vnde conclusio existit, è necessitate & vi rerum concessarum. Huius methodi tormentum persentiscis, qua fit vt è communibus notionibus suáque luce manifestis maxi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

marum rerum demonstrationes conficiantur. Das igitur hęc axiomata Christiana, *Prophetarum & Apostolorum doctrinam literis mandatam, esse veritatem salutarem:* &, *A Prophetis & Apostolis nihil fuisse prætermissum quod ad salutem pertineret?* Hæc principia quantumuis leuia existimato, & interrogatiunculas vocato ἀσυλλογιστικῶς, siue potius hypocritice & Iesuiticè: quidnam tamen ex his consequatur mox constabit.

HAYVS.

Quum ex fidei definitione quam ille tradidit concludamus quod maximè ad salutē maximè existimatis in Scripturis non reperiri: si tu fidem Caluino habes, doce in quo Scripturæ loco legas diuinæ erga I. S. Caluini ministrum beneuolentiæ firmam certámque cognitionem. Quòd si Scripturis verbis destitutus Præceptor tuus id ἁπλῶς ἀξιοῖ τὰ π asserenti credendum esse putas, non Christo sed Caluini fidem habere connuncéris. Pag. 1

SERRANVS.

Gloriatur Hayus in fine huius paragraphi, eam mihi responsionem opposuisse quæ infirmari à me non possit. Agedum igitur, Hay, inexpugnabilem illam tuam responsionem vti consideremus, iuuabit primùm notare quinam sit noster controuersiæ status: deinde, quum hæc à te λόγῳ inuolutè, prolixè congesta fuisse omnes qui legunt, conquerantur, & inter hæc dumeta intricari veritas possit: ego & veritatis & studiosi lectoris causa, tua hæc verba ad Analyseōs limam velis nolis, reuocabo.

Sit igitur hic nostræ controuersiæ status, Vnicáne Scriptura satis sit ad plenam solidámq; cognitionem nostræ salutis: sitne necesse adiungi ad Scripturam, Traditiones non-scriptas siue Verbum non-scriptum eiusdem cum Scripto autoritatis, quod mero imperio Ecclesia moderetur. Illud ego affirmo, illud tu negas: hoc ego nego, hoc tu affirmas. E duobus illis Ioannis testimoniis vis effici, Non omnia contineri in Scriptura, ac proinde illam indigere supplemento Verbi illius non-scripti. Sed vide Hay, quid agas. Hæc quidem cupio à nobis accuratissimè expendi: nunc tamen breuiter sunt iudicanda, vt enucleatiùs copiosiúsque postea suis locis expendantur. Hic tu non modò fateris, Apostolorum scriptis contineri doctrinam nostræ salutis, & nihil ab illis fuisse prætermissum, sed mihi quoque indignaris, quòd hāc (vt tu vocas) interrogatiunculam, vt per se nimirum notam atque concessam, mihi à te perspicuè cōcedi rogem. Si ita est, cur doctrinæ salutaris, in qua explicanda à sanctissimis viris nihil fuit prætermissum, nouo commento supplementum quæris? Hæc est summa prolixi sermonis mox sequuturi. Sed primum Argumentum tuum è tuis verbis primùm euoluamus. Cōtrouersiæ status.

PRIMVM HAYI argumentum.

Si nihil in Scriptura desideraretur, sed omnia quæ ad salutem nostram pertinent, in ea perfectè continerentur: omnino consentaneum esset id ma-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ximè in ea reperiri quod maximè ad salutem ne-
cessarium est, nempe Fidem: ac proinde propriam
& peculiarem testificationem de singulorum ho-
num salute.

At de singulorum hominum salute non lo-
Scripturam perspicuum est. Vnde efficitur, in Sc-
ptura desiderari quamplurima quæ ad homin-
salutem spectant.

Consequens est falsum & absurdum. E-
go & antecedens.

Maiorem è Caluino vis astruere, qui doc-
Fidem esse assensum beneuolentiæ Dei er-
nos. Minorem vt per se notam nemo neg-
ecquis enim dicat, de singulis hominibus
qui Scripturam? Cõclusio ex illis positis p-
spicua est. Quum enim necesse sit vnum-qu-
que nostrûm esse certum de sua salute, nec
tamen de singulis hominibus in Scriptura
designetur: omnino effici tibi videtur, O-
nia ad salutem necessaria in Scriptura m-
mè contineri. Ego verò sic tibi respond-

RESPONSIO SERRANI.

Hoc argumentum tribus dolis implexum
atque inuolutum, Homonymia, Diuisione,
tioso consequenti.

Fidei vocabulum multiplex.

Primùm enim confundit nomen *Fidei*, qu-
duo significat sibi cognata atque cohærentia
psam nimirum doctrinam qua fides nostra inn-
tur: &, Certum animi nostri assensum firm-
acquiescentis promissionibus Dei. Doctrina

lutaris continetur in Verbo Dei. Huic assentitur animus noster. Licet ergo fides sit habitus salutaris illius scientiæ à Spiritu sancto per meram Dei gratiam in nobis insitus: ecquis tamen non videt, ipsam illam fidei doctrinam, quæ idcirco vocatur fides, esse ipsum Dei Verbum Prophetarum & Apostolorum literis commendatum: & nostræ fidei obiectum esse, Verbum illud Dei, ac proindè eam esse ex illius Verbi auditu, nullámque adeò sine illo? Hactenus igitur fides est in Verbo Dei contra Hayi exceptionem: tũ quòd doctrina illa quam fides nostra amplectitur, tota sit in Verbo Dei, tum quod fidei obiectum sit verbum Dei, quemadmodũ oculi obiectum, est aër lucidus, sine quo nihil oculus videt. Itaq; crasso *Homonymiæ* dolo ludit necquicquã Iesuita.

Deinde, fallit *Diuisionis* stropha, ea diuidens atque discerpens quæ in veris Ecclesiæ filiis seiungi separarive nullo modo possunt aut debent: generalem nimirum cognitionem de Deo & de nostra salute, illarúmque promissionum ἰδιοσυγκρίσιν, id est peculiarem propriámque applicationem in singulorum fidelium cordibus: quum nimirum vnusquisque statuit audiendo, generales Dei promissiones ad se propriè pertinere. Illæ quidem in omnium communiter auribus personant: at de ipsis fidelibus sermo est hîc propriè institutus, quibus hoc videlicet proprium est & peculiare, vt diuinæ erga se beneuolentię firmam certámque cognitionem in animis suis insculptam habeant: vt aliâs exposui. Fidei quidem ἐντελέχεια & forma essentialis est, Spiritus sanctus, Verbi auditionem reddens vi sua efficacem in animis nostris: volens tamen Verbo externo vtitur ad fidem in nobis ingenerandam. Vbinam igitur est electorum fides, nisi in Verbo Dei? ec-

Generalium promissionũ
peculiaris applicatio propriũ Dei effectum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid enim fide amplecteretur, nisi verbū Dei? Itaque singulorum fidelium per singulas Ecclesiæ ætates & familias licet non fiat mentio in Scriptura: est tamen verum, in Ecclesiæ Catholicæ ὁλομερείᾳ id est Vniuersitate, omnes electos id sibi propriè applicare quod in Verbo Dei generatim omnibus personat: vt nō possit ipsorum fides esse extra Verbum Dei. Hoc enim neque Dei electionem, qui nouit eos qui sunt sui, neque Spiritus sancti in fidelium cordibus efficaciter agentis vim efficacitatémque vllo modo impedit: quo hîc illa valeat regula, *Subordinata non repugnant*. Sic de Abrahamo dicitur, Credidit Abraham, & imputatum est ei ad iustitiam: & Dauid de se testatur, eiúsque exemplum & verba sequutus Apostolus, Credidi, & loquutus sum. quum enim Euangelium sit potentia Dei omni credenti, verum quoque est Christianum axioma, *Iustus ex fide viuet*.

Denique, nō videt Sophista vitiosi consequentis incommodum, quo eius argutiola implicatur? *Omnium singulatim hominum an à Deo amenon fit mentio in Scriptura. Ergo Scriptura non satis ad lutem valet.* Quid ais, magne disputator? Eūmne hominē sanum esse existimares qui sic argumentetur: Physica nō loquitur de singulis rebus individuis. Ergo nō rectè explicat principia & causas rerum naturalium. Medicina non loquitur de singulis hominibus. Ergo non præscribit commoda remedia ad sanitatem siue recuperandam siue conseruandam: & sic de Ethica, Oeconomia, Politica Iurisprudentia. Certè vt nulla est infinitarum scientia, ita neque indiuiduorum siue singulorum: quę idcirco ad Vniuersa reuocantur, ex illorum Naturæ cognitorum commonstratione, ipsorum singulorum propriæ naturæ exp-

Singularia vniuersorx ambitu continentur.

rentur atque intelligantur. quum enim dicimus *Hominem*, singulos homines illius speciei ambitu complectimur. Serióne igitur an ioco, Hay, in re seria nugaris? Téne enim artium Decanum existimem Vniuersorum ad res singulas naturam ignorare? Omnes siquidem scientiæ agunt de generibus singulorum, non de singulis Generum, τὰ καθ' ἕκαστα nimirum Generum τὸν κανόνα amplitudine comprehendentes: neque minus tamen firmos habent rerum suarum assensus. Omnium autem scientiarum maximæ augustissimæque, quæ salutis nostræ scientia est & dicitur, non sua constabit certitudo? quum ad hoc etiam à Deo patefacta sit hominibus, non vt generali contemplatione hominum animos imbuat, sed vt seria cognitione de Deo & de sua salute iter illis sternat ad veram felicitatem: quod scientiarum humanarum nulli competit. Itaque illi soli vt constat verè certitudo, ita & eam amplectentibus id est fidelibus, verus & firmus assensus, sicuti mox dicemus.

HAYVS.

Ac ne videatur ἰροπίματος tui vim subterfugere voluisse, respondeo, in paucis Scripturæ verbis generatim contineri quæcunque ad Christiani hominis salutem desiderantur. Videsne quàm liberaliter tecum agam, qui in paucis verbis contineri affirmem, quæ tu vniuersam Scripturam complecti, me negaturum existimasti? Pag. 116.

SERRANVS.

Video, Hay, tè esse Hayum. id est in leuitate tua constantem. Quum enim modò bene ponas,

ex illa tua semper-parcitate veri nunc demum factus liberalis, continuò liberalitatem illam tuam reuocas. Malè igitur coniecisti. te enim verum negaturum existimaui.

HAYVS.

Sed caue ne fallaris. nam quamuis generaliter comprehendat breuis oratio illa Domini, qua præcipit Ecclesiæ obtemperandum (vt & illa Apostoli, Ecclesia est columna & firmamentum veritatis) omnia fidei mysteria, non tamen inde concludes, nihil speciatim fide Christiana teneri, quod non sit in Scripturis expressum. Pag. 116.

SERRANVS.

Caueo equidem, quantùm possum, ne à te fallar. te enim, Hay, Iesuitam & Apostatam memini. id est summum impostorem. At te grauissime falli video. Si enim generaliter omnia fidei nostræ mysteria breuis oratio Domini comprehendat, quidni tota Scriptura speciatim?

A parte ad totum valet consequutio.

HAYVS.

Quòd si apud Catholicum aliquem Scriptorem legisti aliquando, omnia ad salutem necessaria in Scripturis esse explicata, scias eum de iis religionis nostræ mysteriis loqui, quæ ignorare nemo Christianus sine scelere potest. Pag. 116.

SER

SERRANVS.

Cum tua illa monitione scito te variè peccare. Primùm enim confundis quæ erant distinguenda. Licet enim quicquid scriptum est, scriptum sit ad nostram ædificationem, non tamen vniusmodi sunt omnia quæ in Scriptura continentur. Profanorum hominum & populorum scelera & horribiles euentus, réque in Ecclesia variè gestas commemorat Scriptura, vt Dei prouidentiam, iustitiam, misericordiam consideremus. Eadem verò accuratissimè describit ea quæ pertinent ad nostram salutem: & quæ sunt quidem huiusmodi vt ea sine scelere ignorare nemo Christianus possit, qui debet reddere rationem fidei suæ & spei. Vnde verò nisi ex Verbo Dei, id est, eo modo quem præscribit Filius Dei, *Scrutamini scripturas*? Deinde, nulla est tua consequutio. si enim fundamẽtalia Christianæ religionis dogmata continet Verbum Dei, écquid opus est Verbi illius non-scripti supplementis?

Promissiones, minas, vtrãque euẽtũ Scriptura docet: & ea variè pro varia illarũ rerũ natura Christianus tenetur intelligere.

HAYVS.

Non te adeò hallucinari existimo, vt quæcunque in sacris literis cõtinentur, ab omnibus necessariò, explicatè & distinctè credi velis: quum & vestri Rabini plurima ignorent: & D. Augustinus multa in Scripturis latere scribat, quæ ex Hæreticorum deliriombus occasione accepta, à Catholicis Doctoribus sunt illustrata. &c. Ibidem.

SERRANVS.

Te verò omnes oculati toto cœlo hìc hallu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lucinari vident, téque nouis adeò absurditatum laqueis inuolui. Si enim verum est quod hîc affirmas, tum ipsa fidei nostrę prȩcipua dogmata, quę ignorare nemo Christianus debet, tum cętera omnia quæ necessariò ab omnibus explicatè & distinctè nihil est opus vt credantur, in Scriptura contineri: écquid restat quod in Scriptura non contineatur: quum per te præcipua & accessoria in ea contineantur? Deinde, si multa in Scripturis latent quæ data occasione illustrantur, nónne sæpe ris ea in Scripturis contineri: ac proinde si tuo iugulari gladio non sentis, & Andabatarum in morem cum laruis dimicare? Quomodo enim laterent, si non reuera extarent, vt in lucem cognitionémque educerentur? Hæc planè esse absurda nemo non videt.

Absurda variè implexa.

HAYVS.

At vestri magni Rabbini plurima ignorant. Ecquisnam est Ministrorum, qui omnia quæ in Bibliorum voluminib us scripta sunt, non dicam intelligat, sed memoria teneat? Ibidem.

SERRANVS.

Esto. plurima ignoremus. Quidnam inde consequitur, omniscie Doctor? Perfecta est Bibliorum epitome, *Nosse Iesum Christum eumque crucifixum*, & *Pœnitentiam agite. appropinquat enim regnum cælorum.* Hæc nemo nostrûm, Dei beneficio, ignorat. Apostolus de se fatetur, se nondum perfectę cognitionis metam apprehendisse, sed ad eam conniti: vt siquid aliter alij sentiant, hoc illis quoque Deo

Phil. 3. 12.

Deus retegat: in eo tamen ad quod peruenimus, eádem regula incedamus, & idem sentiamus. Nõ omnia quidem quæ in Bibliis scripta sunt, tenemus: hoc tamen tenemus ex Bibliis, Papam Romanum esse Antichristum: & ex vestris deliriis (sicuti, Hay, loqueris) occasione accepta, multa quotidie illustramus quæ mysterium iniquitatis prodant, ad Romani illius prostibuli infamiam. In hac tamen inexhaustæ scientiæ quæ in Verbo Dei continetur vel cognitione mediocri, vel rerum plurimarum ignoratione, écquale est tuum, magne Theologe, argumentum? *Ministri plurima ignorant. Ergo non omnia continentur in Scriptura.* Ecqua tu veri specie hominum imperitiam in Scripturam deriuas? Dignum profectò te Iesuita argumentum!

HAYVS.

Habes ad argutam tuam interrogationem, breuem quidem, sed quam nunquam infirmabis, responsionem. Ibidem.

SERRANVS.

Breuissimam videlicet (id est tota pagina sic effusam vt Bacchantis voces esse videantur, mutuis vulneribus siue contradictionibus implexæ & inuolutæ:) ad quam licet ita responderim vt de illius firmitate iam iudicare Lector possit, manchinis tamen maioribus experiendum est, illáne non modò infirmari sed profligari penitus possit. E tuis igitur, Hay, inuolucris nostra Analysis argumentum tuum extricabit, vt illius continuò

Catalysin ostendat, te etiam tuæ importunissimæ vanitatis futuro teste.

SECVNDVM HAYI argumentum.

Qui singula non habet omnia non habet.

Atqui Scriptura non complectitur singula quæ ad nostram salutem spectant:

Ergo non omnia: & ex vi consequentis, Non satis valet ad plenam cognitionem nostræ salutis, sed alterius Verbi supplemento indiget.

Maiorem ponis sed non probas. Minorem iis mediis, probare instituis & quæ implicat contradictionem, & quibus tuum argumentum radicitùs euellitur. ais enim idcirco Scripturam non omnia continere ad salutem necessaria, quia omnia continet, tum præcipua quæ ignorari sine scelere nemo Christianus potest, tum cætera quæ distinctè & explicatè credere nemo tenetur: deinde, quia nemo potest complecti ea perfectè quæ in ea continentur. Conclusio igitur perbellè ex iis nascitur, Non omnia scripturam complecti quæ sunt necessaria ad nostram salutem: ac proinde indigere supplemento Verbi non scripti. Hoc est argumentum Hayanum, & illud ἀνδωεὶν: ad quod ego sic respondeo.

RESPONSIO SERRANI.

Hoc argumentum est planè paralyticum, & fuiticæ

fuiticæ vanitatis illustre exemplum. Peccat enim in materia & in forma, idque variè. In forma quidem, (vt à propinquiori incipiã) trib. modis.

Primò, *quia est importuna Battologia* superioris argumenti. nam repetit idem medium, *Singula in Scriptura non contineri, neque à singulis percipi.*

Secundò, *quia constat ex puris negantibus*, è quibus rectam conclusionem constitui non posse, ipsi pueri norunt. Est tamen necesse hunc Syllogismum ita componi, vel Hayum mutare sententiam & verba. Etenim vult ille probare, Non singulatim omnia in Scriptura contineri. Hoc medium tota pagina inculcat: ex quo instituit concludere, Nõ omnia vniuersè in Scriptura cõtineri. Ecquis igitur purè negãtes nõ videt propositiones?

Tertiò, ridicula est, *ἀδολεσχία & nugacitas*, quæ manifestam implicat contradictionem. Non omnia in Scriptura continentur, quia omnia in Scriptura continentur. Huius vanitatis testes omniũ etiam Iesuitarum oculos appello, vt norint qualem patronum adoptarint.

At in materia variè quoque peccat.

Primò, *falsa hypothesi*: Cognitionem nimirum eam quæ in Verbo Dei hominibus proponitur, æquandam esse mentis humanæ imbecillitati. Quod tam falsum est, quàm verum est, Humanam mentem magnis errorum tenebris inuolui: mentem etiam non regeneratam in luce infusa imbecillam esse. Quî igitur immensam Dei cognitionem in Scriptura reuelatam perfectè complectatur mens humana?

Secundò, *vitioso consequenti*. non enim consequitur, Humana mens non complectitur omnia quæ sacris Bibliis continentur. Ergo omnia ad salutem necessaria non continentur in sacris Bibliis. Vitiosi consequentis ruina è falsæ hypothe-

scos explicatione apparet.

Tertiò, *argumento à minori ad maius*. Concedit liberalis Hayus, in paucis Scripturæ verbis omnia ad salutem necessaria contineri. Si ita est, Hay cur non in totius Scripturæ vniuersitate omnia continentur? Argumentum valet à genere ad speciem, à specie ad indiuidua. Si igitur omnia cur non singula contineantur in Scriptura? Extendæ igitur erunt, si Hayo credimus, Naturæ leges: neque verum erit amplius, Genus dici de speciebus sibi subiectis, & Species de suis indiuiduis: &, Totum esse maius sua parte: at noua & inceps edicta erunt perferenda, Speciem dici de genere, Indiuiduum de specie, Partem suo toto esse maiorem. Hæc nimirum fuerit Iesuitarum logica, & rerum & ordinis vomica & pestis. Atqui etè dictum est à Veteribus, Τὸ ψεῦδος ἑαυτοῦ ἐστι πτύσμον ἀπάντων, Mendacium sibiipsi aduersatur quemadmodum hîc luce ipsa clarius perspicuum est.

VERVM vt argumentum tuum, Hay, vi veritis euertitur, sic in tuum caput hunc in modum obuertitur.

Ἀντεπιχείρημα *siue* OBVERSIO.
superiorum argumentorum.

Qui omnia habet, singula quoque habet.

Atqui Scriptura omnia habet ad salutem ...stram necessaria.

Ergo singula: atque ex vi consequētis, satis ...set ad salutem.

Ἀντεπιχειρήματος EXPLICATIO.

Argumenti huiusce mei ἀκρίβειαν demonstr... ye me quoque æquum est, quùm non minus m... debe-

debeam quàm Hayo, & omnia veritati. E doctrinæ à me iam demonstratæ ὁμολογίᾳ & hypothesi ratum est hoc axioma, Omnia ad salutem necessaria in Scriptura contineri: neque vt Hayani palati libidini indulgeam consentaneum est vt hîc importunè agam iam opportunè actum. Hac mîhi vnum demonstrandum restat, Qua ratione singulatim omnia quæ ad salutem nostram pertinent, in Scriptura contineantur. Sophisticum est ἐκ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως commentum, sic interpretari modum illum cognitionis, quasi omnium singulatim hominum qui fuerunt, qui sunt, qui erûnt omnibus seculis, nationibus, ordinibus, commentarius in Scriptura ederetur, nomina, viuendi rationes variæ, varij euentus designarentur. Est crassus ὁμοιοσχημοσύνης dolus, longiori refutatione indignus. Sed enuntiationis illius hæc est sententia, In Scriptura sic tradi generalem doctrinam ad vitam bene beatéque instituendam, vt omnibus omnium hominum generibus, ordinibus, cõditionibus, ætatibus leges præscribantur ad officia rectè obeunda: ex quibus regulis singuli tum accommodent ea quæ sibi è vocationis suæ modulo conueniunt. Id nimirum in Scriptura elucet quæ postquam docuit principem primariúmque vniuersæ nostræ vitæ finem, & certum ad eum finem iter commonstrauit, peculiares quoque omnibus viuendi generibus leges dictat, ex quibus vnusquisque seipsum, familiam, vocationem siue munus in quo versatur, rectè possit regere. Iam verò fidem quæ salutaris illius cognitionis instrumentum est, sic amplecti veritatem in Verbo Dei explicatam, vt propriè applicet singulis fidelium conscientiis generalis illius scientiæ præcepta: ac proinde in vnoquòque fidelium Spiritus sancti virtute per externum Ver-

bum agente, propriam & peculiarem salutis suæ
agnitionem obsignari: vt minimè dubium sit v
niuscuiusque hominis fidem Verbo illo stabilit
sicuti dixit Filius Dei, Oues meæ audiunt voce
meam. Hactenus igitur singularem fidelium
πληροφορίαν in Verbo Dei cõstare verum est: no
quasi in Scriptura dicatur Ioannes Caluinus v
Ioannes Serranus (nam libet tuum illud, I.S.
plicare quod tu Iesuiticè, id est ridiculè notast
vel quilibet alius homo singulatim à Deo am
tur, sed quia in Caluino & Serrano generales D
promissiones quæ per externum Dei Verbum
lorum auribus personarunt, propriè obsignat
à Spiritu sancto, qui dato illis electionis suæ
rhabone, eos reddidit persuasos sua nomina sc
pta esse in libro vitæ: ac proinde diuinæ erga
psos beneuolentiæ firmam certámque cogniti
nem in ipsorum animis cordibúsque verè & ef
caciter insculpsit, vt certissimum & infallibile
lectionis salutisque suæ testimonium: quia nisi
rum dona & vocatio Dei sunt ἀμεταμέλητα, &
uit Deus qui sunt sui, & illi sunt SVI quos his
ternis notis insignit Spiritus sanctus ἀνέκλαστο
testimoniis. Ita τὸ καθόλε in promissione, sic τὸ
θέσεως in adoptione: quę est generalis promiss
nis propria & peculiaris applicatio. Hoc p
fundamento, sequitur Sanctificatio quæ cum el
ectionis nostræ certitudine necessariò coniun
tur. Non dicit Scriptura singulis hominibus, E
vel illud agito: sed omnibus peræquè, quid agen
dum, quid fugiendum in Lege perscribit: voc
tionum quoque rationem finésq; circumscribi
edicit marito, vxori, patri, matri, liberis, domi
seruo, Magistratui, Pastori, omnibus denique
blicis muneribus quid agendum ipsis sit. Hæc
dicta omnibus vniuersè personant in Verbo D

per quod suã hominib. voluntatẽ patefacit Deus.
Ex illo igitur nouit vnusquisq; quídnã sibi sit sin-
gulatim & proprie agendum, quasi eos singulos
de cœlo compellaret Deus: & Patrifamiliãs dico
ret, Ama & foue tuã vxorem, tuos erudi, tuis ser-
uis moderatè impera: &c. Magistratui verò, Hunc
populum tuæ fidei commissum iustè & pruden-
ter guberna, hos bonos foue, hos malos dele, hũc
pupillum, hanc viduam vindica ab huius & illius
latronis manu, &c. Pastori denique. Pasce gregẽ
meum, ei vitæ exemplar esto, veritatem meam fi-
deliter doce: hanc ouem tuæ fidei commissam
consolator, illam increpato: mendacio te fortiter
oppone, ab Hayi Iesuitæ & Apostatæ calumniis
meam veritatem vendicato, &c. Vide igitur, Hay
quàm tibi indulgeam vt quæ nõ alioqui sunt ob-
scura vel mediocriter eruditis patent, ea tamen
quòd tuis dolis vis inuoluere τυπωδῶς ostẽdam:
imo tuum exemplum sequens, quia exemplum
in me propriè cepisti, in te propriè etiam capiã:
quum credam quoque vt mei muneris esse scio
veritatem aduersus mendacium pro meo modu-
lo tueri, sic tibi me, quum te veritati opponas, cõ
stanter opponere. Verùm quod adhibitis exem-
plis ostendi, δογματικῶς in certa doctrinæ capi-
ta reuocetur, sic habeto.

Vt omnia quæ ad bene beatéque viuendum, 1. Quomodo generales promissiones sibi applicent fideles.
id est ad salutem nostram & ad vitam rectè com-
ponendam pertinent, in verbo Dei continentur:
ita & singulas: quatenus & singulas personas, &
singulas vocationes, & singulas vitæ nostræ actio
nes, attingit.

Qui enim in electis externam vocationem ab 2.
interna vocatione disiungit, ille homonyma cũ
synonymis confundit, filios Ecclesiæ cum hypo-
critis, granum cum palea. Omnibus quidem i-

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem Verbum personat: at omnes non audiun
peræquè vocem illam externam Dei. Illi soli ea
audiunt ad salutem, qui credunt, vitæ æterna
Deo destinati.

3. Singulis igitur electis propria est & pecul
ris testificatio de Dei erga se propriè & singu
tim beneuolentia: quia externũ illud Verbu
omnibus commune comitatur interna vocati
virtute Spiritus sancti ἰδιοσυγκρίνοντος id est pr
priè & singulatim applicantis in corde elec
hanc vocem externam audientis, vim & effi
ciam promissionis generalis. Hactenus in Ve
bo Dei vnusquisque comperit diuinæ erga se
neuolentiæ certam firmámque testificationem
quia Deus vult vti Verbo illo suo ad suam in
bis gratiam testificandam: quam vt fides amp
ctitur, & fides est ex auditu, ita auditus est
Verbo Dei.

4. Iam verò fidem necessariò comitatur obed
tia & vitæ nouitas quæ vniuersè considera
est & singulatim, habita singularum vocation
siue functionum ratione.

5. Hactenus quoque singula in Verbo Deo co
tinentur, quæ singulis personis & functioni
conueniunt. Primùm, quia vnusquisque nostr
propriè in Verbo Dei debet discere veram c
támque rationem vitæ rectè instituendæ, quam
Deus propriè & singulatim alloqueretur: &
omnibus rebus suis debet interrogare os Do
ni, in illo Verbo: vt statuat Deum reuera respo
dere, quum in Verbo audit & legit quid sit Ch
stiano consentaneum, vt ex officij sui descripti
ne consilium capiat quod è re sua sit futurum
quoque pertinet ad omnes omnium vocation
actiones, siue cum priuatis sit nobis res, siue
aliquid publicè agendum. Adsunt regulæ ge

rales singulis vocationibus perscriptæ, ex quibus
ita se vnusquisque gerere debet quasi Dei vocem
sibi propriè & singulatim insonantem audiret.

Sic igitur Singvla in Verbo Dei continen-
tur, quum in eo Omnia contineantur, quæ ad sa
lutem nostram pertinent.

Extant huius Veritatis testificationes in Verbo Dei, exemplorum appositione illustrissimæ: quas tamen non est consilij nostri, sicut neque instituti, commemorare: sed quoniam insultat Thraso meus quasi victor, & suam illam exceptionem huiusmodi esse gloriatur quæ infirmari non possit, æquum est mihi condonari ab eruditò Lectore, vt in hoc argumento explicando paulò liberiùs versari possim. Exemplũ doctrinę illius δόγματος comprehensæ.

De primo igitur modo quo promissiones generales singulatim applicantur in electis, vt extat hoc generale axioma, *Oues meæ audiunt, vocem meam*, sic illud etiam interpretatur Paulus, illud propriè applicans Ephesiis, *Audito sermone veritatis*, id est, *Euangelio salutis vestræ, postquam credidistis, obsignati estis Spiritu illo promissionis sancto.* & de seipso propriè, *Mihi persuasum est neque vitam, neque vllam rem aliam creatam posse nos separare à charitate Dei, &c.* Fidelis autem cõscientiæ Deo respondentis vim graphicè repræsentat Dauid, *Tibi dixit cor meum, Quærite faciem meam: faciem tuam Iehoua quæram.* Loquitur enim in Verbo suo Dominus. Ei respondet conscientia Dei veritatem amplexa. In Sacramentis autem promissiones generales applicantur, sicuti diximus suo loco: nam vnusquisque fidelium memor Baptismi sui, & in sacra Cœna sumens panem & vinum, vera corporis & sanguinis Christi pignora, debet statuere rem significatam, id est Christum, peræquè ad se pertinere ac signum ipsum reuera ipse percipit, quum e- Ioan. 10. Ephes. 1. Rom. 8. 38 Psal. 27. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nim omnibus vniuersè vna vox personet, in Sa-
cramentis promissio generalis singulis propriè
1. Pet. 3. 21. applicatur. Idcirco Petrus, Sacramentorum (quæ
verba visibilia rectè appellantur) usum docens ἐπ-
ρώτημα εἰς θεὸν, Baptismum vocauit. qui vsus sac-
Eucharistiæ idem quoque cõstat, è singulis qui-
pe fidelibus rogatus Deus singulis à quibus rog-
tur, respondet se ipsorum esse patrem. Quum au-
tem suo loco ostenderimus Sacramenta esse Ver-
bi σφραγῖδας & sigilla, vt loquitur Apostolus: co-
nino consentaneum est, idem Verbum quod
eis obsignatur singulatim, in cordibus quoque
delium propriè applicari. Sic igitur idem Pa-
pheta posita generatim doctrina de remissio-
Psal. 32. 5. peccatorum, eam sibi propriè accommodat,
tu dimisisti iniquitatem peccati mei.

De obedientia autem Dauid concionatur,
indiuiduo vinculo cum peccatorum remissio-
Psal. 130. 4 connexa, *Quia tecum est venia vt timearis.* De se
Psal. 40. 8. tem propriè, *Tunc dixi, Ecce veni: in volumine libri*
ptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus
postolus quoque carnis pugnam & Spiritus
ctoriam in electis describens, idipsum omnib
fidelibus commune sibi propriè applicat, &
concludit sermonem: *Ipse ego igitur mente quidem*
Psal 101. *nio Legi Dei, carnè verò legi peccati.*

De sua autem vocatione Dauid studiosè re
tur se promissorum vt omnia rectè in regno
administrentur: se intellecturum in via perfec
ambulaturum in perfectione cordis sui in med
1. Cor. 9. 16 domus Dei. &c. Et Apostolus, *Si euangelizem non*
quòd glorier necessitas enim mihi incumbit. væ autem
est nisi euangelizem. &c.

Summa responsionis. Hæc verò de multis pauca, vt ex his intelli-
tur sic tradi in scriptura ea vniuersè quæ ad
tem nostram: & officium obeundum spectant,
gre-

generalem illam doctrinam sibi vnusquisque ac-
commodet: ac proinde inanem esse Hayi argu-
mentationem qua conatur euertere sempiterni
huius Axiomatis firmitatem, Scripturam ad ple-
nam solidámque salutis nostræ cognitionem sa-
tis esse: quum TOTA SIT IN TOTO, ET TO-
TA IN QVALIBET PARTE: vt celebre di-
ctum Animæ, hominis ἐντελεχείᾳ accommodatũ,
Verbo Dei, quod ipsius item animi ἐντελέχεια est,
accommodem: quum denique Scriptura sic vni-
uersè omnibus proponatur, vt singulatim electis
sit efficax ad salutem. Atque hoc quidem ad pri-
mam Hayi digressionem hactenus: proximum est
vt testimoniorum quę ab veritatis aduersariis so-
lent nobis obiici, veram germanámque senten-
tiam ab illius calumniis vindicemus.

TESTIMONIORVM quæ à Pontificiis obiiciuntur, vera & germana expositio, aduersus Hayi Iesuitæ calumnias.

DE LOCO IOANNIS XXII. 25. *Sunt & alia quæ fecit Iesus, quæ si scribantur sigillatim, ne mundum &c.*

HAYVS.

Nihil ab Apostolis est temerè prætermissum, quamuis tu insciam tuam prodas, quum illius prætermissionis causam à te excogitatam ita subducis: Causam ipse Ioannes reddit, Tot tantáque nimirum fuisse à Christo gesta, vt ea

" mundus capere non posset, si scriberentur.
" Addit Augustinus, Ea quæ scripta sunt ad sa-
" lutem fuisse satis, Pag. 116.

SERRANVS.

O admirabilem vim Veritatis, quæ ab Hayo id extorquet quod maximè negat, & cogit negare quod maximè affirmat! Si enim Apostoli nihil prætermiserunt, cur ad illorum scripturas adiungit Verbum non-scriptum? Si vt Scripturæ Apostolicæ supplementum, accusas Apostolos quasi aliquid prætermiserit, & disparata dicis. Si vt idem cum Verbo scripto, cur id nõ-Scriptum appellas? A quibus verò non fuit scriptum? Ab Apostolis puta, qui scripti illius Verbi sunt scribæ. Itaque non-Scripti Verbi autores non potestis appellare Apostolos, ac proinde non est Apostolica doctrina ea, quæ in Verbo ab Apostolis minimè scripto cõtinetur. Duorum igitur alterum necessariò consequitur, vel aliquid ab Apostolis fuisse prætermissum, vt necessarium fuerit supplementum: vel illos esse blasphemos & sacrilegos, qui ad perfectam veritatis Apostolicæ scripturam ausi sunt aliquid adiungere. Nihil potest esse medium. est enim luce naturæ manifestum, Vnius eiusdémque rei negationem & affirmationem eòdem modo veram esse non posse. Sunt autem disparata, Scriptum & non-Scriptum: neque vllus potest esse vestris æquinocis locus: quum omnibus sit notum quídnam Verbi scripti, quídnam non-Scripti nomine intelligatur.

Maximũ absurdum de Verbo non-Scripto.

Tu verò res alias agis, qui diserta Ioannis verba non legis: & tuas res agis, qui tuo more calumniaris & conuitiaris ait enim ille, *Mundum non capturum eos libros qui de rebus à Christo gestis sigillatim scriberentur*.. quæ ego ipsissima verba retuleram.

HAYVS.

Quàm sis diligens causarum inuestigator, docebit te Caluinus, qui longè aliam verborũ D. Ioannis affert sententiam: Nequis, inquit, Ioannis sermonem suspectum habeat, ac si ad gratiam esset compositus, propterea quòd à Christo diligebatur, hanc obiectionem anticipat, plura à se præterita fuisse dicens quàm scripta, nec de quibusuis Christi actionibus loquitur, sed quæ ad publicum eius munus spectabant. *De tua prætermissionis causa in hac Caluini explicatione ne verbum vnum audis*. Pag. 117.

SERRANVS.

Pergis Iesuiticè præuaricari, particulam vnam è tota Caluini sententia decìdens: quam vt exscribam integram, & ratio iubet & eruditus Lector postulat, de fide Iesuitica iudicaturus. Non tantum (ait) numerus operum Christi considerandus est, sed pondus quoque & magnitudinem expendere conuenit. Diuina illic Christi maiestas, quæ sua infinitate non modò sensus hominum, sed cœlum & terram, vt ita dicam, exhaurit, suum illic fulgurem mirabiliter proferebat. In eum si Euangelista oculos coniiciens, attonitus exclamat, iustam narrationem ne à toto quidem mundo capi posse, quis miretur? Deinde, minimè reprehendendus est si trita receptáque si

Explicatio verborũ illorũ, *Mundum non capturum esse*, &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

« gura ad commendandam operum Christi excel-
« lẽtiam vtitur, Scimus enim vt se ad communem
« loquendi modum accommodet Deus, ruditatis
« nostræ causa, imo interdum quodammodò bal-
« butiat. Interea tenẽdum memoria est quod prius
« habuimus, quam Euangelistæ Summam literis
« complexi sunt, tum ad instituendam fidem tum
« ad salutem conferendam sufficere. Satis ergo su-
« pẽrque sapiet quisquis ritè sub iis magistris pro-
« fecerit. Et certè quum diuinitus nobis ordinati
« fuerint testes, sicuti fideliter defuncti sunt suis
« partibus, ita nostrum est vicissim ab eorum testi-
« monio totos pẽdere, neque plus appetere quàm
« ab illis proditum est: præsertim quum eorum ca-
« lami certa Dei prouidentia gubernati fuerint, ne
« immodica rerum congerie nos onerarent, & ne
« dem delectu habito traderent quantùm expedi-
« re nouerat qui solus sapiens est & fons vnicus sa-
« pientiæ, Deus. Hactenus Caluinus. Ex cuius
verbis perspice à me aliam quàm ab ipso caulam
notari, dum Hyperbolæ illius, *Ne mundum quidem*
capturum fuisse vnquam, rationem reddit: tu vero
Hay, nimiùm es hyperbolicus, qui verbum χωρῆσαι,
quo Ioannes vsus est supra modum hyperbo-
licè interpretaris. audiamus enim tuam inter-
pretationem.

HAYVS.

Quod etiam ex voce Græca χωρῆσαι (qua vtitur
Apostolus) confirmari potest. num ad locorum spa-
tium refertur. Ibidem.

SERRANVS.

Iesuitica interpreta

Mirabilem profectò inauditæ Topographiæ magi-

maginem nobis repræsentas, hoc glossemate, MVNDVM NON CAPTVRVM: id est, te interpre-
te, Tantam futuram librorum de Christi gestis, si
scriberentur, congeriem vt illa vniuersum mun-
dum oppletura foret, terras nimirum & maria,
ab intimo Lunæ orbe ad hæc loca vsque inferio-
ra: deinde ab eadem Lunæ sphæra (tibi enim Lu-
natico hæc imago pulchrè quadrat) ad citimum
vsque primi Mobilis orbem, vt vix ac ne vix qui-
dem tãtillus relinqueretur axi locus, circa quam
Orbis volueretur. Neque te horum absurdorum
indicatione pudet, Iesuita, vecordiæ tuæ? Parcus
eras in Verbo scripto Apostolorum recognoscen
do, nunc modum plane exuperas, qui libros Scri-
pturæ per vniuersum modum vis occupare spa-
tia locorum.

tio illorũ verborũ magna cõ sideratio-ne digna.

Dum stulti vitant vitia, in contraria currunt.

Verùm vt Caluinum supra aduersus me inuo-
cabas testem, nunc Augustinum locali tuæ inter-
pretationi astipulantem audi. Non SPATIO, in- «
quit, LOCORVM credendum est mundum capere «
non posse, quæ in eo scribi quomodo possent, si «
scripta non ferret? Sed capacitate legentiũ com- «
prehendi fortasse non possent. Audis igitur quo-
modo τὸ χωρῆσαι non de locorum spatio crassè &
corporaliter, sed de humani ingenij apprehen-
sione, figurate & spiritualiter interpretatur Augu
stino Figuræ autem modum notat, quo videlicet
à tramite significandæ veritatis minime erratur.
quoniam sic verba rem quæ indicatur, excedunt «
vt voluntas loquentis, nec fallentis appareat, qui «
nouit quousque credatur. Sic figuratum in hy- «
perbole dicendi genus describit Augustinus: cre
dendi autem modum sic Apostolus definit: *Anima*
lis homo non est capax eorum quæ sunt Spiritus Dei. stul
enim ei stultitia, nec potest ea cognoscere, quia spiritualiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

diiudicantur. Non audis Apostolum Apostoli interpretem. Vult hæc spiritualiter diiudicari, ne immensam quandam librorum congeriem imaginemur. Augustam de Christo historiam angustis literarum cancellis. Ioannes ait circumscriptam fuisse, quia non omnia καθ' ἓν fuerint perscripta. Ne verò vel scripturam vel scriptores accusaremus, angustæ scriptionis causam reddit, Humani ingenij angustias & imbecillitatem, quum infinitam illam rerum maximarum copiam humana mens capere non posset: ac proinde singula non ad summam vniuersam fuisse reuocata, quæ quidem satis sit ad hominum salutem.

Itaque præclarè Augustinus, quicquid Hayus obganniat, Ioannem interpretatur limitatæ scriptionis causam reddentem, ELECTA FVISSE QVÆ SALVTI CREDENTIVM SVFFICERE VIDEBANTVR.

HAYVS.

Imo idem Euangelii sui conclusione Hæreticorum insolentiam comprimit qui omnia ad sacros libros reuocant. negat enim omnia Christi Domini gesta se Euangelio suo complexum. Pag. [illegible]

SERRANVS.

Ad Iesuitas tamen, belle disputator, minime nos remittit, vt ab illis cætera quæ Euangelio non est complexus, intelligamus. Cedo quæso sunt illa vt Paralipomenôn codex conficiatur? [illegible] musca es. Millies repulsus reuolas eodem. Ioannes

nes disertè testatur mundum non esse capacem singulorum à Christo gestorum, ac proinde quum non opus fuerit vt scriberentur, nos Christianos reuocat ad sacros libros qui nimirum satis sunt ad salutis cognitionem. Hæreticos autem haud dubiè appellat eos, qui non contenti Scriptura nouas doctrinas cõmminiscuntur. Ecquid tibi supereſt frontis, omnium Sophistarum importunissime? Negas Solem meridie lucere: neque te tui Coccysmi pudet? Est verò portentosa insolentia, peregrini vocem audire & amplecti, Sponsi mandata negligere ad Scripturas scrutandas diserte nos mandata reuocãtis. At tu, licet non possis non esse Hayus, id est, audacissimus Thraso, neminem falles tamen audacia. Tenetur Hayus.

HAYVS.

Si propterea plurima silentio præteriit quòd ea mundus capere non posset, dic quæso, cur Euangelium suum scripsit, quum nemo sit omnium qui perfectam vel primi capitis intelligentiam satis sit assequutus? Quasi omnia quæ ab eo de Domini gestis prætermissa sunt, faciliora essent primi Euangelii ipsius verbis, In principio erat Verbum. Pag. 117.

SERRANVS.

Hoc argumentum aduersus te facit. Si enim ingeniis nostris obscura est Euangelij doctrina quæ salutis nostræ fundamentum ponit, Iesum Christum verum Deum & verum hominem: ac Retorquetur argumentũ in Hayum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

proinde primum illius Ioannis caput augustum Filij Dei Patri ὁμοουσίου incarnatíque loquens, ingeniorum nostrorum infirmitati perobscurum est: écquid futurum esset, si quod breui Epitoma luculenter proposita sunt ad credendum, amplissimis libris fuisset explicatum? Perperam enim ponis, Hay, si arbitraris nouum quendam Christum aut nouam quandam Christi vitã, mortem resurrectionem, nouáque adeò illius beneficia illis singulis explicationibus quas ab Euangelistis propter nostram imbecillitatem fuisse præmissas testatur Ioannes, hominibus propositum iri. Idem Christus, eadem ἐνσάρκωσις, eiusdem diuinitatis Maiestas, eiusdem Humanitatis cum Diuinitate hypostaticè coniunctæ efficacitas, fides esset repræsentata. Quomodò igitur infirmissimorum ingeniorum nostrorum vasculis infinita cœlestium diuitiarum plenitudo contineretur? Omnino te tuo iugulas gladio, & siqua fides diuina tibi verbis est, te Apostolus hoc interdicto increpat, quod tu alibi importunè citabas vt aduersus te hic opportunè citetur, *Nequis sapiat supra quàm oportet sapere: sed sapiat ad sobrietatem*, prout cuique Deus partitus est mensuram fidei. Verùm *Infatuatis dum sapientiæ consultus erras*, non vides quàm misera & ridicula dementia preceptrnas: ita nimirum φρενόπληξ & desipiens vt eum quæras patronum, à quo nunc increpabâre: Augustinum: quem sic audes veritati opponere, vt te Veritas ex illius verbis cogat manus dare, solam in mẽdacio tuo dicùs retinendo peruicaciam mentísque delirium testantem. Hæc enim est ad tua proxima verba πρόσχυσις.

Rom. 12.3

HAYVS.

Quum D. Augustini decurtatam repetis sententiam, satis prodis te in Augustiniana doctrina parum esse versatum. Sic enim ille, Electa sunt quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur. Ibidem.

SERRANVS.

At tu prodis animi tui excessum in Iaponia exulantis. Quid enim dixi nisi quod dixit Augustinus? *Non omnia scripta esse* aiebat Ioannes, *at quæ scripta sint, electa fuisse* ait Augustinus *quæ ad credentium salutem sufficerent*. Quídnam igitur ex Augustino decurtaui? Negat ita Augustinus non esse opus supplemento Verbi non-scripti. quod est positum in controuersia. Quum igitur vt hæc tantùm scriberentur, opportunè prouidit Spiritus sanctus, & Ecclesia Dei sui voci obtemperans, credentium illorum est cœtus: affirmo hanc Augustini interpretationem rectè illustrare dictum Ioannis, quod vestris importunissimis supplementis obscuratur. Ecquis non videt sobrius hęc non esse decurtata Augustini πεμώματα, sed & de Augustini sententia rectè dici, & ad quæstionis institutæ explicationem maximè pertinere? interpretem audiamus.

Hayana absurda.

HAYVS.

Quibus verbis tantùm significat ex admirandis Christi Domini operibus, admirabili Spiritus sancti consilio & prouidentia factum esse, vt ea scriptis mandarentur, quæ ad constituẽdam fidem aliarum rerum omnium, quæ literis comprehensæ

non sunt, satis sufficere poterant. Quam sententiam idem eodem loco perspicuè tradit. Audijstis, *inquit*, quia Dominus Iesus mortuum suscitauit, sufficit tibi vt scias, quia si vellet, omnes mortuos suscitaret: & hoc quidem sibi ad finem seculi reseruauit. *Et post pauca*: Oportebat vt modò aliqua faceret, quibus datis veluti virtutis suæ indiciis, credamus in eum. Pag. 117.

SERRANVS.

Quum Augustinum adoptes testem huius interpretationis. Augustini verba expendantur. Dixerat Augustinus, ea fuisse electa quæ scriberentur quæ saluti credentium sufficerent. Id admirabili Spiritus sancti consilio & prouidentia factum esse ais. Rectè. Cur non igitur autem Augustino Apostolorum scriptis acquiescis, quæ ad salutem sint satis? Sensu communi planè res. Augustinus disertè loquitur de scripto quod vult sufficere ad salutem. Tu id de non-scripto vis intelligi. Ecquid tibi supereſt vel mentis vel etiam sensus? Balaamo es deterior, qui quum videret Deum velle vt benediceret Israëli, non abiit sicut semel & iterum, in occursum augurorum, sed Israëli palam benedixit: at tu veritatem ex Augustini testimonio confessus, pergis obstrare aduersus Veritatem.

Num 24

At vide, infelix Apostata, quomodo te Veritas constringat, vt proprio ore condemneris. Si enim (vt totidem verbis Augustinus ait, & tu Spiritus Sancti consiliũ & prouidẽtiam ea in re agnoscis) illa sunt è Christi gestis electa quæ scriberentur

Noua Hayi absurda.

rentur id est ab Apostolis scripta, quæ poterant sufficere ad salutem credentium, quî tu nobis alias res profers? Si admirabili Spiritus sancti consilio & prouidentia id factũ est, ecquónam tu, Iesuita, consilio aliud quidpiam moliris. Si sufficiũt, eccur tu res superuacaneas obtrudis? Quòd si sunt ALIÆ RES illæ quæ literis non sunt comprehẽsæ (vt totidem verbis ais) non sentis te proprio ore conuinci? Quum ALIVD EVANGELIVM doceas, de Spiritus sancti per Apostolos loquentis sententia & decreto, es anathema: id est fateris tandem quod erat positum in controuersia, Vestrum illud verbum non-scriptum esse aliud quàm scriptum: atque adeò vis è tuis verbis colligi, Execrabilem esse doctrinam quæ Verbo illo Non-scripto continetur: & de industria tuorum hominum verba inculcans, vis ea videri penitùs absurda. *Ad constituendam*, inquis, *fidem aliarum rerum omnium quæ literis non sunt comprehensæ.* Quî verò, Hay, si aliæ sunt & peregrinæ illæ res Non-scriptæ, poterit Scriptura illarum fidem constituere? Mahomedis doctrina post Apostolos nata, alia est quàm Euangelium ab Apostolis scriptum. Quî possit Alcorano fides constitui Apostolorum scriptis? Sic de tuis illis Verbi non-scripti rebus planè consequitur. Plana & perspicua sunt verba, licet aliud te cogitare verissimum sit: sicuti & aliud Caiaphas cogitabat, neque ex semetipso loquebatur, quum in Synedrio dixit, Expedire vt vnus homo pro populo moreretur.

Hæc sunt plana, perspicua, luculenta confessionis tuæ verba, Augustini esse sententiam vt ea scriptis mãdarentur ex operibus Christi quæ sufficerent: id Spiritus sancti consilio factum esse: Res literis non comprehensas esse alias à Scriptis. Quid igitur respõsas? Si ἄλλο est Euange-

lium non-ſcriptum, ſi ἐγγράφους, ſi traditiones non-ſcriptæ, ſunt ἐγγράφους διδασκαλίας, cur pergis obſtrepere?

Nam quod Auguſtino ſubiungis, contra te ſ cit. Ait ille nos omnes quidem mortuos à Chri ſto fuiſſe ſuſcitatos, de tribus conſtare tantùm: ex his paucis exẽplis norimus, Chriſtum omne quidem potuiſſe mortuos ſuſcitare, ſed id ſu tempore reſeruare: atque adeò his ſuæ potentiæ quaſi indiciis credamus in eum, & ad vltimæ re ſurrectionis ſpem præparemur. Auguſtinus vu hanc de Chriſto cognitionem nobis ſufficere Quídnam inde colligis, magne demonſtrato Num in veſtri illius Verbi non-ſcripti myſteri commentarium extare omnium hominum qu Chriſtus ſuſcitabit? Nobis ſatis eſt τὸ καθόλου no ex quo nimirum vera ſcientia comparatur: τὸ κα ἐν quum noluerit Spiritus ſanctus à nobis igno rari, cur exquiramus? Vide quo te rapiunt tuæ πλάσεως deliria. Conuictus tamen pergis minari

HAYVS.

Nos infra D. Auguſtini pro traditionibus non ſcriptis, te ita obruemus ſententiis, vt ſi Chriſtianus in te vllus eſt pudor, in poſterum hiſcere non audebis. Pag. 117.

SERRANVS.

Eſt vetus dictum,

Κύων ὑλάκτει & ἔφοδον μὴ ἄκων

Oblatras, neque veritatem neque me mordes tibi vni Veritatis hoſti planè iniurias. Quídnam igitur

igitur ſis acturus, ſuo loco videríimus: at quid proximè dicas, videndum eſt.

HAYVS.

Diximus D. Ioannem κατὰ βραχὺ loquutum eſſe. Quod autem concludis, Turcæ ac Iudæo, Chriſtiani nominis hoſti, ſimilem concludendi rationẽ, ſi vere Chriſtianus eſſes, reliquiſſes. Nihil enim ſiue geſta ſiue dicta Chriſti Domini ſpectes, inuenire poteris, quod & Eccleſia non profuerit, & mortalibus omnibus, ſi cognoſcerentur, magnum non potuerit vtilitatis fructum afferre. D. Lucas teſtatur Chriſtum &c. Hæc tuo iudicio ſuperuacanea e-runt, quum Euangeliſtæ ea literis non cõſignarint. Pag. 118.

SERRANVS.

Sunt quidem per ſe vtilia, quæcunque ſiue dicta ſint à Chriſto ſiue geſta: ſed propter animorum noſtrorum imbecillitatem commodius cerdam ſummam ampliſſimarum illarum rerum ab Euangeliſtis perſcribi, ne infirmi hominum ſtomachi copioſiori cibo onerarentur: ecquis enim vſus eſt rei incognitæ, quantumuis per ſe magnę? Eſt igitur vernacula illa tua, Hay, fallacia, *A dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*, nam quod tribuitur perſonis in res deriuas: perinde ac ſi dicas, culpam in cibum & vinum eſſe transferendam, quòd illis impenſiùs aliquis indulſerit. Verùm idem eſt cibus, idem vinum & ſobrio & ebrio.

Sancta prudentia testatur Apostolus se lac & solidum cibum variè exhibuisse Corinthiis. Laudabitur prudentia præceptoris qui se discipuli ingenio captuique accommodauerit. Ecquis ferat proteruiam Iesuitarum qui summam Dei sapientiam impudenter damnant, quòd sui cognitionem nobis eo modulo dispenset quem saluti nostræ nouerit expedire? Tu igitur, Hay, omnium opinionum periclicator, vel Turcæ vel rebellis Iudęi furores tibi vendicato, qui Scripturam nobis inutilem reddis, quum ad omnes vitæ nostræ partes mânet, sicuti docet Apostolus. Per se quidem semper erit vtilis, at impiis non modò inutilis sed lethalis erit.

Mirificam verò tuam audaciam, licet passim detestatam, in nouo tamen commento relinquis? *Post resurrectionem multa & dixit & fecit Christus donec in cœlum ascenderet.* Ita planè est. *Illáne fuerunt superuacanea & non profutura?* Nequaquam. Ecquid verò de colligis, Hay? Illorúmne custodia vobis Ielitis est commendata, aut illa nouum quidpiam quàm Apostolorum scripta complectuntur? Rudiculum caput! Prædixerat Christus, se ea ipsa Apostolis in memoriam reuocaturum, quæ illis dixisset antequàm ad Patrem proficisceretur. Hæc sunt videlicet maxima Iesuitarum mysteria derum ab Apostolis prætermissarum supplementi

IVDICAVIT Dei sapientia hanc generalem cognitionem satis esse ad nostram salutem: rum singularũ narrationibus noluit ingenia nostra onerari. Eccur igitur desideremus profitrem historiam Euangelij, vt norimus quîdnam gerit Christus ab incunabulis ad trigesimum que annum, quo anno in publicum prodiit vt nisterio suo fungeretur: quot porrò habuerit ciones, quot miracula ediderit toto illo trien

ad

ad mortem vsque, singulatim teneamus, quum illarum summam scripto Euangelistæ commendarint? Præterea, quum propagatum fuerit ab Apostolis Euangelium per vniuersum terrarum orbem, ecquid necesse erat singulatim perscribi in Actis Apostolicis, quîdnam Matthæus, quîdnam Thomas, quîdnam Andreas, quîdnam etiam Petrus copiosiùs, quîdnam Ioannes, quîdnam denique cæteri Apostoli singulis in locis egerint in quibus legationem suam obierunt: quandoquidem de ipsa legatione luculentum extat in Scriptura monumentum. In summa, nõ temerè Deus res illas selegit quas voluit scripto commendari à notariis suis, de quorum fide & prudentia dubitare nefas est: neque temerè voluit res cæteras prætermitti, quum scriptæ ad salutem nostram abundè essent. Denique, vanissima est & planè diabolica disquisitio rerum prætermissarum, cui nimirum solennibus Scripturæ sacræ tabulis omnis est præclusus aditus à Deo.

EX QVIBVS efficitur, Pontificios grauissimè abuti testimonio Ioannis, & Hayum malæ causæ patronum importunè vellicare veram germanámque illius testimonij sententiam à me allatam. Illud igitur è priori loco exturbatus, in secundo planè est mutus: suóque more quærit noua diuortia. Dixeram ego, Scripturam veritatis esse fidam custodem: & in hac quidem deliri & insanientis mundi senecta, Scripturam esse planè necessariam. Prætermisso Ioannis testimonio secundo, Hayus Ieremiæ testimonium profert, quo scilicet probet, Scripturæ vsum esse nullum his extremis temporibus: vt illud non Scriptum Verbum quod tuetur, autoritatem nunc demum consequatur. Quùm rectè igitur excurrat, videndum est, vt illius desultoriæ leuitati aliquid

Complexio huius argumentationis.

indulgeamus : licet hæc παρεργα possimus pra-
termittere.

SECVNDA HAYI
digressio, qua instituit probare, Ha
extremis temporibus non modò inut
lem esse Scripturam, sed plane pernicio
sam : ac proinde ab Ecclesia externa
nandam.

Primus locus è Ieremia petitus est, quo molit
docere, Nullum esse vsum Scripturæ his extrem
temporibus.

Tres loci insequentes sunt Tertulliani, qui
vult effici, Pernicioſam esse Scripturę lectione

Quintus & vltimus, Augustini est ad idem p
bandum.

Sextum argumentum Hayus vt vernaculum p
fert & suum.

ANIMADVERTE LECTO
quousque serpat Iesuitarum virus. Q
nam enim illis non liceat (vt ait Tertul
nus post blasphem.

DE LOCO IEREMIÆ cap. XX
Hoc erit fœdus &c.

HAYVS.

Inani tuæ loquacitati respondebit pro nobi
remias, Hoc, *inquit*, erit pactum, quod fe

cum domo Israel post dies illos, dicit Do-
minus : Dabo legem meam in visceribus
eorum & in cordibus eorum scribam eam,
&c. *Quam sententiam vsurpat Apostolus, vt*
legem Euangelicam veteri antecellere pro-
bet. Quære à Spiritu sancto, Hóccine modo
magis capax fuerit mundus salutaris doctrinæ,
quam scripto? Verba Prophetæ perspicua sunt, &c.
Pag. 114.

SERRANVS.

Risúmne tenere potes, bone Hay, quum mihi
loquacitatem obiicis, qui mihi breuitatem libel-
li mei tam sæpe exprobrasti? At futili Pseudopro-
phetæ Veritas est loquax, quæ plus loquitur quã
vellet, ipsius vanitatem prodens. Tu verò debe-
bas expendere secundum Ioannis testimonium à
me allatum, Hic taces, vbi debebas loqui: illic lo-
queris, vbi debebas tacere. Ecqua enim fronte
Prophetam, è Scripturæ notariis vnum, Scriptu-
ræ opponis? Si nullus est Scripturę vsus, cur Scri-
pturæ antiquatæ atque exoletæ autoritatem præ-
texis?

Fugæ Ie-
suiticæ.

Verùm, Christiane Lector, vt intelligas quàm
procax sit & insanæ Iesuitæ tenebrionis audacia:
qui thrasonico supercilio Prophetæ & Apostoli
nomina & verba contra veritatem vsurpat, inue-
nit pulcherrimum Ieremiæ locum perperam ab
illo citatum accuratiùs expendere. Atque vt de
re tota certiùs solidiúsque constet, controuersiæ
huiusce nostræ statu singulatim indicato, Hayi
ὑπαντησιν siue exceptionem ex illius verbis euolu-
tum Syllogismo repræsentabo.

EGO affirmo Scripturæ vsum in Ecclesia esse

Status cõ trouersię.

necessarium, & his vltimis quidem temporibus in quibus Deus omnem suam de salutis genere humani voluntatem sic per Filium suum patefecit, vt nullæ aliæ reuelationes sint porro expectandæ. Idcirco ne humani ingenij vanitati autus pateret, aio, Dominum prouidisse Scripturæ monumentis, quibus suam illam voluntatem definiuit, quantùm ad salutem nostram esset satis.

Hayus hoc negat, & cõtrà affirmat, Extare quidã salutis nostræ mysteria, illis sacræ Scripturæ mysteriis minimè comprehensa: quæ alio quodoctrinæ genere contineantur, quod Verbum non-scriptum appelletur vt à Scriptura distinguatur. Suæ autem sententiæ sponsorem profert Ieremiam, & astipulatorem, Apostolum: quorum Ieremiæ sententiam sic interpretetur vt his vltimis temporibus solenni Euangelij prædicatione per vniuersum terrarum orbem patefacta, nihil opus sit Scriptura. Sic verò argumentatur.

Argumentum Hayi ex hoc testimonio Ieremiæ.

Quod Propheta euenturum prædixit & Apostolus euenisse docet, id ratum habendum est.

Propheta euenturum prædixit vt vltimis temporibus Deus ponat legem suam in medio ipsorum, & in corde ipsorum scribat eam & Apostolus id de Euangelio interpretatur.

Ergo his extremis temporibus post solennem Euangelij prædicationem non esse opus Scriptura.

Hoc Hayus ex Propheta quomodò eliciat, & vera germanáque loci ab eo citati sententia perspicietur: quæ huiusmodi est.

Propheta his verbis luculenter describit Ecclesiæ instaurationem & primùm Iudæis ex Babylonicæ seruitútis iugo subactis, deinde licetur Deinomine, forevtin patriam postliberationem reduces non modò pristinam auitámque

bertatem recuperarent, sed longè augustiorem excellentiorémque cõditionem, noui cuiusdam fœderis beneficio consequerentur.

Quum autem Legem cum Euangelio comparet, vetus fœdus cum nouo fœdere, primùm omnium intelligendum est quídnam Legis, quídnam fœderis veteris & noui, nomine intelligat.

Legis nomen aliquando accipitur pro tota doctrina sacra: cuius pàrtes sunt duæ. Vna quidem, quæ in mandatis versatur, & complectitur regulam bene viuendi, hactenus quidem vt promissiones Dei nobis efficaces denuntiet, si illius voluntatem impleamus: minas contrà cum pœnis opponat iis omnibus qui mandata Dei non impleuerint. Altera vèrò *Euangelium*, id est salutaris doctrinæ pars ea quæ nos per Legem condemnatos ad Dei per Iesu Christi gratiam nos reuocat, vt in eo & per eum Dei nobis reconciliati misericordiam per fidem adepti, vitam æternam cõsequamur. Hæc in promissionibus Dei tota est, non huiusmodi quidem quales Lex præscribit quæ à nobis pendeant meritóque nostro terminentur, sed à Dei mera in Christo gratia, nostræ indignitatis agnitione efficaces: vt id nimirum quod præstare ipsi non possumus, credamus sola Dei per Christum Seruatorem misericordia nobis exhiberi, Fœdoris autem veteris appellatione, Lex noui autem, Euangelium significatur.

Legis.

& Euangelij significatio.

Notatis vocabulorum notionibus, de re ipsa dicendum est: & quoniam Legis & Euangelij cõparatio instituitur, triplicem à Propheta quum designari perspicuum sit, de singulis singulatim dicendum est. *Prima*, comparatio est in ipsis rebus de quibus agit Propheta, Lege puta & Euangelio. *Secunda*, in personis. *Tertia*, in temporum circumstantiis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

IN REBVS autem bifariam, è Legis nimirum & Euangelij Natura, vt intelligamus quidnam sit vtrique primò & per se proprium, quod ὑποστάσεις appellant: tum ex vtriusque Vsu & Officio prout hominibus accommodantur. LEX est constans & perpetua bene beatéque viuendi regula. Hanc nascentis hominis animo inseuit Deus Opificem ei patefaciens ad imaginē suam creatum, in eum finem vt veram felicitatem consequeretur. Ita naturale & verè ὑποστατικὸς Legis proprium est, vt Dei voluntatem hominibus exponat, proinde doceat eos quidnam debeant Deo, qua via ad veram felicitatem possint peruenire. Sic vsus & officium Legis est, ex primigenia eadem hominis creatione, vt hominem Deo perfectè obsequutum beet: at quum homo ex creatione desciuerit, vsus officiúmque Legis aliter describi debet in hac corruptione naturis humani: luculenta enim est obligatio Legem, sempiternáque rectè viuendi regula. Quid si sua culpa homo factus sit non-soluendo? num idcirco minus sua Deo constabit autoritas? Hominem igitur corruptum Lex damnat, non suo quidem illo naturali proprio, sed hominis culpa. quum enim doceat quidnam homo debeat Deo, prodit corruptionem & imbecillitatem hominis ita oberati vt ne teruntium quidem soluere possit, imo qui non possit non amare malum & miseriam suam ex corrupta illa natura sua. Proponit quidem quid rectum sit quidque faciendum, quid fugiendum, oculos leuans, aures auditione erudit, viam sternit bene viuendi, commonstrat veram felicitatem: at corruptis efformat, morbum indicat, non sanat: demonstrat, non soluit, est enim litera lapidibus incisa, obligatio tabulis consignata: atque

Legis officiū & vsus.

deò considerata per se, in nobis mortuis est mortua, in nobis non-regeneratis caret Spiritu regenerationis: minimè nos regenerat, sed nos prodit non-regeneratos. Sic ait Paulus, *Literam occidere, Spiritum viuificare.* Atque hoc quidem officium naturalis Legis est, vt in mandatis, minis, & promissionibus versetur. Hanc in hominis animo obliteratam Deus instaurauit ministerio Mosis. Adiuncti sunt quoque veræ religionis ritus, quibus populus Dei de recuperandæ felicitatis ratione edoceretur, id est ad Christum reuocaretur, per quem vnum vera constat hominibus felicitas. Hę autem ceremoniæ ita sunt cōsiderandæ vt quum essent chirographa condemnationis illius, (quèadmodum ait Paulus) veram tamen solutionis rationem in Christo repræsentarent, ad quē obæratorum & rerum hominum animos reuocabant. At erant temporariæ illæ Legis ceremoniæ, ad aduentum videlicet Christi: ac proinde suo tempore abolēdæ quod ad legitimum ipsarum vsum Deus definierat. Atque hæc quidem de lege. Coloss. 2. 14.

VBI definit Lex, ibi incipit Euangelium. licet enim Euangelium sit odor mortis iis qui pereūt, è sua tamen natura propriè æstimatum, est odor vitæ, Euangelium nimirum, id est felix nuntius de salute eorum quos Lex damnauit. Nos igitur nostri reatus nostræque corruptionis & imbecillitatis reos Euangelium affatur, certos reddit de remissione peccatorum in sanguine Mediatoris, & de virtute Spiritus sancti habitantis in nobis vt simus nouæ creaturæ: quum eiusdem sit Dei gratiæ, & nos iustificare & nos sanctificare vt nos stato tempore glorificet. Euangelij officium & vsus.

Verum igitur & proprium Euangelij officium hoc Apostoli dicto describitur, *Euangelium, est potentia Dei ad salutem cuiuis credenti.* Vult Deus ser-

uare electos suos è communi pernicie genc
humani,& quum sint homines,damnatos in se
& sua culpa,vult per se & sua gratia seruare.P
quam igitur horrenda vox Indicis insonuit po
cati pœnas denuntians, succedit suauissima v
Patris per Filium suum electis suis è peccator
colluuie segregatis verè reconciliati:& voce
offerũtur peccatoribus duo maxima dona,vt
ta peccati remedia,Remissio peccatorum,& S
ctificatio: & vox illa salutaris intelligenter c
mat,*Pœnitentiam agite: quia appropinquat regnum*
lorum. Felix igitur illud nuntium,quod κατ'
χλὼ vocatur EVANGELIVM, est doctrina à D
Patre per Filium Redemptorem hominibus
missa,id est primis parentibus nostris statim
lapsum data ad salutem:quippe qui vt reatum
calamitatem, tristissimas peccati pœnas pe
perant, ita dulcissimam promissionem amp
sunt DE SEMINE MVLIERIS obtrituro c
Serpentis. id est DE CHRISTO Filio Dei
quem Pater creauit mundum, & per quem
ditum mũdum instaurat,id est eos liberat è
do,quos in Filio illo suo adoptauit,vitę æterna
felicis heredes. Itaque EVANGELIVM, ost
dens nos à Deo liberari & seruari per Filium
non-imputato nobis peccato nostro, aliena
stitia seruemur,duo electis perspicuè offert,
missionem peccatorum in plena Redemptor
tisfactione qui pro nobis factus est peccatum
iustitia Dei in illo fieremus:&, Inchoatam in
bis sanctificationem,cuius vi peccati reliquia
nobis sensim perdomentur. Illius autem sanct
cationis hæ sunt primarię partes,Agnitio ver
tis,id est Fides qua verum Deum sic discern
ob omnibus commentis vt cum Patrem verè
lamus:& Voluntas congruens rectæ rationis

quam præscribit Lex Dei, & vitæ vniuersæ actiones ex illa regula confirmat. Euangelij igitur doctrinam hæc nobis proponentem efficacitate sua comitatur & animat Spiritus Dei, vt illius voce in nobis excitet fidem,pœnitentiam, vitæ nouitatem,indicat pignus nostræ felicitatis,ac proinde sternat iter ad vitam æternam salutaris illius doctrinæ agnitione. Hoc est verum, proprium & quasi κατ' ἐξοχὴν officium Euangelij à Lege his notis discriminatum atque distinctum: sed quibus & quando exhibitum sit, paucis est commonstrandum.

Doctrinæ sacrę œconomia.

Quum enim vna sit veritas & vna Ecclesia,doctrinæ sacræ œconomia & dispensatio notanda est, quam constat variam fuisse & multiplicem pro variis personarum temporúmque circumstantiis. Hoc verò maximè pertinet ad institutum sermonem.

Pro personarum &

DE PERSONIS ergo sic breuiter habendum est,Omnibus quidem hominibus Legem Dei innotuisse,quippe quæ naturaliter sit in ipsorum animis insculpta:& postquã instaurata est à Deo: Mosis ministerio, per vniuersum quoque terrarum orbem summi Dei Edictum emanasse. At Euangelium vni Ecclesię destinatum esse certum est, licet illius vox passim personet, vt omnes homines salutaris passim doctrinæ oblatione initentur ad salutem, & peragantur rei, quum illam repudiauerint. In hac tamen generali siue Legis siue Euangelij prædicatione ij soli participes sunt salutaris doctrinæ, qui eam per fidem amplectuntur. In cordibus igitur fidelium solis Lex inscribitur, quum in omnium auribus insonet,oculis obuersetur. Post lapsum autem Adami Deus incepit colligere Ecclesiam suam voce Euãgelij cuius vnius vi electi insiti sunt in Chri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtum,ſolum & perpetuum Redemptorem gene
ris humani.Porrò ſalutaris doctrinæ fidelibus re
uelatæ gradus intelligendi ſunt.

Temporũ varia & multiplex.

TEMPORVM ratio diſtinguenda eſt,vt modo
illius doctrinæ hominibus ſalutariter patefa
perſpiciatur: pro ſingulis enim Eccleſiæ ſuæ
tatibus veritatis ſuę œconomiam exhibuit De
lucémq; ſalutaris doctrinæ mundo exeruit:que
admodum ſùpra oſtendebam ex Epiſtola ad He
bræ. quæ duabus his vocibus, πολυμερῶς & πο
τρόπως temporum articulos, & varium multip
cémque vnius Veritatis modum oſtendebat.
nica igitur Veritas poſt homines natos homi
bus in Chriſto exhibita eſt,ſed prout Deus Ec
ſiæ ſuæ expedire nouit, & vario modo & va
menſura:& ante Legem & ſub Lege & poſt
gem. Ante Legem latam,nouũ hoc fœdus D
percuſſerat cum priſcis Patribus Adamo, No
cho,Abrahamo, cui illuſtrius ſignum datum
in Circumciſione,illius in Chriſto iuſtitiæ ſig
culo. Succeſſit Lex quæ & notitias naturales
cati caligine obſcuras inſtaurauit & illuſtra
ſicuti vetera ſcripta è ſitu & ſqualore eruun
vt eadem exſcribantur. Sic Dominus Leg
quam in hominum naſcentium animis inſcrip
rat, publicis tabulis inſcribit & promulgat
Moſem,vt ab omnibus illuſtriùs commodiùs
intelligeretur. Adiunctæ ſunt ceremoniæ
eſſent ſolennes teſtificationes de corruptione
miſeria generis humani, & de eiuſdem Redem
ptione in Chriſto homine. Legis naturalis
rúmque ceremoniarum interprrtes accesſere
Prophetæ,qui & vſum officiúmque Legis ob
derent,hominéſque Legis iudicio damnato
uangelij voce ad Chriſtum reuocarent. Ve
cognitionis illius, pro temporum momentis

circumſtantiis,menſura ſic diſpenſata fuit à Pro
phetis veteri Eccleſiæ, donec plenè illuxit Sol
iuſtitiæ Chriſtus,qui impleto Redemptionis no
ſtræ myſterio finẽ impoſuit ceremoniis, quarum
vſum Dominus illius aduentu terminarat. Ex il
lius igitur Oeconomiæ pro modo,menſura,tem
poribúſque variæ ratione, idẽ *Fœdus* vocatur *Ve
tus* & *Nouum*,quamuis reuera idem ſit. Ante Le
gem & ſub Lege obſcurius: ſub Euangelio tanta
lucis vbertate ſplendeſcens,vt nullæ poſthac re
uelationes debeant expectari. Sic Legis & E
uangelij diſcrimen,quantùm pertinet ad loci hu
ius circumſtantiam deſcribitur.

Vera & germana Ieremiæ ſententia.

EX HAC igitur Legis & Euangelij deſcri
ptione elucet vera germanáque Prophetæ ſen
tentia. Quamuis enim primo loco futuram Iu
dęæ inſtaurationem Dei nomine polliceatur,
quum tamen promiſſiones temporales in ſe con
ſideratæ, ſunt imperfectæ, neque vaticinij illius
magnificentiæ reſpondeant:perſpicuum eſt,Pro
phetam reuocare fideles ad Chriſtum,in quo ni
mirum vno promiſſiones omnes Dei ſint Etiam
& Amen.Illius autem in Eccleſia ſua inſtauran
da vim hactenus commemorat, vt quemadmo
dum eam in veteri fœdere collegiſſet, Abraha
mo poſteriſque veritatis ſuæ ceremoniarum fi
guris adumbratæ cognitione imbutis: ita ſolenni
tandem Euangelij prædicatione illuſtriorem v
beriorémque ſui cognitionem fidelibus ſuis ſit
largiturus, illis nimirum quæ à Lege præſignifi
cata,& à Prophetis prænuntiata eſſent, impletis.
Ita fore vt vltimis temporibus, quum ſe mundo
exhibuerit,Redemptionis noſtræ myſterio perfe
cto atque abſoluto, Euangelij ſui præconio cla
riùs auguſtiúſque gratiam ſuam effundat, ſaluta
rémque illius doctrinam animis cordibúſque e

lectorum suorum efficacem reddat. Non negatur Propheta, Christũ Patribus olim sub Lege ad salutem innotuisse, sed loquitur comparate: vt meliorem Ecclesiæ sub Euangelio siue nouo fœdere conditionẽ repræsentaret, eiusdem quidem veritatis participem futuram, at & luculentiori modo & vberiori mensura. Sic nimirũ hunc Ieremiæ locum exponit Apostolus, Legis & Euangelij discrimen instituens, & ex vniuersi loci circunstantiis constat hanc veram simplicémque esse illius sententiam.

Respõsio ad Hayi argumentũ ex hoc Ieremiæ testimonio conflatum.

His ita constituris, agendum, Hay, argumenti illius tui te dignam consequutionem expendamus, vt qui te nondum norunt, discãt inde quàm piè & sobriè Propheticam doctrinam tractes, postquam dereliquisti Ecclesiam Dei. *Propheta*, inquis, *vaticinatur futurum vt nouissimo tempore Deus inscripturus sit Legem suam in cordibus ipsorum. Ergo his vltimis temporibus non modò non opus est Scriptura, sed pernicioſa est Scriptura Ecclesiæ.*

Respondeo multiplicem hîc esse variorum mendaciorum hydram, & materiæ & formæ præuaricatione variis erroribus insanientem.

Primus error est, *Falsa hypothesis*: quasi Euangelij solennis illa patefactio sit, scriptis caritura. Ec quis verò sine summa blasphemia Apostolorum scripta repudiauerit?

Secundus error est, *Falsa nominis notatio*: quasi dicat Propheta, Deum sine Verbo suo indutum salutarem sui cognitionem in animis electorum suorum, quum ait, Ponam Legem meam in cordibus ipsorum. At quis non videt contrarium dici? Quidnam enim est Lex Dei, nisi Verbum Dei scriptum ministerio Mosis & Prophetarum? Diserte ergo testatur Propheta, futurum vt Deus Verbo suo incrementum sit vberrimè daturus, eiúsque vim & efficaciam in illorum animis impressurus.

Tertius error est, *Falsa descriptio sententiæ*: quasi negaret Propheta eandem Christi cognitionem, quæ nobis exhibita est per Euangelium, Patribus sub lege innotuisse: quum eadem de Christo doctrina illis fuerit patefacta, licet pro variis tẽporum circumstantiis & forma & mensura fuerit diuersa, vt diximus. Illi enim crediderunt in eum qui vẽturus erat: nos credimus in eum qui venit: eum vere quidem sed figuris Legis adumbratum: viderunt: nos omnibus vmbris euolutum media luce contemplamur. Illi, salutis quidem quòd ad ipsorum salutem attinebat, eum cognoscebant, sed parciús mysteria suo tempore reuelata per ceremoniarum inuolucra videbant: nos pleniùs & vberiùs in Verbo & Sacramentis illustri sese patefacientem peruidemus. Doctrinæ igitur siue fœderis illius nouitas, non est posita in substantia, sed in forma duntaxat: quemadmodum è luculentis Prophetæ verbis elicitur. neque enim dicit Dominus, *Legem aliam dabo*: sed *scribam Legem meam*: nimirum eandem quæ Patribus data fuerat Mosis cæterorúmque Prophetarum ministerio.

Quartus error est, *In vitioso consequenti*. non enim consequitur, Spiritus sancti efficacia agit in cordibus fidelium. Ergo non est opus Scriptura. Certe subordinata non repugnant. Verbum Dei sine Spiritu Dei, est quidem nullum & inefficax: id est qui serit, aut qui rigat nihil est, sed Deus qui dat incrementum, agit efficaciter in cordibus fidelium per Spiritũ sanctum. Fides, est donũ Dei: at Verbi sui auditu, ac proinde ministerio vult vti Deus ad fidem ingenerandam. Legis autem, id est Scripturæ, fit mentio apud Prophetam, vt

omnis Scripturæ hostibus responsandi occasio præcidatur.

Quintus error est, *In forma argumenti*, quod non ex præmissis conficitur, sed quarto quodam termino euagatur. Hoc enim Hay, posueras è Ieremia, *Fore vt Deus inscribat Legem suam in cordibus fidelium suorum vltimo tempore.* Quidnam concludis inde? Nullum non modò Scripturæ vsum his nouissimis temporibus futurum, sed pernicioſam quoque Scripturam esse Ecclesiæ. Ecquid hoc monstri est: vbínam hoc Scripturæ exilium apud Prophetam?

Hoc nimirum volebas, Sophistarum omnium modestissime, quod quærerem à Spiritu sancto. Tu potius ab illo quære ecquid de eo homine edicat statuendum esse, qui Scripturę vsum nō modò nullum, sed errorum etiam omnium seminarium esse audeat scribere. Si Esaiam Spiritus Dei gubernauit, te Spiritus Dei ad Legem & Scripturam amandans, reum peraget caliginosæ ignorantiæ: si Petrum, te irrisorem, te indoctum, te nefarium appellat Spiritus Dei, qui Scripturas detorques tuo ipsius exitio: sic enim disertè loquitur Petrus, siue potius Spiritus sanctus per Petrum, causam affert cur ea quæ viua voce docuerit, literarum monumentis commendet, Scripturę autoritatem aduersus canum latratus asserens.

Neque te terret cōscientia ad hos blasphemiarum scopulos tam apertè, Hay, allidentem? At se Deus aduersus tuos furores tuebitur: & fidelium auribus insonabit semper vox Filij Dei, *Scrutamini Scripturas*: ipsorúmque animi erunt memores eorum quæ Prophetæ & Apostoli vnanimi consensu scripserunt, quemadmodum eos Petrus hortatur. Tum verò argumentum in caput tuum retorqueri nemo non eruditus & sobrius animaduertit:

Prædixit Esaias, fore vt Deus inscribat Legem suam in cordibus fidelium suorum:

Obuersio Hayani argumenti.

Atqui Lex Dei in sacra Scriptura continetur, neque aliam Deus Legē inscripturus est quàm suam, vt disertè testatur Propheta.

Ergo Scripturæ necessarius vsus est Ecclesiæ, his nouissimis temporibus.

Atque hæc quidem de vera germanáque Ieremiæ sententia aduersus calumnias.

QVAM rectè etiam Scripturæ Antiquitatem opponas, porrò videndum est.

DE DVOBVS TERTVLLIANI TESTIMONIIS.

Vnum explicatum est suprà in secunda Quæstionis parte, pag. 254.

Alterū est, in eodem libro de præscript. aduersus hæreticos.

HAYVS.

Repete quæ supra ex Tertulliano adduximus de Hæreticis, & tuas ansas nondum præcisas inuenies: ac diligenter perpende præclaram eiusdem autoris sententiam, quæ tibi resipiscendi ansam dabit. Nec periclitor dicere ipsas quoque Scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas vt Hæreticis materias subministrarent, quum legant oportere hæreses esse, quæ sine Scripturis esse non possent. Pag. 114.

SERRANVS.

At tu repete quæ ad eum locum tibi respondi. Tu verò præclarus scilicet es, ansarum sector, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

non modò vasis ansas, sed totum vas effregisti, facto fidei naufragio, vt Apostata in mare Iesuiticum te præcipitem dares. Omnino saperes, si tandem aliquando resipiscendi ansam arriperes, quam ex ridiculo tuo aduersus veritatem conatu Deus tibi offert. Sic nimirum verè esses ἀλαζὼν, Si has salutis tuæ λαβὰς amplecterêre, quas tamen non irridebis impunè. Atque hæc quidem de primo de secundo sic habeto.

Quomodo hæretici aburuntur Scripturis, Tertulliani testimonium.

TERTVLLIANVS àte citatus seipsum interpretetur vt sobriis Lectoribus constet quænam sit fides Iesuitica vel Hayana. Tuũ autem est huiusmodi, Hay argumentum.

Hæretici sine Scripturis esse non possunt, teste Tertulliano, id est, è Scripturis ansam arripiunt suarum hæreseõn.

Ergo exterminandus est Scripturarum vsus ab Ecclesia.

Rationem dubitandi Tertullianus ipse eodem loco ostendat. *Sed quæritur*, inquit, *à quo intellectus interpretetur eorum quæ ad hæreses faciant.* Id est, Quum perspicuum sit hæreticos è Scripturis occasionem quærere errorum, quæritur vnde illa nascatur interpretatio, ex qua hæresis emanet. Scripturáne sit causa illius erroris quem ab ipsa prætexunt hæretici. *Minimè omnium, deinde respondet, sed à diabolo, cuius sunt partes interuertendi veritatem & qui ipsas quoque res sacramentorum diuinorum in idolorum mysteriis æmulatur.* Hæc sunt ipsa Tertulliani verba. Non igitur à Scriptura, sed à Diabolo est, Scripturæ abusus.

At idcircóne minus sua constabit Scriptura autoritas, quòd eam hæretici prætexant? Idem Tertull. respondet. *Sed & ipsi hæretici de Scripturis agunt, & de Scripturis suadent. Aliunde scilicet loqui possent de rebus fidei, nisi ex literis fidei?* Num Scripturarum

rum ipsarum vitio? Minimè, inquit idem. *Hæc regula à Christo instituta, nullas habet apud nos quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt.* Et ibidem, *Scripturam qui non recipiunt, nec Spiritum sanctum possunt agnoscere discentibus missum, sed nec Ecclesiã se dicant defendere.* Et in eodem libro de analogia fidei, vera intelligendæ Scripturæ regula loquẽs: *Fides in regula posita est: habes legem & salutem de obseruatione legis &c. Quæramus in nostro, & à nostro, & de nostro. In quo? Duntaxat quod salua regula fidei potest in quæstionem deuenire. Regula est autem fidei, vt iam hinc quod defendimus, profiteamur: & c.* ne vniuersum locũ exscribam, in quo summam contexit Apostolicæ doctrinæ Symbolo comprehensæ, quam Apostolorum scirptis contineri qui negat, eo ipso mendacij conuincitur. Reliquam verò doctrinam (vt Tertullianeis verbis vtar) *de mendacio præiudicandam esse*, At vltra Scripturæ cancellos nemini fas esse egredi, his verbis docet idem autor: *Vnum vtique & certum aliud institutum esse à Christo, quod credere omni modo debeant nationes, & idcirco quærere, vt possint quum inuenerint, credere.* VNIVS porrò & CERTI INSTITVTI INFINITA INQVISITIO *non potest esse: quærendum est donec inuenias, & credendum vbi inueneris: & nihil amplius nisi custodiendu quod credidisti: dum hoc insuper credis aliud nũ esse credendum, ideóque nec requirẽdum quum id inueneris & credideris: quòd ab eo institutum est qui non aliud tibi mandat inquirendum quàm quod instituit. De hoc autem siquis dubitat, constabit penes nos esse id quod à Christo institutum est.*

His verbis Tertullianus affatur Iesuitas Verbi non-scripti fabros. Ecquis enim quærendi modus erit, si extra Scripturam diuagemur? Non posse veritatis, quæ vna & certa est, infinitam esse inquisitionem: at in Scriptura certos definitósque cancellos ad eius cognitionem nobis esse da

Universidad de Deusto
Biblioteca

tos, vt vlterius nihil quæramus, sed inuentę veri-
tati acquiescamus: si quis vlterius quærat, non ta-
men minus constaturam veritati in Scriptura re-
uelatæ fidem & autoritatem, rectè dixit, vir do-
ctissimus, vt omnibus Verbi non-scripti diuor-
tiis omnes aditus intercludat.

Et audes, modestissime Antiquator, Tertulli-
num aduocare testę aduersus scripturam, vt eam
non inutilem modò sed planè pernicioſam esse
demonstres, eo nomine videlicet quod hæretici
illa abutantur? Fallaciæ Sophisticę elenchum Pe-
trus iam Tertullianum docuerat, Indoctos pa-
rúmque stabiles detorquere Scripturas suo ipso-
rum exitio: vt errorum quos è Scripturis detor-
quent hæretici, causam non in ipsis Scripturis
sed in phanaticorum hominum impudęter Scri-
pturis abutentium, cerebris inueniamus.

DE SECVNDO LOCO

Tertulli. ex eodem libro, *Sed vtantur*
Hæretici omnes Scripturis &c.

HAYVS.

Et alio loco in eandem sententiam scribit ide-
Sed vtantur hæretici omnes Scripturis eius
cuius vtuntur etiam mundo. erit illis ho-
quoque in testimoniũ iudicij, quod de exem-
plis ipsius blasphemias suas instruũt. Ibidem.

SERRANVS.

Hæretici, inquit Tertullianus, *sic vtuntur Scriptu-*
vt Mundo. Esto. At quis nescit illos abuti Mundo
Certè Mũdi opificem suis blasphemiis lacessiu-
ac proinde vt fures & latrones abutuntur ea
doctri-

donis. Sic Scriptura nimirum vtuntur, id est pro-
fana & scelerata audacia abutuntur. Abusum igi-
tur Scripturæ cur in Scripturam deriuas, quum
totus sit hæreticorum, omnísque culpa in ipsis
hæreat, atque adeò cõdemnatio & culpa? quem-
admodum disertè exponit Tertullianus his ver-
bis, *Erit illis hoc quoque in testimonium iudicij, quòd de*
exemplis ipsius blasphemias suas instruunt. Non au-
dis, Antiquator, reos peragi hæreticos propter a-
busum Scripturarum? Tu igitur, subtilissime dis-
putator, ex hoc Tertulliani testimonio collige,
Nõ modò inutilem sed pernicioſam Scripturam,
quòd illa hæretici abutantur: eadémque mente
& fronte adhibe consensum Augustini.

DE LOCO AVGVSTINI
è libro de fide & symbolo, cap. IX.
Multa de illo in Scripturis inue-
niuntur &c.

HAYVS.

Cum Tertul. consentit D. Augustinus scribens:
Multa de illo (Christo) in Scripturis inueniũ-
tur ita dicta, vt impias hæreticorum mentes,
prius volẽtes docere quàm nosse, in errorem
miserint. *Ibidem.*

SERRANVS.

Hayi argumentum est huiusmodi, Hæretici
priùs volentes docere quàm nosse, Scripturæ le-
ctione abusi, in errorem se dant præcipites. Ergo
Scriptura, vt hæresẽon errorúmque causa, planè
repudianda est.

Alias res agis, Hay: crassissima Elenchi ignora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tione abreptus, Augustinus disertè accusat hæreticos temeritatis & procacitatis, quòd prius velint docere quàm discere, atque adeò Scripturarum imperiti Scripturis abutuntur. Tu verò, commodus scilicet Augustini interpres, Scripturas accusas, hæreticorum culpam in ipsas Scripturas deriuans. Quidnam est non modò nugari, sed insanire, si hoc non est?

HAYVS.

Et quamuis nullum contra hanctuam fallam opinionem haberemus Catholici Scriptoris testimonium, res ipsa omnino conuinceret: cum nullum à Christo nato extiterit tempus, in quo tot errorum monstra viguerint, ac nostro infelici sæculo, quo sacræ Scripturæ passim omnium linguis, ab omnium generum siue vllo delectu curiosè lectitantur. Pag. 119.

SERRANVS.

Hoc sextum Hayi argumentum verè Iesuiticũ, eòdem delirio quo superiora, laborat. Est autem huiusmodi.

Blasphemũ Hayi argumentum.

Christi tempore longè plures dæmoniaci extiterunt, quàm vnquam extitissent. Ergo Euangelium Christi est explodendum vt diabolica doctrina.

Nonne vides, insane, quo te Diabolus agat, præcipitem? Accusa Diabolum mendacij Patrem, qui doctrinam veritatis, cui se Diabolus opponit, sana hæreticorum ingenia impellens ad errores inseminandos. Sic Apostolorum etiam temporibus complures lupi subingrediebantur, qui veritatem obscurarent pacémque Ecclesię perturbarent: & extremis temporibus exsurrecturos pseudo-

dochristos concionatur Christus, & pseudochristos tantæ efficaciæ, vt si fieri possit ipsos etiam electos seducant: & ex Domini doctrina Paulus multos à fide defecturos prædicit. Ex illis ergo temporum variorum circumstantiis conclude, magnè Logice, Neque veritatẽ à Christo annuntiatam, neque ab Apostolis, neque ab Apostolorum successoribus: quòd Samosatenus, quòd Arius, quòd Nestorius, quòd Eutyches, quòd omnis denique cæterorum furiosorum turba blasphemias suas euomuerint, conclude, Euãgelium non esse Euangelium. Quòd oriente Sole varij vapores è terra exhalentur, conclude, solem esse humidum. Imo insaniam tuam si tu non agnoscis, & infelicis apostasiæ tuæ furor te transuersum agit, sobrij Lectores animaduertent inter omnes impostores quos hæc delira Mundi senectus videt, longè perniciosiores esse Iesuitas, qui non tamen efficient vt Euangelium desinat esse Euangelium: quod suam naturam constanter conseruabit, odor vitæ ad vitam iis qui seruantur: odor mortis ad mortem, iis qui pereunt.

Euangeliũ nõ est causa turbarũ, sed satan & impij, qui se opponunt Euãgelio.

HAYVS.

Quòd de delira mundi senecta subiicis, non assequor quorsum spectet, nisi Christo Domino διὰ τοῦ σαρκασμοῦ velis illudere, quum tempus hoc in quo lux Euangelii per extremas terrarum oras, magno Christianæ Ecclesiæ commodo peruagatur, Deliram mundi senectam appellas. Hoc tuum Democriticum dictum in cæteris Sectæ vestræ blasphemiis merito reponendum indicabis. Pag. 119.

SERRANVS.

Non est mirum te non assequi quid sit delira-

Universidad de Deusto
Biblioteca

re, quum delires. Sani & sobrij norunt in his e
tremis temporibus delirare mundum, illiúsq
deliria Iesuiticis fascinis quotidie adaugeri. L
cem ergo Euangelij per extremas terrarum or
vis peruagari. Bona verba quæso, mi homo. Sic
cine sapis, vt post lõgam disputationem nos in
falli posse existimes? Vestræigitur discursatio
nes erunt peruagantis Euangelij errores. *Per*
gandi enim vocabulo Euangelium Iesuiticum
Apostolico & vero Euangelio rectè discrimin
sti: & peculiaris circumstantia ostendit te n
loqui de Euangelio Apostolorum, quum Apost
lorum Scripturas his extremis temporibus n
modò inutiles, sed pernicioſas esse arbitrêre. I
qua igitur fronte Christum appellas autor
tuæ insaniæ, quum non aliud agnoscat Euang
quàm quod sui Apostoli & voce & scripto
cuerunt? At ais me σαρκάζειν. imo scito me serv
qui aduersus te, qui Christi autoritatem tanc
minuis, quàtùm illius Scripturis detrahis. Sc
mihi σαρκασμὸν siue Democriticum dictum ob
cias, audi ipsum Tertullianum quo te σαρκασ
non Democritico sed verè Christiano, vt ver
tis hostem persequatur eo nomine quod Verb
quoddam scriptum præter illud quod ab Apo
lis scriptum est, imagineris. *Quid*, inquit, *erg*
cent qui illam stuprauerint adulterio hæretico vir
traditam à Christo? Credo allegabunt nihil vnquam
illo vel ab Apostolis eius, de sæuis & peruersis doct
futuris prænuntiatum, & de cauendis abominandisq
ceptum. Ecquis non videt idipsum esse quo
dò excipiebas, Hay, de Euangelij luce per vni
sum terrarum orbem peruaganda extremis te
poribus, quasi nulli sint futuri errores in ext
ma mundi senecta? *Agnoscent suam potius culpam*
quit Tertull. *& suorum qui nos non ante præstitu*

runt. Ita pergit Hayus apostata veritati cognitæ obluctari. *Adiiciens præterea*, idem ait, *multa de autoritate cuiusque doctoris hæretici, illos maximè doctrinæ suæ fidē confirmasse, mortuos suscitasse debiles reformasse, futura significasse, vti meritò Apostoli crederētur: quasi nec hoc* SCRIPTVM SIT, *vēturos multos qui etia virtutes multas ædērent, ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis.* Layolæ mysteria, Iesuiticas gloriationes de noui orbis populis Christo subactis, miracula Variè ab illis ædita non audis, erudite Lector: neque reminiscēris APOSTOLORVM nomine, Iesuitas disertè gloriari? *Itaque ventam*, inquit Tertull. merebuntur. id est grauissimas pœnas qui perspicuæ veritati volentes-scientes aduersantur. Pergit Tertullianus, *Si verò memores dominicarum & Apostolicarum* SCRIPTVRARVM *& denuntiationum in fide integra steterint, credo de venia periclitabuntur, respondēre Deo: Prænuntiaueram planè futuros fallaciæ magistros in meo nomine & Prophetarum & Apostolorum etiam, & discentibus meis eādem ad vos prædicare mandaueram: sed quum vos non crederetis,* SEMEL EVANGELIVM *& eiusdem regulæ doctrinam Apostolis meis delegaueram: sed libuit mihi postea* ALIQVA INDE MVTARE. *Resurrectio etiam promiseram carnis: sed recogitaui me implere non posse. Natum me ostenderam ex virgine, sed turpe postea mihi visum est. Prohibueram vos auēs eas qui exorbitant, & fidei veritatis periculum non cauēt.* id est, Qui rectam veritatis viam quam perscribit Scriptura, reliquerint, multiplicibus laqueis se inuoluunt, variis erroribus circumferuntur, idcirco errantes quia nesciunt quid opinentur, vel sine Scripturis, vel non intelligentes Scripturas, quemadmodum ait Filius Dei.

Ioan. 4. 22.

Tu igitur, Hay, Tertullianum vobis absurdissima quæque sine Scriptura comminiscentibus il-

ludentem, & contra Scripturas insomnia & prę-
stigias ostentantibus vobis sanctè insultantes
non audis : eóque nomine maximè vobis indi-
gnantem quòd Scripturæ autoritatem eleuetis
vt nouam doctrinam, nouos religionis ritus, no-
uam salutis viam inducatis?

HAYVS.

*Tu assurgis Ioanni, quòd Ioannem fecisse pu-
bare non poteris: & tamen non puduit te nobis
cere, Vel Ioannem argui te mendacii. Haec
Caluini vestri religio, qui Apostolis ipsique Spi-
tui sancto præscribit.* Pag. 119.

SERRANVS.

Ioannes respondet, te non modò id sibi ass-
gere, sed extra omnem effingendi veri speci-
impudenter euagari. Causam enim diserte red-
cur omnia singulatim nō scripserit, quæ Chris
dixit & fecit, Quòd mundus nimirum non ca-
capturus eos libros, qui his de rebus scribere
tur, quorum verborum hæc est sententia, Ho
num ingenia tantum rerum multitudinem sc
non posse, quemadmodum angusta vasa magn
rerum copiam non capiunt. Ita factum esse
propter imbecillitatem virium humanarum,
rerum maximarum copiosa cognitio in Summa
quandam ἐπιδοσιν, lucu!entámque consonantiam
quatuor Euangelistis reuocaretur. Hanc enim
ram germanámque esse loci huius sententiam
iam ostendimus supra. Meus autem diuinator
gentem quandam librorum congeriem imagi
tur quæ hanc Vniuersitatem compleat vsque a
sphæram Lunæ.

Denique, bonæ fidei interpres ait, Caluinum
Apostol

Apostolis ipsique Spiritu sancto præscribere. Quî
verò? Locū illum, Hay, quem è Caluino profers,
age, expendamus. Caluini hæc sunt verba. *Esto ig-* Inst. 4. 8. 8
itur hoc firmum axioma, Non aliud habendum esse
Dei verbum, cui detur in Ecclesia locus, quàm
quod Lege primùm & Prophetis, deinde scriptis
Apostolicis continetur: nec alium esse ritè doce-
di in Ecclesia modum, nisi ex eius Verbi præscri-
pto & norma. Hinc etiam colligimus, non aliud
permissum fuisse Apostolis quàm quod olim ha-
buerāt Prophetæ: nempe vt veterem Scripturam
exponerent, ac ostenderent in Christo completa
esse quæ illic traduntur: idipsum tamen facerent
nisi ex Domino, hoc est præeunte & verba quo-
dammodo dictante Christi spiritu. Hac enim le-
ge eorum legationem definiuit Christus, quum
iussit vt irent ac docerent, non quæ temerè ipsi
essent fabricati, sed quæcunque ipsis præceperat.
Et eodem loco, *Et quia quæ audierant & didicerant
ex ore magistri*, capere pro sua ruditate non pote-
rant, Spiritus veritatis illis promittitur, à quo di-
rigantur in veram omnium intelligentiam. Illa
enim restrictio attente notāda, vbi partes Spiri-
tui sancto assignat, suggerere quæcunque antè
ore docuit. Hæc sunt ipsa Caluini verba. Hoc-
cine est præscribere verbo & Spiritui sancto?

HAYVS.

*Acumen hoc est planè Caluini ministro dignum,
quo nihil vnquam ineptius legi. Verbum non-scri
ptum illud appellamus, quod in sacræ Scripturæ
libris aperte non continetur. Nemo est nostrum,
qui Canones Apostolorum, & Scripta Clementis
in Canonicis libris numeret. Restitue nobis διλημ-
ματος tui cornua, quæ paucis verbis conuulsa vi-
des.* Pag. 119.

SERRANVS.

QVID ais igitur, acutissime Disputator? Negas nimirum vos numerare Canones Apostolorum & scripta Clementis in scriptis canonicis & idcirco mihi conuitiaris quasi ego affirmarem id à vobis dici. Hoc ego non scripsi. Redi ad meum codicem. Status quæstionis est, Sítne duplex Dei Verbum: vnum, scriptum: alterum, non scriptum. Certè, Verbum scriptum esse Prophetarum & Apostolorum doctrinam scripto commendatam, id est Scripturam sacram, inter nos conuenit. Restabat vt exploraremus quídnam sit Non-scriptum Verbum. Dicebam igitur quærendos esse illos testes siue auritos siue oculatos, quorum fidei hoc Verbum non-scriptum sit commendatum. quod quàm operosum sit, prudentiæ tuæ est, erudite Hay, considerare. Eruenda omnia à te erit Antiquitas, & omnes Verbi illius non scripti cellæ erunt perlustrandæ, an custodum illorum aliquis in illis lateat. Gedò igitur, Hay, cubinam gentium est Verbum illud non-scriptum. Equidem quærebam Canonés ne illi Apostolorum, quos tanti facitis, & Clementis Διατυπώσεις quæ appellantur sint verbum illud non-scriptum. Hæc ipsa verba è meo libello, si memoria exciderunt, recognoscito. Teneamus ἐπ' ἀυτοφώρῳ, ne conuitiorum nube fugam quæras. Sit igitur hoc inter nos ratum, Apostolorum canonas, & Clementis diatyposes illas in canonicis scripturis minimè contineri. Erunt igitur canones non-canonici, & ἀτυποι τύποι: quum nec in Scriptura sed hominum arbitrio innitantur & sint de aliena. Hoc absurdum è tuis verbis naturam Hay, si potes, dissoluito. Audit Lector monstra, & huiusmodi quidem qualia nouus Iesuitarum ordo

Absurdũ cõgeries.

bis parit & alit. Hayus autem quomodò illis obstetricabitur? Magnum est pelagus. Enatabunt, ni ad Scyllæos scopulos illiserint. At ne nos horum mysteriorũ imperitos incertis animis dimittito. Duas Verbi illius non-scripti tui species audimus. nam aliud audimus Scriptum non-scriptum aliud reuera non-scriptum, De vltimo dicemus modò: at quídnam hoc monstri est? Verbum non-scriptum quod sit scriptum. Contradictum συμπλοκὴν audio, exitum non video. Intelligo quid dicas. Non-scriptum idcirco appellari, quod in Prophetarum & Apostolorum scriptis minimè contineatur. Video illud esse verissimum. nam de vestris illis mysteriis quæ è Verbi illius non-scripti penu depromitis, scio ne verbulum quidem extare in Scriptura: nisi quod eorum refutandorum rationes in ea extent, efficere velis illa extare in Scriptura. Sit igitur illud Verbum non-scriptum reuera non-scriptum. Quicquid igitur Scripturæ literis non continetur, erit non-scriptum Verbum, eiusdem cum scripto autoritatis. Hæc sunt vestræ factionis verba: at non vides quídnam inde consequatur.

Latissima profectò erit Verbi illius non-scripti seges. Platonis, Aristotelis, Platonicorum, Aristotelicorũ, sanorum & insanorum dogmata siue opiniones illiúsne generis ambitu cõtinebuntur? Non sentis κεφαλοπονεῖ disputator, quò te abripiat contradicendi libido? Si enim quicquid Scripturæ literis non continetur, est Verbum non-scriptum, quî omnium phanaticorum insomnia non erunt Verbum-scriptum? Certè limitandum erit tuum illud τὸ καθόλου ἀδιόριστον, & venia petenda temeritatis.

At de rebus fidei do te intelligere. Quónam etiam pergis? *Vnius igitur & certi instituti infinita e-*

" rit inquisitio (vt Tertulliani verbis vtar) humani in-
genij leuitas cõcipiet, & pariet noua in dies com-
menta, nouas opiniones, & erunt Verbi illius no-
scripti fœtus, eiusdem cum Scripturæ decreti
autoritatis. Maximùm verò intelligendi compe-
dium. Id quidem Scripturæ literis non contine-
ri sed Verbi non-scripti mysteriis sanciri! Ecce
insaniæ non quadrabit cothurnus iste Verbi non
scripti? Scio quidem Apostatas ita sentire, qu
bus religio ludus est: neque ignoro Hayum Ap
stratam de rebus omnibus Academicè & in vtr
que partem disputare: at nobis non ita videt
quibus vna est veritas, vna fides & vna religio

HAYVS.

Verbum non-scriptum cum scripto Verbo
pugnat. Quòd si tu docere poteris, Christi Ec
siam vel minimum dogma non-scriptum V
scripto repugnans tradidisse, de nobis te triump
se apud tuos iactitato. Pag. 119.

SERRANVS.

Iactitationes sunt Iesuitis vernaculæ: has
clesia Dei in cuius sinu educatus fui, planè ig
rat: accipio tamen conditionem, & ea qui
lege vt è maximis religionis dogmatibus tr
phum mihi largiaris. Sic igitur habeto.

Triũphus veritatis ex ipso Hayi assẽ su. Hæc autẽ exẽ pli causa, Hayo qui dẽ ipso vt

SALVTARIS doctrinæ fundamentum, q
tùm in se est, euertit Verbum illud non scripto
Scripturæ è diametro repugnans. Scriptura,
cet vnicum Deum esse inuocandum. Verb
non-scriptum, Sanctorum inuocationem
trà statuit.

Scriptura, vnum Deum verum esse docet

fectè misericordem & perfectè iustum, qui Fi-
lium suum in mundum misit, vt quicunque
credit in eum, habeat vitam æternam. Ver-
bum non-scriptum, docet meritis & satisfa-
ctionibus hominum conciliari Deum, ac pro-
inde non esse perfectè iustum, quippe qui im-
perfecta corruptorum hominum satisfactione
sit contentus: nec perfectè misericordem,
qui id tantùm pro bonitate sua suppleat
quod hominum meritis deest. id est ido-
lum, Dei nomine, ad imaginarij illius & fi-
ctitij numinis insaniam prętexto, suis repræ-
sentat.

gente, af-
ferri Le-
ctor agno
scat.

Scriptura, Iesum Christum vnicum & sempi-
ternum generis humani redemptorem & media
torem, Ecclesiæ suæ caput, verum Deum & ve-
rum hominem esse docet. Verbum non-scri-
ptum, Sanctorum sanguinem ad Christi sangui-
nem adiungit, meritorum thesaurũ siue ærarium
in hominum meritis statuit: varios mediatores
disertè compellat, ab illis salutem petit: caput vi-
sibile Pontificem Romanum cum Christo agglu-
tinat, vt duo sint vni corpori capita: Christi cor-
pus è cœlo elicit, in Eucharistiæ sacramento mul
tifariam locat, panem & vinum in corpus trans-
substantiat siue transformat, ac proinde corporis
veritatem negat: Christo nobiscum diuinitatis
suæ omnipotentia semper & vbique præsentissi-
mo legatos affingit, vicarium vt absenti legat: ei
vicario summam autoritatem tribuit, eum appel
lat Deum, seruandi & perdendi animas potesta-
tem hactenus ei constare dicit, vt quum ipse om-
nes iudicat, à nemine sit iudicandus, etiamsi ani-
mas cateruatim ducat mancipio gehennæ.

Scriptura, vnico vnici Christi sacrificio, ne-
que vnquam iterando, nos seruari affirmat. Ver-

bum non-scriptum, Missæ sacrificium pro viuis & mortuis offerendum, illo vt opere operato nos consequi remissionem peccatorum in dies.

Scriptura, affirmat nos Christi sanguine purgari, peccata nostra planè expiari, Deum illo pretio pro nobis persoluto verè placari, vt Christus sit nobis vnicus καθαρισμὸς & ἱλασμὸς.. Verbum non-scriptum, contrà docet Christum satisfeciſſe tantùm pro peccatis Baptismum præcedentibus ad peccata Baptismum consequentia verò quòd attinet, culpam tantum remitti per Christũ, pœnam autem igni Purgatorio sic eluendum tradi vt ex infinita finitam Missarum sacrificiis & o oblationibus fiat, animis ex hac vita ad pœnas las cum suppliciorum illorum horrore emigran tibus.

Scriptura, docet nos natura filios iræ sine Chr sto nihil posse. Verbum non-scriptum, Liber arbitrij ἀυτεξούσιον & facultatem sic nobis consti re, vt vel vitam vel mortem eligere pro arbitrio valeamus. Scriptura, docet nos sola fide sine op ribus iustificari: Verbum non-scriptum, nos op ribus nostris mereri vitam æternam.

Scriptura ait, *Non habebis imagines vt eas colas.* Verbum non-scriptum, *Imagines tibi in templis hab to, eas adorato.*

Scriptura, duo tantùm sacramenta Baptismu & Cœnam, præscribit. Verbum non-scriptum septem sacramenta describit.

Scriptura, vult nos vti sobriè creaturis De nullo ciborum discrimine, & matrimonium ve cat honorabile & sanctum, cuius vsum mand ad carnis intemperies fugiendas: & matrimon ciborúmq; interdicta diabolorum doctrinas ap pellat. Verbum non-scriptum, ciborum discr mina certis diebus indicit: Matrimonium lo ctio

ctioribus Ecclesiæ membris vetat, vt profanum, matrimonio copulatos in carne esse, neque Deo placere posse affirmat.

Quid plura? neque enim consilium est omnes Scripturæ & Verbi non-scripti ἀνατάσεις commemoratę. Volui Hayo aliquid condonare, pacisscenti se victum esse & triumpho nostro inuehẽdum, si ostendero Verbum illud non-scriptum Romanæ Ecclesiæ cum Scriptura repugnare. Ex pauculis his quæ vt aduersario meo gratificarer, hîc obiter annotaui: è quibus mihi triumphum deberi, è pacti-conuenti formula, Iesuita, si negas, non audis eruditorum piorúmque aduersus te voces? Atque de his quidem hactenus: quum autem in hoc Ioannis testimonio obscurando variè euagatus fuerit Hayus, neque ad meam demonstrationem ex illo conformatam respondeˊrit, operæpretium fuerit eam breuiter repræsentare, vt huic sermoni clausula adhibeatur.

DEMONSTRATIO E Ioannis testimonio in vtranque partem conformata.

Ἀναστάσιν..

Si Prophetarum & Apostolorum scriptura, est « Verbum Dei: si Verbum Dei vnam vnius Dei ve- « ritatem docet: si nullum aliud Euangelium agno- « sci debet quàm quod Apostoli prædicarunt: ne- « que aliud scripserunt quàm quod prædicarunt: « consequitur, Non posse induci Verbum Non- « Scripvm, eiusdem cum Scripto autoritatis & « potestatis, quin & aliud Dei Verbum, & alius « Deus & alia veritas, aliud denique Euangelium « inducatur. Quod consequens quum sit absurdissi- «

« mum, ecquis non animaduertat antecedentis « absurditatem?

MAIORIS autem, quo hæc absurda demon- « strantur, hæc est explicatio. Verbum illud Iesuiti- « cum quod ad scripti discrimen, vernaculo voca- « bulo NON-SCRIPTVM appellatur, est vel idem « cum scripto, vel aliud. Si aliud non potest esse ve- « rum, quia non potest esse veritas multiplex: ac « proinde, Aliud docere, est falsum docere, id est, ψ « Ετεροδιδασκαλεῖν, est ψευδοδιδασκαλεῖν. Sic idem, cu- « noua specie Scriptum non-Scripto opponitur? « Quod si idem est substantia, circūstantiis varium « & multiplex, res eòdem planè recidit: ac proin- « de, inanis est & futilis repetitio. id est, Ἀδολεσχια « Reliquitur igitur totum illud commentum « de Verbo Non-scripto commentum Iesuitarum « esse idolum & carcinoma veritatis. Atque ita quidem ἀναπόδειξιν Demonstratio ἐξ ἀδύνατου conficiatur.

Κατασκευαστικὴ autem hoc modo.

« Ioannes ait se ea scripsisse quæ satis erāt ad fidē « tem credentium: & Christus pollicetur se illa ip « discipulorum memoriam reuocaturum quæ ipse « ipsis dixerat: & quæ postea ipsi, auriti & oculati « testes, scripto commendarunt ad perpetuum Ec- « clesiæ vsum. Ergo Scripturæ vsus non modò satis « est ad salutem, sed omnes quoque non-scripti « Verbi artes à nouis hominibus excogitatas ex- « terminat ab Ecclesia. QVOD ERAT DEMON- STRANDVM.

LOCVS DE TRADITIO- nibus, id est, *quænam recipiendæ, & quæ contrà repudiandæ.*

HAY VS

HAYVS.

Nullam profers repugnantiam, Minister, sed incredibilem tuam insciam prodis. Quis te sic argumentari docuit? Apostolus ait se id tradidisse quod accepit à Domino. Ergo quod de Pauli traditionibus profertur planè repugnat non scripti illius verbi decretis. *Pag.* 119.

SERRANVS.

Veratro tibi opus est, Iesuita, non argumentis, qui Solem meridie non vides. Cedò enim quidnam Corinthiis tradidit Paulus? Cœnæ institutionem, quam à Domino acceperat. Hæc Apostoli verba num insciтè profero? *Ego* ACCEPI *à Domino quod tradidi vobis.* Id verò Paulus quod Corinthiis viua voce exposuit: nónne id scripsit: & nisi scripsisset, quomodò intelligeremus traditū: id est, quomodo traditum est, nisi scripto? Satísne igitur sanus es, Mome, qui me insciтiæ insimulas, quòd affirmem Traditionem Apostolicam de Cœna Domini, esse scriptam: & non vides me à Paulo edoctum sic argumentari?

Traditionu VOX pro ipsa scriptura.

Apostolus Cœnæ institutionem vocat Traditionem, *quam Corinthiis, vniuersaque adeò Ecclesiæ scripto reliquit. Apostolicæ igitur traditiones ab Apostolis scriptæ sunt, ac proinde non possunt Verbi non-scripti Iesuitici ambitu contineri.*

HAYVS.

Negare non poteris quin Apostolus scripserit se tradidisse Corinthiis quod à Domino accepe-

rat, Hanc autem traditionem non aut fuisse mandatam literis, neque se in vllius scripto legisse, verùm contrarium insinuat. Quare concludemus, Corinthios sine scripto accepisse Encharistiæ institutionem. Pag. 120.

SERRANVS.

Egóne id, Hay, negem quod omnes vident me maximè affirmare. Sic audent mulierculæ in foro. At vide, subtilissime Theologe, quàm bellè consequatur: Paulus à Domino accepit sacrę Cœnæ institutionem. Ergo eam non scripsit. Non sentis te vertigine abripi? Atqui in vllius scripto ais, illam non legit. Auges insaniam. Euangelistæ enim illius institutionem, quam à Domino acceperant, nunquid literis mandarunt Pauli tempore? Nam authenticorum & oculatorum testium scripta Paulus non legerat? Exstabant in lucem Ecclesiæ Matthæi, Marci, Lucæ scripta, & omnium fidelium manibus terebantur. Nũ illa Paulus negligexisset, qui Prophetarum scripta tã accuratè legebat? Conuellis religionis Christianæ principia, & audes te negare Anabaptistã qui Anabaptistarum mysteria tam sępe inculcas? Quęrebas solicitè a Scoticis quęstionibus, Ecquis nobis persuadet quatuor esse Euãgelistas, & sint illa Euangelistarum scripta quę illorum nomine circumferũtur. Hęccine non sunt acroamatica & angustiora secreta anabaptistarum & atheorum? Verùm res aliter se habet, irrisor Sacrę Cœnę institutionẽ, quam Paulus traditionem appellat, à tribus locupletissimę fidei notariis summa accuratione perscriptam fuisse omnes intelligunt, & ab ipso tãdem Paulo, sicuti perspicuum est qui licet ἀμύητος vocatum se fuisse testatur, non tamen neglexit scri-

pta probatissimorum virorum, quos ad has operas Christus destinauerat. Itaque nemo non sanus videt, & vanum esse vestrum de traditionibus non-scriptis commentum, & te, Hay, mente captum esse, qui è Pauli ad Corinthios scripta epistola, Corinthios sine scripto accepisse Eucharistiæ institutionem concludis. Hæccine verò Hayanæ sobrietatis, Lector erudite, emblemata non vides? At similes habeant labra lactucas: quoniam tamen Hayo proprium & solenne est, re primaria prætermissa, in circumstantiolis apiculisque variè vellicandis circumuagari: operæpretium est me nonnulla præfari, antequàm ad illius exceptiones respondeam, vt instituti sermonis ratio vsusq; intelligatur. Argumentum igitur Pontificiorum commemorabo, illud refutabo, veram denique de veris legitimisque traditionibus sententiam notabo: hisque ita constitutis, ad peculiares illius exceptiones respondebo.

ARGVMENTVM PONTIFICIORVM.

Quicquid in Scriptura commendatur, ratum habendum est.

Traditiones non-scriptæ in Scriptura commendantur.

Ratæ igitur sunt habendæ: atque ex vi consequentis Verbum non-scriptum pari autoritate & potestate esse debet cum Verbo scripto.

Maior sua luce perspicua est. Minorem inde probant quòd in Scriptura παραδόσεως, id est traditionis, & διατάξεως, id est constitutionis siue ordinationis frequens fiat mentio. Loci sunt manifesti, ne in re cognita probanda adhibeam testes non-necessarios. Damus

Universidad de Deusto
Biblioteca

« nos quoque Traditiones siue constitutiones
« commendari à Scriptura: sed quæ & quales
« sint traditiones illæ, & quatenus recipiendæ
« hoc verò discipiendum esse dicimus. Sit i
« gitur hęc

RESPONSIO AD ILLVD ARGVMENTVM.

Fateor maiorem, imo vt verè nostram, adue
sus Iesuitarum Scripturæ hostium versutias: (qu
Scripturam non alio consilio commendāt quā
vt illius autoritatem euertant) liberali manu c
uendico? Minorem distinguo, quia παράδοσις &
id est Traditionis vocabulum est ἀμφίσημον & a
quiuoquum. At argumentum ab homonym
sumptum, est fallax & planè nullum. Vocis igitu
homonymia est dispescenda atque explicanda

Tradendi & traditionis voces multiplices.

TRADENDI vocabulum commune est & v
ritati & mendacio. idcirco Traditionis quoq
vox vtrique tribuitur. Filius Dei damnat παρά
σιν, id est traditionem Pharisæorum, his verbi
Irritum fecistis mandatum Dei per traditionem vest
Apostolus inter Euangelij corruptelas recen
παράδοσιν ἀνθρώπων, *hominu traditionem*. Petrus, a
τροπόητος πατρικῆς παραδότου, id *conuersationem ex patrum t*
ditionibus acceptam, ματαίαν, id est vanam appella
Paulus contrà, ait se Corinthiis παραδόσεις Cœc
institutionem, id est *tradidisse quam à Domino accep*
rat: & suas παραδόσεις *traditiones*, & διατάξεις *cons*
tutiones commendat: sicuti & Lucas, Apostolo
quum igitur Tradendi siue Traditionis voces
læ adhibebuntur, non rectè concludetur ag
Verbo illo, Iesuitæ, vestro non-Scripto, quod
eiusdem cū Scriptura autoritatis. sed distingue
dum erit de quibus Traditionibus sermo fit in
tus.

tutus. Non enim ex voce æquiuoca & ambigua consequutio recta est, *Traditum est. Ergo est Verbum Dei.* nam tradūtur quoque hominum verba, Verbo Dei contraria: sed videndum est quídnam tradatur, veritáne an mendacium. Ipsarum igitur Traditionum discrimina sunt ostendenda.

TRADITIONVM DISCRIMINA.

TRADENDI vocabulum omnibus rebus & veris & falsis commune, veritati propriè vendicandum atque asserendum est: vt constituamus eas traditiones esse amplectendas quæ veritati sunt consentaneæ, & veritatem nobis repræsentant. Itaque Traditionum aliæ sunt Apostolicæ, aliæ Apostaticæ, vt loquitur Tertullianus. Illarū explorandarum diiudicandarúmque vna regula est, Verbum Dei, indubitata nimirum veritas, ac proinde constans & perpetua veritatis regula. Omnino ratum est ἀξίωμα, *Scripturam esse diuinitus inspiratam, non propriæ explicationis, non hominum arbitrio inductam: sed quæ sancti homines à Deo acceperunt, id bona fide hominibus tradidisse.* quod enim de se testatur Paulus, omnibus fidis Dei seruis conuenit: *Equidem accepi à Domino quod tradidi vobis.* Ita veritatem suam seruis suis tradidit Dominus, quam scripto fideliter mandarunt, vt eam Ecclesiæ traderent: sic Tradendi vocabulum Scripturæ tribuitur generatim, quemadmodū è Prophetarum præfationibus constat: & Lucas diserte testatur, se scripsisse historiam Euangelij quam oculati testes sibi tradidissent. Verùm illa Traditio nonscripta dici nequaquam potest, quum sit ipsa Scriptura. Fuit quidem tempus quum sacra doctrina Patribus à Deo reuelata ab iis sine scripto conseruaretur, & sanctis familiis discenda tradere-

Traditionis vox de doctrina & doctrinæ applicatione.

tur: at eadem doctrina ſtato tempore Dei mandato literis conſignata fuit, ne hominum arbitrio libidiníve exponeretur. In tabulas autem relata, nam deſiit Eccleſiæ tradi? Imo Scripturæ ſuæ cuſtodiam ſuis fidelibus commiſit Deus: quod priuilegium Iudæis conſtitiſſe prænuntiat Apoſtolus, vt eis nimirum eloquia Dei crederẽtur. Eloquia autem illa Scripturam eſſe veteris inſtrumenti, id eſt, Moſis & Prophetarum ſcripta, ecquis dubitarit? Vnum igitur veræ traditionis genus, ſumpto latiùs vocabulo, Scripturam eſſe perſpicuum eſt, ſiue doctrinam, ſiue diſciplinam doctrinæ ὑποτύπωσιν & animam conſideremus. Sicuti igitur ſacræ Cœnæ inſtitutionem Apoſtolus appellat Traditionem, ita Baptiſmi inſtitutio eſt Traditio: ita ligandi & ſoluendi poteſtas: ita hoc diſciplinæ principium, *Omnia decenter & ordine fiant in Eccleſia*, traditio eſt.

Iam verò illæ & doctrinæ & diſciplinæ principia accommodanda erant hominum neceſſitatibus, prout perſonarum, temporum, locorúmque circũſtantiæ efflagitabant. Doctrinæ igitur & Diſciplinæ ὀρθοτομίαν ſiue applicationẽ peculiari vocabulo *Traditiones* appellat Scriptura. De doctrinæ applicatione luculẽter apparet è ſeptimo priori ad Corinthios epiſtolæ: è prima etiam Chriſtianæ Eccleſiæ Synodo Hieroſolymis habita, in qua conſtitutæ ſunt leges de legitimo vſu rerum ἀδιαφόρων, vt & Gentium libertati & Iudæorum infirmitati conſuleretur. Hæc Synodi Decreta è ſempiternis doctrinæ diſciplinæque principiis conformata, *Traditiones* vocantur: quarum pars maxima vſu & conſuetudine conſeruabantur, quum pro rerum, perſonarum, temporúmque circũſtãtiis commutarentur. At quum concluſiones principiis ſuis ſint ὁμοφυεῖς & conſentaneæ, ecquis

Et de diſciplinę inſtitutis.

ecquis non videt illas traditiones communi genere contineri atque definiri: atque adeò nefas eſſe nouum quoddam Verbi genus (ſicuti loquitur Ieſuitarum Catechiſmus) diſtincto nomiine notari, vt indubitato Dei Verbo opponeretur. id eſt, ſit aliud ſcriptum Verbum, aliud non-ſcriptũ. In ſumma, hic eſt ſermonis ſtatus, Hay, vt probes Traditiones illas veſtras non-ſcriptas, eſſe Apoſtolicas. At quum nos euincamus, illas ab Apoſtolorum doctrina penitus diſſidere, quídni illas eſſe apoſtolicas cõſtituamus, & te veteratoriè Homonymiæ inuolucro illudere perſpicuę veritati? At ne cogar idem repetere, ad tuas exceptiones, agè, aggredior, vt veritatem illam fruſtra à te oppugnatam defendam.

RESPONSIO AD ſingulas Hayi exceptiones huic doctrinæ oppoſitas.

HAYVS.

Noli quæſo tibi eorum quæ in Eccleſia Romana fiunt, cognitionem arrogare: qua quum Virgines velari negas, aut te rerum noſtrarum imperitum, aut certè te falſitatis patrocinium ſuſcepiſſe profiteris. Accipe Concilii Tridentini decretum. Et D. Ambroſius ait Apoſtoli verba ad nondum velatam virginem pertinere. Lutheri autem meretrix, ſi vobis credimus, ancilla vitæ facta eſt, quum ex Monaſterio ad inceſtos Apoſtatæ complexus conuolauit. Pag. 120.

SERRANVS.

Romanæ Eccleſiæ res noui ſicuti venena Op-

pianus, vt illis nimirum ἀλεξιφάρμακα è veritatis cognitione opponam. At tu nimirum es vecors, Ieſuita,& humani generis hoſtis qui ſolas virgines eas in Gallia eſſe arbitraris quæ in cœnobiis Monialium, ſiue (vt vos Ieſuitæ elegantiùs loqui ſoletis) Veſtalium familiis aſſeruantur. Omnium autem phreneticorum dementiam ſuperas qui Concilij Tridentini decreta, nobis Eccleſiæ Romanæ admirabundis cultoribus tam ſolicitè oſtentes. Hæc enim rationum momenta maximi apud nos ſcilicet ſunt ponderis, vt maximo cum fructu à vobis ad nos permonendos vſurpentur. Creſcit verò cœcus furor, quum audes D. Ambroſij autoritatē ad tuas inſanias prętexere. Siccine enim omnem pudorem, Ieſuita, exuiſti vt affirmes Virgines Ambroſij tempore, Deo conſecratas, illis Monialibus eſſe ſimiles quas Antichriſtus cœnobiorum ſeptis concluſit? De monaſteriis ipſis loquor & de monaſtico genere in ſeminas ipſas perditè profuſo. De perſonis non loquor ipſis. palàm enim eſt honeſtas virgines plerasque monaſteriorum carceribus circumſepiri.

Veſtaliū chori in Papatu Antiquitati fuerunt incogniti.

Quod de Lutheri viri optimi & ſanctiſſimi nuptiis impudenter debaccharis, cur piis mirum videatur, quum in ipſam veritatem, cuius minister fuit Lutherus, tanta rabie efferuescas? Errantes homines Lutherus ad rectam veritatis viā reuocauit: legitimum Matrimonij vſum oſtendit, impurum cœlibatum diabolicæ (vt ait Spiritus Sanctus) doctrinæ fœtum damnauit: dum tu, inſeliciſſime Apoſtata, eum tuo nomine Apoſtatam appellas, quum diriori infauſtioríque nomine notare nō poſſes quàm tuo, neque veritatem quam prædicauit, impotentiùs oppugnare quàm metadacij machina. Omnino Antiquitatis ſermonem ſequutus ego, De virginibus velandis dixi, quum de mulieribus velandis dicere debuerim. nam Apoſtolus de omni muliere loquitur, πᾶσα γυνὴ. Omnino vt Græcarum mulierum immodeſtam inſanámque in capitibus ornandis intemperiem Paulus emendaret, ſacros conuentus adituris velum iniiecit. hæc enim omnibus fœminis communis erat modeſtiæ ratio, quam Traditio præſcribebat. Hæc tamen exoleuit. non enim vel omnes coniuges vel virgines velantur. Quòd ſi ſolas virgines in cœnobiis includi affirmes, vniuerſam, non modò Occitaniam ſed Europam, ad virginum ſuarum honorem conſeruandum inſurrecturam ſcito.

Hayi calūnia aduerſus Lutherum.

HAYVS.

Ridiculus planè es quum hoc decretum literis ſit tradutum, quod etiam ipſa ſine ſcriptis natura ſatis per ſe docet. Pag. 120.

SERRANVS.

Riſum placere meo Ieſuitæ non eſt nouū, quippe cui ſolenne eſt ludere in re ſeria. Verùm id vir prudentiſſimus ridiculum appellat, quod ipſum facere perſpicuum eſt, vt à veritate coactus ſuo ſe ingulet gladio. Quàm enim ridiculum eſt, Traditiones ſcriptas non-ſcriptas appellare in eáque ſpecie nouum Verbi genus inducere, quod Nō-ſcriptum vocetur? Scio, Hay, traditiones illas Apoſtolorum, quę ad noſtram cognitionem perue nerunt, ſcriptas eſſe: ſed ex illis affirmo de cæteris omnibus faciendum eſſe iudicium. Quantæ autem eſt, impudentiæ tuæ de rebus incognitis tam aſſeueranter ſtatuere! Si maxima Apoſtolicarum traditionum pars, poſtquam perſonis tem-

poribúſq; ſeruierunt, deſiderantur: ecqua tu fronte eas potes in lucem vſúmque reuocare tibi incognitas: iis commentis in illarum vicem ſupplet ris quæ perſpicuæ Apoſtolorum doctrinæ aduerſantur. Hoc nimirum eſt in te tuíſque ridiculum, quòd ſcriptum non ſcriptum Verbum ponitis, id eſt diſparata & contraria conferruminatis: hoc perridiculum quòd illud ſcripti non-ſcripti Verbi idolum pari vultis eſſe autoritate & poteſtate qua Verbum Dei, ſolennium notariorum ſcriptu ris authenticum: tu denique perridiculus es, Hay qui tam craſsè principium petas, quaſi ita facile deludi poſſimus vt nequeamus perſpicere te falſæ hypotheſeos poſitione nobis inſidiari. Ponis enim tuas Traditiones non-ſcriptas, & ex illo cómento tuo verè Ieſuitico creas aduerſus nos maximum incommodum, quam Apoſtolorum traditiones ſcriptas afferamus: ac proinde ſint ita Traditiones ſcriptæ non-ſcriptæ. Tu igitur bellus homo es, Hay, qui tua nobis inſomnia affingis, nobíſque eo nomine inſultas.

Traditionũ Apoſtolicarũ ſpecies variæ exemplorũ appoſitione illuſtratæ.

De Traditionibus Apoſtolicis quídnam ſentiremus, perſpicuè teſtatus eram, vt nullus ſtrophis tuis locus relictus eſſet. Traditiones Apoſtolicas literis fuiſſe mandatas minimè dubium eſt, ſed eo modo quem ipſarum natura efflagitabat: quum enim eſſent peculiares applicationes generalis doctrinæ, non debebant ſacro Bibliorum codici inſeri, ſed ad peculiares vſus Eccleſiarum proprio codice ad diſciplinæ vſum deſtinato deſcribi, ſicuti enim Eccleſia nonpoteſt carere diſciplina, ita diſciplinæ anima eſt doctrina, cuius fontes in Scriptura hauddubiè continentur. Erãt igitur traditiones Apoſtolicæ, Apoſtolorũ explicationes ſiue de doctrina ſiue de diſciplina maximè inſtitutæ, & è Scripturæ ſacræ autographis propagatæ ad lucem vſúmque vberiorem & expeditiorem. Eccleſiæ Leges de Diſciplina erant ſcriptæ, at quum leges illæ rebus, perſonis, temporibúſque eſſent accommodatæ, non mirum eſt ſi exciderint, temporum iniuria & Eccleſiarum ipſarum excidiis & ruinis. Ecquis verò ſanus dixerit & Apoſtolorum traditiones literis caruiſſe vt ſiut non-ſcriptæ, quemadmodum ait Ieſuita meus: & illas vniuerſæ Eccleſiæ communes fuiſſe vt ab omnibus peræquè obſeruarentur: denique, ſic fuiſſe ſcriptas vt Scripturæ eſſent contrariæ, ac proinde peculiare illis nomen tribuendum ſit vt Non-ſcriptum Verbum appellarentur, Scriptóque Verbo opponerentur?

Exemplorũ appoſitione res ipſa fiet illuſtrior. Vt ordinarium Paſtorum munus certis locis definitur atque circumſcribitur. id eſt certæ Eccleſiæ ſingulis ſingulatim Paſtoribus deſtinantur, ſic Apoſtolorum dignitas planè extraordinaria nullis locis circumſcribebatur, neque ſingulis Eccleſiis alligata erat, ſed omnibus vniuerſè Eccleſiis patebat: ex mandati nimirum formula, *Profecti docete omnes gentes, vt ea ſeruent omnia quæ mandaui vobis*. Petro Iudæi, Paulo Gentiles attributi erant vniuerſè. Eccleſias igitur Iudæorum ille, hic Gẽtilium obibat, & in eis conſtituebat quæ è re Eccleſiæ ſingulatim eſſe videbantur. Erant & generales conſtitutiones omnibus Eccleſiis communes, Apoſtolorum ſententiis & decretis ſancitæ, quarum vſus erat per omnes Eccleſias peruulgatus. Huiuſmodi erat Decretum primę Synodi Hieroſolymis ab Apoſtolis habitæ, de ſuffocati abſtinentia. Et ne cum imperito Ieſuita vnicum illud Apoſtolorum decretum extare lector arbitretur, Epiſtola ad Corinthios prima oſtendit quàm ſupinè de rebus ſibi incognitis loquatur. Ex capite

enim septimo multæ huiusmodi traditiones colligi possunt. Ecquis verò sanus existimet quum Paulus iisdem testatur se cætera constituturum, quin varia quoque constituerit, prout Ecclesię ædificatio postulabat? Mulieres nonnisi velo obtectas in Ecclesia precari aut prophetare, Traditio erat apostolica. Virum nudo capite in Ecclesia loqui, Traditio erat Apostolica. Virgines continentiæ dono præditas domi à parentibus seruari, Traditio erat Apostolica. Ceremoniarum Mosaicarum vsum ad templi vsque excidium, indifferentem esse, Traditio erat Apostolica. sic enim Paulus illis ceremoniis vsus est sicuti ipse docuerat, ad ædificationem Ecclesiæ habita infirmorum ratione. Conuiuia sacra charitatis quæ Ἀγάπαι idcirco dicebantur, post sacræ Cœnæ σύναξιν à fidelibus celebrari, Traditio erat Apostolica: quæ tamen propter abusum sublata est. Sic de cæteris constituendum est, quarum partem maximam nunc ignorari perspicuum est: eas verò quę è scriptis Apostolicis erui possunt, ipso tempore desiisse, ne Hayus quidem ipse negat: sed cur in Ecclesia Romana non obseruentur, diuinum afflatum quendam prætexit: nos verò quibus magno ducit probro quòd omnia ad scriptum Verbum reuocemus, vult cogere vt eas obseruemus. id est, vt à suffocato abstineamus: idque Verbo scripto etiamnum sanciri contendit.

Quorsum mẽdacij tuendi furor hominem abripiat, vt Lector eruditus animaduertat, hæc ipsa Hayi verba commemorabo. *Quod quidem* [de suffocato nimirum] *decretum in Ecclesia Romana non seruatur: quia diuino afflatu edocta intellexit Apostolos hoc fecisse, non vt perpetuò à Christianis seruaretur, sed tantùm propter conseruandam inter primos Christianos ex Iudæis & gentibus conuersos consociationem.* Verba tua, Hayi, agno-

agnoscis. Nunquid diuinum Spiritus sancti afflatum potes ab ipsius Verbo diuellere? Legaliũ ceremoniarum vsum indifferentem esse propter fratrum Iudęorum infirmitatẽ decreuerant Apostoli: sanguinis & suffocati interdictum exceperũt. Causam disertè reddit Verbum Dei: quod iubet vt fide infirmum assumamus, atque adeò docet charitatem in rebus etiam mediis necessariam esse. Cur tu igitur id in Verbo Dei explicari negas? Si consultò id facis, es Anabaptista in diuinum nescio quem ἐνθουσιασμὸν importunè opponens perspicuo Dei Verbo: sicuti sæpe facis, vt non obscuram eruditis suspicionem iniieceris te Anabaptismum cum Iesuitismo coniunxisse. Si imperitè, ridicula est tua proteruia qui ridiculum id vocas quod nescis, idque tuam culpam miserè prodens. Tu verò σκοτεινὸς scilicet Apollo, obscuris vera inuoluens, non sentis illius causam à te incogitanter notari. Quum nimirum prouidendum esset in illis Ecclesiæ primordiis ne qua offendiculi occasio oriretur qua Iudęi ab Euangelio abhorrerẽt, quod ipsis vt Ecclesiæ primogenitis proponi debuit primis: idcirco quandiu stetit templum Hierosolymitanum, tandiu Legalium ceremoniarum reliquiæ extabant: quarum vsus licet Christi aduentu planè exinanitus esset, earum tamen reuerentia in Iudæorum animis ex patrio instituto sic hærebat, vt illis aliquid condonandum esset: nõ vt Lex Christo admisceretur, (quod commentum grauissimè damnat Apostolus) sed vt sensim ad verum illarum vsum adducerentur, quæ credentes ad Christum vt principem primariúmque vniuersæ Legis finem reuocabant. Diruto nunc templo, Iudæisque passim Christum detestantibus, ęquid opus est remedium adhibere, quum & desperatus sit morbus, neque vlla infir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatis occasio Iudæis refractariis relinquatur? Hæc est causa cur nullus sit hoc nostro tẽpore Decreti apostolici de sãguinis & suffocati abstinẽtia vsus.

Hayi igitur opportunam aduersus nos reprehensionem, erudite Lector, recognosce. *Vos verò Caluiniani* (inquit Hayus) *qui omnia ad scriptum Verbum reuocatis, nullam prætendere potestis violati scripti Decreti excusationem: quum nullo scripto Verbo facta sit vobis potestas, vt contra hoc Apostolorũ decretũ, suffocatũ comedere valeatis.* Hæc ille. Ex quibus vide, quæso, quidnã consequatur. Si enim Apostolorũ decretũ violatur, quũ Christiani suffocatum hodie comedunt: si libertatis huius nulla constat ratio ex Verbo Dei: si quicquid fit sine verbo Dei sine fide fit: si quicquid sine fide fit, peccatũ est: certè si Christiana Ecclesia Apostolorũ decretũ violat, nulla est Christianorum fides, quum id adorant quod nesciũt, sicuti Samaritanis Christus exprobrabat: denique Christiana religio, peccatum est. Hoc vnum est Hayanæ subtilitatis consectarium. Contrà, rebelles illi Iudæi (quos Occitania nostra Maranos vocat,) sanctè obseruant Apostolorum decretum, vera est & firma illorum fides, excussóque Christi iugo veram salutis viam tenent. Hæc altera est Hayani acuminis consequutio. Non te pudet, Hay, apostatarum Iudæorum furorem non modò excusare, augusto Dei Verbo prętexto, sed Christianam religionem his blasphemiis proscindere? Si Maranis Iudæis faues, quum Hispanicum genus Iesuitismus appellet suum, & Maranismum retineat vt generis sui stemma: meminisse tamen debueras, Iesuita, te inter Christianos versari, qui non passuri sunt, vos Christi hostes, Christum ducere scandalum, sacrúmque ipsius Verbũ Talmudicis & Cabbalisticis Iudæorum commentis anteponere. Hęc si qui legent eorum qui Iesuitarum scholis sunt addicti, Hayi codicem adeant, illius verba explorent: ne oculis suis, ne perspicuæ veritati vltro fidem denegent: éque rebus ipsis agnoscant quidnam sit tueri malam causam, quę nouis subinde absurdorũ laqueis magis ac magis inuoluitur. Christum negat Hayus, religionem Christianam negat Hayus, Ecclesiam Christianam negat Hayus: Iudæos rebelles: Iudæorum deliria & furorem tuetur Hayus, dum Non-scripti Verbi illius idolum molitur quóquo modo defendere, vt cum ratione insanire videatur.

Hayi igitur tota ratiocinatio aduersus Hayum sic obuertitur.

Non potest non falsa esse ea doctrina quæ huiusmodi absurda secum trahit, ex quibus religio Christiana verbo Dei repugnare: rebellium verò Iudæorum insania Verbo Dei niti videatur.

Iesuitarum doctrina de Verbo non scripto vtrunque molitur, dum affirmat violari Apostolorum decretum de sanguinis & suffocati abstinẽtia, neque vllo scripto Verbo fieri Christianis potestatem comedendi suffocati: & contrà Iudæos ex Verbo Dei rectè abstinere à suffocato.

Ergo falsa est Iesuitarum doctrina de Verbo non-scripto, sed blasphemus est Hayus qui Anabaptismi & Maranismi deliria ad Iesuiticos furores agglomerat, vt stultus mundus illis commentis dementatus, Christum ipsiúsque Verbum vt scandalum detestetur.

IAM VERÒ, spiritualis Iesuita, écquos tu diuinos afflatus quibus edocta fuerit Ecclesia Romana ad nouos ritus sine Verbo Dei instituendos, nobis commemoras? Nunquid vanam hanc Pauli testificationem statueris, *Puto me quoque Spiritum Dei habere*? Atqui hæc est Pauli traditio, *Nequis vos* 1. Cor. 7. Colo. 2. 16

damnet ob cibum vel potum aut respectu dieiesti. Hæc quoque, *Honorabile est inter quosuis coniugium & cubile impollutum.* Atque hæc, *Corporalis exercitatio exiguum habet vtilitatis.* Et, *Matrimonij & ciborum interdictum est dæmoniorum doctrina.* Vt verò cæteras innumerabiles prætermittam, ideóne vos eritis spirituales, Paulus erit carnalis; & Verbum Dei sempiterna obliuione abolendum, diuini autem afflatus in vobis fuerint efficaces, quòd contrarias planè disparatásq; traditiones cõstituatis? Est autem Romanæ Ecclesiæ constitutio, quam vos Iesuitæ magno ardore tuemini: *Carnem diebus statutis comedito: Dies festos reuerenter colito: Qui matrimonium contraxerit, in carne esse censetor, ac proinde Deo placere non posse: Ecclesiasticis viris contrahere matrimonium, nefas planè esto: Ieiunijs, peregrinationibus, vilibus vestibus, vigilijs carnem qui macerat, vitam æternam meretur:* vt cæteras huiusmodi traditiones vestras silentio volens præteream. Has verò de industria seligi vt quãdoquidem spirituales quosdam afflatus spiratis, & religionis Christianæ summam in externis illis corporeç exercitationis insignibus collocatis: viderint pij vobísne cum Apostolo conueniat, qui non modò corporales illas exercitationes damnet, sed singulas quoque illius species grauissimis verbis traducat: quum autem illius traditiones cum vestris traditionibus è diametro pugnent, sintne Apostoli traditiones, corporales & idcirco repudiandæ: vestræ autem spirituales, & sine Verbo & contra dictum Dei Verbũ amandæ & amplectendæ: vt constituendum sit Apostolum fuisse mentitum qui cœlibatus & quadragesimæ cæterorúmque macrorũ (vt aiunt) dierum instituta vocat diabolica. Hæc de multis paucula. tanta enim est traditionum vestrarum copia & vbertas vt certo numero comprehendi non

Hæbr. 13. 4
1. Tim. 4. 8 & 3.

non possint, si vera est doctrina tua, Hay, de qua supra egi, Quicquid in Scriptura videlicet non disertè continetur, ad Verbum non-scriptum vestrum pertinere. Quatenus autem & quomodò, mox quidem viderimus. Traditionum enim explorandarum rationem non sine causa à me essagitas.

HAYVS.

Quum rursus nobis rationem intelligendi Veterum de Traditionibus sententias suppeditas, Sectæ vestræ causam omnino euertis. Pag. 120.

SERRANVS.

Quídnam ego præstem, ex ipsa re indicabitur. Mihi quidem institutum est, veras germanásque Apostolorum traditiones à falsis adulterinísque distinguere. Prima verò lex siue regula verarum illarum traditionum à falsis diiudicandarum, est.

VT CVM SCRIPTVRA SACRA QVÆ VERITATIS FIDEIQVE INDVBITATA EST REGVLA, TRADITIONES APOSTOLICÆ OMNINO CONSENTIANT.

Si enim eruditam Vetustatem sensisse, locuples est autor Eusebius.

HAYVS.

Vellem locum Eusebii notasses, Minister, quum tam diligenter tuam orationem Græcis Eusebii verbis te interpretari profitearis. Pag. 121.

SERRANVS.

Téne verò non modò Antiquitatis exercita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tissimum (vt Tertulliani verbo vtar) sed ipsius Mystén, aut potius Museum, hæc ignorare, Iesuita, æquum est. Extat locus apud Eusebium libro quinto historiæ Ecclesiasticæ capite vigesimo. Hęc autem ex Irenæo refert Eusebius commemorante eam consuetudinem quæ sibi puero cum Polycarpo Apostolorum discipulo intercessisset: vt Florinum noua quædam dogmata sanæ doctrinæ contraria inducere moliente ad sanam mentem reuocaret, qui Polycarpi quoque fuerat discipulus. Ei igitur exprobrat se à præceptore id minimè didicisse, & præteriti temporis statum commemorans, cuius in animo suo præsentissima memoria obuersaretur, ait Polycarpum ea discipulis suis tradere solitum quæ ab Apostolis didicisset de Christo, quid nimirum Ille egisset, quid docuisset: de doctrina autem differè ab illis oculatis & auritis testibus ea retulisse Polycarpum quæ Scripturis conuenirent. sunt enim Eusebij verba, Καὶ ταῦτα τῆς διδασκαλίας, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν αὐτοπτῶν τῆς ζωῆς τοῦ λόγου παρειληφὼς ὁ πολύκαρπος ἀπήγγελλε πάντα σύμφωνα ταῖς γραφαῖς. Voluntati tuæ, Hay, sic satisfeci, vt tu tuo iure nugator cum tuis cachinnis habearis.

HAYVS.

Nullam ex Traditionibus, quas Ecclesia Romana obseruat, inuenies quæ non optimè cum Scripturis sacris conueniat. Pag. 121.

SERRANVS.

Imò ne vna quidem è vernaculis illis & verè propriis Romanæ Ecclesiæ traditionibus exstat quæ non ex diametro pugnet cum Scriptura sacra. Harum traditionum commentarium à me bis supra notatum Lector quidem potest recognoscere, at eas tantùm patêre norit, quantùm vniuersus Papatus patet, in quo sunt antiquarum traditionum vestigia quædam vt in ruderibus antiqui ædificij monumenta. Quicquid verò mere Pontificium est in Ecclesia Romana, totum è diametro repugnat Scripturis. Probatio è rebus ipsis luculenta est. Verùm meus Hayus quærit suo more effugia, & ad κοκκυσμοὺς suos redit.

HAYVS.

Traditiones itaque non-scriptas tuo iudicio Chrysostomus, Epiphanius, cæterique veteris Ecclesiæ Patres probant. Cur ergo nobis vitio vertis, quod easdem traditiones, defendendas susceperimus? Pag. 121.

SERRANVS.

Traditiones Apostolicas siue scriptas siue nõscriptas Patres orthodoxi probant, & nos cum illis probamus. Tu verò nimium es tibi Suffenus, Hay, qui tibi cum bestiis rem esse putas. Idem enim centies explicatum eodem modo tibi imponis quasi tuis versutiis tandem queamus circumuenire. Traditiones vestras non-scriptas veritatis idolum, vomicam abortum sæpius esse dixi: non Apostolicas, sed Apostaticas, αἱρετικῆς κακοδοξίας ἀναπλάσματα, (vt Eusebij verbis vtar) quippe quæ sunt τὰ ἐκ τῆς φλαδόσεως ἀγράφα, quo nomine Eusebius idem Papiæ cuiusdam damnat deliria, id est, è Verbi vestri non-scripti, siue, vt verbum verbo reddam, traditionis non-scriptæ olla. Hóccine non est illas probare traditiones è Pa-

Caput cõtrouersiæ, vt probêt Pontificij, suas traditiones esse apostolicas.

Lib. 3. cap. 25. & vltimo.

tribus? Proba igitur esse Apostolicas, aut desine nugari.

HAYVS.

Quod si Eusebius notat quomodo Chrysostomi & Epiphanii de traditionibus sententia intelligi debeat, fuit sanè ætate, aut par, aut posterior Chrysostomo, & Epiphanio. quare & Arcadius (quo imperante hi vixerunt) antiquior fuit Constantino Magno, cui admodum familiaris fuit. Da in posterum meliùs operam Chronologiæ, ne tuam αὐτοψίαν Lectores irrideant. Pag. 121.

SERRANVS.

Importuna reprehensio.

Redit ad suas nugas meus Thraso, qui meam quandam ἀὐτοψίαν imaginatur, neque suâm αὐτοψίαν sentit, homo nimirum in rebus magnis & paruis peræque suus. Túne igitur, magne historice, Veritatem non modò Chrysostomo, Epiphanio, Eusebio, vel ipsi (si mauis) Adamo cœnam sempiternam immutabilémque esse negabis, vt te Gratianus saltem uanitatis coarguat? Perpetuum esse illud ἀξίωμα dixi quod Eusebius ex Irenæo refert, *Traditiones veras cum Scripturis consentire.* Ex hac regula de omnibus priscæ Ecclesiæ antiquissimis traditionibus iudicium fieri debet, antequàm à Mose scriberentur: Adami nimirum, Sethi, Enossi, Noachi, Semi, Abrahami, Isaaci, Iacobi cæterorúmq; Patrum ad Mosem vsque traditiones, Mosis Prophetarúmque scripturis συμφώνους & consentaneas fuisse, quum vnum in vno Christo Deum in vna eadémque veritate, eadem fide amplectendum proponerent. Hìc nimirum Hayanæ siue Iesuiticæ historiæ notatio cumprimis

mis prodest, quasi nouæ in dies subolescant succrescántque veritates! Hoccine verò non erit tradi in reprobum sensum? Certè, quibus temporibus vixerint Eusebius, Chrysostomus, & Epiphanius, nõ docebunt nos Iesuitæ: aduersus quos vt veteris Ecclesiæ doctrinam retinemus, sic & antiquitatem proprio iure nobis vendicamus; eámque commentitiis Romanæ Ecclesiæ αὐχαίσμοις, quos nullo pudore Iesuitæ tuentur, ex ipsis veræ historiæ monumentis opponimus.

HAYVS.

Nouam argumentandi rationem in Christi Ecclesiam introducere conaris, Minister. Patres Scripturarum dignitatem commendant. Ergo traditionum nomine non intelligunt dogmata Verbi non-scripti, sed Apostolica decreta, de ritibus disciplinæ Ecclesiasticæ. &c. Pag. 121.

SERRANVS.

Bona verba, mî homo! Itáne noua vestra Logica vos docet sine fuco & minio prodere apertum mendacium? Id si tyroni fas est in schola Iesuitica nondum versato, in veterano tolerabitur? Itaque debebas saltẽ, Iesuita, ex artis vestrę veteri instituto prouidere, vt verum dicere viderêris. At hìc manifestè præuaricaris ψευδολογῶν. Egóne enim sic loquor, vt tu vis me loqui? Non præcisè aio aut Traditionum nomine, sola de ritibus Ecclesiasticis Apostolica decreta à Patribus orthodoxis intelligi, aut ita Scripturam ab illis commendari, vt ex nuda illa comparatione Traditiones de ritibus intelligantur. Ecquid est præuari-

Manifesta Hayi præuaricatione è libello meo lector recognoscat.

cari,si hoc non est? Loquebar de traditionibus quibusdam Apostolicis,vt de suffocati & sanguinis abstinentia, & de mulieribus velandis in publicis cœtibus. Vt autem variarum traditionum illarum notionem explicarem, de illis singulatim « traditionibus loquens,dixi,*Non aliter loquutos fuisse Patres quàm vt Traditionum illarum nomine, Apostolica decreta de ritibus disciplinæ Ecclesiasticæ significarent.* Et quoniam ex his vos Iesuitæ efficere conamini vt noui vestri Verbi non-scripti dogmata intelligantur,hoc quoque diserte negaui. Inde verò vt bene docēdi leges postulant, ex ipsa re Traditionum naturam explicaui, & ostendi non-ferēdam absurditatem Iesuitici commenti de Verbo non-scripto, & adhibui proprias probationes è Scriptura & Patribus: vestrisque illis traditionibus refutatis,sic diserte Traditionum Apostolicarum naturam explicaui:*Traditionum vocabulo in Apostolorum scriptis intelligi vel doctrinæ ὀρθοτομίαν & applicationem,vel disciplinæ & rituum constitutionem.* Ecquid igitur putidè ψευδολογεῖν, calumniari,præuaricari,si hoc non est? Neque tamen te,amens Sophista,pudet tui, licet in manifesto mēdacio deprehendaris. Atque hoc quidem de tua calumnia.

ARGVMENTVM autem meum est huiusmodi. « Patres orthodoxi commendant Scripturam. Ergo commentum de Verbo non-scripto detestantur. Est firmum argumentum à contrariis, quum « Scriptum ac Non-scriptum ἀντιδιηρημένως contraria esse perspicuum sit.

Patroni autem Non-scripti illius Verbi solent excipere: A Patribus Traditiones Apostolicas commendari,quæ tamen in ipsorum scriptis non comperiantur. Respondeo, esse insidias ὁμωνύμου in Traditionis vocabulo, quo non intelligitur aliquod nouæ doctrinæ mysterium quod Apostoli homines celarint,sed decreta siue constitutiones Apostolorum, ad disciplinæ Ecclesiasticæ ritus componendos:quæ vt vt singulatim in Apostolicis scripturis minimè comperiantur,in illis tamen firmamentum habent. Est enim & sempiternum & generale axioma in Verbo scripto: *Omnia vti ordine fiant & moderatè in Ecclesia Dei:& ,Deus nō est autor confusionis,sed ordinis.* Hæc omnium legitimarum traditionum constans est & perpetua regula,licet illæ pro variis rerum,personarum temporúmque circumstantiis variè commutentur:in quarum commutatione illud τὸ εὐσχημόνως & τάξιν ordinis constanter retinetur, quod iubet Apostolus. 1.Cor.14. 40.

HAYVS.

Quid respondebis D.Basilio, qui dogmata non-scripta in Ecclesia haberi, hac luculenta oratione confirmat? Dogmata quę in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripto prodita:quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est in oculto, tradita recipimus, quorum vtraque parem vim habent ad pietatem. Pag. 131.

SERRANVS.

Nihil Basilio,sed tibi,qui Basilij autoritate prolixè abuteris,pro Basilio respondebo. Vt autem erudito Lectori perspicuum fit,te multiplici falfacia veritati illudere,Basilij veram germanámq; sententiam è luculentis ipsius verbis expositam commemorabo primùm, fallacias deinde tuas demonstrabo.

BASILIVS instituēs probare diuinitatem Spi- Illustris Basilij lo-

cus, ex quo perspicuum est quæ iure Iesuitæ Antiquitatis autoritatem præ texerant, ad traditionũ nõ scriptarũ confirmationem.

ritus sancti, Patri & Filio verè ὁμοουσίε, vtitur, hoc argumento: Quòd eædem appellationes, eadem potẽtia, eadem autoritas, eadem denique gloria, Spiritui sancto ac Patri Filióque tribuatur. Affert autem hanc δοξολογίας formulã, in Ecclesiis Græcis vsitatam, GLORIA PATRI ET FILIO CVM SPIRITV SANCTO, vel IN SPIRITV SANCTO. Illa enim dicendi genera eiusdem planè significationis esse ait, *Cum Spiritu Sancto, & in Spiritu sancto.* Excipiebant Eunomiani & cæteri qui Spiritus sancti diuinitatem negabant, Hanc encomij formulam in Scripturis minimè reperiri. Respondet Basilius, In Scripturis quidem extare certissima argumenta quibus Spiritus sancti diuinitas astruatur, hanc quoque loquendi formulam Scripturæ consentaneam esse: nihil tamen impedire, quominus ad Scripturæ oracula traditionis Apostolicæ non-scriptæ autoritas, certo Ecclesiæ vsu approbata adiungatur. Hoc autem vltimum argumentum opportunè adhibebatur aduersus hæreticos quibus vnanimis Ecclesiæ consensus rectè opponitur, vt à veritate deficere eos cõstet, cuius custodem & interpretem esse veram Ecclesiam nemo sanus vnquam dubitauit. Quum autem veræ Ecclesiæ emansores & transfugæ, argumentum illud ab Ecclesiæ consensu vsúque sumptum, vt nullum, eludere solerent: docet Basilius, verum illud firmúmque esse, quum vna sit veritas: quæ diserta Scripturarum testificatione firmata traditionum quoque Apostolicarum non-scriptarum institutis peræquè dominetur in Ecclesia. Hinc de traditionibus Apostolicis non-scriptis nascitur disputatio, quã toto cap. XXVII. persequitur Basilius.

SVMMA est, Ecclesiæ doctrinam atque prædicationem, Scriptura & non-scriptis traditionibus

bus Apostolorum contineri, quæ eandem habeãt autoritatem & potestatem. Τῶν (inquit) ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων τὰ μὲν, ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας παρελάβομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδεξάμενοι τὰ ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παραδεδόμενα, ἀμφότερα τὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Illarum autem non-scriptarum Traditionum duo statuit genera. Vnum, quod de doctrina est: alterum de ritibus Ecclesiasticis. Vtrunque Ecclesiæ necessarium esse docet. Illud quidem δόγμα: hoc, θεσμὸν καὶ κήρυγμα vocat. Traditionum non scriptarũ luculenta descriptio.

Vtriusque exempla affert. Traditionis Apostolicæ quæ in doctrina versatur, hoc exemplum: *Baptizari in Patrem, Filium & Spiritum sanctum*: &, *Credere in Patrem, Filium & Spiritum sanctum.* Hoc ait esse τὸ τῆς ἀσεβείας ἀκόλουθον. est enim consequens, vt in eum credamus, in cuius nomine baptizamur. Has doctrinę Apostolicę explicationes vocat traditiones, nimirum Symbolum Apostolorum, & ἐκθέσεις Conciliorum de illis Symbolis.

Iam traditiones Apostolicę, quæ in ritibus versatur, multa adducit exempla: & hactenus quidem, vt singulares illas traditiones in Ecclesiis vsitatas, quas ad Apostolos autores illæ referebãt, è Scriptura interpretetur: quemadmodũ ex ipso loco eruditus Lector recognoscet. At illas traditiones, prout erant in Ecclesia variis temporibus institutæ, & in Ecclesia piè obseruabantur, affirmat Basilius accedere ad Scripturam veluti commentarios vt luculenta nimirum eiusdem veritatis explicatione quasi per diagramma oculis obiecta, hominum animi commodiùs efficaciúsque instituerentur, qui oculari rerum demonstratione permoueri solent. sunt enim verba Basilij, Οἱ θεσμοὶ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ταυτηγορίας.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Etiamsi autem non totidem verba in Scriptura comperiantur, non tamen existimandum esse, contrariam esse illarum discrepantémque à Scriptura sententiam. sunt enim eius verba, Οτι διὸ σαι τοι, ἐκ ἀπομαχόμεθα πρὸς ἐναντίωσιν, ἀλλ' ἴδιον ἐκθέσεως τὸν νῦν ἀναφερόμεθα εἰς ἀσέβειαν.

QVA FRONTE verò audeas, Hay, Basilium traditionum vestrarum non-scriptarum patronum aduocare, ipse contestator, verarúmque & adulterinarum traditionum discrimen explicato, vt
" Basilius Basilium aduersus mali interpretis vesaniam tueatur. Traditiones, inquit Basilius, Apostolicæ licet non iisdem verbis in Scriptura efferantur, eandem tamen sententiam conseruant earum rerum quæ in Scriptura continentur. Αλλ' ἔστι μὲν αὐτὰς ἐκ ἐμφέρεται τῇ θείᾳ γραφῇ διάνοιαν γε μὴν ἐκείνην τὴν ἐγκειμένην τῇ γραφῇ διασώζει. Has se traditiones amplecti, his se vti testatur Basilius: contrarias autem quæ & verbis & re sint à Scriptura alienæ, & pietate abhoreant, repudiare. Οσα δ' πρὸς τῷ ξένῳ τὸ λέξεως ἔτι καὶ νὴν ξένον ἡμῖν ἐστὶ σύγει. Tuã autẽ audaciã & peruersitatẽ sic detestatur, vt doceat rationẽ dignoscendæ traditionis verè Apostolicæ, & ab adulterinis distinguendæ.

Oro autem eruditum Lectorem, vt totum hũc locum è Basiliano codice recognoscat, fascini Iesuitici præsentissimum hauddubiè amuletum futurum. Omnino constabit inde, ecqua sine scientia sine conscientia Thrasones nostri sacrosanctæ Antiquitatis autoritatem nobis opponant.

Autẽ Basilij encomiũ de Scripturæ autoritate.

Basilij hæc sunt verba. Φανερὰ ἔκπωσις πίστεως, καὶ ἀδρωνία καὶ παρρησία, ἢ ἀθετεῖν τι τῶν γεγραμμένων, ἢ ἐπισάττειν τοῖς μὴ γεγραμμένοις· τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰπόντος, Τὰ ἐμὰ πρόβατα τῆς ἐμῆς φωνῆς ἀκούει· καὶ πρὸ τοῦτο εἰρηκότος, Ἀλλοτρίῳ δὲ μὴ ἀκολουθήσουσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδασι τὴν τῶν ἀλλοτρίων φωνήν, καὶ τοῦ Ἀποστόλου ἐν ὑποδείγματι αὐθρωπίνῳ σφοδρότερον ἀπαγορεύοντος τὸ προστεθῆναι ἢ ὑφελεῖν τι ἐν ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς, δι' ὧν φησιν, Ομως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. ID EST, Manifesta fidei euersio, & superbiæ accusatio est, aut aliquid Scripto demere, aut illi adiungere quidpiam, quod non sit scriptum: quum Dominus noster Iesus Christus dixerit, *Oues meæ audiunt vocem meam*: &, *Peregrinum non sequentur, sed ab eo fugient: quia non intelligunt ipsius vocem*: Apostolus verò è rebus humanis sumpto simili, vehementer interdixerit ne quid aut addamus aut demamus Scripturis diuinitus inspiratis. sic enim ille, *Hominis licet pactionem autoritate confirmatam nemo abrogat, aut aliquid insuper instituit.*

HACTENVS igitur se traditionibus non-scriptis vti testatur Basilius, vt hominum importunorum blasphemias refellat: eásque traditiones argumentis è Scriptura petitis se adiungere, vt tamen è germano Scripturarum sensu minimè abhorreãt, neque voces inducant peregrinas, & à veritate sacris literis consentanea discrepantes: sic autem à se adhiberi, vt demonstrationis suæ firmamentum in Scriptura collocetur, cuius Decreta à bono Domino fidei suæ concredita, integrè & intemeratè conseruet, nullo adulterij aut cauponarij fuci suspicione. Hæc enim aurea sunt verè aurei Scriptoris verba. Αωρ αὖ εἰς τοὺς σὺν βάλλοις οἰκονομῆσαι ὧδε πρὸ τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου πιστευθῆ, ταῦτα διασῶσαι τούτοις αὐτοθέντως καὶ ἀκαπηλεύτως. ὥστε κἀγὼ, ἄωρ ἔμαθον ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ταῦτα ἡμῖν ὧδε ἀθέσι χρὴ τὸ ἀρέσκον τῷ θεῷ. Et, τούτοις πολλάκις ἀγαφοις μὲν, ὅμως δὲ ἐν ἐκ ἀπεξενομένοις τῆς χρὴ τὸ γραφικὸν ἀσεβοῦς διανοίας.

Hæc legant Iesuitæ, qui Christi Verbum pro libidine cauponantur, & peregrinas non modò

Universidad de Deusto
Biblioteca

voces, sed blasphemas opiniones eruditæ Vetustati incognitas, Vetustatis specie & nomine inducere moliuntur. Hos idcirco χειροκαπήλους idem Basilius rectè appellauit.

Veram itaque germanámque Basilij de traditionibus non-scriptis sententiam, è Basilij verbis notatam, eruditus Lector videt. Restat tamen scrupulus à nobis explicandus, Cur dicat traditiones illas Apostolicas, ἐν μυστηρίῳ, id est in occulto siue arcano Ecclesiæ fuisse datas: cur hanc docendi per traditiones formam, ἀδημοσίευτον & ἀπόρρητον διδασκαλίαν vocet. Certè, in Scriptura passim elucere Spiritus sancti Deitatem: illúdque dogma Christianos omnes in primis profiteri: eámque veritatem Basilij tempore in vniuerso prope terrarum orbe celebratam vt in arcano esse amplius non posset, rectè anuotauit doctissimus Sadeel: at complures ego magnásque extitisse causas existimo cur non modò Basilius, sed cæteri Patres pij & orthodoxi, hoc argumentum è traditionum non-scriptarum & consensu Ecclesiæ comprobatarum autoritate desumpserint.

Anton. Sadeel in libro de Verbo Dei scripto aduersus humanas traditiones Regula sexta.

Primùm, maximi momenti est veræ Ecclesiæ consensus: qui necessariò ponit autoritatem Scripturæ. nam vera Ecclesia audit vocem Sponsi sui, neque potest esse verus consensus nisi in veritate, neque veritas extra Scripturam.

Quomodo Patres orthodoxi sunt vsi argumento à traditionibus non scriptis petito.

Deinde non solo hoc argumento eruditi Patres sunt vsi, neque primo: sed & cum firmissimo cuneo argumentorum è Scripturæ autoritate petitorum.

Denique, constat illo nunquam eos fuisse vsos, nisi contra schismaticos vel apertè hæreticos: quì Scripturarum nomine abutêtes, veræ Ecclesiæ autoritatem eludebant. Hanc certè æquum erat defendi à piis Patribus, aduersus nebulonum impu-

impudentiam. Illis igitur condonanda est pia solicitudo in verè-Apostolicæ traditionis defensione, & aduersus quidem præfracta hominum ingenia, qui τὰ ἀυτολεξεὶ siue ἐν ῥητοῖς γεγραμμένα, (vt ait Eusebius) id est conceptam verborum formulam sic vrgebant, vt dum in verbis hærerent nudis, veram germanámque rerum sententiam eluderent. Exempla in Valentino, Ario, Nestorio, Eutychete, Macedoniano, cæterísque furiosis, quibus Patres opponunt traditiones non-scriptas, extant luculenta leuiculis Græcis (quos vt plurimùm fuisse in Spiritum sanctum iniquiores, idem Sadeel rectè obseruauit) non modò res Basilio erat solis, sed cum manifestè præfractis hæreticis Eunomianis, qui Ecclesiæ iugum planè excusserant: aduersus quos iusta disputatione Basilius congreditur. Contra hos stelliones asserendus erat vnanimis Ecclesiarum consensus, eóque maximè nomine quòd veritatis causa ageretur.

Quænam sint arcana Apostolica Basilio.

QVATENVS autem arcanas illas traditiones appellet: Basilius ipse luculéter docet, eas ad Scripturam pro more institutóque suo constanter reuocans. Στωπῆς δ' εἶδος (inquit) ἡ ἀσάφεια, ἢ κέχρηται ἡ γραφὴ, δυσεπόρητον κατασκευάζουσα τὴν δογμάτων νέαν, πρὸς τὸ μὴ ἐντυγχανόντων λυσιτελές. ID EST, Silentij vero forma quædam est, illa etiam obscuritas, qua vtitur Scriptura: dogmatum sententiam subdifficilem idcirco reddens vt legentium siue audientium vtilitati prouideret.

2. Pet. 3. 16. Heb. 5. 11.

Petrus quidem ait in Pauli scriptis esse quædam δυσνόητα, *intellectu difficilia*: & Apostolus, δυσερμήνευτον Redemptionis nostræ λόγον esse ait, *explicabilem difficilem*. Non quasi vlla sit aut ambiguitas aut obscuritas in rebus aut verbis Scripturæ: sed totam in nobis hærere culpam qui non percipimus ea quæ sunt Dei, agnoscendum est. Inter

Scripturæ tamen sacra, alia aliis augustiora esse, quis negauerit, licet in omniũ perceptione summa semper sit diligentia, adhibenda? Hac tamen obscuritate Deum nostræ saluti consulere, rectè ait Augustinus, *Quandoquidem cum aliqua difficultate quæsita multò gratiùs inueniantur. Qui enim prorsus non inueniunt quod quærunt, fame laborant. Qui autem non quærunt, quia in promptu non habent, fastidio sæpe marcescunt. In vtroque autem languor cauendus est. Magnificè igitur & salubriter Spiritus sanctus ita Scripturas sanctas modificauit, vt locis apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret. nihil enim ferè de illis obscuritatibus autem fastidia detergeret. nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissimè dictum alibi reperiatur.*

De doctrina Christ. lib. 2. cap. 7.

Hanc quoque obscuritatem in traditionum Apostolicarum peræquè ac in Scripturæ mysteriis
" inesse ait Basilius, ne vilesceret cognitio rerum
" augustissimarum peruulgata prædicatione. Ita e-
" nim natura esse comparatũ, vt in ea re quæ remo-
" tior sit nobisque infrequentiùs obuersetur, perci-
" pienda, maius quodpiam studium adhibeamus:
" eam verò rem quæ sensibus nostris pateat & ocu
" lis animóque subinde occurrat, facilè negliga-
" mus. Idcirco sic prouidisse Apostolos vel Aposto-
" licos viros, qui leges atque institutà Ecclesiæ præ
" scripserunt, vt sanctioribus quibusdam mysteriis
" rerum diuinarum in hominum animis reueren-
" tiam retinerent, contemptum auerterent. Hanc
" esse causam cur dogmata ipsa (quæ & salutis no-
" stræ fundamentum, & rituum in quibus externa
" Ecclesiæ disciplina cernitur, rationem cõtinent)
" summo cum iudicio proponi debeant, & quasi
" silentio quodam obtegi: ne in vulgus propalata,
" communibúsque hominum sermonibus vsurpa-
" ta, assuetudine ipsa negligantur. At negat Basi-

lius, illa penitus arcana esse: quum omnium au- "
ribus quotidie in Ecclesia personent: de illis ta- "
men summa cum reuerentia agẽdum esse, vsúm- "
que populo solicitè inculcandum. Hoc autem "
variis exemplis docet ille, & iis quidem è ritibus "
Ecclesiasticæ disciplinæ sumptis: tum ne externi "
illius ritus, inania quædam & superstitiosa com- "
menta esse viderentur, tum vt quod de traditio- "
nibus non-scriptis dixerat, instituto suo tandem "
accommodet. id est argumentum è Δοξολογίας for- "
mula in Ecclesiis Græcis vsitata sumptum, magna "
ratione & autoritate niti demonstret. "

Ipsum locum adeat Lector studiosus, in quo hæc verba recognoscet, quorum ego sententiam fideliter expressi. Τῷ μὲν πεπατημένῳ καὶ αὐτόθεν λιπαρῷ πρόχειρον ὄσαν τὴν κατάφευξιν· τῷ δ' ἀμακεχαρηκότι καὶ σπανίᾳ, φυσικῶς πῶς παρέζευγμένον τὸ πρόσπεδαστον, καὶ ἀπὸ τόπου δή τινος, ἢ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐκκλησίας ἐξαρχῆς διατεθεσπίσαντες, Ἀπόστολοι καὶ Πατέρες, ἐν τῷ κεκρυμμένῳ καὶ ἀφθέγκτῳ τὸ σεμνὸν τοῖς μυστηρίοις ἐφύλαττον· ἵνα δὲ ὅλως μυστήριον, τὸ εἰς τὴν ἀνυμνῴδησιν καὶ εἰκαίαν ἀκοὴν ἐκφερόμενον· ὁ λόγος τῆς ἀγράφου παραδόσεως, ὡς μὴ καταμελετηθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν, ἀκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γλιχὸς διὰ συνήθειαν. Hæc autem ipsa doctissimi Patris verba exscripsi, tum vt fidem meam liberarem tum vt Scoto attico vel Seriphio Græculo grecanicas quasdam quisquilias subinde ostẽtanti, viri ἀπλουτίαν diuitiis Maiestatémque opponerem: ne si ampulatus Thraso fumos imperitis vendit, eandem fidem apud eruditos consequatur. Verùm ad rem.

OMNINO ita est. Licet enim omnia salutis nostræ mysteria Dominus in Scriptura perspicuè patefecerit, & in eum quidem finem vt ab omnibus solidè intelligantur: ac proinde omnibus omnium ordinum hominibus, Ecclesiæ membris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

salutaris doctrina cognita exploratáque esse debeat: nihilominus tamẽ fatendum est, Doctrinam sacrosanctæ Trinitatis (exempli causa) vel Prædestinationis, vel Incarnationis Christi, exquisitiori quodam arcano augustiora esse, quàm eas præceptiones quæ ad mores informandos spectant, & in communi vitæ vsu versantur. Hactenus igitur Basilius (vt amplissimum argumentum pau
" cis complectar) Traditiones illas Apostolicas appellat arcanas, quòd rerum maximarum augustis-
" simarúmque ἐνδείξεις siue commentarios comple
" cterentur, in quibus consentaneum erat summa
" cum reuerentia & attentione homines versari.
" At quicquid est abstrusioris doctrinæ, totum ad
" Scripturam reuocat, obscuritatis finem doctrinæ
" sacræ reuerentiam esse dicit: obscuritatem deni-
" que illam, quæcunque tandem sit, è Scripturæ ve
" ritate illustrandam esse docet: quemadmodum &
" illam δοξολογίας formulam è Scriptura interpre-
" tatur.

VERA germanáque Basilij sententia hunc in modum explicata, proximum est vt ex ipso rerum examine, fallacias, Hay, tuas prodam: quas quidẽ vt multiplici audacia & temeritate hic propagas, illarum tamen hic communis est vnúsque finis, vt fallas. id est, vt pergas esse Iesuita.

Fallaciæ Hayani argumenti è Basilio testimonio cõflati.

Prima fallacia est, HOMONYMIÆ. Traditionis enim non scriptę vocabulum præcisè vt get, quasi qũ de illis Basilius loquitur, Traditiones non-scriptas siue Verbum non-scriptum Romanæ Ecclesiæ degeneris intelligat, aut quasuis alias traditiones humanas. quod falsum est. sunt enim duæ traditionum non-scriptarum species quæ toto genere inter se dissident, variisque categoriis continentur. Vna est species traditionum non-scriptarum, quas & Scriptura & Antiquitas commendant. Illæ sunt veræ & Scripturæ σύμφωνοι & consentaneæ, συναληθεῖς, eiusdem cum Scriptura autoritatis, quia sunt eiusdem veritatis. Ad hanc classem pertinent omnes traditiones Apostolicę, siue de doctrina siue de ritibus disciplinæ Ecclesiasticæ sint institutæ. Altera est species traditionum non-scriptarum, quę commune nomen quidem habent sed à veris illis & Apostolicis sunt prorsus ἑτεροζυγεῖς: sicuti sunt omnia hominum commenta, quantalibet pietatis & humilitatis specie obtecta, ἀφειδίᾳ σώματος, vt inquit Apostolus: quæ & sine Verbo & contra Verbum Dei variè ab hominibus cõformantur. Has traditiones, siue mandata hominum, διδασκαλίας, ἐντάλματα & ἐντολὰς ἀνθρώπων vocat Scriptura, ψευδωνύμως γνώσεως ἑτεροδιδασκαλίας. Hæ igitur traditiones ab illis traditionibus distingui debebant, Apostolicæ nimirum ab Apostaticis, diuinæ humanis, verę à falsis, ne homonymia imperitis imponant. Hoc accuratè distinguit Basilius, sicuti supra ostẽdi, at hoc discrimen deindustria extinguit Hayus, vt eiusdẽ nominis communitate veritatem cum mendacio nuoluat. De quibúsnam igitur traditionibus sermo sit institutus, primùm omniũ distinguendum fuit. ne veræ & vernaculæ Apostolorum traditiones cum falsis & peregrinis commutentur.

Col. 2. 23.

Matth. 15. Col. 2. 22.

1. Tim. 6. & 1. 3. &c.

Secunda fallacia est, ἀπὸ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. licet enim Traditionum non-scriptarum appellatione, verè Apostolicas traditiones intellexerit, non tamen consentaneum est vt doctrina cum ritibus confundatur: perpetua enim est doctrina, incommutabilis, vniuersæ Ecclesiæ communis: at ritus & instituta Ecclesiasticæ disciplinæ & variè commutantur, & pro rerum, temporum, personarúmque circumstãtiis sunt varij, neque hactenus parem obtinent cum doctrina autoritatem, licet

enim vnum sit & sempiternum principium quo omnes legitimi ritus & ab Apostolis & ab Apostolicis hominibus olim instituti, & qui etiamnum in Ecclesia instituuntur, VT OMNIA ORDINE FIANT IN ECCLESIA innituntur, ac proinde omnes huiusmodi traditiones ad hanc veritatis amussim reuocentur: non tamen verum est parem esse legis illius sempiternæ atque incommutabilis, & illorum rituum autoritatem atque potestatem: sicuti cordati Lectores animaduertunt, ne in re per se perspicua adhibeam probationem. « Traditiones non-necessarias. Liberas igitur illarum tra « ditionum obseruationes esse Christianis, prout « ædificatio efflagitauerit, vult Augustinus: eósque « grauissimè reprehendit qui propter huiusmodi « externos ritus mouent contentiones in Eccle- « siis. Totum, inquit, hoc genus rerum liberas ha « bet obseruationes: nec disciplina vlla est in his « melior graui prudentíque Christiano quàm vt eo « modo agat, quo agere viderit Ecclesiã, ad quam- « cunque fortè deuenerit, quod enim neque con- « tra fidem neque contra bonos mores iniungitur, « indifferenter est habendum, & pro eorum inter « quos viuitur, societate seruandum est. Quam in ti « tuum obseruatione prudentiam vocat alibi *regu- lam saluberrimam*: eámque Ambrosij autoritate con « firmat. Certè, Tertullianus de virginum velan- « darum ritu acturus, hoc substernit fundamen- « tum, Vt regulam siue legem fidei à disciplina di- « stinguamus. Regula quidem fidei, inquit, vna om « nino est, sola & immobilis: ad cuius probationem « enumeratis Apostolici Symboli capitibus omni- « bus, addit, Hac lege manente, cætera iam disciplí « næ & conuersationis, admittunt nouitatem cor- « rectionis.

Quàm igitur vanum est, Traditionum non-scriptarum ὁμοιοχημοσύνη, omnibus eandem parémq; tribuere autoritatem atque potestatem, sicut facit Hayus! Doctrina igitur & doctrinæ explicatio à disciplina (quæ tota doctrinæ innititur) distinguenda est, totámque vtriusque autoritatem Verbo Dei definiendam esse, è Basilia docuimus supra.

Tertia fallacia est, ἀπὸ τὸ ἐπόμενον. non enim consequitur, *Traditio est non-scripta, id est in Scriptura minimè continetur. Ergo est Apostolica.* Vel, *Traditiones non-scriptæ Apostolorum erant arcanæ. Ergo his vltimis temporibus Pontifici Romano aut Iesuitis hæc mysteria fuerunt reuelata.* Fateor quidem Romanæ Ecclesiæ traditiones in sacris Scripturis minimè contineri, merum illarum in vniuersa Scriptura esse silentium: sed è doctrina Basilij à nobis superius explicata, dico non modò nullam esse & prorsus futilem Hayi huiusmodi consequutionem sed in Hayum retorqueri.

Si enim non-scriptarum traditionum hæc nota perpetua est vt cum Scriptura conueniant, veluti illius propago: omnino efficitur, nullam doctrinam in hoc Traditionum Apostolicarum genere recenseri posse, cuius cum Scriptura consensus non constet: alioqui consequeretur maximum incommodum, Omnia phanaticorum hominum insomnia ad hanc non-scriptarum traditionum classem esse referenda.

Retorquetur argumentum in Hayũ.

Argumentum autem è Basilianæ regulæ præscripto aduersus Hayum sic obuertitur. Si enim repudianda est ea traditio non-scripta quæ vocem & sententiam à Scriptura peregrinam & dissentaneam profitetur, certè Romanę Ecclesiæ mataeologia tota detestanda est, quæ & re & verbis à Scriptura non modò abhorret, sed ei ex diametro aduersatur. *Mysterium* autem *doctrinæ Apostolicæ*

quomodo vocauerit Basilius iam à nobis explicatum est, vt nõ possit noua reuelatio exquiri quũ noua doctrina inducatur. Quòd si quid erat primis illis Ecclesiæ temporibus mysterium siue arcanum, quod sit his vltimis temporibus reuelatum: illud omnino est de quo loquitur Paulus, *Iam enim peragitur mysterium iniquitatis*: &, *Et tunc reuelabitur impius ille, homo peccati, filius perditionis*, qui in Romana Ecclesia tandem patefactus est, & certis indubitatisque argumentis dignoscitur.

Quarta fallacia est, PETITIO PRINCIPII, hoc quidem genere & loco importunissima. Itáne enim extra te es, Iesuita, vt arbitreris cuiquam sano, & post longam quidem disputationem, persuasurum, Basilium loqui de traditionibus non-scriptis Ecclesiæ Romanæ, quas vos defenditis, quum de traditionibus non-scriptis loquitur? Clamat ille, Traditiones non-scriptas ἐκ ἀπεξενωθείσης καὶ ἀγράφου διαθέσεως διανοίας, *à pia Scripturæ sententia minimè abhorrere*. Ecquid verò in toto papatu consentaneum est cum Scriptura? Hoc quidẽ quum vos negetis, nos contrà affirmemus, disputatione explicandum erat: at tu nimirum bellus homo es, qui audes id tanquam ratum ponere, quod est controuersum. Quasi verò post longam disceptationem non didicerimus Iesuiticum hũc dolum! Si controuersiæ nostræ arbiter est Basilius, causa cecidisti. Iam dixit ille sententiam: Vel addere quidpiam Scripturæ vel de Scriptura quidpiam demere, φανερὰν πίστεως ἔκπτωσιν vocauit, καὶ ὑποφανίας κατηγορίαν. Tu igitur palàm euertis fidem, tu non ferendæ superbiæ reus es, qui fœdum Antichristo ministerium exhibes in hoc Verbi non-scripti commento stabiliendo, quo Scripturæ autoritas planè conuellitur. Apage igitur, Iesuita, non modo rãcidas Logicæ tuæ ἀλόγου nẽnias, sed meras

meras in Deum blasphemias, quas è Verbi non-scripti penu vos effundere, omnibus est palàm. Hoc non ambigitur, quantæ sint autoritatis Traditiones Apostolicæ nõ-scriptæ, sed demonstrandum est, quænam sint Apostolicæ illæ non-scriptæ traditiones. Quod nonnisi è Scripturæ regula, nullo modo potest.

HAYVS.

Vbi tuas captiones dissoluero, certissimis Patrum testimoniis docebo per Traditiones Ecclesiasticas, Veteres non tantum decreta de Ecclesiasticæ disciplinæ ritibus, verùm etiam dogmata ad fidem spectantia intellexisse. Pag. 122.

SERRANVS.

Tibi nimirum suffenus es, Antiquator, qui in mendacio manifesto deprehensus audes tamen idem putidè inculcare. Traditiones non-scriptas non dixi in solis ritibus versari, sed ad doctrinam quoque referri: at tu semper es Hayus. Quidnam vero sis præstiturus, suo loco viderimus: nunc verò explorandæ sunt exceptiones tuæ, quibus rãtiones meas aduersus Verbi illius vestri non-scripti commentum institutas euertere conaris. Bullæ Iesuiticæ.

ARGVMENTVM VARIIS Scripturæ & Antiquitatis testimoniis munitum priori libello meo proposueram, & illud & hæc variè hîc oppugnat Hayus: ego ea defendo.

ARGVMENTVM MEVM est huiusmodi.

Quod Apostolicæ doctrinæ autoritati detrahit, repudiandum est.

Traditiones non-scriptæ à Romana Ecclesia institutæ, non modò detrahunt Apostolicæ doctrinæ, sed eam penitus euertunt.

Itaque repudiandæ sunt, ac proinde totum illud Verbi non-scripti quo illæ continentur, genus explodendum est.

Maior sua luce manifesta est. Maiorem è Tertulliani verbis probabã, qui aduersus hoc ipsum commentum quod Iesuitæ renouarunt, validè disputauit. Hanc, vt ipse ait, dementiam sic refutat. « Si aliquid in Scripturis Apostolicis prætermissum est, causa duplex notari necessariò debet: vel « quod ignorarent ea quæ nõ scripserunt, vel si ea « nossent, ea nollent hominibus patefacere. Ex- « traque causa grauissimum impingitur crimen Apostolis, vel ignorantiæ si ignorarunt: vel malignitatis, si sibi nota minimè patefecerunt. Amplificatur autem hoc Tertulliani argumentum nouorum incõmodorum demonstratione, quæ tamẽ ego breuissimè indicaui, *Ecquænam verò erant illa ἀκροαματικὰ*, &c. Et, *Quum ea omnia quæ ad salutis æternæ cognitionem satis essent, ex officio deberẽt hominibus patefacere.*

Hoc autem incõmodum sic luculentius ostendetur. Illa quæ Iesuitæ aiunt fuisse ab Apostolis prætermissa, vel fuerunt necessaria ad salutem, vel non. Si necessaria damnandi sunt Apostoli παραπρεσβείας (vt loquitur Chrysostomus) id est perperam obitæ legationis, ac proinde perfidiæ: quod est absurdissimum. Si non fuerunt necessaria, cur nunc à Iesuitis requiruntur, nisi vt se blasphemos & sceleratos prodant? Deinde, vt fidem faciant exquisitioris illius cognitionis quam his vltimis temporibus se consequutos esse profitẽtur, agedũ in medium adducant commentarium illorum ἀπαλειπομένων: quæ si à doctrina Apostolica abhorreant (sicuti faciunt illa omnia noua commenta quæ Pontifex Romanus è Verbo suo illo non-scripto nunc eruit) ecquis non videt illa de mendacio præiudicanda, ac proinde explodenda esse?

Itaque hoc necessariò efficiebatur, Apostolica scripta ad necessariam salutis nostræ cognitionẽ abundè valere, vt in iis acquiescamus & ex vi consequentis, Iesuitarum de Verbo non-scripto commentum esse repudiandum.

Hæc ego, & quidem (vt instituti sermonis ratio ferebat) strictim: quidnam verò huic argumento opponat Hayus, videamus modò.

HAYI EXCEPTIONES.

HAYVS.

Præteriisti studio verba illa quibus Tertullianus sententiam suam concludit, quæ populo intelligere non liceret. Pag. 122. &c.

SERRANVS.

Hoc non est respondere, sed Iesuiticè tergiuersari. De Titulo libri Tertullianei dixi supra: cuius ignoratio tuam singularem eruditionem prodit. *Non studiò prætermissi verba illa*, quibus ais Tertullianum sententiam suam concludere. Eãdem planè sine his verbis permanere sententiam sobrio cuilibet perspicuum est. hoc enim ostendendum e-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rat. Apostolis nihil defuisse quod ad salutis doctrinam pertineret. Mirantur Apostoli quî tam perspicuè ipsos Dominus alloquatur, quum per parabolas populum conueniret: respondet Christus, *Ipsis datum esse nosse mysteria regni cælorum, populo non item:* tum quòd reuelandi vbique Euangelij tempus nondum aduenisset, patefacto nondum redemptionis nostræ mysterio, tum quòd intelligentiam & fidem donum proprium esse Dei donum, reprobis iusto Dei iudicio excæcatis eadem opera significaret. Priorem verborum illorum sententiam sequutus Tertullianus, dixit Apostolis datum fuisse cognoscere arcana quæ populo intelligere non liceret, magistris nimirum quos Dominus dedit populo suo, vt ei suo tempore magnifica illa arcana patefacerent: vt quod in secreto ab illis fuerit dictum, supra tecta palam annuntiarent. Quidnam verò inde colligis, ecquænam sunt illa mysteria solis Apostolis nota quæ nunquam nusquam eliminarint? Certè non temerè aut impudenter salutis nostræ mysteria Apostoli effutierunt: quæ tamen erant ad salutem necessaria, omnibus perspicuè declararunt. Illam autem Tertulliani fuisse sententiam hæc ipsius verba, perspicuè docent. *Sed, vt diximus,* (ait) *eadem dementia est, quum constentur quidem nihil Apostolos ignorasse, nec diuersa inter se prædicasse, sed non omnia voluisse omnibus reuelasse: quædam palàm & vniuersis, quædam secretò & paucis demandasse.* Et illam docendi rationem postea exponens, *Consequens erat vt cui demandabat Euangelij administrationem, non passim nec inconsideratè administrandam adiiceret, secundum dominicam vocem,* Ne margaritam porcis, & sanctum canibus iactaret. Dominus PALAM EDIXIT, sine vlla significatione alicuius taciti Sacramẽti, ipse præceperat, siquid in tenebris & in absconditò audis-

Matt 13.11

Apostolo rũ arcana.

audissent, in luce & in tectis prædicaret. Vbinam igitur illa sunt tua, Hay, mysteria populo incognita? Magnum igitur disputatoris nostri acumen! Quid præterea?

HAYVS.

Tertullianus porrò ne semel quidem in hac oratione, quam tu nobis obiicis, Scripturas nominat. Pag. 122.

SERRANVS.

Non semel quidem, sed tam sæpe id inculcat vt mirum esset, nisi esses Hayus, te deindustria tot testes quæsiuisse vanitatis tuæ. At quidnam est in sensum reprobrum tradi, si hoc non est? Totus in eo est Tertullianus vt doceat, Ecclesiæ præscriptiones (quas commẽtitiis hæreticorum præscriptionibus opponit) Scripturis Apostolicis innitì, ac proinde hæreses omnes antiquitate & autoritate sine vlla controuersia anteire. Locos qui sunt in priore disputationis Tertullianeæ parte aliàs annotaui. Hæc verò sententiam à me citatam subsequuntur verba, Quod autem præceptũ, quæ denuntiatio ex supra & infra scriptis intelligetur, non nescio quid suboſtendi hoc dicto de remotiore doctrina, sed potius inculcari de non admittenda alia præter eam, quam audierat ab ipso; & puto coram multis, inquit, testibus. Quos multos testes si nolunt Ecclesiam intelligi, nihil interest quomodò nihil tacitum fuerit, quod sub multis testibus proferebatur. Hæccine verò augustissime, Mysta,

Non scripti sunt multa silentia Verbi.

hæc mysteriorum vestrorum Depositio quę in spiritualibus vestris exercitationibus Quatuor vete

rum illorum Professi, maiorum Gentium heroes, collatis inter se capitibus mussitant? Arcanum illud Apostolorum quod Paulus Timothæo cæterisque Apostolicis viris depositum, vniuersam Ecclesiam nouisse affirmat Tertullianus: non alia quædam illos disseruisse credit *quæ aliam regulam fidei superducerent, diuersam & contrariam illi quam catholicè in medium proferebant: vt alium Dominum in Ecclesia dicerent, alium in hospitio: & aliam Christi substantiam designarent in aperto, aliam in secreto.*

Arcana illa Apostolorū quā lato discrimine differant à Verbi nō scripti Iesuitici mysteriis.

Quàm igitur differant arcana Apostolorum à vestris non audis, Iesuita? Illa, vniuersæ Ecclesiæ edicebant & edicunt, vnicum esse Dominum: Vestra, duos Dominos esse affirmant. Domino Iesu Christo Dominum Papam adiungunt, illi summum in Ecclesiam principatum agnoscunt, illi summam vitæ & mortis æternæ potestatem, plenariam quidem illam & sine vlla prouocatione efficacem attribuunt: seruandi & damnandi pro arbitrio suo animas, vt si eas cateruatim duceret mancipio gehennæ, nemini tamen mutire fas fuerit, quum ipse omnes iudicet à nemine iudicandus. Hóccine verò non est Dominum esse, magne Hieromanta? Apostolica arcana vnam Christi substantiam designat in aperto, vnicum Christum verum Deum & verum hominem profitentur. Vestra autem Verbi non-scripti arcana, corpus Christi infinitis in locis, pane & vino in ipsum illud corpus transsubstantiatis, esse affirmant, nouas substantias, plures substantias tricorpori Christo esse contendunt. Arcanorum igitur Apostolicorum & vestrorum discrimen non audis?

At de Scripturis, inquis, nihil audio. De doctrina ipsa, Hay, prius mihi explicanda erat Tertulliani sententia: quàm doctrinam quomodò ipse

ipse definiat, ex eodem loco recognosce. *Non aliam*, inquit, *doctrinam* Apostoli in aperto, aliam in secreto annuntiarunt: quum ipsi obseruarent IN EPISTOLIS SVIS, vt idipsum & vnum loquerentur omnes, & non essent schismata & dissensiones in Ecclesia: quia siue Paulus, siue alij, eadē prædicarent. Cedo, mî Hay, Apostolorum Epistolæ non sunt Scripturæ? Verùm seipsum Tertullianus dilucidiùs exponat. *Ad eius doctrinæ Ecclesiam scriptum est, imo ipsa doctrina ad Ecclesiam suam scribit*, Et si Angelus de cœlo ALITER EVANGELIZAVERIT, anathema sit. Doctrinæ definitionem non audis? Quòd si Tertullianus sic doctrina constituta, hæreticis insultat, Vbi tūc Marciō, vbi Valentinus: nos verò non idem à vobis nunc quæramus, Vbi tunc Verbum non-scriptum à nouellis Iesuitis in hac effœta mundi senecta fabricatum, quod & sine Scripturæ & contra Scripturam noua quidem mysteria repræsentet? *Confingāt*, inquit Tertullianus, *tale aliquid hæretici*: (*quid enim illis post blasphemiam illicitum est?*) *sed etsi confinxerint, nihil promouebunt. Ipsa enim doctrina eorum cum Apostolica comparata, ex diuersitate & contrarietate sua pronuntiabit neque Apostoli alicuius esse neque Apostolici.*

« 1.Cor.1. 10 Augusta Scriptu- « ræ desi- gnatio a pud Ter tull.

Verùm quia Spiritum sanctum Pontifex Romanus, dum noua hæc Verbi non-scripti commenta excudit, vadem sponsorémque appellat, cuius auspicio & ductu ea his nouissimis temporibus suppleat quæ Apostoli prætermiserūt, quòd in ea ignorarent propter infirmitatem scilicet suam illorum mysteriorum minimè capacē, symbolum quoque suum Tertullianus confert ad quærendam Verbo non-scripto autoritatem: &, *Dixerat*, (inquit) *planè aliquando Christus*: Multa habeo adhuc vobis loqui, sed non potestis ea sustinere, *tamen adiiciens*, Quum venerit ille Spiritus

veritatis, ipse vos deducat in omnem veritatem; *ostendit illos nihil ignorasse, quos omnem veritatem consequuturos per Spiritum veritatis repromiserat, & vbique impleuit repromissum, probantibus Actis Apostolorum descensum Spiritus sancti.* Ita traditiones affirmatis Tesuitę, non-scriptas penes *vos habere, eas summum Ecclesiæ Catholicæ Pastorem pro iure suo decernere, statuere, sancire. Arcana rerum sacrarum Spiritus sanctus per illum Ecclesiæ largitur, vt periculosa sit Scripturarum tractatio, ex qua hoc nostro infelici seculo infinita mala exundarunt.* Respondet Tertullianus, postquam salutarē doctrinā Verbo Dei definiuit, QVAM SCRIPTVRAM qui non recipiunt, *nec Spiritum sanctum possint agnoscere discentibus missum, sed nec Ecclesiam sedicant defendere, qui quando, & quibus incunabulis institutum est hoc corpus probare non habent.* Hæc Tertullianus: neque te pudet, Hay, affirmare, ne semel quidem in hac oratione Scripturas nominari?

HAYVS.

Dico Tertullianum his verbis pro nobis Catholicis, contra vos Caluinianos facere. Nam si agitabantur dementia, qui negarunt Apostolos omnia scisse, quid de Caluino vestro sententiam erit, qui Christo Domino inscitiæ tenebras affingere non est veritus? Pag. 122.

SERRANVS.

At neque de re neque ad rem quicquam dicis, sed Catholicè nugaris, id est, vbique tuus es. Cedò enim, quódnam est tuum argumentum? Quærebatur, An traditiones illæ vestræ non-scriptæ parem obtineant cum Scriptura, vt affirmatis, autoritatem. Quorsum igitur hæc de Caluino?

no? Prima ratione mea, diserto Tertulliani testimonio firmatur, quia sanctorum Apostolorum autoritati magna hoc pacto fieret iniuria, qui vel ignorantiæ vel maleficæ inuidiæ rei peragerentur. Hanc absurdam opinionem Tertullianus appellat dementiam. Tu verò quídnam respondes? Ἀπραγμοσύνην siue ἀπάλλαγην, id est recriminationem audio, non responsionem. Meo siue potius Tertulliani argumento debebas respondere. De re merū silentium. Caluinū accusas quod Christo Domino inscitiæ tenebras affingere non sit veritus. Si ita est, grauissimo crimine astringitur Caluinus: non inde tamen Tertulliano siue potius rationi responderis. Hoc nimirum est nodum secare, non soluere, vetera crimina nouis compensare: etiamsi darem, Caluinum fuisse hallucinatum: quod tamen pernego. Prima igitur mea responsio est, Te tergiuersari: Secunda te calumniari. De prima dixi: proprium est vt de secunda dicam.

Inscitiæ tenebras Christo Domino Caluinum ais affingere. Ex facto ius oritur. Inspicienda sunt & exploranda Caluini verba, an quidpiam huiusmodi dicat. Cedò igitur locos è Caluino citatos à te, Hay, legamus & expendamus, vt de candore & pudore tuo Lector iudicet.

DIGRESSIO EX HAYI exceptione nata, *Quomodo dicatur Christus aliquid ignorare.*

CALVINVS exponens locum illum qui est Matthæi capite vigesimo primo vers. 18. quū Christus ficui maledixit in qua tantùm folia, non fructum inuenit, his verbis vtitur: *Sed in eo sita est difficultas quomodo deceptus fuerit fructum in arbore vacua quærens &c.* Tum (ea enim tantùm sunt notanda

quæ sunt nostri instituti.) *Nihil est absurdi*, inquit, *si dicamus, secundum hominem speciem arboris fuisse illi incognitam: fieri tamen potest vt consultò accesserit, euentum ignorans.* Et in caput XXIIII. Matth. & XIII. Marci cap. versic. 32. *Cæterum de die illo & hora nemo scit, ne Angeli quidem qui in cælo sunt, nec ipse Filius: sed solus Pater:* postquam diluit eorum obiecta qui Filium Dei contumelia affici putant, si in eum vlla ignorantia competere dicatur, ita concludit: *Quare nihil absurdi fuit, Christum, qui omnia sciebat, aliquid secundum hominis sensum nescire. neque enim aliter & dolori & anxietati obnoxius, & nobis similis esse poterat. Quod verò excipiunt quidam, non congruere ignorantiam Christo, (quæ pœna est peccati) plusquàm absurdum est. Ac primò quidem insciè nugantur, ignorantiam, quæ Angelis tribuitur, ex peccato manare: sed in altero non minus insulsi sunt, quòd non agnoscunt Christum ideò nostram carnem induisse vt debitas peccatis nostris pœnas in se susciperet. Quod autem secundum hominem Christus diem vltimum nescivit, id nihilò magis Diuinæ eius naturæ derogat quàm quòd mortalis fuit.* Hæc ex Caluino necessaria instituto nostro fideliter desumpsi.

Vbinam hîc legis, Hay, Caluinum insciticæ tenebras Christo Domino affinxisse? Estne tibi oculus & animus? Legimus, Christum hominem quædam ignorasse, & rationes cur ita oportuerit, audimus. Legimus in Euangelio, *De die illo ac hora nemo scit, ne Angeli quidem qui in cœlo sunt, neque ipse Filius, sed solus Pater.* Οὐκ εἰδέναι, id est nescire, & ἀγνοεῖν, id est ignorare, non sunt tibi, erudite Hay, synonima? &, Ignorare aut nescire aliquid tibine idem est ac insciticæ tenebris inuolui? Christum aliquid dum in terris esset, ignorasse dixit Scriptura, & cum Scriptura Caluinus. Si malè loquutus est Caluinus, malè loquuta est Scriptura: si bene Scriptura, cur malè Caluinus, ipsissima Scripturæ verba

verba referens? Ecquis verò apud Caluinum legit vnquam, insciticæ tenebris Christum fuisse inuolutum? Insciticæ tenebras è peccato esse, quis negabit: ignorari quædam sine peccato posse, an sobrius negauerit? Manifestam igitur Sycophantæ calumniam, Lector Iesuitici nominis studiose, non vides, neque fascinos excutis? Ignorasse quædam Christum hominem, antequam redemptionis nostræ mysterium impleret, & quidem huic ignorantiæ vltrò obnoxium fuisse nostra causa, tam rectè dicitur ac illum pro nobis fuisse mortuum. Singularem autem hanc doctrinam sic explicauit illis in locis Caluinus, vt quum luculentius dici nihil possit, ita neque lutulentiùs ab impuro animo excogitari aduersus veritatem quicquam posse candidus Lector ex ipsius Caluini verbis hauddubiè iudicabit: at quoniam iniquus aduersarius mihi ducturus est summo probro, si de tanta re nihil dicam, quamuis non suo loco illius mentio fuerit iniecta, cogor faculam magno lumini admouere: hac tamen lege, vt rei primariæ memor, in tam augusti mysterij amplissimo argumento me temperem quanta potero breuitate.

Axiomata Christiana de Christi incarnatione.

REPETAMNE igitur Christiana axiomata, vt sua luce manifesta sic sua fide rata? Christum esse Θεάνθρωπον, verum Deum & verum hominem, perfectum Deum & perfectum hominem: Vnum nimirum Christum, non confusione substantiæ, sed vnitate personæ: duabus naturis in vna persona subsistentibus, & vtriusque naturæ proprietatibus in illa personæ vnitate inconfusis: & distinctis illarum discriminibus: Æqualem Patri secundum diuinitatem: minorem Patre secundum humanitatem. Hominem verò ex anima rationali, & humano corpore subsistentiam: in omnibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

hactenus similem factum fratribus suis, & in omnibus similiter tentatum absque peccato, nobis videlicet coessentialem secundum humanitatē.

Quorsum autem ista mysteria nobis proponantur, sanctè considerandum est, vt salutaris doctrinæ vsus à nobis intelligatur. Quum eadem igitur natura Christo & nobis hominibus sit communis, humanámque naturam Christus idcircò assumpserit vt humani generis redemptor esset, ac proinde redemptionis nostræ pretiū plenè Deo persolueret: debuit non tantùm peccata nostra expiare, sed pœnas omnes peccati, humano generi propter peccatum debitas subire, luere, peruincere: vt nihil deesset ad plenam perfectámque satisfactionem infinitæ Dei iustitiæ infinitè præstandam: atque adeò verus generis humani Redemptor, verus homo, hominum vas & sponsor, iustitia Dei sit hominibus peccatoribus, propter quos factus erat ipse peccatum qui peccatum non nouit.

Hoc maximum est augustissimúmque Incarnationis mysterium, in quo dotes nobis à Filio Dei tributæ, piè & reuerenter considerandæ sunt.

Dotes Filij Dei nobis fidelibus suis tributæ.

PRIMA DOS est, quòd Deus pro nobis homo factus est, semen mulieris, eiusdem carnis & sanguinis nobiscum particeps, ex eadem Adami massa in tempore natus. Ita nobiscum est ὁμούσιος coëssentialis. Hoc nimirum nostræ cum Christo vnionis fundamẽtum (Homo enim homines perditos redimere debuit) hæc prima similitudinis cum illo nostræ nota.

Hoc autem discrimen est. Nos sumus peccatores, ille nō est peccator. qui enim peccatum erat expiaturus & deleturus, quì esset peccator? Ita iustissimus est homo. Natus est enim Christus de virgine quidem Maria, verus homo: sed conceptus

ceptus est è Spiritu sancto, homo non-peccator, ab omni peccati lue liber. Idcirco ait Scriptura, *Illum quidem venisse ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας in similitudine carnis peccati.* id est ex ipsa Adami massa: sed *περὶ ἁμαρτίας pro peccato.* id est, vt hominum peccatorum vicem subiret, pœnásque illis propter peccatum debitas lueret: *κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ, condemnauit peccatum in carne.* id est, persolutis peccati pœnis satisfecit diuinæ iustitiæ, vt credentibus in ipsum hominibus peccatum non amplius imputetur. Rom. 8. 1.

Secunda dos est, quod quum Christus sit verus homo, corpore humano & anima humana verè constans, veras quoque naturales & animi & corporis humani qualitates assumpsit. Deinde, quum peccati pœnas subiturus esset, omnes quoque pœnas humano generi propter peccatum debitas. id est, & corpori & animo à Deo irrogatas, tam verè pertulit quàm verus homo est.

Naturales qualitates quas vestiuit Filius Dei.

Veræ & naturales qualitates humanæ naturæ, sunt hæ: Nasci in tempore, augere, finitum esse, in loco esse, corporis & animi facultatibus organisque liberè vti. id est, Audire, videre, &c. quæ sunt corporeæ facultates: &, Imaginari, contemplari, meminisse, ratiocinari, scire, velle, nolle, odisse, &c. quæ sunt animi facultates. Has Christus homo naturales facultates siue affectiones suscepit omnes. Natus est in tempore, corpore adoleuit, in ipso puero animi facultates firmatæ sunt prout corpus adolescebat, id est vt loquitur Lucas, *Proficiebat sapientia & statura ac gratia apud Deum & apud homines*: vagiit in cunis, matris suxit vbera, edit, bibit, amauit suos, excanduit aduersus hostes, eius corpore certis dimensionibus constat, quum erat Hierosolymis non erat Nazarethi. Hæ omnes qualitates siue corporis siue animi

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt à natura nobis insitæ, atque adeò eas suscepit Christus, qui se idcirco *Filium hominis* vocat. Hæ verò per se, vt à natura sunt, culpari non possunt.

Infirmitates quas nostra causa subiit.

Sequuntur infirmitates naturales, & calamitates omnes humano generi inflictæ sunt à Deo tãquam pœnæ peccati. Has quoque suscepit Filius Dei, vt eas vinceret nostra causa. Huiusmodi sunt corpore & animo pati, esurire, lassum esse, frigere, dolere, morbo affligi, mori. Hactenus igitur Christus nobis factus est similis. in huiusmodi qualitatibus nimirum quas tam verè susceptit, quàm naturæ humanæ substantiam.

Hoc interest, vt sicuti veram carnem assumpsit sine peccato, ita & naturales omnes affectiones, & omnes siue infirmitates siue calamitates sine vlla peccati labe assumpsit, subiit, sustinuit.

Heb. 4. 15.

Verùm ne amplissimi mysterij adyta perlustremus (quum non suo loco illud Hayus ingesserit) sic paucis habendum est vt quæ necessariò sunt hæc vsque præfatus, meo tandem instituto accommodem.

Sicuti corpori humano naturaliter competit, vt suis dimensionibus finiatur atque circumscribatur, ita & animo humano naturaliter competit suo quoque modo finiatur. non enim animi humani substantia est infinita, neque infinitæ sunt illius facultates. In Adamo certè erant liberrimæ liberrimi animi actiones, sed non infinitæ. Infinitum esse, vni Deo necessariò conuenit, vt ad creaturas transferri sine summo scelere haudquaquam possit. Christus homo, est creatura: ac proinde neque corpore infinitus est, neque animo: alioqui nõ esset homo. Nõ omnia nouerat primus Adã. Ignorare tamẽ plurima, nõ fuit peccatũ in Adamo, vt neque in bonis Angelis qui dicuntur nescire horam illam vltimam. Ecquis igitur sanus existimet, aliquid decedere Maiestati Filij Dei, si dicamus eum Scriptura, illum, quatenus homo est, aliquid ignorasse, quandiu in terris fuit? Ignorauit igitur quædam Christus, filius hominis, secũdus Adamus: ea videlicet ratione qua verus homo veras humanæ naturæ qualitates suscepit. Hactenus dicitur ignorasse diem vltimi iudicij à Patre constitutum, in quo tamen ipse summus iudex sessurus est: neque nihilò magis eius Diuinæ Maiestati derogat, quàm quum ipse dicebat se moriturum, se ascendere ad Patrem vt domicilium nobis pararet: & cœlo illum ait contineri Petrus.

Iam verò quum nostras quoque infirmitates subierit, inter quas Ignorantia, obliuio, affectionum inter se pugnæ numerari debent, hactenus quoque has peccati pœnas Christus subiit, vt ignorantiæ nostræ, obliuioni, affectionum inter se dimicationibus, quibus animi nostri miserè excruciantur, verum solidúmque remedium afferat. Summisit se Christus puer paternis & maternis imperiis, puerili ignorantiæ & obliuioni eum fuisse obnoxium Lucas testatur, quum ait eum sapientia profecisse: variis alternantibùsque affectionibus fuisse colluctatum luculenter concionatur historia sacra, quum & eum inducit Patri supplicãtem, vt poculum mortis auerteret, suam tamen voluntatem Patris voluntati submittentem: quum ante certamẽ huiusmodi augere constrictum fuisse narrat, vt sudor eius tanquam grumi sanguinis in terram demanaret. In ipso autem certamine cum mortis æternæ horrore colluctatum ait, non corporis modò cruciatus sentiendo aut corporis ab animo dissolutionem reformidando sed æternorum suppliciorum pondera,

Luc. 2. 40.

qualia in ipsum hominum sponsorem & vadem infligebat infinitæ Dei Iustitiæ Maiestas, toto animo exhorrescendo quum clamabat, *Deus mi, Deus mi, cur dereliquisti me:* num acerrimos acerbissimarum affectionum cruciatus in intimis animi sui penetralibus verè persentiebat? Num aduentantis mortis quam nostro omnium nomine subibat, telum peruidens, cum illa totis viribus dimicabat, num vanæ erant & imaginariæ pugnæ? Mortalis vitæ curriculum inter varias variarum calamitatum spinas emensus est Filius Dei, quibus inauguratus est in cunis, pauper, sine certa sede, hominum sanuis & contumeliis expositus, in hostium suorum manus tandem deuenit, in vincula coniectus, Iudicis sententia condemnatus fuit, ad supplicium tractus, supplicio multatus, mortuus denique & in sepulchrum conditus. Hæccine omnia certamina dédecent Redemptorem nostrum? Imo nisi hæc omnia nostro nomine pertulisset, inanis esset spes nostra. Eccur igitur existimemus ab eius Maiestate alienum, si cum Scriptura dicamus, Christum hominem aliquid ignorasse, eámque ignorátiam nostra eum causa pertulisse, vt nos sua scientia repleat?

Huius doctrinæ vsus.

Hanc certè Ignorantiæ infirmitatem Filium Dei nostra causa pertulisse qui negat, negat salutis nostræ fundamentum, & necessariæ consolationis fructum auellit, quo fidei nostræ infirmitas, quantumuis in hac vita adoleuerit, inter ingenij nostri caliginem quotidie indiget. Quid enim nos homunculi de nostræ cognitionis in rebus Dei perfectione gloriabimur, quum crebras Dauidis maximi præstantissimique viri precationes audimus, vt intelligentiæ dono magis ac magis

gis in dies illustretur. Quum legimus quoque Angelos qui sunt in cœlis, nescire aliquid, perfectæ ne rerum cognitionē nobis vendicabimus? Huic igitur ignorantiæ nostræ præsentissimum remedium habemus in Christo, qui vt homo, quædam ignorauit: quò nostrarum ignorantiarum misertus, nos regat sancto Spiritu suo, fidémque nostrā prouehat, foueat, corroboret, donec plenam salutis nostræ cognitionem in cœlo consequamur. Hic nimirum longè suauissimus est huius veritatis fructus & saluberrimus, quem in hac digressione vel attigisse sufficiat.

Qvomodo igitur Caluinus dixerit cum Scriptura Christum aliquid ignorasse, hactenus pro instituto nostro explicatum est satis.

Addenda tamen est necessaria limitatio. Quū enim distinguendæ sint naturales facultates ab infirmitatibus naturalibus quæ sunt pœnæ peccati, & illas & has nostra causa susceperit Filius Dei: tenendum tamen est, infirmitates naturales illum tandiu subiisse, quandiu susceptæ serui formæ, redemptionis nostræ obeundæ causa in his terris versabatur, antequàm cum morte colluctaretur. Vt autem moriendo mortem vicit, ita omnes vitæ humanæ calamitates quæ sunt mortis nuntiæ & communia stipendia peccati. Idcirco ait Apostolus, *Scimus Christum excitatum è mortuis, non amplius mori: mortem non amplius ei dominari.* Sic quoque habendum est, dum nostræ salutis œconomiam promouebat Filius Dei assumpta carne, fuisse tempus quum ignoraret vltimum diem: at nunc in cœlos prouectū morte superata, & summa potentia gloria ornatum, non ignorare illum diem: id est, non magis in eum nunc cadere ignorantiam quàm mortem. Verùm hac de re aliàs ac curatiùs. Hanc autem quæstionem, *Si animæ*

Limitatio necessaria eiusdem.

Rom. 6. 9.

Christi habuerit sapientiam parem cum Deo, & si omnia scit quæ Deus, diligenter tractat Magister sententiarũ, Lib. III. Distinct. XIII.. Atque ad tuam, Hay, digressionem hæc satis supérque. Verùm è diuortio tuo regressus, Iesuita, quid ais?

SCRIPTVRÆ TESTIMONIA ab Hayo oppugnata, à me propugnata.

De Christi dicto, *In vanum me colunt, docentes doctrinas, mandata hominum.* Matthæi XV.

HAYVS.

Nos tonitrua tua non timemus, nam quod à Maximino hæretico mutuò accepisti, neque oratoriis neque lacertis in nos potuisti vibrare, quum nudam sententiam proposueris. Autor est D. Augustinus, Maximinum Arianorum Episcopum in ipso disputationis congressu eundem vsurpasse locum, quem tu nobis obtrudis. Tibi valdè arridet hoc Episcopi Arriani fulmen: vereórne & doctrina Arrianorum tibi non omnino displiceat. Sed mittamus ista. Pag. 122.

SERRANVS.

Mittamus sanè. sunt enim dementiæ tuæ virulentæ argumenta. At non mea quidem, sed Dei tonitrua si non modò times, tandem experière. Os impudens hæccine audes oracula Maximino hæretico tribuere, neque sacra Christi & Pauli nomina reuereris? Blasphemam enim hanc tuam conse-

Insignis Hayi blasphemias.

quutionem ecquis sanus nõ detestetur? Maximinus Arianus vsurpauit testimonium Scripturæ. Illud ergo maximino testimonium autori asse rendum est. Perinde ac supra colligebat: Satan aduersus Christum adhibuit testimonium Scripturæ: Ergo pernicioſa est Scriptura. Et, Scripturam opposuit Christus Sathanæ. Ergo Sathanæ assensit aut fauit eandem Scripturam adhibenti. Neque te pudet, Iesuiticum prostibulum, his blasphemis nugis chartam commaculare? At nudæ Veritatis brachia & lacertos senties, Dei fulmina in tuum caput euibrantis.

HAYVS.

Non existimo te hoc Scripturæ testimonio leges omnes ciuiles velle reiicere, quum scias Scriptum, subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Regi quasi præcellenti. Pag. 123.

SERRANVS.

Neque vlla causa erat cur existimares. Verùm quorsum hæc noua assensio? Vin' nos Iesuitis subiici? At si κτίσιν, (quo vocabulo vsus est Petrus) vel *creaturam*, vel rectiùs *ordinationem* vertamus, Iesuitæ in nullo genere censebuntur, & creaturarũ humanique maximè generis hostes, & ordinationis legitimæ, est enim mendacium, quod tuentur, ἀνάρμοστον πλάσμα: & Iesuita, inciuile animal.

HAYVS.

Quòd si diligenter, quæ cum illa (quam nobis obtrudis) sententia sunt coniuncta perpendisses, facile intellexisses, Dominum Iudæorum impieta-

tem redarguere, qui quum Dei mandata negligerent, omne studium vt hominum mandatis obtemperarent, ponebant. Ecclesia autem Christi, primas semper Dei mandatis tribuit. Probe enim vidit scriptum esse, Deo potius quàm hominibus obtemperandum. Quòd si hominum mandata non repugnant diuinis præceptis, sed ad ea vel illustranda vel conseruanda adiumento esse possunt, impius plane erit qui ea iudicauerit aspernanda. Nimis es Christi Ecclesiæ infensus, qui Scripturæ sententiam, qua Dominus partim vanas, partim impias Pharisæorum δευτερώσεις refutauit, ad Ecclesiæ traditiones ab Apostolis acceptas, improbandas arripuisti. Pag. 123.

Absurdorum congerics.

SERRANVS.

At tu nimium es tuus, qui inanes voces agglomeras, testes vanitatis tuæ. Num solos (vt vis) Iudæos, vel solas Pharisæorum δευτερώσεις Christus hac sententia redarguit, an omnes mendacij patronos, & omne mendacium? Num in hac luce veritatis, Papatum Ecclesiæ nomine induces? Nũ mendacium cum veritate communem habebit autoritatẽ, vt primæ huic, secũdæ illi debeantur. Num denique duę erũt veritates, vna hominum, altera Dei? In tanto certè disputationis progressu non potes nos reuocare ad primordium. Omnino Ecclesia Dei pendet ad vnius Sponsi sui voce, neque audit vocem peregrini. Illius verò interpretationes siue constitutiones, non repugnant Verbo Dei, quum totæ innitantur illo, eiusdem veritatis propagines. Non duæ voces, sed vna eadémque vox sempiternæ veritatis in Ecclesia semper personabit, in testimonium & redargutionẽ dum

dum tu, homo vanissime, veritatis verba in ore versans, proprio te ore condemnas.

De testimonio Isaiæ, *Ad legem & ad testimonium. si non dixerint iuxta hoc verbum nihil habent lucis.* Isaiæ VIII.

HAYVS.

Locum autem Isaiæ, ex quo alteram illam sententiam desumpsisti (ne deprauatam à te Scripturam deprehenderemus) silentio voluisti præterire. Sic igitur Propheta. Nunquid nõ populus. &c.

SERRANVS.

Nugaris in re seria. Ecquis enim hærebit in celebertimi loci notatione? Hæc igitur ad scorias. Tu verò quid de re? Trixæ.

HAYVS.

Tibi visum est vertere dictionẽ Hebream שקר *quæ Auroram significat, Nihil habens lucis. Sententia Isaiæ orationis hæc est: Si homines impii tibi persuadere voluerint qui magicarum artium disciplinis, hominibus imperitis illudunt, illorum impiam orationem detestamini, sic dicentes: Nunquid populus à Deo requiret visionem à viuis pro mortuis, id est, Num populus (qui in Dei tutela est) Deum in rebus afflictis non consulet: sed mortuos pro viuentium incolumitate venerabitur? Ad Legem magis & ad testimonium, id est, hæc cura est nobis præcipua, vt legem illius & testimonium*

consulamus. An lege autem scriptum est: Nec inueniatur in te qui Ariolos scisciteur &c. Quod si non dixerint iuxta Verbum hoc, non erit ei matutina lux, id est, qui hac sententia, Ad legem magis & ad testimonia, non repulerint importunitatē impiorū eis persuadentium, vt in rebus incertis eos cōsulant quos dæmonis spiritus incitat, magnum dabunt suæ cæcitatis argumentum in tenebris enim versantur, nec matutina lux illis exoritur, qui se tantæ impietatis societate contaminant. Pag. 125.

SERRANVS.

Quum alienum sit à more institutóque Iesuitarum, tractare Scripturam, non est mirum dum Scripturam tractat Hayus, non modò pipire, vt pulli solent, (quemadmodum de ariolis hîc ait Propheta) sed se magis ac magis intricare, obscuris vera sic inuoluentem vt sibi planè aduersetur. Quod ex vera germanáque loci huius sententia constabit.

Germana sententia huius loci.

Imminebat internecina calamitas Israëli, quæ in Iudæam quoque, sine eius excidio tamen, erat exundatura. Hanc denuntiabat Propheta in profligatarum apostatarū capita iam iam occasura: illi verò (vt impij solent dum premuntur rebus aduersis) ad noxias artes aduolabant, quibus venturum malum auerterent, id est ab ariolis rerum euentum remediúmque mali expiscarentur, relicto Verbo Dei. Quum hæ intemperies in populo Dei longè latéque grassarentur, & pauci essent pii inter tam numerosos impiorum greges, excelsat Propheta se cum discipulis suis tanquam prodigia quædam mirabiliter conseruari. Fidem igitur aduersus prophanas illas opiniones confirmat, vt Dei autoritate fulti perstent contra omnem

nem impietatem, nefariósque superstitionum ritus detestentur. Duas autem dehortationis illius suæ causas affert. Prima, periniquum esse & à ratione penitus alienum, vt populus Deo sacer, relicto Deo suo, mendaces spiritus consulat? Altera perabsurdum esse, Necyomantiæ territamentis homines permoueri, aut viuos à mortuis auxilium expectare. Vtráque verò rationem sequenti versiculo amplificat & illustrat. Summam nimirum esse insaniam, alibi quærere voluntatem Dei quàm in Verbo suo, in quo se Deus hominibus patefecit: ac proinde illos miserè cæcutire, qui extra Dei Verbum euagantur: eóque magis cæcitatem suam prodere, quòd velint aliunde sapere quàm ex Verbo Dei, sola & perpetua veritatis regula.

Planam genuinámque hanc esse Prophetæ sententiam, iudicabunt eruditi: & inde animaduertent, quàm rectè laudatum à me fuerit hoc illius testimonium ad meum institutum. Quid enim dici potuit aut ἐμφατικώτερον aut illustrius ad Verbum Dei scriptum commendandum, & ad Traditionum non-scriptarum vanitatem traducendam atque refutandam? Est enim summa, Non esse sapiendum nisi ex Verbo Dei, id est à Lege & Prophetis: ac proinde illos prorsus desipere, qui aliunde velint sapere. Legem autem idcirco testimonium vocari perspicuum est, quòd non modo Lex à Mose fuerit scripta, sed quoniam accesserint Prophetæ illius interpretes: qui suas quoque explicationes literis commendarunt. Eos ita que qui authenticæ illius Scripturæ autoritatem auspiciúmque neglexerint, cæcos crassa ignorantiæ caligine ait euagari Propheta.

Illius accōmodatio.

Quid verò nouus interpres meus? Rem videlicet alienam tractans, & ab aliis commodè explicatam incommodè implicans atque inuoluēs,

Præpostera eiusdē interpretatio ab Hayo inſecta.

se suo quoque gladio confodit. Si enim importuni sunt illi atque impij, si in tenebris versantur qui Legem & testimonium relinquunt, si dæmonis spiritu incitantur qui docent inuocandos esse mortuos: qua fronte negare potes, Iesuita, te tuósque, & cæcos esse & dæmonis spiritu incitari: quippe qui extra Legem & testimonium stabilitis Verbum aliud non-scriptum, & ex illo Verbo non-scripto inducitis inuocationem mortuorum? Ciborum & matrimonij interdictum dæmoniorum doctrinam disertè vocat Apostolus. Hóccine non præscribit Verbum illud non-scriptum? Te igitur pipire,, tuísque tricis inuolui, nō sentis, erudite interpres, quantumuis thrasonicè exultantem? Rides quod genus illud dicendi, *Non erit illi aurora siue matutina lux*, verterim, *Nihil habens lucis*. Atqui geminam hāc esse verborum illorum explicationem, doctissimi interpretes annotarūt: vt sit sententia, Nulla est illis lucis scintilla, in tenebris oberrant: non illis constat ratio, sed incertæ opinionis caligine obuoluuntur. *Auroram* nimirum luculento dicendi genere, certam lucem appellat, quę magis ac magis prouehatur, & tutiùs præluceat viatoribus. Hæc igitur ad tuum Ἀφγλώσσημα.

HAYVS.

Animaduertisne, ὡς δὺ ψαβρεμάτα, fulmen tuum nihil nobis obesse? Vult Isaias importunitatem eorum qui persuadere nituntur Dæmonum inuocationem, oratione illa, Nunquid non populus &c. esse eximendum. Conclude ex hac Prophetæ oratione, si potes, Traditiones non scriptas esse improbandas: & siquis persuadere conaretur epistolam ad Hebræos non esse in canonicis libris numerandā, respondereſne, Nunquid non populus à Deo requiret? Pag. 124.

SERRANVS.

Animaduertunt pij & eruditi, te ἐμβεβυτῆ Hay toto cœlo aberrare, vt fulmine perculsum: qui nescias quid dicas, importunitatem tuam irrito aduersus perspicuam veritatem conatu prodens: neque luculentæ conclusionis iubar in disertis Prophetæ verbis perspiciens. Ecquis verò non videt veritatis huius lucem, quam Spiritus sanctus humanis traditionibus opponit, hunc in modum?

Propheta eos appellat cæcos, qui Lege Dei neglecta ad hominum commenta confugiunt. Argumentū ex hoc Isaiæ testimonio nascens.

Atqui Legem Mosis ministerio mandatam esse literis constat, ideóque testimonium vocatur à Propheta.

Illi igitur sunt cæci, qui neglecta Dei lege, nō scriptis hominum traditionibus inhærent: atque ex vi consequentis, humanæ traditiones sunt repudiandæ, quippe quæ destitutæ sunt luce Verbi Dei.

Quod autem de epistolę ad Hebræos autoritate garris, est insaniæ tuæ nouum argumentum: quum illa se piis animis satis commendet certissima luce veritatis, digna Maiestate Spiritus sancti. Itaque aduersus Iesuitarum, cæterorúmque atheorum commenta certò persuasum habeo, epistolæ illius autorem esse Spiritum sanctum: scribam verò, Apostolum. Epistolæ ad Hebr. autoritas.

Deloco Apostoli 1. Corinth. 4. 6. *Vt discatis in nobis, supra id quod scriptum est non sapere.*

HAYVS.

Parum prudenter (ne quid grauius dicam) hãc nobis, Minister, Apostoli sententiam obiicis. ait enim, Hanc autem fratres transfiguraui in me & Apollo propter vos, vt in nobis discatis &c. *Tuus Caluinus impudentiam tuam coarguit, sententiam Apostoli sic exprimens:* Supra id quod scriptum, est, bifariam potest exprimi, vel vt ad Pauli scripta, vel vt ad Scripturæ testimonia, quæ adduxit, referatur: sed quia parum est in hac re momenti, liberum sit lectoribus eligere vtrum volent. *Cæterùm quum Caluini commenta nihil faciamus, ascribam loci huius ex Theophylacti commentariis explicationem.* Quę dicta superius de Corinthiorum dissensionibus sunt, & præcipuè qui cæteros iudicarent ideo protulimus, vt ex nostrę personæ figura, nihil vltra quàm quod scriptum est sapere perdiscamus. Ediſſerit enim in hunc modum Scriptura, & superbiam interdicit. Qui prior esse inter vos mauult, sit hic omnium vltimus, &c. *& alia huiusmodi multa.* Pag. 124.

SERRANVS.

Cedò igitur, Iesuitarum omnium siue prudentissime siue pudẽtissime, vt me & Caluini & Theophylacti verbis reum peragas, ipsa Apostoli verba ex vniuersa eius sententia consideremus: VT IN NOBIS DISCATIS SVPRA ID QVOD SCRIPTVM EST, NON SAPERE.

Hoc sempiternæ veritatis oraculum siue axioma

Vera huius loci sentẽtia.

ma substernit Apostolus, vt significet, Verbũ Dei esse regulam salutaris doctrinæ, vitæque adeò rectè constituendæ. Hoc autem sic accommodat instituto suo, vt ambitionem cæcúmque sui amorem è Corinthiorum animis euellat, radicem nimirum causámque dissensionum omnium quæ in illorum Ecclesia grassabantur. Quasi dicat, Oſtendi ex Verbo Dei solidam gloriam deberi Deo, nullam homini: quippe qui è corrupta sua natura non capit ea quæ sunt Dei, imo planè aduersatur suæ saluti. docui quoque, nihil vobis propriè Corinthiis causæ esse cur aliquid vobis arrogetis. Vt hoc demonstrarem, complura attuli Scripturæ testimonia, quæ exemplorum in me collegíſque meis sumptorum appositione illustraui. Ita igitur habetote, Corinthij, Eum planè desipere qui contra Scripturæ interdictum inflatur vana ambitione cæcóque amore sui. Morbi igitur causam aperit Apostolus. Vnde enim fœdæ dissidiorum labes inuadunt genus humanum, nisi quòd maxima hominum pars intra cãcellos sibi præscriptos à Verbo Dei sese non contineat? Certè Scriptura docet naturam nostram planè esse deprauatam: nihil nos habere quod non acceperimus, ac proinde nihil esse causæ cur gloriemur. Harum admonitionum plena est Scriptura: vt nullum præsentius ambitionis veneno amuletum opponi possit, quàm nos ita cõparare vt seriò discamus non sapere supra id quod scriptum est. id est discamus in Verbo Dei nos nihil esse quàm miseros peccatores, vt nullum superbiendi locum nobis relictum esse intelligamus. Hanc veram geminámque esse loci huius expositionem, ex ipsius lectione perspicuum est: vt sit ratum axioma, Scripturam esse regulã nostræ vitæ: ac proinde qui præter illius præscriptum sapere velit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

longe latéque hallucinetur. Hoccine non est Scripturam commendare? Quod quum ita sit, écquis sobrius dixerit, me hoc testimonium perperam attulisse vt Scripturæ certitudinem humanis traditionibus opponerem?

Caluinus & Theophylactus perperam ab Hayo aduersus illum citati.

AT NEQVE Caluini neque Theophylacti interpretatio huic veritati aduersatur. Caluinus enim sic illa verba, QVOD SCRIPTVM EST, interpretatur, vt vel ad Pauli scripta, vl ad Scripturæ testimonia reuocet. Dubitásne, magne Theologe, Pauli scripta in Scripturis esse annumeranda: & Scripturæ testimonia esse Scripturam?

Theophylactus disertè nos reuocat ad Scripturam, in qua multa extant præcepta ad superbiam perdomandam. Multa Apostolus laudat, cætera multa nos vult è Scriptura petere. Ecquis igitur non videt hoc præclarum Scripturæ encomium ad humanarum traditionum Scripturæ è diametro repugnantium vanitatem demonstrandam recte fuisse à me laudatum? vt sit summa, Præter Scripturam sapere, est desipere: atque adeò Traditiones non-scriptas, humani ingenij commenta, esse exitiosas insanias.

De loco ad Colossæos; *Quæ rationem quidem habent sapientiæ in cultu voluntario* &c.

HAYVS.

Iam venio ad voluntarios cultus, quos tu irrides, Minister. Inter nos vocem ἐθελοθρησκείας *superstitionem significare conuenit. nam Caluinus tuus ita latinè reddidit*, Quæ speciem quidem habent in superstitione. Quod voluntarios cultus tanquam primarium non-scripti Verbi fœtum irrideas, tuo more facis, qui quod tuo palato non sapit, tanquam cum Scripturis pugnans, repudiandum indicas. *Si Dauidis Psalmos diligenter non dicam didicisses, sed lectitasses aliquando, non tam liberè voluntarios cultus reiecisses, quum in illis hæc tibi vel non quærenti occurrissent*, Voluntariè sacrificabo tibi. Pag. 125.

SERRANVS.

HAYI argumentum est: Testatur Dauid se voluntariè sacrificaturum. Ergo Minister perperam repudiat volũtarios cultus in Ecclesia, quasi fomites superstitionis.

Respondeo primùm: Non me, sed Apostolum, ab Hayo oppugnari. Illius enim hæc sunt diserta verba. Quid enim est ἐθελοθρησκεία nisi voluntarius cultus? Locus est illustris. Apostolus nimirum Christianismi corruptelis graphicè repræsentatis, ait superstitiosos homines multa prætexere, vt cum ratione insanire videantur. Illa quidem omnia è mandatis doctrinisque hominum præscripta, rationem habere sapientiæ ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ. id est, IN CVLTV VOLVNTARIO & animi summissione: at nullo esse in pretio, quum tota sint corporea, & in cibi & potus siue abstinentia versentur, in quibus non est situm regnũ Dei. Hoccine Apostoli expressa, Hay, negabis?

Quid sit ἐθελοθρησκεία siue voluntarius cultus, Apostolo.

Secundò, argumentum est ab homonymia, Iesuitico quidẽ iudicio validissimum: at bonorum & eruditorum virorum sententiis, planè ruinosum. Damnat Apostolus voluntarios cultus religionis specie institutos. Testatur Propheta se voluntariè Domino sacrificasse. Num Apostolus

Coloss. 2. 23.

Prophetæ aduersabitur? Perpendendum igitur erat vtriusque consilium, vt de varia vocabuli notione constaret. Apostolo institutum est euertere humanas traditiones, quarum animam vimque primariam notat, Voluntarium cultum, ἐθελοθρησκειαν. Nominis notatio manifesta est. Colendi enim Dei ratio hominum arbitrio & voluntate instituta, ἐθελοθρησκεια est: quę vox superstitionem significat è communi Græcæ linguæ vsu: quum videlicet remanserit in hominum ethnicorum animis hæc scintilla primigeniæ veritatis, Diuinum obsequium. id est religionem, diuinæ voluntatis imperio definiri, quemadmodum copiosè demonstrat Plato: & lucis illius naturalis lex est in legibus duodecim tabularum? Nemo priuatim habessit Deos. Cultus igitur religiosos hominum voluntate institutos, veræ religionis corruptelas esse viri etiam ethnici existimarunt, & vana illa commenta superstitionum, ἐθελοθρησκειαν appellarunt, apposito vocabulo, vt errorum fontem demonstrarent. Damnat ita Apostolus humanas traditiones eo maximè nomine, quòd pro voluntate & arbitrio homines instituant ritus religionum, neque velint sapere è Dei voluntate, quàm in verbo suo expressam esse nemo dubitare debet, qui animi sui sententiam verbis suis nouit exprimi. Hæc igitur Apostolus. De Propheta iam videamus.

In Eutyphrone.

Testatur Propheta se voluntariè sacrificaturũ Domino: itáne vt Deum colat è voluntate sua, non ex Dei voluntate? Prophetæ non melior interpres esse potest quàm ipsemet Propheta. Sic enim seipsum alibi Propheta exponit: *Vt facerem voluntatem tuam, Deus mi, volui & Lex tua in medio viscerum meorum est*: & *Doce me facere voluntatem tuam, quia tu es Deus meus*: &c. vt infinita huiusmodi testimonia

Psal. 40.

monia commemorem. quid enim attinet in re minimè dubia adhibere probationes non necessarias? De voluntariis autem cultibus, idem sæpe concionatur: *Sacrificium & oblationem noluisti*. &, *Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem vtique: at holocaustum non vis*. His autem verbis Dauid detestatur vel cultus religionum institutos arbitrio & voluntate hominum, vel ita constitutos à Deo, vt in externa illorum obseruatione salutis suæ summam homines imaginentur: sicuti faciunt hypocritæ quos Prophetæ grauissimè increpant. Vnicum altare vnicóque illi altari locum Dominus olim destinauerat, omnes omnium sacrificiorum ritus singulatim præscripserat, nequis mortalium, per speciem piæ & religiosæ mentis, in Dei obsequium vel minimum auderet comminisci. Voluntarios igitur hominum cultus ab Apostolo damnatos, & à lege omnibúsque Prophetis tam disertè vetitos, num probaret Dauid? Apage monstrosum glossema Iesuitarum. Hæc igitur vera germanáque sententia est verborum illorum, *Voluntariè sacrificabo Domino*, Libera voluntate non coacta obtemperabo Deo, iis ritibus quos ipse instituit, & voluntate per ipsius voluntatem sic erudita, vt memet ipsius obsequio totum consecrem. Omnino vident sobrij, Apostolo cum Propheta præclarè conuenire: cum Hayo non item, quum veritatem Hayus duplici strophа conetur circumuenire: Vocis nimirum ambiguo, & rei ipsius ignoratione. nam *Voluntarius cultus* Apostolo est superstitiosum commentum voluntate seu libidine hominum institutum: at *voluntariè sacrificare*, Prophetæ est, libero animo & consentanea erudita Deum colere. Voluntates autem illæ hominum, superstitionum matrices, tantùm absunt à Dei voluntate in Verbo suo re-

Quid sit voluntariè sacrificare Domino.

Psal. 51.

Deute. 12.

uelata, quantùm abest mendacium à veritate, Belial à Christo. Extat tantùm idolum siue abortus veritatis, cothurno & nomine veritatis hominibus dolosè illudens.

HAYVS.

Disce à Rabbinis vestris significationem votis נדב, *actuum nobis obicies Verbi non-scripti fœtus. Quod si voluntarios omnes cultus Scriptura condemnarit, explica nobis quod à Mose scriptum est. Corrige oro Mosen, quem audis præcipientem voluntariam victimam offerri, immaculatam, vt sit Deo acceptabilis. In versu 20. cap. 3. ad Colos. non inuenies* Mandata & doctrinas hominum nullius esse pretij, *vt tu existimas. Profer Scripturæ verba & tibi respondebimus. Conaris Catholicorum pro Traditionibus non-scriptis argumenta dissoluere breui responsione, quam Scripturæ testimonio non confirmas quod nobis moueret admirationem, si institutum tuum aliunde exploratum nō haberemus.* Pag. 125.

SERRANVS.

Didici à doctissimis præceptoribus à quibus perfectè & infeliciter defeciſti, veram propriámque significationē vocis נדב quæ significat *spōte aliquid elargiri* aut *offerre*. Inde נדבה qua vtitur Propheta, *est voluntas* siue *liberalitas*: & aduerbiū בנדבה *sponte, vltro, liberaliter*. Verùm quid ad rē, de qua ego iam dixi? Testatur Dauid se voluntariè, sponte, vltro Domino sacrificasse. Num idcirco Verbi vestri non-scripti abortus probat, id est voluntarios hominum sine voluntate Dei in Verbo expressa cultus?

Voluntariæ oblationes, & volūtaria vota siue sacrificia sub Lege

cultus? Nam quod Mosem mihi opponis, eo facis vt pergas mendacij vanitatem tuopte iudicio prodere. Erant voluntariæ oblationes siue libera vota in Lege, quæ נדבות vocantur, quum nimirū quis vel in periculo vel in magnæ rei desiderio Deum inuocans, votum ei aliquod nuncupabit. De his extat Lex, *Faciès sicuti vouisti Domino Deo tuo liberaliter, & sicuti loquutus es ore tuo.* At quàm latum est discrimen inter hæc vota, & hominum voluntarios cultus? Neque enim in liberis illis votis nuncupandis, vel in doctrina vel in ritibus, quicquam immutare, addere, vel detrahere fas vnquā fuit cuiquam sub Lege. At voluntarij omnes hi cultus quales cæca superstitio comminiscitur, extra Dei Verbum sic euagantur vt Non-scripti Verbi appellationem illorum autores compositò affectarint; ne quicquam cum Verbo scripto cōmune illos habere, ab omnibus intelligeretur. Huiusmodi erant Pharisæorum cultus voluntarij quos Christus reprehendit. Liberorum votorum caput & firmamentum erat, Verbum Dei: sicuti testatur Dauid, *Iuraui & præstabo, nempe, custodire iudicia iustitiæ tuæ. Voluntaria* [נדבות] *oris mei grata habe quæsō Domine, & iudicia tua doce me.* Sic enim legitima vota definiuntur, Vt id ritè voueri & nuncupari intelligamus, quæ Deo placere cognouerimus. quū enim obediētia potior sit omnibus sacrificiis nihil certè magis importunum esse potest, quàm mortalem audere pro arbitrio suo obsequium Deo affingere. Ita rectè Apostolus illum Dei cultum rationalem legitimúmque definit, qui sit acceptus Deo. Quid enim si quis filium filiámve, canem impurúmque aliquod animal à Lege vetitū, vouisset Deo: num ratum fuisset huiusmodi votum? Quo tamen voluntariorum cultuum genere hypocritæ sæpe ludebant cum Deo, vt ex seria

Deut. 23.

Rom. 12.

Voluntarij cultus

Deo mandati. Hamos 4. 5.

Prophetæ reprehensione apparet, illorum גרבות acriter detestantis. *Venite in Bethel, præuaricammini in Gigal, &c. indicite oblationes voluntarias, proclamate: quia sic vultis filij Israel, dixit Dominus.* Omnes tamen illi cultus, vt vt deflecterent à Dei Verbo, hoc tamen colore maximè fucabantur, quòd tantus esset colendi Dei ardor in hominibus à quibus instituti erant, vt sponte sua plus præstarent quàm tenerentur, perfectiorémque quandam Dei colendi rationem persequerentur, non contenti Legem impleuisse, à qua etiam splendida vocabula mutuabantur. Commodo igitur expressóque vocabulo Superstitionis plus æquò satagentis anxietatem Paulus repræsentauit, Ἐθελοθρησκειαν appellans totum illud diuini cultus pro hominum arbitratu instituti genus. sic enim notat commentitiorum rituum fontem, Hominum voluntatem sine Dei voluntate temerè vagantem: & vanos hominum prætextus, è Verbo quidem Dei voluntarias illas oblationes mutuantium, at ita quasi longè absolutiora præstarent. Hæccine non est expressa imago Papatus? quorsum enim opera SVPEREROGATIONIS, quorsum infinitæ Monachorum factiones, summa humilitate & corporis neglectione sanctitatis fumos venditantes apud vulgus: quorsum denique Iesuitismus, omnium superstitionum colluuies & sentina, nouo etiam nomine famam exquisitæ sanctitatis venans, nisi vt voluntarios hos cultus, humanarum traditionum fœtus. veræ religionis vomicas esse & pestem intelligamus? Abi igitur, Hay, cum tuis Homonymiis, & scito veritatem tuis sophismatis illudi non posse.

Opera supererogationis.

Notat porrò Apostolus disertè se agere de traditionibus humanis, quas vocat Διδασκαλιας, ἐντάλματα, διδασκαλίας hominum. At in clausula disputationis ait, vt vt habeant speciem sapientiæ, non tamen esse ἐν τιμῇ τινι, id est nullius esse pretij, quum in rebus corporeis totæ sint, & ipso vsu pereant. Hæccine enim non sunt diserta Scripturæ uerba? Ἃ" ὅτι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει. Tuas igitur res agis, nugator, qui Scripturam videndo nõ vides, & in ineptulis tuis gerris captas tuo more effugia. Colo. 2. 23

HAYVS.

Si Traditionis nomine ipsam doctrinam in Scripturis intelligi docuero, manus dabis, ni fallor. Atque vt à Caluino ordiar, cuius interpretationem non negabis, accipe quid nomine Traditionum siue institutionum (vt ipse loquitur) intelligat. Locos quosdam è Caluino exscribit Hayus: &, *Caue*, inquit, *ne his fulminibus tactus, in cinerem conuertaris.* Pag. 125. & 126.

SERRANVS.

Cęca Hayi reprehensio.

Tu verò mihi oculos tuos dabis, si præscriptis verbis docuerote Andabatarum in morem dimicare in tenebris. Hæccine enim verba non sunt mea? *Traditionis vocabulo in Apostolorum scriptis intelligitur vel doctrinæ applicatio & ὀρθοτομία, vel rituum & disciplinæ constitutio.* Tu igitur dementiæ temeritatem agnosce. Vsus sum vocabulo Apostolico. Quæro à te, Hay, quidnam est Apostolo, Ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον; Nónne Verbum Dei sic exponere vt illud pro rerum, personarum, temporúmque circumstantiis accommodetur? Illáne accommodatio Verbi Dei, est doctrina veritatis, nécne? Perinde enim est ac si dicas, conclusionem argumen-

Traditionũ nomẽ quomodo accipiatur

ti nouum quoddam doctrinæ genus complecti quàm ipsum argumentum. Dixi igitur Traditionis vocabulo doctrinam significari, quemadmodum rectè Caluinus annotauit: & dixi etiam amplius, Doctrinam nimirum generalem propriè ac commodari necessitati Ecclesiæ, & vberiori ἐκθέσει & explicatione illustrari. Sic Paulus vocat Cœnæ institutionem, Traditionem. Sic Lucas Traditionem Apostolorum appellat explicationem doctrinæ de libertate Christiana factam in Synodo Hierosolymitana. Est antiquissimum mandatum de charitate infirmioribus præstanda. Huius mandati luculentior fuit explicatio, Apostolorum traditis de assumēdis fratribus qui Christo nomen darent, è Gentibus in Ecclesiam cooptatis. Hæc satis sunto exempla vt probetur Traditionum nomine doctrinam, eiúsque explicationem intelligi. Dicebam quoque, Rituum & disciplinæ constitutionem *Traditionis* appellatione si-

1. Cor. 14 gnificari. Est sempiternum axioma, *Omnia decenter & ordine fieri debere in Ecclesia*: quod variis temporum, rerum, personarúmque circumstantiis accommodari debet. E malis moribus bonas leges nasci perspicuum est: è variis quoque morbis Ecclesiæ varias leges, vt remedia emendandæ Ecclesiæ, constitui qui nouit, hæc quoque Ecclesiæ rectè gubernandæ instituta, Traditiones appellari intelliget. At exemplorum appositione res fiet illustrior. In Cœnæ celebratione, & fidelium symaxi solebant agitari cōmunia, Apostolorum mandato, quæ Agapæ vocabantur. His quoniam Corinthij abutebantur, ea sustulit Apostolus. Mulieres velari idem instituit in Ecclesia Corinthiaca, propter opulentæ vrbis intemperiem & luxum. Aperto capite docebant & precabantur in Ecclesia, Ecclesiæ pastores. quia tunc apertum caput, erat

erat insigne autoritatis. Hæ traditiones erant Apostolicæ, quæ nullo rei incommodo fuerunt commutatæ. Quidnam igitur TRADITIONIS nomine in Scriptura intelligatur, erudito Lectori probatam fuisse arbitror, neque ne Iesuiticis fulminibus per quæ Thrasonicè mihi minatur Iesuita, in cinerem me conuertendum reor. Non me Hayana terrent fulmina.

Itaque ab illo metu liber edicam Hayo: Inepta hæc est tua, Hay, consequutio. Traditio est Apostolica. Ergo non-scripti Verbi autoritas aduersus Scripturæ autoritatem inualescit. Non est ita. Primùm enim omnium definiendū est quidnā sit Traditio Apostolica, ne illius nomine, voluntarios illos Pontificiæ superstitionis cultus vestro more intrudatis. Traditionem Apostolicam & scriptam & non-scriptam extitisse dicimus. Traditionis enim vocabulo ipsa aliquando doctrina simpliciter intelligitur siue doctrinæ applicatio. aliquando disciplinæ constitutio, quæ pro variis circumstantiis fuit multiplex, neque semper ab Apostolis scripta fuit quæcunque tamen fuit, Apostolorum doctrinæ semper innixa est vt firmamento suo. Huic traditioni Apostolicæ, quam amplectitur, opponitur humana Traditio, quam detestamur.

Insignis præuaricatio Hayi nomine Traditionis abutētis.

Vt igitur Homonymiæ tuæ laqueos expediamus, vocis homonymæ varia significatio triplici differentia distinguenda est. Quædam enim Traditiones sunt verè Apostolicæ, Scripturis innixæ, quas vt Scripturam ipsam, approbamus. Aliæ sunt humanæ, toto genere ab Apostolicis dissidentes, & ad aliam categoriam reuocandæ, quippe quæ ex diametro repugnant Verbo Dei scripto, & Verbi non scripti noua categoria continetur: cuiusmodi sunt vetera & noua decreta Antichristi Ro

Leges quibus definiēdus est Traditionum vsus.

mani, solo Ecclesiæ nomine speciosa. Hoc traditionum humanarum genus toto pectore execramur. Sunt & nonnullæ Traditiones, quas ideo Medias appellamus, quòd in Scripturis quidem diserte non continentur, Scripturarum tamen autoritati fulciuntur, generali nimirum Ordinis firmamento: quales sunt eæ quæ variè in Ecclesiis constituuntur ad ordinem disciplinæ Ecclesiasticæ vtiliter describendum, ne cuilibet quidlibet liceat, sed omnes communi quodam legis vinculo contineantur. Hę quidem pro variis nationum, rerum, temporúmque circumstantiis sunt variæ, & in se indifferentes: hactenus tamen vt in Ecclesia in qua sunt constitutæ, sanctè debeant obseruari, tribus adhibitis cautionibus.

Primùm enim videndum est ne quasi Dei cultus & peculiaris sanctimonia obtrudantur, pari cum Scriptura autoritate: quum hæc sola sit regula & fidei & vitæ rectè constituendæ: illæ verò ex huius scaturigine ita deductæ, vt riuuli ad agrum Domini irrigandum, ac proinde hactenus obseruandæ quòd faciunt ad ordinem conseruandum, ciuilémque Ecclesię commoditatem, & sacrarum actionum decorum.

Deinde, prouidendum est ne sic ponantur huiusmodi Ecclesiasticæ disciplinæ decreta, vt per se & prorsus necessaria, quin pro tempore mutari non possint, quemadmodum Ecclesia æquum commodúmque esse iudicarit ad sui ædificationem. Seruetur Ecclesiæ suum ius in his rebus mediis, ex regula: Quod credentium ædificationi expedierit, liceto: ne his vt planè necessariis ligari conscientiæ arbitrentur.

Denique, elaborandum est vt sobrius sit definitúsque illarum traditionum vsus, ne nimiis ceremoniis diuini cultus, vt fit, simplicitas deturpetur,

tur, & immenso variarum obseruationum onere conscientiæ grauentur. quod non modo à Iudæorum Pharisæis, sed à bonis olim Patribus nihil tale cogitantibus, sæpe euenit in Ecclesia: à quorum iudicio ad Scripturam prouocandũ est, cuius suprema est in omnes homines autoritas. Hæc Hayi fulminibus oppono, ne simplicioribus imponant: quasi omnes traditiones sint vel repudiandæ vel approbandæ, quum in diiudicãdis traditionum discriminibus magna cautio sit adhibenda.

ANTIQVITATIS TESTIMONIA ab Hayo vellicata, à me defensa.

De loco Chrysostomi, *Traditio est. nihil quæras amplius.* Homil. 4. in 2. caput 2. ad Thessal. epist.

HAYVS.

Non grauabor autem Christiani nostri Periclis aurea verba (quibus Apostolum explicat) ascribere, quæ tu præclaro sane cauillo eludere cogitasti. Describit locum, & alterum Athanasij in eandem sententiam. Pag. 126.

SERRANVS.

Quum Chrysostomus Apostolum explicet, sine vlla controuersia loquitur de traditionibus Apostolicis, quas omnes literis mandatas fuisse nemo nostrûm dixit vnquam? Hîc autem de doctrina agere Apostolum tu ipse fateris, & verba illa ostendunt, Τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε

Cardo quæstionis, vt ostendatur esse traditiones Apostolicę.

διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. Quum & viuæ vocis & epistolæ disertè meminerit, omnino iugulũ petit Verbi vestri nõ-scripti. Quũ enim scriptæ sint Pauli epistolæ, & vocis cum scripto consensus luculenter ostendatur, planè euertit eas traditiones quæ Scripturæ repugnant, nouo quodam genere non-scripti Verbi veritatem oppugnantes. Præterea, docet nullas traditiones vt Apostolicas, esse recipiendas, quæ Apostolicæ doctrinæ non innitantur.

Profer igitur, Hay, Apostolicas traditiones, eásque ex Apostolica doctrina assere Apostolicas. Eas ambabus vlnis profectò amplectemur. Ecquid verò his cum vestris commune est, quas negatis in Verbo scripto, id est Apostolica doctrina, contineri, ne Apostolicæ existimentur?

DE LOCO TERTVLL.

Ergo quæramus an & traditio non-scripta non debeat recipi. &c. In lib. de corona Militis.

HAYVS.

Audi quid dicat Tertullianus. &c. *His verbis Ecclesiæ traditiones luculenter probat auor his antiquissimus, consuetudinis patrocinio munitas. A Tertulliano, si sapis, non petes in posterum contra traditiones non-scriptas patrocinium.* Pag. 127.

SERRANVS.

Audio: & intelligo ex illius verbis, te non sapere. nam si saperes, perspicuè animaduertisses, Tertullianum omnium traditionum illarum quas è penu

è penu Verbi non-scripti hauritis, vanitatem prodere. loquitur enim de huiusmodi traditione, cuius ratio reddi potest ex Scriptura: ac proinde quæ Scripturæ vt suo fundamento innititur: quam veram esse traditionum Apostolicarum no tam esse diximus. De his traditionibus agere Tertullianum, hæc verba ostendunt: Hanc obseruationem si nulla scriptura determinauit, certè consuetudo corroborauit, quæ sine dubio de traditione manauit. quomodo enim vsurpari quid potest, si traditum prius non est? ET, Si legem nusquam reperio, sequitur vt traditio consuetudini morem hunc dederit, habiturum quandoque Apostoli autoritatem ex interpretatione rationis. ET, Nec autorem respicias, sed autoritatem: & in primis consuetudinis ipsius, quæ propterea colenda est, ne non sit rationis interpres: vt si & hanc Deus dederit, tunc discas cúrnam sit obseruanda. Quomodo verò Deus eam dedit, nisi in Verbo suo: quęnam ratio recta est, nisi Verbum Dei: quænam denique est legitimæ traditionis autoritas & potestas, nisi in Verbo Dei? Hæc igitur est συστοιχία siue series in Tertulliano notanda, Obseruatio, cõsuetudo, traditio Apostolorum quæ sine doctrina esse non potest, rituum siue institutorum Ecclesiasticorum omniũ videlicet anima & firmamento: quemadmodum supra docuimus. Id verò perspicuum est è peculiari loci huius circumstantia. Quæstio est, Fásne sit Christianis laurea coronari, sicuti solebant Gentes in festis & sacrificiis, & in castris dum milites expungebantur. Quòd Christianus miles lauream coronam denegasset, ob eámque rem in vincula coniectus fuisset, professus se Christianum, varia Christianorum etiam hominum iudicia circumferebantur. Idcirco Tertullianus hoc libro defendit causam Christiani

Tertullianus traditiones reuocat ad Scripturã.

Veritatis analysis à cõsuetudine ad Scripturã, solã veritatis regulam.

Vera huius Tertullianei dicti sententia.

illius militis, veterémque consuetudinem & traditionem profert, quam miles piè obseruarit. Excipiebant contrà sentientes, id non disertè vetari in Scriptura. Respondet Tertullianus, Nihil impedire quominus certa ei constet autoritas, etiáſi in Scriptura expressis verbis non extet, quum certa illius ratio è Scriptura reddi possit. Ratio autem hæc est luculenta, *Ne participes estote dæmoniorum: Sine offendiculo cum omnibus versemini: Ne communicate cum operibus infructuosis: Non tantum à malo abstinete, sed ab omni specie mali. &c.* Ad hoc Scripturæ fontes hanc traditionem reuocandam esse, docet Tertullianus. licet enim de hoc interdicto non cauissent singulatim Apostoli, ipsorum tamen autoritate firmabatur, quia doctrina innitebatur. Túne igitur sapis, Hay, qui Tertullianum traditionum Scripturis planè repugnantium autorem vindicémque appelles: egóne contrà è Tertulliano non petam aduersus eas patrocinium.

1. Cor. 11. Ephe. 5. 11. 1. Thess. 5. 22.

HAYVS.

Quæ sequuntur apud Tertul. si legisses, nunquam eius testimonio aduersus nos fuisses abusus. Hoc tute intricasti, tibi exedendum est, Minister. Pag. 127. Locus exscribitur,

---

SERRANVS.

Quî probabis hos ritus quos recenset Tertullianus, non habuisse originem suam & rationem in doctrina Apostolorum: aut si non habuerint, quî eos appellabis Apostolicas traditiones? Conquerebatur suo etiam tempore Apostolus, in ipsis propemodum Euangelij incunabulis, iacti fundamentum iniquitatis. Quidni etiam dicamus bonos Patres nœuis suis laborasse? Certè in ritibus illis etiam vetustissimis hanc Tertulliani regulam obseruandam esse, nemo sanus negauerit, Vt ab obseruatione ad consuetudinem, à consuetudine ad traditionem, à traditione, ad ipsius Dei autoritatem ascendamus, ac proinde ad Scripturam, in qua constat Deum fuisse loquutum.

Apostolicæ traditiones doctrinâ Apostolorũ appellant vindicem

In summa, ludis crassa ignoratione Elenchi, dum rerum genera commisces, ipsa categoria plane disparata. sunt enim res toto genere dissitæ, Traditiones Apostolicæ, Apostolorum scripturis innixæ: & Apostaticæ traditiones, vt inquit Tertullianus, quæ cum illis nihil habent commune. Hæc ex Tertulliano distinguitur. Tu igitur, felicissime Antiquator, Pontificis Romani carduos Iesuitico palato bene dignos ita exedito, vt carnuori Cyclopes carnem illam è pane transsubstantiatam se comedere profitentur. hæ enim lautitiæ in Verbi non-scripti cella maximè dominantur.

Crassus testimonij Tertulliani abusus ab Hayo inuectus.

De tribus Cypriani locis, in quibus explicatur discrimen bonæ & malæ consuetudinis.

HAYVS.

Qua fide nobiscum agas æquus iudicabit Lector. Ego certè in Cypriani operibus hanc sententiam inuenire non potui. Verba fortasse quæ præceptores tuos mouere potuerunt, vt S. Martyrem sic scripsisse existimarent, hæc sunt, Benedictus &c. *Cyprianus prudenter censuit nihil esse approbandum diuinis Scripturis contrarium. Doce vllã in Christi Ecclesia vel minimam consuetudinem esse à veritate seiunctam, & locum hunc contra nos facere inficiamur.* Pag. 128.

SERRANVS.

Librorū notationibus solēt triūphare Iesuitæ, vt à variis huius disputationis locis perspicuū est. At hic Hayi nostri in notissimorū locorū disquisitionū magna fatigatione videat Lector, hac lege ne rideat. Ex ipsius autē codice cætera cognoscat.

Optima vero me fide tecum agere, æquus iudicabit lector, quum te hostem de via palantem, & oppido quàm anxium, in viam reducam. Tetamen permirum est, Hay, Theologiæ decanum, in tuis etiam libris sic esse hospitem, vt in notissima via exæstues. Equidem librario meo indignatus eram quòd locos non notauerit, nisi tu latissimam culpam, tuis etiam Iesuitis testibus, subires. Nam si Cyprianum (quemadmodum è tua confessione nouimus) legisses nunquam nisi cum quæritabas locum à me citatum: Gratianus tem index tibi esse debuit, qui hæc testimonia à me nunc laudata laudat, *Decretorum prima parte distinct. octaua. C. Consuetudo.* Secundum quoque testimonium totidem verbis comperisses in eadem distinct. C. *Si consuetudinem.* vt tuæ diuinationi nullus hîc sit locus.

Rectè igitur & potenter Veritas cogit te fateri, Cyprianum rectè censuisse traditionem siue consuetudinem sine Scriptura esse reiiciendam, quum nihil approbandum sit Scripturis contrarium. Euge, teneo te. Cur igitur tantopere te fatigas, vt probes, Non omnia quæ ad salutem nostram pertinent, in Scripturis contineri: aut cur existimas Ecclesiæ nomine Papatum nobis iam obtrudi posse? Docuimus, vnius hominis in Ecclesia primatum qui Christi vicarium se iactet, esse diuinis Scripturis contrarium. Docuimus è Scripturis, Deum vetuisse omnem imaginum cultum quas è Traditione non-scripta vos colitis. Docuimus, vnicum esse Purgatorium in sanguine Christi, quod vos alicubi in Pontificis Romani ditione seu Monarchiam imaginamini. Docuimus, Christum in cœlum conscendisse, hominémque

que in summam gloriam euectum in cœlo esse, donec veniat ad iudicandum viuos & mortuos: at vos è Traditione non-scripta eum de cœlo elicitis verborum quorundam consecrationem illecebris, eúmque in crusto includitis. Quidnam est Scripturis contrarium esse, si hoc non est? Quæstionum nostrarum capita tantùm notauimus: at vniuersus Papatus his traditionibus planè cōstat. Quin igitur tu non modò non inficiaris, sed ingenuè fateris hunc locum contra vos facere?

Tertium testimonium quod ais te inuenire non potuisse, inuenies in eadem Distinct. C. *Qui contempta*: Ex August. in lib. de baptis. paruulorum. Neque te tandem, memor Theologe, tui pudet ἐπ' ἀυτοφώρῳ deprehensi?

NOVA HAYI ARGVmenta pro Traditionibus non-scriptis: & ad ea IOANNIS SERRANI RESPONSIO.

HAYVS.

Hactenus tuis aduersus Traditiones obiectionibus cumulatissimè satisfeci: nunc verò aliqua aduciam quæ (si denuo congredi nobiscum volueris) tibi, vt puto, negotium facessent. Pag. 128.

SERRANVS.

Tricæ Hayanæ.

Vetus est verbum aliâs à me eadem de causa citatum, *In non sapiendo iucundissima vita*: & Iesuiticum est, *Gloriari & fumos vendere*: at primum placet sibi Hayus, Triumphet solus. Quare verò Hay, à Lectore existimétne te meis aduersus traditiones non-scriptas obiectionibus cumulatissime satis-

feciſſe? Ad hæc tua autem noua argumenta aggredior. De me nihil puto: tibi Ieſuitæ relinquo vt putes quid velis. Ex meis reſponſionibus iudicabit eruditus Lector quantum negotium veritati faceſſas. Tu verò omnium Thraſonum vaniſſimus es, qui exiſtimabas nemine ad has tuas machinas apparituru, aut credis in poſterum nos defore Veritati. Age igitur ad rem veniamus. E tuis verbis ſic conformari hoc.

PRIMVM ARGVMENTVM.

Nullum extat in Scripturis teſtimonium quod doceat ſolis Scripturis fidem eſſe adhibendam. Ergo Traditiones non-ſcriptæ relinquantur ad ſupplementum Scripturarum.

HAYVS.

Ac primùm qui doces ſolis Scripturis fidem eſſe habendam, hoc ipſum perſpicuo aliquo Scripturæ teſtimonio tibi initio probandum fuit. &c. Pag. 128

SERRANVS.

Reſpondeo, Qui actum agit, indignus eſt reſponſione. quorſum enim vnius eiuſdémque rei putida repetitio? Atqui actũ agit Hayus, idipſum inculcans quod longa diſputatione fuit hactenus à nobis pertractatum. Egóne igitur debeam ei aliam reſponſionem quàm vt ipſum reuocem ad ea quæ hac de re copiosè ſunt à me ſuo loco demonſtrata? Quorum ſumma eſt, Luculentis Scripturarum teſtimoniis perſpicuum eſſe, *Solis Scripturis fidem eſſe adhibendam*, ea nimirum perfectè complectentibus quæ pertinent ad noſtram ſalutem. Hæc reſponſio ſobriis ingeniis erit ſatis.

SECVN-

SECVNDVM ARGVMENTVM.

Apoſtoli longè plura viua voce docuerunt ſine ſcripto quàm ſcripſerunt. Ergo Traditiones non-ſcriptæ maiorem habent autoritatem quàm Scriptura, tantùm abeſt vt contemni queant.

Hayi verba hoc ipſum oppido quàm loquaciter inculcantis Lector recognoſcat, pagina tota & penè dimidia: quorum hanc eſſe ſummam fideliter à me expreſſam iudicabit ab illis verbis, *Volue Veterum monimenta*, vſque ad hæc, *& diſces quæ ſcripta ſunt, eſſe tantùm Summas myſteriorum, quæ illi ſermone antè docuerant.*

SERRANVS.

De hoc quoque argumento diximus ſupra: reſpondeo tum hìc multũ peccari, breuiſſimè autem id perſtringo, ne actam agam.

Primàm grauiſſimo abſurdo. non enim conſequitur, Apoſtoli viua voce docuerunt. Ergo illa quæ ſcripſerunt, alia fuerunt quàm quæ viua voce docuerunt. Perinde enim eſt ac ſi quis dicat, Partes contrahentes ſunt ſe mutuo alloquutæ, antequàm notarius pacta-conuenta literis mandaret. Quod notarius igitur ſcripſit, aliud eſt quã quod verbo inter partes conuenerat. Subalterna non repugnant. Apoſtoli idem voce docuerũt quod ſcripto poſtea conſignarunt, ad veritatis fidelium ſempiternámq; memoriam, & hominum ſalutem.

Secundò, quæ Hayus dicit, non modò implicant contradictionem, ſed in ipſum retorquen-

tur. Docuit enim hactenus pertinaciter, Traditiones non-scriptas esse supplementa Scripturæ: nunc ait, Scripturam esse supplementum viuæ vocis. id est, vt ipse loquitur, Scripturam ab Apostolis adiunctam fuisse, vt ea quæ viua docuerant, scripto confirmarent cœlestémque doctrinam scripto posteritati relinquerent. Ecquis non videt manifestam repugnantiam? Idem quoque ibidem fatetur, Apostolos idem voce docuisse quod scripserint: omnia denique ab illis scripta, esse tantùm Summas mysteriorum quæ antè sermone docuerant. Quorsum igitur, Hay, non-scripti Verbi distinctio: neque sentis vim veritatis te ad sui confessionem adigentis? Mendacem esse memorem oportet.

Tertiò, vel blasphemum est vel ridiculum, Traditiones non-scriptas maiorem autoritatem obtinere quàm Scripturam. si enim eadem est veritas & verbo edocta & literis explicata, ridicula est absurditas: si alia est doctrina (vt probauimus) sacrilega est & blasphema audacia, Traditiones humanas Verbo Dei anteponere.

Quartò, crassa est elenchi Ignoratio. quorsum enim traditiones non-scriptas reuocas ad Scripturam, quum negas non modò Scriptura contineri, sed Scripturæ esse supplementa, nec quæ etiam genere suo parem autoritatem párque imperium Scripturæ opponere?

Quintò, commenti illius de Verbo nondum scripto repetitio centies in hac disputatione effusa, est hominis deliri insania: quam si nouo responso dignarer, indignum me suis auribus suáq; patientia indignum eruditi meritò iudicarent.

TERTIVM ARGVMENTVM.

Apostoli suarũ traditionũ autoritatem cõmendant. Ergo

Ergo illarum autoritas in summo pretio esse pijs debet.

Hoc autem argumentum ex his Hayi verbis efformatum est, *Ad traditam sine scripto doctrinam ipse Apostolus lectores frequenter remittit, quod ex sequentibus locis constare potest.* Hos locos Hayus fusè commemorat Pag. 129. & 130.

SERRANVS.

Primùm respondeo, Plus esse in conclusione quàm in assumptione: ac proinde manifestum esse errorem inconsequentiæ, quem ἐξ ἀποδόσεως vocant. Conclusio enim est de traditionibus non-scriptis quæ proprio quodam suóque modo Scripturæ opponantur, parémque cum ea obtineant autoritatem. Assumptio autem est de traditionibus Apostolicis, quas & scriptas esse & non-scriptas è superioribus perspicuum est. Vt enim multa constituerunt Apostolici in Ecclesiis, quandiu vixerunt, quæ vel literis caruerunt, vel suis temporibus exciderunt: ita quæ scripto tradiderunt, & longa seculorum serie ad nos fuerunt transmissa & propagata, non debent inter Non-scriptas traditiones recenseri: quemadmodum est sacræ Cœnæ institutio, quam Paulus appellat Traditionem. Quum etiam aliæ sint traditiones de doctrina, aliæ de ritibus & disciplina Ecclesiastica, debuerunt illæ distingui, quas tamen Hayus confundit.

Secundò, est importuna ἀδολεσχία id est nugatio, veram enim est, Apostolos commendasse suas traditiones: sed probare debuit Hayus, Traditiones Ecclesiæ Romanę, illius scilicet Apostaticę &

degeneris, esse Apostolicas. quod quum falsissimum sit, vel, quicquid sit, inter nos cõtrouersum, importuna ludit principij petitione. Damus igitur Hayo, Apostolicas traditiones ab Apostolis commendari, summáque reuerentia ab omnibus Christianis amplectendas esse, sed pernegamus idcirco consequi, Verbi non-scripti quod Papatus obtrudit, traditiones, esse retinendas, quum toto genere ab Apostolicis dissideant.

Tertiò, vanissima est φλυαρία sano & prudenti homine indigna, quam ad nauseam vsque Hayus inculcauit, vt me non illius impudentiæ modò, sed meæ quoque indulgentiæ iam pudeat. Hæc autem bella est, & vere Iesuitica consequutio: Docuerunt & prædicarunt Apostoli. Ergo sola voce, non scripto. &, Audiuerunt, acceperunt, & crediderunt fideles. Ergo solam vocem Apostolorum audiuerunt & amplexi sunt: & illorum epistolas vel non legerunt vel lectas repudiarunt.

QVARTVM HAYI ARGVMENTVM.

Quorum communis origo est, communis est autoritas & potestas.

Scripturæ & Traditionum non-scriptarum communis est origo ab Ecclesiæ autoritate.

Communis igitur est & illius & harum autoritas & potestas.

Hayanæ loquacitatis hoc argumentum variè & inuolutè versatis farraginem Lector comperiet in biuio duarum paginarum 130. & 131. Quin verò laboraturus sit in eruenda Hayi mente, ex ipsa lectione perspicuum erit. Hoc tamen

men ego Hayum velle diuino: si ipsius mentem non sum assequutus, ipse sibi imputet Hayus κορυζαντῶν.

Maiorem Hayo commodaui, vt sui argumenti rudera instaurarem. Minorem variè instituit probare dilemmate, inductione, syllogismo, quemadmodum gloriatur ipse, & exquisita quadam ratione quam è Mathematicorum abacis depromserit: At de re ipsa, & de Hayana Matheſi, mox iudicabunt eruditi. Hayi ego merces bona fide primùm explicabo, deinde eas explorabo, denique illarum adulterio puritatẽ veritatis opponã.

HAYI DILEMMA QVOD Positionem vocat.

Vel credis (me enim Mathematicè compellat.) *hanc quam manibus passim Christiani terunt, esse illam sacram Scripturam quam Apostoli Ecclesiæ tradiderunt: vel dubitas.*

Si dubitas, omnia ergo quæ in Scripturis continentur, tibi incerta erunt: Si credis, dic amabo te, vnde hanc quam de his libris habes persuasionem hausisti?

INDVCTIO.

Si qua Scripturæ fides adhibenda est, vel inscriptionibus vel stylo vel autoritati Ecclesiæ fidendum est.

Atqui neque inscriptionibus neque stylo Scripturæ fidendum est.

Ergo soli Ecclesiæ autoritati nititur Scripturæ fides.

SYLLOGISMVS.

Ecclesia non erat. Ergo illius sempiternæ autoritati nititur veritas & autoritas Scripturæ. vel certè, vt omnes syllogismi partes appareant, sic explicandus esset.

Non potest aut debet errare veritas Scripturæ.

Atqui erraret si sibi soli inniteretur.

Ergo sibi soli minimè innititur. & contrà,

Non erraret, si Ecclesiæ quæ nunquam errat, autoritati inniteretur.

Ecclesiæ igitur nunquam errantis autoritati Scriptura innititur.

At ne videar Hayo quicquam, & in Achilleo quidem ipsius argumento, affingere: eius ego verba exscribam, è quibus Dilemma, Inductionem, Syllogismum, παγοπλίαν nimirum ipsius, sic instruxi & conformaui.

HAYI VERBA.

" Dic, ambò te, an in necessariis ad salutem
" numeres, credere hanc (quam manibus pas-
" sim Christiani terunt) esse illam sacram Scri-
" pturam, quam Apostoli Ecclesiæ tradiderũt?
" Si dubitas, omnia ergo, quæ in Scriptura con-
" tinentur tibi incerta erunt. Si verò id certis-
" simum esse fidei fundamentum tibi persua-
" des, vnde hanc, quam de his libris habes, per-
" suasionem hausisti. Vbinam scriptum est cer-
" tum esse aliquem sacrorum librorum nume-
" rum? Quòd si dicas te inscriptionibus aut li-
" brorum initiis fidere, vt, quia scriptum est, E-
" uangelium Iesu Christi secundum Ioannem,
" aut, Paulus Apostolus Iesu Christi, in eadem
" semper hærebis salebra. nã faciamus cõdem
" modo inscribi quemuis profani Scriptoris li-
" brum, nunquid propterea aut Euangelium
" Ioannis aut Pauli epistola erit? Et quum Cal
" uinus scribat, Multas ex D. Pauli epistolis ex-
" cidisse, faciamus apud vos inueniri alicuius e-
" pistolæ (quæ multis sæculis delituerat) ἀυτόγρα-
φον, quo iudicio probabis ab Apostolo id esse conscriptum? Stylus certè te fallet, quum non sit idem in omnibus epistolis quas Ecclesia ipsa recipit. Sed quia fortassis in erudito Mathematicorum puluere nondum certare didicisti, Minister, hæc nostra Positio ab acumine tuo irridebitur, aliter argumẽtum instituam. Multi olim Christianorum manibus terebantur libri aut Apostolorum aut discipulorum Christi nomine editi, vt Pastor, siue Hermes &c. Si à te quærerem cur hos omnes libros reiicias, & eos quos Ecclesia in canonem recepit, probes, tibi necessariò erit cõfugiendum ad Ecclesiæ autoritatem (quam tu planè contemnis, eam errare posse asserens) Si enim vel in vno fidei dogmate errare possit, quî scies eam in Scripturis definiendis non errasse.

SERRANVS.

Rhetoricatur, non argumentatur Hayus. Equidem, Mathematice Iesuita, Mathesin didiceram puer, vt Academiam ingredi liceret mihi, ad quam aditus non patet ἀγεωμέτρητον: tu verò quídnam in puluere Mathematico profeceris, num acumen tuũ tuæ iactationi respondeat, ex his paucis iudicabunt eruditi, veluti ex vngulis leonẽ æstimantes Mathematica vt Matematicis relinquo (quibus est ἀγεωμέτρητον & inscitum transire ad aliud genus) ita, quũ tractemus Theologica, Theologi ex his tuis præclaris & te dignis argumentationibus iudicabunt, quàm feliciter puluerem Mathematicum inspergas veritati. Quoniam tamen vis Mathematica palestra mecum experiri (id est me in Academiæ nostræ spatia reuocare)

Totũ hũc locũ vt attentè legant, etiã atque etiã rogo eruditos, Iesuiticæ eruditionis & cõstantię testem futurũ locupletem.

dabit mihi veniã eruditus Lector, si ego à te prouocatus pristino vernaculóque mihi differendi mori in Ecclesia paululum indulsero: hac tamen lege ne rerum genera, id est sacra profanis, commisceam: memineróque me non in Academia, sed in Ecclesia versari.

TOTA hæc tua, Hay, argutatio vno verbo poterat dissolui: Importunissimum esse, Veritati Scripturarum inuestigari aliena adiumenta, quum se satis ipsa tueatur. constat enim Scripturarum autoritas è Scripturis, quum nimirum sempiterna Dei Veritas in Scripturis θεοπνεύστοις explicata, eo ipso autoritatem suis scriptoribus comparet, quo autore ipsi rerum sacrarum monumenta literis commendarunt, nimirum Spiritu sancto: cuius quoque virtute satis se probant illę fidelibus animis, vt humanorum iudiciorum subsidia minimè exposcant: hæc, inquam, simplicissima responsio sobriis poterat esse satis: at quoniam tibi puluerulento Iesuitæ placet calcare puluerem Mathematicum, hãc quoque arenam tecum ingrediar. Duplici autem ratione tecum agam, vna ἐλεγκτικῇ siue σκεπτικῇ τῇ εἰς ἄτοπον ἀγούσῃ, vt cõmentorum tuorum absurditatem ostendam & refellam: altera ἀποδεικτικῇ siue κατασκευῇ, vt veritatem demonstrem. Excitasti vocabula Mathematica, demonstrationis quoque σκεύωρίαν & ordinem mathematicum sic accipito, vt Logica Theologiæ ancillari & potest & debet.

DEMONSTRATIO REfellens Hayanæ argumentationis vanitatem de Scripturæ incertitudine,

Tibi igitur me interroganti primùm respondebo

debo. Rogas me, Numerémne in necessariis ad salutem, credere hanc, quam omnes Christiani manibus terunt, esse sacram Scripturam, quam Apostoli Ecclesiæ tradiderunt. Respondeo, Me id firmissimè credere, hoc in necessariis ad salutem numerare, hoc certissimum fidei meæ firmamentum stabilire. Incertæ partem vnam vno verbo definitam vides. Ad alterum dilemmatis tui cornu pergo.

Me rursus rogas, Dubitémne hanc esse Scripturam sacram. Respondeo, Quum credam, non dubito. Hoc quoque cornu profligatum primo aditu non vides? At tu scilicet in rebus Mathematicis præclarè excitatus, *Positionem* vocas quod *Postulatum* appellare debueras: vitioso quidem genere dicendi, vt te non minùs rerum quàm formularum Mathematicarum imperitum prodas, (non enim est θέσις quod quæritur ad argumentationem, magne Geometra, sed est αἴτημα) at è tua hypothesi appositè loqueris. tibi enim *Positio est, Incertam esse Scripturam*, quemadmodum non è superiori tantum disputatione, sed ex hac quoque argumentatione tua perspicuum est. Pone igitur, quantùm volueris, *Incertam esse Scripturam*; vt demonstres ad Ecclesiæ autoritatem confugiendum esse, mihi tamẽ Positio illa tua non erit fraudi, quum Postulati tui duabus partibus satisfecerim. Credere enim me testatus sum, ac proinde minimè dubitare. Antequam igitur fidei illius meæ aut persuasionis rationem reddam; quam acerrimè à me exposcis, audi quídnam & quo merito in te reprehendam.

Vel existimas incertam esse Scripturam, vel non existimas, sed tanquam absurdum id ponis, vt me tam crasso absurdo innoluas, à quo quum me liberarim, nónne vides esse cõsequens vt tu il

lo inuoluaris? Quum Scripturam firmari vnius Ecclesiæ autoritate, adhibitis etiam argumentationum tuarum momentis asseueres, non illam in sese infirmam esse prædices? Qui scientiæ alicuius certitudinem euertit, nonne eam planè euertit? Tu igitur incertam facis Scripturam, id est tuo te reti irretis & absurdo inuoluis.

Ita explicato dilemmate, proximum erat vt Inductionem & Syllogismum machinarum tuarum reliquias examinarem, sed antequàm ad illarum examen accedam, consentaneum est te mihi vicissim aliquid respondere.

Dic mihi sodes, Nullane putas esse sacræ Theologiæ principia, necne? Sua principia scientiarum omnium principi atque primariæ tu denegabis? Ecquam verò, Hay, censes eũ qui principia negat scientiarum? Respondet ratio, vel insanum vel malignum: vt vel veratro emendetur, vel supplicio coërceatur. At Theologiæ principium verè primùm & immediatum est, Dominvs dixit: qua de causa eam scientiam quæ id complectitur quod Deus dixit, Theologiam appellatam fuisse perspicuum est. Certa sunt & ἀμετάπτωτα scientiarum principia, ac proinde non opus habent demonstratione: sed ex illis scientiæ demonstratio conficitur. Theologiæ igitur principia cur vis probari aut demonstrari, quum per se fidem faciant: aut probandæ Theologiæ eccur alia quàm Theologica principia vis adhiberi? Vt autem Theologica complectitur ea quæ Deus dixit, ita loquutus est per Prophetas & Apostolos: quos certis quoque notis distinxit, vt à cæteris scriptoribus dignoscerentur. Si quis dubitaret an Plato, Aristoteles, Cicero, cæteríque primariæ notæ viri & scientiarum proceres, suis temporibus vixerint, ecquo eum nomine dignum iudicares? His positis, Inductionis illius tuæ ruinas ostendo.

Non dicam, Mathematice obstetricator, me librorum inscriptionibus initiisque fidere: non dicam, me sequi stylum siue characterem Scripturæ veluti solum auspicem veritatis: vt horum iudiciorum infirmitate cogar ad Ecclesiæ iudicium autoritatémque tandem recipere. Claudicat enim tua Inductio, præcipua parte prætermissa. Potest mendaciũ, & titulũ & stylum ementiri Veritatis: Potest sub Ecclesiæ nomine Synagoga Satan subrepere. Non igitur valet consequutio: Scri " pturę certitudo non innititur aut inscriptionibus " aut stylo. Ergo Ecclesiæ autoritate innititur, neq; " fides ei certa adhiberi debet, nisi Ecclesiæ iudi- " cium intercedat. Alio enim certiori πεπιστεῦσθαι in- " nititur Scriptura, nimirum seipsa. Cur hanc Scripturæ fidem Scripturæ certissimam esse credam, dicam suo loco: certitudinis illius autem causam à te perpetuam notari, & te tuo more putide calumniari, proximum est vt demonstrarem.

Primũ ludis tuo more Homonymia, in voce Ecclesiæ quo nomine Papatũ intelligis, Ecclesiæ vomicã & pestẽ. Verũ hac de re suo loco satis supérq;.

Deinde, nõ rectè definis veræ etiã Ecclesię autoritatẽ, vt ei in Scripturã tribuatis autoritatem: at crassè ὑστεροπροτερεῖς, quũ nõ Scriptura Ecclesiæ autoritati sed Ecclesiæ Scripturæ autoritati & certitudini innitatur, quẽadmodũ suo quoq; loco abũdè docuimus. Hominib. cõstare Ecclesiã quis negabit? At quàm impiũ est, autoritatem Dei in Verbo suo manifestam submitti humano iudicio: quã periculosum, hominũ conscientias humano iudicio aut stare aut cadere? Homines falli possunt & fallere. Ecclesiæ homines non errant, quum ducem sequuntur Scripturam: errant, quum sua iudicia sequuntur. Petrus ita errauit, dum suum inge-

nium adhibebat in consilium : non potuit autem errare, innixus petra veritatis. At quid attinet in re plana & perspicua quærere maiorem demonstrationem? Denique, ecquæ poterit esse Scripturarum certitudo, solo hominum iudicio firmata, eo nimirum vno quòd illud verum, hoc falsum homines iudicarint? Non minori profectò specie veritatis hi negabunt, quàm illi affirmauerint. Tuæ igitur ἀληθείας siue ἀγαπιεώτεως vanitatem non vides, Hay, neque te pudet in re futili Mathematicas etiam machinas adhibuisse? At vanitate tua demonstrata, porrò demonstrandum est, qua in re Scripturæ certitudo innitatur, vt peregrinis præsidiis opus non habeat.

DEMONSTRATIO CATEGORICA, de Scripturæ certitudine.

« Si scientiis humanis tantum tribuitur dignitas, vt suis propriisque principiis innitantur: & in demonstrando vitiosum est, transire ad aliud genus: num hoc ius Theologiæ omnium scientiarum maximæ augustissimæque denegabitur, vt suas habeat notiones, sua principia, sua axiomata, è quibus veræ & certæ conclusiones conficiantur? Vt maior augustiórque Theologiæ dignitas, ita certitudo maior & illustrior. De hoc fundamento qui dubitat, vel veratro emendandus est, vel supplicio coërcendus.

Est αὐτόπιστον & per se ratum Theologiæ axioma, Scripturas fuisse inspiratas à Deo, & reuelatas sanctis hominibus, quorum ministerio ad Ecclesiæ vtilitatem conseruarentur: & consentaneum est, fidem adhiberi Deo testanti Prophetarum & Apostolorum, vtpote seruorum suorum, scripta esse suam vocem: & contrà dissentaneum, credere hominibus in re tam seria, quum voluntatis suæ locupletissimus sit testis, Deus. Ita qui dubitat Scripturam sacram esse verbum Dei, eò sceleratius peccat quàm is qui dubitaret, Digestorum & Codicis Iustinianei libros esse Scripturas iuris Romani: & Hippocratis Galenique libros, Medicinæ: quantò diuina & cœlestia humanis præstât. Iurisprudentia suæ certitudinis autoritatem non mutuatur à Galeno: neque Medecina, à Iustiniano, suæ. Quomodò igitur suam Scriptura autoritatem suis principiis non satis firmam, ab Ecclesia mutuatur? Communes sunt hæ notiones Theologiæ? Deum per Prophetas & Apostolos fuisse loquutum: illum veritatis autorem esse, hos verò ministros. Scientiam salutis illa veritate contineri: Perpetuam esse rerum sacrarum συναλήθειαν: Illam veritatem à Deo sanctis hominibus inspiratam, ab illis sic fuisse mandatam literis, vt certo codice eas descripserint: Codicem itaque illum Prophetarum & Apostolorum scripta complectentem, quem rectè loquentium vsus augusto Bibliorum nomine κατ' ἐξοχὴν inaugurauit, esse Scripturam illam sacram, salutaris illius à Deo sanctis hominibus inspiratæ autographum: ac proinde illam & maiestate sua & Spiritus sancti efficacitate, in cordibus fidelium tanquam fidei certam regulam salutisque viam, sine vlla dubitatione constare.

Ex quibus efficitur, Scripturæ libros veros & germanos è sua & propria doctrina maximè dignosci, quum vna sit & sibi semper constans veritas de Deo & de salute nostra, suus & proprius character. At vt doctrinam, sic illius veram for-

mam norunt fideles: neutra verò canibus & porcis sapit, à quorum quoque iudicio non pendet illa. Certa ergo est Bibliorum autoritas, certi sunt illorum autores, certus & autorum & librorum sacrorum numerus est. AD SCRIPTVRÆ igitur FIDEM SATIS EST SCRIPTVRA.

Abeat igitur Hayus cum importuna sua monstratione, constet certa Scripturæ autoritas sibi αὐτάρκης, & suis principiis αὐτοπίστως rata: neque cuiusquam quàm autoris sui autoritate innitatur, id est Dei.

ITAQVE hæc indubitata Scripturæ elogia Iesuiticis furoribus opponamus. *Ego non ab homine testimonium accipio. Ego testimonium habeo maius testimonio Ioannis. Sermo meus & prædicatio mea, non est in persuasoriis humanæ sapientiæ verbis, sed in ostentione Spiritus & potentiæ, ne fides vestra sit in sapientia hominum, sed in potentia Dei.* Hæc Filius de se ita cõcionatur, vt quum in Verbo suo velit cognosci, idipsum de Scriptura sua concionetur: & Apostolus Domini sui nomine, hominum iudicia & autoritatem ad legationis suæ autoritatem stabilien dam negat esse necessariam. Hæc igitur ad Achilleum suum argumentum habet Hayus.

QVINTVM ARGVMENTVM.

Patres orthodoxi commendarunt Traditiones non-scriptas.

Ergo illæ sunt habendæ in maximo pretio, vtpote ad hæreses comprimendas accommodatæ.

Hîc autẽ tres paginas totas testimoniorũ è Patribus desumptorũ opplet Hayus, Dionysium Areopagitam, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Eusebium & ex Eusebio Ignatium, Epiphanium, Hieronymum, Augustinum, ex omni denique Antiquitate testes excitat. Hæc verò Lector ex ipsius codice petet,

Pag. 131. 132. 133. 134.

Quid enim attinet hos fumos Lectori diuendere?

SERRANVS.

Iesuiticum est in rebus per se luculentis adhibere testes non-necessarios. Ecquis enim nostrũ vnquam Traditiones non-scriptas ab orthodoxis Patribus commendatas, condemnauit vnquam? Est igitur planè importunum, testimonia Veterum vndique coacteruare quæ ad rem nihil pertinent. Plura ad hoc respondere, esset cum Iesuitis ineptire. Damus igitur totum argumentum. Traditiones non scriptas ab eruditæ Vetustatis scriptoribus commendatas, maximopere commendamus, ambabus eas vlnis amplectimur, adhibitis tamen iis exceptionibus, quas ipsi illi Patres in legendis suis scriptis obseruandas, accuratè monuerunt: & tamen negamus consequi quod instituis, Hay, è Patrum testimonio, non magis quam è Scripturæ oraculis quæ perperam à te vsurpari demonstrauimus supra. Docendum enim à te esset, Eas traditiones non-scriptas quas Scripturæ opponis, esse traditiones Apostolicas, de illis enim propriè Patres orthodoxi sunt loquuti. At quum meridiano Sole clarius sit, vestras illas Verbi non-scripti traditiones ab Apostolicis toto genere dissidere, efficitur, Vos vernacula & verè-Iesuitica strophа illudere veritati, ignoratione elenchi, aurichalcum pro auro, id est, Apostaticas traditiones Pontificis Romani pro verè Apostolicis traditionibus, obtrudentes imperitis.

Quatenus recipiēda sit Antiquitatis autoritas.

EXCEPTIONES autem quibus de assensu nostro cauemus, vt Traditiones à Patribus commendatas amplectamur, hæ sunt.

PRIMA, vt veros Patres ab adulterinis distinguamus: licet hi Patrum nomina ementiantur. Ita Dionysium illum tuum quem in prima acie collocaueras, non habeo in Patrum numero, quū sit ψευδοδιονύσιος, sicuti è tota Hierarchiæ illius mole constat.

SECVNDA, Vt è pactis-conuentis, id est è concepta ab ipsis Patribus formula, submittimus ipsorum scripta Scripturæ sacræ, vt veritatis matrici, soli veritatis regulæ & amussi

TERTIA Vt Traditiones à Patribus commendatas, intelligamus eas ipsas esse quas ab Apostolis acceperunt: ac proinde veras traditiones è spuriis distinguamus, è sempiterna illa veritatis regula quam Scriptura definiri verum est.

QVARTA ne Patrum nęquis indulgeamus, quos è Veritatis comparatione dignosci, ipsi quoque Patres voluerunt: vt eos insaniæ accusent, qui in ipsorum morbis excusandis tenebras lucem appellant quanquam neque fas esse credimus, Patrum pudenda impudenter prodere, quæ prudenti silentio potius tegenda esse arbitramur.

HÆC ad præsentem quidem locum satis: quum Antonius Sadeel noster, vir (quicquid & Antichristus & Antichristi crepent mancipia) pietate, eruditione, exquisitáque rerum tractatione ad miraculum summus, Iesuitarum terror, totum hoc argumentum vberrimè & eruditissimè pertractauerit peculiari libro, DE VERBO DEI SCRIPTO ADVERSVS HVMANAS TRADITIONES. At mihi modò institutum fuit tantùm, ad Hayanas obiectiones singulatim respondere.

ANA-

ANAΣKEYHΣ, id est, REFVTATIONIS PARS ALTERA.

Peculiarem responsionem complectens ad singula incommoda quæ in Iesuitarum Turnoniorum assertionibus sanæ doctrinæ obiiciuntur.

HAYVS.

Nouam inscriptionem facis, quò ad singula, quæ à nobis proponuntur, te responsurum profiteris, eadem repetens quæ antea toties inculcasti. Pag. 135.

SERRANVS.

NIHIL repeto, sed hoc debui ex legibus bene demonstrandi. cōstituta enim explicatáque quæstione, ad ea respondendum erat quæ vniuersè & singulatim opponi solent huic doctrinæ. Quum igitur vniuersè responderim Pontificiorum obiectionibus, consentaneum erat vt ad vestras propriè exceptiones responderem. Iam verò prudenti Logicæ aliud est βαπτολογεῖν, id est inscienter idem repetere: aliud ἐπεξεργάζεσθαι id est, idem accuratiùs explicare siue docendo siue refellendo. Eiusdem igitur rei opportunā ἐπεξεργασίαν, id est, explicationem, eruditi Lectores vident à me hìc institui debuisse: atque adeò me non eádem repetere, sed te calumniari. At videamus quidnam nobis singulatim obiiciatis.

Ordinis ratio redditur.

PRIMVM ABSVRDVM Iesuitarum, *Si omnes res fidei ad Ver*

bum scriptum reuocentur, Ecclesiæ autoritas eleuatur atque pessumdatur.

SVMMA RESPONSIO.

Quum Scriptura ad omnes vitæ Christianæ partes valeat, soláque sit & certa fidei regula, omnino Ecclesia ex ea iudicans, certam efficacémque obtinet autoritatem, filiis suis instruendis, hostibus destruendis.

HAYVS.

Esto. quod Christus Dominus Satanam Scripturæ testimonio confutârit, non tamen præcepit vt solis Scripturis nos contra Hæreticorum furores tueremur. Aliud autem est Dominum fecisse aliquid, & aliud præcepisse vt & idem alii facerent. Is enim à morte ad vitam aliquos reuocauit. Itaque si firmum esset tuum argumentum, deberetis & vos Ministri id facere. Quod quidem quàm malè Caluino vestro cesserit quum id semel tentasset, lippis & tonsoribus notum est. Christus enim Iudæos orationis suauitate ad veritatem agnoscendam voluit allicere, quos quidem obstinato animo in errore persistentes, admirandis quæ edidit operibus, vt crederent admonuit. Aliunde præterea quàm ex Scripturis Iudæos conuincit Dominus. Apostolus etiam aliis ex rebus quàm ex Scripturis argumenta duxisse, nemo qui Scripturas legit, inficiari potest. Si Christus (inquit Paulus) non resurrexit, inanis est ergo

Ioan 10.
Lucæ 11.

ergo prædicatio nostra &c. *Quòd si Beza (vt Caluinus in Franciam Antarctiticam Richerium) te ad sina regna mitteret, nunquid Scripturarum testimoniis cum barbaris illis gentibus decertares?* Pag. 135. & 136.

SERRANVS.

Argumentum meum è Christi & Apostolorum exemplis petitum, fatetur esse verum Hayus: illius consequutionem negat. Est autẽ huiusmodi. *In fidei doctrina siue explicanda siue defendenda, Christi & Apostolorum exemplum Christiani imitari debent.*

Atqui & Christus & Apostoli in fidei doctrina & explicanda & defendenda Scripturarum sacrarum testimoniis sunt vsi.

Scripturæ igitur testimoniis Christiani vti debent: atque ex vi consequentis, Vera & solida ratio refellendi hæreticos è Scripturis constat.

Maior sua luce manifesta est. De Christi enim exemplo hæc testimonia concionantur, *Hunc audite. Ego sum lux mundi qui sequetur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Ego sum veritas, via, & vita.* Ille autem nos ad Scripturas reuocat, *Scrutamini Scripturas.* & exemplo etiam suo viuum & efficacem mandati sui τὸ γραπτὸν subiicit. Ioã. 8. &c.

Apostorum autem exempla ad nos pertinere ipsorum hortationes testantur, *Imitatores mei estote, sicuti ego Christi.* quo etiam dicto vtrunque probatur. Minorem verò ipse quoque Hayus dat vt veram: negat tamen consequutionem. 1. Cor. 11.

Quî verò id, mi Hay? Qui antegressas syllogismi propositiones concesserit, quomodò negare potest complexionem? *Quia licet* (inquis) *Christus & Apostoli Scripturis sint vsi, non tamen inde consequitur, Sos Scripturis esse vtendum: deinde, Christi exẽplum ad nos*

simpliciter & absolutè non pertinet. Tuæ igitur exceptiones siue potius παρεξελεγχου partes sunt duæ.

Hayi obiectiones.

Prima est, Christus & Apostoli non solis Scripturis sunt vsi, vel ad docendum vel ad refellendum 1. Ergo Scripturæ minimè sufficiunt ad veritatem siue docendam siue è medio vindicandam.

Secunda est, Non omnia Christianis imitanda proponuntur quæ Christus fecit: alioqui mortuos suscitarent quemadmodum Christus.

Respondeo, In prima exceptione duplicem esse fallaciam. Elenchi nimirum ignorationem, & Vitiosum consequens. De priori autem fallacia sic habeto.

Propagata è Scriptura, sunt Scriptura.

Licet Christus & Apostoli rationes de medio petitas aliquando adduxerint, non adhibitis dicertè Scripturæ testimoniis: nihil tamen esse causæ cur. existimemus, veritatem eam quam sine expressis Scripturæ verbis attulerint, non esse Scripturam. Ratio est, quia omnis veritas salutaris, & quicquid pertinet ad illam siue illustrandam siue defendendam, pertinet ad Scripturam: quemadmodum ea omnia quæ ex artis scientiæve cuiusquam principiis propagantur, ad artemipsam scientiámve spectant, neque ab arte scientiáve aliena existimari aut possunt aut debent. Illa igitur omnia quæ vel Christus vel Apostoli ad astruendam veritatem mendaciúmve destruendum dixerunt, ad Scripturam reuocari debent, quippe quæ vna est & perpetua veritatis regula.

Rem autem vniuersè indicatam sic singulatim demonstro. Christus reuocat Iudæos ad sua miracula, tanquam certissima argumenta diuinitatis

tis suæ. Idcircóne excludit Scripturã? Imo quum subordinata minimè repugnent, & miracula sint sigilla doctrinæ quam Filius Dei annuntiauit, & à notariis suis perscribi voluit, omnino ad Scripturam eos reuocat, quum opera sua profert, vt vera nimirum argumenta Messiæ in Scripturis tam luculenter significati. Certè, refractarios Iudæos eodem in loco compescit autoritate Scripturæ: *Nónne*, inquit, *scriptum est in Lege vestra?* E re nata igitur solidam responsionem Hayo opponi perspicuum est. Christus ad Scripturã suos reuocat.

De alio loco idem iudicium est. Iudæis mala conscientia & desperata malitia virtutem Dei blasphemantibus efficacissimum argumentum opponit Christus, Fieri nõ posse vt Satan Satanam oppugnet: quum autem ipse dæmonia eiiciat, consequi, Nihil sibi cum Satana esse commune. Veri igitur Christi à PseudoChristo dignoscendi hanc regulam tradit, Quòd verus Christus cum Satana nulla prorsus conditione paciscatur.

Hóccine est vel sine Scriptura, vel præter Scripturam? Est enim scriptum, *Quæ concordia est Christo cum Belial?* Quod Christianum axioma Apostolus variis Scripturæ testimoniis confirmat, ne importunus Iesuita causaretur, id Christi tempore nõdum fuisse scriptum, quum illius veritatis sempiterna sit autoritas. 2. Cor. 6. 15

De apostolis eadem est responsio. neque enim illi à præceptoris & Domini mandatis discesserunt. Admirabilem autem Veritatis se suopte præsidio tuentis efficaciam eruditus Lector hic animaduertat. Rogat me Hayus vt ostendam omnia Apostolorum scripta certissimis Scripturæ testimoniis fuisse confirmata. Circulum magnum circumducit circulator, vt nos pro more instituto que suo abducat à re primaria. Apostolorum Illius quoque mãdato idem Apostoli.

scripta Scripturæ testimoniis ferè cõdita, vbique profitentur perpetuum illum consensum vnius Veritatis. At è locis quos veluti sententiæ suæ difertos testes adducit, Iesuitæ vanitas deprehendi tur. Ait enim, Paulum docuisse resurrectionem aliis ex rebus quàm è Scripturis. Cedò quibus? *Si Christus* (inquit è Paulo Hayus) *non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est fides nostra.* Illáne Pauli prædicatio, magne Logice, literis caruit & scripto? Testatur Paulus initio illius sermonis, se tradidisse Corinthiis, *Christum resurrexisse secundum Scripturas*: eorum qui Christum post resurrectionem viderant, profert testimonia. Hæccine non sunt in Euangelij historia diligenter perscripta? At argumenta (inquis) profert Paulus variis in locis, è Natura petita. Quid tum? Idcircóne consequitur Scripturam esse excludendam, aut naturales rationes Scriptura non inniti? Certè, noticiæ naturales siue communes notiones licet nobiscum nascantur, incommutabile tamen illud sempiternúmque Naturæ ius in Scriptura efficacius elucet, è Scriptura confirmantur, & Scripturæ ductu auspicióque vsum suum consequuntur. Impressæ quidem sunt in hominum animis notitiæ de Deo, de discrimine boni & mali, honestorum & turpium: Mundi creatio probatur naturalibus argumentis, Deus vnus, omnipotens, autor boni in Natura, cæteráque id genus Naturæ luce intelliguntur: verùm écquis sanus existimet illas peimigeniæ veritatis scintillas quæ in tenebris humanj ingenij lucent, esse nouam quandam certiorémque Veritatem, à qua suam autoritatem Scriptura mutuetur? Imo vt eadem est veritas, ita Scripturæ præsidio, quæ vna est perpetuáque veritatis regula, potentiùs certiúsque cognoscitur. Denique, vt præscriptis verbis agam cum mo

2 Cor. 15.

Argumenta è cõmunibus notionibus Naturę petita, ad Scripturã pertinẽt.

roso aduersario, tota illa Naturæ cognitio, SCRIPTA LEX appellatur, ne quid præter Scripturam imaginetur quisquam. Verùm ne viderentur illæ notiones tributæ homini ad supplementum Scripturæ, testatur Apostolus totam illam cognitionem hactenus esse efficacem, vt omnem excusationis ansam hominibus præripiant. Luculentiùs enim concionatur Scriptura, de vnius veri Dei cognitione in Iesu Christo de Mundi opificio & gubernatione, quem scimus per Verbum Dei fuisse creatum à Deo: virtutum denique vitiorúmque discrimina in Lege Dei illustriùs dignoscimus quàm in Ethicis, Oeconomicis, Politicis Legibúsve hominum ethnicorũ. Ecquid igitur aliud Apostoli instituebant, quum hisce rationibus agerent apud homines ethnicos, aut quum Ethnicorum hominum sententias cõmendarent, quàm vt è rebus cognitis ad res incognitas eos deducerent. id est è scintillis Veritatis ad plenam radiantémque Veritatem?

Eundem nos ordinem, Hay, sequeremur in eadem Veritate docenda, si nobis res esset cum Sinaribus aut Iapponensibus aliísve huiusmodi hominibus veritatis imperitis, quos factio vestra pestiferis erroribus deprauat.

Prima igitur παρεξελέγχου tui hęc ratio est, Quòd crassè hallucineris in re ipsa, quasi aliquid vel Christus vel Apostoli, vel sine Scriptura vel præter Scripturam docuerint: quum rationes ad eorum hominum cum quibus res ipsis erat, ingeniũ captúmque conformatas, è Scriptura deduxerint ipsi, & ad communem vitæ vsum propagarint. Elenchi ergo ignorationem manifestam prodis.

Hayani argumẽti fallaciæ.

VITIOSI autem CONSEQVENTIS incommodum apparet. Quàm enim bellè cõsequitur, Christus & Apostoli ipsa diserta Scripturæ verba non

semper citarunt. Ergo solæ Scripturæ non sufficiunt vel ad rectè docendum vel ad refellendum. Nam sicuti doctrinæ cuiuslibet consensus è propriis principiis conformatus, est ipsa doctrina: sic rationes è Scriptura depromptæ, sunt Scriptura: tum verò maximè quum à Christo & Apostolis proponuntur.

Denique, si solæ Scripturæ non sufficiunt ad salutem, quídnam aliud accersendum fuerit ad subsidium veritatis, & vnde? An è Platone siue Aristotele, an è Thoma, Scoto, Biele, cæterísque vestri illius non-scripti fabris, exquisitius solidiúsque quidpiam depromemus? Quod quum sit absurdissimum, efficitur, Solas Scripturas ad salutis plenam solidámque cognitionem satis valere: ac proinde falsum esse, Hay, contradictionis tuæ partem, id est exceptionem illam priorem: qua explicata, sic ad secundam respondeo.

PRÆVARICARIS crassissimo dolo, quum quartum terminum argumento meo affingas, non enim de omni imitatione Christi agit, sed de ea quæ propria est Christianis, quam Paulus Christi nomine illis commẽdat. Certè vt non omnia quę Christus fecit, à nobis sunt imitanda: ita sacræ doctrinæ cognitionem Filius Dei, summus Ecclesiæ suæ Propheta & Doctor, sic nobis patefecit, vt illam vnam audire, ab illa pendere, illam in Scripturis quærere omnes exemplo suo debeamus.

Quatenus Christum imitari debeant Christiani.

Matth. 5. Quum Christus iubet nos esse perfectos sicuti Pater cœlestis est perfectus, num vult nos æquare Deo, vt eius perfectionem consequamur. Et Petrus quum ad hoc nos vocatos esse ait, vt quoniã Christus pro nobis est mortuus, relinquens nobis exemplar vt ipsius vestigiis insistamus, num iubet vt moriamur, sicuti mortuus est Christus? E propria loci circumstantia imitationem illam definiri

finiri, nemo sanus non videt: vt bonitatem, clementiam, patientiam, Dei & Christi exemplo meditemur. Sic suo nos exemplo inuitat Christus, vt è Scripturis veritatem Dei tueamur, ad quas nos diserto mandato reuocauerat, vt eas perscrutaremur. Christi igitur imitatio hactenus definita, est Christianis necessaria. vt capitis sui exemplo veritatem à mendacij calumniis asserant atque vendicent. Atque hæc quidem de re ipsa.

CÆTERA Iesuitæ commenta, quibus hanc paginam infarcit, sunt planè ludicra, nulla responsione digna. Ecquis enim sobrius aduersus Caluinum credat Hieronymo Bolseco. id est omnium impostorum profligatissimo optimum præstantissimúmque virum, & in re omnibus explorata, putidè calumniãti? Tu Bolseco nimirum teste, Hay, scribis Caluinum molitum fuisse suscitare mortuum, neque tuo more riderès? Tu igitur bellus homo es, qui Bolsecum infelicem Medicastrum, lippum & tonsorem appellas. illi enim soli notus fuit hic Caluini de miraculo conatus.

Tricæ Hayanæ.

HAYVS.

Ieiunus nimis es Decretorum architecte, qui omnem interpretandi Scripturas rationem ad Analogiæ tuæ angustias reuocas. Pag. 136.

SERRANVS.

Hanc rectam commodámque explicandæ Scripturæ regulam à Paulo didicimus, ANALOGIÆ FIDEI nomine designatam. Regula est, *Nequid à veritate dissentaneum veræ doctrinæ fundamento superstruatur, sed omnia sibi sint ἀνάλογα & consentanea, omnes orationis partes vt in corpore membra, recta proportione*

De cõmodo vsu Analogiæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conformentur, vt sit veritatis exæquatio. Qua quidem de re dixi supra: Hayo tamen eandem vanitatem reponenti quidni eandem veritatem opponam?

ECCLESIA veritatis custos & interpres, veritatis quoque rectè explicandæ & ad vsum accommodandæ formam habes, quam ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων, & ὀρθοτομίαν vocat Apostolus. Illius caput est, vt perpetua sit & constans veritatis ὁμολογία, id est principiorum assensus vbique vnus & consentiens veritati ex illa fidei analogia, quam sine vlla controuersia complectitur Scriptura. Hoc nimirum est quod idem Apostolus ait, SPIRITVALIA *cum spiritualibus comparanda esse.* est enim demonstrationis in qualibet scientia, μεταβαίνειν εἰς ἄλλο γένος. veluti quum Theologia tractatur è principiis philosophicis, & ponuntur alienæ & peregrinæ probationes, ξενοφωνίαι, κενοφωνίαι. quum enim vocabula sint nota rerum: & veluti ἐκκλησίαν, profanum est & prorsus alienum à simplicitate veritatis, noua vocabula comminisci, quæ mendacij nouitatem produnt. Hoc Paulus appellat ἑτεροδιδασκαλεῖν, id est aliter docere quàm veritas patiatur. Vnum enim & Verum sic conuertuntur, vt plus vno verum esse non possit. Veritas igitur spiritualis cum seipsa comparari debet, idque spiritualiter, neque enim spiritualia carnaliter intelligi debent. Diuersæ doctrinæ & peregrinæ methodi exempla, extant vbique in Papatu: qui hoc vno debet iudicari mendacium, quia aliter doceat quàm Scriptura & vetus Ecclesia. Imaginum cultus, Purgatorium, Missæ sacrificium, Transsubstantiatio, Meritorum satisfactiones, vnius Ecclesiæ in omnes Ecclesias principatus, Caput visibile & summus Pastor in Ecclesia cum Christo, & similia Ecclesiæ Romanæ vernacula commenta, vbinam competientur in Prophetarum, Apostolorum, veterisque Ecclesiæ scriptis? Ex fidei igitur analogia de mendacio præiudicanda esse, perspicuum est. Hanc esse veram rectámque formulam Interpretationis in Ecclesia, dixeram ego: Iesuita verò, me perappositè *Decretorum architectum* vocat, quasi verba Apostoli quæ diserta attuli, sint mea Decreta. Quænam igitur sit illa spiritualium cum spiritualibus συγκρισις, id est siue comparatio siue exæquatio, in Scripturæ legitima interpretatione, sic Lector habeto: non solum vt videat me nouorum Decretorũ architectum non esse, (sicuti criminatur Hayus:) sed etiam vt aureæ illius Regulæ quam sapiens Architectus nobis tradidit, vim vsúmq; animaduertat.

PRIMÒ in loci interpretatione perspiciatur quódnam sit scribentis consilium, quæ mens, ac proinde qui scopus & qui status orationis. Illis enim ignoratis, cætera vagari necesse est.

SECVNDO, verba ipsa expendantur, ex quibus propriis & germanis vera natiuáque sententia eruatur. quum enim verba sunt animi effigies, verba ipsa sunt primùm exploranda, vt ad veram scribentis sententiam, reíque adeò ipsius intelligentiam perueniamus. Verum quidem est, maiorem aliquando esse sensum quàm verba sonent: idcircò allegoria est opus necessariis in locis, sed non vbique & eodem modo. loci enim circumstantia & rei natura expendenda est. Rectè igitur Apostolus peculiarem vsum Allegoriæ exposuit, & in Ecclesiæ notis rectè designandis, & in recta Sacramentorum explicatione: quæ quum sint τύποι, σημεῖα, σφραγῖδες siue ἀντίτυπα (vt loquitur Scriptura) id est typi, signa, figilla, figuræ proportione quadam veritati respondentes, omnino è sua natura suóque vsu intelligi explicaríque debent. E Gal. 4. 24.

verbis itaque ipsis iudicari debet primum omniũ An sit simplex & aperta oratio an allegorica. Prudenter enim Epiphanius, Οὐ πάντα τὰ θεῖα ῥήματα ἀλληγορίας δεῖται, ἀλλ' ὡς ἔχει· θεωρίας ὃ δεῖται ἡ αἰσθήσεως, εἰς τὸ εἰδέναι ἐκάστης ἰσοδυναμίαν τε καὶ δύναμιν. i. Non omnia verba diuina indigẽt allegoria, sed ita sunt intelligenda vt sonant: speculatione autem indigent & sensu, vt subiectæ rei vis & sententia singulatim intelligatur. Itaque non omnia Scripturæ loca in allegorias sunt tranformanda, sed è propriis verbis vera germanáque sententia inuestiganda est, adhĩbitis linguarum artiúmque adiumentis, & vsitato loquendi modo, quem haud dubiè sequutus est Spiritus sanctus in Scripturis, vt ab hominibus, quibus Scripturarum vsum destinabat, intelligeretur. Vt autem inciuile est particulam legis, (vt Iureconsulti monent) sumere, nõ perspecta tota lege: ita ἀδιάλογον è loci particula de toto loco iudicare. Itaque ad solidam Scripturæ interpretationem, scopo iudicato, verbísque expensis, necesse est.

Lib. 2. contra hæreseos.

Tertiò, œconomiam seriémque vniuersi loci prudenter considerari, argumentum, amplificationum, complexionis σωνάφειαν & σωναρμολογῶν, noxum, coherentiam: quídnam antecedat, quid consequatur: vt omnes orationis partes ex lege καθόλου sibi inuicem respondeant, nec quicquam dissideat aut discrepet. Quum autem hoc imprimis quæratur in Scriptura, vt fides nostra ædificetur, vera & solida doctrina: postquam germanam loci sententiam sumus assequuti, explicanda est doctrina quæ in eo loco continetur.

Qvartò, prouidendum est ne quid asseratur quod non sit ἀνάλογον & consentaneum Scripturæ, id est quod indubitatæ veritati repugnet. si omnibus enim scientiis sua constant principia, principi

cipi scientiæ, scientiarum omnium maximæ augustissimæque sua non constarent principia? Hîc igitur expendendæ sunt Doctrinæ, vt ex analogia fidei constent. neque quidpiam peregrinum alienúmque superstruatur veritatis fundamento. Sed quoniam in locis obscuris non exiguæ difficultates oberrari solent, ad scripti & sententiæ controuersiam rectè diiudicandam.

Qvintò, considerandi sunt loci ὁμοδέξοι, qui de eadem re verbis aliis sine vlla ambiguitate luculenter concionentur. si enim de minimè controuersi sententia constet, de controuerso constabit, quum veritatem aliis etiam verbis eandem semper elucere necesse sit. Deinde, quum verborum intelligentia maximi sit ad rei intelligentiam momenti, perspiciendum erit eędémne voces aliis in locis vsurpentur. si enim de germana illarum vocum interpretatione cõstiterit, & in loco controuerso similis interpretationis adhibendæ, eædem quæ illic, extiterint causæ: quídni in controuerso loco de iisdem vocibus idem iudicabitur?

Hæc κριτήρια, id est has recti iudicij normas in Scripturæ interpretatione eruditam Ecclesiam sequi: hanc esse rerum spiritualium cum spiritualibus σύγκρισιν siue comparationem, quam Apostolus præscripsit: hãc veritatis Analogiam, sine qua Veritas rectè non possit vel docere vel refellere: hanc denique rectam ὀρθοτομίαν λόγου, hanc certam Veritatis demonstrationem esse affirmo. Quã rectè Hayus igitur me vt ieiunum reprehendet, & angustias appellet amplissimi latifundij indicem eruditi iudicanto.

HAYVS.

Quamuis spiritualia cum spiritualibus Doctor

Gentium comparârit, hoc tamen non præcepit omnibus in rebus semper esse faciendum. Quinimo nunquam probabis eum semper ex hac tua Analogia obscuros Scripturæ locos explicauisse. Pag. 136

SERRANVS.

Balbutit Hayus: ait, negat, & longas nectit moras vt solent obærati qui mala fide diem de die differunt. Vis igitur, Hay, vt omnes Pauli epistolas percurram? Iniqua conditio, & eo homine digna qui malam causam agit! Cogit te veritas confiteri, Doctorem Gentium ita docuisse & præstitisse: verùm ais non semper & vbique id effecisse. Neque certè Apostolus semper versatur in obscuris quæstionibus explicandis. Aliquando docet, aliquando refellit, aliquando hortatur, aliquando consolatur, aliquando increpat. In variis argumentis non debuit seruare eandem methodum, neque enim vna est in omnibus rebus seruanda methodus, sed pro rei subiectæ natura accommodanda est. Prudenter igitur Paulus sic loquitur vt debet, & vt flagitat argumẽtum in quo explicando versatur. In rerum multiplicium tractatione eum adhibere ordinem qui rem ipsam propriè decet, maximus ordo est. διοσυγκρισία in rebus tractandis, caput est eruditæ & prudentis Logicæ. Ecqua igitur fronte culpas rem incognitam?

Hoc tamen dico in grauioribus disputationibus hunc ordinem ab Apostolo maxima prudentia prudenter obseruatũ fuisse. Epistola ad Romanos, ad Galatas, ad Hebræos, luculenta sumministrant exempla illius ordinis: quem qui non videt, cur non se potius cæcum accusat quam Solem?

HAYVS.

HAYVS.

Silentio præterire non possum quàm rectè tibi cum Magistro tuo Caluino conueniat. &c. Pag. 136. tota, Caluini, Anselmi, Chrysostomi de hoc Apostoli à me allato testimonio sententiam profert, omnino contra se: sicuti ex ipso codice videre est, quem pudet me toties inutiliter transuasare.

SERRANVS.

Hoc peropportunè præfaris, Hay, qui id pensi habes vt nunquam fileas. At rectiùs siluisses, quã his tricis totam paginam infersisses. Caluinus idem planè ait quod ego nunc pluribus explicaui. Idem quoque Anselmus. quomodò enim singulis hominibus propriè accommodaretur Dei Verbũ, prout æquum est & consentaneum, nisi præcessisset prudentia Verbi commodè explicati, vt opportunè pro rerum personarúmque circumstãtiis applicetur? Chrysostomum verò legat quicunq; sacræ Antiquitatis testimonio vult cognoscere summam Iesuitarum Imperitiam in Scripturæ & Antiquitatis doctrina: ne otium & chartam tam sæpe perdam. Neque te pudet, Hay, tam luculentæ veritati tuas tenebras securo animo offundere? Adi Americanos, aut siquid est imperitius hominum genus, vt illos fallas. Europæi omnes (ne de Occitanis me tantùm loqui arbitreris) qui hæc legent, te flagris dignum clamabunt. Συγκρίνειν, certè est ita rem comparare, vt adhibito iudicio verba rebus planè respondeant, & in vnum veluti corpus coalescant: ἐξισοῦν, rem exæquare siue adaptare, ita vt principia conclusio-

nibus bene congruant, ne à genere extra genus digrediamur: quemadmodum doctissimi interpretes annotarunt, & ego supra explicabam. Tu verò cur de re tibi planè incognita Andabatarum in morem tam incogitanter loqueris? Plana sunt mea verba vel mediocriter oculato Lectori.

HAYVS.

Vt intelligantur Scripturæ sacræ, & linguarum & philosophiæ omnis cognitio, est maximè vtilis. Intelliges grauiter à vobis erratum esse, qui idiotas quosuis ad sacras literas populo explicãdas admittitis. Hîc citat Augustinum & Hieronymum. Pag. 137.

SERRANVS.

Dixeram eam esse lucem Verbi Dei, vt non aliunde quàm à se tota ipsius cognitio sit haurienda. Quorsum igitur auie Hay, ad peregrinas humaniorum literarum notitias euagaris, quasi illis fundamentis Verbum Dei innitatur? Certè Verbum Dei *è seipso plenam, planam, ratam, piis gratam* (vt doctissimi viri verbis vtar) aduersus omnium phanaticorum latratus firmam, victricem & vincitamen nesciam certitudinem habet: ne à Platone aut Aristotele suppetias eflagitet. Linguarum tamen & vniuersæ philosophiæ cognitionem maximo in prætio habemus, vt ministram nimirum & famulam Theologiæ. Importunè Igitur à te Augustinus & Hieronymus adducuntur: nisi fortasse ænigmaticè vestrarum factionum variegatas intemperies illorum verbis significare voluisti. Vósne autẽ eruditulos Iesuitas ita Musis gratiosos esse, vt nullum nobis misellis hominibus in Academia

Academia angulum relinqui patiamini? At si sumnam vobis eruditionem vendicatis, nobis saltem tantillum condonatote, pro singulari vestra humanitate, qua viros omni eruditionis genere ornatos excellere consentaneum est.

HAYVS.

Ad Dauide post ea dictum fatemur, Lucerna pedibus meis Verbum tuum: nihil tamen contra traditiones non-scriptas concludes, quas Dei Verbum esse constanter affirmamus. Si verò tibi placet editio 70. Interpretum pro voce Verbum, legendum erit Lex, λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου. *De lege Mosaica loquutum esse Prophetam Græci interpretes docent. Quare si oratio tua põdus aliquod haberet contra traditiones non-scriptas, & legem Euangelicam non esse lucernam pedibus nostris concluderet. Nos quidem cõcedimus vera esse quæ Dauid de lege Mosaica scripsit: at quum non dixerit solam legem Mosaicam esse lucernam pedibus, planè es ineptus, qui quòd Propheta legi Mosaicæ tribuit, in Verbum non-scriptum conuenire non posse existimas. Accipe quam tradidit Euthymius orationis Prophetiæ explicationem.* Pag. 137.

SERRANVS.

Idem inculcat Hayus suo more. Idémne igitur nos repetemus iam à nobis suo loco explicatum? In summa, Traditio illa tua non-scripta si est Verbum Dei, vt ais, cur disparato genere Verbum non-scriptum appellas: quum plus vno verum esse non possit? Certè si Verbum scriptum est indubitata veritas, quomodo Verbum vestrum non-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scriptum non erit mendacium? Atque hac quidem de re satis hoc loco.

Quum autem in hac pagina bis fatetur Hayus me verum dicere, de re ipsa sit nostra victoria, ipsius etiam assensu: ad verborum oppugnationem quum omnibus machinis aggrediatur, verba ipsa expendamus: in quibus ab illo variè peccari ostendo.

Crassa & verborũ & rerũ ignoratio Iesuitis vernacula

Primùm, crassa λέξεων ἀγνοίᾳ. Sequutus enim sum eam huius loci interpretationem, quæ è fontibus Hebræis deriuata est. דבר enim vocabulo vsus est Propheta. Septuaginta interpretes non male tamen verterunt νόμον, quasi scriptum esset תורה, rei potius quàm verborum habita ratione. Sed quídnam est nugari in re seria, si hoc non est quod agit Hayus, in otio negotium quærens? At peccat.

Secundò, crassiore & periculosiore rei ignoratione. Legem Mosaicam & legem Euangelicam, tanquam duo Manichæi principia cõmittit, quasi inter se contrarias. Legis & Euangelij discrimen nobis non incognitum est, sicuti à nobis fuit suo loco explicatum: at ἀδιάλογον est existimare priscã Patrum Ecclesiam Euangelio caruisse. Imo de Euangelio hìc Prophetam concionari ex ipso loco perspicuum est, quum aduersus suas afflictiones remedium petat, quod totum est in remissione peccatorum, ac proinde in gratuita promissione salutis & redemptionis per Christum, *in quo omnes promissiones sunt factæ Etiam & Amen.* Nisi iustificatus fuisset Dauid, quomodò credidisset è Verbo Dei, sibi patere aditum ad thronum gratiæ? De tota tamen Scriptura Prophetam loqui, non impedit diserta mentio Euangelij, cuius summa est, *Agite pœnitentiam nam appropinquat regnum cœlorum.* Lex præcedit, Euangelium sequitur. Lex imperat: fides

Euãgeliũ veteri Ecclesiæ etiã incognitum.

2. Cor. 1. 18

fides gratuitas Euangelij promissiones amplectẽs, impetrat. Vnum est idémque Dei Verbum. *Quid enim est Lex*, inquit Iustinus? *Euangelium prænuntiatum. Quídnam Euangelium? Lex impleta.* Cedò mihi igitur, magne Theologe, interpretes illos Græcos qui hæc de sola lege Mosaica dici affirment, vt Verbum Dei tecum discerpant? Cerebrum certè tuum ἀφρωσίᾳ ἀδιαλόγῳ. In te, non in illis, causa est paralysillogismi. Si fateris Legem Dei, id est eam Verbi Dei partem quæ nos docet quid Deo debeamus, vocari lucem à Propheta: quidni Euangelium, id est alteram partem Verbi Dei, quæ docet quomodò gratie Dei seruémur, lucem quoque vocari fatearis? Quum tota Scriptura, Lege & Euangelio definiatur, ego ne planè sim ineptus, eruditorum Theologorum iudicio, Iesuita, qui negem TOTI suis partibus perfecto atque absoluto noua quædam membra affingi debere, eíque Idolo siue commento id conuenire, quod sacrosanctæ Scripturæ Maiestati quadrat? Certè pro me respondebit Isaias, aduersus te cęterósque Verbi non scripti fabros, *Ad legem & testimonium. si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Si Verbum scriptum, est lux: Verbum non-scriptum, est caligo. Isaiæ 8.

Denique Euthynius à te malè citatus, te non modò ἄνομον, sed ἄνουν planè prodit: quum legem Dei è duplici munere suo sic describat, vt semper Legi lux sua constet: iis quidem qui seruantur, lux verè salutaris: carneis verò hominibus, hactenus lux vt nihil habeant quod præxeant ad legitimam excusationem: denique si tectum sit Euangelium, iis qui pereunt tectum sit, in quibus Deus huius seculi excæcauit mentes, id est infidelibus, ne irradiet eos lumen Euangelij. Verbo igitur Dei quicquid obstrepas, sua lux constabit ad pio-

rum salutem, & impiorum condemnationem.

HAYVS.

Probas demum nihil dissentaneum, aut absurdum in Scriptura inueniri posse. quasi verò hac de re vlla esset inter eos qui Christianam religionem colunt dissensio. Pag. 137.

SERRANVS.

Nemo quidem Christianus hac de re dubitauit vnquam: at Iesuitæ proprio dogmate contendũt, Scripturam esse obscuram, mancã, imperfectam, incertam, vt Ecclesiæ adiumento, id est Pontificis Romani autoritate, opus habeat. Hoc ipsum tota disputatione exagitauit Hayus. Túne igitur Christianam religionem colis, Hay, tuo etiam assensu: neque sentis victricem veritatem, licet ad tenebras tuas vltrò redeas? At bellè est, quum te habeamus confitentem reum. In re igitur ipsa victoriam nobis largiris: de verbis moues rursus controuersiam.

HAYVS.

Si à vulgatæ editionis verbis abhorres, cur non versionem Caluini sequeris? Tua paraphrasi lectorem vis fortè fallere. Certè communis versio melius (quod sine pace tua dictum velim) Græca D. Pauli exprimit. ἃ καὶ λαλοῦμεν ἐν διδακτοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου. Quæ & loquimur in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus sancti. *Miror verò te, qui hîc Analogiam prædicas, διδακτοίς.* Quos docet,

cet, reddidisse, quum si Analogiam tuam consideres, doctum reddere debuisses. Καὶ πάντας (inquit Isaias 54. 13.) *τοὺς υἱούς σου διδακτοὺς θεοῦ.* Ponam vniuersos filos tuos doctos à Deo. *Ad quem Prophetæ locum Christus Dominus respiciens, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. Et erunt omnes Docibiles Dei, siue à Deo docti.* Pag. 138.

SERRANVS.

Quum sine mea pace dictum volueris, ego cũ bona eruditorum pace, Hay, ostendam, Theod. Bezam hunc locum feliciùs expressisse quàm vulgatæ editionis autor illam expresserit. Apostoli sententia est, Euangelium non ipso tantùm rerum genere, sed docendi quoque modo à scientiis humanis dissidere. Horum enim verborum quæ citasti, hæc vis est, *Οὐκ ἐν διδακτοῖς σοφίας ἀνθρωπίνης λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου.* Vetus interpres, *Non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus sancti.* Ambiguitas & obscuritas, sunt non ferendi nęui interpretationis. At quis primo auditu ambiguitatem non perspiciat? quid enim si quis indoctus *indoctis* vnà legat? Iam & obscuram esse nemo non videt. neque enim *διδακτοὶ λόγοι*, rectè, *Docta verba*, nam sunt doctissima plæraque quæ non sunt *διδακτά*: sicuti de acromaticis dictũ est, *σοφοὶ μὲν λόγοι, ἀλλ' οὐ διδακτοί, ὄντες δήπου συνόπτοί τε καὶ συντεμνόμενοι.* quorum in Prima philosophia & Matheſi extant plurima exempla. Deinde, illa interpretatio non exprimit mentem Apostoli, qui *διδακτοῦ* vocabulo, docẽdi modum siue rationem voluit significare. neque enim de rebus ipsis agit, sed de rerum ipsarum explicandarum modo. Ecquis igitur hac interpretatione non videt hiare sententiam? non enim vel *docta verba* vel *doctrina*,

Hęc legãt Græcæ linguæ periti, vt atrici mellis delitiasin Iesuitis admirentur.

exprimunt docendi rationem & modum. Omnino διδακτὸς dicitur tam de re quàm de persona. Homo διδακτὸς, est qui potest doceri, qui doctrinę capax est: at τὸ διδακτὸν πρᾶγμα, est res quæ doceri potest, vel quæ docẽdo explicatur: ne in re perspicua adhibeam exempla. Hîc autem de rebus, non de personis agi, manifestum est. Λόγοι igitur διδακτοὶ Apostolo sunt sermones apti & accommodati ad rem aliquam explicandam. hoc enim vult Apostolus, Spiritum sanctum non modò res docuisse, verum etiam sermones & voces illis accommodatas applicasse. Ita argumentum quod sumpserat ab eius doctrinæ quam profitebatur, natura, ad id de quo agitur, accommodari perspicuum est. Pseudapostoli, id est phalerati Corinthiorum doctores, turgebant ampullis humanæ sapientiæ. His Euangelij simplicitatem Apostolus opponit, & ait sermonem de cruce salutarem esse: illa autem λόγῳ σοφίας, id est eloquentia humana, exinaniri crucem Christi. Post longum hac de re sermonẽ instituto suo id quod dixerat accommodans, concludit, Verba esse rebus accommodanda, & res verbis conuenientibus explicandas. Humanæ igitur sapientiæ methodum à Spiritus sancti sapientia toto genere differre affirmat. Hãc germanam esse loci illius sententiam, & Bezam eum commodè sic fuisse interpretatum. *Non sermonibus quos docet humana sapientia, sed quos docet humana sapientia*, eruditi animaduertunt: at in loco Isaiæ, διδακτοὺς θεοῦ, rectè, *Doctos à Deo*: quia hîc de personis agitur, illic de rebus. Prophetarum igitur Doctor diuinè dixit, hunc locum exponens, *Quisquis igitur audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.* Hanc quoque rectè interpretandi rationem, Scriptores sacri vbiq; obseruant. Túne igitur, Hay, meam, quam vocas, Analogiam aliter opponis, quàm

Quid sit διδακτὸς διδακτος.

quàm vt tuam Alogiam prodas? Iubet Lex Analogiæ, vt ad germanam loci interpretationem, verba rebus accommodentur, expensis rerum circumstantiis quarum verba sunt notæ. non enim idem vbique verbum eodem modo exponi aut potest aut debet. Hoc dum ignorat Hayus, damnat prudentiam interpretationis: & euagatur in verborum vellicationibus, dũ nihil habet quod rerum veritati opponat, verborum scilicet ac rerum peræquè artifex.

HAYVS.

Sed heus tu. Quam quæso demonstrationẽ, si ex Logicorũ præceptis, loqueris in tota Scriptura sacra reperies? Tu certè è sacræ Theologiæ tanua aberras, dum sacræ doctrinæ, quæ nullæ ei propriæ sunt, demonstrationes assignas. Magnus verò, vt tu loqueris, demonstrator ille nihil arbitratus est scire præter Iesum Christum, & eum crucifixum, Pag. 118.

SERRANVS.

Eam ipsam, Hay, in tota Scriptura demonstrationem reperiam, quam Apostolus satis disertè ostenderat, & quam tu, dum exclamas, idcirco irrides quia illam ignoras. At satis intelligenter ille edixerat, nequis lucem meridie quæreret, *Oratio mea & prædicatio mea non in persuasoriis humanæ sapientiæ verbis versata est, sed in* DEMONSTRATIONE *Spiritus & potentiæ*, id est, spiritualis potentiæ. Quin tu igitur audis, propriam Demonstrationem Scripturæ ab Apostolo sic describi, vt omnibus suis partib. perfecta & absoluta, ad omnes vitæ Christianæ partes permanet: docendo, refellendo, in-

ſtituendo ? Hanc ego ipſam, Hay, Scripturæ demonſtrationem digito commonſtraueram. De Platonica ſiue Ariſtotelea, quam in Eccleſiam Dei maiores tui violenter importarũt, num ego cogitarem? didiceram enim ab eôdem Apoſtolo illam à Scriptura exturbari, cuius nimirum hoc eſt axioma, Ne ſit ei cum ſapientia humana commune quicquam, quòd & ad res ipſas attinet, & ad ampullatum differendi dicendíq; modum, quo humana philoſophia impotentiùs effertur. ſunt enim hęc illius ἀνάπαλαι verba, Οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις.

Quod itaque de logicis præceptis excipis, eſt planè nullum. Nõ Academię aut Peripatis laqueis illigatur Scriptura, rerum ſuarum veritate contenta: non res tamen ſuas perturbatè docet, ſed eo maximè ordine qui veritatem decet. Addo aliquid etiam ampliùs. Quum Logica in omni re data verſetur, ſitque omnium artium & ſcientiarum inſtrumentum: quídni ſuum quoque miniſterium omnium ſcientiarum auguſtiſſimæ Theologiæ largiretur? Non artibus quidem ipſa ſcientiiſve rerum ſuarum principia tradit, ſed artium & ſcientiarum miniſtra, ſciendi modum dictat & ordinem. Tũne igitur, artium Decane, Theologiã ſine ordine, ſine rerum ſuarum demonſtratione vagantem, nullis principiis, nulliſque concluſionibus definitã induces? Toto cœlo aberras, Hay. Siquid enim in rebus valent leges Logicæ de demonſtratione, in eo certè rerum genere valent, quæ ita ſunt comparatæ vt certam, ratam, immortalémque habeant naturam: cuiuſmodi res Theologia præſcribit. Hæc enim Axiomata, prima immediata, αὐτοπίστα, ἀμεταπόπτα, & verè ἀποδεικτικὰς demonſtrationis cauſæ complectitur. Siquid in rebus eſt proprium & vernaculum, nunquid in eo rerum

Logica rebus quoq; ſacris inſeruit.

rerum genere erit, quæ minimè ſunt permixtæ cum rebus humanis, neque ab hominibus ponuntur, aut pendent ab humano arbitrio? Exemplum quæris? Ex ipſis illis verbis cape quæ ab Apoſtolo demonſtratore noſtro attuliſti. eſt enim non Platonicum aut Ariſtoteleum decretum, ſed Prophe ticum & Apoſtolicum axioma, *Ieſum Chriſtum, eumque crucifixum, eſſe vnicum redemptorem generis humani.* Siquibus porrò in rebus poſſunt aureæ leges Demonſtrationis, καθ' αὐτὸ, καθόλυ, κατὰ παντὸς, in quibúſnam rebus efficaciores ſunt aut illuſtriores quàm illis, quæ luculentam rerum veritatem, perpetuúmque rerum verarum conſenſum profitentur? Quòd ſi τὸ ὅτι vel τὸ διότι, id eſt res ipſa vel nudè & ſimpliciter oſtendenda, vel è ſuis cauſis explicanda eſt: vllane vtrunque ſcientia feliciùs præſtiterit, quàm Theologia: quæ ſalutis æternæ ſcientiam tenuioribus tanquam lac, prouectioribus autem & eruditis tanquã ſolidum cibum tradit? Siquid definiendum erit, id quoque Theologia feliciſſimè præſtiterit, quæ rerum ſuarum naturas optimè exponit. Siquid refellendum, nullaſne potiores ἐλέγχοις quàm veritatis regulam mendacio opponere Demonſtrator poſſit? At id quoque accuratiſſimè præſtat Theologia. Denique, (vt ampliſſimum argumentum breuiter complectar) Nihil poteſt dici tam ἀθεόλογον & abſurdum, quàm quod dicit Hayus nullas eſſe Theologiæ demonſtrationes, nullúmque vſum Logicæ in Theologicarum rerum tractatione. E delirio hoc tuo, Hay, abundè teſtaris, te nõ modò à Theologiæ ianua aberrare, ſed ne viam quidem ad ipſam ianuam vidiſſe vnquam.

TESTIMONIORVM Augustini de Analogiæ vi & vsu: *ex lib. 2. de doctrina Christiana capite 6.*

Magnificè igitur & salubriter Spiritus sanctus ita Scripturas modificauit, vt locus apertioribus fami occurreret, obscurioribus autem fastidia detergeret. Nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruitur quod non planissimè dictum alibi reperiatur.

HAYVS.

Hanc sententiam de iis mysteriis intelligendam quæ credere hominem necesse est, docet idem Auctor ad Volusianum, epist. 3. Pag. 138. 139.

SERRANVS.

Tria respondeo.

Primum, Tergiuersari non argumentari Hayū. Augustinus disertè affirmat Spiritum sanctum sic Scripturas temperasse vt obscuriores loci apertiorū comparatione illustrentur. Ecquidnam aliud ego dico, ecquémve alium esse Analogiæ illius vsum, quam rectè interpretandi Scripturas regulam esse affirmo? Hoc non potuit negare Hayus, sed proripit se ad sua effugia, aliúmque Augustini locum opponit: hunc, de cuius vera germanáque sententia controuertebatur, securè prætermittit. Atqui non videt se redire ad Analogiam, in qua oppugnanda tantopere desudat. Augustinum enim ex Augustino conatur interpretari.

Secundùm, Falsum ponere, quum ait Augustinū loqui de iis mysteriis quę credere hominem necesse est. inde enim consequitur, quædam esse in Scripturis mysteria quæ non sint credenda: ac proinde vana est Scripturæ autoritas quæ ea prodat quorum fides in dubium reuocari possit, vt sint quasi Homericæ fabulæ & Hesiodea Theogonia. Sic planè loquuntur Athei & irrisores, qui Mosem & Euangelistas commentitiam historiam scripsisse arbitrantur. Quum enim totam Scripturam fuisse diuinitùs inspiratam, & quæ antè scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta esse, affirmet Apostolus, atque adeò omnia quæ in Scriptura cōtinentur, à nobis credenda: cedò, noue Theologe, Scripturæ mysteria illa quæ non sunt credenda? Promissiones quidem Dei & eas potissimùm quæ ad vitam æternam pertinent, propriè amplectitur fides, vt suas: credit tamē veras esse Dei minas, & in profligatis hominibus iusta Dei iudicia contemplatur, vt statuat atrocia scelera atrocibus pœnis puniri etiam in hac vita, & vltimum iudicium vt perfectè δικαιοκρισίας tribunal, patienter exspectet.

Tertium, testimonij ab Hayo citati verba, Hayi commentis planè repugnare. sacræ enim doctrinę dignitatem commendat hactenus Augustinus, vt in ea discenda diligenter elaborent fideles. quod negat Hayus. si enim intelligi non possit Scriptura, cur in ea discenda studium operámq; illi adhiberent? Est autem planè incommodum sic argumentari: Obscura sunt pleraque in Scri- «
ptura. Ergo neque intelligi possunt neque in eis «
intelligendis adhibendum est studium. Omnia «
quidem Scripturæ mysteria, licet ab omnibus credi debeant, non tamen eâdem necessitate æstima-

ri consentaneum est. sunt variæ quæstiones de primariis religionis capitibus, variæ de locorum interpretationibus, variæ de historia obseruationes, quas à populo disquiri quid opus est? Idcircò ne examinari & commodè intelligi non debeãt.

Rectiùs Apostolus bene sapiendi regulam præscribit, *Ego meipsum*, inquit, *arbitror me tam apprehendisse. Vnum autem ago, ea quidem quæ à tergo sunt, obliuiscens: ad ea verò quæ à fronte sunt, contendens, scopum, versus feror ad palmam supernæ vocationis Dei in Iesu Christo. Quotquot itaque perfecti sumus, hoc sentiamus. quod si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis Deus reteget. Attamen in eo ad quod peruenimus, eadem incedamus regula, & itidem simus affecti.* Ecquid potuit prudentiùs illustriúsve dici, aduersus desperandam Iesuitarum ἀκαταληψίαν, qui id scire nolunt quod possunt? Philipp. 3.

HAYVS.

Verum quamuis tibi concederem nihil obscurum esse in vno Scripturæ loco, quod in alio non sit apertius & explicatius, nulla tamen ratione concludes certum obscuri alicuius loci eum esse sensum, quem aliis apertioribus verbis Scriptura alibi declarat. nam alioqui nihil iam in Scripturis esset tam reconditum, quod Maiorum nostrorum industria multis abhinc seculis non diuulgasset. Pag. 139.

SERRANVS.

Est Elenchus *à non-causa vt causa*. Quasi verò industria humana, non Spiritus sancti reuelatione Scripturarum cognitio fidelibus constet, philosophorum cæterorúmque ethnicorum vel sapientissimis

tissimis obtecta. Ignoratum fuit multa per sæcula Euangelium, suo tempore à Deo reuelatum. Hoc non Platonis aut Aristotelis acumen siue industria potuit perspicere. Dei est singulare opus, veritatis cognitio.

HAYVS.

Irenæus etiam sanctissimus Christi martyr, docet aliquot exemplis & rationibus, multa esse in Scripturis sanctis abstrusa, ad quæ humana intelligentia non potest penetrare, sed quæ soli diuinæ cognitioni committenda sunt. Pag. 139.

SERRANVS.

Est Elenchus ἀπὸ διάνοιαν. non enim id vult Irenæus quod ei affingit Hayus. De hoc Irenæi testimonio dixi supra copiosiùs. Exempla quæ vir sanctus affert, abundè docent quàm securè illudat Iesuita hoc testimonio, quo vernaculum de Verbo non-scripto delirium perspicuè refellitur. Quædam in Scripturis minimè reuelari vtpote vni Deo nota, neque creaturarum cognitioni peruia esse ait. Irenæus, hoc exemplo, Antequàm mũdum faceret Deus, quidnam ageret: quem apostolos, suóque tempore creatum fuisse à Deo Scripturæ docent. Hoccine mysterium quod minimè produnt Scripturæ sanctæ, éstne vobis Iesuitis cognitum de capsulis Verbi vestri non-scripti? Deum inferos tum creasse curiosis & profanis ingeniis coercendis, aiebat ille: at Irenæus respondet, Stultas esse & blasphemas huiusmodi disquisitiones, quæ Deo nimirum sint committendæ: neque tamen impedire quominus *omnis Scriptura*

« Lib. 2. c. 47. aduersus hæreses Valent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

« *à Deo nobis data cõsonans nobis inueniatur, vt illa di-*
« *scamus ea quæ sunt saluti nostræ necessaria.* Hic vnus est Irenæi finis in eo loco, sicuti iam ostendi. Et audet meus Antiquator tam supinè abuti Lectoris patientia & credulitate, vt eum arbitretur sola loci citatione contentum fore: quum sola eius inspectio, summam hominis in corrumpenda luculenta veritate vanitatem sit hauddubiè proditura?

SCRIPTVRÆ VSVS

alter, Vt firmamentum est fidei nostræ, ita experimentum. id est, *Scripturæ consensu in suspecta veritate fideles confirmantur.*

Ad hunc vsum Scripturæ probandum adduxeram Thessalonicensium exemplum à Luca notatum, Actorum decimoseptimo cap. qui postquã Verbum Dei summa fidei alacritate amplexi essent, quotidie tamen Scripturas scrutabantur, an hæc ita se haberent sicuti à Paulo didicerãt. Hoc mirificè facit ad sermonem institutum: qui in eo maximè versatur, vt doceat Scripturæ vsum in docendis confirmandisque fidelibus. Eadem veritas quæ fidem informauit, eandem erudit, excolit, auget & corroborat in dies: quum sit perpetua & constans veritatis ὁμολογία & consensus: Hoc diserte notat Lucas. Nobiles illos Thessalonicenses μετὰ πάσης προθυμίας δέξασθαι τὸν λόγον affirmat. Non potuit illustriori encomio illorum fides commendari. Eos tamen continuò dicit, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνειν τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως: adhibito iudicio exploraſſe Scripturas, an ita se haberent ea quæ à Paulo didicerant. Non quasi de illis dubitarent: sed quoniam fidei est, nõ modò rebus certis assentiri, neque precariò amplecti res oblatas:

Act. 17. 12.

Examen Scripturæ per Scripturam.

tas: sed in dies etiam magis ac magis confirmari atque augeri. Est autem vera cuiuslibet scientiæ probatio, è seipsa. Hoc expresso vocabulo significauit Lucas. est enim Ἀνακρίνειν, aliquid explorare siue perscrutari adhibito iudicio? vt quum numeri siue calculi arithmetici probationem, sic collatis omnibus particulis vt in vnam summam conueniant, instituimus. Scripturæ autem tunc erant hauddubiè veteris testamenti scripta, è quibus potuerunt illi cognoscere, prænuntiatum fuisse Christum: & ex Euangelio, Pauli ministerio, peruidere, prædictione cum euentu comparata, eundem illum exhibitum fuisse. Sic ait Apostolus, *Iustitiam Dei per fidem Iesu Christi comprobari testimonio Legis & Prophetarum.* Hęc συμμαρτυρία veritatis, est vna eadémque veritas: hæc ἀνάκρισις siue diiudicatio veritatis, fit collatione eiusdem veritatis ad eandem fidem confirmandam: quæ quum Verbo Dei ingeneretur in animis nostris, eodem confirmari & augeri necesse est. Hoc ego breuiter quidem perstrinxeram, in libello meo, sic tamen notaueram vt de mea sententia dubitari non possit. Hoc tamen Hayus variè exagitat.

Rom. 3.

HAYVS.

Quid hic locus ad rem facit, Minister? Pag. 159.

SERRANVS.

Permultum, Iesuita. quum enim nunc maximè quæratur quídnam sit Scripturæ vsus in confirmandis fidelibus, non potuit luculentior probatio adhiberi. Hi enim nobiles Thessalonicenses crediderant summa cum alacritate: confirmantur tamen in suspecta veritate, eiusdem veritatis collatione & diiudicatione per Scripturas. Tria

audis instituto nostro valdè consentanea. Fidem confirmari, quæ suas habet veluti ætates. Confirmari autem, Scripturæ lectione: denique eiusdem Scripturæ ἀνακρίσει, id est examine & iudicio: quod non potest esse sine illa συγκρίσει, de qua modò loquebamur. Ecquidnam verò aliud est quàm illius Analogiæ, quam tu tantopere insectaris, officium & vsus?

HAYVS.

Num ideo de Apostoli doctrina hi viri nobiles sibi iudicandi potestatem arrogarunt, qui scrutati sunt scripturas? Ibidem.

SERRANVS.

Minimè omnium. neque hoc volo, sed id maximè aduersus te tuósque molior, qui male-sanâ autoritatem hominibus tribuitis, vt ab ipsorum iudicio & potestate pendeat Verbum Dei. In hoc vniuersę quæstionis cardinem versari, quis nescit? Qua igitur fronte tu mihi affingis quod tu affirmas: cuius si te, Hay, pudet, id palàm profitére, da manus victrici veritati. Profligata causa erit. Idcirco nimirum scrutantur Scripturas fideles, non vt iudicandi de Scripturis potestatem sibi arrogent, sed vt se submittant Scripturis. Itaque nouam fallaciam inducis, τὸ δὲ τὸ χρῖμα τῆς λέξεως. aliud enim est, Adhibito iudicio Scripturas scrutari, eásque mutuò inter se comparare vt ex veritatis consensu fides confirmetur: aliud, Iudicandi
« potestatem arrogare. Sic Caluinus à teipso ci-
« tatus ait, Non sic debere accipi Lucæ verba, quasi
« iudicium sibi sumpserint Thessalonicenses, vel
« disceptauerint an recipienda esset Dei veritas:
tantùm Pauli doctrina exigebant ad Scripturæ amussim. «

HAYVS.

Quæstio hæc vehementer torsit Caluinum præceptorem tuum, qui vt se expediret ad occultos Spiritus sancti afflatus confugit &c. Pag. 139.

SERRANVS.

Non torsit Caluinum, Mome, sed tu Caluini sententiam torques, & veritatem è mendacio ἐξαλοποιεῖς.. At lego tua vestigia, licet diuaricata. quum enim occultos quosdam Spiritus sancti afflatus Caluino primùm obieceris, tum te cogit Veritas vt Caluini sententiam de Verbi examine primùm commemores. Caluinum igitur è Caluino illustrabo: quo nullus melior sui ipsius interpres esse potest. sic igitur Caluinus,

Pauli doctrinam ad Scripturæ amussim exigebant, non secus atque aurum igne probatur. Scriptura enim verè Lydius est lapis, ad quem examinandæ sunt omnes doctrinæ.

Hayus autem & me & Caluinum impetens; *Tu tamen sentis*, inquit, *aurum auro explorandum.* Sentio, Hay, idque de omnium aurificum sententia, qui te de rebus incompertis iudicantem irridet. Exploratur aurum & Igne & Lydio lapide. Ad lydium lapidem atteritur probatissimum aurum, & ex illius colore iudicium fit de cætero auro, cui us idcirco color ei adimprimitur: vt aliàs dixi. At pergit Hayus,

Certè qui aurum igni aut herculeo lapide probat, de auri puritate & bonitate dubitat. Exempla ergo hæc Caluini, si præsenti quæstioni essent accommodata, Nobiles hos de Apostoli doctrina dubitasse concluderent. Respondeo

esse fallaciam περὶ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. Qui rem per se certam & indubitatam nescit, ille de ea talisne sit qualis reuera est, tàtopere dubitat, donec eam rectè nouerit. At qui existimat rem aliquam esse dubiã & incertam, is de rei ipsius natura dubitat, quùm prior ille qui rem disquirit, non tam de re quàm de se suóque iudicio dubitat. Ita dubitatio, rem certam disquirenti via est ad certam solidámque eius cognitionem. Contrà, qui rem dubiam incertámque esse arbitratur, certam eius rei scientiam haberi posse negat. Iesuiticum est axioma, Scripturam sanctam esse incertam & dubiam, & veluti nasum cæreum: quippe quæ in varias sententias flecti, ex qua nihil certò colligi possit. Iesuitæ igitur dubitant non tantùm de Pauli doctrina, sed de vniuersa Scriptura, ad cuius defectum sarciendum quærunt assumenta Verbi non-scripti. At Nobiles illi Thessalonicenses, Scripturę veritatem amplexi erant alacriter, sed dum quærunt fidei suæ confirmationem adeunt Scripturas, ad quas Paulus eos reuocabat docẽs Christum illum à Prophetis prædictum suo tempore aduenisse. Hæc verò an ita se haberent, è Scripturis adhibito iudicio illi explorabant: ficuti qui aurum igni aut herculeo lapide probat, auri puritatem & bonitatem nondum sibi satis perspectam quærit nosse: ex quo experimento nihil decedit de auri natura, aut nihil ad eam accedit. Certè explorare veritatem è Scripturis, non est dubitare de veritate, sed animum suum cõfirmare in veritate. Ἀνάκλισις illa non est dubitatio Pyrrhonica aut Academica, ficuti est ἀκαταληψία Iesuitica, quæ Scripturæ veritatem ex hominum iudicio pendere statuit, & quidem corruptissimorum, quippe qui ψευδωνύμου γνώσεως velo obtecti, Ecclesiæ nomen ementiuntur. Manifestũ igitur Hayi dolum

dolum è phraseos ὁμοιοκαταληξίᾳ & cognatione, innexum quis non videt?

Verùm seipsum Caluinus tueatur. *Nunc soluenda est*, inquit, *secunda obiectio, Dubitationi contraria est fides: qui inquirit dubitat. Ergo sequitur Thessalonicenses, quum de Pauli doctrina inquirunt, fide adhuc vacuos fuisse.* Sic Caluinus ἔνστασιν luculentiùs concepit quàm Hayus, vt dubitandi ratio perspiceretur. Huic autem sic respondet ipse. Fidei certitudo confirmationem non impedit. Confirmationem voco, dum magis ac magis cordibus nostris obsignatur Dei veritas, quæ tamen priùs dubia non erat. Exempli gratia. Audiam ex Euangelio me Christi gratia Deo reconciliatum esse, & peccata mea sacro eius sanguine expiata: proferetur testimonium quod mihi fidem faciat. postea si penitus excutiam Scripturas, occurrent subinde alia testimonia, quæ non modò iuuabunt fidem meã, sed augebunt ac stabilient, vt accedat plenior certitudo. Similiter quod intelligentiam, ex Scripturæ lectione proficit fides. Siquis rursum excipiat, Parum autoritatis tribuere eos doctrinæ Pauli, qui ex Scripturis disquirunt an ita se res habeat: respondeo, Tales esse fidei profectus vt interdum ex Scripturis quærant de quo iam diuinitus persuasi sunt & habent interius Spiritus testimoniũ.

Hæc Caluinus Hayo respondet. Hoccine est, erudite Lector, de Apostoli doctrina dubitare?

HAYVS.

O Caluinum miserum: cui non contigit Disciputi certissimam Analogiæ nosse regulam quæ omnes Scripturæ obscuritates illustrat, difficultatésque tollit. Pag. 140.

SERRANVS.

Te verò, Hay, miserrimum, qui miseriam tuam non sentis ! id est non animaduertis, cachinnos hos tuos caninæ tuæ apostasiæ rictus, esse lethalia signa nequitiæ tuæ. At de re, non tibi quidem, sed erudito Lectori.

CALVINVS Analogiæ illius vim vsúmque luculenter docuit. Quòd autem rectam Scripturæ cognitionem è Spiritus testimonio pendere dixit, non negauit idcirco rectam docendi regulam in Scripturarum interpretatione sequédam esse. Subordinata non repugnant. Iudicium Spiritus non repugnat examini siue inquisitioni Scripturarum: sicuti idem Caluinus tibi respondet: *Duce & directore Spiritu, non aliunde quàm ex Scripturis iudicium facient fideles de qualibet doctrina.* Propheta vtrunque coniungit, *Spiritus meus qui in te est, & verba mea quæ posui in ore tuo.* Et Apostolus, *Spiritum ne extinguite. Prophetias ne pro nihilo habete.* Et Christus Prophetarum & Apostolorum caput, *Consolator ille, id est, Spiritus sanctus, quẽ mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæ dixi vobis.* Certè Paulus rectam salutarémque Verbi cognitionem nobis constaturam esse docet, si Spiritus sancti vis & efficacitas accesserit: quod *Obsignandi* vocabulo significat, & Arrhabonem siue pignus appellat. quum enim Spitus sanctus sit Scripturæ autor, suorum verborum optimus certissimúsque interpres est. deinde, quum homo ψυχικὸς non intelligat ea quæ sunt Dei, fieri non potest vt diuinæ Scripturæ intelligentiam vsúmque consequatur, nisi illuminatur à Spiritu sancto, & ad verum pietatis obsequium efformatus. Scripturæ igitur rectè & intelligendæ & exponendæ rationem

Iudicium Spiritus cum Scriptura.

Isa. 59. 21.

1. Thess. 5. 19.

Ioã. 14. 26.

tionem dictat suis Spiritus sanctus. Ita & Analogia illa de qua loquimur, & omnis vera & consentanea ἐρμηνεία proficiscitur à Spiritu sancto, veræ intelligentiæ autore.

HAYVS.

Caluini Spiritus cum Lutherani hominis Spiritu omnino pugnat, vter ergo erit spiritus discretionis? Pag. 140.

SERRANVS.

Quum Lutherus & Caluinus consentienter docuerint, Pontificem Romanum esse Antichristum, certásque notas ostenderint, quibus veritas à mendacio discernatur: vterque eòdem discretionis Spiritu gubernatus fuit. At scito, Apostata, iamiam instare vobis grauissimum bellum. quum enim Abaddon ille vester, vos aduersus Germaniæ & Galliæ Ecclesias confertim armet: concordiæ Spiritus, fratres Germanos nobiscum Gallis firmissimo vinculo componet, vt communibus animis literísque communem Ecclesiæ hostem Antichristum oppugnemus.

Iesuitę Ecclesiarum Germanicarum & Gallicarũ concordiã maximopere reformidant.

HAYVS.

Præclarum sanè iudicium facit de Apostoli doctrina, quam nos minus ad Scripturarum normam examinari vult, quàm si esset profani alicuius hominis commentum. Ibidem.

SERRANVS.

Veritas ex veritate debet intelligi. Profanorum hominum commenta refellantur à veritate,

quia sunt falsa. Apostoli & Apostolicorum hominum doctrina Scripturæ iudicio probatur, quia est vera. Sic de se iudicium fieri vult Apostolus, quod non potest non esse præclarissimam, quum ex illo per Scripturas examine ipsius doctrina probatur fidelium animis, quippe quæ vt sempiterna Dei veritas certissimis argumentis elucet. Itaque non potest non esse impurissimum, Hayduum aduersus veritatem iudicium.

Iudicium veritatis à veritate.

HAYVS.

Quod verò Thessalonicensibus de eiusdem doctrina facere licuit, nónne & Christianis omnibus idem licebit? Ibidem.

SERRANVS.

Idem neque verò licebit tantùm, sed ex officio suo id debent Christiani omnes, vt è Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ accurata comparatione, eiusdem veritatis perpetuum & constantem consensum amplectantur.

HAYVS.

Reuocentur ergo omnia quæ scripsit Apostolus, in dubium, vt singulare Caluini dogma tueamur. Stet, *ait*, fixum axioma. Nullam doctrinam fide esse dignam, nisi quam in Scripturis fundatam esse deprehendimus. Ibidem.

SERRANVS.

Veritatem adhibito iudicio explorare, non est reuocare in dubium veritatem, quemadmodum iam explicaui: sed est potius veritatem per se ratam

tam firmámque obsignare in animis nostris, vt nostro assensu firmiorem atque validiorem. Illud autem quod insectaris, axioma, non est Caluini, sed ipsius Apostoli, sicuti suo loco à nobis est copiosè explicatum.

HAYVS.

Vt ergo doctrinæ Pauli credamus, eius fundamenta in Scripturis deberent nobis esse perspecta, quæ si nos latuerint, & doctrinam ipsam tanquam Scripturæ minimè consentaneam aspernabimur. Ibidem.

SERRANVS

Est crassa ignoratio Elenchi. est enim importunissimum dicere, Pauli doctrinã, aliud quidpiam esse quàm Scriptura. Quum igitur sit Scripturæ pars illustris, Pauli doctrina, quomodò nobis per specta esse potest nisi è Scriptura: aut quomodò latere nos possunt eius fundamenta, quum aliud fundamentum se posuisse neget Paulus quàm Iesum Christum, neque aliud quodpiam Euangelium quàm illud ipsum quod scripsit? Principia scientiæ cuiuslibet sunt ipsi scientiæ cognita, & causæ demonstrationis: neque potest esse quidpiã in ipsa scientia ἄπειρον. Quàm ergo prolixè es Iesuita, id est imperitus obtrectator, qui res coniunctissimas discerpere conaris.

Quæ è Scriptura propagantur, ad Scripturã pertinẽt.

HAYVS.

In quibus scripturis sunt doctrina Mosis fundata? Quasi minor haberi debeat Paulo docendi fi-

des, quàm eidem scribendi. Ibidem.

SERRANVS.

Idipsum quod Moses & Paulus docuerunt, idipsum scripserunt. Ecquid verò aliud est Scriptura, cuius nobiles fuerunt illi scriptores? Neque enim fuit vel Mosis vel Pauli doctrina, quod vel Moses vel Paulus docuerunt: sed Dei veritas per Mosem & Paulum expressa: sicuti sæpius iam demonstraui. At tibi placet ἀδολεχία, vt Iesuiticæ Logices proprium quarto modo.

Deus veritatis autor: Prophetæ & Apostolus, scriptores.

HAYVS.

Certè si hoc Caluini dogma verum esset, omnem Christianam fidem euerteret funditus. non enim cunctis datum est Scripturarum latebras perscrutari. Ibidem.

SERRANVS.

2.Cor.4.3. Respondet Apostolus, *Sitectum est Euangelium nostrum iis qui pereunt tectum est; iis quibus Deus huius sæculi excæcauit mentes.* His veræ sunt latebræ ea mysteria quæ paruulis etiam suis patefecit Christus: Mat.11.25. sapientibus autem & intelligentibus ea abscondit. Maximum est mysterium, nosse Iesum Christum eúmque crucifixum. Quod certè omnibus Ecclesiæ filiis perspectum est, vt suæ fidei fundamentum. Hoc verò solis Scripturis explicatur.

HAYVS.

Verborum D. Lucæ sententiam ex Euthymio ascribam, ne existimes doctrinam Apostoli à Christianis

stianis in dubium vocatam esse.

SERRANVS.

Doctrinæ sacræ firmamentum autoritatémque aduersus vestras ἀγαπαλαμψίας, Hay, nos tuemur. Quídnam igitur noui est, te permultum de me laborare ne existimem Apostoli doctrinam in dubium vocatam esse: quam vos Iesuitæ & voce & scripto affirmatis esse dubiam, incertã, obscuram, perplexam? Alias res agis, neque tibi cõstas, dum nouam personam quæris. Sed audiamus Euthymium.

Fumi Iesuitici.

HAYVS.

Hi, inquit, *non tanquam increduli indagabãt, siue scrutabantur Scripturas (iam enim crediderant) sed tanquam expertos traditionis veterum Prophetarum, & propterea fide robustiores effecti sunt, quum scrutarentur Scripturas, ac inuenirent veterum sermonibus consona esse opera dispensationis Domini in carne.*

SERRANVS.

Balaamus populo Dei de quo maledicendo cogitabat, iteratò benedixit. Sic eam veritatem quã oppugnat Hayus, nunc non modò Euthymij testimonio agnoscit, sed suo assensu comprobat. Quídnam aliud dicit Euthymius quàm Caluinus? Quod enim Lucas appellauerat *Scripturas*, ipse, *Traditionem veterum Prophetarum* vocat: Eius cum Euangelio comparatione elucere vtriusque consensum eandem videlicet veritatem Dei, cuius

Agnoscit Hayus certitudinẽ Scripturę.

Prophetæ & Apostoli scriptores extiterunt, affirmat.

Itaque factus est noster Hayus, Caluinianus. Firmitatem fidei nunc agnoscit quam antea vehementer oppugnabat, Scripturam negat esse dubiam: Prophetarum & Apostolorum in eadem veritate consensum commendat. Itáne de Iesuitis relinquendis & repetenda postlimínio Ecclesia cogitares, Hay? At redis ad tuas tenebras. Has voces auitas, & olim, dum in gremio Ecclesiæ esset tibi assuetas, ex tuo ore extorsit Veritas: fortasse in testimonium ἀυτοκατακρίτου tuæ conscientiæ, quum pergas reluctari agnitæ veritati.

HAYVS.

Et quamuis tibi darem, Nobiles hos, antè fidei Christianæ mysteriis noluisse assentiri quàm eorum veritas Prophetarum vaticinijs fuisset confirmata, non tamen vllo scripti Verbi testimonio concludes hoc eis licere, qui Christo nomina iam dederunt.

Pag. 140.141.

SERRANVS.

Sibi contradicit Hayus.

Mendacem, Hay, memorem esse oportet. Dicebas modò, Ecclesiæ Catholicæ doctores id diligenter inquirere, de quo nunc ais illos nunquam cogitasse, & vis tamen vt id probem testimonio Verbi scripti. Quid ais hominum solertissime? Nobiles illi Thessalonicenses nónne Christo nomina dederant? De illis enim ait Lucas, ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας. Hoccine non est nomen dare Christo, ipsius Verbum amplecti cum omni alacritate? Christianis edicit Christus, *Scrutamini Scripturas, illæ enim testificantur de me.* & post resurrectionem eos increpabat discipulos qui tardi essent ad doctrinam Propheticam fide complectendam: ipse verò exorsus à Mose & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso scripta erunt. Timotheus Christo nomen dederat. Ei mandat Paulus vt attendat lectioni sacrarum literarum quas à puero didicerat, & vult eum in illis permanere: eámque Scripturam (quam tu hactenus de veteris Testamenti libris solam interpretabâre) ait diuinitus esse inspiratam, & vtilem ad docendum, refellendum, &c. Petrus edicit Christianis exemplo suo vt sermonem propheticum habeant firmum, eíque attendant veluti lucernæ splendenti. Hæccine non sunt Verbi scripti testimonia iis oblata qui Christo nomen dederunt? Neque te tandem pudebit, miser Apostata, impudentiæ tuæ?

SECVNDVM ABSVRDVM IESVITARVM.

Impiorum hominum qui Scripturis omnibus fidem derogant, insolentia comprimi non potest sine autoritate Traditionum non-scriptarum: ac proinde Verbum Scriptum non satis valet nisi Verbi non-scripti adiumento fulciatur.

SVMMA RESPONSIO.

Vt Scriptura planè vtilis est ad doctrinam, ita ad redargutionem: ac proinde omnes errores aduersus veritatem nati è Scriptura deprehendi & refelli debent & possunt.

Illa autem Responsio his à me rationibus firmabatur, & illustrabatur priori libello meo.

PRIMA, ab ipsius Ecclesiæ Catholicæ vsu & exemplo, quæ veritatis hostes per Scripturam refutauit.

SECVNDA, è Veritatis in Scriptura expressæ natura & vi, quæ æternam habet immotámque fidem atque certitudinem.

TERTIA, ab absurdi siue incommodi demonstratione, duobus modis. Si enim Dei per Prophetas & Apostolos suos loquentis autoritas satis non valet ad conscientias permouendas, quomodò hominum valebit autoritas? Et, Ecquæ erit hominum cõscientiis quies in sola hominum autoritate? Quæ duo absurda necessariò consequuntur è Iesuitica doctrina quę statuit, Verbum Dei ex Ecclesiæ iudicio pendere. Ecclesiam enim ex hominibus constare, minimè dubium est.

AD HÆC quídnã Hayus exceperit, videamus

HAYVS.

Inania tua commenta prodis, Minister, quæ si ad doctorum hominum manus peruenerint, garrulam te φλυαρῆντα arbitrabũtur. Quàm malè autem vobis (qui soli scripto Verbo vos adhærere profitemini) cesserint, suscepta cum Trinitariis & Anabaptistis disputationes, libri vestri vniuerso modo testantur. nam ad Ecclesiæ autoritatem confugistis. Pag. 141.

SERRANVS.

Quandoquidem res tibi desunt, parcior es, Iesuita,

suita in conuitiis, quæ ad rerum penuriam supplementa maiores vestri vobis esse voluerunt. Perge igitur animosè has tibi proprias machinas mihi opponere. De tuis enim siue meis nugis è re ipsa cordatus Lector iudicabit, institutásque à nostris hominibus aduersus Anabaptistas & Trinitarios disputationes leget, vt primo te aditu arguat vanitatis & dementiæ, tuopte etiam testimonio: quum fatearis nos esse hæreticorũ hostes, & nos tamen hæreticos subinde appelles. Ecclesiæ profectò autoritatem cum Verbi Dei autoritate conIunximus, vt res necessario vinculo coniunctissimas: quia nouimus veram Ecclesiam Dei, voce Sponsi sui esse eruditam. Ex huius quoque Ecclesiæ corpore non esse profiteris, cuius nos autem in pretio habere confiteris. O magnam vim veritatis, quę suos hostes cogit ad sui confectionem reluctantes! Verùm vt vt aures obtures, non deerit Domino malleus, quo tuum caput confringat. Verùm de re ipsa.

Arma Iesuitica, rerum penuria.

Hayi de nostris Ecclesiis cõfessio.

Mea hæc erat ratio, Ecclesia orthodoxa hæreticos confutauit per Scripturas. Ergo Scripturæ ad hæreseon refutationes satis valent. Quid tu ad hoc argumentum?

HAYVS.

Quod solius scripti telo Concilia illa à te commemorata, Hæreticos confoderint, probare non poteris. Pag. 141. vsque ad 144.

SERRANVS.

Tu tuo quidem more fugas nectens, quatuor paginas totas peregrinarum probationum, & in alium quidem quàm debuit finem allatarum, tes-

sellis prævaricator infercis: at vt de tua fide Lector iudicare possit, tuam illam congeriem paucis complectar.

HAYI ARGVMENTVM *quo probare instituit, Verbum Dei ad hæreseôn refutationem nõ satis valere.*

Si verbum Dei ad hæreseôn refutationem satis valeret, quatuor illa primaria orthodoxæ Ecclesiæ Concilia, Nicenum puta, Cõstantinopolitanum, Ephesinum & Chalcedonense, Ecclesiæ autoritate nunquam fuissent vsa.

Atqui quatuor illa Concilia, Ecclesiæ autoritate fuisse vsa ad hæreses refutendas, perspicuum est ex ipsis Conciliorum illorum actis.

Ergo Verbum Dei ad hæreseôn refutationem non satis valet.

Argumentum autem illius tui inductio longis ambagibus effusa, variis quoque erroribus euagatur.

Primus error est, IGNORATIO ELENCHI. neque enim vel modò negamus, vel vnquam negauimus, Ecclesiæ autoritatem, eique cum Scriptura conuenire posse. Magnam Ecclesiæ autoritatem & tota hactenus disputatione agnouimus & nũc agnoscimus. Fatemur itaque Patres orthodoxos & Concilia orthodoxa, Ecclesiæ Catholicæ consensum impiorum hominum furoribus prudenter vtilitérque opposuisse. Quidnam igitur, magne antiquator, cum laruis dimicas, & in re minime dubia cumulas testes non necessarios? Id quidem

Admittimus Ecclesiæ cõsensum. Scripturæ autoritate firmatũ Iesuitæ, Scripturã Ecclesiæ autoritate volunt inniti.

vobis Iesuitis vernaculum propriúmque est, vt nouarum rerum fascinis imperitorum oculis illúdatis: at nobis sunt nota aduersus artes vestras ἀλεξιφάρμακα & amuleta. Hoc quæritur, An Verbum Dei Ecclesiæ autoritate indigeat ad supplementum. An Ecclesiæ autoritas Verbo Dei indigeat ad firmamentum. Primum tu affirmas, nos negamus: secundum tu negas, nos affirmamus. Ita ἀμφαπαχῶς pugnant sententiæ nostræ. Nos quidem in hac disputatione sæpe inculcauimus, Magnam esse verę Catholicæ Ecclesiæ autoritatem, sed eam totam Verbo Dei inniti. Tu contrà affirmas, Verbum Dei ab Ecclesiæ autoritate & iudicio pendere. At quum hac de re centies sit disputatum, cur modò quasi non noui operis nuntiatione idem putidè inculcas, & toto cœlo totáque via aberras? Cum hac igitur rei primariæ ignoratione connexus est.

Secundus error, PETITIO PRINCIPII, & crassè quidem inculcata. quasi enim probasses Ecclesiæ autoritatem sine Verbo Dei constare posse, imo Verbum Dei ab illa pendere, ita Patrũ orthodoxorum affers testimonia: quæ sine Verbo Dei nulla sunt, neque valere sine Verbo Dei quicquam posse, pij Patres vnquam voluerunt. Itaque hinc propagatur.

Perunt principiũ.

Tertius error, DIVISIO. discerpis enim res suapte natura coniunctissimas, perinde ac si ædificium à fundamento suo diuelleres. Substernitur Verbum Dei, vt fundamentum: Ecclesiæ ex Verbo Dei eruditæ autoritas ei superstruitur, eiusdémque veritatis firmamento innixa Ecclesia, est columna & firmamentum Veritatis: sicuti à nobis supra explicatum est suis locis.

Res coniunctas diuidunt.

Quartus igitur error est, DICTIONIS OBVERSIO, quam τροπὴ τοῦ χήματος τῆς λέξεως ἀπάτην appel-

Concilia nihil no-

ui attulerũt præter Scripturã, sed Scripturam è Scriptura exposuerunt.

lant. Quod enim omnibus illis à te importunè congestis testimoniis inculcatur de Ecclesiæ consensu & traditionibus, nihil aliud est quàm ipsum quod Symbola ipsa Conciliorum profitentur, nimirum Ἐκθέσεις, id est expositiones Scripturæ, siue veræ doctrinæ in sacra Scriptura traditæ ad Ecclesiæ salutem: Vel ἡ ἐν τῇ συνόδῳ ἐκτεθεῖσα πίστις, *Fidei confessio in Synodo edita*. Hi enim sunt Synodorum tituli: hæ verò præfationes accuratè expositionibus illis præfiguntur, πιστεύομεν : &, ἡ πίστις ἡ καθολικὴ πίστις αὕτη ἐστιν, *Credimus*, &, *Fides catholica hæc est*, Symbolorum verò clausulæ eædem. Ecquis verò fidem sine Verbo Dei imaginetur? Non sunt igitur noua tela, magne Theologe, Patrum orthodoxorum in Conciliis expositiones, sed sunt Scripturæ commentarij, Scripturæ planè ἑρμηνεῖαι, & eiusdem naturæ: quia eadem est planè Veritas, licet aliis verbis luculentiùs explicata, tum ad hæreticorum strophas eludendas, tum ad intelligendam solidiùs Scripturam.

Quintus denique error est, VITIOSVM CONSEQVENS. quum enim idem Verbum, eádem Verbi veritas in Conciliis, in libris Patrum orthodoxorum explicetur, planè est ἀσυλλόγιστον sic argumentari: Patres in Conciliis vel in suis libris adluculenta disertáque Scripturæ testimonia eruditæ Ecclesiæ consensum autoritatémque adiunxerunt. Scriptura igitur non satis per se valet ad hæresum refutationem, sed indiget supplemento Traditionum non-scriptarum. Sed quum eádem veritas ab Ecclesia in Conciliis explicetur, sic rectè conficitur conclusio: Patres orthodoxi siue in Conciliis siue in libris suis hæreticorum errores aduersus sempiternam Verbi Dei veritatem fabricatos eiusdem veritatis demonstratione feliciter refutarunt. Ergo non alio telo quàm Scriptura

ptura hæreses refutari possunt aut debent: ac proinde Ecclesiæ consensus & diligentia, veritatem suæ fidei concreditam exponens atque defendés non nouum quoddam è nouo argumentario telum depromit, sed Veritatem è Veritate tuetur.

Perperam igitur Hayus ALIVD TELVM quæsit, & me reprehendit quòd dixerim, *NON ALIO quàm Scripturæ telo hæreses & in celeberrimis illæ Concilijs olim fuisse refutatas, aut etiammum refutari commodè solideque à quodam posse: quum non aliud Euangelium, alia veritas sit, sicuti neque alius Deus.* Atque hæc quidem ad Hayi errores satis, ne palabundi homines vsquequaque legam vestigia.

HAYVS.

Augustinum tuum esse putas qui Hæreticorum monstra ex traditionibus non-scriptis & Ecclesiæ ceremoniis creberrimè confutauit. Quòd si Doctor hic celeberrimus non alio quàm scripti Verbi telo Donatistas iugulauit, quorsum spectat præclara illa oratio, qua Cyprianum sanctissimum Martyrem ab impietate excusat, quòd contra Ecclesiæ Christi consuetudinem statuerit vt ab hæreticis baptizati denuo baptizarentur. Pag. 144.

SERRANVS.

Non modò puto, Hay, sed planè credo, Augustinum vere augustum Theologum esse nostrum. At quorsum tot verborum plaustra, nisi vt reipsa comprobes esse verum quod ille ait, *Vbi plus verborum, ibi rerum minus est?* Iam enim vel patientissimum loquacitas tua obtudit: at tres modò paginas totas occupasti, vt ostẽdas Augustinum vsum fuisse testimoniis Patrum orthodoxorum, & Ec- Cothurni Iesuitici.

cleſiæ ſiue autoritate ſiue conſuetudine aduerſus hæreticos: nec tantùm Eccleſiæ Doctorum ſententiis, ſed & cærimoniis inter Chriſtianos ſola Traditione non-ſcripta receptis hæreticos confutaſſe. Hæc eſt ſumma faſtidioſæ illius farraginis, conuitiorum telis & Thraſonicis vlulatibus oppido quàm glomeratæ. At iſta ſint profectò tua, Hay, his tu ſpoliis exultato. Ad artem enim eliciendi nihil cauſæ eſt cur me reuoces. Nihil hîc à me eliciendum eſt niſi te è tuis latebris. Eliciendi illam artem totam veſtram eſſe, Tranſſubſtantiatio abundè docet, qua non Chriſti modò corpus è cœlo elicere, ſed panem & vinum in corpus commutare vos poſſe profitemini. Sed audi, bone Antiquator, quídnam tuis laruis reſpondeam.

Quatenus Auguſtinus vſus eſt teſtimoniis Patrũ orthodoxorum.

Primùm, Auguſtinum Patrum orthodoxorum ſententias omnémque Eccleſiæ autoritatem hæreticis rectè oppoſuiſſe: quia videlicet verè-Catholicæ Eccleſiæ & è Verbo Dei eruditæ magna eſt autoritas, quemadmodum ſæpius dixi: vt iam non ſit ferenda tua βαπτολογία, quum idem millies ad nauſeam inculces.

Secundum, eundem autoritatem illam eo ordine attuliſſe quo conſentaneum erat. primùm enim argumentis è Verbo Dei petitis agit: deinde, adhibet conſenſum veræ Eccleſiæ è Verbo Dei eruditæ. Quod è teſtimoniis à te citatis perſpicuum eſt, in quibus diſerta Scripturæ verba afferunt Patres, vt doceant ſe nihil de ſuo dicere, ſed profiteri ſolennem indubitatámq; veritatem Verbi Dei.

Tertium, eundem quoque nec ſolam conſuetudinem nec ſolas Eccleſiæ ceremonias oppoſuiſſe nouitatibus hæreticorum, ſed eam conſuetudinem certis notis definiiſſe quæ cum veritate conjuncta

iuncta & à veritate propagata intelligeretur. id eſt, vt idem loquitur *huiuſce conſuetudinis robur, quæ multis diſcuſſis ambagibus perſpecta veritates plenario Concilio confirmata eſſet.* Non igitur vel quamlibet vel ſolam conſuetudinem. De ſola conſuetudine Cyprianus à te perperam citatus concionatur, *Conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt.* &, *Si ſolus Chriſtus audiendus eſt, non debemus attendere quid aliquis ante nos faciendum putauerit: ſed quid prius ante omnes ille, Chriſtus, prior fecit. neque enim hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem.* Et Auguſtinus, *Veritate manifeſtata cedat conſuetudo veritati planè quis dubitet veritati manifeſtè conſuetudinem cedere?* Et, *Quum Chriſtus veritas ſit, magis veritatem quam conſuetudinem ſequi debemus: quia conſuetudinem ratio & veritas ſemper excludit.* Cur igitur tu SOLAM CONSVETVDINEM, Antiquitatis nomine, Ieſuita, nobis opponis? *Solam* quippe *conſuetudinem* Cyprianus & Auguſtinus eam definiunt, quæ eſt ſine veritate & ratione, id eſt ſine Verbo Dei in quo veritatem rationémque ſolo inueniri qui negat, ſe veritatis rationiſque expertem confitetur. De cærimoniis Eccleſiæ idem planè conſtituendum eſt: quæ ſi careant Verbo Dei, ſunt inanes laruæ, inania ſimulacra, vel inſani mundi deliria vel impoſtoris Sathanæ mendacia. Omnes igitur veſtri exorciſmi, omnes veſtræ exſufflationes, quum careant Verbo Dei (quo in Eccleſia orthodoxa olim, fidelibus conſcientiis teſtibus, animabantur ceremoniæ à piis Patribus inſtitutę) ſunt hodie impurorũ Spirituum terriculamenta. rem enim ipſam quæ per illas ſignificabatur, amiſiſtis, ſolam effigiem imaginémque retinetis.

Sola conſuetudo ſine veritate. Decret. 1. parte diſtinct. 8. C. Si ſolus

QVID igitur? Si tibi, Hay, qui loquendi artem factitas, qui in loquendo victoriam locas, moleſtum eſt omnia exſcribere: quidni ſit mihi nõ mo-

lestissimum ad tuas millies repetitas excantationes millies respondere: præsertim quum sine Lectoris, tædio id fieri nõ possit? Apage igitur illas tuas thrasonicas ampullas Antiquitatis nomine fucatas: Quòd si tibi nihil superest frontis, scito tamen tua scripta, dum ab eruditis legentur, esse publicum monumentum ingenij tui: qui ex meis responsionibus & locorum ipsorum collatione iudicabunt, te vel insignem impostorem esse, vel ridiculum histrionem, quum in re seria vel præua ricaris volens, vel aliena fide res tibi incompertas obtrudens, prolixè nugeris temeraria imperitia.

Testimonia Augustini, de limitata autoritate Patrũ orthodoxorum.

Qvatenvs verò & quantùm suis scriptis tribui voluerit sancta Antiquitas, vnus Augustinus testabitur. *Noli*, inquit, *meis literis quasi canonicis scripturis deferre.* Ego igitur, Hay, non audeam hiscere aduersus tuas ψευδαγραφίας siue ἀναγραφίας, quas tu Antiquitatis simia è Patribus obtrudis? Melior profectò sui suorúmque collegarum (quorum laudat testimonia) interpres est Augustinus, quàm tu, ἀγράμματος Iesuita. Scripturæ enim & Antiquitati qui debeatur honor, distinctè docet

Decret. 1. parte, distinct. 9. vatis CC

orthodoxus Pater: *Ego* inquit, *solis eis Scriptorum qui iam Canonici appellantur, didici hunc timorem honorémque deferre vt nullum eorum scribendo errasse audeam credere.* Et, *Quis nesciat sacram Scripturam canonicam veteris quam noui testamenti certis terminis suis contineri; eámque posterioribus omnibus Episcoporum literis ita præponi, vt de illa omnino dubitari & disceptari non possit, vtrum verum vel vtrum rectum sit, quicquid in ea scriptum sit, vel constiterit esse.* Primus ergo gradus Scripturæ debetur. Nullúsne Ecclesiæ? *Alios* (inquit idem) *ita lego vt quantalibet sanctitate quantáve doctrina polleant: non ideò verum putem quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi per alios autores vel canonicas vel probabiles*

les rationes quod à vero non abhorret, persuadere potuerunt. Et, *Episcoporum literas quæ post confirmatum canonem vel scriptæ sunt vel scribuntur, [illegible] per sermonem forte sapientiorem in ea re cuiuslibet peritioris, & per auctoritatem Episcoporum grauiorem autoritatem, doctorumque prudentiam & per concilia licere reprehendi, siquid in eis forte à veritate deuiatum est.* Idem, *Non enim sic leguntur, tanquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint quam veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non dedignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere: Et siquid aliter sapitis, hoc quoque Deus reuelauit.* Quid plura ex Hieronymo, Chrysostomo cæterisque Patribus hac de re commemorem, quum vnus satis esse possit Augustinus ad hanc testandam veritatem, vt norimus summam Verbi Dei autoritatem deberi, hactenus tamen vt Ecclesiæ autoritatem, sibi nimirum subordinatam, minimè impediat. subordinata énim non repugnant. Hæccine verò non sunt clara, perspicua, luculenta? Summum Verbo Dei honorem ab Augustino deferri audis: secundum, Ecclesiæ: hac tamen lege, vt ratum sit, indubitatam veritatem in Verbo Dei contineri, solam Scripturam esse regulam veritatis: ex qua de Ecclesiæ, id est de virorum Ecclesiasticorum scriptis sit iudicandum: hactenus nimirum vt illa esse vera constituamus, si cum Scriptura consenserint: falsa verò, si deflexerint, ac proinde indigere emendatione. Non maiorem suis scriptis autoritatem tribui sancti Patres voluerunt. Quale igitur est noui Doctoris istius acumen qui nouam iurisdictionem Patribus nolentibus attribuit?

In svmma, verum est, suam & Patrum orthodoxorum & Conciliorum orthodoxorum scriptis autoritatem constare: at falsum est, Vel illum sine Verbo Dei constare posse, vel nouam vel cõ

trariam esse: atque adeò non valet consequutio, Augustinus Patrum siue Conciliorum testimonia citauit. Ergo sola Scriptura non sufficit vel ad docendam veritatem vel ad refellendum mendaciũ: quum vna sit veritas, cuius indubitatum autographum est in Verbo Dei, consensus & explicatio in scriptis Ecclesiæ: in quibus (vt Thomæ verbis vtar) *nihil est additum sacræ Scripturæ, sed potius è sacra Scriptura sumptum est, quicquid est.*

Tom. 2. p. 2. Quæst. 1. art. 9.

HAYVS.

Obiicis postea nostris Scholis stupidam nescio quam ἐχεμυθίαν, Fortasse hac græca voce implicitam vulgi fidem (de qua Scholastici loquuntur) quã Magister tuus Caluinus exagitat, intellexisti. Quod si probauero eum non potuisse sine mendacio contra illam disputare fortasis & tua corruet ἐχεμυθία. Nemo est Scholasticorum qui scripserit fidem Implicitam esse, vt hic ἀπερισκόπως negatur. Audi quid de ea sentiant Scholastici ex B. Thomæ scriptis, quæ te nũquam legisse facile est ex tua imperitia coniicere. Pag. 147. & 148.

SERRANVS.

Ἐχεμυθίαν quidnam ego appellem, è meis verbis satis constat: sed tu, dum linguæ indulges, animum à re auertis. De re tamen ipsa primùm: vt de tua in Caluinum calumnia commodiùs iudicetur.

Lib. 3. instit. cap. 2. §. 2.

CALVINVS Fidei definitionem exponens, Scholasticos reprehẽdit qui Fidem sic definiant, vt eius fundamentum planè conuellant: quum videlicet id velint tanquam certum indubitatumque oraculum recipi, quod Ecclesia, id est Pontifex Romanus, credendum perscripserit, vt minimè sit cuilibet fas quærere, cur ita sit constitutũ: sed satis sit Christiano dicere, Credo quod sancta mater Ecclesia credit. Idipsum autem est in quo oratio nostra versatur. Caluini autem illud esse consilium, ex ipsius verbis eôdem in loco apparet. *Verum* (inquit) *hoc prætextu ignorantiam humilitate temperatam Fidei nomine insignire, absurdissimum est. fides enim in Dei & in Christi cognitione, non in Ecclesiæ reuerentia iacet. Et videmus qualem labyrinthum ista sua implicatione sint fabricati, vt quidam nullo cum delectu, dum sub Ecclesiæ obtruditur titulo, ab imperitis instar oraculi arripiatur, interdum prodigiosissimi errores. Quæ inconsiderata facilitas, quum certissimum sit in ruinam præcipitium, ab iis tamen excusatur: quia desinitè nihil credat, sed apposita conditione si talis Ecclesiæ sit fides.* Hæc ipsa sunt Caluini verba, quibus nihil potuit distinctius illustriúsque dici. An autem hæc sit Ecclesiæ Romanæ de fidei doctrina, ostendendum est. Ac ne infinitos Scholasticorum mæandros adeamus, vnus Thomas ex vniuerso illorum grege tãquam Scholæ Dictator nobis oppositus, & ipsi Iesuitæ qui nobiscum hac de re contendunt, communem illam Scholasticorum doctrinam explicabunt. Illis testibus tota dirimetur controuersia.

Scholasticorũ opiniones de fide implicita.

POSTQVAM Thomas de fide, quantum ad eius obiectum spectat, disputauit, illiúsque obiectum dixit esse *Veritatem primam*: doctrinæ illius suæ vsum demonstrans, quod Deo Veritatis primæ autori ipsiúsque Verbo agnouerat, tandem nouis cancellis circumscribit atque coarctat, hoc nexu: *Quum veritas fidei in sacra Scriptura contineatur diffusè & variis modis, & in quibusdam obscurè, ita quod ad eliciendum fidei veritatem ex sacra Scriptura requiritur longum studium & exercitium, ad quod non possint peruenire*

Thomas in Summa Theol. 2. part 2. Q. 1. art. 9.

nire omnes illi, quibus necessarium est cognoscere fidei veritatem: quorum plerique aliis negotiis occupati, studio vacare non possint: & ideo fuit necessarium vt ex sententiis sacræ Scripturæ aliquid manifestum summariè colligeretur, quod proponeretur omnibus ad credendum. Illud verò esse Symbolum, autoritate vniuersitatis Ecclesiæ edictum, idem Thomas pronuntiat: & rationem affert, *Quòd Vniuersalis Ecclesia non potest errare.* Quomodò verò fidei veritatem proponat Ecclesia, i-

Ibidē idē, Artic. 10. dem, è sua sententia ostendit, *Editio*, inquit, *Symboli facta est in Synodo generali. sed huiusmodi Synodus autoritate solius summi Pontificis potest congregari. Ergo editio Symboli ad autoritatem summi Pontificis pertinet.* Quidnam verò sit illud, Proponere primam veritatem, Thomas porrò explicat: *Finaliter determinare ea quæ sunt fidei, vt ab omnibus inconcussa fide teneantur. Hoc autem pertinet ad autoritatem summi Pontificis.* &. *Quæstio de fide exorta determinatur per eum qui toti Ecclesiæ præest: vt sic eius sententia à tota Ecclesia firmiter teneatur: & ideo ad solam autoritatem summi Pontificis pertinet nouæ editio Symboli: sicut & alia quæ pertinent ad totam Ecclesiam, vt congregare Synodum generalem, & huiusmodi.* Ita fundamentum siue regula fidei è Thomæ doctrina, est Pontificis summi autoritas & determinatio. Quidnam autem sit CREDERE, explicat idem, *Assentire aliquatenus, dubitare suspicari, opinari.*

Eadē parte: Quæst. 2. art. 1. Hæc est Thomæ opinio de fide. *Actus iste* (inquit) *qui est credere, habet summam adhæsionem ad vnam partem, in quo conuenit credens cum sciente & intelligente: & tamen eius cognitio non est perfecta per maximam visionem, in quo conuenit cum dubitante, suspicante, opinante.* Hæccine verò, Hay, est fidei persuasio, hæc certitudo quam Apostolus tantopere prædicat: an potius crassissima ignorantia quam tuis Scholiasticis vt vernaculam assignat Caluinus? Sed quidnam tui Magistri hac de re constituerint,

Hay,

Hay, videamus. sic enim vester Catechismus.

Pro sacrosanctis habenda, firmissimâque fide complectenda sunt, quæ Spiritus sanctus credenda nobis reuelat pronuntiatque per Ecclesiam siue scripto illa siue vitæ vocis traditione nobis commendentur. Et, *Horum (id est Ecclesiæ ministrorum) autoritas olim aliis tum in sacris Synodis quammaxime eernitur, vbi de fide ac religione illi non modò definire quædam, sed suo etiam iure ac pro autoritate Apostolica contestari possunt ac dicere*, Visum est Spiritui sancto & nobis. &c. Hæc igitur est vestra fides quæ Papæ decreta vt Spiritus sancti oracula amplectitur, quippe qui de omnibus iudicata neque à nemine iudicatur. Hoc fundamento hominum fidem inniti volunt Scholastici. Ex quibus perspicuum est quænam sit & Thomæ & cæterorum Scholasticorum opinio de fide implicita. Rectè quidem ille exposuerat discrimen fidei implicitæ & explicitæ è doctrina Scripturæ & Augustini: at dum summam autoritatem tribuit Pontifici Romano decernēdi de rebus fidei, ecquis non videt illum desciscere à primæ veritatis principiis quæ initio agnouerat? Si enim prima Veritas est obiectum fidei, & prima illa veritas in Scripturis continetur, & Symbola doctrinæ sacræ conformantur è sacra Scriptura: quomodò vecum esse potest, rerum credendarum summam autoritatem potestatémque esse penes Pōtificem Romanum, vt nefas sit Christiano disquirere cur ita Pontifex constituerit? Mendacium cum veritate implicari in hoc fidei implicitę commento, luculenter animaduertit Lector, qui de rebus explicatè & solidè iudicarit. Si nihil est denique in religione Christiana certi quod non pendeat è Pontificis Romani autoritate & sententia, certè illius Principis, à quo omnes subditi ita pendent vt pro omni ratione ipsis sit satis, IPSE DIXIT, mandatis

resonsare nemo audeat, sed quicquid dictauerit nullo præiudicio omnes amplexentur.

Hanc esse Scholasticorum de fide implicita sententiã quum sit verum, ecqua fronte, Iesuita, mendacium Caluino obiicis, quasi nemo Scholastico rum hæc non scripserit: ecqua tu fronte optimum moderatissimúmque virũ vocas ἀπερισκόλογον, eúmque ais nugari, nisi vt te Epicureũ prodas, quum tibi eędem sannæ ab Epicureis Paulo obiectę placuerint? Perge verò his argumentis veritatem oppugnare, vt dum bonorum virorum famæ oblatras, canem te prodas. id est ex illorum hominum genere, quos propter virulẽtam maledicentiam, canes appellant Apostoli: ne flagitij tui veram indicationem, conuitium esse resonses.

HAYVS.

Tu scribis, vt prouerbium habet, quicquid in buccam venit. nullum enim penitus ordinem seruas. Pag. 148.

SERRANVS.

At tu audacter negas quod nescis, Ordinem in his verbis meum peruident, ordinata ingenia. Iesuiticum est, andabatarum in morem oberrare. Ordinis mei œconomia perspicua est, ne quęram hic demonstrationem non necessariam. In hac autem secundi Absurdi resonsione sic progredior vt indicaris rationibus quibus Respõsio mea innititur, exceptionem eam diluam quæ fieri à veritatis aduersariis solet, *Qui fiat vt infideles Verbũ Dei minimè complectantur?* Respondeo, Non doctrinę, sed ingenij cui doctrina proponitur, vitio, illud esse tribuendum. Eam autem distinctionem pono

Ordinis indicatio.

pono quæ Thomæ etiam ipsi peruulgata est, *Ex parte rei ipsius creditæ*: &, *Ex parte nostri*. Hanc autem Instituto meo accommodo. Hoccine est, *Serpentes auibus geminari, tygribus agnos?* At Iesuiticum est, insomnia fingere.

HAYVS.

Hanc tuam à Caluino mutuo accepisti doctrinam, imo & verba prope singula vt in eius Institutionibus videre licet. Pag. 149.

SERRANVS.

Equidem accepi. Hoccine verò magnum crimen vocas? Præstaret te boni præceptoris vestigia persequi, quàm inani temeritate euagari, dũ cerebro confidis inconsultus icarus. Veræ Logices axioma est, Δεῖ τὸν μανθάνοντα πιστεύειν. Certè magnus Philosophus præceptoris sui verba ipsa sæpe exscribit. Eruditi præceptoris mentem & verba qui in se transformat discipulus, non meretur reprehensionem: si verum est quod mandat Apostolus Timotheo suo, vt sanorum sermonum formam diligenter persequatur.

Tricæ Hayanæ.

HAYVS.

Nihil in Thesibus nostris quas improbandas suscepisti, Minister, de Lesbia tua regula legisti. Nihil Scripturis sacris verius, certius & firmius inueniri posse confitemur. Pag. 148.

SERRANVS.

Theses tuæ eos damnant qui arbitrantur Scri-

pturas ad fidem confirmandam satis posse. Hoc cine non est Lesbiam regulam appendere? Si enim Scriptura sacra, non est regula fidei: ecquam regulam dirigendæ fidei comperiemus? Si traditiones non-scriptæ veniunt in supplemẽtum Scripturæ, quomodò Verbo Dei sua constabit autoritas, id est, quomodò de vestra sententia, Verbum Dei non erit Lesbia regula? Dicam aliquid amplius. Quum sis Iesuita, Iesuitarum doctrina conuincendus es. Si sacra Scriptura est doctrina imperfecta, mutila, manca: si non omnia continet quæ ad salutem, fidem & mores pertinent: si in illis quæ continet & proponit, est veluti nasus cereus, non præbens certam aliquam & immotam sententiam, sed quæ in quamuis interpretationem flecti potest, (quemadmodum scripta vestra disertè affirmant) quomodò Verbum Dei non erit vobis Lesbia regula? Pudet te mendacij in mendacio deprehensum: & tamen amas mendacium, mendacijsque comitem impudentiã. Quòd si verè profiteris nihil esse Scripturis sacris verius certius firmiúsque, cur hactenus affirmabas, Hay, eam obscuram esse & incertam, & traditionum non scriptarum adiumento indigere? Sunt hæ Iesuitarum præstigiæ ἀλλοτροδόξοι, idem modò negantes, modò affirmantes: at semper mendacij famulæ, mendacij lænæ.

Iesuitæ id negant qvod maximè faciunt.

Scriptura est Iesuitis, regula Lesbia.

HAYVS.

Catholici porrò docent Ecclesiæ Christi munus & officium esse docere, qui libri pro sacris habendi sint. Quod quum facit, libros approbare dicitur. non enim Approbandi *vox nouam aliquam diuinis Scripturis (quas tu solas Verbi nomine intelligis) vim*

vim autoritatémque tribuit. nam Scripturarum veritas plerunque hominibus est incognita, propterea necessaria fuit Ecclesiæ autoritas, cuius iudicio & ponderè mortales scriptum Dei Verbum ab Apocryphis libris distingui cognoscerent. Pag. 149.

SERRANVS.

Perdifficile est è mala causa bonam facere. Æstuat Hayus veritatis illius quam in Ecclesia olim perceperat, conscientia conuictus: quid enim est impudentiùs, quàm dicere, salutem nostram hominum arbitrio inniti? Hoc verò in Papatu constitui perspicuũ est. illius enim autoritatis quam Ecclesiæ deberi Iesuitæ affirmant, hoc primum est caput, Vt Scripturas canonicas ab apocryphis, & veras ab adulterinis distinguat. Hayus autem dicit Ecclesiæ munus esse docere, qui libri pro sacris habendi sint. quod quum facit, libros approbare dicitur: *Approbandi* autem voce, non nouam aliquam vim autoritatémque diuinis Scripturis tribui. Atqui hîc variè præuaricatur.

In opere catechi. lio Canis. De præceptis Eccles. ca. 15.

Primùm enim ludit in vocabulo ὁμωνύμῳ Ecclesiæ, sicuti sæpe diximus. at scita ei solennisque est principij petitio. quid enim Ecclesiæ nomine quàm Ecclesiæ aduersariam intelligit?

Absurdorum congeries.

Deinde, non videt se contra Dominæ suæ doctrinam loqui? si enim *Approbare*, non est iudicio arbitrióque suo decernere aliquid & constituere præuaricatur Concilium Tridentinum, (vt cætera omnia Concilia prætermittam) quod quum Scripturæ sacræ catalogum recensét, DECERNENDI voce sic vtitur, vt omnes eos qui contrà aut sentiant aut loquantur, iubeat esse Anathema. Hóccine est sine autoritate loqui, nudúmque consensum iudicare?

Denique, eodem in loco non sentit se affirmare quod negauerat. ait enim *necessariam propterea esse Ecclesiæ autoritatem, cuius vi & pondere mortales scriptum Dei Verbum ab Apocryphis libris distingui cognoscerent.* Si necessaria est Ecclesiæ autoritas ad Scripturæ libros distinguendos, ecquis non videt geminam autoritatem Verbi & Ecclesiæ. Quòd si illi libri Scripturæ sunt authentici quos recipit Ecclesia, ecquis quoque non videt illius autoritatem ab huius autoritate pẽdere: quum sine hac illa sit nulla? Vel falsum est & ementitum, quicquid de precaria illa Scripturę eam ab Ecclesia mutuantis autoritate garriunt Iesuitæ. Vt enim verum est, Ecclesiam esse columnam veritatis, ita quoque verum est, eam columnam in Prophetarum Apostolorúmque scripturis fundatam atque stabilitam: quemadmodum à nobis est hactenus suis in locis abundè explicatum.

Quò te æstus, Hay, transuersum rapit, dum infinitam quæstionem propagas? Vsquequò claudicas in duas partes? Si Dominus est Deus sequere eum: Si verò Baal, ito post ipsum. Durum est κατὰ τομαχεῖν.

HAYVS.

Quum verò videam te in Theologicis & Philosophicis studiis planè ξενίζοντα & peregrinum, exemplo rem demonstrare conabor. Dubitarum est aliquando de statu animarum post mortem, quam dubitationem sustulit Ecclesiæ autoritas, cũ definit eorũ qui à peccatis mortiferis liberi, ex hac vita excesserunt animas, si nulla pro peccatis admissis persoluenda subesset pœna, æterna beatitudine mox donari: licet Caluinus tuus impie sentiat, solius

solius Christi Domini animam cœlum incolere, ac apud inferos nullius mortalis animam ante mundi finem excruciari. Certe hæc Ecclesiæ de animarum statu sententia, non fecit vt hominum animæ bearentur, sed tantum hoc præstitit, vt Christiani quid de re antea controuersa, deinceps sentiendũ esset, intelligerent. Pag. 149.

SERRANVS.

At ego te, Theologophilosophe, etiam atque etiam rogo, vt patiaris me nouũ & peregrinum hominem, demonstrationis illius tuæ vim expendere. Debent ignota aut minus nota per nota aut notiora probari. Cedò verò ecquónam est exemplum illud tuum? Incertam vis esse sententiam de animi immortalitate sine Ecclesiæ autoritate. Quónam verò argumento? Eorum (inquis) qui “ à mortiferis peccatis liberi ex hac vita excesserũt “ animas, si nulla pro peccatis admissis persoluenda subesset pœna, æterna beatitudine mox donari. Da mihi veniam, Hay, ista mysteria tua non intelligo. Dubitationem vis tollere, & auges dubitationem. Expectabam categoricam autoritatem audio hypotheticam. Si nulla (inquis) pro peccatis admissis subesset pœna, animæ æterna beatitudine donabuntur. Ergo animi immortalitas hac conditione innititur. Quid si pro peccatis admissis persoluenda subsit pœna, non erit anima immortalis? Non sum vestrarum rerum adeò imperitus, quin intelligam, ex hac vestra hypothesi, persolui pro peccatis admissis pœnas in Purgatorio. Quid si adeũdum fuerit Purgatorium animabus illis propter peccata illa sua obœratis, nullane tuo iudicio erit animarum illarum immortalitas: vel si quæ Purgatorium prætergredientur,

Paradx Hayanũ, Incertam esse animi immortalitatẽ siue autoritate Ecclesiæ.

Iesuitica probatio de animi immortalitate.

Blasphemũ siue ridiculũ argumentũ.

vt ad Inferos ferantur præcipites, nullâne & his perditis animabus supererit immortalitas? Tua igitur hypothesis, magne Mysta, non animi immortalitatem statuit, sed mortalitatem. Vel extingui debet purgatorius ille tuus ignis, vel si ardet, peribunt per te animę. Siccine non poterit constare animi immortalitas cum tuo Purgatorio: vel nullane erunt alia argumenta ad fidem astruendam immortalitatis: neque te pudet, Iesuitarum cordatissime, tuę impudentriæ?

Argumenta ἀναμφίλεκτα in Scriptura de animi immortalitate.

Peruaserat priscis temporibus apud omnes nationes certa constansque persuasio de animi immortalitate. Hanc apud omnes sanos sententiam Plato sic illustrauit in Academia, vt etiamsi nullæ adessent rationes quibus astrueretur, de ea tamē dubitandum non esse, disertè pronuntiarit. Hæc primigeniæ Veritatis decreta dictabat Natura ethnicis hominibus: at quū lux in tenebris lucear, non ita satisfaciunt mihi rationes illę à Philosophis tractatę, quin subsint permulta quę excipi aduersus eas possent. At quū lego Scripturas, tum verò plena, certa, indubitata, immortalis, certis immortalibúsque principiis innixa demonstratio, animum meum ita accendit atque inflammauit, vt non modò de animorum nostrorum immortalitate nihil dubitem, sed in his etiam terris certa indubitatáque illius immortalis felicitatis, quę in cœlo animos nostros immortales manet, pignora verè habeam. Lege in Mose, *Creauit Deus hominem ad imaginem suam, & ad similitudinem suam.* Genes. 1. 16 Quì verò imago Dei immortalis in homine mortali constat, nisi in anima immortali? sic enim Moses mortale & immortale distinctè docet, *Formauerat Deus hominem è puluere terræ, inspiraueráque in faciem eius spiraculum vitæ, & fuit homo in animam viuentem.* Gene. 2. 19 At ex ore Christi, per quem immortalis anima

nima creata est, audio oraculum in Euangelio, *Deus non est Deus mortuorum sed viuentium*: ac proinde Patrū iā olim mortuorū immortales viuere in cœlo animas. Eiusdem Christi verò dulcissimas voces, *Ascendo ad Patrem meū & ad Patrem vestrum, & Deum meum & Deum vestrum*: & in ipso mortis curru, *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Verùm multa & magna huius veritatis testimonia è Scriptura ne repetam, non modò animi immortalitatem, sed corporis quoque post resurrectionem immortalis futuri immortalem vitam didicimus, vt ὁλοτελεῖς & ὁλοκληροῖ (vt inquit Apostolus) animo & corpore toti, immortalitate perfruamur. Hæc verò Scriptura perspicuè docet: quæ si tibi non sunt satis, ecquídnam affert tuæ illius Ecclesiæ autoritas, vt omnem de animorum immortalitate dubitationem sustulerit? Certè dum Ioannem XXII. dum Bonifacios Gregorios, Iulios, Carafas, primaria autoritate in Ecclesia illa pollentes, dum maximam vestrūm partem qui illius tessera signati estis, vel dubitantes de animi immortalitate, vel immortalitatem planè negantes Lector videt, non te miretur, Hay, qui dicas nullam esse animi immortalitatem sine vllorum autoritate qui eam negarunt: & quasi nullum argumētum in Scriptura comperiretur ad eam credendam, in Pontificis pectore firmiores rationes inuestigare? Dum hæc scribis, risúmne tenere tu potes, qui omnia quæ de animo & religione dicūtur, ridicula esse arbitraris? Deerunt scilicet in Scriptura rationes ad animi immortalitatem demonstrandam, vt in aula Romana Hayi Apostatæ ductu & auspicio, nos noui & peregrini homines eas comperiamus?

1. Thess. 5. 23.

Nam quod de Caluino adiungis, est planè Iesuiticum, id est sycophanticum & virulentū. Cal-

Caluini sententia de animi immortalitate, ex eo etiã loco quẽ illi opponit Hayus.

uinum de animo impiè sentire qui apud te legit, locum à te notatum adito, vt ad cætera insignis tuæ impudentiæ argumenta hoc quoque argumentum adiungatur. sic enim ille professus est doctrinam de animi immortalitate, vt non erat credibile reperiri quenquam posse qui tam luculentæ veritati auderet obstrepere. hæc enim sunt illius verba: *Nisi animæ corporibus exutæ retinerent suã essentiam, non dixisset Christus latroni,* Hodie mecum eris in paradiso. Tam claris testimoniis freti, ne dubitemus, Christi exemplo, morientes commendare Deo animas nostras: vel exemplo Stephani, tradere Christi in custodiam, qui non temerè vocatur fidelis earum pastor & episcopus. Et, *Contenti simus his finibus diuinitùs perscriptis, Animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, illis præsentem esse Christum & eas recipere in paradisum vt cõsolationem recipiant.* Hóccine est, Lector, impiè sentire de animis fidelium, quasi solius Christi anima cœlum incolat? Si præsens est Christus animis fidelium, si eas secum recepit in paradisum, si militiæ labore perfunctæ in beatam quietem concedunt, & id disertè Caluinus scripsit, nõ erit Hayus putidæ calumniæ reus? De reproborum animabus idem ibidem dixit, *Cruciatus quales meritæ sunt, perpeti*: &, *Reprobis eandem esse sortem dubium non est quam Iudas Diabolis assignat, vinctos catenis teneri,* vt cætera prætermittam à libro peculiari quẽ Psychopannychiam inscripsit, tum quòd è libro ipso calumniæ redargutio cõmodiùs institui possit, tum quòd hæc præter re à Iesuita ingerantur vt nouis diuerticulis eludat rei primariæ veritatẽ. Hoc posito, negat Caluinus fas esse cuiquam de statu & loco animarum post hanc vitam curiosius inquirere: eósque reprehendit qui se torquent disputando quem locum occupent animæ, & an cœlesti gloria fruantur nécne. Esse enim stultum & temerarium de rebus incognitis altiùs inquirere quàm Deus nos scire permittat. Sciendi autem regulam quodúmque esse Scripturam. Certè quum Scriptura vbique iubeat pendere ab expectatione aduentus Christi, & gloriæ coronam eousque differat, quum nos totos ei glorię destinet, ecquis non videt plenam non esse gloriam quandiu corpora nostra ab animis nostris seiuncta atque separata dormiunt. De loco non minus inepta & futilis quæstio est, quando scimus non eam esse animæ dimensionem quàm corporis. Hæc Caluinus. Insaniunt igitur Iesuitæ, qui Paradisum picturis repræsentant, & Inferorum pœnas distinctis carceribus depingunt. id est, qui vanissimis commentis oculos animósque hominum fascinãt. Atque hæc quidem præclara mysteria animi immortalitatem solidè astruunt.

Caluin. li. 3. instit. c. 25. §. 6. & in Psycho pānychia.

HAYVS.

Non satis Caluini tui stupiditatem incredibilem deplorare possum qui vt Catholicorum quæstiunculæ respondeat, in eos se difficultatum laqueos induit, ex quibus eum nunquam expedies, cum ait: Quod autem negant, Vnde persuadebimur à Deo fluxisse Scripturas, nisi ad Ecclesię decretum confugiamus? *Perinde est ac si quis* roget, vnde discamus lucem discernere à tenebris. &c. *Nemo est mortalium (modo affectus sensum habeat) qui lucem à tenebris non distinguat. Quare si vera est hæc Caluini responsio, de Scripturarum veritatis sensu, nemo nisi a mente inops, dubitabit. Nihil ergo prohibere video quominus Iudæi & Turcæ ac barbaræ gen-*

tes ad Christianam religionem se sponte adiungãt, præter Codicum sacrorum inopiam. nam idem ille Magister tuus ait, Vbi sermonem Dei esse qui proponitur, in confesso est tam deploratæ audaciæ, nisi fortè & sensu communi & humanitate quoque ipsa destitutus, qui fidem loquenti derogare ausit. *Sermonem autem esse Dei qui in Scripturis proponitur, nemo (si eidem Caluino credamus) dubitare poterit. Dissolue hûc nodum, & cœlestes illas spiritus motiones, ad quas (cùm se aliter expedire nouit) Caluinus tuus confugit certissimis argumentis discutiemus.* Pag. 150

SERRANVS.

Tricæ Hayanæ.

Terrifica audis, erudite Lector, Caluini stupiditatem deplorat Hayus: at seipsum corrigens, eam appellat incredibilem. & rectè quidem. écquis enim etiam Romæ, Caluinum credit fuisse stupidum? Mihi igitur potius quàm tibi crediturí sunt etiam tui, acutissime Doctor, Pontificem Romanum videlicet, cuius iudicio tuum iudicium debet submitti, hanc Caluini quam prædicas, siue stupiditatem siue apoplexiam, grandi pretio emercaturum fuisse. Verùm quænam illa sit, videamus.

" Hæc sunt ipsa Caluini verba: Quòd autem ro-
" gant, Vnde persuadebimus à Deo fluxisse Scriptu
" ras, nisi ad Ecclesiæ decretum confugiamus? Per-
" inde est ac si quis roget, Vnde dicemus lucem dis-
" cernere à tenebris, album à nigro, suaue ab ama-
" ro? non enim obscuriorem veritatis suæ sensum
" Scriptura præ se fert, quàm coloris sui res albæ &
" nigræ: saporis, suaues & amaræ. Hæc Caluinus.
" Hayus autem magnum inde absurdum colligit:

git: Fore nimirum vt omnes homines Scripturarum veritatem eodem iudicio sint percepturi, quo sensibus corporeis res corporeas verè percipiunt: ac proinde barbaras nationes Christianam religionem amplexuras vltro suis viribus.

Quomodo dixerit Caluinus nõ minus certũ esse Scripturarũ iudiciũ quã ipsorũ sensum quò res corporeæ verè percipiuntur.

Respõdeo. Quum Caluinus loquatur comparatè de vera sensuum perceptione, & de veritate Scripturę: debent hęc primùm omnium distingui in hac comparatione. Primùm, vt suum est sensibus corporeis iudiciũ in perceptione rerum corporearum: sic animo suum iudicium constat in rerum spiritualium comprehensione. Illæ enim sensibus, hæ animo percipiuntur: ac proinde, duplex est Veritas, sensuum vna, animi altera. Deinde, Quò res corporeæ à sensibus corporeis verè percipiantur, debent esse sani & integri sensus corporis: eádem quoque ratione animus debet esse sanus & integer, quò rerum spiritualium, quæ in Scriptura continentur, veritas verè percipiatur. Itaque de coloribus non rectè iudicabit cæcus oculus, neque de Scripturæ veritate ignorantiæ tenebris animus obcœcatus. Vitiosi igitur consequentis tui ruinas, Hay, non vides? Si enim verum est, Sanus oculus videt: verum quoque erit, Cæcus oculus non videt: ac proinde in altera cõparationis parte, si verum est, Sanus animus verè iudicat de veritate rerum spiritualium in Scriptura: erit etiam verum, Insanus animus non verè iudicat de veritate rerum spiritualium, quas complectitur Scriptura. Euerso fundamento, totum argumentum, te etiam teste, collabitur. ficcine enim in prima comparatione parte argumentareris?

Omnes homines oculos habent, Ergo omnes homines lucem à tenebris distinguunt.

Manifestam exceptionem de cæcis ipse sentis. Num igitur rectiùs sic procedet argumentatio?

Omnibus hominibus animus est integer & sanus. Omnes ergo homines de Scripturæ veritate rectè iudicare possunt.

Achillei tui argumenti infirmitatem non animaduertis, magne Theologe? Vera quidem esset huius argumenti consequutio:

Quisquis aspectus sensu præditus est, lucem à tenebris distinguit. Maxima hominum pars Naturæ beneficio prædita est aspectus sensu. Lucem igitur à tenebris distinguit.

De Scripturæ veritate non magis valeret consequutio.

Quisquis animo integro est & sano, de Scripturæ veritate rectè iudicat.

Omnes homines Naturæ beneficio sunt animo integro & sano.

De Scripturæ igitur veritate rectè iudicant.

Vera est maior propositio: minorem falsam qui negaret, num esset in Ecclesia ferendus? Nodi tui filum extricari iam sentis. At inuēto primordio, penitus tandem dissoluetur. Itaque

Variæ Hayani argumenti fallaciæ.

PRIMA fallacia est, *Ex falsa hypothesi*. ponis enim, Hominem beneficio naturæ omnem integro & sano animo esse, quum Natura nascamur filij tenebrarum & iræ, cæci, mendaces: imo si quid in nobis primæ illius lucis reliquum est, variis tenebris obuoluitur. Ratio illa siue intelligentia non modò cæca est, sed luci Dei repugnat. Inutilis esset luculentæ huius demonstratio. Ex leui hac indicatione eruditus Lector iudicet qualis sit Iesuitarum Theologia, quę euertit principia religionis Christianæ, & tum maximè quum audacissimè triumphat: sicuti hoc loco Hayus qui Caluinum stupiditatis accusat, quum primæ veritatis fundamenta doceat. Primum igitur respondeo, Latum esse discrimen inter sensuum efficaciam in rerum

rerum corporearum perceptione, & animi vim in rerum spiritualium apprehensione. nam licet infirmata sit vis naturalis in homine post peccatum, iis quidem rebus quę ad corpus spectant & in communi vitæ vsu versantur, ipsa tamen perstat Natura integra in sensuum corporeorū ministeriis: at animum totum inuasit peccati lues, & in iis quidem rebus quę ad veram Dei & felicitatis suæ cognitionem spectant. Certè animalis homo (vt inquit Apostolus) non est capax eorum quę sunt Spiritus Dei. sunt enim ei stultitia nec potest ea cognoscere, quia spiritualiter diiudicantur. Idcirco Iudę Turcę & omnes homines non regenerati, Scripturę veritatem non modò nō intelligunt, sed etiam detestantur. Insanus est igitur Hayus, & (vt loquitur) à mente inops, qui insanum animi humani iudicium & planè cæcum nescit in iis rebus quę ad religionem Christianam attinent: quasi illa humanæ mentis vi & efficacia comprehendi possent. Pars quidem aliqua generis humani illa videt, de iis rectè iudicat, iis verè assentitur: non per se tamen suáque facultate, vel Naturę beneficio, sed peculiari Dei gratia mens obtemperat Spiritui sancto, amplectitur vocem Euangelij, & repugnat dubitationi. Prima igitur fallacia è rerum disparatarum confusione ex his elucet.

SECVNDA est, *A dicto secundum quid ad dictum simpliciter*. non enim rectè consequitur, Res verè percipiuntur per sensum: ergo non aliis modis. Vel, Res corporeę per sensum & aliis modis percipiuntur. Ergo Scripturę veritas neque per sensum neque aliis modis cognoscitur. At quum Caluinus de sensu agit, non excludit alias certitudinis normas, sed Scripturę certitudinem rei notioris indicatione docere voluit. Tria enim esse re-

Tria rerũ iudicia siue Criteria.

rum iudicia, id est, vt loquuntur, κριτήρια, perspicuum est: Sensum ex quo nascitur experientia vniuersalis, cuius commune est in rebus iudicium: Principia αὐτόπτα, siue communes notiones nobiscum nascentes: & Rationem consequutionis, siue intellectum ordinis in syllogismo ex rerum συναληθείᾳ. Sensus ergo communis appellatione, duas reliquas certitudinis vias innuit Caluinus. Certa quidem est rerum perceptio quę fit per sensus, hallucinari tamẽ possunt sensus: at nunquam fallitur fidei iudicium in Scripturę veritate. Deũ enim loquentem audit, & fugit vocem peregrini: & in filiorum suorum animis hunc habitum inducit Dominus vt veritatem à mendacio distinguat: quemadmodum de prouecta regeneratorum ętate loquitur Apostolus, qui propter illum veritatis in se insitę habitum habent sensus exercitatos ad diiudicationem siue discretionem boni & mali. Διὰ τὸ ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Certa sunt & luce sua manifesta rerum naturalium principia, Totũ est maius sua parte: Bis quatuor sunt octo. Scripturę autem veritas num minus certa habebit principia? Deum esse summè iustum, bonum, sapientem, potentem, Opificem &c. Christum esse vnicum humani generis redemptorem, & Mediatorem, vnicam esse veritatem, vnicam Ecclesiam, & huiusmodi. Qui illorum principiorum rationem siue demonstrationem quęrit, num minus insanit quàm qui notitiarũ illarum communium probationem flagitat? Impius quidem dicit in corde suo, Deum non esse, in reprobi iudicij sui vanitate euanescit, Apostasię peruicacia obduratur: at dormit ad tempus ebrius impietatis furore animus, serò tamen euigilaturus vt conscientię furiis excarnificetur, & exultabundorum blasphę-

Heb. 5. 14.

miorum cachinnos in miseros eiulatus commutet. Constat tamen inter profligatorum hominum quantumuis ἀπλῃκότων, impudẽtes stupores primę illius veritatis principiis sua autoritas, nullis vnquam machinis labefactanda, sed omnes ipsa carnis munitiones, omnémque sublimitatem quę extollitur aduersus cognitionem Dei, prorsus euersura: sicuti ait Apostolus, ipsáque experientia in Euangelij prędicatione semper comprobauit. Horum quoque principiorum constans est & sempiterna demonstratio, siue ad docendum siue ad refellendum. Rectè igitur Caluinus dixit de impiis & deploratę audacię irrisoribus, qui fidem Deo loquenti derogare audent, *Eos sensu communi carere, & humanitate esse destitutos*: de quibus etiam loquitur Propheta, *Vir insipiens non cognoscit, neque stultus intelligit illud*: &, *Intelligite stupidi in populo: & sapientes quando intelligetis?* & *Homo in honore & non intelligit: similis est iumentis quæ intereunt.*

Eph. 4. 19.

2. Cor. 10. 4.

Impij sensu cõmuni destituti quomodo dicantur.

Psal. 92. 7.
Psal. 94. 8.
Psal. 49. 12

Denique ne actum agam, dixi iam de Spiritus coniunctione cum Verbo Dei. Atque hæc quidẽ de nodo Hayano aduersus Caluinum quem à Iesuita non illigari videt eruditus Lector.

DE NOMINATISSIMO AVGVSTINI LOCO, EGO Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret autoritas. *Contra Epistolam fundamenti, cap. quinto.*

HAYVS.

Quod verò diximus sacram Scripturam ratione nostri ab Ecclesia sumere autoritatem, luculen-

ter à B. Augustino confirmatur, cùm ait: Ego Euangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret autoritas. Quod quidem testimonium apertè sibi aduersari cùm Caluinus animaduertet, sic ipsum σοφιστικῶς interpretatus est: Significat se quum alienus esset à fide, non aliter potuisse adduci vt Euangelium amplecteretur pro certa Dei veritate quàm Ecclesiæ autoritate victum. Itáne verò, Archisynagoge? Pag. 150.

SERRANVS.

Ita prorsus Archimore. quum enim manes tuas exclamationibus minimè excitẽtur, ego tibi pro Caluino respondeo. Caluinum aio verè & appositè Augustini sententiam fuisse assequutum, eámque tam luculenter expressisse, vt nõ possit Lutulentis tuis vellicationibus hæc veritas obscurari. Consiliũ Augustini expendẽdum esse. Non est σοφιστικῶς Augustinum interpretari, rectè perspecto Augustini consilio, integram illius verborum seriem & phrasin ei familiarem prudenter considerare, vt omnia orationis membra sibi congruenter respondeant. Est nimirum σοφιστικῶς Augustinum interpretari, arripere quædam Augustini verba, & ex illa tessella temerè decisa de Augustini consilio iudicare, eíque id affingere de quo nunquam cogitauit. Scripturam ab Ecclesia sumere autoritatem, nunquam existimauit aut dixit Augustinus: cuius hæ sunt peruulgatæ: *In Scripturis didicimus Christum, in Scripturis didicimus Ecclesiam. Has scripturas communiter habemus. Quare non in eis & Christum & Ecclesiam communiter retinemus?* Scripturam ex Ecclesiæ iudicio appẽdere, est Scripturas in Ecclesia discere, quum Ecclesiam Scripturis

In lib. de vnitate Ecclesiæ. Vide 2. partẽ huius Quæst pa. 24.

pturis retineri velit Augustinus. Quum veritas catholica quam Augustinum docuisse certum est, non sit sibi cõtraria, inuestigandum quódnam sit Augustini in hoc loco consilium, vniuersáque illa oratio expendenda, ex qua desumptum est illud testimonium. nulla enim est Sophistis tritior fallacia quàm præpostera verborum interpretatio, quam à dicto secundum quid ad dictum simpliciter appellat. Accusabant Christum Pharizęi quasi de euertendo Hierosolymitano templo cogitasset, quum de corpore suo morituro & resurrecturo fuisset loquutus. Negant Prophetæ grata esse Deo sacrificia quæ ei offerebant Iudæi, negãt vllum de his Dei mandatum eorum Patribus extitisse. Idcircóne mendax erit Moses, an potius expendendum erit Prophetarum consilium: qui sacrificia reprehendebant ex hypocritarum Iudęorum hypothesi, qui ea sine fide celebrabant, tanquã Deum externis illis ceremoniis sibi obligantes? Sic dixit Augustinus, *Non crederem Euangelio, nisi me Ecclesiæ commoueret autoritas.* Num ex his verbis rectè efficietur Augustinus sibi contrarius: quasi Scripturam Ecclesiæ autoritati submitteret. Rectè igitur Caluinus Augustinum ex Augustino est interpretatus, explorato ipsius scopo, verbis expensis, vniuersæque orationis serie considerata si enim inciuile est ex vna particula de tota lege iudicare quã ἀθεόλογον est è decisis verbis de tota sententia ferre iudicium aduersus ratum communis doctrinæ axioma?

Cõsilium Augustini in hoc loco.

CONSILIVM Augustini est, Manichæos ad religionis Christianæ veritatem ex qua descíuerant, reuocare quod maxima cum prudentia efficere conatur, eoque patientius quod se Manichæi erroris lue aliquando infectum fuisse libere agnoscat. Primùm igitur antequàm de ipsa doctrina di

sputet, quædam præfatur vt suæ disquisitioni iter commodiùs sternat. Principem quidem illius esse finem, Veritatem: sed quum illius communis esset professio, sic agendum esse, vt non tanquam inuenta esset veritas, sed tanquam quæreretur, sic in illius inuestigatione diligenter & concorditer esse à se & Manichæis elaborandum, quum discendi viam præcludat temeraria sciendi præsumptio, cuius comes est arrogantia & peruicacia. ecquis enim se doceri sinat qui doctum se arbitretur. Hoc igitur à Manichæis Augustinus paciscitur, vt ex vtraque parte omnis arrogantia deponatur, nec quisquam dicat se inuenisse veritatem, sed sic vtrique quærant quasi ab vtrisque nesciatur: vt eam vtri que certis rationibus firmatâ cõplectantur. Perspecto Augustini consilio, orationis series deinde expendenda est, vt ipsa testimonij contro uersi verba propriè intelligantur.

Illius disputationis cũ Manichæo instituta œconomia.

Vt veritatem disquirat Augustinus, Manichæę doctrinæ summam sibi proponit discutiendam, quæ in eo libro quem Fundamẽti epistolam appellabant, continebatur. In libri titulo Manichæus se vocat Apostolum Iesu Christi. Inde disputationis primordium capit Augustinus. Quærit causam cur ita se Manichæus appellet. Tacenti Manichæo nudúmque nomen opponenti, neque vllam reddenti rationem cur hoc se titulo insigniat, excipit Augustinus id fieri contra pacta: quum fuerit constitutum nihil esse temerè credendum. Ita inducit aliquem disputantem qui Euangelio non credat, & neget Manichæum esse Apostolum. sunt enim ipsissima Augustini verba. *Si ergo inuenires aliquem qui Euangelio nondum credit, quid faceres dicenti tibi, Non credo?* Notanda autem est Manichæi persona & Augustini. Desciuerant ab Ecclesia Manichæi, in illorum castris militauerat

rat Augustinus Euangelij nomen in ore habebant Manichæi Ecclesiæ vnitatem reliquerant, licet Christianorum nomen retinerent. Hærentibus ergo Manichæis, solámque nominis sui autoritatem afferentibus sine ratione, respondet Augustinus ex illa quam ex pacto sumpserat persona, veritatem nimirum quærens: non quidem Euangelium amplectens, sed causam quærens cur Euangelio sit credendum: *Ego Euangelio nõ crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoueret autoritas.* Q. D. Si sola autoritate agendum est, plus apud me valeret Ecclesiæ autoritas quàm noui hominis, qui ex Ecclesia defecerit. Loquitur ergo Augustinus vt nouus homo, de Manichæorum doctrina dubitans, nondum tamen ad fidem conuersus, sed inuestigans an abdicare debeat Manichæorum dogmata sic in bilance rem vltro citróque expendit vt rationi tandem non nudæ autoritati cedat. Hominem tamen veritatis imperitum sic rectè ait disquirere veritatem, vt autoritatis quasi vestigiis ad rationem veritatémque perueniat. Fit enim sæpe vt illustrium personarum autoritate permoueamur, vt ab illo gradu altiùs cõscendamus. Hęc igitur intelligenda esse κατὰ τι, ea nimirum ratione quæ homini competat Euangelij cognitione nondum illustrato, eam tamen lucem quærenti, ex vniuersa oratione perspicuum est: & ex illis maximè verbis: *Apud vos vbi nihil horum est quod me inuitet ac teneat, sola personat veritatis pollicitatio, quæ quidem si tam manifesta monstratur vt in dubium venire non possit, præponenda est omnibus rebus illis quibus in Catholica teneor.* Idcirco testatur initio disputationis, se omittere puram Dei cognitionem quæ erat in Ecclesia Catholica, quòd in illa esse negarent Manichæi: quum tamen sit primarius vniuersæ disputationis finis, vt indicato Manichæi errore, verita

tem Euangelij in Ecclesia Catholica sonantem certis argumentis demonstret, & à sacrilegæ hæ reseôs audacia vendicet. Ita affirmat Augustinus autoritatem Ecclesiæ, viam esse ad veritatem, iis qui hæreticorum artibus veritatis specie à verita te sunt abducti. Hæc quidem non sunt ἀποδεικτικὰ & τεκμηριώδη, id est necessaria argumẽta infirmis tamen accommodata, quibus lac proponi magis est consentaneum quàm solidum cibum. Illud au tem in se μετεχημάτισε, id est exẽpli loco seipsum proponit Augustinus, tum vt res esset in sua per sona illustrior (quemadmodum aliquando facit Apostolus) tum quòd suum exemplum magni futurum esset momenti, quum à Manichęorum erro ribus liberatus esset. Hanc esse planam germanámque loci huius sententiam eruditi vident. Ex quo tamen minimè rectè colligi potest, Scripturam ab Ecclesia sumere autoritatem, *neque ratione sui*, quod blasphemum est: neque *ratione nostri*, quod ineptum est atque importunum. Hoc tantum colligitur Autoritatem Ecclesiæ magni aliquando esse ponderis apud infirmiores, vt illis primordiis ad solidam Euangelij cognitionem, seria veritatis disquisitione, peruenire possint. &, Prudentem Dei seruum infirmiorem captui sese debere accommodare, vt eos lacte potet, solido tandem cibo plenè nutriendos. Rectè igitur Caluinus hæc de Augustino interpretatus est à fide alieno vel nondum in fide confirmato, sed veritatem quærente.

Quidnam ex hoc loco consequatur.

HAYVS.

Nónne Augustinus quum hæc scriberet, in fide Catholica iampridem confirmatus erat? Non negabis, arbitror.

SER-

SERRANVS.

Hoc iam disertè testatus sum: sed videndum est quam sibi personam Episcopus assumat. Clamabat Apostolus, *Filioli mei quos iterum parturio, vsquequo formetur Christus in vobis. velim autem nunc adesse apud vos & vocem mutare.* Sic vocem mutat vir sanctus, & se in medium adducit non tanquam ad fidem conuersus, sed veritatem inuestigans vt conuertatur: suóque adeò exemplo nondum conuersos Christo lucrifaciat. Qui hoc non videt in eo Augustini loco, cæcutit vltro.

Quã persona Augustinus sumpserit. Gal. 4. 19.

HAYVS.

Atque vt alia prætermittam argumenta quæ in medium afferre possem, hoc vnum duntaxat proferam, quo vel nolens à sententia tua cogéris discedere. Si nanque vera esset hæc explanatio, Augustinus dicere debebat Credidissem & Cõmouissem, *alienum nempe à fide Catholica. Ergo se iam fidelem credere, atque Ecclesiæ autoritate commoueri diluciđe profitetur.* Pag. 150.

SERRANVS

De aliis quidem argumentis tuis viderímus: hoc verò quod nunc tam ampullato ore iactas, mera est ampulla. Quum Augustinus eam sibi, vt dixi, personam sumpserit hominis veritatem inuestigantis, debuit se in rem quasi præsentem sistere, & ita loqui, veluti consentaneum est eum loqui qui huiusmodi est. Alioqui non seruasset decorum. Non debuit igitur dicere, *Credidissem*, & *cõmonissem*: sed *crederem* & *commoneret*, tanquam res ip

disputatione gereretur. Eádem dicendi forma siue temporum Enallage vtitur aliàs August. nam de furto quod adolescens commiserat, loquens: *si tunc amarem*, inquit, *poma illa quæ furatus sum, & eis frui cuperem, possem etiam solus, si satis esset committere illam iniquitatem, qua peruenirem ad voluptatem meam: nec confricatione consociorum animorum, accenderem pruritum cupiditatis meæ.* &c. Rem enim iam factam cõmemorat. est autem illud dicendi genus ad res repræsentandas ἐναργέστερον: vt illud, *Quid facerem? neq; seruitio me exire licebat*, &c. id est quid fecissem. nam loquitur de re iam facta, vt infinita huiusce generis exempla prætermittam de medio petita.

Enallage in rerum narrationibus familiaris.

HAYVS.

Qui etiã à fide est alienus, hominum doctrinam & mores commendare potest: at Ecclesiæ Catholicæ vim & potestatem aspernatur. Quum verò D. Augustinus Ecclesiam Catholicam nominat, satis indicat commentum illud Caluim plane esse futile. Cur enim à fide alienus, Ecclesiæ autoritate potius quàm Manichæorum commoueri debuit, vt Euangelio crederet? Pag. 150.

SERRANVS.

Augustini mentem non assequeris. idcirco tu tibi ipsi siue Augustino mera fingis insomnia. Quid enim attinet hæc inutilis de hominum doctrina & moribus exceptio, quum Augustinus de Ecclesia Catholica loquatur vniuersè? Manichæi Ecclesiæ nomen retinebant, licet discessionem fecissent ab Ecclesia. In singularium hominum doctrinam morésque acerrimè inuehebantur Ecclesiæ appellatio & autoritas erat illis perhonorifica. Quum

Quatenus Augustinus opponat Manichæis nudã Ecclesiæ autoritatem.

Quúm autem à communi Christianorum cœtu, cui nomen Catholicę Ecclesiæ passim tribuebatur, Manichæi defecissent, suámq; ei autoritatem superciliosè opponerent, ait Augustinus, Si sine ratione nuda autoritas in medium feratur, pluris apud se valituram Catholicæ Ecclesiæ apud omnes illustrissimæ, quàm Manichæorum qui ab ea desciuissent, autoritatem, donec de veritate constet. Hæc plana & perspicua est verborum illorum vis & sententia, vt te futilem reprehensorem prodant.

HAYVS.

Eôdem quoque capite sub finem perspicuis verbis ait, Vtramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat autoritas. Pag. 150.

SERRANVS.

Ἀδολεσχῶς. quasi idem sit, *Ecclesia commendat autoritatem Scripturæ*: &, *Scriptura sumit autoritatem ab Ecclesia*. Ecclesia in Scripturæ veritate bene erudita, commendat autoritatem Scripturæ, id est agnoscit, approbat, amplectitur, eam ab adulterinis doctrinis distinguit: neque finit suos ad peregrina commenta, humanarúmque traditionum aleam euagari. Commendat denique vt fundamentum suum, quo superstructa crescit in sanctum templum Domino. Ad illam agnitionem Manichæos reuocat Augustinus: ac proinde hæc aduersus te faciunt, neque te tamen pudet vecordiæ tuæ.

Quomodo Ecclesia cõmendat autoritatẽ Scripturæ.

HAYVS.

Certè, Minister, quum hæc ille scriberet, à fide Christiana alienus non erat, &, *Perpende, Mini-*

ſter, quid D. Auguſtinus de ſe iam Epiſcopo ſcripſerit, & intelliges quam vana ſit illa verborum ipſius explicatio. Ibidem.

SERRANVS.

Peculiaris ſententia expẽdenda.

Ad hoc tuum, Ieſuita, leptologema fruſtra repoſitum iam reſpondi. Auguſtinus iam non modò Chriſtianus ſed Epiſcopus, conatur reuocare Manichæos ad puriorem veritatis agnitionem. Quod vt faciat perſonã induit hominis nondum ad fidem conuerſi, & veritatem quærentis: ex cuius perſonæ decoro hæc verba intelligi & explicari debent.

HAYVS.

Et cap. 4. eiuſdem libri præclarum hoc Eccleſiæ Catholicæ reliquit Encomiũ: *Vt omittam ſapientiam quam in Eccleſia eſſe Catholica non creditis, multa ſunt alia quæ in eius gremio me inſtiſſimè tenent. Tenet conſenſio populorum,* &c.

SERRANVS.

Illuſtres notantur circũſtantiæ, è quibus Auguſtini conſilium planè elucet

Oculos habet Hayus, ſed non ad videndum: legit Auguſtinum, ſed non intelligit, licet perſpicuè loquentem. Hunc eſſe Auguſtino finem tota illa diſputatione propoſitum vt Manichæos reuocet ad veritatis agnitionẽ, perſpicuum eſt: quod in ipſo diſputationis primordio teſtatur ipſe. Vt autem ſine præiudiciis veritas quæratur, vult eam ita quæri tanquam ignoraretur. *Ergo* (inquit Auguſtinus) hoc mihi date, Manichæi, vt exiſtimem penes vos nõ eſſe veritatem, vobiſcumque agam tanquam incognitis, hac lege ne vobiſcum orem, ne conuenticula celebrem, ne Manichæi nomen accipiam: ſi non mihi de omnibus rebus ad ſalutem animæ pertinentibus ſine vlla caligine rationem perpicuam dederitis. Eádem quoque lege cum Eccleſia Catholica agã, penes quam negatis eſſe veritatem. *Omittam illam ſapientiam quam in Eccleſia Catholica eſſe non creditis. Multa ſunt alia quæ me in eius gremio inſtiſſimè tenent. &c.* Non ait igitur vir ſanctus autoritatem Scripturæ ab Eccleſiæ autoritate pendere, ſed quum illi quibus cum res ſibi erat, primariæ rationis nondum eſſent capaces, humaniſque potius (vt ſibi compertis) quàm diuinis (quippe ſibi incognitis) teſtimoniis permouerentur, inſtituit primùm cum illis agere lenioribus argumentis vt ad grauiora ſenſim eos perducat. Eſſe autem *Præteritionem*, in communi loquendi vſu ſic vſurpari ſolitam vt ea maximè dicantur quæ volumus videri non dici, omnes animaduertunt. Quod Auguſtino inſtitutum eſſe, hæc verba teſtãtur ab Hayo etiam miſerè deſcripta. *Iſta ergo tot & tanta Chriſtiani nominis chariſſima vincula rectè hominem tenent credentem in Eccleſia Catholica, etiamſi propter noſtræ intelligentiæ tarditatem vel vitæ meritum VERITAS nondum ſe apertiſſimè prodat.* Et, *Apud vos ſola perſonat VERITATIS pollicitatio, quæ quidem ſi tam manifeſtè monſtratur vt in dubium venire non poſſit, præponenda eſt omnibus illis rebus, quibus in Catholica teneor.* Quibus verbis quid clarius aut illuſtrius dici poteſt? In ipſo autem diſputationis progreſſu diſertè teſtatur, non autoritate Eccleſiæ, ſed longè alio fundamento fidem ſuam ſuffultam eſſe. &, *Nihil aliud* (inquit) *elegiſti, niſi laudare quod credis, & irridere quod credo. Quum igitur ego vicißim laudauero quod credo, & quod credis irriſero, quid putas nobis eſſe iudicandum, quidve faciendum, niſi vt eos reli-*

quamuis qui nos inuitant certa cognoscere & postea imperant vt incerta credamus: & eos sequamur qui nos inuitant prius credere quod nondum valemus intuëri, vt ipsa fide valentiores facti, quod credimus intelligere mereamur, non iam hominibus, sed ipso Deo intrinsecus mentem nostram illuminante? Quibus verbis perspicuè significat argumentum illud ab Ecclesiæ autoritate sumptum non esse fidei nostræ fundamentum, sed credendi προσδιορισμὸν & apparatum, tyronum infirmitati accommodatum, vt illis quasi rudimentis ad firmiorem veritatis agnitionem fidémq; præparentur. Fidem autem alio fundamento inniti quàm hominum autoritate disertè testatur.

Qua igitur fronte, Iesuita, detritum & obsoletum hoc Sophistarum scrutum, vt nouum quodpiam mysterium audes deintegrò assuere? Iniuriam certè maximam facis Augustino qui id ei affingis de quo ne per insomnium quidem cogitauit vnquam. Vt concordia sine veritate, coniuratio est erroris: ita populorum in religione consensio sine veritate, superstitionis furor est: miracula sine veritate, sunt dæmonum præstigiæ: vetustas sine veritate, vetustas est erroris & insani mundi delirium: successio personarum sine veritate, est personatum mendacium: denique, Catholicæ autoritatis sine veritate ostentatio, est Catholica vanitas & Antichristi nota, qui sine Catholicæ nomine non poterat in Ecclesia locum occupare.

IN SVMMA, hoc Augustini testimonium (quo vno Hayus maximè triumphat) importunè nobis opponitur, & in eius præpostera interpretatione fallacia est, sicuti ostendi, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. quod enim ab Augustino dicitur in persona hominis ad fidem non-dum conuersi, sed veritatem quærentis, id simpliciter & absolutè Sophistæ interpretantur. Quod quàm sit ab Augustini consilio verbis, omnibúsque locis circumstantiis alienum, è superioribus apparet, à nobis ideircò fusiùs explicatis quòd in hoc argumento proram & puppim Antiquatores nostri locent. Ecquis quoque non inde videt manifestum ἀπαλόγησον? Neque enim cõsequitur, Augustinum sensisse Scripturæ certitudinem ab Ecclesiæ autoritate iudicióque pẽdere, quia dixit, infirmorum causa Ecclesiæ autoritatem aliquando esse adhibendam, vt ad veritatis agnitionem Ecclesiæque vnitatem sensim deducantur. Quod eorum infirmitati condonatur qui testimoniis humanis commonentur, num debet esse præiudicium veritatis, vt Scripturæ autoritas decidatur pro humani iudicij arbitrio? Apage hæc noua commenta quæ Antiquitatis simiæ ementito Patrum nomine fabricantur. Ea quippe Scripturæ apud nos esse debet autoritas & reuerentia, ea est etiam Spiritus sancti in confirmandis fidelium animis vis & efficacitas, vt credamus Deo sine vllius creaturæ testimonio. quam fidei constantiam in mediis Israë lis perturbationibus Elias adhibuit, quum se è veris Dei cultoribus solum relictum esse arbitraretur. Non hominibus quoque sed Deo fidem suam inniti testatur Augustinus, & Ecclesiam in Scripturis, non in Ecclesia Scripturas quæri oportere.

Respõsionis ad hũc locũ Summa.

PRIMARIÆ QVÆSTIONIS De vera veræ Ecclesię autoritate, VLTIMA ADIVDICATIO.

Ex aduersarij verbis suo tamen more dolis & iocis veritatem ludificare molientis.

HAYVS.

Atque vt tandem concludamus, Ecclesiæ Catholicæ Theologi non sentiunt id solum ineſſe Scripturæ ſacræ ponderis & momenti quod illi Eccleſia tribuit, vt Caluinus cauillatur: ſed omnem Scripturarum vim & firmitatem Spiritui ſancto, primario Scripturarum autori, aſſignant. Cæterùm quum Eccleſia Catholica ab Apoſtolis ſacros libros acceperit, & acceptos ſingulari Dei beneficio incorruptos cuſtodierit, certò ſibi perſuadent Catholici, Euangelium (exempli cauſa) Matthæi, verum & ſacrum eſſe: illud autem quod Petri eſſe dicitur, Apocryphum.

Hìc teſtimonium citat Auguſtini è lib. 28. cap. 4. contra Fauſtum. *At de his hactenus, plura vbi reſponderis, Deo volente, audies.* Pag. 151. tota.

SERRANVS.

Decidit Hayus autoritatẽ Papę.

O admirabilem vim veritatis, ſed deteſtabilem peruicaciam vanitatis! De Eccleſiæ autoritate quidnam hactenus profeſſi fuerimus, quídnã hoc quoque loco quem aduerſarius meus vellicat, diſertis verbis annotemus, Lector nouit. Quídnam contra de ſua autoritate Pontifex Romanus prædicet, nemo ignorat qui ſcit illum Eccleſiæ caput viſibile ſe appellare & principem. Decernit Pontifex qui libri ſint habendi pro Sciptura canonica adſcito anathemate. De Scripturæ canonicæ vera & germana interpretatione quid ſit conſtituendum, decernit Pontifex adſcito anathemate. De doctrina & moribus decernit Pontifex

adſcito anathemate. De omnibus denique rebus quæ ad religionem fidémque ſpectant, plenaria poteſtate iudicat Põtifex à nemine iudicandus. Qui ſummam hanc autoritatem illius quem in Eccleſiam Catholicam vindicat, principatus firmamentũ detrectat, ecquibus tandẽ diris à Pontifice dilaceratur? Hæc tamen mirè diſſimulat noſter Ieſuita, importunæ quidem tyrannidis inſolentia & abſurditate conuictus, veritatem tamen minimè agnoſcens.

Ieſuiticis conſcientiæ inter veritatẽ & mendacium fluctuantis, exẽplum ἀξιοθρήνητον.

Quo teneam vultum mutantem Protea nodo?

Si tandem, vt ais, concludendum eſt, cur rem tot verbis iam agitatam quaſi nullũ adhuc de ea verbum extiterit, tam importuna audacia eludis? Nõminus tamen vincet Veritas: tu verò, Sophiſtarum modeſtiſſime omnem pudorem planè excuſſeris: qui licet earum rerum quas olim in Eccleſia Dei didiciſti, conſcientiam tibi ingerat Veritas, cum ea tamen perfidè collucteris, vt eam veritatem quaſi iugo ſubdas impietatis tuæ. At non vides te ἀσύστατα conferruminare? Si pondus & momẽtum autoritatis ſuæ Eccleſia tribuit Scripturæ ſacræ, quomodo omnem Scripturarum vim & firmitatem Spiritui ſancto primario illarum autori, veſtri Theologi aſſignant? Si partem autoritatis tribuit Eccleſiæ, quomodò omnis vis & firmitas erit à Spiritu ſancto? Primarius ſcilicet erit autor Scripturarum Spiritus ſanctus: ſecundaria erit Eccleſia Scripturarum cauſa? Inſanis. At tuis dolis ne falli quidem pueri iam poſſunt. Craſſus eſt ille tuus repetitæ Homonymiæ ludus, in vocabulis Eccleſiæ & Spiritus. Eccleſia illa veſtra æquiuoca, id eſt Catholica Romana, eſt potius primaria cauſa, & Verbi & Spiritus ſancti illius veſtri. Ideo SANCTITATEM SVAM κατ' ἐξοχὴν Pontificem Romanum in abſtracto appellatis. vt enim Eccle-

Verbũ & Spiritus ſanctus Eccleſ. Rom quẽ habeat autorem.

fiæ vestræ caput, ita & Verbi Spiritúsque vestri fa ber ille est Decreta condit, & Verbum vestrum tunt extat, quod Non-scriptum ideo appellatis, quia in sacris Bibliis non continetur. hæc verò Scriptura est vestra. Porro spiritum capsula inclu sum Roma Tridentum mittit, vt dicát Patres de Capitis sui mandato, *Visum est nobis & Spiritui sancto.* Ecquibus igitur verbis, nugator, te compellam quàm iis quibus Augustinus, Manichæum? *Ostende hunc esse Spiritum sanctum, & credam vera esse quæ dicis, etiamsi nesciam: aut ostende vera esse quæ dicis, & credam Spiritum sanctum esse, etiamsi nesciam. Nunquid æquius aut benevolentius tecum agi potest? Sed tu nec hoc nec illud vales ostendere. Nihil aliud elegisti, nisi laudare quod credis, & irridere quod credo.* Imo quum sis tu, Hay, Apostata, & cõtra cõscientiam Papatum Ecclesiæ nomine commendes, *singularis audacia ista tua, & ineffabile sacrilegium hoc tuum est*, vt Augustini verbis vtar.

CVSTODEM sacrorum codicum veram Eccle siam sæpe diximus: & Augustini hac de re testimo nium, quod perperam tuæ Synagogæ vindicas, pro nobis facit. Tu verò egregiè falleris, Iesuita, si existimas præfrictæ tuæ frontis meretriciam im pudentiam tãti apud cordatos Lectores futuram, vt arbitrentur Solem meridie non lucere. Filia Gomer in ipso crimine deprehensa, iurat se nun quam de tam fœdo crimine cogitasse. Vicit Veritas quam negas, quum te cogat de mendacio par ciùs humiliúsque loqui.

QVIDNAM autem de vera veræ Ecclesiæ auto ritate credamus, tam sæpe, tam luculenterà nobis est explicatum, vt non ferenda esset facilitas mea, si instituerem hic eadem repetere, quò tuam im pudentiam cuilibet oculato exploratam demon strem nouis argumentis.

HAYVS.

HAYVS.

Nemo est nostrûm qui sermonis elegantiã Scho lasticis tribuerit. A recõditam rerum disciplinam tu, vel inuitus, ipsis cõcedis. nam aliter ex ipsorum stercore aurum colligere te posse non existimares. Ex vestris autem scriptis ne plumbum quidem vllus est qui colligat. nam pro puro putóque Dei Ver bo (quod vos passim iactatis) sunt αὐθεντικὰ ὑμῶν ὀ γάνα. Pag. 151. 152. 153. 354.

SERRANVS.

Neque ego elegantiam Scholasticis tribui. Hęc sunt tua, Hay, pura putáque insomnia. Equidem disertè testatur nos non agnoscere Scholasticos pro Patribus orthodoxis, vt vos facitis: excipiebã tamen nos minimè ab illorum Scriptis abhorre re, hactenus videlicet vt veluti è stercore Euniano colligamus aurum. Ecquis sanus existimauerit me loqui de sermonis elegantia? Loquebar de ipsis rebus, quas è Pontificiis cloachis hausta sic illi tractant, vt errorem augeant, dum instituunt cum ratione insanire. Extant tamen aliquando quædam è prima (vt loquuntur) veritate ab illis desumpta commodáq; methodo explicata, & in iis quidem religionis capitibus quæ ad Ecclesiæ fundamentum in lacero ædificio conseruandum extare voluit Dominus: Has veritatis reliquias *Aurum* voco in mendacij stercore demersum. Hæc autem iuuat cognoscere, vt ab insanis Scholasticis ad ipsos sanos prouocemus, & ex illorum ver bis ostendamus quantopere vos Iesuitæ, vltima Abaddonis & Antichristi mancipia, insaniatis, qui in eo omnem operam adhibetis, vt peruica-

Nostrũ de Scholasticorũ scriptis iudicium.

cis superstitionis furores nouis furoribus adaugeatis. Porrò tibi Ecclesiæ emansori veritatis thesaurus quídni pro carbonibus esset, quum profanus Esau lenticularum pulmentum primogenituræ antepoſuerit? Nam Francisci Stancari quod affers ad Scholasticos commendandos testimonium, te eiusdem Apostasiæ consortem, bellè decet. Dignum videlicet patella operculum. Huiusmodi hominum vituperationes virorum bonorum præclara profectò sunt encomia, ecquæ enim fronte illum appellas nostrum, quem publica Caluini refutatio Ecclesiæ veritatisque vomicam promulgauit?

Tricæ Hayanæ, ex ipsius codice recognoscendæ.

Quare opponitur importunè Cõciliorũ auctoritas à Iesuitis.

DENIQVE, quæ tota hac pagina à Patribus Cõciliisque orthodoxis ad Patrum Conciliorúmque orthodoxorum commendationem euerris testimonia, contra te faciunt, Pontificis Romani mancipium: qui falsos & ementitos Patres, falsa & ementita Cõcilia Patribus Conciliisque orthodoxis opponit, & Patrum Conciliorúmque orthodoxorum nomina ementiens, illorũ doctrinam crudeliter persequitur. Est igitur crassa petitio principij & ἀδολεσχία & nugacissima quidem illa, vt vernacula Iesuitis figura.

Modestũ Antiquitatis de se iudicium, Romanæ Ecclesiæ proteruo dissidio opponitur.

EIVSDEM iudicij & pudoris est quod adiungis ad illius vestri axiomatis defensionem, *Ecclesia non potest errare*. De Ecclesia vestra Romana me loqui eram testatus. Quî tu igitur mihi Cyprianum, Augustinum, Hieronymum, & Chrysostomum opponis, Antichristiani illius prostibuli, quod Ecclesiæ nomine insignitis, capitales hostes? Erant illi vera Ecclesia, sed quale de suis scriptis iudicium fieri voluerint, abundè à nobis explicatum est, haudquaquam se in doctrina ἀναμαρτήτους professi, imo se errare posse ingenuè confessi: & se hactenus bene sentire, si Scripturæ consenserint: errare,

errare, si à Scriptura dissenserint. Hoc tibi igitur sancta Antiquitas, respondet, Iesuita: Siquid in Patrum literis fortè deuiatum est à veritate, licere reprehendi: fas esse contrà sentire, sicubi aliter sapuerint quàm veritas postulat: illáque omnia siue Patrum scripta, siue Conciliorum decreta ex illa veritate diiudicari debere: illam autem veritatem indubitanter contineri in sacra Scriptura, illam vnam esse solam & perpetuam regulam veritatis: eos solos Scriptores non errâsse scribendo. Hæ quippe sunt Ecclesiæ de se loquentis disertæ & veræ testificationes. At proterua Babylon aliter loquitur, *Enimuero quia in speculum & exemplum sanctæ Romanæ Ecclesiæ cui nos Christus præesse voluit, proposita est: ab omnibus quicquid statuit, quicquid ordinat, perpetuò quidem & irrefragabiliter obseruandum est.* Sua verò decreta exæquat Scripturæ sacræ, imo quídnã pro sacra Scriptura habendum sit, quænam vera sit illius intelligentia, *pro plenaria potestate sua decernit atque ordinat*, séque omnium Ecclesiæ Doctorum sententiis anteponit. id est, vt impudenter loquitur, *luculentius & magna voce id pronuntiare non timet.* Itaque, vt rem paucis complectar, duo respondeo ad illius axiomatis explicationem.

Decret. 1. parte distinct. 19. C. Enimuero. Eiusdem partis dist. 20. C. Decretales, & De libellis.

Quomodo sit verũ, *Non errare Ecclesiam.*

Primum, Ecclesiæ vocabulo quídnam intelligetur, definiendum esse, ne pro vera Ecclesia impiam multitudinem & veræ doctrinæ aduersariam, licet nomen Ecclesiæ iactitet, Iesuitæ substituant.

Secundum, quomodo id veræ Ecclesiæ competat, distinguendum esse, quatenus nimirum regitur Verbo Dei, perpetua & constanti veritatis regula: iuxta dicta, *Lucerna pedibus meis Verbum tuum, Domine, lumen semitis meis.* &, *Depositum serua, vitans profanas vocum inanitates & oppositiones falsò nominatæ scientiæ, quam nonnulli profitentes circa fidem aberrauerũt.*

Psal. 119. 1. Timo. 6.

Ioan.8. &, *Ego sum lux mundi. qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ.* &c.

Lux nimirum veritatis in vera Ecclesia conseruatur, magnóve sit illa an exiguo numero: neque errat Ecclesia vniuersa in præcipuis capitibus doctrinæ. Fit tamen aliquando vt pij aliqui, vera Ecclesiæ membra, labantur in errores, ex ignorantia & infirmitate: sic tamen vt fundamentum retineant, & falsas opiniones contra conscientiam non sequantur. Deinde, licet retineatur vera doctrina, in applicatione tamẽ doctrinæ pij aliquando errant: ac proinde licet non erret Ecclesia vniuersè, aliqua tamen eius membra errant, quum nimirum à Verbo discedunt. Sic sunt næui sæpe in maximis viris. Apostoli ante acceptum Spiritum sanctum, circumferebantur communibus erroribus de regno & officio Christi: & licet crederent Iesum esse Christum in Lege promissum, è carnali tamen iudicio de illo æstimabant, peruagatis inter Iudæos opinionibus de regno Messiæ passim triumphaturi. At illa iudicia, quantumuis imbecilla & crassa, non peruerterunt fundamentum verę illius doctrinę, quam accepto Spiritu prædicarunt. næui illi in ipsorum personis hærebant toti: verę autem doctrinæ fuerunt illi testes omni exceptione maiores. De Patribus autem qui auream Apostolorum ętatẽ variè sunt secuti, longè aliud constituendum est, quod enim nęui in ipsorum doctrina notari possunt: de quibus si ita iudicemus vt ipsi sua iudicari voluerũt, num illis erimus iniurij? Certè humanum est errare. Deus autem homines maximis illustrissimisque donis à se alioqui ornatos, vult homines agnosci, è sensu infirmitatum humanarum quibus laborãt: vt suę nimirum non modò infirmitatis sed nullitatis conscij, contineant se in serio timore nominis

Vera Ecclesia quo modo errat.

nis sui, sobrietate modestia, assidua denique inuocatione. Ita Doctorem à doctrina vult Deus discerni. fidelibúsque id ratum esse? Veritatem doctrinæ salutaris non ex Ecclesiæ titulo, sed ex Verbo suo (à se per Prophetas & Apostolos, omni exceptione maiores testes tradito) metiendum esse.

Rogas igitur me, Iesuita, qui sciam Ecclesiam non errare, quum mihi Verbum scriptum proponit? Respondeo, Non proponit Ecclesia Verbum scriptũ vt profana vestra Domina, quæ pro imperio suo decernit qui libri sint habendi pro Scriptura: sed Verbum Dei scriptum certis indubitatísque notis & argumẽtis autenticum, à Deo sibi oblatum amplectitur Ecclesia, illúdque suæ fidei à Deo suo concreditum & reuerenter seruat & prudenter exponit, veritatem è veritate intelligens. Itaque hactenus non errat.

Quomodo nõ errat Ecclesia è Scriptura.

Sic Caluinus & Beza, Trinitariorum furores è Verbo Dei solidè & luculenter refutarunt, dum factionis vestræ primipilares (ad quos tandem vagus Apostata transfugisti) vltimę abyssi, è qua recens egrediebantur, tenebras in mundum importabant. At tenebras illas vestras idem Verbum dissipabit. Quod autem aduersus supremam Verbi autoritatem εἰδωλοποιεῖς, quàm te decent.

HAYVS.

Præclarum sanè in Christi Ecclesiam inducere conaris iudicandi morem nunquam antea auditam. Pag. 154.

SERRANVS.

Vt crassum est hoc commentum tuum, ita blasphemus iocus. Tibi verò respondet Apostolus summam illam Verbi Dei iudicandi autoritatem

Sūmum iudicium veritatis & Verbo Dei. Heb. 4. 12.

potestatémq; quam tu procaciter irrides, his verbis luculenter repræsentans: *Viuum est Verbum Dei & efficax, & penetrantius quouis gladio ancipiti: ac pertingit vsque ad diuisionem animæ simul ac spiritus, compagumque & medullarum: & DIIVDICAT cogitationes & conceptiones cordis.* Ecqua potest esse maior autoritas & potestas quàm conscientiis imperare. Ex præscriptis verbis ago. Iudicandi potestatem audis. λόγον enim illum Dei ait Apost. κριτικὸν, & eo quidem autoritatis genere qua maior nulla excogitari potest, ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας.

HAYVS.

Nunquid iudicis est, decertantium rationes audire ac pro veritate sententiam ferre?

SERRANVS.

Est omnino.

HAYVS.

Quam verò sententiam feret Verbum, quod neque audire neque loqui potest?

SERRANVS.

Te verò, Hay, non pudet ita securè Deo illudere? Non impunè Deo illuditur: neque certè illuditur, sed profanus irrisor ad blasphemiæ suæ scopulos miserè illiditur. Deus à suo Verbo seiungi non potest. Ille ipse est qui disceptat cum omnibus hominibus, qui accusationes & excusationes conscientiæ audit, & de his summo iure iudicat, qui vincit quum iudicatur. Qui vero aurem formauit, non audiet: qui os homini, orique linguam

guam imposuit, non loquetur? Abi igitur, Sycophanta, cum tuis blasphemis iocis.

HAYVS.

Quis erit iudex quum de ipso scripto Verbo controuersia fuerit exorta? Ibidem.

SERRANVS.

Ipsum Verbum. veritas enim ex veritate intelligitur. Omnes scientiæ è suis principiis probantur. ecquis enim exortas de ipsa Iurisprudētia cōtrouersias è Medicinæ regulis diiudicabit, aut de Medicina natas lites è Iurisprudentiæ institutis componet? Nunquid potius Iurisprudentia Iurisprudentiam, Medicina Medicinam probabit? Nūminus lucis & certitudinis constabit Verbo Dei scripto? Ipsum igitur Verbum scriptum excitatas de se, hominum seu ignorantia seu malitia, controuersias solidè componet ex se & suis principiis, adhibita illa iudicandi regula, quam *Analogiam fidei* vocat Apostolus, sicuti demonstraui supra. id est vt totidem verbis scripseram, Deus ex illo Verbo suo scripto, quod voluntatis suæ expressam declarationem esse voluit, iudicat de controuersiis aduersus veritatem suam excitatis, cuius infinitam disquisitionem esse non posse rectè ait Tertullianus.

HAYVS.

Verùm hæc tua oratio omnem iudicandi de veritate potestatem hominibus adimit, eamque soli scripto Verbo tribuit: quum tamen aliam Deus ipse voluerit inter homines esse sedandarum controuersiarum rationem. non enim ad scriptum Ver

bum sed ad legitimos Iudices, eos qui de veritate inter se dissident, ablegauit. Deuter. 17. *Si hominum nemo fuisset iudex veritatis, non præscripsisset Dominus hanc Iudæis quam audis in iudicijs seruandam normam. Ad hæc Malachias Propheta*, Labia, *inquit*, Sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirent ex ore eius. *Corrige, si audes, Spiritum sanctum, & dicito, Legem requirent ex solo scripto Verbo.* Ibidem.

SERRANVS.

Subordinata minimè repugnant. Primaria causa sibi subordinat causas secundas & intermedias, quibus vtitur nullo suo præiudicio ministris & famulis. Deus nimirum veritatis suę supremus iudex Ecclesiæ, id est hominum in Ecclesia, vtitur ministerio: hactenus tamen vt de summa autoritate sua nihil in Ecclesiam suam deriuet. Hanc enim non iudicem, dum Scripturam interpretatur, & è Scriptura controuersias de scripto & sententia dirimit: sed ipsum Deum in Scriptura nobis loquentem ac verba sua declarantem agnoscimus. Ecclesia iudicium illud Dei è Verbo Dei tantùm inquirit, monstrat & nuntiat.

Quatenus & quomodo vtatur Deus ministerio seruorum suorũ ad Ecclesiæ ędificationem.

Est ergo ἀπιλόγισον Hayi commentum, Deus certum iudicandi ordinem in Ecclesia sua constituit per homines. Ipse igitur non est summus iudex veritatis, sed homines sunt iudices veritatis, quibus iudicandi potestatem dedit. Est enim duplex Elenchus. vnus quidem ἀδιάφορον, *A non causa vt causa.* nam homines in Ecclesia non iudicant ex se arbitrióque suo, sed ex Scriptura, sola & perpetua veritatis regula: alter verò, τοῦ μὴ ἀπλῶς λαμβάνειν. non enim homines sunt iudices, sed summi Iudicis ministri. Iudicia legitima non sunt hominum,

minum, sed Dei. Apostoli non se socios aut collegas faciunt Spiritus sancti, sed testantur se nihil de suo addidisse, & Spiritum ducem auspicémque in monstranda veritate fideliter fuisse sequutos. Certè seruorum suorum vt συνεργῶν opera & ministerio vtitur Deus, eósque pro infinita sua bonitate in partem laudis adoptat, non sine his iudicans, neque sine his colens agrum suum: hactenus tamen vt neque his indigeat, neque his det gloriam suam, quam totam solidámque sibi agnosci iubet: secundum dicta, *Neque is qui plantat neque qui rigat quicquam est: sed qui dat incrementum Deus.* &, *Viuo ego, inquit Dominus. Gloriam meam alteri non dabo.* Summi illius iudicij sibi vsurpandi sacrilegium Antichristo Romano proprium est & peculiare: quod pij Sacerdotes, Prophetæ & Apostoli totis animis sunt semper execrati: ac proinde tu illorum priuilegia & testimonia Iesuiticè id est mendaciter, opponis veritati.

HAYVS.

Hæc tua falsa opinio eò spectat vt iudicia omnia tollantur, ac ad Acephalorum morem vnusquisque scripti Verbi perperam intellecti patrocinio, quam ipse velit errorum suorum licentiam sibi vsurpet: vt de Christi Ecclesia dici possit quod de Synagoga scriptum legimus, In diebus illis non erat Rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. *Ibidem.*

SERRANVS

Oratio mea eò spectat, vt Verbi Dei autoritas stabiliatur, ac proinde recta Ecclesiæ iudicia constituantur: in qua vt ordine decentérque omnia

fieri debent, ita ordinis illius regula est, Verbum Dei. Si perperam illud ab hominibus intelligitur, non Verbi vitium & culpa est, sed hominum qui detorquent Scripturas suo ipsorum exitio, vt ait Petrus. *Hæc regula* (vt inquit Tertullianus) *à Christo instituta, nullas habet apud nos quæstiones, nisi quas hæreses inferunt, & quæ hæreticos faciunt. Cæterum manente forma in suo ordine, si quid tibi, Hay, videtur vel ambiguitate pendere vel obscuritate obumbrari,* ex eodem Verbo eiusdem Verbi peritus tibi explicauit. *quî enim aliunde loqui homines possunt de rebus fidei: nisi è literis fidei?*

Ex lib. de præscript. aduers. hæret.

Acephali sunt illi, qui sine capite vagantur extra viam veritatis: quam quum neges in Scriptura perfectè contineri, vt ex ea homines plenam perfectámque salutis suę cognitionem cõsequantur, eo ipso nónne te Acephalum prodis? *Itaque tu qui proinde quæris,* (vt tu iterum Tertullianeis verbis compellem) *spectans ad eos qui & ipsi quærant, dubius à dubiis, incertus ab incertis, cæcus à cæcis in foueam deducaris necesse est. Certè aut non obstrepas aut quietcas aduersus regulam, & quum decipiendi gratia prætendas te hoc quærere, scias te non Christo, sed tibi negatorem esse.* Christus enim suam veritatem aduersus latratus tuos potenter defendet.

Tuum autem argumentum contra te retorqueri non sentis? Certè Michas in loco à te citato grauissimè reprehẽditur quòd propria sacra sibi constituisset domi, quòd è filiis suis vnum primò, deinde vagum Leuitam sibi dedicasset sacerdotem contra Verbum Dei. Regi mandatum erat vt Legem sibi describeret, eámque diligenter custo-
« diret. Quum Israel fuit sine Rege, & Rex sine Le-
« ge, vagæ intemperies graſſatæ sunt in grege. Ec-
quis igitur sanus neget causam efficentem ordinis in Ecclesia, iudiciorúmque legitimorum, esse Ver-

Verbum Dei, contrà deficientem causam, esse illud ipsum quod affers, quum nimirum vnusquisque facit quod sibi rectum videatur? Ἐθελοθρησκεία, id est voluntarius cultus sine Verbo Dei, est omnis ordinis omniúmque iudiciorum perturbatio in Ecclesia. Solem itaque de Ecclesia planè tollunt, qui Verbi Dei autoritatem tollũt, siue cuius luce non possunt homines non in crassissimis ignorantiæ tenebris miserè versari.

Omnium errorũ origo, Verbi Dei de spectus.

Tv igitur verè es Iesuita, qui Verbo Dei apertum bellum indixisti, tuóque more sic te valere impudentia tua credas vt hominibus persuadeas Solem ipsa meridie non lucere. Apage igitur illas tuas Καπηλογίας ἀναιδεντολόγους, hominum modestissime, ne me ad metam pœnæ prouectam ad carceres reuocandum arbitrere. quídnam enim tota disputatione effectum fuerit, Lectoris è rebus ipsis iudicium est.

Audacia Iesuitica in ipsorũ etiã cladẽ ferox.

TERTIVM ABSVRDVM IESVITARVM.

Sires omnes ad scriptum Dei Verbum reuocantur, sola que illius autoritate fides nostra innititur, fore vt cogamur repudiare pleraque fidei dogmata: sicuti pædobaptismum & perpetuam Dei paræ virginitatem.

SVMMA RESPONSIO.

Omnia ad salutem necessaria in Verbo Dei scripto perfectè comprehenduntur, vt nihil nobis desit ad fidem nostram perfectè stabiliendam. Certè & pædoba-

ptiſmus & perpetua Dei puræ virginitas è Scriptura probatur.

Quomodo autem id ego demonſtrauerim, è ſuperiori diſputatione lector recognoſcet. Quidnam verò mihi Hayus oppoſuerit, explorandum eſt.

HAYVS.

Erras turpiter, Miniſter. non enim reſtringimus ad duo, neque tam anguſtis, vt tu ſomnias, Dogmatum nō-ſcriptorum numerum terminis coercemus. Docebimus plura eſſe, vbi tuas ineptias repudiauerimus. Cur autem à te, etiamſi maximè laboraremus, ſubſidium petere debeamus, cauſam nullam reperio, quum Theologica ſtudia à limine nondum te ſalutaſſe, ſcribendi inſcitia ſatis ſupérque prodat. Pag. 155.

SERRANVS.

Seipſum lacerat Hayus, vt furioſi ſolent.

Da mihi igitur veniam, magne Theologe, ſi de veſtris rebus è veſtris verbis ingenuè iudicarim. Illa enim duo, ſiue dogmata ſiue doctrinæ capita, tantùm notaueratis, vt me temeritatis veſtræ culpam ferre minimè ſit æquum: licet mihi nō ſit obſcurum, omnem illam nouorum commentorum farraginem quæ noua Roma aduerſus veterem Catholicæ Eccleſiæ doctrinam peperit, te à Scripturæ ſacræ autoritate penitus abhorrere, ac proinde Dogmatum non-ſcriptorum numerum tam anguſtis terminis haudquaquam coërceri. eſt enim infinita mendacij proles. Dum igitur tibi (ſi Turnoniarum aſſertionum autor es) iraſci

raſci debes, cur mihi iraſceris? Neque ſentis, Ieſuitice Thraſo, quídnam ex optimi poëtæ procacem ſtolidè furioſi nebulonis dementiam graphicè repræſentantis verbis eruditorum virorum theatrum pronuntiet: dum tu rerum & rationum inops ad conuitia redis.

Ἐπειτενέγκαι μὴ δυνηθεὶς τὸν λόγον,
Κόκκυζον ἄφρων πομφολυγόρρηθρα σει.

Thraſo Ieſuiticus è Sophoclis verbis elegánter deſcriptus.

Quum ratione non potes, conuitiis & bullis agis, vt in diſputationis clauſula omnibus oſtendas Ieſuitici quidem mendacij vanitatem prodi refelli quidem poſſe, impudentiam & peruicaciam vinci non poſſe.

Regula Ieſuitica, *Quam res deſunt, ad conuitia recurrēdum.*

Num igitur hanc de Verbi Dei autoritate tuenda curam operámque meam, Ieſuita, inſcitiam pij & eruditi tecum appellabunt? Equidem cum Tertulliano exiſtimo, Ignorare melius eſſe, ne quod non debeam, norim: quia quod debeo, noui. Hactenus profectò nihil ſcire, omnia ſcire eſt. Peſſimum autem inſcitiæ genus eſt, neque ſcire quod debes, neque velle ſcire quod neſcire conuinceris. At de re ipſa.

« Eodem « libro. « « « « « «

HAYVS.

PÆDOBAPTISMVM E SCRIPTVRA minimè probari.

Antea nobis exprobrabas, quod Verbi non-ſcripti nomine, ea intelligeremus, quæ Clemens ſcripto conſignauit, nunc verò, tui immemor, Verbi non-ſcripti aduerſaria ſiue commentaria nobis concedis. Confugies ſcio, ad tibi familiarem diſtinctionem, Secundum quid & ſimpliciter, vt te in Logicorum ſubtilitatibus egregiè verſatum eſſe, reipſa probes. Pag. 155.

SERRANVS.

Quid sit Verbum non-scriptum.

Veritas semper sibi similis, semper memor est veri. *Verbum non scriptum* appellatis Iesuitæ, quòd quum omnia ad salutem necessaria in Scriptura non contineantur, exquisitum sit quoddam doctrinæ genus in Pontificis Romani plena potestate extra Scripturam, quod ad Scripturæ supplementum adhibeatur. Dixi igitur id è vestra hypothesi verè hactenus dici, quòd omnia illa Verbi non-scripti commenta in Scriptura minimè cõtineantur. Id verò perabsurdè à vobis Non-scriptum appellari. licet enim sit extra Scripturam, est tamen scriptum. ecquid enim aliud est quàm Decretalia, Clementinæ, Extrauagantes, & cætera id genus scripta pænè infinita? Nihil hic opus erat distinctione *Secundum quid & Simpliciter*, à me necessariis in locis adhibita: quum cordati omnes perspicuè animaduertant te simpliciter & absolutè esse nugatorem, quòd in re seria putidè nugeris. Quãquam & in te mea hæc distinctio habet locum, non enim te simpliciter duplicem Iesuitam, communi titulo propter duplices vestes appellãdum: sed *secundum quid*, quòd nimirum & sis Iesuita & Apostata: dupliceque adeò nomine bellum geras veritati. Abi igitur, Sycophanta, cum ridiculis tuis scommatis, & veritatem germanúmque veritatis sermonem Ecclesiæ relinquito.

Insipidi Iesuitarũ sales.

HAYVS.

Dic mihi vtri vis potius credamus tibi ne Caluini discipulo, parum aut nihil omnino in Theologicis studiis exercitato, an summo Ecclesiæ Doctori D. Augustino? Responde simpliciter & non secundum

dum quid. Tu affirmas audacter, quod summus Hæreticorum αὐτοπροσώπως constanter his verbis negat: Consuetudo matris Ecclesiæ, in baptizandis paruulis nequaquam spernẽda est, neque vllo modo superflua putanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio. Pag. 155.

SERRANVS.

Iesuitissimus Anabaptismo germanus.

Ergóne mihi cum Anabaptista res erit, qui infantum Baptismũ neget? Si infantum Baptismus, non Dei sed hominum autoritate probatur, quid nam de illo, ac proinde de nobis qui infantes baptizati sumus, constituendum erit? Nunc enim hominésne an Deum suademus? Deíne Verbo fides nostra innititur, an hominum státque caditq; arbitrio? Magnum hauddubiè momentum Anabaptistarum furoribus comparatum esset, si euincerent infantum Baptismum certis Verbi Dei testimoniis minimè probari. At res longè aliter se habet. Scripturæ enim disertis testimoniis demonstratur, necessarium esse vt in Ecclesia infantes baptizentur. De Augustino tamen dicam prius, vel seipsum potius defendet Augustinus ad uersus verè cæcas aberrationes.

Augustinus ab Hayo citatus cõtra Hayũ disertè facit.

Eo loco quem citas, disserit sanctus Pater de peccato originali quomodo in genus humanum propagetur, an in solo corpore labes hæreat an sit in anima. Animam autem labe illa infici inde probat, quòd è Scriptura constet, Nos nasci peccatores, ac proinde nos infantes indigere peccatorum remissione. Ita de Baptismo paruulorum agens, *Consuetudinem matris Ecclesiæ in baptizandis paruulis ait nequaquam esse spernendam, neque omnino superfluam deputandam.* Ecquod telum inde contra

nos vibras, acutissime disputator? Certè quicunque nos norunt, norunt infantum baptismum à nobis studiosè coli, & reuerenter obseruari. Nemini nostrûm in mentem venit vnquam vt illam matris Ecclesiæ baptizandis paruulis consuetudinem aspernaretur aut superfluam putaret. Quidnam igitur instituis probare? Augustinum videlicet constanter negare quod ego affirmo: Illam baptizandorum infantum consuetudinem niti autoritate Scripturæ. Verùm aliud agis, Haye animus tuus peregrinatur. Hæccine enim non sequuntur continuò? *Illam consuetudinem omnino non esse credendam, nisi apostolica esset traditio.* & ne dubitaretis quidnam August. vocet traditionem Apostolicam, adiungit, *Habet & illa parua ætas magnum testimonij pondus, quæ prima pro Christo meruit sanguinem fundere.* Quod Apostoli tradiderunt Ecclesiæ, idipsum se à Christo accepisse testantur. Ecquis verò nescit illud de necatis infantibus testimonium Scriptura contineri? Ipse quoque Augustinus seipsum interpretatur. Hæc enim verba, *Quod traditum tenet vniuersitas Ecclesiæ, quum paruuli baptizantur:* sic exponit. *Quod vniuersa Ecclesia tenet, nec Conciliis institutum est, sed semper retentum nonnisi Apostolica autoritate traditum rectissimè creditur.* Ecquidnam verò illud est, nisi Scriptura, veritatis sempiternæ autographum & matrix, cui sunt vice commentarij, adhibita Concilia? Ita nos reuocat ad ipsam originem, quemadmodum è Tertulliano supra demonstrabamus. Hanc Scripturam continuò indicat Augustinus his disertis verbis, *Veraciter intelligere possumus, quid valeat in paruulis Baptismi sacramentum, ex Circumcisione carnis quam prior populus accepit.* Circumcisionem ait esse traditionem: huic Baptismum successisse, sicuti docuerat Apostolus. Ita vt eodem modo vtrunque sacramẽtum vocat traditio-

ditionem, sic docet Scripturæ testimonio confirmari, cui non repugnare consuetudinem Ecclesiæ inde ait, quòd eam credendam neget, nisi Apostolica traditione inniteretur, quam probauimus esse Scripturam.

Hæc igitur pro se contra te Augustinus, Hay, qui tuo more tergiuersaris. Cur enim ad ea non respondes, quæ è Scriptura annotaueram? Primum argumentum, vt cæterorum fundamentum, ipsis Christi verbis describebatur, Sinite paruulos venire ad me, quia talium est Regnum cœlorum. Tu verò quidnam excipis?

PRIMVM ARGVMENTVM.

DE Christi oraculo, *Sinite paruulos venire ad me quia talium est regnum cœlorum.* Mat. 19.

HAYVS.

Caluinus ex instituto contra Anabaptistas differens, non tam audacter, vt tu facis, ait, se habere hac de re in scripto Verbo testimonium: sed quasi de victoria desperans submisse his verbis orditur, Anobis probandum est, Verbo Dei consentaneũ esse quod infantes baptizamus. Pag. 156. Cætera ex Hayano codice, quid enim attinet conuitia describere? "

SERRANVS.

Quàm luculenter, quàm constanter, quàm solidè, quàm neruosè Caluinus è certis Scripturæ testimoniis Pædobaptismum aduersus Anabaptistarum furores vindicauerit, è proprio loco perspicuum est. Vobis autem Iesuitis qui exclamandi

artem factitatis,& in clamoribus & impudentia locatis victoriam, submissè id dicitur quod modestè & reuerenter dicitur. E capite igitur decimosexto lib.quarti Instit. huic argumento propriè destinato de iudicio tuo vt iudicet Lector, locum ipsum adito.

HAYVS.

Er sanè testimonium, quod in acie collocas silentio præterii, quamuis id alio vsurpet loco. Verebatur ne ab Anabaptistis cogeretur ex verbis Domini certam aliquam ratiocinationem conficere, qua infantum Baptismum concluderet. Ibidem.

SERRANVS.

Calninus è diserto Scripturæ testimonio euincit Pædobaptismũ.

Non sentis, Hay, te cum mente & fronte oculos amisisse? Hoc ipsum testimonium vniuersæ suæ demonstrationis firmamentum Caluinus hîc ponit, monens non esse leuiter prætereũdum: ac proinde illud summa cum accuratione expendit. Ecquid enim aduersus tuos, Hay, Anabaptistas (te enim omnium religionum periclitatorem nõ obscurè facere cum Anabaptistis sæpe ostendi) potuit ex illo testimonio neruosius illustriúsve dici? Hæc enim ipsa sunt Caluini verba. *Infantes sibi offerri Iubet Christus, addita ratione*, Quoniam talium sit regnum cœlorum: *suámque postea voluntatem opere testatur, dum ipsos amplexus, precatione benedictionéque sua Patri commendat.* &, *Discipulos obiurgat qui aditu illos prohibere conabantur, quando eos, quorum esset regnum cœlorum, à se abduceret, per quem solum patet in cœlum ingressus.* Ex his certam rationem intelligit: *Si adduci Christo infantes æquum est, cur non & ad Baptismum recipi, symbolum nostræ cum Christo communionis*

nis ac societatis? Si eorum est regnum cœlorum, cur signum negabitur, quo veluti aditus aperitur in Ecclesiã, vt in eam cooptati, heredibus regni cælestis ascribantur? Est Caluini demonstratio è Christi verbis conformata, cuius ampliorem explicationem sic ille subiungit. Caluini ex hoc Christi oraculo demonstratio.

Iniquum esse illos abigere quos Christus ad se inuitat: spoliare, quos donis suis ornat: excludere, quos vltro ad se admittit, ecquid enim esse magis augustiúsve quàm in fœdere comprehendi, quàm hæredem esse regni cœlorum, quã ad Christum venire, quàm tantis denique diuinæ charitatis symbolis honestari? neque enim susceptio, manuum impositio, amplexus filii Dei, sunt inanes testificationes, sed cum re ipsa coniunctæ. Ex quibus neminem non videre affirmat Caluinus, Pædobaptismum nequaquam humanitus fabrefactum fuisse, qui tanta Scripturæ approbatione fulciatur. Hoccine est de Pædobaptismo submisse loqui, & τεκμηριῶδες siue fundamentale hoc Christi testimonium silentio præterire?

HAYVS.

A te igitur ex his verbis Domini, ad Dialecticorum præscripta, firmam aliquam ratiocinationem expectamus, quæ perspicue concludat infantes esse Baptismi sacramento initiandos. Pag. 156.

SERRANVS.

Perspicua est argumentationis σαφήνεια hoc modo:

Qui ius hæreditatis habent, signum eiusdem hereditatis habere debent.

Christianorum infantes ius celestis hereditatis habent:

Baptismum igitur celestis hereditatis signum, habere debent.

Maior sua luce manifesta est, Minor ex promissionis Ecclesiæ factæ, & luculentis Christi verbis elucet.

HAYVS.

Excute diligenter an & de infantibus ab infidelibus parentibus progenitis sit intelligendum, quos negatis in Christianorum numerum per Baptismum cooptari posse: an verò de iis solum qui Christianis parentibus sunt procreati, quos è matris vtero sanctificatos esse perhibetis. Pag. 156.

SERRANVS.

De fidelium liberis id tantùm intelligendum est, id est eorum parentum qui Christo nomen dederunt in sacro baptismo. nam hoc ius Ecclesiæ non pertinet ad eos qui non agnoscunt Ecclesiæ fundamentum. Hos nimirum *Infidelium* nomine intelligimus, Mahumedistas, rebelles Iudæos, cæteróque id genus homines apertos Christi hostes. Absit enim absit, Hoy, vt illo nomine eos censeamus qui nascuntur & baptizantur in Papatu: in quo scimus (quantumlibet Satana & Antichristo crepantibus) retineri fundamentum Ecclesiæ. Certè Christo nomen ibi dant qui baptizantur. In sacro Baptismo retinetur substantia promissionis in concepta formula, *Ego te baptizo in nomine Patris, Filij & Spiritus sancti*: neque in creaturæ cuiusquam nomen itur. Signum quoque promissionis integrè retinetur, Antichristi commentis minimè transsubstantiatum. Non est igitur aqua profana & adultera super quam nomen Dei inuocatur, etiamsi à prophanis & adulteris inuocetur, vt Canonis ipsius verbis vtar: quia nec creatura ipsa adultera est, nec ipsum nomen adulterum est. Verùm quomodò sanctificentur fidelium liberi, mox dicemus.

Non sunt *infideles*, qui nascũtur in Papatu.

Decret. 3 parte, De cõsecrat. distinct. 4 C. Nõ est aqua.

SECVNDVM ARGVMENTVM,

Ex Apostoli testimonio, *Liberi fidelium sunt sancti.* 1. Corinth. 7. 14.

HAYVS.

Nescimus quænam mandata intelligas, quorum disertam ab Apostolo explicationem verbis illis, Liberi vestri sancti sunt, traditam esse scribis. Pag. 156.

SERRANVS.

Mandata Apostolorum, illa sunt quæ Christus Apostolis suis mandauit, è quibus nimirum illi veram doctrinam de Baptismo hominibus exposuerunt. Mandatum igitur Apostolicum est illa ipsa promissionis fundamẽtalis expositio, de qua agebamus modò. Si enim infantum è fidelibus parentibus natorum est regnum cœlorum, certè infantes illi sunt sancti: quum immundis minimè pateat in cœlorum aditus. Disertũ quoque Christi mandatum est, *Ite, prædicate, baptizate.* At quî mirum esset te in rebus Ecclesiæ nouum & peregrinum, disertas veritatis voces minimè intelligere?

Mãdatum Apostoli-cũ quid sit.

HAYVS.

Si Caluini doctrina vera esset, te rectè argumentari negaret nemo. ita enim scribit, Baptismo opus habere fideles infantes, non tanquam adiumento ad salutem necessario, sed tanquam sigillo ad obsi-

gnandam in illis adoptionis gratiam diuinitus ordinato. Hæc sunt religionis vestræ principia contra Scripturarum autoritatem posita. Audi quid Apostolus fidelis viri filius dicat, Erasmus natura filii iræ sicuti & cæteri, Quem locum sic explicat Caluinus, vt impietatem quam aliis in locis defenderat; planè secum pugnans, euertat. &c. Pag.157.

Locum ipse Lector adito, nę otio & charta abutamur describendis aduersarij insaniis. Athanasium autem, Augustinũ, Hieronymum eâdem mente qua Caluinum, citat, De re ipsa ex ipsius lectione constabit. Prolixi autem loci pag.157.58,& 159.effusi summa est, *Nos esse Pelagianos, quum Christianorum liberos cum Apostolo sanctos appellemus, quasi remissione peccatorum minimè indigerent.*

SERRANVS.

Impudẽs calũnia.

Natura, sumus filij iræ: Gratia, filij Dei, id est sancti. Vtrunque dixit Apostolus, qui neque dixit repugnantia, neque Pelagianus fuit: sed Hayus semper est suus, id est Sophista, res inter se planè disparatas atque disiunctas componendo. Caluinus Apostoli verba & mentem fideliter est sequutus. SANCTI dicuntur filij fidelium, quia ex vi fœderis pertinent ad Ecclesiam visibilem, quæ est communio sanctorum, ciuitas fidelis: quemadmodum ciuis liberi, nascuntur ciues. Num ideo vel Paulus fuit hæreticus, quia distinxit Naturam à Gratia: vel Hayus est orthodoxus, quia confundit Naturam cum Gratia? Caluinus autem rem totam sic pertractauit vt tu nõ argumentis, Hay; sed flagris sis tuo merito coërcendus: quippe qui nullo pudore audeas tam luculentę Veritati crassos

Quomodo dicantur filij fideliũ sancti.

fos calumniæ fumos offundere. At tu videlicet peropportunè locos è Caluino notasti, vt tuopte indicio prodaris sorex: neque sane Athanasium, Augustinum, Hieronymum aliter citasti quàm vt te sacrilegij & calumniæ reum perageres. Ecquid enim aliud nugis tuis ad nauseam vsque repetitis respondeam? At vis haberi peritus Hebraicæ linguæ. *Hanc* (inquit) *Tertulliani & D. Hieronymi interpretationem plurimum cõfirmat significatio Hebraicæ* קדש. Hoc vocabulum nescis esse medium. id est sanctum singulare & immundum? Itaque vides illud facere mirificè ad sermonem institutũ: ne tamen tibi pereat erudita obseruatio,& vt huius ceremoniis circumstantiæ accõmodetur, ita habeto. Quum perspicuum sit è præpostera hac tua Antiquitatis indicatione, te sacra commaculare, quum & noris ipse te Ecclesiam & veritatem reliquisse, non audis quo te nomine Apostoli insigniant? Certè si canis est immundum animal, vocabulum קדש in te sumptum, non sanctum significauit sed immundum. At de re sancta vt sanctè loquendum est, ita tibi candidè respondeo: Meum argumentum è Pauli testimonio sic conformari.

Sanctis debetur sanctificationis sacramentum.
Fidelium liberi sunt sancti, vt è sanctis nati.
Fidelium igitur liberis debetur sanctificationis sacramentum, id est Baptismus.

Maior est ἀυτόπιστος, & per se rata. Minorem è diserris Pauli verbis probo, *Vestri liberi sunt sancti.* At quæritur quomodò vocauerit sanctos fidelium liberos, quum alibi dixerit, *Nos nasci filios iræ, sicuti & nascuntur Ethnici.* Quum hæc varia ratione dicantur, ac proinde distinguenda sint, dolus est *Compositionis* illa componere & commiscere. Hęc autem est vera & luculenta distinctio. Nascimur o-

mnes homines & in Ecclesia & extra Ecclesiam filij Adami, hereditaria illius labe infecti. id est & fidelium & infidelium liberos idem reatus eadémque condemnatio inuoluit. Verùm in Ecclesia, Christi beneficio, renascimur; ac proinde è cõmuni humani generis colluuie à Deo segregati, in eius fœdere censemur, & patres, & filij, ex formula promissionis, ERO DEVS TVVS ET SEMINIS TVI. Hoc fœdus cum Abrahamo primùm initum, ad omnem Ecclesiam Christianam propagatum est: quia disrupto pariete illo intergerino quo Israelis Respublica à cæteris nationibus disiungebatur, omnes qui Christo nomen dederunt, sacræ illius familiæ ius sunt consequuti, vt Abrahami filij modò habeantur. Christianorum igitur infantibus idcirco conferendus est Baptismus, quia sunt fœderis illius participes, eiúsque vi filij Dei & Ecclesiæ membra. Non quòd omnes singulatim sint censendi in eo numero, aut quasi priuilegij illius efficacitas pendeat è carnis generatione: (in illis enim tantùm efficax est promissio, in quibus electio consentit cum externa vocatione) sed quia singulari Dei priuilegio ad maxima cœlestis ciuitatis priuilegia vocantur. Quum autem incognita sit nobis Dei electio, de Sanctorum liberis non aliter debemus iudicare, quàm ex ipsorum vita constet illos duci Spiritu Christi, vt ex regenerationis effectis perspicuum fit ipsos ad electionem pertinere. Quod illis non competit naturæ suæ vi, sed gratiæ beneficio. nam omnibus Adami filiis communis conditio est, vt omnes peræquè sint obnoxij peccato, & morti æternæ. Fideles autem & fidelium liberi, sunt sancti, ex vi & efficacia diuinæ promissionis, per quam nimirum in illis aboletur naturæ corruptionis maledictio, vt qui è corrupta natura profani

fani erant, singulari Dei per Christum gratia sanctificentur.

TERTIVM ARGVMENTVM.
Ab analogia Circumcisionis & Baptismi.

HAYVS.

Pro me respondebit Augustinus, qui certum hoc meum testimonium εἰκαστὸν & coniecturam esse existimat. Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas cap. 23. *Perpende diligenter præclaram hanc D. Augustini orationem, & in Apostolicis traditionibus diuinam esse vim facile perspicies.* Pag. 159. & 160.

SERRANVS.

Perpendi, & deprehendi te esse semper Hayũ. id est præposterum non modò Antiquatorem, sed peruersum veritatis corruptorem. Vis Augustinum existimasse, hoc argumentum è Circumcisionis & Baptismi analogia sumptum, esse εἰκαστὸν & coniecturam. Qui id verò? Quia, inquis, scripsit Augustinus, *Veraciter coniicere possumus quid valeat in paruulis Baptismi sacramentum ex circumcisione carnis quam prior populus accepit.* Scio in nonnullis exemplaribus legi, *Coniicere veraciter*: at in emendatiõs codice, quo ego vtor, perspicuè legitur, CONTINERE VERACITER non CONIICERE: & ita esse legendum vniuersa sententia docet. *Et si quisquam*, inquit Augustinus, *in hac re autoritatem diuinam quærat.* id est, Si quis velit infantum baptizandorum morem probari Scripturæ sanctæ autoritate, hæc erit prima probatio, *Quod vniuersa tenet Ecclesia nec Conciliis institutum, sed semper retentum est;*

Locus Augustini expositus.

nonnisi autoritate Apostolica traditum rectissimè creditur: id est, Apostolica doctrina est, Infantes baptizare: quum id Ecclesia obseruauerit, non è Conciliorum decretis, sed ex primigenia doctrina, quæ nonnisi è Scriptura hauritur. Apostoli igitur docuerunt infantes esse baptizandos, eósque ipsi baptizarunt: doctrinam exemplúmque Apostolorum sequuta est Ecclesia immediatè. Distinguit enim perspicuè Augustinus Conciliorum instituta ab Apostolorum traditionibus, quarum appellatione Scripturā hauddubiè designat: siquidem hoc ipsum quod voce & institutis reliquerunt Ecclesiæ, idipsum scripserunt Apostoli. Prima igitur Augustini ratio ad Pædobaptismum probandum, nititur traditione Apostolica, id est doctrina & exemplo Apostolorum. Secunda præiudicata consuetudine veritatis Ecclesiæ, his verbis: *Tamen veraciter continere possumus quid valeat in paruulis baptismi sacramentum ex circumcisione, quam prior populus accepit.* Qui in Augustini lectione sunt versati, agnoscent stylum eruditi viri paronomasias amantis. est enim iucunda paronomasia, id est agnominatio vocum, Tenere, Retinere, Continere, in his verbis, *Tenet Ecclesia, semper retentum est, continere possimus.* CONTINERE ergo Augustino est, cum priori populo, id est veteri Ecclesia, idem tenere & complecti. Q. D. Quum circumcisio de Dei mandato infantibus daretur in veteri Ecclesia, & Patres & nos hodie in Ecclesia qui in Patrum ius successimus, habemus expressam declarationem diuinæ voluntatis erga liberos nostros. quū enim nobis sint cum vetere Ecclesia eadem sacra communia (sicuti Apostolus disertè testatur) omnino vt illi Circumcisio erat sigillum iustitiæ fidei & remissionis peccatorum, ita & Baptismus idem nobis hodie profitetur. Eodem igitur modo

do nobis debet adhiberi. Infantibus dabatur Circumcisio. Infantibus igitur debet dari Baptismus quum sit idem fœdus, idem Deus fœderis autor, eadem veritas, idem beneficium. Hoc voluit Augustinus, è vero nimirum & certo Circumcisionis vsu Baptismi vsum demonstrans. Omnino, *Coniicere veraciter*, non est opinabiliter de re aliqua vera & certa differere in vtranque partem? Quasi sit εἰκαστικὸν & coniectura, Patres sub Lege eādem escam spiritualem edisse: & omnes eundem potum spiritualem bibisse, nimirum Christum: & nos in Christo Circumcisos esse circumcisione quæ fit sine manibus, & in eodem Christo nos quoque esse consepultos: & Circumcisionem fuisse sigillum iustitiæ fidei in Christo, ac proinde Baptismum Circumcisioni successisse? Hæc absurda sunt planè Iesuitica, vernaculi Iesuitarum fœtus, quibus cum omnis religio sit opinio & ludus, quidni Christianæ religionis sacramenta illis sint εἰκαστικὰ & coniecturæ? Denique, etiamsi dare mus rectè legi, *Veraciter coniicere possumus*, ecquis non videt hoc argumentum à veteris Ecclesię vsu sumptum non fuisse Augustino vanam coniecturam & diuinationem, opinabili εἰκασίᾳ qualem Hayus imaginatur, efformatam: sed certam è rerum parium analogia consequutionem? nam durum alioqui *Coniiciendi* vocabulum emollit commoda vox, *Veraciter*, vt Coniicere, sit rerum parium collatione colligere, διανοεῖσθαι συγκρίνειν καὶ συναγωγεύειν. Quidnam enim de Circumcisionis & baptismi analogia, cum ex finitis locis tum ex illo certo loco perspicuum est quemi saltem è Decreto repetere debuoras: *Ex quo institutum est* (inquit) *Circumcisio in populo Dei (quod erat tunc signaculum fidei iustitiæ Dei) ad sanctificationem purgationis valebat paruulis originalis veterisque peccati: sicuti & Baptismus vale-*

De nuptiis & cōcupiscentia lib. 2. c. 11. & Decret 3. part. de consecrat. distinct. 4. C. Ex quo

ve cœpit ad innouationem hominis, ex quo institutus est. ET, *Eadem tamen fideles Mediatoris saluos iustos faciebat antiquos pusillos cum magnis, non vetus testamentum quod in seruitutem generat, non Lex quæ non sic data est quæ posset viuificare: sed gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. quia sicut nos credimus Christum in carne venisse, sic illi venturum: sicuti nos mortuum & illi moriturum &c.* Hoccine est ἐπαγωγὸν Augustini argumentum, an potius τεκμήριον & omnium quidem ἀποδεικτικώτατον, certáque principiorum demonstratione firmissimum?

HAYVS.

Quamuis in illo Scripturæ loco Baptismi præceptum contineri tibi concederemus, non tamen puellulas Baptismo initiãdas esse ex tuo expresso mandato de infantibus octauo die circumcidendis concludes nisi nouam planè ac Iudæis parã cognitam circumcidendi fœminas rationem ex tua recondita eliciendi arte deprompseris. Pag. 160.

SERRANVS.

Fœmellas peræquè ac masculos, in Dei fœdere contineri.

Petrus ait. Fœminas eiusdem cum viris gratiæ & vitæ esse participes. Primo promissio fuit in semine mulieris contriturο caput veteris colubri. Christus accepit corpus in fœmina virgine, & primis fœminis post resurrectionem apparuit. Muliebre igitur genus non exterminatum est à vita æterna, cuius & Circumcisio & Baptismus sunt sigilla. Cur igitur in primo die populo non circumcidebantur fœmellæ? Respondeo, Quia ne circumcederentur, Deus propter manifestas causas exceperat. nam mandauerat præputij carnem circumcidi, quod quum in fœmellis non esset, illæ tamen essent proles Abrahami, ac proinde fœderis

deris cum illo initi participes: Deus illas in maribus complectebatur: sic vt illis natas esse ex circumcisis pro circumcisione esset, idcircóque essent Abrahami filiæ, & eiusdem cum patribus & fratribus gratiæ heredes? Deo nimirum placuerat circumcisionis ritus, ad repræsentandam generis humani propaginem quę quum in sese immunda sit, debeat præcidi, vt electum Ecclesiæ semen sanctificetur. Huic ritui sexus masculinus erat aptus. Solis igitur masculorum corporibus imprimebatur: Deus verò ita parcebat fœmellis vt eiusdem circumcisionis perequè ac generis fœderisque, in ipsis masculis quodãmodo sociæ ac consortes essent: sicuti in societatis contractu fieri solet, vt omnium sociorum commune sit ius, eorúmque ratio habeatur nullo diuisionis contractu. Idcirco mulierem à se sanatam Christus vocat filiam Abrahami: & ex communi illo sanctificationis iure, Iacobi filia aiũt nefas esse sororem suam nubere incircumciso. Vnde perspicuum est in veteri Ecclesia id ratum fuisse, sacro Abrahami semini destinatum priuilegium ad omnem illius posteritatem, siue mares siue fœminas, peræquè pertinuisse: quemadmodum & genus humanum per mares & fœminas necessariò propagatur & conseruatur. Hoc igitur erat Circumcisionis ius in familia Abrahami, in qua non nouã quidem circumcidendi fœminas rationem ex mea illa (quam vocas) eliciendi arte depromam, sed euincam te in re seria nugari, qui vanitatem tuam per omnes non modò casus & numeros, sed per omnia quoque genera ostentes, ne cui recondita sit. At fœminarum ius Ecclesia tuebitur, Philippo Euangelista autore, qui quatuor filias suas non patietur ab auita hereditate exturbari. Verùm hæc ad impuros tuos iocos satis supérque. Certè, si-

liam Abrahami Christus vocat mulierem Israëliticam.

Ex mea igitur illa quam tantopere prædicas, arte, argumentum tuum ita circumcido. Non valet consequutio. Fœmellæ sub Lege non circumcidebantur. Ergo fœmellæ sub Euangelio non debent baptizari. Est enim dissimilis ratio exceptionis, sicuti iam ostendi. Exceptio hæc & causa exceptionis in Baptismo non est. nam sexus muliebris peræque ac masculinus, Baptismi signum per naturam suam capere potest, & commune habet cum masculis ius promissionis & gratiæ. Idcirco mulieres cum viris baptizatas fuisse sacra historia refert. Philippus autem qui mulieres baptizabat, num filias suas Baptismo excepisset? Procedit igitur contra te argumentum,

Quibus promissionis ius commune est, illis promissionis signum commune esse debet.

Fœminis cum masculis promissionis ius commune est in Ecclesia.

Promissionis igitur signum, id est Baptismus, fœminis peræquè ac masculis applicari debet.

Distinguenda sunt nimirum illa quæ ad externam ceremoniam, & illa quæ ad rem vsúmque rei pertinent. Externæ ceremoniæ in Circumcisione & Baptismo sunt distinctæ, nimirum, Præputij excisio, sexus masculinus, octauus dies: &, Ablutio, vterque sexus, quilibet dies post natalia. Quæ verò ad rem vsúmque rei spectant, vtrique communia sunt: Remissio peccatorum, regeneratio, obligatio ad fidem & pœnitentiam, obsignatio fœderis diuini in iis quos in fœdere suo adoptat Deus, suæque gratiæ vult esse heredes, siue adulti sint siue infantes: quum omnes peræque & parentes & liberos in fœdere suo complectatur. Ecquis igitur non videt incircumcisum & illo tum

tum Hayi cerebrum lymphatice euagari, dum res distinctas confundit?

HAYVS.

Quúmque Hebræis non fuerit permissum, ante octauam vitæ diem infantem circumcidere, si certum est tuum argumentum, ante octauum diem non licet Christianis infantes suos Baptismo tingere. Pag. 160.

SERRANVS.

Id non consequitur: quia dissimilis est ratio externarum ceremoniarum in Circumcisione & Baptismo, inter quas octauus dies Circumcisioni proprie quadrat. Ostendi similitudinis & dissimilitudinis rationem. Quum vtrinque commune ius infantibus tribuatur, communis quoque iuris commune sacramentum esse debet. & hæc quidem est similitudo rei. At in ceremoniis & ceremoniarum circumstantiis dissimilitudo perspicue elucet. Octauus dies Iudæis erat ad hoc dictus vt pueri infantes in primigeniæ ætatis limine circumciderentur, ne adulta ætas ad sacramenti illius perceptionē expectaretur. Hoc est ἀπῶδες & cum re ipsa plane coniunctum, vt solenni nimirum ritu in Dei fœdus infantes reciperētur. At statī diei apud Iudæos notatio, non est substantialis ceremonia, qua obligentur Christiani à Circumcisione nunc immunes. Quandiu viguit Circumcisionis obseruatio, tandiu dies ille octauus ei sacer, à fidelibus Iudæis debebat obseruari. Nos verò Iudæorum in morem certo illi diei minime obstringimur. Ratio est, quia cessat necessitas. Veteris Ecclesiæ infantes volebat Deus cir-

Quid simile & dissimile fuit Circumcisioni & Baptismo.

cumcidi, noſtros baptizari. Ne autem tenellorum infantum vitæ periculum crearetur, octo dierum ſpatio imbecilla illorum corpora confirmari voluit. vt præputij auultionem quæ ſine magno dolore fieri nõ poterat, infantes fortiùs perferrent. Hæc periculi neceſſitas Baptiſmum minime comitatur. Cur igitur octauum diem ais, magne Theologe, obſeruari à Chriſtianis debere, ſi verum id eſt quod ipſe confiteris, Baptiſmum Circumciſioni ſucceſſiſſe? Alioqui conclude Chriſtianos eſſe circumcidendos. Non magis certe octauus dies vrgeri aut poteſt aut debet. Non ſoluitur argumentum negatione conſequentis, ſed conſequentiæ, vel antecedentis debueras itaque oſtendere vim conſequentiæ in hoc argumento Circumciſionis: at quum ratio diſſimilitudinis appareat, propter quam idem prędicatum non ſit vtrique tribuendum, id eſt idem dies octauus Baptiſmo peræque ac Circumciſioni conueniat, equis non videt tuæ exceptionis ἀσυλλόγιστον?

HAYVS.

Nos quidem maximi facimus argumentum illud à Circumciſione petitum: ſi tamen Traditioni Eccleſiæ (vt tu facis) quis fidem deroget, non neceſſariò, obfirmato animo negantem infantum Baptiſmum conuincet. Pag. 160.

SERRANVS.

Balbutis. neſcis quid dicas. Primùm, Φθὰ τὸ χρῆμα τῆς λέξεως: quaſi vlla ſit Traditio Eccleſiæ, hoc quidem nomine digna, quę ſine Traditione Apoſtolica, id eſt Scriptura, ſit vera, tantùm abeſt (vt garris) quæ traditioni Apoſtolicæ vim auctoritatémque tribuat. Deinde, tuam hanc exceptionem diſertis Auguſtini verbis e diametro pugnare non ſentis, ſapientiſſime Antiquator? *Quod vniuerſa tenet Eccleſia*, inquit Auguſtinus. Hæccine non eſt Catholicæ Eccleſiæ traditio? *Nec conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt.* Ecquod antiquius aut guſtiúſve Eccleſiaſticarum traditionum genus proferri poſſet? *Nonniſi* AVTORITATE APOSTOLICA *rectiſſimè creditur.* Non audis ſancti Patris teſtimonio traditionùm Eccleſiaſticarum firmamentum & robur totum eſſe in Verbo Dei? Non omnes traditiones eſſe credendas quæ Eccleſiæ nomen prætexunt, ſed eas tantùm quæ Scripturæ autoritate innituntur? *Apoſtolicæ* enim *traditionis* nomine, Patres orthodoxi deſignarunt doctrinam ab Apoſtolis ſcripto commendatam. Sic enim in Decreto etiam veſtro, vt infinita alia teſtimonia prætermittam: *Verus baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis quam fide cordis, ſicuti Apoſtolica doctrina tradidit, dicens*: Fide mundans corda eorum: & alibi. Saluos facit baptiſma. &c. Hæccine non extant in Scriptura? Patres ſic loquuntur vt Apoſtoli, *Accepi à Domino quod tradidi vobis.* Cœnæ inſtitutio, eſt traditio Apoſtolica: ſic Baptiſmus, & quidem infantibus datus, vt veris Eccleſiæ alumnis. Hoc ipſum eſt quod aiebat Auguſtinus: *Si quiſquam hac in re diuinam autoritatem quærat*, id eſt Sacræ Scripturæ teſtimonium.

De conſecrat. diſtinct. 4. C. Verus.

HAYVS.

Quòd ſi infantes rem (id eſt gratiam) ſunt conſequuti ante baptiſmum, Baptiſmus certè illis Sacramentum remiſſionis peccatorum non erit. Pag. 160.

SERRANVS.

Hactenus infantes fidelium, rem, hoc est gratiam Dei sunt consequuti ante baptismum, quia comprehenduntur in fœdere, cuius σφραγὶς sive signaculum est Baptismus: ac proinde remissio peccatorum in illis obsignatur Ecclesiam nimirum ingredientibus, & sua Christo nomina solenni hoc ritu dantibus. Ita obuertitur contra te argumentum uum. Nisi enim Dei gratiam essent consequuti fidelium liberi, qui sese illorum patrem Deus testaretur? Præcedit Dei gratia, accedit Baptismus illius gratiæ obsignatio. Sicuti diploma & sigillum Regium Regis beneficium sequuntur & confirmant.

HAYVS.

Explica nobis interim qua ratione Christianorum infantes Sancti nascantur, si non antè peccatum originis deleatur quàm Baptismum susciperint. Pag. 160.

SERRANVS.

De baptismo paruul. lib. 1. cap. 23. & Decret part. 3. De consecr. dist. 4. C. Per baptismum. De consecrat. dist. 4. C. non ex quo.

Explicaui iam suo loco quomodò dicantur Sancti. Quomodo autem peccatum originis deleatur in pueris infantibus docet Augustinus, *Per baptismum Christi id agitur, vt caro peccati euacuetur: nõ autem sic euacuatur vt in carne concupiscentia innata non sit, sed ne obsit. nam si post baptismum ad ætatem naturalem perueniunt, ibi habent cum qua pugnent, eámque adiuuante Domino superent, si non gratiam in vacuum susceperint.* Et, *In baptismo quamuis fiat plena remissio peccatorum, nondum tamen plena est nouitas & perfecta mutatio: quia adhuc remanet corruptio non solum in corpore, sed etiam in animo*

animo, qui est homo interior: in quo si perfecta esset nouitas, non diceret Apostolus quod de die in diem renouatur.

QVARTVM ARGVMENTVM,
Ab exemplo Apostolorum.

HAYVS.

Hoc quidem ab Apostolis factitatum nos ingenuè profitemur: tuum verò esse contendimus, Infantum baptismum expresso & scripto Dei verbo præceptum demonstrare, quo melius Anabaptistarum furorem coercere possis. Pag. 160.

SERRANVS.

Exemplum & doctrina Apostolorum identicè dicuntur, & vtrunque Scriptura complectitur. illud enim scriptum est quod & docuerunt & fecerunt in Ecclesiis Apostoli. Neque te tuo ore cõuinci, Iesuita, sentis?

HAYVS.

Saltem non refutarunt: neque tantam fuisse argumentorum vestrorum vim, quantam tu prædicas, nobis antè persuadebis, quàm Anabaptistarum fauores à vobis refutatos intelligamus: Disce à Dialecticis, quid inter Potuerunt refutare, & refutarunt, *interest.* Pag. 160.

SERRANVS.

Sunt verba & voces, Hay, te perbellè digna. Qua enim fronte Anabaptistarum causam susci- Nugæ Iesuiticæ.
pis, nisi vt eruditum lectorem doceas ex Acade-

mica ista disquisitione tua, te Anabaptistis impensiùs fauere? Non poterat aliud omnium religionum periclitator. Nam de argumentis aduersus Anabaptistas nostris Hayus μαξέλλω iudicare potest? Discat ille potius à pueris quídnam valeat hoc dicendi genus, *Potuerunt refutare, & refutarunt.* Respondebit tyro Iesuitæ supercilium aspectans, se legisse apud bonum poëtam,

——*Pallásne exurere classem*
Argiuûm, atque ipsos potuit submergere ponto? &
Si potuit manes arcessere coniugis Orpheus:

sic verò didicisse à præceptoribus, *Potuit exurere & submergere*, recte exponi, exussit & submersit: &, *potuit arcessere*, reipsa arcessiuit. Quídni igitur *Potuerunt refutare*, commodè dicetur, pro Potenter & efficaciter refutarunt? Pudet me sanè tui in his gerris importunè triumphantis, Hay, neque te pudet inanitatis tuæ.

HAYVS.

Orationis tuæ sententiam ex Caluini scriptis petere oportet. Pag. 161.

SERRANVS.

Caluini sentétiam ego fideliter perstrinxeram. Quorsum ergo tuæ tricæ in re per se plana? neque enim si tu cæcus es, Sol est obscurus. Hanc tuam solertiam lector eruditus videt & ridet.

HAYVS.

Verùm quum nos omnibus in rebus, Ecclesiæ Catholicæ autoritatem sartam tectam esse velimus, nullo negotio respondemus, Apostolos multa fecisse

fecisse quæ in Scripturis sacris non leguntur, in Ecclesia tamẽ diuino beneficio, per Traditionem non scriptam diligenter retinentur. Pag. 161

SERRANVS.

At ego, quum hanc rem hæc disputatio vnicè pertractarit, ne more tuo in conclusione nouum primordium arcessam, cordati Lectoris iudicium appello, vt me etiam tacente pronuntiet, Ecclesiæne Catholicæ autoritatem sartam tectam esse velitis, qui illius autoritatem Pontificis iugo subditis & mancipatis. Euge verò res ad triarios deuenit. Apostolorum doctrinam scriptis commendatam vobis aduersari fatemini: ad non-scripta quædam illorum mysteria sic nos amandatis, vt eam non Apostolorum doctrina ædificari, sed Apostolorum doctrinam in illius esse manu & potestate contendatis. Hoc nimirum est Catholicæ Ecclesię autoritatem sartam tectámque esse velle. Non erit igitur Christi mandatum idoneum, *Ite baptizate*, Hayo autore: neque credendum erit Lucæ qui refert Apostolos totas familias baptizasse. Hæc videlicet Apostolicorum scriptorum peccata Ecclesiæ Catholicæ autoritate opus habebant vt explerentur. Quicquid tamen sit, Hay, è Christi oraculo, è Pauli verbis, è veteris Ecclesiæ institutis, è Circumcisionis analogia, ex Apostolorũ denique exemplo, euinco Pædobaptismum, vt non opus habeat Verbi non-scripti adiumentis. Quomodo autem ex eadem Scriptura perpetua Deiparæ virginitas probetur, porrò videndũ est.

PERPETVAM DEIPARÆ *virginis virginitatem Scripturæ testimoniis comprobari.*

HAYVS.

Fidei Christianæ dogma, est tibi Caluini ministro res perexigua. Quid ergo magnum esse iudicabis? Beza (quem tu magnum Theologum nuncupas) in fidei articulis in conuentu Pistaco propositis, perpetuam Dei genitricis virginitatem nunc erauit: quam postea, quum certo Scripturæ testimonio confirmare non posset, ex articulorum numero reiecit. imo contra Brentium differens, plane negauit, contráque dilucida quæ extare concedis in Prophetarum & Apostolorum scriptis testimonia, in partu Virginitatis iacturam Dei matrem fecisse, impurus Poeta ἀσεβέστατος contendit. Suscipe si audes, impietatis patrocinium, vt Bezæ magni Theologi nomine à te merito insignitum nobis confirmes. Pag. 161. 162.

SERRANVS.

Theodorus Beza meo patrocinio minimè indiget: quum me tamen dignum esse existimasti quem cum illo eiusdem accusationis inuidia inuolueres, de calumnia primùm dicam aduersus illum & me nunc à te conflata: deinde, de tua tuorúmque crudelitate expostulabo: vt ex rebus ipsis cordatus Lector peruideat, vos eódem præceptore & calumniam & crudelitatem didicisse.

Impudentissima calumnia Bezæ obiecta ab Hayo.

DE SANCTÆ Virginis Mariæ virginitate quidnam Beza sentiat, hæc ipsissima illius verba testantur, Christianæ Confessionis capite tertio, articulo Vigesimo secundo:

" Itaque Iesus Christus verus Deus & verus homo (id est verè humana anima & humano corpore constans ex virginis Mariæ filiæ Dauidis substantia, idque virtute Spiritus sancti compositio) verè conceptus est & natus ex ea ipsa virgine, VIRGINE, inquam, & ANTE & POST PARTVM: eáque omnia propter salutem nostram impleri oportuit. Hæc Beza δογματικῶς. Acta autem Possiacena Sycophantam nostrum arguunt summæ temeritatis & virulentiæ. In Brentiana autem illa quam affert, disputatione hæc ipsa verba extant.

" Rectè igitur Vetustas Mariam vocauit θεοτόκον, id est Deiparam, aduersus Nestorium. Et, Quid Brentio videtur concepisse Maria? An carnẽ duntaxat? Atqui longè aliter Ioannes qui dicit τὸν λόγον qui erat in principio Deus apud Deũ, factum esse carnem. Concepit ergo Deum hominem. id est non hominem in quem effuderit Diuinitas omnes suas proprietates (nam tunc quoque non esset Deus natura, sed donorũ participatione: quod prorsus est Nestorianum simul & Eutychianũ) sed qui cum Sermo ὁ λόγος semetipsum hypostaticè vniuit. alioqui non fuit θεοτόκος Maria. Et ibidem, An verò mirabilius est virum è terra esse cõditum, fœminam autem è viri costa, quàm Deus esse in carne manifestatum, quum in Virgine conciperetur, & ex eádem nasceretur qui vna ex duabus naturis constante persona, & Deus simul & homo est? Brentius igitur primi hominis è terra creationem in animam viuentem admirabitur quantùm volet, (est enim in hoc etiam opere admirabilis Dominus) sed secundi Hominis è cœlo in spiritum viuificãtem genituram (id est, Deum in carne manifestatum) cum Paulo exclamamus, Magnum illud esse pietatis mysterium. Siccine igitur Beza planè negat Deiparæ virginitatem, cuius in partu fecerit iacturam? De fide & fronte Hayi præstò adsunt argumenta.

Eadē calūnia cōtra me eadē fide conflata.

DE ME autem quid dicam? Meum quoque condicem esse præ manibus qui summæ præuaricationis reum peraget Iesuitam. Equidem veteris & orthodoxæ Ecclesiæ de perpetua Deiparæ virginitate sententiam me amplecti testatus, dixi perexiguum id esse quod Iesuitæ statuunt veluti fundamentum salutis nostræ in sacrosancto Incarnationis mysterio, virginem Mariam videlicet perpetuum virginitatis votum vouisse Deo, postquam Iesum Christum virgo peperisset. Me quidem non negare illam toto vitæ suæ curriculo virginitatem suam conseruasse: in eo tamen non esse positam fidei nostræ summam: sed in augusto & planè diuino mysterio, Ecce virgo pariet: quod quum luculento Scripturæ testimonio eluceſcat, nihil esse causæ cur clamitent Iesuitæ nos cogi repudiare Christianum illud dogma, nisi ad Verbi non-scripti arcana Ecclesiæque autoritatem confugiamus. Christianæ igitur fidei articulum fundamentalē & primarium ab accessorio esse distinguendum: sicuti fecit Ecclesia in Symbolis. quum enim in omnibus diligenter mentionē fecerit de partu Virginis Mariæ, eam tamen post illum partum conseruasse perpetuam virginitatem non præscribit vt credamus: non quia non sit verum, sed quia voluit nostram fidem præcipuis rebus immanere. Contrà Iesuitæ & cæteri superstitiosi dere primaria supinè loquuntur, in accessoria toti versantur, id est ἐν παρέργῳ faciunt ἔργον. Prophetæ prædicit Christum e virgine nasciturum. Euangelistæ e Virgine natum dilucide testantur. Cur igitur in Virginis Mariæ virginitate probanda Scripturæ autoritatem desideremus, quæ sine vlla ambiguitate in Scriptura sonat?

Addebam aliquid amplius. Ex eadem quoque Scriptura colligi posse, Virginem Mariam, postquam

quam Iesum peperisset, virginitatem illam suam Filij Dei puerperio sacram reuerenter conseruasse, ad vltimum vsque vitæ suæ spiritum. id enim ad mysterij huius reuerentiam pertinere. Probationes autem e Scriptura petitas adhibueram, vt plena esset mea responsio, Perpetuam Deiparæ virginitatem Scripturæ testimoniis solide cōprobari, vt nulla sit Iesuitarum exceptio, de Verbi scripti imbecillitate nisi Ecclesiæ autoritate sufciatur. Quid hîc Iesuita?

HAYVS.

Iuliani Apostatæ impiissimam vocem audire mihi videor. quid enim infensissimo Christianæ religionis hosti detestabilius in mentem venire potuit, quàm quod à te modò dictum est, vt thalamus ille Christi Seruatoris nostri purissimus, alio semine polluueretur? Pag. 162.

SERRANVS.

Quid ais? Matrisne thalamus fuit filij thalamus? Dementes sunt figuræ Iesuitarum, Redi ad meum librum, vt ad mentem redeas tuam. Hoc ego non dixeram. Dixeram huius mysterij caput non in eo esse vt credamus, Virginem Mariam natam Christo virginitatem suam conseruasse: sed in eo reuera esse, vt credam Christum Filium Dei natum esse è Maria virgine. Calumnia ergo cur enim verborum meorum partem decerpis vt totam sententiam peruertas. Detestabilis est hæc tua procacitas, téque Iesuita, id est Christiani & nominis & dogmatis hosti iniquissimo perdigna. Te igitur infelicissimum Apostatam infelicissimi Apostatæ Iuliani proba infamiæque prolixè docent.

Gerræ Iesuiticæ.

HAYVS.

Nihilne incõmodi fuisset, si perpetuæ virginitatis votũ quod Deo nuncupauerat ἀ διὰ ἀειπαρθένου violasset? Apage istud Mahometi probrum, Beatissimæ Virgini à Caluini Ministro obiectũ, & illi virgini qua χ̄ς τλω ἐξοχὴν, diuinitus Vates Isaias non cõmuni nomine בתולה *sed* העלמה *nominauit: quippe quæ sicut reliquis omnibus aliis virginibus nomen excellentius sortita est, sic etiã præ omnibus aliis Virginibus, Virginitatis studiũ toto vitæ suæ tempore amplexa est.* Ibidem.

SERRANVS.

Sanctam Deiparam Christi seruatoris matrem credo fuisse ἀειπαρθένον, id est & virginem ante partum & post partum permansisse virginem. Nõ tamen vel Prophetæ vel Euangelistæ testimonio probaueris illam votum virginitatis perpetuum nuncupasse Deo. Esaias diserte testatur illam virginem parituram, ideóque עלמה vocat κατ' ἐξοχὴν, non quòd votũ virginitatis perpetuum nũcupatura esset Deo, sed quòd virgo paritura esset. hæc enim sunt aurea vaticinij verba, *Ecce virgo pariet.* Hoc ipsum oraculum suo tempore impletum fuisse commemorant Euangelistæ. De voto illo virginitatis perpetuo merum apud illos silentiũ: imo luculenter testantur, Sanctam virginem à Ioseph domum fuisse assumptam, easdémque non modò ædes cum marito incoluisse, sed & Christũ infantem accurate cũ illo educasse: & ea quidem mariti illius sui reuerentia, vt illum Christi patrẽ appellet, de communi id quidem hominum sententia, quum reuera Christi pater non esset Ioseph[us,]

Perpetuã Deiparæ virginitatẽ quomodò agnoscamus.

phus, sic tamen ostendens se à matrimonio minime abhorruisse, vt somniant homines superstitiosi, qui perpetuum quoddam virginitatis votum ei affingunt.

HAYVS.

Caluini porrò præceptoris tui doctrinæ repugnas, qui sponsalia tantũ fuisse inter sanctissima Virginẽ, & Ioſephum facta contendit. Pag. 162.

SERRANVS.

Caluinus præceptor meus verba illa Matt. μνηστευθείσης τῆς μητρὸς Μαρίας τῷ Ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, id est, Quum mater ipsius Maria desponsa esset Ioseph, priusquàm ipsi conueniissent, de sponsalibus rectè est interpretatus: quorum tempus diserte notatur & distinguitur à tempore matrimonij. Nam Ioseph edicit Angelus vt Mariam vxorem suam secum assumeret: & Matthæus diserte ait Ioſephum feciſſe vt ſibi imperarat Angelus Domini, id est accepisse vxorem suam: non eam tamen cognouisse. Hoc quoque nos credimus: at vbinam Iesuiticum est idolum de perpetuo virginitatis voto, quasi Maria solitariam vitam ab marito traduxisset?

Spõsalia à matrimonio distincta.

Matt. 1.

HAYVS.

Responde præterea qua fronte sapientissimi viri D. Hieronymi prudentia desideres? Hinc sanè constat verũ esse Crassi ἀγελάστου, *Similes habent labra lactucas. Hæresiarcha tuo iudicio non est malus? neque indoctus tibi est Heluidius? Vtri potius habenda fides, tibine an Hieronymo, qui illũ hominẽ rusticanum vocat, & vix primis quoque im*

butum literis fuisse ait. Pag. 163.

SERRANVS.

Ea plane mente qua Augustinus vir optimus & modestissimus in Hieronymo nõ prudẽtiam modò, sed etiam mansuetudinem modestiámque desiderauit. neque enim nævis suis caruit Hieronymus. vir alioqui & doctissimus & sanctissimus. Illum certe in fratris suos vehementiùs aliquando efferuescere, testes sunt eæ literæ quas ad Augustinum dedit, iracundiori felle oblitæ nulla de causa. Quàm verò acriter Ruffinum, Vigilantium, Iouinianum insectatur, expensis æqua lance tãtæ acerbitatis mentis & causis: nemo est sobrie eruditus qui non videat summum alioqui virum & de Ecclesia optime meritum vehementioris acerbioríque naturæ impetu quodam, Christianę modestiæ metas aliquando transilire. Patrum pudenda retegi neque animus est, neque id pudor patitur meus. Hieronymum variæ eruditionis œconomum noui: at fuit homo, summóque cum iudicio legendus. id est (vt inquit Augustinus ipsum alloquens) *non ita sunt legendi ipsius libri tanquam Prophetarum & Apostolorum.* Absit hoc à pia humilitate & veraci de semetipso cogitatione. Tibi verò, prudentissime Antiquator, in Patrum nævis defendendis melius tibi quadraret prouerbium, *Sed habeus aquilam:* nisi tibi Onocrotalo tuum illud prouerbium paucis immutatis melius quadraret, Similes habent labra carduos. Verum de re.

Nimia Hieronymi excandescentia non probata Augustino.

Caninam eloquentiam Heluidio obiicit Hieronymus, & rerum imperitiam. Idcircóne Heluidius erat huiusmodi ob irati Hieronymi liberiores voces? Nimium virginitatis studium tunc inualescebat ad matrimonij opprobrium, quod sensim

sim obrepsit Sathanæ dolis, vt e matrimonij interdicto degeneris Romæ doctrina, Diabolorum doctrina sine controuersia censeretur. Eò tum videlicet iaciebatur fundamentum iniquitatis. Hũc fuisse in bonis alioqui viris non laudabilem zelum etiamsi neget Iesuita, non idcirco tamen falsum dixerit Apostolus, qui Diabolorum doctrinam extremis temporibus nascituram hac nota insigniuit, quòd matrimonij interdictum sit constituta: neque vel Hieronymus vel Patrum quisquam piorum hos de virginitatis laudibus excessus studiũ rectè potuit insectari. Omnino ex ipsa Hieronymi aduersus Heluidium disputatione apparet, Heluidij consilium fuisse ostendere, Nihil esse causæ cur Mariæ Virginis exemplo virginitatis vota nuncuparentur, matrimonium verò contemneretur. Hac de causa Hieronymus, qui de cõparatione virginitatis & nuptiarum esset dicturus, obsecrat lectores, ne se putent nuptiis detraxisse in virginitatis laude. Epiphanius certè hæresin Antidicomarianitarum commemorans, non meminit Heluidij. quod hauddubiè feciſſet, quũ eo penè ipso tempore Hieronymiana scripta per omnes Ecclesias celebrarentur. E Hieronymo quoque constat Heluidium retinuisse orthodoxam doctrinam Ecclesiæ de partu Virginis secundum Scripturas. Quídnam igitur opus erat tempore excandescere Hieronymum in lacerando Heluidio? Rectè quidem eum reprehendit & Scripturæ testimoniis abutentem, & pium Incarnationis πόθεσμα non satis reuerenter definientem: sed neque fuit articulus fundamentalis fidei è Scriptura & Symbolis definitus, neque idcirco ab Ecclesia exterminandus tanquam piacularis homo quicunque locos aliquot Scripturæ non rectè aut intellexerit aut accommodauerit, seruata

Hieronymus in Heluidio reprehendẽdo modũ excessit.

tamen fidei analogia: quam in hoc mysterio Heluidium seruasse cõstat ex ipsius Hieronymi etiam indignabundi verbis. Conquerebatur Heluidius ita peruagari admirationem quandam virginitatis vt marrimonij contemptus inde nasceretur, superstitionisque semen passim iaceretur: & ad has intemperies Sanctæ Virginis exemplum vsurparetur, quasi illa matrimonio neglecto perpetuæ virginitatis votum nuncupasset, cœnobiúmque consecrasset. Hę sunt causæ quę me impulerant vt dicerem in priori libello meo, nos Hieronymi studium aduersus Heluidium probare, prudentiam desiderare.

Superstitiosus Mariæ cultus

Addo etiam aliquid amplius. Mihi quidem videri consultiùs opportuniúsque Hieronymum facturum, si seriò prouidisset ne immodicis his in Sanctam Virginem laudibus imperiti homines ad importunam adorationem abuterentur: sicuti euenisse refert Epiphanius, qui totum illud superstitiosum colendæ Mariæ studium *Diabolicum conatum, ludibrium, anicularum deliramentum, fraudem ex Demonum motu, impostaram è Colubro rufo natam* diserte appellat. Nefas esse imaginẽ Mariæ statui, Mariũ adorari. Illã quidẽ propter mysterij dispensationem quã digna facta est, maximè honorandam at non adorandã. Quidnam autem vocat adorare Mariã? Quòd imagines ei collocarentur, quòd collyris siue placenta ei offerretur, quòd AVEMARIA ei diceretur, Nunc verò quidnam dicturus esset orthodoxus Pater, si ingentes imaginum aceruos Mariæ passim collocatos, non collyridem siue placentã tãtùm ei offerri, sed cœlestis Regni summã cũ hoc versiculo ei deferri, ROGA PATREM, IVBE NATVM IVRE MATRIS IMPERA: & in domi nica precatione Angeli salutationem non salutandæ sed inuocandæ Mariæ causa iniectam esse videret.

lib. 4. cõtra hæres. tom. 2. cap. 79. contra Collyridianos.

Hæc nimirũ Hyperduliæ cõmenta digna erãt aduersus quę seruorum Dei zelus inflammarètur. Hactenus igitur in Hieronymo prudentiam desiderabam: non tamen inde conficies, Opus fuisse verbo non-scripto ad Mariæ virginitatem probandam, quum è Scripto abundè constet.

HAYVS.

Stupidus ergo fuit D. Hieronymus, qui ex scripto Verbo perspicuè illam non collegerit. Demens plane Beza, qui contra scriptum illud tuum Verbum, corruptam fuisse Dei Matris virginitatem se probasse existimaut. Tibi soli est perspicuum, quod hactenus mortales omnes latuit. Pag. 163.

SERRANVS.

Certè Hieronymus in tota hac aduersus Heluidium disputatione totus est in Scripturarum interpretatione. In primordio se ex Scripturis loquuturum præfatur: vbique autem Heluidium reprehendit quòd Scriptura abutatur, & Scripturæ sanctæ idioma non intelligat: & , *Impertissime*, inquit, *hominum ista non legeras, & toto Scripturarum pelago derelicto, ad iniuriam Virginis tuam rabiem contulisti.* In ipsa autem disputationis clausula, probationum suarum rationem colligens, ad Scripturam Heluidium reuocat: *Sed vt hæc quæ Scripta sunt* (inquit) *non negamus, ita ea quæ non sunt scripta, renimus. Natum Deum esse de virgine credimus, quia legimus.* Mariam nupsisse post partum non credimus, quia non legimus. Hoccine est, Hay, non agere è Scriptura? Scripturam in primordio, in medio, in fine sonare apud Hieronymum audis: & stupidum idcirco Hieronymum fuisse credis, quòd perso-

Perpetuã Mariæ virginitatẽ è Scriptura probat Hieronymus. Aduersus Heluidiũ.

nantem veritatem non audis? At tu omnium Sophistarum sapientissimus es, qui in crassa aduersus Bezam calumnia iam deprehensus, eandem putidè nunc reponis. Mihi soli nõ est perspicuum quod omnes oculati peruident: at tibi ignotum est soli, te esse Hayum, id est à ratione & sensu ipso communi planè auium.

HAYVS.

Quônam argumento Heluidium conuinces, qui negat idem tuum dicendi genus? Vnico verbo tua perspicuitas corruit, & in summam conuersa est obscuritatem. Nos ex traditione de perpetua B. Mariæ virginitate, optimè probamus verba illa Matthæi, Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, *nihil contra eiusdem ἀειπαρθενίαν facere. Et quemadmodum tu dicis ex verbis Domini* Ecce sum vobiscum &c. *colligi non posse Christum non esse futurum post consummationem seculi, ita dicet aliquis, ex verbis illis* Non cognoscebat, *colligi non posse τὸν ἀγίαν πάντοκον* post partum, *Virginitatis suæ detrimentum cepisse, & præterea nihil.* Pag. 164.

SERRANVS.

Argumentũ Hieronymi è Scriptura quomodo cõfirmandum.

Eo ipso planè quo ostendebam modò Hieronymum conuincisse Heluidium: QVIA NON LEGIMVS Mariam post Filij Dei partum cognouisse virum, & quum hac de re siluerit Scriptura, nõ vult de re incomperta nos loqui: sed his de rebus quæ nobis sunt incognitæ, ex his rebus quæ nobis sunt per Scripturam cognitæ, facere iudicium. est enim perpetuus veritatis consensus & in principiis suis & in principiorũ applicatione: quemadmodum suo loco docuimus. E Scriptura constat, natum esse Filium Dei è sancta virgine. Consentaneum est igitur credere, sacrum illud corpus augusto Incarnationis mysterio dedicatum, nullius hominis semẽ sensisse: ac proinde perpetuam virginitatem S. Deiparæ post partum omni vitæ suæ curriculo constitisse. E datis principiis illud necessariò consequitur. Nimirum igitur siccus es Logicus qui Scripturæ doctrinam tam angustis terminis constringis, vt è principiis suis consentaneas conclusiones non possit propagare. Sed quũ è Logices tuæ ærario NIHIL nobis opponas, audiamus te ex illa dissentem, hac tamen lege vt è non-soluti actione post tecum agam, & de tua illa quam affers, Ecclesiæ fideiussione, nequis Scripturam ad soluendũ idoneam nõ esse arbitretur.

HAYVS.

Instituenda tibi erit hunc in modum ratiocinatio: Ex verbis Matthei non colligimus Dei genitricis virginitatem fuisse imminutam. ergo credendum est eandem Dei genitricem, virginitatem suam conseruasse. *Si tibi non placet hic ratiocinandi modus, doce qua in re, positis tuis principiis, à me sit peccatum.* Pag. 164.

SERRANVS.

Variè à te peccatum esse sic doceo.

Primùm, quia vel temerariè vel veteratoriè id in argumento prætermittis quòd in argumento primarium est, Perpetuũ videlicet principiorum & consequutionis in veritate consensum, vt sint veritatis omnia constanter vera & consentanea.

id est,(vt loquitur Logica nostra) συμπλοκὴν ἐξ ἀναλύτων ὁμολογίαν. Quum enim sine vlla controuersia sit verum è Scriptura,Deum manifestatum esse in carne, id est, Filium Dei è Virgine natum esse secundum prophetias: iisdem quoque principiis consequens est vt credamus Virginem illam Deiparam nunquam fuisse mixtam viro: atque adeò Ioseph um vitæ socium, sacræque virginitatis custodem reuera, non coniugem extitisse. Quum igitur indubitatum sit è disertis Scripturæ testimoniis de Virginis partu mysterium, quidni etiam eam doctrinam quæ ex illo mysterio ἀναλόγως & conuenienter propagatur, credamus ad veritatem pertinere? Præuaricaris,Hay,qui res naturæ communitate & quasi cognatione coniunctas, atque copulatas discerpis: & veritatis scaturigine derelicta ad mendacij lacunas conuolas. Est enim verum, nobis non tantùm assentientibus sed maximè affirmantibus, Sanctam virginem Mariam Christi Seruatoris nostri matrem,constanter conseruasse augustam omnibúsque modis reuerendam virginitatem suam edito filio suo vnigenito: at importunissimæ est vesaniæ,existimare,veræ rei probationem in Veritatis autographo desiderari, vt in hominum cerebro inueniatur. Præterea non vides te dicere repugnantia? Ais vos probare perpetuam B.Mariæ virginitatem è traditione Apostolica,& tamen id negas quod nos affirmamus, È Scriptura illam probari posse. Ecquæ tandem sunt ista insomnia,Probari è Scriptura,& nõ probari è Scriptura? Sunt hæc ἀντιδιαπαῤῥησις contraria & disparata. Ecquid enim est Apostolica traditio, nisi Scriptura, vt sæpe diximus? Vel enim Traditio illa,est contraria Scripturæ,vel eádem. Si contraria, blasphemas: si eadem, nugaris.

Secundò,in eo grauissimè peccas quòd solo silentio

lentio constituas verarũ rerum ratiocinationem. Ecquis hoc argumentandi genus ferat vel in Republ. vel in Academia? Non negauit ille mihi se debere centum . Ergo ex illo silentio mihi debet centum. Vel,Aristoteles non negauit Chymicæ artibus aurichalcum vel argentum in aurum commutari. Probat igitur artis Chymicæ institutа. Idem est planè consequutionis illius tuæ μηχανήματα, quod mihi insonti affingis. *Non negas*,ais,*Scriptura Mariam fuisse virginem post editum Christum. Ergo perpetuam virginitatem Maria conseruauit è Scripturæ testimonio.* Vera quidem est complexio: at probatio plane est importuna. Sicuti enim è silentio neq; affirmatio neque negatio colligi potest, ita è negatione affirmatio non potest. Mera autem sine ratione negatio,pura putáque nugatio est. Longè aliter(ne nescias,Hay) didicimus in Ecclesia sancti istius Theorematis ex Incarnationis mysterio quàti ratiocinationem,ex legibus nostræ Logices, in hunc modum videlicet colligere:

« QVOD vel fundamento veræ doctrinæ superstructum, vel è vera doctrina propagatum est,peræquè credi debet ac ipsa vera & fundamentalis doctrina.

« ATQVI è doctrina de partu Virginis Deiparæ consequens est, vt illa quæ Filium Dei Virgo concepit & peperit,virgo permanserit post partum, suámque illam virginitatem tota vita sua illibatam conseruarit: ne corpus sacro Filij Dei semini dedicatum, humano semine pollueretur. Id autem luculenter constat è Scriptura.

« ERGO ex eádem Scriptura constat, Sanctam Deiparam quæ virgo peperit,Virginem post partum remansisse: ac proinde

« prolixè nugantur Iesuitæ, qui perpetuam
« B. Mariæ virginitatem è Scriptura probari
« non posse contendunt.

Maior è superiori doctrina elucet: Minorem omnes peræquè amplectimur. Duobus igitur datis cur negares tertium τὸ ἐξ ἀνάγκης ex illis nascens? Quodlibet verum ex vera sua ratione verum est pag. 27. At quum opponeretur Scripturæ Scriptura, consentaneum erat vt ostenderem id perperam fieri è præpostera verborum expositione. Tu verò quidnam ad hoc excipis, magne Theologe?

HAYVS.

Perspicua sanè dogmatis fidei probatio, Vsque interdum refertur ad tempus præcedens, vt de sequenti non affirmetur contrarium. *Et interdum imò sæpissimè in Scripturis aliter accipitur vox*, VSQVE *siue* DONEC, *atque locis à te citatis &c. Lege Scripturas, atque ex Ecclesiæ interpretatione, earum veram & germanam intelligentiam disce. Et quia tuus Beza rem perspicuam obscurauit, adiiciam argumenti illius Heluidii solutionem, quam post Hieronymum D. Thomas attulit. Quis autem sit hic doctorũ consensus, qui Bezam Theologũ appellat, nominare non poteris, & si me errare existimas, eripe mihi tua diligentia hunc errorem. Beza non potuisti aucupari gratiam, qui Caluini manes planè contemneres, quũ vt illius somnia probares, huius doctrinam repudias. Ascribã explicationem verborũ Matthæi ex Caluini Harmonia. Sultus igitur es, Minister, stultus & tuus ille magnus Theologus Beza, quum ex*

ex verbis Euangelistæ colligatis quid post natum Christum Virgini contigerit. Pag. 165.

SERRANVS.

Tu verò omnium Sycophantarum sapientissimus es, qui Andabatarum more (vt Hieronymi eódem in loco Heluidium increpantis vtar verbis) gladiũ in tenebris ventilas, & linguæ sonum ad confodienda corporis tantùm tui membra concutis. Ita neque Bezam neque me his tuis gladiatoriis ictibus percutis, sed hæc tua verba tibi soli sunt verba.

Vis ex Ecclesiæ interpretatione veram germanámque Scripturæ intelligentiam disci. Epiphanius & Augustinus non fuerunt homines Ecclesiæ? Atqui vterque docuit hanc esse veram intelligendæ & exponendæ Scripturæ regulam, vt nativa verborum significatio expendatur, quum verba sint rerum notæ. Distingui igitur voces ὁμώνυμα siue πολύσημα primùm omnium debent, quam de rei sententia agitur.

Epiph. li. 2. contra hæres. August. lib. 2. cap 10. de doctrina Christiana.

Duplicem aduerbij illius DONEC siue VSQVE notionem Hieronymus distinxerat quod sæpe certum tempus significat, sæpe infinitũ. Vtra sit huic loco propria, diiudicandum erat ex ipsius loci circumstantia, quum vtraque conuenire non possit. Priore Heluidius abutebatur, posteriore, Hayus, abuteris. sic enim Heluidius illa Matthæi verba exponebat, vt diceret certum tempus significari, quo Iosephus non cognouisset Mariam, nati videlicet Christi tempus: ex eo autem tempore eam cognouisse vt mariti vxores solent. Hoc verò importunissimum est, & ex ipsius quidem vocabuli vi, quod infinitum tempus sæpe designat. At tu dũ negas contra Hieronymi sententiam infinitum il-

Explicatur Matthæi locus *Non cognouit eã donec peperisset filiũ primogenitũ.* Significatio vocis VSQVE.

lud tempus significari, peruertis natiuam huius vocis significationemquæ huic loco propriè accommodatur, ſicuti ſex exemplis docet Hieronymus, quę nõ pigebit iudicare. *Primum eſt.* Ego ſum, ego ſum, & donec ſeneſcatis ego ſum. Nunquid poſtquam illi ſenuerint, Deus eſſe deſiſtet? *Secundum.* Ecce ego ſum vobiſcum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Num poſt conſummationem ſeculi Dominus à ſuis abſcedet? *Tertium.* Oportet Chriſtum regnare, donec ponat omnes inimicos ſub pedibus ſuis. Nunquid tandiu regnaturus eſt Dominus, donec incipiant eſſe inimici ſub pedibus ſuis: & poſtquam illi ſub pedibus fuerint, regnare deſiſtet? *Quartum.* Oculi noſtri ad Dominũ, donec miſereatur noſtri. Num Propheta poſt impetratam miſericordiam oculos torquebit ad terram? *Quintum.* Perdidit Iacob Deos alienos vſque in hodiernum diem. Num poſt illum diem idola ab Iacobo abſcondita, fuerunt reperta. *Sextum.* Nemo ſcit ſepulcrum Moſis vſque in diem iſtum. Num ſepulcrum Moſis poſteris ſeculis repertum eſt? Addit denique innumerabilia huiuſmodi exempla in Scriptura reperiri, in quibus DONEC particula infinitum tempus notet. At aliam quoque eſſe illius notionem, quum videlicet certum tempus deſignatur, quo completo fiat id quod vſque ad illud tẽpus quod præſcriptum eſt, non fiebat, vt Heluidiana deſcriptione vtar. Hæc ſignificatio quadrat locis à te citatis, Hay: his autem quæ modò Hieronymus commemorabat, non item. De controuerſo autem Matthæi loco audi quidnam ille pronuntiet: *His verbis Euangeliſtam id indicaſſe de quo ſcandalum poterat moueri, Mariam non fuiſſe cognitam à viro vſque ad partum, à qua tunc ſe abſtinuit, quum adhuc de viſione poterat fluctuare.* Iudicandum igitur fuit hac in re ſitum eſſe

eſſe myſterium, Quòd virgo peperiſſet: at ex illis verbis minimè colligetur Mariam deſiiſſe eſſe virginem, non magis quàm è verbis ſupra commemoratis vel Deum deſinere eſſe Deum, vel Chriſtum non eſſe nobiſcum. eſt enim conſentaneum, ſacrum illud corpus ab humanæ conſuetudinis cõſortio fuiſſe liberum, vt totum eſſet Deo ſacrum. Itaque vide, Hay, quò te abripiat phanatica contradicendi libido. Quum perſpicuum ſit duplicem eſſe notionem vſúmque in Scriptura vocis DONEC vel VSQVE, omnino efficitur ex regula πολυσήμων ſiue multiplicium vocabulorum vtrãque vni eidémque loco ſignificationem quadrare non poſſe, quum ſint contrariæ. vna enim certum ſiue finitum, altera incertum infinitúmve tempus ſignificat. Sicuti igitur in his enuntiationibus, *Canis latrat*, *Canis ardet*, *Canis ad vomitum redit*, πολυσήμων ſiue multiplicis vocis ſignificatio diſtinguenda eſt: ita & in illis locis in quibus vocabulum *Donec* ſiue *Vſque*, quod πολύσημον ſiue multiplex eſt, vſurpatur, videndum eſt ecque notio loci circumſtantiæ conueniat. non enim ambæ poſſunt eidem conuenire. In iis igitur quos citaſti locis, certum tempus planè deſignat. *In ſudore vultus tui veſcéris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es.* tandiu enim laboramus in hac vita, donec moriamur. mors laborum noſtrorũ meta eſt & terminus. Rebecca autem camelis tandiu hauſit aquam, donec cuncti biberint, & ſitim bibendo expleuerint. Non ablatum eſt ſceptrum de Iuda, neque dux de fœmore eius, donec Silo venerit, at vbi Chriſtus venit, ecquis Iudææ regnum exſpectarit. ſtato enim tempore venturus erat Chriſtus, & politiam Iudææ ablaturus, vt Catholicũ eſſet ipſius in Catholica Eccleſia regnum. Hæc ita ſunt perſpicua vt puderet me hæc oſten-

dere, nisi cum Hayo mihi esset res, id est cum importunissimo aduersario qui ex rebus nihili triũphum fabricatur. At in loco controuerso, Non cognoscebat Mariam donec peperit filium suum, infinitum tempus significari ecquis non videt? Testatur enim Euangelista Ioseph um piè abstinuisse ab vxore, antequàm Christum ipsa peperisset. Ecquis verò non videt planè consentaneum credere, sanctissimum virum miraculi ab Angelo prænuntiati euentu permotum à sacro illo corpore abstinuisse, quod Seruatoris sui domicilium fuisse viderat: ac proinde vocem DONEC ab Euangelista non sic fuisse adhibitam, vt doceret tandiu Ioseph um non consueuisse cum vxore donec Filium peperisset, quasi ex eo tempore temperantiæ illius suæ vincula ruperit: sed vt nobis potius cogitandum relinqueret, optimum virum temperantiam illam suam cum vxore sartam tectámque conseruasse, quum eam eo tùm sanctè tenuerit quando acriores esse solent amoris impetus in primordiis nimirum nuptiarum. Itaque infinitum tempus significari rectè dixit Hieronymus ex aliorum locorum collatione. Tibíne igitur, Hay, stultus est merito suo Hieronymus, à quo hanc interpretationem Beza est mutuatus, aut tu non tandem senties lymphaticam illam vertiginem tuam, vt latebras quæras?

Nam quòd conuerris ex Hieronymo, Thoma, Caluino aduersus Bezam testimonia, eiusdem est dementiæ tuæ. Idem enim Hieronymus, idé Thomas, idem Caluinus, idem Beza docent: quemadmodum ex ipsis verbis constat.

Caluinus dixerat, stultè & perperam colligi è verbis Euangelistæ quid post Christum natũ contigerit. Stultè igitur illi qui dicũt Ioseph um post illud tempus Mariam cognouisse: at ex infinita illa temporis notione, prudenter illi credunt è mysterio Incarnationis, Ioseph um ab vxore abstinuisse. quod quum perspicuè doceat Beza, illúmne Hayus stultũ vocare potest, quin se Hayum, id est virulentum ardelionem, qualis Iesuita & Apostata esse debuit.

Egóne igitur ad illius conuitia respondeam, vt Bezam à putidis illius calumniis liberem? At neq; me patrono eget Beza, & ipsa illa conuitiandi rabies, Bezæ magna defensio est. Quisnam enim sit Beza nouit etiam Antichristus, & cõtremiscit, vt palã fit importunè dissimulare Hayũ quasi rẽ vniuersò mundo notam ignoret. Iam verò si amanda veritas est, hanc ego gratiam, Hay, vnam, mihi à meo Beza aucupor, vt quam ego veritatem illo præceptore didici, eandem pro modulo meo defendam, Deo piisque placens, vobis displicens.

Homicidæ spiritus per Iesuitas debacchantis nouũ & memorabile exemplum.

Verùm ad Iesuitarũ latratus hæc satis supérq;, nisi calumniam crudelitate cumularent. Ostendi, Lector calumniam: audi crudelitatem recenti facinore in hac Occitania nostra expatratam. Petrus Martinus patricius Nemausensis, spei incomparabilis adolescens ad XVIII annos natus, quum se Tholozam iuris discendi causa contulisset, à Iesuitis accusatus quasi de Sancta Virgine irreuerentiùs loqueretur, Senatusconsulto damnatus capitis, igne crudelissimo excarnificatus fuit: tanta tamen animi alacritate, vt de Iesuitis victor, in mediis flammis triumpharet verè Martyr. Hæc quidem debebatur Ecclesiæ nostræ corona: vos tamen, Patres Tholozani, videte etiam atque etiam, æquúmne sit vos Iesuitarum calumniis sic indulgere, vt adolescentes honesto loco natos, vobísque vt Patribus commissos, exquisitis supplicíis enecetis. Iustóne piorum consanguineorum

Petrus Martinus Ecclesiæ Nemausẽsis Martyr Theologe crematus.

dolori, lex est de Iudicibus conueniendis. Omnino consentaneum est rationi, Iesuitas virginitatis patronos vindicèsq; adoptari, hircos nimirum salaces, masculæ Veneris opprobria, Sodomorum cloacas! Illi verò vestram autoritatem sceleribus vestris prætexent, neque tandem iudiciorum vestrorum vos pudebit?

HACTENVS euicimus, Pædobaptismum & perpetuam Mariæ virginitatem Scripturæ testimonio comprobari. Profligata igitur videbatur Iesuitarum exceptio: at nouis me machinis Hayus adoritur.

NOVÆ HAYI EXCEptiones quibus instituit probare, Imbecillam & mancam esse Scripturam: & ad illas RESPONSIO SERRANI.

PRIMA EXCEPTIO.

Vnicum Baptismum minimè iterandum, è Scriptura minimè probari.

HAYVS.

Atque hæc de duobus fidei dogmatibus (quæ repudiare cogeris, omnia ad scriptum Verbum reuocans) dicta sint. Superest videamus an tam strictè præfinierimus Dogmatum non scriptorum numerum vt tu calumniaris. Opem certè non tantum nobis, ô noue Theseu, sed & Augustino feres, qui in alio dogmate de Hæreticorum baptismo, quod ille Scripturæ testimoniis probare se posse diffidens, ad Ecclesiæ consuetudinem & consensum refugit. Pag. 165. & 166.

SER-

SERRANVS.

Videamus sanè. At si ego sum Theseus, tu eris Minotaurus: aut potius ego, Hay, per te sim Hercules, quum tu variorum commentorum multiceps belua, non possis non esse Hydra, vel Cerberus veritati passim oblatrans, vt è proximis insaniis cordati iudicabunt. Nouarum insaniarũ propago.

AVGVSTINI librum quem citas, eruditi legant aut recognoscant. Hanc illius esse œconomiam animaduertent. Quum Augustino res esset cum Donatistis, qui Cypriani, viri & optimi & doctissimi autoritate abuterentur. sic enim illis agit, vt Scripturæ autoritate primùm controuersiam componat, id est vnici Baptismi minimè iterandi veritatem demonstret: deinde, plurimis argumentis ostendat, nullam esse hominum autoritatem, si cum Scriptura comparentur. Quòd si hominum autoritas momentum aliquod habitura sit, docet perspicuè Pater orthodoxus, Pluris esse debere vniuersæ Ecclesiæ, quàm vnius hominis in Ecclesia autoritatem. Ita Scripturæ primùm, Ecclesiæ deinde autoritatem docet, vnicum esse Baptismum, ac proinde minimè iterandum. Lib. 5 de baptismo cõtra Donatistas cap. 23. Disputationis œconomia & series.

Hanc esse amplissimi sermonis œconomiam & seriem, ex ipso libro perspicuum est. Noui igitur operis nunciatione aduersùs me ageret eruditus Lector, si post tam longa diuortia longum sermonem ex Augustino huc transuasarem, qui nullo negotio potest intelligi ex ipso codice.

NVLLA est ergo, Hay, exceptio tua: quum vnicum Baptismum è Scriptura probarit Augustinus. Quod Ecclesiæ autoritatem adiungit, non facit ad rem, quum subordinata minimè repugnet.

SECVNDA EXCEPTIO,
Infantes Baptismi sacramento initiatos, in Christianis numerandos esse, è Scriptura non probari.

HAYVS.

Quarto loco infantes Baptismi sacramento initiatos, in Christianis esse numerandos, Ecclesiæ autoritate, quamuis hac de re nihil in Scripturis sacris inueniatur, sic probat Augustinus, Locum exscribit, Serm. 14. de verbis Apost. Pag. 166.

SERRANVS.

Hac de re quum antea copiosè sit disputatum, non es omnium muscarum, Hay, importunissima, qui centies expulsus eódem réuolas. Hanc ergo ipsam disputationem recognoscat Lector, ne tecum lassis iam auribus vel oculis importunè nuger.

Augustini porrò quæ profers testimonia, contra te faciunt. Est enim Scripturæ hoc testimonium, *Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* &c. Hoc firmamento Augustini stabilit Ecclesiæ autoritatem. sicuti ipsius verba testantur, *Hoc habet autoritas matris Ecclesiæ, hoc fundatus veritatis obtinet Canon.* Quidnã igitur est ἀνάβαπτίζειν, si hoc non est?

HAYVS.

Caluinus tuus quum animaduerteret in Scripturis salutare Baptismi lauacrum ita cum fide copulari, vt illis qui non crederent tribui nullo modo posse videretur, infantes credere, & intelligentia vsum habere, concedere primum non erubuit: deinde

de tamen sententiam hanc absurdissimam, in posterioribus Institutionum suarum editionibus mutauit. Idem Augustinus alibi, Illud perscrutari homines solent, Sacramentum Baptismi Christi quid paruulis prosit, quum eo accepto plerunque moriuntur, prius quàm ex eo quicquam cognoscere potuerunt. qua in re satis piè rectéque creditur, prodesse paruulo eorum fidem, à quibus consecrandus offertur, & hoc Ecclesiæ commendat saluberrima autoritas. Pag. 166.

SERRANVS.

An infantes habeãt fidem.

Rectè Caluinum cum Augustino coniungis, orthodoxum cum orthodoxo. At Caluinus meus non sibi contradicit, sed cerebrum tuum sibi fingit insomnia. Hoc enim constanter docuit, neque sententiam retractauit vnquam Caluinus: Quos electione sua dignatus est Dominus, si accepto regenerationis signo, ex hac vita ante demigrent quàm adoleuerint, eos virtute sui Spiritus nobis incomprehensa renouari, quo modo expedire solus ipse prouidet: ac proinde regenerari suo modo infantes & Christo inseri: nõ quasi explicatam habeant fidei notionem, non tamen idcirco consequi, quin Christum, Baptismi illius sui veritatem, verè complectantur: adeóque in ipso & iustificentur & sanctificentur. Qui enim illis esset regnum cœlorum, quorum non patet nisi regeneratis aditus? Periculosæ igitur & planè damnandæ curiositatis esse, de modo illius regenerationis quærere, quum de re ipsa constet: sitque nefas existimare, Dei opus esse nullum, etiamsi captui nostro non subiaceat. Infantes quidem non

« Lib. 4. instit. c. 16. §. 20. &c.
« Caluini hac de re sententia.

« esse diuinæ gratiæ incapaces, perspicuum esse ex-
« emplo Ioannis Baptistæ, qui dicitur sanctificatus
« in matris vtero: Christum verò sua infantia infan
« tum è Christianis natorum infantiam sanctifica-
« re, extraordinaria nimirum Dei virtute: quæ ta-
« men illi tam facilis est & prompta quàm nobis
« incomprehensa & admirabilis. Si grandescere in
« ætatem contingat, qua Baptismi veritatem edo-
« ceri queant, hinc magis ad renouationis studium
« accendi, cuius tesseram sedà prima statim infantia
« donatos esse discent, quò eam toto vitæ decursu
« meditentur. Hæc Caluinus, nunquam (vt eruditi
« in illius scriptis versati norunt) δευτερόπλους, sin-
gulari Dei gratia. Hayóne sine testimonio credi
æquum est?

Augustini eadem de re sententia. Decret. 3. parte De cõsecrat di stinct. 4. C. Nihil est aliud

Avgvstinvs autem quidnam de infantum baptizatorum fide senserit, hi testantur loci: Nihil aliud est credere quàm fidem habere: & per hoc totum respondetur Credere parvvlvs, qui fidei nondum habet effectum: respondetur habere fidem, propter fidei sacramentum: & Convertere se, ad celebrationem pertinet sacramenti. Itaque paruulum, etsi nondum fides illa quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum fidelem facit. nam sicut credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam mente annuendo, sed ipsius rei sacramentum percipiendo. Et alibi, Ac per hoc potest paruulus semel ex parentum carne generatus, Dei spiritu regenerari, vt ex illis obligatio contracta soluatur. Veram ergo esse illam parentum responsionem siue fideiussionem qua ex vsitata Ecclesiæ formula parentes affirmant paruulos illos suos credere, quum tamen nullam habeant veri notionem explicatam, ait Augustinus, neque illos mentiri qui sic loquantur.

Ibidem et C. Quæris a me 3. Per hãc so-cietatẽ

Qui

Qui verò? Certè id ex Scriptura probat, cui Ecclesiæ institutum illud innitatur. Primùm enim id ostendit ex vsitato Scripturæ more rerum nomina sacramentis tribuentis, vt sacramentorum veritatem efficaciùs repræsentet: ex regula, *Si sacramenta quandam similitudinem earum rerum quarum sunt sacramenta non essent.* Ex hac autem similitudine plerunque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. In Cœna autem sacramento id primùm docet vt Baptismo postea accommodet. Sicuti ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est: sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est: ita sacramentum fidei, fides est. Et, Sicut de ipso Baptismo Apostolus, Consepulti, inquit, sumus Christo per baptis-
« mum in mortem. Non, ait, sepulturam significa-
« mus, sed prorsus ait, Consepulti sumus. Sacramen
« tum ergo tantæ rei nonnisi eiusdem rei vocabulo
« nũcupauit. Idem verò alibi sic explicat disertiùs,
« Vt ostenderet Apostolus nos mortuos esse pecca-
« to, An ignoratis, inquit, quoniam quicunque ba-
« ptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius ba-
« ptizati sumus? Si ergo hinc ostendimur mortui es
« se peccato, quia in morte Christi baptizati su-
« mus, profectò & paruuli qui baptizantur in Chri
« sto, peccato moriuntur, quia in morte ipsius ba-
« ptizantur. Nullo enim excepto dictum est: Qui-
« cunque baptizati sumus in Christo, in morte i-
« psius baptizati sumus. & ideo dictum est, vt proba
« ret nos esse mortuos peccato. Cur autem peccato
« paruuli renascẽdo moriuntur, nisi quod renascen
« do traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet
« quod sequitur: *Consepulti enim sumus illi per Baptismum in morte.* Baptizatis igitur in morte Christi, in qua
« non solum maiores, verùm etiam paruuli bapti-
« zantur, ait: *Sic vos existimate mortuos quidem esse pecca-*

Ibidem C. Vt ostenderet

to, viuentes autem Deo in Christo Iesu. Quid verò plura ex Augustino commemorem, apud quem exstant infinita penè hac de re testimonia, quæ tamen omnia perpetua Scripturæ autoritate firmantur?

Audi denique, magne Antiquator, quídnam tibi tuísque edicat fidelis Augustinus: *Hoc qui non credit & fieri non posse arbitratur, profectò infidelis est*, etsi habeat fidei sacramentum: longéque melior est ille paruulus, qui etiamsi fidem non habeat in cogitatione, non ei tamen obicem contrariæ cogitationis opponit vnde sacramentum eius salubriter percipit. Hæc Augustinus.

TVNE igitur illa, Hay, Catholica Romana Ecclesia tantùm in nos familiásque nostras habebit iuris, vt nisi liberos nostros in Christianis numerandos esse decreuerit, ab Ecclesiæ communione exturbentur: rasi scilicet & cucullati canes siue porci de nobis liberísque nostris summo imperio constituent, quòd ad cœlestis quoque hæreditatis ius spectat: mànca denique imperfectáque erit Scripturæ autoritas, vt velimus-nolimus Verbi non-scripti mysteria per Tragelaphos & Chimæras ad liberorum nostrorum ius tuendum imploremus?

TERTIA EXCEPTIO.
Henochi & Eliæ vitam & reditum Scriptura non probari.

HAYVS.

Venio ad quintum dogma non scriptum, de quo D. Augustinus: Heliam magnum mirabilémque Prophetã exposita sibi lego, vltimo tempore ante iudicium, Iudæos in Christum verum, id est in Christum nostrum, esse creditu-

ros celeberrimum esse in Sermonibus cordibúsque fidelium, ipse quoque (*inquit*) ante aduentum iudicis Saluatoris non immeritò sperari esse venturus qui etiam nunc viuere non immeritò creditur. *Hanc sententiam si legisset Caluinus, non tam temerè, quod Christiani de aduentu Eliæ & Enoch credunt, fascinationi diaboli tribuisset.* Enoch & Elias (*inquit Augustinus*) in Adam mortui, mortísque propaginem in carne gestantes, quod debitum vt soluant, creduntur etiam rediturí ad hanc vitam, & quod tandiu dilatum est morituri, nunc tamen in alia vita viuunt. Pag. 167.

SERRANVS.

Tria respondeo.

Primùm, hanc quæstionem, vt ab Hayo proponitur, in earum quæstionum numero reponẽdam esse, quas stultas & vanas vocat Apostolus. Quorsum enim hæc de Enocho & Elia commẽta fabricauit Papatus, nisi vt diuini iudicij aduentum eluderet?

Secundũ, Augustini verbis & sententia Hayum abuti, non enim Augustinus tam suam quam aliorum profert sententiam, sed peruulgatam hominum opinionem commemorat: sicuti verba illa testantur: *Neque enim arbitrandum est, Heliam vel sic esse iam sicuti erant sancti, quando peracto operis die, denarium pariter accepturi sunt: vel sic, quemadmodum sunt homines qui ex ista vita nondum emigrarunt: de qua ille tamen non morte sed translatione migrauit.* Et in loco ab Hayo citato, quum celeberrimam opinionem protulisset, reuocat se ad Scripturam. *Curru* (inquit) *igneo raptus est de rebus humanis. quod euidentissi-*

De ciuit. Dei li. 20. cap. 29. & l. 9. de Genesi ad literam.

me Scriptura testatur. Quum Scripturam profert, perspicuè profitetur se vulgi deliriis minimè astipulari.

Tertium igitur est, totum hoc mysterium Scriptura sola definiri. Ait Scriptura Statutum esse omnibus hominibus vt semel moriantur. Henochũ autem aut Eliam homines fuisse quis neget: ac proinde morti obnoxios mortis quoque debitum persoluisse? Fuit tamen in illis extraordinarium quidpiam. nam curru igneo in cœlum euectos fuisse constat è Scriptura. Omnino testari voluit Deus illustri monumento, singulares illos viros in maximis Ecclesiæ tẽporibus mundo coarguendo missos, ingrato mundo eripi, & in cœlum recipi, vt ipsorum doctrina extraordinario modo obsignaretur. Minimè tamen dubium esse debet, magnos illos viros deposita mortali & corruptibili carne, renouatum iri in cœlo cum cæteris Christi membris. Christus certè reprehendit vulgatam hominum opinionem de Heliæ reditu ante suum aduentum, & è Scribis & Pharisæis illam fuisse ortam testantur discipuli: quum apparitor ille Heliæ nomine à Malachia insignitus, esset Ioannes Baptista.

Rectè igitur Caluinus è Christi verbis eádem illa de Heliæ reditu deliria reprehendit, & astum Diaboli vocat quo eos fascinet, ne diem vltimi Iudicij exspectent. Verùm de Henocho & Elia actum erat, nisi Verbum non-scriptum Iesuitarum Scripturæ imbecillitati mederetur.

QVARTA EXCEPTIO,

Patrem esse ingenitum, Scriptura non probari.

HAYVS.

HAYVS.

Quæro ex te vbi Scriptum sit Patrem esse ingenitum? Pag. 167.

SERRANVS.

In Scriptura: in cuius verbi instrumento Pater Filium sic alloquitur, FILIVS MEVS ES TV, ego hodie GENVI TE. Et in nono, HIC EST FILIVS ille MEVS dilectus: vt quamplurima huius generis testimonia prætermittam. neque enim æquum nouũ est de sancta Trinitate librum confiteri, vt tuo pruritui indulgeatur.

Ex his verbis perspicue elucet, Patrem esse ingenitum, quum enim diserte testatur se genuisse Filium illum suum, & idcirco sit & dicatur Pater omnino efficitur necessariò, illum esse ingenitum. sic enim genitus esset, Filius esset & non Pater: vel Patris cuiuspiam alterius Filius: ac proinde noua suboleſceret Deorum propago. quo nihil postea monstrosius execrabiliúsque dici, ecquos enim Dei auos atauósque, prophanissime Sophista, nobis deformabis? Supplicio nõ argumentis, coërcenda est hæc tua audacia. Recte igitur è Scriptura credimus PATREM ESSE INGENITVM, quum ipsa luculenter testatur, Patrem ab æterno Filium suum genuisse. Hanc personarum relationem non commenta est Ecclesia, sed didicit è Scriptura, quam reuelauit notariis suis Filius ille vnigenitus, qui è Patris sinu exiuit. Vnicum verum Deum è Scriptura agnoscit Ecclesia, in illius veri vnius Dei nomen baptizatur, illum in tribus personis adorat è Scripturæ oraculo, Ego te baptizo in nomine Patris, Filij & Spiritus Sancti. Hæc æterna æterni Filij ab æterno Patre

generatio, tuo iudicio non satis appositè à Scriptura perhibetur, sed Verbi illius tui mysteriis insane, indiget. Verùm quidnam amplius quæris?

QVINTA EXCEPTIO,
Filium esse Patri ὁμοούσιον Scriptura minimè probari.

HAYVS.

Vbi scriptum est, Filium esse Patri ὁμοούσιον?
Ibidem.

SERRANVS.

In eâdem Scriptura, quum enim affirmet vnum esse Deum, & Filium esse Deum, & esse apud Deum, vnum cum Patre, & Patrem in Filio, & Filium in Patre esse: omnino docet luculenter, Filium esse Patri ὁμοούσιον, id est consubstantialem. Nam vna tantùm est Dei οὐσία, id est essentia siue substantia, quum vnus sit Deus, & Filius vocetur ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, id est splendor gloriæ & character personæ patris. Ecquis igitur ex his & similibus elogiis non audit Scripturam concionantem de Filij deitate, id est perspicuè testantem Filium Dei, æterni Patris æternum Filium, esse Patri ὁμοούσιον: verum, inquam, Deum, eiusdem cum Patre Essentiæ, eiusdem Maiestatis, eiusdem Potestatis: quum videlicet sit in forma Dei, vt non duxerit rapinam, esse cum Deo parem?

SEXTA EXCEPTIO,
Spiritum sanctum esse Deum. Scriptura non probari.

HAYVS.

HAYVS.

Vbi scriptum est, Spiritum sanctum esse Deum?
Ibidem.

SERRANVS.

In eâdem Scriptura. nam si è Scriptura verum est, Patrem & Filium esse Deum, ex eâdem quoque verum est. Spiritum sanctum esse Deũ: quum sit scriptum, Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Cuius oraculi commodus interpres est Paulus, Vnus Dominus (inquit) vna fides, vnum baptisma. Ex quo efficitur, Spiritum esse Deum: si Pater est Deus, & Filius est Deus: quum non sint tres Dij sed vnus tantùm sit Deus. Sunt & alia Scripturæ testimonia de Spiritus sancti deitate, quæ non est huius instituti recensere.

SEPTIMA EXCEPTIO,
Quomodo probetur. In Christo duas esse naturas, operationes & voluntates.

HAYVS.

Vbi scriptum est, In Christo duas esse naturas, operationes & voluntates?

SERRANVS.

In eâdem Scriptura. scriptũ enim est, *Verbum caro factum est.* &, *Deus manifestatus in carne.* &, *De Filio suo qui factus est ex semine Dauidis, secundum carnem: & declaratus est Filius Dei potenter secundum Spiritum sanctificationis.*

OPERATIONES autem duas duarum illarum naturarum ratione, docet eâdem Scriptura his

verbis: Qui quum esset in forma Dei, non duxit rapinam, esse parem cum Deo. Quo genere dicendi Diuinitatis Maiestatem repræsentat Scriptura: sic verò Humanitatis abiectionem: *Sed ipse se exinaniuit, forma serui accepta, similis hominibus factus: & habitu compertus vt homo, ipse se summisit, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Hanc duarum in duabus naturis operationum veram & necessariam distinctionem disertè notat Scriptura.

DVAS autem VOLVNTATES suas Christus sic describit: *Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum, & illi sint mecum: vt conspiciant gloriam illam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante iacta mundi fundamenta: &, Pater, si vis, transfer hoc poculum à me: verumtamen non mea voluntas sed tua fiat.* Vel, *Non vt ego volo, sed vt tu.* Volebat hominem mori ad hominum salutem, vt Deus: nolebat homo mori, mortem non vt mortis stipendium modò reformidàs, sed vt omnium peccatorum hominum fideiussor Christus homo. Non audis in Scriptura, Duas Christi naturas, duas operationes, duas voluntates?

OCTAVA EXCEPTIO.

In Deo tres esse personas. Scriptura non probari.

HAYVS.

Vbi scriptum est, In diuinis tres esse personas? Ibidem.

SERRANVS.

Non sic loquitur Scriptura, *In diuinis*: sed *in Deo* tres esse personas siue hypostases. aliud enim est, Diuinum, aliud Deus: Diuini quidem fuerunt Prophetæ, sed non Dij: & diuina sunt plæraque diuinæ potentiæ effecta, quæ tamen non sunt Dij. At Iesuiticum est, verborum proprietaté sic peruertere, vt rerum veritatem.

SCRIPTVRA ait, Vnum esse Deum, vnum baptisma: eadémque iubet nos baptizari in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti. In Christi baptismo quo noster sanctificatur, illustris est distinctio trium personarum. PATER ait, Hic est Filius ille meus, in quo acquiesco. FILIVS baptizatur. SPIRITVS Filio insidit tanquam columba. Ita tres personas notat luculenter Scriptura & quum vnum Deum esse testetur, in Deo quoque tres hypostases à nobis vult distinctè considerari, agnosci, adorari. Neque enim Pater est Filius, neque Filius, Pater: neque Spiritus, vel Pater vel Filius: & contrà Hypostasis & Persona sunt vocabula συνώνυμα. Hypostaseôs nomine vtitur Scriptura: ac proinde termaximi augustissimíque mysterij rem verbis propriis notat, neque Verbi Iesuitici subsidio indiget.

NONA EXCEPTIO.

Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere, Scriptura non probari.

HAYVS.

Vbi scriptum est, Spiritum sanctum à Patre Filióque procedere? Ibidem.

SERRANVS.

In eâdem Scriptura. nam de Patre disertè ait, *Spiritus ille veritatis qui à Patre procedet.* De Filio autem, *Consolator ille quem ego mitto vobis à Patre.* Procedere à Patre, &, Mitti à Filio, sunt planè συνώνυμα. De Spiritu sancto quoque ait filius, *Ille me glo*

rificabit, quia de meo accipiet. Eadem Scriptura quoq; Spiritum sanctum vocat *Spiritum Christi.* Qui Spiritum Christi, inquit, non habet, hic non est eius: & extat axioma, Omnia quæ Pater habet, mea sunt: ac proinde Spiritus sanctus peræquè procedit à Filio ac à Patre, certissimis Scripturæ testimoniis vt pleraque huius generis argumenta prętermittam, quum non sint huius instituti.

HAYVS.

Hæc in Scripturis expressa, non inueniuntur. Ibidem.

SERRANVS.

Imo expressissima, sicuti è superioribus elucet. At te cogit veritas confiteri tuam dementiam. sic enim in luto hæres, vt quum tuo iudicio palam sit te sponte obluctari cognitæ veritati, ipsa te nolentem extrahat è latebris. Quid enim excipis quasi Veritatis causam agens?

HAYVS.

Dices forsan hæc ex Scripturis certa ratiocinatione concludi.

SERRANVS.

Dico reuera. si enim certa sunt è Scripturis veritatis principia, certa quoque est verorum principiorum ratiocinatio: ac proinde expressa Veritatis declaratio & principiis certa, & necessitate conclusionis stabilita, certam scientiam comparans luculenta demonstratione illustrem.

HAYVS.

HAYVS.

At quod sola ratiocinatione ex Scripturis concluditur, in ipsis expressum non est

SERRANVS.

Quum Ratiocinatio sit rerum iudicium, omnino in qualibet scientia quicquid ratiocinatione concluditur, id expressum est: imo quod latebat, necessaria consequutionis vi in lucem educitur. alioqui omnium scientiarum principia conuellerentur. Quod in omnibus scientiis valet iudicium, in principe primariáque scientia non valebit? At rectè Apostolus docuit, Vnico veritatis fundamento aurum, argentum, lapidésque pretiosos, omnêmque adeò veritatem superstrui: non multiplicata nouis commentis, sed veris sui ipsius expositionibus propagata & illustrata: quemadmodum suis locis ostendimus supra.

DECIMA EXCEPTIO.

Figuram quam *Communicationem proprietatum* vocant, fuisse à Patribus inuentam sine Scriptura.

HAYVS.

Certè Caluinus Vbiquitarios Scripturæ testimonis ad errorem de immensitate corporis Domini abutentes, Verbo non-scripto repressit. Disce à Præceptore tuo, Verbo non-scripto contra hæreticos vti. Si Idiomatum κοινωνία olim à Patribus inuẽta est, fide ergo aliquid tenemus, quod Scriptum non est. Ibidem.

SERRANVS.

Communicationem illam proprietatum, quã vocant, non inuenerunt Patres, sed è Scripturæ vsu collegerunt: sicuti Grammatici è probatorum autorum lectione obseruãt regulas bene loquendi. Perinde igitur facis ac si diceres, Nullam esse classicorum autorum lectionem, & è grammaticis solis esse sapiendum. Prosunt regulæ ad vsum emendatè elegantérque loquendi: sic Antiquitatis obseruationes plurimùm conducunt ad solidam vtilémque lectionem Scripturæ. Obseruarunt eruditi Patres & orthodoxi, Scripturam, dum de Christo loquitur, tribuere aliquando vni naturæ, quod alteri proprium est, propter idemtitatem personæ: vt quum dicit Christus Nicodemo, *Nullus ascendit in cælum nisi qui descendit è cælo, nempe Filius hominis qui est in cælo.* Atqui tunc erat in terris quum Nicodemum alloqueretur. & Paulus, *Deum proprio sanguine Ecclesiam acquisiuisse*: & huiusmodi dicendi genera, in quibus propter vnionem personalem duarum naturarum, essentialis proprietas vel operatio vni naturæ conueniens, aut naturæ alteri tribuitur aut toti concreto. Hanc prædicationem siue attributionem in Scriptura vsitatam, orthodoxi Patres Κοινωνίαν ἰδιωμάτων, id est Communicationem proprietatum appellarunt. Hac quoque vsus est Caluinus. Idcircóne vel Patres vel Caluinus aliquid amplexi sunt, quod non sit scriptum?

Figura, quã κοινωνίαν ἰδιωμάτων, id est, *Communicationem proprietatum* vocãt è Scripturę vsu conformata à Patribus.

VNDECIMA EXCEPTIO,
Dominicæ diei vsum Scriptura non probari.

HAYVS.

HAYVS.

Vos præterea Caluiniani, non septimum (vt scriptum Verbum præcipit) sed primum τῆς ἑβδομάδος diem cultui diuino dicandum asseueratis. qua in re præscriptas à vobis leges, quibus ad solius scripti Verbi normam, fidem actionésque omnes dirigi oportere statuistis, vos violasse non poteſtis inficiari.

SERRANVS.

Crassum & obliuiosum animal est, Iesuita. Dominicum diem Christi resurrectioni sacram, Legis impletæ testeram, Sabbathi in vicem substitutam, nos Christiani cum veteri Ecclesia obseruamus. Num verò id aut sine Verbo Dei aut contra Verbum Dei? Certè diei Dominicæ disertè memi nit Scriptura, Apocalypseôs primo, versu decimo. Illum autem diem certa ratione fuisse institutum, & in Sabbathi locum successisse, perspicuum est. Quum enim clamauerit Christus in cruce pendens, *Omnia fuisse consummata*, & postero Sabbathi die resurrexerit nónne consentaneum erat, vt dies ille victoriæ nostræ sacer, relicto Sabbatho, quum ceremoniarum vsus exoleuisset, à Christianis consecraretur. Fidem igitur nostram actionésque omnes nostras dirigi ad Verbi scripti normã (quando ita, Hay, fateris) non impedit diei Dominicæ stata obseruatio, certis Scripturæ testimoniis confirmata. Miram igitur vides, erudite Lector, Iesuitarũ in obtrectãda veritate sapientiam.

Dominicæ diei dẽ serta in Scriptura fit mẽtio.

DVODECIMA EXCEPTIO,
E Scriptura probari non posse, Hominem sola fide iustitiam imputatiuam consequi.

HAYVS.

At hæc doce certo aliquo Scripturæ testimonio, sola fide nos iustitiam, quam appellatis imputatiuam, adipisci.

SERRANVS.

Rom. 3. & 4.

Scriptura ait, Ex operibus Legis nulla caro iustificabitur in conspectu eius. per legem enim agnitio peccati. Nunc verò absque Lege iustitia Dei patefacta est. Opera Legis vocat præstantissima opera, non qualia præscribit ἐθελοθρήσκεια & superstitio, sed Lex Dei bene beatéque viuendi norma. His operibus hominem iustificari negat Scriptura: & vt sola fide nos iustificari doceret, omnem operum gloriationem excludit. Vbi igitur (inquit) gloriatio? Excluſa est. Per quam legē? Operū? Non. imo per legem fidei. Colligimus igitur, Fide iustificari hominem absque operibus Legis. At longa via est ad quam me importunus aduersarius protrudit: quā vt permetiri non est animus, ita obiter ostendo è Scriptura perspicuum esse, Nos sola fide iustificari, excluſiuè, id est hactenus vt dum ratio ipsa iustificationis nostræ quæritur, opera planè excludantur. Ita ἀνθρωπικῶς ἀντιδιαιρῶντα, id est disparata sunt & contradictoria, *Iustificari fide*, & *Iustificari operibus*: quemadmodū explicat Paulus, Ei qui non operatur, sed credit in eum qui iustificat impium: non quasi bonis operibus fides illa iustificans destituatur quæ per bona opera efficax est, sed vt perspiciatur nullo nostro merito iustificari, sed sola Dei gratia quam fides cōplectitur, vt omnis gloria tribuatur Deo, Atque hac de re satis pro instituto nostro: nedum

dum aduersario gratificamur, Lectoris patientia abutamur.

Omnia autem Christi beneficia per fidem nobis imputari, eádem Scriptura docet: Ei qui non operatur sed credit in eum qui iustificat impium, IMPVTATVR FIDES sua pro iustitia. De Abrahamo autem credentiū patre, Credidit Abraham Deo, & imputatum est ei pro iustitia. id est, Paulo interprete, Fides imputata est Abrahamo pro iustitia. non enim per Legem promissio cessit Abrahamo aut semini eius, vt heres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Non scriptum autem est propter eum solum, quòd hoc imputatum fuerit ei, sed etiam propter nos quibus futurum est vt imputetur, iis nimirum qui credunt in eum qui excitauit Iesum Dominum nostrum à mortuis, Imputatiuam igitur fidem quidni eam vocemus per quam Christi beneficia nobis imputantur, sicuti Deus mundum sibi per Christum reconcilians, non imputat nobis peccata nostra, sed imputat nobis iustitiam Filij sui, vt nos efficiamur iustitia Dei in eo, quemadmodum ait Paulus?

DECIMA TERTIA EXCEPTIO,

E Scriptura probari non posse, Neminem mortalium posse omnibus Dei mandatis parere.

HAYVS.

Doce certo aliquo Scripturæ testimonio, Neminem mortalium posse omnibus Dei mandatis parere. Pag. 167.

SERRANVS.

Ait Scriptura, *Non est qui faciat bonum, non est vsq;* Rom. 7. & 3.

ad vnum. & de regeneratis etiam, *Scimus Legem esse spiritualem: at ego carnalis sum, venditus vt subiicerer peccato.* &, *Ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro;* & cætera pænè innumerabilia, me enim pudet, Hay, tibi tam supinè indulgere, in rebus & per se notis & ab instituto alienis.

DECIMA QVARTA EXCEPTIO,
E Scriptura probari non posse, omnia quæ ab hominibus fiunt, peccata esse.

HAYVS.

Doce item certo Scripturæ testimonio, Omnia quæ ab hominibus fiunt peccata esse. Pag. 167.

SERRANVS.

Ait Scriptura, *Omnis homo mẽdax.* Omnes peccauerunt, & destituuntur gloria Dei. At amplissimæ accusationis summã, Hay, accipito. Illius argumenti maiorem dictat Filius Dei, Quicquid natũ est ex carne, id est vniuersum humanum genus, caro est, id est corruptum peccato. Minorem Apostolus è Magistri doctrina, Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Conclusionem idem, Animalis homo non est capax eorum quæ sunt Dei. Verùm in re plana quid plura commemorem?

DECIMA QVINTA EXCEPTIO,
E Scriptura probari non posse, Hominis voluntatem non esse liberam.

HAYVS.

Doce porro certo aliquo Scripturæ testimonio, Ho-

minis voluntatem non esse liberam.

SERRANVS.

Luculenta hîc quoque est Scripturæ responsio: sed quum rem norim esse mihi cum Sophista, distinguendum mihi est primùm vocabulum, ne fallar ὁμωνυμίᾳ. Quid vocas NON-LIBERVM? Coactum puta. at coactio cum voluntate stare nullo modo potest. nam si coacta est, voluntas non est. Quídnam igitur *Liberæ voluntatis* appellatione intelligas, primùm erat bona fide explicandum. Si enim *Liberæ voluntatis* nomine, efficacem volendi libertatem intelligas, eccui nostrûm in mentem venit vnquam, vt liberam hominis voluntatem esse negaret? Homo enim consideratur vel vt Nõ-regeneratus, vel vt regeneratus. Si vt Non-regeneratus, certè homo liberè peccat, quia totus peccat, & pronus ruit ad peccatũ. At quídnam aliud est peccati libertas siue licentia, quàm misera seruitus? Si regeneratus spectetur, certè homo liberè agit bonum, quia liberatus est à Filio Dei, vt à Diaboli & peccati seruitute vindicatus, libera voluntate seruiat Deo. nam seruire Deo, non modò est liberum esse, sed verè regnare. Hactenus liberam voluntatem agnoscimus & in non-regeneratis & in regeneratis. Quòd si liberæ voluntatis cothurno liberum illud arbitrium in theatrũ, Hay, deducis, qui si in hominis arbitrio sit positũ, aut salutis aut mortis æternæ viam eligere, affirmamus te ἑτεροδιδασκαλεῖν, à Scriptura deflectentem. Hæc enim sunt luculenta Scripturæ testimonia: Quisquis committit peccatum seruus est peccati. &, Ego carnalis sum, venditus vt subiicerer peccato. &, Si vos Filius in libertatem vindicarit, verè liberi eritis. &, Gratia sit Deo, quòd fuistis

Liberi Arbitrij vox distinguẽda.

" " Rom. 7.
" Ioan. 8.
" Rom. 6.

« quidem serui peccati, sed ex corde obediuistis ei
« formæ doctrinæ in quam estis traditi. Liberati à
« peccato, mancipati autem Deo, habetis fructum
« vestrum in sanctimoniam: finem autem vitam æ-
Philip.2 « ternam. Deus est qui efficit in vobis & vt velitis
2.Cor.3. « & vt efficiatis, pro gratuita sua beneuolétia. Non
« quòd idonei sumus ex nobisipsis ad cogitandum
« quicquam, velut ex nobisipsis: sed *ἱκανότης* nostra,
« id est, quod idonei sumus, id ex Deo est. Sed plu-
ra ego tibi indulgeo quàm institutum patitur.
Hæccine verò sunt, Hay, quæ tu pro pietate & eru
ditione opponis noua, vt probes mancam esse
Scripturam?

HAYVS.

Ne te multis detineam, quæcunque contra Ec clesiæ Catholicæ sententiam Synagoga vestra defendit, alicubi in Scripturis sacris extare ostendito.

SERRANVS.

At me tam multis & extra rem & contra rem verbis iam obtudisti. Præcipua religionis Christianæ capita negasti è Scripturis probari posse. Ecquid igitur erit vel in Scripturis sanctũ, vel sine Scripturis verũ? Ecquis erit vel Scripturarũ vsus, si salutaré doctrinã nobis non exhibeant cognoscé dam, vel ecquæ erit salutaris doctrina, si nullo a-lio fundamento innitatur quàm humanis præceptis sine Scriptura? Quidnam potest dici his absurdis absurdius? Ad quos scopulos, Hay, tandem naufragium facis. Vide quò te abripiat infelix mé dacij patrocinium. In altera disputationis parte, causam tuam turpi silentio prodidisti: nunc, dum loqui moliris *παγίδες* laqueis te inuoluis. Geminam igitur victoriam largiris Veritati, filétij quidem

Meta siue angustiæ importunissimi *ἀγχιβάθρου*.

dem, causa prodita: blasphemiæ, profligata. Audi enim quomodò quindecim illæ tuæ Exceptiones in tuum caput retorqueantur.

HAYANÆ ARGVMENtationis Paradoxum siue Blasphemia.

Qui negat doctrinam de Deo Patre ingenito, « de Filio Patri consubstantiali, de Spiritu san- « cto vero Deo, de Christi duabus naturis in vna « persona vnitis, de fide veram Christi iustitiam ap « prehendente, de peccato in genus humanum pro « pagato, de remedio denique aduersus peccatum « contineri in Scriptura, duabns se grauissimis ab- « surdis inuoluit: Vel quasi Scriptura non sit doctri- « na salutis: vel quasi salutis nostræ cognitio sine « Scriptura constare possit, quum præcipua illa sint « fidei nostræ capita: ac proinde ludibrio exponit « religionem Christianam, quæ si sine vllo verita- « tis fundamento vaga sit & incerta opinio, non « innixa Verbo Dei, sed ad omnem auram opinio- « nis aut traditionis humanæ temerè fluctuans. « Quibus absurdis nihil magis blasphemum aut e- « xecrabile cogitari potest. «

Hoc ipsum facere Hayum, noua hęc Exceptio- « num congeries abundè demonstrat. «

Ecquis igitur non videt Iesuitarum doctrinam « quam ille offundit ad Scripturæ opprobrium, esse « falsam & hæreticam: ipsúmque proinde Hayum « Iesuitam, mendacii infelicem patronum, ad bla- « sphemiæ scopulos facto naufragio, profligatæ cau « sæ ruinam nunc testari, sicuti hactenus silentio « causam prodidisse è superioribns perspicuum est: « vt duplici trophæo Veritatis triumphus intelli- « gentibus & cordatis eluceścat? «

ABSTERSIO CALVMNIARUM quibus Iesuitæ periurij notam Ecclesiis nostris inurere conantur, quasi Scripturam falsis interpretationibus depraueut.

SERRANVS.

ATQVE hæc quidem de re. Iesuitica autem sentina Cholas suas in nos effudit nouis excrementis siue criminationibus cumulatas, in quibus exhauriendis neque debeo neque volo pluribus immorari, quàm vt ostendam, me cum Iesuita & Apostata in hoc certaminis genere colluctari nolle, in quo dementia & rabies palmam tenent. Tibi igitur, Hay, harum artium Decane, has ego victorias relinquo, blasphemo virulentóque Apostatæ & Iesuitæ. Quum autem in conuitio locum tibi cedam, ne in rerum veritate victoriam imagineris, è Cholarum tuarum vomitu (naribus aduersus fœtorem tuum occlusis) extricabo ea quæ nobis opponis: vt perspicuum fit sano Lectori, te profligatæ mentis nebulonem frustra mingere aduersus solem. Ecquid igitur tu?

HAYVS.

Probabo te periurum, quò nemo tibi fidem habeat in posterum. Non potuisti sine periurio veritatem improbare, efficiam vt quicunque hoc scriptum legerit, Caluinianos pro libidine sacras Scripturas interpretari, imo deprauare intelligat. Pag. 169.

SERRANVS.

Agedum ad rem ipsam veniamus. At tu scilicet

cet summus eris calumniator siue stellio, qui calumniæ peragéris è rebus à te ipso citatis. Tu verò potuisti fidem Deo hominibúsque datam violare, Ecclesiam Patriámque tuam relinquere téque pestiferis hominibus veritatis hostem coniungere, sine periurio? De illis tamen periuriis quæ nobis opponis, sanè videamus. Sex locos Scripturæ affirmas fuisse malè expositos à Caluino & Beza. Inde nobis impingis crimen periurij. De primo primùm agendum est.

PRIMVS LOCVS.

Gen. 4. 7. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

SERRANVS.

Quod scriptum est, Sub te erit appetitus eius & tu dominaberis illius, *pro vestra libine vertistis*, Toutesfois sa volonté est subiecte à toy, & as le gouuernement sur luy. *Non satis fuit pessimè reddidisse Gallicè Scripturæ sententiã, nisi errorem vestrum scholio, inscitiæ vestræ perpetuo teste confirmaretis.* Sur luy ascauoir de ton frere, car la proprieté de la langue Hebraique ne permet pas que ceci s'entende du peché. *Non fuit linguæ Hebraicæ proprietas quæ vos mouit, vt apertam hanc Scripturæ sententiam deprauaretis, sed singulare, quo Secta vestra tenetur, studium improbandi liberam hominis voluntatem quam ex hoc loco Catholici Scriptores semper probarunt. Synagogæ vestræ D. Hieronymum opponemus, vt te periurii reum merito à nobis factum inficiari non possis. Et quamuis ex instituto de libero*

arbitrio non disputem, volo in hoc primo depravatæ à vobis Scripturæ exemplo, in omnium oculis impietatem vestram sic defigere, vt in aliis quæ mox adducturus sum, Christianus Lector me, nihil vobis affinxisse, certò intelligat. Accipe igitur verborũ Domini accuratã quã tradit D. Augustin. intelligentiam. Argue D. Augustinum insciti æ, vt Archisynagogum vestrum à fœdissimi sceleris nota vindices. Nugas Caluini, quibus prauitatem suam tueri conatur, tibi in Responsione tua proponendas relinquo, ne si omnia persequar, in immensum excrescat volumen. Pag. 169. & 170.

SERRANVS.

At excreuisse nimium has tuas farragines importunis assumentis tuis, Hay, nemo non videt qui oculos habet. Hîc verò cur duas paginas de integro totas infersisti, præter tot diuortia, non necessariis testimoniis in re etiam perspicua? Hieronymum siquidem & Augustinum de peccato hunc locum interpretari, omnes norunt in illorum scriptis mediocriter versati. Quòd autem periurij crimen nobis inde impingis, & quasi parta victoria insultas gloriabuudus, esse vanitatis & dementiæ tuæ, mox iudicabit eruditus Lector. Hæc igitur tibi respondeo.

PRIMVM, non ferendæ iniquitatis esse, sic concludere: Caluinus locum aliquem Scripturæ aliter est interpretatus quàm Hieronymus & Augustinus. Est igitur periurus. Hac Dialectica Patres orthodoxi minimè sunt vsi, qui in exponendis Scripturæ locis obscuris, hanc vnicuique libertatem constare voluerunt, vt seruata fidei analogia, id in medium proferat, quod ad genuinam sententiam, locorum circumstantiis meliùs quadrare

videatur. Id ipsi obseruarunt, dum aliter alij varios Scripturæ locos exponunt, nullo veritatis præiudicio: vt ex ipsius quoque Augustini cum Hieronymo dissertationibus videre licet. Periurus ergo erunt vel Augustinus vel Hieronymus, quòd in plurimorum locorum interpretatione inter se sententiis discrepent. In huius certè loci expositionem Augustinus præfatur longè moderatiùs quàm Iesuita: *Quia non elucet* (inquit) *cur vel unde sit dictum, multos sensus peperit eius obscuritas, quã diuinarum Scripturarum quisque tractator secundum fidei regulam id conatur exponere.* In Genes.

SECVNDVM probabiles saltem esse rationes, cur non solùm Caluinus, sed ante Caluinum Hebræorum doctissimi interpretes de Abele hunc locum exposuerint, non de peccato. Id autem è re ipsa, è disertis verbis, tota denique sententia Lector explorabit.

Primum argumentum quod Deus scelerato Caino opponit, petitur è vi conscientię, aduersus peccatum sic armatæ vt peccati pœnas pro foribus accubantis ostentet. Alterum sumitur è iure primogenituræ, quo Cain Abelem superabat, vt nihil esset causæ cur Abeli inuideret sibi inferiori: quum superiorem inferiori inuidere minimè sit consentaneum. Tertium ex Abelis animo ad voluntariam obedientiam comparato: quum sit perinquum in voluntariè subiectum sæuire, & æquum sit, parcere subiectis. Vtrunque enim innuit vox תשוקתו: Naturæ nimirum lege iuniorem primogenito cedere, & fratrem ea modestia præditum vt volens fratri adultiori obtemperet. Ita rectè cohærere totam sententiam perspicuum est.

Verba quoque id ostendunt. nam articulus in voce תשוקתו masculinus, non rectè refertur ad חמאת fœmininum: quis enim non videt רבץ esse

pro רבצה, vt sæpe? Ipsum certè dicendi genus manifestam prodit enallagen à peccato ad Abelem, *Appetitus eius ad te.* hoc enim personis non rebus quadrat. De muliere dixerat Moses, *Appetitum eius esse ad virum*, id est subiectam esse viro. Appetitum autem peccati esse homini subiectum quis commodè dixerit, quum potius homo appetitui peccati subiiciatur?

TERTIVM, etiamsi hunc locum de peccato interpretemur, nõ tamen inde effici vt liberum hominis arbitrium stabiliatur, de Iesuitarum cæterorúmque hospitarum sententia. De illorum ipsa liberi arbitrij voce strophis dicebam modò: at nullam esse illorum argumentationem qui ex hoc loco cõfligunt αὐτεξούσιον, id est humani arbitrij imperium, sic docet Caluinus, è cuius verbis (quando à Iesuita hostiliter petitur) satius est vt id ostendam quàm meis: Pueriliter, inquit, ineptiunt qui hunc locum torquent ad probandum liberum arbitrium. nam vt demus officij sui Cain moneri vt subigendo peccato incumbat, nulla tamen inde hominis virtus elicitur: quia certum est non aliter quàm Spiritus sancti gratia mortificari affectus carnis, ne præualeant. Nec certè quoties præcepit aliquid Deus, vires ad præstandum nobis suppetere colligendum est: quin potius tenendum est Augustini dictum *Da quod iubes, & iube quod velis.* Idem verò Augustinus de hoc genere dicendi quod in hortationibus adhiberi solet:

De corrept. & gratia lib. 2.

« Non se itaque fallant, inquit, qui dicunt, Vt quid nobis prædicatur, & prædicitur vt declinemus à malo & faciamus bonum, si hoc non agimus: sed id Velle & Operari Deus operatur in nobis? Sed potius intelligant, si filij Dei sunt, spiritu Dei se agi: vt quod agendum est, agant, & quum egerunt, ei à quo aguntur, gratias agant. Et alibi. Ma-

gnum aliud Pelagiani se scire putant, quando dicũt: Nõ iuberet Deus quod sciret ab homine non posse fieri. Quis hoc nescit? Sed ideo iubet aliqua quæ non possumus, vt nouerimus quid ab ipso petere debeamus. Verùm hac de re plura quàm vellem, nisi me cogeret importunus aduersarius.

De gratia & libero arbitrio. cap. 16.

IN SVMMA, etiamsi daremus hunc locum exponi de peccato, non tamen liberum arbitrium inde colligeretur: at magis est & sententiæ & verbis consentaneum, vt de Abele intelligatur.

Denique, quàm absurdè affingat Hayus Patribus orthodoxis laruam imaginarij illius Arbitrij quod tam diligenter oppugnant, norunt in illorum scriptis versati, at nesciunt Iesuitæ erubescere, licet ex eodem loco conuincantur quod enim ait Hieronymus, *Quia liberi arbitrij es*, sic alibi exponit, *Hominem sua culpa malè agere, libera & prona voluntate.* Augustini autem sunt hæc diserta verba de Caino, *Vt nulli alij quàm sibi sciat tribui debere quod peccat.* Ecquis autem nostrûm aut negat, aut negauit vnquam Non-regeneratos prona & libera voluntate ruere ad malum, & quidem hactenus vt omnis culpa ad eos redundet? At libera voluntas ad bene agendum, est donum Dei. Nolentem enim præuenit, vt velit: volentem subsequitur ne frustra velit. Non vt homines (quod fieri non potest) nolentes credant, sed vt volentes ex nolentibus fiant. Hanc esse Patrum illorum doctrinam, illos cothurnati fastus quem liberi arbitrij nomine Sophistæ insignierunt, hostes acerrimos extitisse qui nescit, fatetur se illorum scripta vidisse nunquam. At quum non huius esse instituti hæc agnoscat Hayus, neque est nostrum in hoc argumento diutiùs immorari, cuius ampliorem tractationem à me iam extorsit in tertio Anti-Iesuita.

Itaque suum Hieronymo, Augustino cæterisque eruditis de hac loci interpretatione constet iudicium: at insanus erit conuitiator, qui commodam probabilémque loci illius expositionem periurium appellabit.

SECVNDVS LOCVS.

Non omnes capiunt verbum istud.
Matth. *19. 11.*

HAYVS.

Alter locus qui se peieraſſe conuincit, est, quod scripsit Matthæus Dominum dixisse, Non omnes capiunt verbum istud, & *Græce*, Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, *Caluinus vertit*, Non omnes sunt capaces huius dicti. *Quasi verò idem sit Caluino*, Οὐ πάντες χωροῦσι, & οὐ πάντες εἰσὶ χωρητοὶ non omnes capiunt, & non omnes sunt capaces, *Conclude ex hac Magistri tui doctrina idem esse ridere, & posse ridere. Et quoniam omnibus hominibus innata est quædam ridendi vis, ac vt in scholis philosophi loquuntur, omnes homines sunt risibiles, omnes ergo ridebunt, & hoc sine intermissione. nam ridendi vis & facultas vi naturæ ab homine seiungi nequit, vt tu probè nostri, qui Platonis & Aristotelis doctrinam qua ratione coniungamus, præscribere instituisti.* Pag. 170.

SERRANVS.

Quid in eo genere possim, neque huius loci est, neque iudicij tui: at & huius loci est & iudicij mei, ostendere qua ratione periurium nobis opponas in voculæ vnius interpretatione. Licet enim

enim Caluinus vocem aliquam incommodè esset interpretatus, non tamen idcirco periurum appellandum esse, omnes æqui iudices intelligunt. Verùm túne ipse, Hay, illum vocem τὸ χωρεῖν rectè interpretatum perperam reprehendas, age, videamus.

Ieſuiticæ eruditionis cothurnũ, & in verborũ & in rerũ cognitione, eruditus lector animaduertat.

Χωρεῖν ais rectè exponi, *Capere*: non autem, *Capatem esse*: quòd *Capax* eum significet non qui reuera capit, sed qui potest capere, qui vi naturæ, aptus est ad capiendum. & vt tuam in linguæ græcæ cognitione felicitatem ostentes, ais, *Capacem esse*, Græco respondere, χωρητὸν εἶναι: & eruditus Cratylus ad philosophiam quasi insciciæ nostræ vindicem nos reuocas. Bona verba quæso, mî Hay! Ego verò miror te artium Decanum & Græculum Ciceronianum, notissimam non modò vocum græcarum & latinarum vim ignorare, sed me quoque deridere quasi distincta rerum vocabulorúmque notione, facultatem naturæ cum effectis suis confundam. Ex eo certè vsu quem ex bonorum autorum lectione mihi comparaui, quantulus ille sit, euicerim variis exemplis, τὸ χωρεῖν rectè exponi, & Capere & Capacem esse, (quum sint planè synonyma latinis:) & eádem ratione Bezam sic vertisse τὸ δέχεσθαι, vt Caluinus τὸ χωρεῖν, Capacem esse: sed quum me & præceptores meos eodem insciciæ crimine inuoluas, ad componẽdam Græcorum vocabulorum controuersiam, Græcæ linguæ præter omnem inuidiam eruditissimum iudicem adoptabo Henricum Stephanum, qui antequàm de hoc certamine cogitasses, totam sitem sic diremit in suo verè aureo Thesauro.

« Χωρέω, ῶ, (inquit) Capio, id est sum capax: vt videlicet locus aliquis dicitur esse capax. Interdum verò ea metaphora vsurpatur χωρῶ, qua à Latinis Capax, quum dicitur de animo. Philo de mũdo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

καὶ μυεία ἄλλα, ἃ διὰ μέγεθος οὐ θρώπιν ☞ λογισμὸς ἢ χω-
ρεῖ. id est, Quæ tam magna sunt vt humana ratioci
natio eorum non sit capax, vel ea non capiat. Ta-
le est apud Matt. Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον.
Non omnes sunt capaces huius dicti. Hæc Stepha
nus *Capax* autem Latinis est qui modo aptus est ad
capiendũ, sed qui reuera capit: vt, Capax calix ad
sextarios tres, *qui cõtient enuirõ trois septiers* (alienis
enim quã meis verbis agere malo) Domus capax,
ample & spatieuse, ou il peut beaucoup de gens. Vterus ca
pax. Sic metaphoricè, Animus capax, Ingeniũ ca
pax, *qui non seulement est propre à cõprendre: mais qui com
prend d'effect.* At Hayus arbitratur, *Capacem esse*, tan-
tùm singulare eum qui vi naturæ possit capere, &
Græco χωρητὸν ἔϛι, respondere: quasi χωρητὸς sit ca-
pax vel qui capere potest. Nouã igitur è Palæmo-
" ne nostro audiat sententiam.

" Χωρητὸς, Qui capi potest, Cuius aliquid capax
" esse potest. Addit exemplà Grægorio, ὡς τὰ μυ-
" καῦτα ὡρίμου ϗ χωρητῆς ἤδη τυγχανούσης τῆς γνώσεως θεῦ
" quum iam capi & intelligi possit: &, ϗ χωρητῆς ὅσον
" αὐθρώποις ὃ δὲ φαντασίας θείας, quum ne Dei quidem
imaginatio humano ingenio concipi posset. Sic
χωρητὸν ἔϛι πᾶν σῶμα dicunt Mathematici, capi lo-
co, suis nimirum dimensionibus definitum in lo-
co suo & proprio. Non audis, Hay, Stephani sen-
tentiam contra te? Χωρητὸς non est capax, sed cuius
aliquid est capax. Qui autem capax est, id est, vt tu
interpretaris, Qui capere potest, Græcis est χωρη-
" τικὸς: sicuti & idem Stephanus pronuntiat.

" Χωρητικὸς, Qui talis est vt capere possit, seu ca-
pax esse possit: aut etiam simpliciter, Capax. Greg.
κοιλία χωρητικὴ ϗ ἀναδοτικὴ τῆς τροφῶν. Apud eun-
dem, ὅλως θεὸς χωρητικὸν.

Hæc rectè rursum Stephanus: at vocum illarum
vsus obuius est. Vt enim χωρητὸς, est qui capi po-
test.

test. & χωρητικὸς qui capere potest: ita διδακτὸς, est
qui doceri potest, διδακτικὸς qui docere, id est, a-
ptus ad docendum. γελαστὸς, ridiculus: γελαστικὸς, ri-
sibilis. ille rideri, hic ridere qui potest. Mirum igi-
tur est, Hay, te hominem (vt apparet) risus alio-
qui amantem, non ridere potuisse quin te ridicu-
lum pueris propinares: non in verborum modò
crassa ignoratione, sed rerum etiam in ea arte, cu
ius te Decanum profiteris. Esto enim. Sit per te
Capax, qui capere potest. Si nõ ea quæ capere po-
test, reuera capiat, non ideo minus erit capax? In
limine Peripati didicimus pueri à Porphyrio. Ita
natura comparatum esse, vt licet vis siue facultas
naturalis non semper agat, sit tamen certa & ne-
cessaria causa suorum effectorum. Rectè igitur
concludi, Homo ridet ergo risibilis est. &, Homo
risibilis est. Ergo data occasione semper ridebit,
est enim homini innatum, propriúmque quarto
modo, id est ei soli, toti, & semper conuenit vt ri-
deat: non quòd rideat semper, sed quòd semper
sit natura aptus ad ridendum. Κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεὶ, ἀλ-
λὰ γελαστικὸν ζῶον λέγεται, ϗ πρὸ γελᾶν ἀεὶ, ἀλλὰ πρὸ ἀεὶ
πεφυκέναι. Quorsum igitur obtusa tua subtilitas te
nebras offundit perspicuæ veritati? Sunt enim lu-
culenta Christi verba, *Non omnes sunt capaces huius
dicti, vel hoc dictum non capiunt.* His verbis hominum
cæcitas significatur. non enim vel capiunt vel pos
sunt capere ea quæ sunt Dei: sicuti Paulus Præce
ptoris verba interpretatur, Homo animalis οὐδέχε-
ται τὰ τῦ πνεύματος τῦ θεῦ, Non capit ea, vel, non
est capax eorum quæ sunt Dei. οὐ ϗ δύναται γεῶναι,
Neque potest ea cognoscere. Audis, Hay, tuam
illam vim siue facultatem naturalem à Dei cogni
tione exterminari: quum φρόνημα illud σαρκὸς, car-
nis intelligentia, inimicitia sit aduersus Deum:
quippe quæ neque Legi Dei subiiciatur, sed ne
possit quidem.

Habes erudite Lector, responsionem ad secundum periurium ab Hayo aduersus nos idcirco institutum, vt de eruditione & conscientia Iesuitica eádem opera iudicares.

TERTIVS LOCVS.

Annumeratus est duodecim Apostolis.
Act. Apost. 1. 26.

HAYVS.

Bullæ Iesuiticæ in summa vocabuli συγκατψηφίζεσθαι ignoratione.

Tertius locus tui periurii testis erit ille quem apud Lucam legimus, Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum duodecim Apostolis. Quã sententiam Gallicis verbis ita reddidit, vt quod à Luca scriptum non fuit, eum scripsisse fingat: Adonc ils ietterent le sort d'iceux, & le sort cheut sur Matthias, qui d'vn commun accord fut mis au nombre des donze Apostres. Vbi legistis, *d'vn commun accord?* Pag. 170. & 171. &c.

SERRANVS.

Apud Lucam, qui disertè scripsit, συνκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἑνδεκα ἀποστόλων. Non potuit aliter exprimi verbum συνκατεψηφίζεσθαι quàm illo verborum circuitu: vt rectè vertit Beza, *communibus calculis adlectus est cum vndecim Apostolis.* Significat enim Lucas hunc sortis euentum communibus omnium calculis iudiciisque fuisse comprobatum. Illa autem communium sententiarum comprobatio, innuitur præpositione Συν: vt norunt vel mediocriter eruditi. At tu oculos in talis habes; idcirco audax quia vecors. Quod enim addis ad hos latratus, neque exscribo neque excribro, ne tuis insaniis nimium indulgeam. Hoccine igitur erit tertium periurium nostrum?

QVARTVS LOCVS.

Non derelinques animã meam in inferno.
Act. 2. 27.

HAYVS.

Obseruarunt Catholici in Germania Lutherum auum tuum, in priore Noui Testamenti germanica versione, Christi Domini & Apostolorum doctrinam, trecentis aut eò amplius locis deprauasse. Sic spero sexcentos fœdos errores, quos Gebennensis Synagoga in Scripturæ gallica versione commisit, propediem Catholicorum opera, in publicũ propositos videbis. Ac ne institutæ breuitatis leges violasse videar, vnum tantùm à magno tuo Theodoro Beza D. Lucæ locum insigniter depranatum proferam. Pag. 171.

SERRANVS.

Virus Iesuiticũ in Lutheri memoriã.

Eodem planè modo sexcentos errores aduersus Ecclesias nostras probabitis, quo trecentos aduersus Germanicas Catholici illi tui probauerũt. Catholicum enim mendacium aduersus eandem veritatem vbique vanum est. Lutherum, virum Dei, sic auũ agnoscimus, vt se patrẽ Galatarũ Paulus appellat. illius enim ministerio Pater luminũ Europæ nostræ felicissimè innotuit. Ille nouum testamentum sic vertit, vt vetus fermentum ab Ecclesia exturbarit. Hoc perurit Abadonem tuũ.

At perge nos cum Luthero inuoluere, vt omnes illius filij & nepotes confertim aduersus illum tuum dominum communibus animis bellum geramus. Quidnam enim Momi illi tui in vellicanda Scripturæ versione nostra effecturi sint, doces ipse, qui apud Lectorem infinitæ tuæ loquacitatis grandine iam contusum, breuitatis fidem facere demens moliris. Verùm quid tu præterea aduersus Bezam?

HAYVS.

Quod scripsit Lucas Οτι ἐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, *latine pro libidine sua reddidit*, Non derelinques cadauer meum in sepulcro. *Puduit tandem Bezam nequitiæ. quare palinodiam cecinit scribens:* Fateor cadaueris nomen, nec mortuo quidem Christi corpori satis conuenire: ac proinde in altera editione mutaui, sed eandem sententiam semper retinui. Pag. 171.

SERRANVS.

Augustinus scripsit libros duos Retractationũ, in quibus vir pius multa à se scripta emendauit. Cõclude illum fuisse idcirco periurum. Hoc ipso argumento palinodiam & periurium affingis Bezæ, Iesuita, quòd vocem vnam emolliuerit. Iniquius tamen Bezæ periurium opponitur quàm Augustino opponeretur. Multa enim ad doctrinam ipsam quòd attinet, Augustinum commutasse, ex illis suis Retractationum libris perspicuum est: at Bezam in hac vocis mutatione nihil de re ipsa immutasse, mox iudicabit Lector. Verùm de re maxima augustissimáque reuerenter disseramus. Cedò

Cedò igitur, mî Hay, dáſne Christiana hæc Axiomata? Christum esse verum Deum, & verum Hominem: Hominem illum vero corpore humano & vera anima humana constare: Verum quoque hominem illum pro nobis verè esse mortuũ. Hæc αὐτόπιστα & per se rata te daturum arbitror. Num dixeris Christi diuinitatem esse mortuam? Non credo. Num Christi animam? Neque illam, Verúmne igitur Christi corpus verè mortuum? Hoc ipsum existimo te daturum. Sic nimirum Christi mortem describit Scriptura, separationem animæ & corporis, quum ait, Christum inclinato capite tradidisse siue emisisse spiritum quem commendarat Patri, siue expirasse. Quônam ergo Christi anima, nisi quò ipse prædixerat profecturam, *Hodie tu mecum eris in paradiso* qui agens animam dicebat Patri, *Pater in manus tuas depono Spiritũ meum?* Immortalem igitur Christi animam sub ipsum è corpore discessum in cœlum profectam, ecquis dixerit in sepulcro remansisse? Corpus igitur Christi ab anima separatum, ac proinde mortuũ, sepulcro fuisse conditum ex his nemo sanus dubitabit. De Christi igitur corpore & Dauidem & Petru millius interpretem loqui, proximum est vt ostendam, & è verbis ipsis & è tota sententia. Scripturæ hæc sunt diserta verba, NON DERELINQVES נפשי לשאול Græci οὐ ψυχήν μου εἰς ᾅδου. Latini, animam meam in sepulcro. שאול autem siue ᾅδου appellatione sepulcrum intelligi, nemini sano dubium esse potest: quidnam autem נפש, ψυχὴ, ANIMA, hoc verò controuertitur.

Corpus Christi mortuum est, sepultum est, resurrexit.

ANIMÆ vox quum multiplex sit, variè quoque hîc sumi potest. Vitam aliquando significat, vt hîc sit sensus, Deum non passurum vitam suam morte absorberi, Aliquando, Hominem ipsum: vt testatur Dauid se Dei beneficio à vita reduiuum fore.

Animæ significatio multiplex.

Quæ interpretatio rectè quadrat verbis Dauidis. addit enim ἐπιδῷς, *Nec sines sanctum tuum videre corruptionem*, sic nimirum seipsum intelligens. Q. D. Non sines me in sepulcro tandiu immorari vt ibi putrescam, sed me è sepulcro incolumen integrúmque vindicabis. At quum Dauidis cadauer in sepulcro compurruerit & in puluerem sit redactum, rectè colligit Petrus, Dauidem prophetico Spiritu de Christi resurrectione hæc prædixisse. Itaq; tertia restat ANIMÆ significatio, huic circumstantiæ magis accommodata. Mortuum enim hominem siue cadauer aliquando denotare, tam certum est quàm non-necessarium exempla iam designata recensere. Hanc autem vltimam significationem huic loco magis quadrare, hæ sunt rationes.

Rationes cur *Animæ* nomine corpus intelligatur

Prima, quia Prophetæ menti id melius conuenit. quum enim Dauidis cadauer, sicuti hominum cæterorum, in sepulcro exinanitum fuerit, quâ prophetiæ constaret veritas, nisi Dauid ad beatæ resurrectionis spem animum intendisset, ac proinde ad Christum resurrectionis autorem? Itaque non de anima sua quę non relicta est in sepulcro, sed de corpore suo quod in sepulcro computruit, Prophetam vaticinari apparet: atque adeò illum *Animæ* appellatione eam hominis partem intelligere quæ à sepulcri putredine & internecione esset vindicanda.

Secunda, quia Petrus sic eã interpretatur. nam quum è Prophetę verbis testatus esset, Christi resurrectionem luculenter describi, adiungit vice commentarij, hæc illa ipsa verba, *Christi animam non derelictã esse in sepulcro*, exponẽs, *Neque* CARNEM *eius sensisse corruptionem*: vt nemini obscurum esse possit, Animam Carnis nomine ab eo explicari atque illustrari.

Tertia,

Tertia, quia tum è primario concionis illius fine, tum vniuersa sententia, hæc vox exponi aliter nõ potest. ecquis enim non videt non de animi immortalitate, (quæ his quoque verbis probari non potest, quum anima sepulcrum minimè ingrèdiatur:) sed de corporis resurrectione, sermonem illum esse institutum? Certè neque Dauidis neque Christi anima fuit in sepulcro, neque resurrexit: Ita ad rem non faceret hoc testimonium, si de anima absolutè intelligeretur: ac proinde Petri concio primario suo firmamento destituta, collaberetur tota.

Vnde efficitur (quũ sic quoque orthodoxæ doctrinæ veritas è fidei analogia sanctè retineatur) hanc esse veram germanámque horumverborum sententiam: Mortuũ Christi corpus sepulcro conditum non dormiisse somnum pepetuum, neque tandiu in sepulcro permansisse vt corrumperetur: sed effractis mortis vinculis, tertio die resurrexisse, vt his sanctis augustisque primitiis fidelium corpora resurrectioni consecrarer. Hæc de re ipsa, quam orthodoxè explicari omnes orthodoxi animaduertunt: at de CADAVERIS voce, de qua tota controuersia est, modò dicamus.

Si verum est Christi corpus, si verè mortuum est verum Christi corpus, si mortuum illud corpus nobis fuit viuificum, eccur à Cadaueris nomine abhorreamus, quum mortis ignominiam, & Christi in ea exinanitionem summo in pretio habeamus? quid enim est Cadauer, nisi corpus mortuũ? Quòd si non est nobis scandalum neque stultitia, Christum crucifixum & mortuum amplecti, cur Cadauer appellare mortuum ipsius corpus?

Cadaueris nomen quomodo & quatenus Christi corpori cõueniat.

Deinde, eo ipso vocabulo Christus seipsum notauit. quum enim in mediis mundi pereuntis tempestatibus hoc vnicum fidelibus remedium con-

stare doceat vt ad se crucifixum & mortuum confugiant, ait, *Vbicunque* fuerit CADAVER, *ibi congregatum iri aquilas* Τὸ πτῶμα enim, est cadauer quin autẽ se πτώματος appellatione insigniat, minimè dubium est. Corpus autem Christi mortuum à Propheta vocatum fuisse Animam, rationi maximè consentaneum est: quum ipsum illud corpus, etiam in sepulcro esset viuifica caro Filij Dei.

EX HIS ergo constare possunt causæ cur primùm Beza vocabulum cadaueris vsurpauerit: accedit quòd Pontificæ fabulæ de animæ Christi ad inferos descensu aditum præcludere voluerit. At quum nouum & insuetum vocabulum infirmiorum aures offenderet, vsitatius substituit, eâdem prorsus manente sententia, vir pius nulla veritatis fraude infirmioribus consulens. Idcircóne vel impostor vel periurus erit: vel potius non erit impudens vecórsque Sycophanta, Hayus, id profligata audacia proculcans, quod piis eruditísque animis in summo est pretio?

QVINTVS LOCVS.

Ioan. 3. 5. *Nisi quis fuerit genitus ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei.*

HAYVS.

Præclaram illam qua Baptismi necessitatem Catholici inprimis confirmant Domini sententiam, Nisi quis renatus &c. *Caluinus de Baptismo intelligi negat. Quam impietatem condemnauit Concil. Tridentinum* &c. Pag. 171. & 172.

SERRANVS.

De Baptismo reuerenter loquitur Caluinus, illiúsque

illiúsque vsum Christianis necessarium esse constanter docet. Quòd autem hunc locum de Baptismo intelligi negat, non efficit vt eum impietatis Concilium Tridentinum rectè potuerit condemnare: cuius certè fulmina neque sensit Caluinus, neque nos, nugator, reformidamus: sed tu impensè pergis elaborare vt omnibus ridiculus appareas, qui Concilij Tridentini nobis, Neptuni tridentem pluris facientibus, autoritatem opponas. Verùm de re ipsa.

Argumenta verè Iesuitica.

AQVÆ appellatio variè sumitur in Scriptura, ac proinde genuina vocis explicatio è genuina loci circumstantia notanda est: neque verò ferendum, vt Aquæ nomen, vbicunque occurret, de Baptismo interpretemur. Ecquis enim sobrius hæc Dauidis verba, *Serua me Deus, quia peruenerunt aquæ vsque ad animam, ingredior profunditates aquarum, & torrens inundans abripit me*, & similes loquendi formulas quales in Scriptura frequentes reperiuntur, de Baptismi sacramento interpretatur: quum perspicuum sit intelligi de afflictionibus? Iam verò illa. *Quum hauseritis aquas cum gaudio: Plena erit terra hæc scientia Iehouæ, veluti aquis alueum maris operientibus*: Quisquis sitit, veniat ad aquas: & similia de donis Spiritus sancti intelligenda esse docet Christus: qui eodem etiam dicendi immensam illam Dei charitatem erga nos per Spiritum sanctum in corda nostra propter se effusam, luculenter significauit. De Baptismo enim non loqui Christum in his verbis, *Quisquis biberit ex aqua illa quam ego ei dabo, non sitiet in æternum, sed aqua illa quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternã*, è tota orationis serie perspicuum est. Quid igitur obstat quominus hic locus de aqua & Spiritu similiter explicetur? Agit enim Christus de Spiritus sancti virtute in regenerandis fidelium animis ef-

Aquæ appellatio multiplex.

Psa. 169. & 18. &c.

Isa. 12. & c

Ioã. 7. 37. Ioan 4. 14

Aquæ nomine, cur Spiritus sancti virtus & efficacia hic propriè significetur.

ficaci, quam è communi Scripturæ more describit, Aquã appellans: & continuò exponens quidnam Aquæ nomine intelligat, quum adiungat Spiritus appellationem, quem Aquæ nomine designari Nicodemus è trito Scripturæ more intelligere debebat. Nasci igitur *Ex aqua & Spiritu*, est nasci è Spiritus sancti virtute, quæ veluti aqua siccum solum irrigans sic sterilem nostram emarcidámque naturam noua virtute instaurat, vt natiua corruptione abiecta, nouísque viribus reduiua, edat veros sanctitatis fructus. Ita AQVÆ nomine, purgationem animi Christus intelligit interiorem, cœlestémque vigorem cuius autor est Spiritus sanctus: à quo ducuntur quicunque sunt Christo insiti.

Illam autem esse veram germanámque huius loci sententiam ostendit & scopus & series vniuersæ orationis. Vult enim Christus docere: Non modò Nicodemum, sed omnes homines animales, esse alienos à Regno Dei, regenerentur, id est corruptæ naturæ sordibus ablutis, fiant nouæ creaturæ. Quod quidem Regenerationis opus, totum est Spiritus sancti. Eò quoque refertur vniuersa oratio, quæ omnibus suis partibus secum cohærés, Regenerationis primariam causam, modũ, finem & effecta luculenter repręsentat. Quorsum verò hîc de Baptismo? Ita verba illa *Ex aqua & Spiritu*, debent συνεκδύμως intelligi pro eodem: illud quidem figuratè, è communi Scripturæ vsu: hoc verò, simpliciter.

De hac Caluini interpretatione iudicent eruditi, pro ea libertate quam omnibus Christianis constare, seruata fidei analogia, ipsi quoque Patres orthodoxi pronuntiarunt. Num igitur, magne Antiquator, vel Caluinus sanctæ Antiquitatis iudicium neglexerit, vel nos erimus periuri? Vis finem

finem initio & medio disputationis respondere, vt omnes norint te vbique nugari & calumniari. Quasi verò Scripturam dextrè & commodè interpretari, sit periurium. Sed perge, vt infinitæ loquacitati tuæ finem aliquem imponamus.

HAYVS.

Dic quæso, nunquid vos Christianorum infantes, sine baptismate in regnum cœlorum introduci asseritis. Quod Pelagiana hæresis nunquam admisit &c. Pag. 172. & 173. Quæ inanissima futilitate effusa non exscribo. quid enim opus est ineptis repetitionibus onerare Lectorem? Summa est, Nos esse Pelagianis deteriores, qui negemus infantes Baptismo egere. Pag. 172.

SERRANVS.

Quare specioſorum, Hay, calumniam: hæc apud tuos etiam locum non habet, qui norunt quanta reuerentia Baptismum nostris infantibus dãdum curemus. Tibi igitur pro nobis respondet Augustinus: Aliud est sacramentum Baptismi, aliud cordis conuersio; sed salus hominis ex vtroque completur, nec si vnum horum defuerit, ideo putare debemus consequens esse vt & alterum desit: quia & illud sine illo potest esse in infante, & hoc sine illo potuit esse in latrone: complẽte Deo siue in illo siue in isto, quod non ex voluntate defuisset. Quum verò ex voluntate horum alterum defuerit, reatu homo inuoluitur: & Baptismus quidem potest inesse vbi conuersio cordis defuerit. Conuersio autem cordis potest quidem inesse non percepto Baptismo, sed cõtempto Baptismo

"Decret. 3. parte De cõse "crat di- "stinct. 4. "C. Bapti "smi vicẽ "
" Baptis- "cimi per- "ceptio, "quate- "nus ne- "cessaria "Christia "nis.

« non potest. IDEM, Quantum valeat etiam sine vi-
« sibili sacramento Baptismi, quod ait Apostolus,
« *Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salu-*
« *tem*, in illo latrone declaratum est: sed tunc imple
« tur visibiliter, quum mysterium Baptismi, non
« contemptus religionis sed articulus necessitatis
« excludit.

In summa, non priuatio Sacramenti sed contemptus damnat. SINE BAPTISMATE igitur non introducuntur infantes in regnum cœlorum quia vult Deus hanc gratiæ suæ tesseram infantibus dari, neque fas est hoc sigillum salutis contemni sine exitiali scelere. Hactenus fatemur necessarium Baptismum: perperam tamen affirmamus gratiam Dei in aqua includi, quasi visibili aqua seruaremur, quum in sanguine Christi seruemur.

Itaque quæ adiungit Hayus & hac & insequenti pagina, sunt nugæ responsione indignæ, quum iam tot chartæ in his refellendis insumpserimus. Certè, calumniarum fumos in re perspicua moueri non debemus. neque enim nos Pelagiani sumus, neque Iesuitæ, sunt Catholici.

SEXTVS LOCVS.

De ordine functionum Ecclesiasticarum. Ephes. 4. 12. & 1. Cor. 12. 28.

HAYVS.

Alterum tamen in quo Caluini insignis dementia elucet, ex Francisco Turriano nostro, mutuabor. Verba Caluini, vt suspicor agnosces. Qui Ecclesiæ, inquit, *regimini secundum Christi institutionem præsunt, nominantur à Paulo, primum Apostoli, deinde Prophetæ, tertiò Euangelistæ, quartò Pastores, postremò Doctores. Ex quibus duo tantum vltimi ordinarium in Ecclesia munus habent: alios tres initio regni sui Dominus excitauit, & suscitat etiam interdum prout temporum necessitas postulat.* Quid respondebis pro tuo præceptore, vt periurij quam contraxisti labem deleas? Pag. 173.

SERRANVS.

Respondebo, te & tuum Turrianum non modò insignes esse nebulones, sed blasphemos conuitiatores, qui sancto Apostolo dementiam audeatis opponere. nam si demens est Caluinus, demens est Apostolus, cuius ille nimirum propria verba descripsit. hæc enim ipsa sunt Pauli verba: *Dedit igitur ipse alios quidem, Apostolos: alios verò, Prophetas: alios autem Euangelistas: alios autem Pastores & Doctores.* Tertium Euangelistis locum tribui non audis, Iesuita, si aures habes? Egône igitur periurij labem non elui, an tibi inustum est dementiæ & blasphemiæ probrum? Res enim ipsa loquitur.

Ipsissima Apostoli verba à vecordi Iesuita accusantur dementia. Eph. 4. 12.

Quod ais, Apostolum in Epistola ad Ephesios expliuauisse varietatem donorum, non autem eorundem ordinem, vt in Epistola ad Corinthios, est variæ & inordinatæ vanitatis tuæ nouum argumentum. Constat enim Paulum eodem ordine Ecclesiæ ordinem designauisse in vtraq; Epistola: de donis Dei primùm agat, deinde de functionibus Ecclesiasticis, quarum causa Deus hæc Spiritus sancti sui dona confert Ecclesiæ suæ. Neque obstat quod Euãgelistarum non facit mentionem in Epistola ad Corinthios, quin tertium Euangelistæ in Ecclesia locum tenuerint: quandoquidem

non est sibi contrarius Apostolus, & eodem modo consequeretur, omnes illas functiones quas in Epistola ad Ephesios prætermittit, ab Ecclesia esse exturbandas. Iudicium fuit sancti Apostoli, prout intelligebat quadrare instituto suo: non tamen Iesuitica reprehensio aut inconstantiæ notam Apostolo, aut dementiæ opprobrium Caluino inuret.

AD IMPORTVNAM HAYI censuram, De distinctione librorum Canonicorum & Apocryphorum.

HAYVS.

Cæterum si libros quos Ecclesia D. Augustini temporibus probauit, Synagogam vestram repudiare docuero, vos esse sacrilegii & plagii reos, inficiare non poteris. &c. Hic longum exscribit Augustini testimonium è libro 2. de Doctrina Christiana cap. VIII. De censu librorum Canonicorum, & de Macchabæorum libris. Quæ ex Hayano codice Lector recognoscat, effusa. Pag. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182.

SERRANVS.

Aduersarij legam vestigia. Quum Antiquitatis iudicium de Canonicorum & Apocryphorum librorum censu, mihi primùm opponat, & Augustini Hieronymique testimonia contra me excitat: Antiquitatis iudicium ex Augustini & Hieronymi verbis primùm commemorabo. Deinde quum de Macchabæorum libris, vnde quoque natus sermo est, propriè agat, Patrum illorum de his libris

libris iudicium recensebo. Denique, ad peculiares illius exceptiones respondebo.

De Apocryphis Augustini & Hieronymi sententia. De Ciuit. Dei lib. 15 cap. 23.

QVAM prudenter legendi sint Apocryphi, Augustinus & Hieronymus sic docent. Ait enim Augustinus: *Omittamus igitur earum scripturarum fabulas quæ apocryphæ nuncupantur, eo quòd earum occulta origo non claruit patribus, à quibus vsque ad nos autoritas veracium scripturarum certissima & notissima successione peruenit. In his autem apocryphis etsi inuenitur aliqua veritas, tamen propter multa falsa, nulla est canonica autoritas.* Idem verò alibi, *Non inutiliter receptos ait fuisse ab Ecclesia, dummodo sobriè legantur vel audiantur*, ne parem illarum cum Scripturis canonicis autoritatem somniemus. Hieronymus autem non obscurè monet quomodo sint ab infirmis legenda, *Caueant*, inquit, *omnia apocrypha. Et si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reuerentiam legere voluerit: sciat non eorum esse, quorum titulis prænotantur, multáque his admixta vitiosa, & grandis esse prudentiæ, aurum in luto quærere.* Et alibi, *Paraphrasin huius testimonii, quasi Hebræus ex Hebræis assumit Apostolus Paulus de autenticis libris in epistola quam scribit ad Corinthios: non verbum ex verbo reddens, (quod facere omnino contemnit) sed sensum exprimens veritatem, quibus vtitur ad id quod voluerit roborandum. Vnde Apocryphorum deliramenta conticeant, quæ ex occasione huius testimonij ingeruntur Ecclesiæ Christi.* Hæc igitur de multis pauca è Patribus orthodoxis satis sunto testimonia de Apocryphorum librorũ cum Canonicis comparatione.

De Institut. filiçad Lætam.

De Macchabæorũ libris Antiquitatis iudicium.

DE MACCHABÆORVM autem libris, quandoquidem de his propriè sermo est institutus, aliquid nobis dicendum est: & quum Augustinum & Hieronymum nobis superciliosus Antiquator impudenter opponat, illorum sententia indicanda est, expediendíque nodi quibus perspicuam veritatem conatur implicare.

Certe Augustinus ait illos *libros non fuisse receptos in Canone*, id est, vt interpretatur, *non pari fuisse cum Lege & Prophetis autoritate*. his enim libris testimoniũ reddit Filius Dei: at illis Macchabæorum libris datum fuisse ab Ecclesia locum in Scripturis, nullo quidem Scripturarum præiudicio, quasi parem cum illis autoritatem obtineret: sed propter memorabilem historiam, in qua elucet Dei prouidentia in Ecclesia sua cõseruanda: & singularis fides & constantia fidelium Dei seruorũ, qui tyrannorum crudelitati sese fortiter opposuerũt.

Contra secundã Gaudẽtij epist. cap. 23.

Hoc est quod disertè ait Augustinus: Et hanc quidem Scripturam quæ appellatur Macchabæorum, non habent Iudæi sicut Legem & Prophetas, & Psalmos, quibus testimonium Dominus perhibet tanquam testibus suis, dicens, Oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in Lege & Prophetis & Psalmis de me: sed recepta est ab Ecclesia non inutiliter, SI SOBRIE LEGATVR VEL AVDIATVR, maximè propter illos Macchabæos qui pro Dei lege sicuti veri martyres à persecutoribus tã indigna & horrenda perpessi sunt, vt etiam hinc Christianus populus aduerteret, quoniam non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, pro quibus passus est Christus, si tanta patientissimè pertulerunt pro lege quem dedit Deus per famulum hominibus illis pro quibus nõdum tradiderat Filium. Ecqua igitur fronte affirmas, Hay, veteri Ecclesiæ Christum fuisse incognitum: neque intelligis, sanctarum Scripturarum monumẽta à Iudæis ad Christianos peruenisse, id est à fratribus ad fratres. est enim vna Ecclesia vnum Christum amplexa, Prophetarum Apostolorúmque consensu annuntiatum: quorum illi venturum prædixerunt, hi venisse edixerunt. Communes igitur fuerunt

runt tabulæ & Patribus & Filiis, quorum vt Christus communis est seruator, ita communis est hereditas Scripturarum tabulis consignata.

In præf. in lib. Regum.

Hieronymi autem optimi solertissimique harũ rerum testis plana est & perspicua sententia. Enumeratis enim Canonicis libris, ait *Quicquid extra hoc est, inter apocrypha esse ponẽdum*, ac proinde Macchabæorum libros: licet primus Hebraicè præter morem circumferatur, in Canone tamen Scripturæ minimè recenseri, constanter affirmat. Quod autem dixi excepisse Hieronymum de Apocryphis, *Siquis velit credere & recipere*, è loco à me iam citato probatum est: ne vitilitigator cogat me actum agere. Idem verò Hieronymus de Macchabæis:

Epistola Iungat. In prouerbia Solẽ. præf.

Macchabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad autoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandorum. Idem de Macchabæorum libris iudicium variis in locis inculcat, vt cuilibet in ipsius lectione versato perspicuum est. Quid enim hîc singula commemorem?

PROXIMVM est, vt Antiquatoris nostri exceptiones illustri veritati perperam obiectas esse ostendam.

Clamat Thraso, nos esse sacrilegij & plagij reos, quòd Augustinus Macchabæorum libros inter canonicas Scripturas aliquando recenseat. Respondeo, Siqua culpa est, Augustini est, non nostra. Non tamen etiam Augustini est, sed cerebri Hayani, à quo quum iudicium abfit, de Augustini consilio non potuit iudicare, & ita Augustinum intelligit vt vult à se illum intelligi. Præfatus diligenter Augustinus de Canonicarum & Apocrypharum Scripturarum discrimine, & lectorem hortatus vt Apocryphas securiùs legat, fide veritatis instructus, ne præoccupent imbecillem ani-

Quomodo & quatenus Augustin. Maccabæorũ libros recenseat in Canone. De doctr. Christ. li. 2. cap. 8.

mum,& periculosis mendaciis atque phantasmatibus eludentes præiudicent aliquid cõtra sanam intelligentiam: ita accedit ad censum Canonis Scripturarum. Vult autem sic eas legi,vt doctrinæ & Ecclesiæ œconomia & series pro variis temporum interuallis consideretur. Hæc enim differtè, quæ cæcus Hayus non videt: *Hæc historia est quæ sibimet annexa tempora continet, atque ordinem rerum.* In esi finem libros Macchabæorum in Canone Scripturarum ab Ecclesia recipi ait Augustinus, neque illam exceptionem vult prætermitti, de qua iam cauerat,sicuti à nobis iam est annotatum. Non igitur canonicam autoritatem illis libris tribuit, ad doctrinam ipsam quòd attinet, sed vt è Scripturæ monumentis omnes Ecclesiæ ætates, distinctis temporum interuallis, perpetua rerum successione sese consequentes repræsentet. Hanc veram genuinámque esse Augustini mentem,è locorum ipsorum prudenti comparatione eruditus Lector perspiciet.

Sic Carthaginense Concilium de Augustini sententia libros Scripturæ vniuersè recensuit, & hoc iudicium Africanæ Ecclesiæ sunt sequutæ.

Nam de Innocentio illo tuo, Hay, nihil aliud dico, nisi me neque scire neque scire cupere, albúsve an ater sit: ipsiúsque iudicium mihi planè esse nullum.

Cõsequutio verè Iesuitica.

AT QVÒD excipis, Antiquissimos Ecclesiæ Doctores ex his libris tanquam Canonicis, testimonia petere quibus dicta sua confirment, primùm à te esset probandum. Verùm vtvt ita sit, Iesuitici acuminis necessariam consequutionem, erudite Hay, non vides, neque rides? Apostolus Menandrum, Aratum, Epimenidem citat. Ergo Menander, Aratus & Epimenides, sunt autores Canonici & authentici. Hæc est summa totius paginæ

196. Cæteros enim latratus tuos quid morer?

Librorũ Canonicorũ & Apocryphorũ discrimẽ Antiquitatis testimonio probatur. In præfat. in lib. paralyp. Si septuaginta. tom. 3. Decret. part. 1. distinct. 9. C Vt veterum.

PORRO, negas veram illam esse Canonicorum & Apocryphorum librorum distinctionem,quòd illi Hebraicè scripti sint,hi verò Græcè. Controuersiam igitur nostram (quum rem perspicuam neges) dirimat Hieronymus: *Apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur reuertendum est: vnde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumũt.* Quod in veteri testamento scriptum est Græcè tantùm, est Apocryphum. Itaque *vt veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda est: ita nouorum veritas Græci sermonis normam desiderat*: sicuti etiam annotauit Decretum.

DENIQVE, hanc distinctionem non esse Ecclesiæ Christianæ, sed Iudaicæ Synagogæ. Patrum Ecclesiam iterum negas, Hay, fuisse Ecclesiam Christianam, quum in Christum crediderit? Non te pudet tam ineptè ἀθεολογεῖν? Rectè igitur Apostolus ait, *Eloquia Dei*, id est sacram Scripturam, *ipsis fuisse concredita.* Ab illis hanc Canonicorum & Apocryphorum librorum distinctionem post solennem Euangelij publicationem rectè accepit Ecclesia, propter exhibitum in carne Christum, Christiana proprio nomine nuncupata. Hæc igitur ad tuas exceptiones.

Rom 3. 2.

Ineptissima Hayi vellicatio.

Nam, quòd de Cypriano fideliter à me citato præuaricaris, quid dicam, nisi te esse verè Iesuitã? Extat tractatus apud Cyprianum cui nomen est, *Expositio Symboli.* Hunc ego librum, nugator, indicaueram: vt ex antiquissimi doctissimique scriptoris antiquissimam Ecclesiæ de librorum Canonicorum & Apocryphorum discrimine sententiam indicarem. At tu scilicet Polyhistor nescis quid velim cum hac mea Symboli expositione, iurat me locum nunquam vidisse nisi apud Caluinum, & percommodè iocaris, quasi existimarem Maç-

Cypriani de Maccabæorũ libris iudicium.

cabæorum libros esse Symboli expositionem. Cypriani igitur verba è Cypriano sunt à me describenda. Enumeratis veteris & noui testamenti libris, adiungit: *Hæc sunt quæ Patres intra canonem concluserunt, & ex quibus fidei nostræ assertiones constare voluerunt. Sciendum tamen est quòd & alij libri sunt qui non sunt canonici, sed Ecclesiastici à maioribus appellati sunt: vt est Sapientia quæ dicitur Solomonis. &c.* Deinde addit, *Eiusdem ordinis est libellus Thobiæ & Iudith & Maccabæorum libri.* Illorum autem librorum vsum continuò ita describit: *Quæ omnia in Ecclesiis quidem legi voluerunt, non tamen proferri ad autoritatem ex his fidei confirmandam.*

Hanc ipsam veteris Ecclesiæ de libris ἐνδιαθήκοις & Canonicis sententia è Melitonis Sardicensis Episcopi verbis Eusebius recensuit, inter quos quum non enumeret Macchabæorum libros, ecquis non videt esse consequens, Illos ad eum censum non esse reuocandos? Quod etiam Eusebius his verbis fuerat testatus: Τῶν ὁμολογουμένων τῆς παλαιᾶς διαθήκης γραφῶν ποιεῖται κατάλογον. οὗ χάριν ἐνταῦθα καταλέξαι ἠρώμεθα, ἔχοντα ὧδε πῶς λέγει. Quum illum librorum sine controuersia Canonicorum catalogum disertis verbis è Melitone referre se testetur Eusebius, ecquis sanus non videat illos non censeri canonicos qui in ipso Canone minime numerantur?

Ecclesiasticæ hist. lib. 4. cap. 26. & idẽ *Canonicorũ & Apocryphorũ* librorũ diserimẽ ostẽdit, lib. 3. cap. 25.

Pag. 180. & 181. Exæstuat Monachus, quòd ex illius autoris verbis qui Macchabæorum historiam conscripsit, probare voluerim hunc scriptorem se in authenticorum Scripturæ notariorum numero inseri noluisse, quum se excuset. quod nó faciunt vel Prophetæ vel Apostoli. Modestiæ hoc tribuit Hayus, Hieremiæ exemplum opponit, se infantem appellantis, & Apostolicum spiritum describit è modestia.

Responsio ad Hayi exceptiones pro autentica & canonica autoritate Macchabæorũ

Ego

Ego respondeo Apostolorum modestiam cum summa grauitate fuisse coniunctam, eámque modestiam siue summissionem ad ipsorum personas, non ad doctrinam esse reuocandam, cuius elucet augusta maiestas. Neque Hieremiam de doctrina ibi loqui, sed de persona sua, quemadmodum ipsa verba disertè testantur. De doctrina autem: *Vide, constitui te hodie super Gentes, & super regna: vt euellas & diruas, & disperdas, & demoliaris, vt ædifices & plantes.* Quo genere dicendi Paulus Apostolici spiritus maiestatem sic repræsentat: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed diuinitus valida & ad subuersionem munitionum: dum ratiocinationes euertimus, omnémque sublimitatem quæ extollitur aduersus cognitionem Dei, & captiuam ducimus omnem cogitationem ad obediendum Christo, & paratum habemus quo vindicemus omnem contumaciam.* Et, *Si tectum est Euangelium nostrum, iis qui pereunt tectum est.* &c. Hæ non sunt excusationes de diluta siue tenui oratione, quam solam minimè notat Macchabæus scriptor: sed de re ipsa agit, quam Ecclesiæ iudicio submittit.

Quod enim dicit Hayus ex Caluino, non magnopere curandum esse de autore, dummodò de sana doctrina constiterit, cuius certus indubitatúsque autor sit Spiritus sanctus, pro nobis aduersus ipsum facit. Notarij illi authentici testésque omni exceptione maiores fuerũt omnes vel Prophetæ vel Apostoli. Ex illorum doctrina indubitanter vera de omnibus doctrinis iudicãdum est, quum sit ratum, Illius doctrinæ autorem esse Spiritum sanctum. Nihil igitur interest Petrúsne an Paulus aut alius quilibet Apostolorum scripserit, quum de doctrina constat, cuius non autores sed scribæ fuerunt Apostoli. Quòd si quid illi doctrinæ contrarium sit scriptum, ecquis sanus Apostolici hominis doctrinam illud arbitretur? At-

qui perspicuum est, illam pro mortuis siue manibus inuocationem esse commentum Ethnicum, sanæ doctrinæ contrarium. Non potest igitur ille scriptor censeri orthodoxus: ac proinde, quemadmodum postulat, de eius scriptis iudicandum est: neque veritati quam scripto commendaris, iniuria fuerit facta, si ab ea excernatur mendacium.

HAYVS.

Tuo itaque iudicio Macchabæorum libri non tantum ex sacrorum codicum numero, quia eos Iudæorum Synagoga non approbauit, sunt reiiciendi: verum etiam quia doctrinam Scripturarum sempiternæ veritati repugnantem continent. Pag. 181.

SERRANVS.

Omnino ita est: licet tu veterem Ecclesiam inuidioso nomine, Iudæorum Synagogam Iesuitice appelles.

HAYVS.

Dic ergo, cur in Ecclesijs legantur, si eorum doctrina Scripturæ aduersatur. Ibidem.

SERRANVS.

Horum libroru vsus, & Næui.

Respondebant hactenus Cyprianus & Augustinus, *Non legi ad fidem & autoritatem dogmatum, sed ad exemplum*: vt Ecclesiæ nimirum perpetuam seriem è Babylonico reditu in Antiochanis siue Syriacis temporibus illic contemplemur. Miser ille Ecclesiæ status non caruit suis nævis, quos Scriptor ille satis supérq; prodit in rerum noxiarum com-

commendatione. Est enim ethnicum & planè prophanum commercium, per peregrina commercia in Iudæorum importatum, Inuocatio mortuorum, quemadmodum è Iosepho apparet. Eádem quoque mentis corruptione laborat commendatio Raziæ qui ne in manus hostium veniret, maluit sibi mortem consciscere. Quam temerariam audaciam lux quoque naturalis condemnat, sicuti è Socratis apud Platonem disputatione perspicuum est. Quum hoc facinus commendet Macchabæorum scriptor, quomodo eum in illo næuum non damnaremus? De illis enim iudicium fieri debet, quēadmodum percepit Augustinus, ne illos vt pares Legi, Prophetis & Psalmis legamus: non tamen inutiles iudicemus, modò sobriè legantur & audiantur. Quam sobrietatem sic definiendam omnes sobrij & orthodoxi animaduertūt, Vt perspiciatur quibus in rebus cum Scripturis canonicis aut consentiant aut dissentiant. Itaque de Macchabęorū cæterorúmque Apocryphorum doctrina iudicandum est ex ea regula quam Patrum omnium Doctorúmque scriptis imposuit Ecclesia, Vti solis eis scriptoribus « qui canonici appellantur, hunc timorem honorémque deferamus, vt nullum eorum scribendo « errasse credamus: Alios verò ita legamus, vt non « ideo verum putemus, quia ipsi ita senserunt, sed « quia à canonicis scriptoribus id acceperūt: à quibus si dissenserint, falsum quod scripserint, arbitre « mur. Denique illos ita legamus, non tanquam ex « eis testimonium proferatur, vt contrà sentire non « liceat, sicubi fortè aliter sapuerint quàm Veritas « postulat. Atqui quum è Scripturæ canonicæ indubitata veritate perspicuum sit, vnicam esse Christi oblationem, vnicum sacrificium, vnicum purgatorium: & in hac vita remissione peccatorum

Augustin. de ciuit. Dei lib. 1. cap. 19.

dari credentibus vt nullus post hanc vitam expiationis locus relinquatur: efficitur, profana superstitione beatæ resurrectionis memoriam & spem à Iuda fuisse contaminatam, qui sacrificium pro mortuis fecerit, & pro mortuis preces fundi voluerit. Deinde, quum ex hac vita non liceat exire iniussu Dei: & horribile sit homicidium, seipsum interficere, non laudabilis fuerit Raziæ dementia qui sibi cruentas manus intulit vt hostis manus euitaret. Et quum hæc ab illo Maccabæorum scriptore commẽdentur, & à Canonica veritate condemnentur, ecquis sanus & Scriptorem & Scripta huiusmodi hactenus non condemnet?

HAYVS.

Responde mihi paucis, an breuem hanc Auctoris orationem veram esse existimes. Noli prætor subterfugia quærere. Si vera est, probanda est Ecclesiæ Catholicæ de Purgatorio doctrina: Sin falsa profer vel vnũ Scripturæ testimonium, quod auctorem hunc mendacii conuincat. Pag. 181.

SERRANVS.

Respondeo paucissimis, Me eam falsissimam esse existimare, vtpote Ethnicum & profanum commentum, & ne tibi videar, Hay, quærere subterfugia, ad tuum illud obtusum dilemma non tam paucis respondebo, sed totum illum quem hîc De Purgatorio conferruminasti locum sic examinabo, vt omnes ollas & cellas Purgatorij illius accuratè perlustrem. Nec verò vno aut altero Scripturæ testimonio illius ignis falsitatem proditum iri spero, sed palàm fore, blasphemum illud Purgatorij commentum toti Scripturæ è diametro repugnare. Id quidem Euangelij renascentis lumine iampridem mundo innotuerat: at quum eadem tenebras vos, Locustę ex abysso his vltimis temporibus egressæ, offundatis, illas quoque eiusdem Veritatis vi dissipabit Dominus. Hinc nouæ disputationis occasionem à tę mihi ingeri, Hay, vides: vt huic colophonem tandem aliquando imponam.

Proximæ disputationis *De Purgatorio* nexus & apparatus

CONCLVSIO VNIVERSÆ DISPVTATIONIS.

Qvæstionem ergo De Ecclesia, variis Iesuitarum dissertationibus prolixè exagitatam, nunc verò mihi propriè à Iesuitis Turnoniis Hayóque ipsorum nomine obiectam, à me tribus his commentariis, pro rerum mihi obiectarum circumstantijs explicatam habes, erudite Lector: post doctissimorum quidem virorum felicissimas operas, Theodori Bezæ cum primis, Antonij Sadeelis & Philippi Plessiæi: ad quas si meam vt manubrium dignaris adiungere, animaduertes fortasse ex lucubratiuncula hac mea ad pleniorem huius argumenti cognitionem nonnihil lucis importari.

Primo nimirum commentario veram Ecclesiam ab adulterina veræ Ecclesiæ nomen & faciem ementiente (vt debui) distinxi atque vindicaui: ne Homonymiæ inuolucris simpliciores circumuenirentur.

Secundo autem veram Ecclesiam veris suis notis definiui, veri videlicet Dei vera cognitione, quam in Scripturis contineri ostendi.

Tertio denique veræ illius Ecclesiæ veram autoritatem ex illis Scripturis, sola fidei regula, demonstraui.

VLTIMVM est, vt quandoquidem in ea sola est & veritas & salus, in eius sinu & obsequio nos sanctè contineamus, illam sic agnoscentes matrem vt Deum agnoscimus Patrem: donec ad æternam illam vitam ad quam Filius Dei, Ecclesiæ caput & Seruator nos vocat, perueniamus.

***

ETIAM VENI DOMINE IESV.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GRATIANI ANTI-IESVITAE PARS ALTERA.

Id est,

CANONVM, EX SCRIPTIS Veterum Theologorum, à Gratiano in illud volumen (quod DECRETVM appellatur) cõgestorum, & doctrinæ Iesuiticæ, ex variis istius nuperę Sectæ Matæologorum scriptis exceptæ, COLLATIO.

In qua de Christi præsentia in Eucharistiæ Sacramento, de manducatione carnis Christi, de Communione sub vtraque specie, de reseruatione, de Sacrificio, de missæ papisticæ erroribus, agitur.

De Consecrat. distinct. 2. Can. 65.

Qui discordat à Christo, nec manducat carnem eius, nec sanguinem bibit: etiam si tantæ rei Sacramentum ad iudicium sibi præsumptionis quotidie accipiat.

M. D. LXXXVIII.

CHRISTIANO LECTORI, SALVTEM.

EN tibi, dilecte in Christo frater, ne in vanum fidem obstrinxisse videar, alteram Gratiani Antiiesuitæ partem affero, quam (vt priorem) ex nonnullis purioribus Decreti Gratianici Canonibus & ex Iesuuitarum scriptis collegi, additis passim explicationibus & Antithesibus, prout collationis nostræ institutum postulare videbatur. Prostant equidem de articulis controuersis in doctrina de S. Eucharistiæ Sacramento, & ab omnibus teruntur, varij libelli, tum ab Orthodoxis theologis, tum à Matæologis editi, de quibus pia posteritas feret iudicium. Ego, Orthodoxam de S. Domini nostri Iesu Christi Cœna sententiam, per Dei misericordiam, amplexus, huius sentētiæ confirmationem ex veteribus collegi. Illorum autem fragmenta quædam ex Gratiano (quem Iesuitæ aliique Pōtificiæ pompæ patroni venerantur) nunc excepta, tibique pio consilia oblata, attentè expendas & ad analogiæ fidei normam applices velim; atque vehementer rogo, vt Iesuiticus Spiritus magis ac magis detega-

tur. Vtinam verò, Docti homines, in SS. Patrum lectione & Ecclesiæ historia versati, illud Augiæ stabulum, id est Gratianici Decreti sordes purgare, seu errores & falsa testimonia detegere ac refutare, ad Dei gloriam & Theologiæ candidatorum vtilitatem, tandem incipiant. Tu interim his nostris collectaneis Candido animo vtere, veritati fave, & vale.

Sectio VI. *Vbi de præsentia Christi agitur.*

GRATIANVS.

QVIS fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aperiri? In illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse? summa, & ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnúmque ex inuisibilibus atque visibilibus fieri. Idem vno, inquit, eodémque tempore, ac momento in cælo rapitur ministerio Angelorum corpori Christi consociandum: & ante oculos sacerdotis in altari videtur. & infrà, Tanta est ecclesiæ vnitas in Christo, vt vnus vbique sit panis corporis Christi, & vnus sit calix sanguinis eius. Calix enim, quẽ sacerdos Catholicus sacrificat, non est alius, nisi ipse quem Dominus Apostolis tradidit: quia sicut diuinitas verbi Dei vna est, quæ totum implet mundum: ita licet multis locis & innumerabilibus diebus illud consecretur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi, neque multi calices, sed vnũ corpus Christi, & vnus sanguis cũ illo, quod sumpsit in vtero Virginis, & quod dedit Apostolis. Diuinitas enim verbi replet illud quod vbique est, & coniungit, & facit, vt sicut ipsa vna est, ita cõiungatur corpori Christi, & vnũ corpus eius sit in veritate. Vnde animaduertendũ est, quia siue plus siue minus quis inde percipiat, oẽs æqualiter corpus Christi integerrimè sumũt, & generaliter omnes, & specialiter vnusquisque.

Item, Mysterium fidei dicitur, quia credere debes, quod ibi salus nostra consistit. Prouidens enim nobis Dominus dedit hoc sacramentum salutis, vt quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest, per istud sacramentum corporis sui peccatorum remissionem consequamur. Quotidie enim ipse comeditur & bibitur in veritate: sed integer & viuus, atque immaculatus manet: & ideo magnum, & pauendum est mysterium: quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cùm mysterium sit, vnde corpus & sanguis dicitur? figuram panis & vini habet, faciente Domino: quia non habemus in vsu carnem crudam comedere, & bibere sanguinem. *De consecrat. Distinct. 2, Can. 73. Ex Gregorio.*

Qui manducat me, viuit propter me. Ergo fratres timeamus manducare panem istum, ne forte finiamus illum, & postea, quod manducemus, non inueniamus. Manducatur Christus: viuit manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit. Et norunt fideles, quemadmodum manducent carnem Christi. Vnusquisque accipit partem suam: vnde & ipsa gratia partes vocātur. Per partes manducatur, & manet integer totus in cœlo: manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem quando venit in Virginem: impleuit illam, nec recessit ab illa. Veniebat in carnem, vt eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, vt Angelos pasceret. *De Consecrat. Distinct. 2. Can. 75. Ex Augustino.*

De hac quidem hostia, quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò, quam

quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet. *Ibid. Can. 76. Ex Hieronymo.*

Ex superioribus Canonibus, sequentes theses colligo.

1. Ridiculos & impios esse qui Dominum resum in mysterijs reipsa immolatum esse & crucis supplicia iterum pati asserunt. Id cùm Gratianus asserat, de signis Sacramentalibus intelligendum est.

2. Corpus ipsum pro nobis traditum non videri ante oculos sacerdotis. De pane Sacramentali igitur agit Gratianus, de quo Christus, Hoc est (inquit) corpus meum.

3. Vnitas Ecclesiæ cum Christo non est carnalis aut corporea, sed fit virtute Spiritus Sancti. Ergo carnis præsentia localis in pane in vanum vrgetur.

4. Ecclesia Christum quærit in cœlis.

5. Cœna Domini mysterium fidei dicitur, quod esse nequit, si Christum dentibus terere aliquis somniat, vt Berengarij confessio à Nicolao Pontifice extorta profitetur.

6. Aliud videtur, aliud intelligitur. Si verò illud quod sacrificulus manu ostentat, & ore corporeo edit, est reale corpus Christi, falsa est Gratiani regula: nihil enim aliud intelligitur quàm illud quod videtur.

7. Quòd verò addit panem & vinum, quæ dicuntur corpus & sanguis Christi, habere figuram panis & vini, errorem pontificium de indiuiduo vago aut specie sine substantia remanente minimè iuuat: ait enim esse mysterium, in quo Scriptura Sacra signis rei signatæ nomen tribuit, figura, id est natura integra signorum permanente. Facit autem Dominus, vt panis communis hunc vsum, mirabilem certè, habeat, videlicet vt verè repræsentet ipsum corpus Christi pro nobis in cruce oblatum.

8. Per partes manducari verum Christi corpus pro nobis cruci affixum, nemo nisi impius dixerit.

9. Manet integer totus Christus in cœlo, manet integer totus in corde credentium: sed non totum Christi: nisi quis dicere audeat, Dei filium reipsa fuisse hominem antequam conceptus esset de Spiritu Sancto, & natus ex Maria virgine.

10. Panis Sacramentalis ore editur, Christi corpus minimè: sed fide tantùm. Nec enim est cibus ventris, sed mentis.

1. *In Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, post panis & vini consecrationem, Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum atque hominem, verè, realiter, ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri, vnà cum Sancta Tridentina Synodo, adeóque cum Ecclesia Catholica vniuersa firmissimè credimus asserimúsque: ita vt meritò ab eadem Sancta Synodo omnes illos, qui id negent, Christúmque tantum vt in signo vel figura aut virtute esse in Eucharistia asserant, anathemate ab Ecclesiastica vnitate præcisos iudicemus.*

2. *Si enim disertis ipsius Christi Domini verbis fides habenda est, nihil potuit dici ab eo pro Catholica hac veritate clarius: Hoc est corpus meum, inquit, quod pro vobis tradetur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur. Hæc D. Matthæus describit, hæc Marcus, hæc Lucas, hæc Doctor Gentium Paulus, nulla addita exceptione, nullo troporum fuco, nulla metaphora in re tam seria significatione. Quid obstat ergo, quominus credamus, corpus Christi esse corpus Christi? sanguinem Christi esse Christi sanguinem?*

3. *Nimis enim ludicrè tractare illi Christi verba videntur, qui pro corpore Christi, figuram nobis corporis Christi supponunt, talémque Christum in Testamento suo faciunt promissorem, ac si aureos quis montes Testamento se legaturum promittat, nec nisi pictos eos figuratósue intelligat. Quale verò illud est in tam manifestis Christi verbis id à nobis requirere, vt iis probemus corpus esse corpus, sanguinem esse sanguinem? Requirit tamen nonnulli, tantumúe non insultant toti Ecclesiæ, quòd ea ante ipsos non viderit: corpus Christi, figuram esse Christi corporis, sanguinémque Christi, sanguinis esse figuram.*

4. *Quid*

4. *Quid enim tandem est in tota fide Christiana, quod eadem ratione in dubium vocari, imò euerti facillimè non possit? Hic est filius meus dilectus, ait pater de Christo, non semel, sed iterum atque iterum. Hic est omnium Dominus, ait de eodem Apostolus, Hic est verus Deus, concludit primam epistolam suam Ioannes. Si iustè ab Ecclesia Catholica illud requiritur, vt demonstret in hac oratione: Hoc est corpus meum: Corpus non figuram esse corporis, sed verum corpus: an non eodem iure impius aliquis, vel Seruetus, vel Arius postulet sibi probari, filium in illis naturalem, non figuratum esse intelligendum? Nam ne illud quidem quod Ioannes addit: Christum verum esse Deum, quidquam ad rem faciet: cùm apud eundem æquè Iohannem de Eucharistia dictum sit: Carnem Christi verum esse cibum, verúmque potum eiusdem esse sanguinem, quæ nihilominus hi, non nisi per figuram, vel adumbratam quandam similitudinem, percipi posse, omnibus modis astruere conantur.* Iesuitæ Posnanienſ. controuerſ. 4. pag. 245. &c.

Eandem planè Christi carnem in templis habemus & sumimus, quæ olim in Palæstina coràm cernebatur: sed ea nec sensibus hîc patet, nec transmutationi & corruptioni est obnoxia, vt pote inuisibilis, impassibilis, immortalis, summa & diuina resplendens gloria, quam solis fidei oculis licet hoc tempore intueri: beati autem in cœlis clarè perspiciũt incredibili cum voluptate. Caniſ. in Catechiſmo Ieſuuit. pag. 205.

Verissimum Christi corpus quod natum est de virgine sub speciebus panis & vini contineri, ex Scripturis Sanctis, Conciliorum vniuersalium, sanctorum Patrum auctoritate, miraculis editis, ac Ecclesiæ primitiuæ ritibus confirmatur. Emanuel Vega, Ieſuita Vilnenſis,

in assertionib. de Eucharistiæ Sacramento, à 35. pag. vsque ad 76.

Quæstio est non tantùm inter Catholicos & sectarios sed multò etiam maximè inter sectarios ipsos controuersa, vbi presens existat Iesus Christus dominus noster vt homo? Qui sacramentarii vulgò vocantur, in cælis tantùm ipsum adesse contendunt. Contrà vbiquetarii, horum hostes, adesse vbique. Ecclesiæ Christi verissima inuictáque confessio, inter hos extremos errores media est. Sentit enim neque in cælis tantùm, neque verò vbique, sed in cælis & in diuinissima Sacramento Dominum nostrum Iesum Christum adesse humanitate sua præsentem. Gregorius de Valentia, cõtra fundamenta duarum sectarum.

Status controuersiæ est, an corpus & sanguis Christi in efficaci tantùm signo ita adesse sentiẽdum sit, vt dum panis & vinum Cœnæ editur, fide omnis illius passionis & mortis vis tam verè percipiatur Spiritu, quàm si naturale ipsius corpus & sanguis, in cœlo remanens ederetur: An verò etiam proprium, substantiale & essentiale corpus Christi, quod de virgine sumpsit, & visibili specie cœlis inuexit, sub Sacramenti speciebus donetur: ex quo in nos verè, vt ex fonte ipso, omnis animi & corporis salus promanet & augeatur, vt immortalitatis semine, diuinæ erga nos beneuolentiæ argumento longè maximo, & omnium suorum mirabilium summa efficacissimáque memoria. P. Michael, Iesuita Coloniensis, dialogo primo Controuersiarum de Eucharistiæ sacramento.

Ecclesia Catholica ab Apostolorum temporibus per vniuersum orbem semper firmissima fide credidit, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri verum & integrum Christi corpus & sanguinem, idque propter manifesta ipsius Christi verba, quæ in vltima Cœna dixit, Accipite, & manducate, hoc est corpus meum: accipite & bibite, hic est sanguis meus. Quæ verba ita sunt clara, vt neque metaphoræ, neque metonymiæ, neque alteri vlli figuræ locum relinquant. Costerus, in Enchiridio controuers. à pag. 188. vsque ad 197.

Si tu crederes, quod Dominus Iesus dixit, accepto in manus pane, hoc est corpus meum, simul crederes in omni altari esse virtute huius verbi: nec corpus Christi continuò veritate humanæ naturæ priuari diceres. Vt igitur corpus Christi in multis & infinitis locis simul sit, non circumscriptione loci, vt est in cœlo, operatio propria est diuinitatis, quã operatur per carnem propriam, sicut operabatur ambulationem super aquam. Age ergo, si quis te interroget, quare non putas corpus Christi veritate humanæ naturæ priuari, quòd super mare ambulabat, quòd discipulis phãtasma videbatur, aut quòd in cœlum ascendit, quod Sancti Apostoli admirantes viderunt? credo, respondebis, quia ambulare corpus ex terra super aquam naturæ fluxæ, & ascendere in sublime non est naturæ corporis, sed diuinitatis, quæ vtrunque diuinè per corpus operabatur. Ad eundem modum respondetur tibi, quod corpus Christi sit in infinitis locis in Sacramento, & eo modo sit, quo est in singulis particulis totum, & plenum, non carnis, sed diuinitatis esse, sic per idipsum corpus operantis. F. Turrian. de Eucharistia, adu. A. Volanum, cap. 21. lib. 1.

Vetus Ecclesia corpus Christi fide quęsiuit supra cælos: & vnionem cum eo non carnalem, sed vi ac efficacia Sancti spiritus roboratam experijt ac sensit: vt ex Canonibus Gratiani liquet, quibus infinita Sanctorum Patrum testimonia addere facilè fuit, quæ ex aliis Theologorum libris diligens lector colligere potest. Iesuitæ verò Christi corpus in cœlo & in pa-

ne eucharistico quærunt, illud corpus impijs comedendum præbent. Eorum autem sententia vt dilucidior fiat, partes præcipuas eiusdem expendere libet.

1. Primùm, quòd Posnanienses decretum Tridentini concilabuli pro basi & fundamento suæ opinionis statuunt: istorum stolidam audaciam arguit, qui antichristi mancipia Ecclesiam Catholicam esse asserere audent. Putida est igitur petitio principij. Deinde fallacia est in voce signi, figuræ, virtutis: & falsum testimonium dicunt aduersum nos, qui (vt ex harmonia Confessionum ab Ecclesiis Christianis nostro seculo editarum constat) corpus ipsissimum pro nobis in cruce traditum, & sanguinem pro nobis effusum, verè nobis exhiberi & à Christi membris reipsa & verissimè recipi, edi & potàri constanter & firmissimè credimus.

2. Expressum Dei verbum se proferre deinde iactitant, prolatis institutionis Christi verbis non præcedentibus & sequentibus, sed his (Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: &, Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur, quæ nulla addita exceptione, nullo troporum fuco, nulla metaphoræ in re tam seria significatione à Christo prolata esse contendunt. Verùm enimuero mẽdaces memores esse oportuit. Dicant nobis Posnanienses quid Christus, accepit, fregit, edendum, & bibendum præbuit. Deinde, cur legunt corpus quod tradetur, cùm Lucas dicat, quod pro vobis datur, & Paulus, quod pro vobis frangitur. Nam etiam si rumpantur illa Iesuitis, cogentur hic ad tropos recurrere, vt & in verbis sequentibus, quum dicit Christus, Hoc poculum est nouum illud Testamentum per meum sanguinem: vel in absurdissimas & monstrosas hæreses incident, vt qui fœdus æternum poculo seu calici alligare velint.

3. Mera autem calumnia est, quòd fingunt nos pro Christi corpore figuram corporis Christi supponere. Millies enim surdis istis occlamatum est, nullum dicendi genus figuratum in vocibus panis, vini, Corporis, Sanguinis constitutũ: sed in copula EST. & merus est andabatismus quod fatenter ac prolixè admodum proferunt isti Posnanienses vt probent Christum serio & sine figuris esse locutum. Si figuras veritati opponunt, & nos cœnam sine Christo habere existimant, turpissimè fallunt & falluntur, si figuratum Christi, id est Sacramentalem esse sermonem negant, Theologorum orthodoxorum

doxorum argumentis eos prius satisfacere oportuit, quorum nonnulla paucis repetemus, in Christiani Lectoris gratiam. Hæc enuntiatio, Panis est corpus Christi, Poculum est sãguis Christi & testamentum in sanguine, vel regularis est, vel figurata, regularis non est, figurata ergo. Consequens lucet luce sua. Maiorem veram esse nemo sanæ mẽtis negauerit. Minor, quæ est τὸ κρινόμενον, sic probatur. Primùm, tenenda est definitio regularis prædicationis. Est autem vbi de speciegenus, aut differentia, vel proprium, vel accidens prædicatur, vel de individuo species. Nec dari exemplum in tota rerum natura vllum potest, quod non congruat ad horum modorum aliquem, si regularis sit prędicatio. Atqui Christi corpus & sanguis nihil horum sunt poculo & pani. Regularis igitur non est prædicatio. 2. Fieri nullo modo potest vt duo disparata, quæ toto genere differunt, regulariter & propriè de se simul ac inuicem prædicẽntur. Panis verò & corpus Christi adeò sunt disparata, vt toto genere differãt. De se inuicem igitur sine tropo prædicari nequeunt. Non ignorãt philosophi, si qui sunt inter Iesuitas Posnaniẽses, cu libet speciei certam adesse propr etatem & differentiam, quæ ipsum ita constituat, vt ab altera sp ecie discernatur & planè diuellatur: alioqui sequuturã maximam rerum omnium etiam diuinitus consideratarũ confusionem, nisi immobilis esset hæc regula. Nesciretur certè discrimen inter iustitiam & peccatum, inter lupum & ouem. Et quum essentia cuiuslibet rei, sua sit differẽtia, si quis disparata regulariter coniungi existimet, rerum essentias permiscens, vnius essentiam alteri tribueret. Petrum Christus vocat Satanam: quòd si regulariter Posnanienses dictum velint, omne discrimen inter Petrum & Satanam tollunt: quod certè non modò stolidorum, sed & in Dei veritatem blasphemorum foret. Quò ad Minorem, Posnanienses minimè negant, (si modo sensu communi præditi sunt & iudicio aliquo valent) panem & corpus Christi esse disparata. 3. Norunt etiam, τὰς λόγους ὕστερα εἶναι ἀληθῶς ὅταν περὶ τὰ πράγματα. Ex hoc immoto fundamento, colligunt Theologi: si panis regulariter & propriè est corpus Christi, sequitur omnia conuenire pani, quæcunque propria sunt corporis Christi: & contrà. Vt autem Christo propria sunt nasci ex virgine, esurire, mori pro nobis, sanguinem fundere in remissionem peccatorum: ita pani & hæc eadem conuenire necesse fuerit. Quis autẽ cõcesserit panẽ ex virgine natũ, & crucifixum pro nobis

4. Si regularis est enuntiatio, vel idem prædicatur de seipso, vel diuersum quidpiam. Idem non prædicatur: diuersum ergo. Priùs autem ostendamus idem de seipso in illis enuntiatis non prædicari. In prædicatione identica, sola tantùm nomina sunt diuersa, rem eandem denotantia, vt si dicas, Clypeus est scutum, Homerus est Troiani belli scriptor, filius virginis est Iesus Christus. Ergo panis quoque & corpus Christi, poculum & sanguis eius, non re, sed nomine duntaxat differrent: quod est absurdissimum. Hinc alterum sequitur, nempe quum duo sint nomina diuersa, alterius nullam fore propriam substantiam & rem. Ita vel panis non foret panis, vel corpus Christi non foret corpus. Aliud autem est panis aliud corpus Christi, vt ipsi Iesuitæ & alij transsubstantiatores de speciebus sine accidente ineptissimè garrientes fateri coguntur. Denique, in identica prædicatione termini sunt conuertibiles. Quare, si propriè idem de seipso prædicatur, quàm rectè & regulariter dixeris panem esse corpus Christi, ita vice versa corpus Christi esse panem coctum in fornace: sanguinem Christi esse vinum: Nouum fœdus esse poculum. Regularis ergo hoc pacto ista enuntiatio non est.

5. Si diuersum quidpiam prædicatur, vel essentialiter, vel causaliter, vel accidentaliter tribuetur prædicatum subiecto. Accidentaliter tribui non potest, quia panis non potest vllo modo accidere vt sit essentialiter corpus Christi: neque corpus ex accidentium classe est, quum sit ὑφιστάμενον. Causalis prædicatio multò minus est. Non enim vel efficientis, vel finalis causæ, mētio fit in propositione. Interiores autem causæ, puta materia & forma, referuntur ad essentiales. sed nec essentialis prædicatio est, quia nec idem de seipso, nec de individuo species, nec de specie genus aut differentia prædicatur, quum individua hæc (panis & corpus) non solùm numero, sed etiam specie sint dissidentia. Regularis ergo nullo modo esse enuntiatio potest.

6. Diuus Augustinus rectè monet figuram illic quærendam esse, vbicumque flagitium aliquod scriptura præcipere videtur. At verò quum manducare corpus suum & sanguinem bibere iubeat nos Christus, certè, Posnanienses, si eodem modo Christi corpus ederetis, & sanguinem biberetis, vt panem voratis, & poculum exhauritis, flagitium cyclopicum cōmitteretis. Ita autem manducare & bibere necesse foret, si propriè & regulariter hoc esset panis & poculū quod esse dicitur.

7. Si propriè & absque figura panis est corpus Christi, vinum est sanguis eius, sequitur separata esse corpus & sanguinem Domini. Sed hoc impossibile est, alioquin corpus Domini foret exangue cadauer. Maior est perspicua: Nam symbola hæc non solùm disparata, sed & separata sunt locis, interuallis, interstitiis, vasisque continentibus: atque adeò separatim & per interuallum præbentur communicantibus. Quare, vt panis non est vinum, nec alterum in altero, cum altero, sub altero óve (seu substantiam seu speciem spectes) hæret, ita nec sanguis erit in corpore Christi, nec corpus in sanguine.

8. Verùm isti troporum aduersarij, quandā tamen synecdochen constituunt, quando materiam pro re inde confecta positam aiunt. Etenim si panis ideo corpus Christi est, quòd transierit in substantiam corporis Christi, synecdoche est, perinde ac si diceremus, Hoc ferrum est gladius. Quod aiunt panem retinere prioris materiæ nomen, etiam post mutationem, sicut serpens Mosis, etiam facta mutatione virga dicitur: id sanè citra figuram non fit: neque illud quod aiunt sub accidentibus panis & vini latere corpus & sanguinem Christi. Nā ita fit vt panis & vinum continentis ac contenti rationem habeant: ita ne hoc quidem pacto tropus excludetur.

Hæc autem paulò fusiùs à nobis sunt repetita, vt Posnanienſium futilem audaciam refelleremus. Plura autem si lector desideret, ex ijs quæ in quinta sectione aduersus Transsubstantationem dicta sunt colligere poterit. Ibi enim Costeri argutias à Posnanensibus recoctas & repositas deteximus & breuiter refutauimus. Nunc verò Canisij sententia nobis est excutienda.

Confundit Canisius abstracta & concreta. Christum esse nobiscum vsque ad consummationem seculi credimus: carnem Christi supra omnes cœlos euectam esse, cœlo contineri, didicimus ex Scriptura. Eum non habemus & habemus, quod ex Augustino, tractatu 30. & 50. ex Vigilio, Fulgentio & Theodoreto discere potuit. Audiat Augustinum. *Sursum est Dominus: sed etiam hic est Veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo surrexit, in vno esse loco oportet. Veritas autē eius vbique diffusa est.* Audiat Vigilium episcopum Tridentinum Tridentinos pseudoepiscopos vero anathemate ferientem, *Christus circumscribitur loco per naturam carnis suæ, & loco non capitur per naturam diuinitatis suæ. Hæc* (inquit) *est fides & confessio Catholi-*

ca. Sed egregiè sibi cauisse videtur Canisius, dum aliam Christi carnem nobis obtrudit ab ea quæ Apostolis in vltima Cœna porrigebatur. Inuisibile enim, impassibile, immortale corpus quod Apostoli visibile, passibile, mortale apprehenderunt suis catechumenis obtrudit, & ita duplicem cœnam, alteram Dominicam & apostolicam, alteram Iesuiticam fabricat. Hîc autem meritò licet in Canisium istũ vsurpare, quod olim D. Augustinus in Faustum Manichæum lib. 11. cap. 2. scripsit. *Dicas, hoc pro me facit: illud contra me. Tu es ergo regula veritatis: Quicquid contra te fuerit, verum non est.* De Christo enim Iesuita isse quicquid vult somniat & effutit. Sed quorsum de spirituali corporis Christi conditione mentionẽ facit? nẽpe, vt Berẽgarij crassam palinodiam emolliat, & fucum faciat miseris Iesuiticis catechumenis. Eutyches infelix monachus asseruit. *Christi corpus glorioſum esse, idcirco in ipsam Dei substantiam ac naturam mutari, nec vllam amplius figuram aut proportionem corporis habere.* Eutychianã hæresin renouãt tenebriones Iesuitę: dũ Christi corpus sua substãtia sub nudis speciebus infinitis locis simul eodémque momẽto presens esse, sed modo arcano, incircunscriptum, inuisibilem, inpalpabilem, per modum substantię nón per modum quantitatis, & (quod amplius est) quantitate quidem præditum sub speciebus adesse, sed non quantitatiuè. Vel, vt Canisius, tãquam ex tripode, spiritu Iebusitico afflatus, pronunciat. Eandem Christi carnem (inquit) habemus & sumimus, quæ olim in Palæstina corám cernebatur: sed ea nec sensibus hîc patet, nec transmutationi & corruptioni est obnoxia, vt pote inuisibilis. Mira canit Canisius, sed Eutychiana hæc portenta iampridem à Leone, Gelasio, Vigilio, aliisque patribus iugulata sunt. Christiani credunt corpus Christi immortalitate, splendore, luce, gloria donatum esse, nihilominus idem corpus manere quod ante fuit. Ideo Augustinus, retract. lib. 1. cap. 22. *Corpus Domini* (inquit) *secundum substantiam etiam post resurrectionem caro appellata est.* Et epist. 57. ad Dardanum, *Dominus corpori suo immortalitatem dedit, naturam non abstulit.* Quanquam verò nonnulli veteres Theologi Christi corpus deificatum vocent, nõ tamen intelligunt ipsum illud corpus mutatum esse, ita vt circunscriptionem amiserit, & in diuinam transierit, vt ex Iesuitica doctrina necessariò consequitur. Nam vt enuntiatio ista vera est, Deus homo factus est, & ista vera est, Homo est Deus; sal-

uâ & incolumi vtriusque naturæ substantia. Patres igitur Christi corpus deificatum esse dicunt; quia persona & gloria diuina humanæ naturæ coniungitur. Quod autem Hieronymus alicubi ait, Corpus Christi dupliciter accipi potest, vel pro spirituali ac diuina eius carne, vel pro mortali carne quæ crucifixa fuit, eò tendit vt carnem filij Dei, spiritualiter sumi oportere intelligamus, nõ carnali aliquo modo. Iterum, quod Augustinus. de Manichæis, cap. 23. lib. contra epist. fundamẽti dixit, meritò in Canisianos torquemus, *Ecce* (inquit) *ego derideo carnales homines, qui nondum possunt spiritualia cogitare.* Huic Hieronymus ipse fidem facit, Canone Gratiani in hac sectione sexta à nobis citato. *De hac quidẽ hostia* (inquit) *quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit* (id est in Sacramenti cõsecratione ac visibili perceptione) *edere licet: De illa verò, quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se* (hoc est sensualiter, corporaliter, vt Canisiani volunt) *nulli edere licet.* His verbis Hieronymus magnum discrimen esse ostendit inter sacrificium quod in Christi commemorationem peragitur, & verum ipsum sacrificium quod Christus in cruce perfecit. Sic Chrysostomus, homil. 47. in Ioannem, inquit: *Si carnaliter quis accipiat nihil lucratur.* Sic etiam Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. cap. 16. *Figura est* (inquit) *præcipiens passioni Domini communicandum esse, & suauiter atque vtiliter recondendum in memoria, quod Christus pro nobis mortuus sit:* Vult euincere dictum illud Christi, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non κατὰ τὸ ἐκτὸν, sed tropicè esse explicandum, & contra Iesuitarum sententiam, figuratam locutionem esse affirmat. Hoc est quod Hieronymus appellat, *Diuinam ac spiritualem Christi carnem manducare*, de modo videlicet edendæ carnis, non de carnis substantia disputans. Proinde Clemens Alexandrinus, pædagogi lib. 2. cap. 2. non tantùm eodem sensu, sed verbis prope iisdem dixit, *Duplex est sanguis Domini: alter carnalis, quo redempti sumus: alter spiritualis quo vncti (& poti) sumus. Est hoc est bibere Iesu sanguinem, participem esse incorruptionis Domin.* Similiter Augustinus, cõtra literas Petiliani, ait. *Iudas Christum carnalem tradidit, tu spiritualem.* Hîc Augustinus Christum appellat spiritualem, quòd proditionis hæreticæ modus spiritualis sit. Sic Clemens Alexandrinus Christi sanguinem spiritualem vocat, non propter ipsius in se discrimen, sed tantùm quia spirituali modo percipitur. Addamus & illud Athanasij

quomodo vnum vnius hominis corpus vniuerso mundo sufficeret? quod tanquam in illorum cogitationibus versatum Christus commemorat. A quibus cogitationibus vt eos auocaret, quemadmodum paulò antè sui descensus è cœlis, ita nunc reditus sui in cœlum mentionem facit.

Mutila autem testimonia à Canisio ex patribus, Cyrillo, Augustino, Cypriano, pag. 206 prolata, crassam illam Berengarij palinodiam aut subtiliorem Iesuitarum de corporis inuisibilis, impassibilis, præsentia locali, infinitis in locis, ab ore corporis manducati, hæresin stabiliunt. Ridicula autem istius Canisij impudentia apparet, quòd Concilij Lateranensis, Constantiensis, Florentini ac Tridentini canones, id est mancipiorum Antichristi somnia nobis obtrudit, quę nulla refutat one indigent. Ignatium deinde citat ex Theodoreti Dialogo tertio, *Eucharistias & oblationes non admittunt, quod non confiteantur Eucharistiam esse carnem seruatoris nostri Iesu Christi.* Respondeo ex Irræneo. Eucharistiam constare re terrena & cęlesti. Panem esse corpus Christi sacramentaliter, credimus: realiter, pernegamus: alioquin quæ res cęlestis erit Eucharistia? Nec Iesuitæ audent rem terrenam prorsus tollere, quum species sub quibus corpus & sanguis lateat, adhuc relinquunt. Canisius itaque aut cõfundit signa & signata, aut panem adorat, aut Christi carnem immensam imaginatur & cum Eutychete tollit. Ignatius autem hæreticorum Cœnam Domini abiicientium dementiam refellens, probat Christianos in Cœna Domini ipsum Dominum recipere, & iuxta Theologorum loquendi morem integrum sacramentum piorum respectu considerat. Duplex autem est edendi modus, duplex præsentia, quemadmodum duplex res est in Sacramentis, cælestis videlicet & terrena.

Venio ad Tertullianum, à Canisio etiam adductum, qui lib. de resurrectione carnis ait, *Caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt & anima de Deo saginetur.* Respondeo Canisium & Busæum omittere non debuisse præcedentia verba quæ Tertulliani mentem aperiunt. *Caro* (inquit) *abluitur, vt anima emaculetur.* &c. Dicat nobis Iesuitarum cohors, an caro nostra in baptismo, aqua visibili tincta, sanguine Christi realiter abluatur? quèadmodũ ergo, aqua est sanguinis Christi realiter & verè in baptismo, adeò vt anima sanguine Christi realiter & verè emaculatur: ita caro nostra corpore & sanguine Christi (id est pane & vino, quæ sacramentali modo sunt corpus & sanguis Christi) vescitur, vt anima de Deo saginetur, id est, viuifica illa carne in qua residet æterna illa vita, ad cuius fruitionis spem alimur spirituali modo, sustentetur. Porrò, hic locus Tertulliani communionem sub vtraque specie stabilit, transubstantiationem Pontificiam abolet, manducationem oralem improbat: sicuti ex aliis eiusdem locis, præcipuè lib. 1. & 4. ad Marcionem colligere est facile. Ait enim, *Deum non abiecisse panem creaturam suam, illo enim eum repræsentasse corpus suũ.* Audis repræsentationem: non transsubstantiationem, inclusionem, localitatem, aut eiusmodi monstra. Item, *acceptum panem & distributum Discipulis corpus suum fecit, hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei.* Præterea scopum Tertulliani in libro de resurrectione carnis, Canisius minimè attendit, quem breuitatis causa lectori excutiendum relinquimus. Adhæc nemini nouum aut mirum videri debet nomen rei ipsius attributum esse signo. Id enim Patres toto illo tempore fecerunt. Significarunt autem his loquendi formulis sacramentalibus carnem nostram proinde vesci corpore Christi, quòd nos eius sacramentum externo ore percipiamus. Sed si corpora nostra aluntur reali substantia corporis Christi, cũ substantia ciborum remaneat adiuncta ad corpora quæ aluntur, cùm illi in res alitas commutentur, an ita hic quoque fieri dicemus, vt caro Christi conuertatur in carnes nostras? Si Canisius respondet, secus fieri, vt caro nostra mutetur in carnem Christi (quod tamen non dicit Tertullianus) esto sanè, vt vult: alterutrum saltem fateatur. Nam siue caro Christi, mutetur in carnem nostram, siue nostra caro in carnẽ Christi fatendum erit corpora nostra coniungi in eadem hypostasi cum carne Domini. Res enim alita, à cibo quo alitur non ampliùs hypostasi, vt anteà, distinguitur. Atque ita corpus Christi per vniuersum orbem terrarum in omnes homines Christianos dissipabitur, neque euitari poterit, quin totidem sint Christi, quot sunt homines qui aluntur eius corpore. Quare, nihil obstabit, quominus illos inuocemus & adoremus. De manducatione autem carnis Christi, alia sectione agemus. Alium locum profert Canisius ex Tertulliani libro de idololatria, *Allegãtur* (inquit) *in ordinem Ecclesiastici artifices idolorum. proh scelus: semel Iudæi Christo manus intulerunt: isti quotidie corpus eius lacessunt.* Mirificum sanè & verè Iesuiticum audio syllogismum. Idololatræ lacessunt quotidie corpus Chri-

sti. Ergo corpus Christi latet sub pane. Paralogismus est in vocula corpus, quod nullum Iesuitæ agnoscunt nisi reale & latens sub accidentibus substantia vacuis: Christiani autem sciunt & sentiunt Christum, cibum æternæ vitæ, non tractari nisi à veré pijs spiritualiter per fidem, minime verò ab impiis. Panem Sacramentalem, qui corpus Christi, iuxta modum sacramentis proprium, dicitur ab impiis indignè percipi, tanta iniuria in Christum ipsum redúdat, teste Apostolo, 1. Corinth. 11. Quod autè ad alia testimonia quæ Canisius ex Cypriano, Hesychio, Optato, Theodoreto & alijs congerit, vt testimoniorum mole nos obruat, vnica est responsio, Sacramentales esse istas Patrum locutiones, quæ signis rei signatæ nomen tribuunt, vt fidem Christianam magis ac magis confirment: quod natura & analogia sacramentorum satis superque probat. Alioquin in horrendas blasphemias incurrere cos necesse est, qui regulariter, propriè & κατὰ τὸ ἐπίθ., asserere velint corpus Christi per partes manducari, polluto ore sanguinem eius bibi, deinde eiici, membra Christi in altaribus portari, vbi per certa momẽta habitat, vbi percutitur ab impijs, in calicibus sanguinem eius portari, nos transire in carnẽ Christi, &c. Quæ de omnipotentia Dei in medium profert Canisius, Iesuiticam matæologiam produnt. Nihil frequẽtius in istorum ore est, quàm virtute verborum Christi, corpus eiusdem sub specie panis latere. Deinde, mutato statu disputationis ad omnipotentiæ latibulum, sed in vanum, confugiunt. De omnipotentia verò respondimus, & Canisium refutauimus in priore parte Gratiani Antiiesuitæ, sectione 2. pag. 600.

Excutiendi nunc veniunt Iesuitæ Vilnenses, quorum antesignanus, Emanuel Vega, in assertionibus matæologicis de Eucharistia à Plantino Antuerpiæ editis, sociorum suorum errores & sycophantias in vnum veluti fasciculum collectas reposuit. Vt autem ex vnguibus Leones, vel potiùs Onagros agnoscat lector, insigne nebulonis istius mendacium statim ab initio præfationis prolatum proponam: inde enim constabit, qua fide coram Deo & cum hominibus Iesuitæ agant. *Sacramentarij* (inquit Vega) *de sensu verborum cœnæ dominicæ elogium verèque desperato eorum animo dignum protulerunt, (quo dum suam peculiarem fidem astruere vellent, omnem sustulerunt fidem) liberum esse de verbis Cœnæ Domini (ac proinde de toto eo mysterio) pro vt cuique visum fuerit statuere, cum eam rem ad fidem*

fidem ne minimum quidem pertinere constet. Hæc dicta Vilnensis tribuit Melanchthoni in iudicio suo de Cœna, ad Palatinum Rheni: ac Zuinglio, cap. De Eucharistia: aliisque compluribus à Luthero in Confessione de Eucharistia citatis. Si quid est à Luthero in controuersia eucharistica prolatum, quod Vilnensis putaret errori pontificio patrocinari, debuit authorũ (quos Sacramenti perdas Sacramẽtarios appellat) loca expressa citare. Quòd autem ad Melãchthonem attinet, graui contumelia vir pius & de Christi Ecclesia bene meritus à Vilnense Vega afficitur. Hæc enim sunt expressa eius verba in respõsione seu iudicio de Cœna ad Electorẽ Fridericum Palatinum Rheni. Inter cæteta igitur sic ait. *Optarim rixatores in vtraque parte abesse. Remotis contentiosis, prodest reliquos de vna verborum forma conuenire. Copiosè de fructu Cœnæ dicendum est, vt inuitentur homines ad amorem huius pignoris & crebrum vsum: & vocabulum κατανύξεως declarandum est.* Item, *Prodigiosis quæstionibus reiectis, vtilius est retineri formam verborum Pauli, & de fructu rectè edoceri homines.* Itẽ, *Adest filius Dei in ministerio Euãgelij, & ibi certò est efficax in credẽtibus, ac adest nõ propter panẽ, sed propter hominẽ: sicut inquit, Manete in me & ego in vobis. In his verò cõsolationibus faciũt nos sibi mẽbra, & testatur se nostra corpora viuificaturũ esse. Sic declarant veteres Cœnam Domini. Sed hanc veram & simplicem doctrinam de fructu nominant quidam cothurnos: & postulant dici, an sit corpus, in pane, aut speciebus panis. quasi verò Sacramentum propter Panem & illam Papisticam adorationem institutum sit. Postea fingũt quomodo includat pani. Alij conuersionem, alij transubstantiationẽ, alij vbiquitatem excogitarunt. Hæc portentosa omnia ignota fuere eruditæ vetustati.* Item, *Nec verò iam instituri longam disputationem nec cum contentiosis, qui idola & parricidia stabiliunt, disputare volo. Sed tantùm pro meo iudicio significare volui, quid in illo loco pro infirmitate tenere Ecclesiæ faciendum esse existimem. ac maneo in hac sententia, contentiones vtrinque prohibendas esse, & formã verborum vna & simili vtendum esse.* Tandem, addit, quę Vilnensis sibi fauere putat: *Si quibus hæc nõ placent nec volunt, ad cõmunionem, his permittatur vt suo iudicio vtantur, modo non faciant distractiones in populo.* Si quis autem superiùs dicta cum Iesuitica calumnia conferat, Melanchthonem absoluet. Nec Vega istius responsionis Melãchthonianæ occasionem aut finem expẽdit, ed sycophantarũ more, voculas quasdã aucupatur, quas malè intellectas pessimè postea est interpretatus. Præterea, priusquã

pij viri cineres turbaret, debuit alia eiusdem Melanchthonis scripta eucharistica euoluere: tunc Iesuitica arte non exercuisset. Zuinglij librum nō designauit Vilnenſis: & plures cū extent illius Theologi de eucharistia libelli & tractatus, quū de re maximi momenti ageretur, non decuit clamosum rhetorem tam turpiter in limine impingere. Si quis autem ex Iesuitarum schola potest ex Zuinglij scriptis aliquid proferre quod Vegæ calumniā confirmet, Vilnenses, quod videri volunt nec sunt, id est bonos ac veraces esse fatebor. Alios item complures quos citat nec nominat, si videt nec profert, Iesuitica fide agit: si non videt, quid de toto opere sit iudicandum vides, Christiane Lector.

Quoniam verò multas Theses profert à 35. pagina vsque ad 76. vt corporis Christi præsentiam in pane stabiliat, paucis respondeo, Vegam quæstionis statum inuertere. Non disputant enim orthodoxi Theologi cum Iesuitis de veritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento: sed negāt verum Christi corpus, quod natum est de virgine, sub speciebus panis & vini contineri. Nunc enim agitur de præsentia. Vilnensis Vega affirmat præsentiam istam ex Scripturis apertè demonstrari.

1. Profert verba institutionis, sed mutila. Respondeo Christum minimè dixisse, sub hac panis & vini specie continetur Corpus meum: sed, hoc quod sumpsi, fregi, prębui edēdum, est corpus meum: id est, hic panis est corpus meum, &c. quæ verba modo sacramentis omnibus familiari & communi interpretanda esse ex analogia fidei, Sacramentorū natura & fine, vtriusque Christi naturæ veritate Orthodoxis omnibus constat.

» 2. Panis vocatur corpus quod nobis frangitur. Corpus » verum Christi pro nobis traditum & fractum est. Ergo sub » pane cōtinetur corpus Christi, & quod frāgitur in Cœna, est » ipsa corp⁹ Christi de virgine natū. R. Nego assumptū. Panis enim & corpus sunt disparata. De pane dicitur Sacramentaliter quod sit corpus. Fractio ad panem à Paulo ipso refertur. 1. Corinth. 10. 16 τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, quem locum dissimulauit Vega. Est certè Sanctus Apostolus verborum Domini nostri Iesu interpres idoneus. Christus dixit, Hoc est corpus meum: quæ verba Apostolus ita interpretatur, Panis quem frangimus est communio corporis Christi. Hæc Pauli interpretatio transubstantiationem Papisticam, carnalem præsentiam, & cætera

eiusmodi monstra euertit.

« 3. Qui manducat panem hunc & bibit calicem Domini » indignè reus est corporis & sanguinis Domini. Atqui de vero » corpore & sanguine agit Paulus. Ergo Christi corpus sub spe » cie panis & vini continetur. R. Nego assumptum. Impij edentes panem Domini, non panem Dominum, fiunt rei corporis Dominici, 1. Beneficium mortis & redemptionis per Christum partæ sua perfidia & incredulitate respuentes, iudicium Dei accersunt, æquè ac Iudæi Christi interfectores. Sacra enim Symbola mortem Christi & eius cum nobis vnionem omnium euidentissimè obsignant, quæ quum nihili fiūt & ceu cibi communes ab impijs sumuntur, tam profanū contemptum quis (nisi Iesuita) miretur grauissimè à Deo puniri? Quod garrit Vega de imaginibus Christi crucifixi à quibusdam euersis, aliam disputationem requirit: nec valet argumētum à simulachris hominum præpostero zelo (vnde superstitio & idololatria horrenda tandem inuecta est) erectis, ad Sacra symbola fidem electorum Dei confirmantia. Pugnat deinde argumento ab alia similitudine regis & purpurę qua rex indutus est. Vult non tam reos esse qui vesti quàm qui Regi ipsi illudūt. Deinde ad signa & rē significatam similitudinē applicans, asserit impios nō esse reos corporis Christi, nisi ipsum corpus ederint. R. Paulus expressis verbis quater meminit panis & poculi quæ à corpore & sanguine Domini semper distinguit. Quum enim corpus Christi non sit cibus ventris sed mentis: meritò distinguendum fuit à pane, quod in os & stomachum recipitur. Manifestum equidem discrimen ab orthodoxis Patribus agnoscitur inter panem Domini & panem Dominum. Nec potest panis dici vel esse panis Domini nisi post consecrationem & dum editur: quemadmodum quivis (nisi sit Iesuita) ex Pauli verbis facilè colligere potest. Nec iuuat Vilnensium somnia proprietas verbi ἀναξίως apud Paulum. Impij enim non discernunt corpus Domini, quandoquidem mysteria sacra vt res communes & profanas tractant, resipiscentiáque, fide & charitate vacui, ac pollutis animæ manibus & labijs, ad Christi mensam accedunt.

4. Instat Vega. *Si Eucharistia* (inquit) *est tātùm corporis Christi signum, nō verū corpus: cur Paulus tam anxiè ad præparationē requirit probationē sui & diiudicationem.* R. Iesuitā sibi chimeras fabricare, quas postea euertat. Primùm audit in voce Eucharistiæ,

Deinde, mala fide agit & calũniatur, quum orthodoxos Theologos asserit Christum à Sacra Cœna remouere. A piis & verè Christianis omnibus fide recipitur ipsissimum Christi corpus in sacra Cœna: nec tamen sequitur quod vult Vilnensis. Christus enim Sacramentum instituens, non panem aut vinum est alloquutus, sed Ecclesiam suam: non signorum sacrorum, sed discipulorum suorum causa nouum illud fœdus solenni hoc mysterio sanciuit. Postremò, Apostolus signa à rebus significatis manifestè discernit: præparationem autem & diiudicationem vrget, vt quum de verbi Dei auditione & de baptismo agitur, idè à piis omnibus postulat. Nec enim Christianus tam deuotus reperietur, qui, vt par est, verbum Dei ex ore pastorum excipiat, preces ad Deum fundat, aquam baptismi consideret. Quod si quis profanus Pastorem in Ecclesia sermones Propheticos & Apostolicos ad populum fideliter exponentem despicit, is, teste vniuersa Scriptura, reus fit iudicij Dei. Miror autem Iesuitas tamtoperè à tropicis & sacramentalibus locutionibus abhorrentes, quæ toties tamen in verbis Pauli occurrunt. Panis & corpus sunt duo nomina disparata, significatione & natura discrepantia, quorum alterum de altero verè dici nisi tropicè non potest. Bibere poculum Domini, hoc est vinum in poculo comprehensum, tropus est. Edere & bibere iudicium, tropus est: nam iudicium spirituale naturam habet, nec ore editur aut bibitur. Corpus meum quod datur, quod frãgitur, hoc est, quod dabitur, quod frangetur: mors enim institutionem S. Cœnæ post secuta est. Ergo tropus apparet. Poculum est nouum testamentum: Poculum non est re vera nouum testamentum: itaque tropus in hac vocula intelligendus est. Cæterùm, verus sanguis ac verum Christi corpus piis omnibus, & dignè accidentibus offeruntur & dantur, vt sæpius à nobis est dictum. Quod de Mãna & aqua in deserto addit, sectione septima explicabitur.

5. Caluinum vertipellem appellat Vega, & sic argumentatur, Caluinus sibi est contrarius. Meronymiam enim Sacramentalem variis locis asserit, aliis destruit. Fatetur enim *Christum non dare nobis inania signa, sed sicut cum columba in Christum, & cum igne in Apostolos verè Spiritus Sanctus descendit, sic cum speciebus nobis verè dari corpus Christi quod traditum est, dubitandum non esse.* Addit Vega, Caluinum iis verbis statuere corporis Christi præsentiam sub pane. R. Vegam mala fide agere vt

re, vt incautis lectoribus fucum faceret. Primùm enim verba Caluini nec fideliter repræsentauit, nec benè expressit. Fraudem Vilnensium itaque detegamus, & Caluini mentem aperiamus, ex qua constabit paralogismi Iesuitici refutatio. Institut. Christ. lib. 4. Sect. 21. Restat (inquit) vt propter affinitatem quam habent cum suis symbolis res signatæ, nomen ipsum rei fateamur attributum fuisse symbolo: figuratè id quidem, sed non sine aptissima analogia. Allegorias & parabolas omitto, ne quis subterfugia me quærere, & extra præsentem causam digredi causetur. Dico metonymicum esse hunc sermonem, qui vsitatus est passim in Scriptura, vbi de mysteriis agitur. Neq; enim aliter accipere possis quod dicitur. Circuncisionem esse fœdus, agnum esse transitum, sacrificia legis esse expiationes: denique petram, ex qua in deserto aqua profluebat fuisse Christum, nisi trãslatiuè dictum accipias. Nec modò à superiore ad inferius nomen transfertur, sed contrà etiam rei signatæ tribuitur nomen rei visibilis: vt quũ dicitur Deus apparuisse Mosi in rubo: arca fœderis vocatur Deus, & Dei facies: & columba Spiritus Sanctus. Nam, etsi essentia symbolum à re signata differt, quod hæc spiritualis est & cælestis, illud corporeum & visibile: quia tamen rem cui repræsentandæ consecratum est, non figurat tantùm ceu nuda & inanis tessera, sed verè etiam exhibet: cur non eius appellatio in ipsum competat. In eo Vega fallitur, quod vult Christi corpus latere sub pane, quoniam Caluinus asserit tam verè corpus à nobis percipi quàm panẽ ipsum. Sed astutè omittit Vega Caluinum addere carnẽ Christi esse mentis cibum, ideo non ore corporeo sumi nec oportere vt sub panis specie lateat. Hæc autem præstat ex ipsius ore excipere. Sic enim eodem cap. sect. 31. Longè autem (*inquit*) falluntur, qui nullam carnis Christi præsentiam in Cœna concipiunt nisi in pane sistatur. Ita. n. arcanæ Spiritus operationi quæ nobis Christũ ipsum vnit, nihil reliquũ faciũt. Christus præsens illis nõ videtur nisi ad nos descendat. Quasi verò si ad se nos euehat, non æquè potiamur eius præsentia. Ergo tantùm de modo quæstio est: quia Christum ipsi in pane locant, nobis autem non ducimus fas esse eum (i. eius carnem) è cœlo detrahere. Vtrum rectius sit iudicent lectores. Tantùm facessat calumnia illa auferri Christum à sua Cœna, nisi sub panis integumento lateat.

» Nam quum hoc mysterium cęleste sit, necesse nō est Chri-
» stum elicere in terras, vt nobis sit coniunctus. De modo
postea istius coniunctionis (quam audacter Iesuitæ definiunt,
& pani alligant) Caluinus perspicuis verbis hæc profert, sect.
» 32. Porro, si de modo (*ait*) si quis me interroget, fateri nō pu-
» debit, sublimius esse arcanum quàm vt vel meo ingenio
» comprehendi, vel enarrari verbis queat: atque vt apertius di-
» cam, experior magis quàm intelligam. Itaque veritatē Dei,
» in qua acquiescere tutò licet hîc sine controuersia ample-
» ctor. Pronuntiat ille carnem suam esse animæ meæ cibum,
» sanguinem esse potum. Talibus alimentis animā illi meam
» passēdam offero. In Sacra sua Cœna iubet me sub symbolis
» panis ac vini corpus ac sanguinem suum sumere, manducare
» ac bibere. nihil dubito quin & ipse verè porrigat & ego reci-
» piam. Tantùm absurda reijcio quæ aut cælesti Christi ma-
» iestate indigna, aut ab humanæ eius naturæ veritate aliena
» esse appareant: quando & cum Dei verbo pugnare necesse est,
» quod & sic in gloriam regni cœlestis receptum fuisse Chri-
» stum docet, vt supra omnem mundi conditionem cum cue-
» hat, nec minus diligenter in humana eius natura cōmendat
» quæ propria sunt veræ humanitatis. Neque hoc vel incredi-
» bile, vel à ratione absonū videri debet: quia vt spirituale est
» totum Christi regnum, ita quicquid agit cum sua Ecclesia
» ad rationem seculi huius minimè exigēdum est. Vel, vt Au-
» gustini verbis vtar, per hominem hoc mysterū peragitur,
» vt reliqua: sed diuinitus in terra, sed cælitus. Ea, inquam est
» corporis præsentia, quam Sacramenti ratio postulat: quam
» tanta virtute tantáque efficacia hîc eminere dicimus, vt non
» modò indubitatā vitę æternæ fiduciā animis nostris afferat,
» sed de carnis etiā nostræ immortalitate securos nos reddat.
» Siquidem ab immortali eius carne iā viuificatur, & quodā-
» modo eius immortalitati communicat. Qui supra hæc suis
» hyperbolis euehuntur, nihil aliud quàm talibus inuoluēris
» simplicem & planā veritatē obscurant. i cui nondū satisfa-
» ctum fuerit, hîc velim paulisper mecū reputet, de Sacramēto
» nunc haberi sermonē, cuius omnia ad fidem referenda sunt.
» Fidem verò nos ista quā enarrauimus corporis participatio-
» ne nō minus lautè affluentérque pascimus, quàm qui ipsum
» Christum è cœlo detrahunt. Ingenuè interea cōfiteor, mix-
» turā carnis Christi cū anima nostra, vel trāsfusionem, qualis
» ab ipsis docetur, me repudiare: quia nobis sufficit Christū è

» carnis suę substantia vitā in animas nostras spirare: imò pro-
» priā in nos vitā diffundere, quanuis in nos non ingrediatur
» ipsa Christi caro. Adde quod fidei analogiā, ad quā omnem
» Scripturę interpretationē exigere iubet Paulus, hac in parte
» mihi præclarè constare nihil dubium est. Qui veritati adeo
» perspicuę reclamāt (*vt Vilnenses & alij Iesuitæ pompæ pontificiæ*
» *patroni*) ad quā fidei amussim se formēt viderint. Qui nō cō
» fitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est. Isti
» licet dissimulent, vel non aduertant (*licet etiam Iesu nomen non*
» *sine horrenda hypocrisi & manifesto sacrilegio sectæ suæ abscri-*
» *bāt*) ipsū Iesum Christū carne sua spoliant. Caluini verba reci
tauī, quæ si Vega nō vidit aut dissimulauit, verūpellem prodit
animū. Si vidit, habet in quo explicādo ingenij vires exerceat,
nisi malit veritati manus dare. Necesse fuit autē prolixius ista
recitare, ne fraus lectoribus fieret.

6. *Panis quem frangimus* (inquit Vega) *est cōmunicatio corpo-
ris Christi: Calix cōmunicatio sanguinis: Ergo sub specie panis corpus,
& sub specie vini sanguis Christi continetur.* R. Fallax est conclu-
sio, vt ex eius collatione cùm maiore propositione euidenter
patet. Præterea Vilnēsis vim vocule κοινωνίας seu cōmunionis
extinguit, & quod de vnione nostra cum Christo ab Apostolo
dicitur ad carnis Christi localē inclusionē cū specie panis ine-
ptè refert. Panis speciē Iesuitæ ante fractionē populo adoran-
dā monstrāt. Paulus nos ad panis (nōspeciei) fractionē reuocās
ostendit panē sacrū quē frangimus esse κοινωνίαν, id est piis &
verè Christianis omnibus efficacē tesserā nostræ cum Christo
cōiunctionis, atque adeo incorporationis, μετοχικῶς: sicut E-
uangeliū dicitur potentia Dei, id est, efficax Dei instrumētum,
Rō. 1. 16. Cōfirmare autem argumentū illud Iesuiticū conatur
Vega Caluini ipsius testimonio, ex 10. Sect. cap. 17. institutionis
Christianæ desumpto, vbi videtur corpus Christi cū pane lo-
caliter includere. Sed versipellis Vega omittit quæ præce-
dentibus & sequētibus sectionibus idē author eruditè atq; or-
thodoxè profert aduersus hyperbolicas mixturas quas super
stitio inuexit. Sectione 12. *Primò quidē* (inquit) *præsentia Christi in
Sacramento minimè talis somniāda nobis est qualē Romana curiæ ar-
tifices confinxerunt: ac si locali præsentia corpus Christi manibus at-
trectandum, atterendum dentibus, deglutiendum fieret.* Ie-
suitæ aliique noui ἀφλογιστίας pontificiæ patroni Berengaria-
næ palinodiæ durum sermonem emollire conantur. Sed i

Theologis orthodoxis perſpicuè probatum eſt carnalem illam preſentiam & incluſionem carnis Chriſti ſub ſpecie panis, Capernaiticum & Cyclopicum eſum à Nicolao Papa in iſta palinodia traditum neceſſariò inuehere. Quæ ſi Vilnenſes aliter explicare poſſunt, mentem ſuam aperiant. Si verò præſentiam illam localem defendere pergunt, eos etiã Capernaiticam manducationem aſſerere & fateri oportet.

7. Quoniam verò ſenſit Vilnenſis dictum Pauli 1. Cor. 10. 3. Patres noſtros, ante Chriſtum in carne manifeſtatũ eandem eſcam ſpiritualem ediſſe, & omnes eundem potum ſpiritualem bibiſſe, errores Ieſuiticos de carnis Chriſti in terris ſub panis ſpecie locali incluſione iugulare: occurrit, & (ὁ ſcelus!) affirmat, ſi Euchariſtia preſentẽ Chriſtũ non retinet, id eſt, ſi corpus & ſanguis Chriſti ſub ſpecie panis & vini, cõtinentur, Matthæum & Paulum (refero Vegæ Vilnenſis ipſiſſima verba) mentiri, qui affirmant omnia in figura noui Teſtamenti veteris Teſtamenti patribus contigiſſe: per Chriſtum autem Prophetias, figuras, ac legem totam adimpletam eſſe, legem præterea non imaginem rerum præbuiſſe: ſed ſolam vmbram: Euangelium corpus & veritatem exhibere. Falſa præterea ſunt (*inquit*) quæcunque Scripturæ prædicant de Teſtamento meliore dato per Chriſtũ quàm per Moſem. Turpiter errat Ioannes qui nouum Teſtamentum à veteri diſtinguit, dum ait legem per Moſem datam eſſe, gratiam autem & veritatem nonniſi per Chriſtum in nouo Teſtamento præſtitã. Audis lector, Scholas Ieſuiticas Patriarchas, Prophetas, Dei veterẽ ſub lege Eccleſiã à Chriſti communione arcẽtes. Sic autẽ argutatur diſputator Vilnẽſis. Sub nouo Teſtamẽto eſt veritas. Sub vetere figura. Ergo ſub nouo adeſt Chriſtus ſub ſpecie panis, at ſub vetere Patres figuras & vmbras tantùm habuerunt. R. Tot ſunt paralogiſmi quot ſyllabæ. 1. Quid ſit noui Teſtamenti veritas ignorat Vega, ideo nec aperit. 2. Quid item ſit figura neſcit. 3. Conuenientiam veterum & nouorum Sacramentorum tollit prorſus. 4. Veritatem noui Teſtamenti ſomniat in eo conſiſtere, vt Chriſti corpus ſub panis ſpecie contineatur. 5. Dum Patribus ſub lege Chriſtum eripit, vt carnalẽ præſentiam ſtabiliat. Abrahamum & fideles Abrahami poſteros æterna benedictione priuat, fidem piorum quantum in ſe eſt euertit, impios cum piis cõfundit, Dei promiſſiones eneruat, vitam æternam

nam abolet, & Eccleſiam ſine capite & ſeruatore ſomniat. 6. Quis ſit ſcopus fidei filiorum Abrahæ non attendit: ſed exiſtimat hinc Chriſti viuifica præſentia Dei electos ſalutem poſſe adipiſci. Hîc de Patribus in carcere & limbo detentis ante Chriſti aduentum ſuperbas matæologorum nugas lubens omitto, quum à Theologis orthodoxis ſatis ſupérque refutatæ ſint. Antequam verò ad explicationem locorum Scripturæ (quos Vega torquet vt veteres eandem eſcam ſpiritualem non ediſſe, nec eundem potum ſpiritualem bibiſſe aduerſus expreſſa Pauli verba probet) accedam: De Conuenientia Sacramentorum veteris & noui Teſtamenti aliquid ex orthodoxo Eccleſiæ Chriſtianæ conſenſu repetendum videtur. Scholaſtici doctores finxerunt Sacramenta noui Teſtamenti ex opere operato (quod vocant) conferre gratiam, quam tantùm ſignificarunt veterum Sacramenta. Hunc errorem repoſuit Tridentina colluuies & λαϊκὴ ſynodus, Can. 7. & 8. *Si quis dixerit Sacramenta nouæ legis*, &c. Inde nata ſunt Vegæ & aliorum matæologorum commenta de vmbris veterum, ne ſemel amplexam de carnis Chriſti ſub panis ſpecie præſentia locali opinionem deponerent. Deinde, veteris & noui Teſtamenti Sacramenta ita conſiderarunt vt nullum aliud diſcrimen conſtituerent, quàm quod Chriſtus preſens ſub pane eſſet, in veterum Sacramentis non item. Itaque Chriſtiani lectoris animum ad conuenientiam illam expendendam reuocemus: qua diligenter animaduerſa pontificij errores de carnis Chriſti locali ſub ſpecie panis preſentia, ceu hominum figmenta, illicò euaneſcat. 1. Conueniunt igitur legitima omnia Sacramenta in cauſa efficiente & materiali, quæ Deus eſt, & Chriſtus Filius Patris, vtriuſque fœderis Mediator. Quo ad cauſam efficientem, ea nunquam fuit aut erit vllius mortalis auctoritas vt Sacramenta inſtituere auſit, ſicut nec in Electorum Dei fidem vſurpare Dominium quiſpiã poteſt citra ſacrilegium. Præterea Sacramentorum vſus eſt fidem noſtram certiorem reddere de Dei gratia. Vnde verò hæc certitudo ex Sacramentis vlla peti poterit, niſi Deum habeat authorem? Deinde, quum mentem Domini nemo hominum per ſe nouerit, quis ſigna mentis & voluntatis eius erga nos inſtituit, præter ipſum Deũ qui vnicus id quod de nobis propoſuit, cõuenientibus nouit adumbrare ſymbolis? Neque id prætereundum eſt quod Apoſtolus Rom. 4. Sacramẽta vocat

figilla iustitiæ fidei, de circuncisione loquens. Et Rom.3. Vnum Deum esse affirmat qui circuncisionem (*id est Iudæos circuncisos*) ex fide, & præputium (*id est, Gentiles baptizatos*) per fidem iustificet. Hinc sequitur neminem alium posse sine sacrilegio signa gratiæ vel collatæ vel conferendæ instituere. Enimuero elementa ipsa cum tota actione quis non videt esse lusoria, & per se mortua ac inutilia, nisi vim mysticam mutuetur ab auctore? Ea autem vis creaturarum virtutem omnem longè superat. Ideo rectè Augustinus, accedat (inquit) verbum ad elementum & fit Sacramentum: & hoc sensu Apostolus, Ephes.5. Baptismo verbum coniungit. Verbum autem quale? non hominum certè, sed ipsiusmet Dei, quòd nos de voluntate & ordinatione diuina reddat certissimos. Quod ad rem ipsam seu materiam Sacramentorum, vtraque, veteris nempe & noui Testamenti, conuenient. Electi omnes etenim ab Adami restauratione vsque ad mundi consummationem gratiæ Dei in Christo ipsiúsque adeo Christi & beneficiorum eius omnium facti sunt fiéntque participes. Hæc gratia autem Sacramétis veteribus & nouis obsignatur. Planissimũ est, enim omnes quocunque tempore electos non ex opere operato, neque opere operante, vt matęologi tradũt, neque vllam aliam ob rem fuisse iustificatos, aut placuisse Deo, nisi ex mera Dei gratia, per Iesum Christum Mediatorem. Actor.4. Non est in alio quoquam salus. Nec enim aliud nomen est sub cœlis, quod datum sit inter homines, per quod oporteat nos seruari. Actor.15. Per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus nos seruatum iri, quemadmodum & illos. Quòd si hæc vnica omnibus ætatibus ad salutem via fuit proposita, nempe gratia Dei per Iesum Christum, certè si patres saluati sunt, non alia quàm hac via ad salutem peruenerunt. Quare qualiacunque fuerunt Sacramenta, rem tamen eandem significauerunt & exhibuerunt. Patres, Apostolus 1. Corinth.10. ait, in deserto omnes eandem escam spiritualem manducasse, & eundem potum spiritualem ex petra ipsos comitante bibisse, & omnes baptizatos esse in nube & in mari. Quòd autem nonnulli non sacramenta nostra cum veteribus, sed ipsos inter se vetera eadem Sacramenta sumentes comparari existimant, quasi omnes patres & Israelitæ in deserto æquè participarint de aqua illa & manna, absurdum est. Nam inepta esset Apostoli ratiocinatio. Nectit enim argumentum à pari, nempe

ri, nempe nihil esse loci relictum Christianis tergiuersationi, quasi hodie melior sit ipsorum conditio, neque tam cito puniantur si peccent, ac veteres. Ex aduerso enim eadem illis Sacramenta gratiæ atque nobis data fuisse Paulus docet, ac proinde eaidem nobis restare pœnas, si illorum exemplo Sacramenta prophanamus. Apostolus Ephes.2. Duplicem proponit circuncisionem: vnam, manu factam, alteram non manufactam. Ἀχειροποίητος autem definitur esse depositio carnis peccato obnoxiæ per circuncisionem Christi. Id autem vtique est baptizari Spiritu Sancto & igne, hoc est regenerari per Spiritum Christi, per Christum & in Christo viuere, Christum habitantem in corde habere: quæ verissima res est Sacramenti, eadem videlicet vtrobique. Quòd vero adhuc manifestius est. Petram ex qua biberunt Patres Christum fuisse Paulus affirmat, 1. Corinth.10. sanguinem Christi veterum Israelitarum fide iustificatorum spiritualem potum constituens. At nunc quoque in Eucharistia sanguis Christi nobis hauriendus proponitur, & Paulus nostrum Pascha Christum appellat 1. Corinth.5. Denique circuncisio (quam Paulus Rom. 4. iustitiæ fidei sigillum appellat.) eadem ratione fœdus Dei à Mose vocatur. Genes.17. Eodem modo Christus & Apostolus vocant poculum benedictionis Testamentum in sanguine: fœdus autem & Testamentum idem valet. Græci enim Τὴν διαθήκην, sicut Hebræi *Breśith* vocabulo promiscuè vtrunque exprimunt: vnde constat eandem vtriusque esse materiam. Sic Augustinus, tract. in Ioannem, 26. explicans concionem Christi de Manna, *Sacramenta illa fuerunt* (inquit) *in signis diuersis, in re quæ significatur paria sunt.* 3. Tertia conuenientia est in verbo promissionis, quo spiritualia illa bona diuinitus oblata sunt credentibus. Etsi enim formalia verba quibus Sacramenta quasi vestita sunt differre videntur, vtrobique tamen, imò in omnibus & singulis Sacramentis summa Euãgelij de semine benedicto inculcatur. Vt in circuncisione verbum quidẽ est, Ero Deus tuus & seminis tui. In Baptismo, Ego te baptiso in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti. In Eucharistia, Accipite, comedite. hoc est corpus meũ quod pro vobis traditur, Hoc est sanguis meꝰ noui Testamẽti, qui pro vobis effunditur. Hæc omnia si quis expẽdat, ad hunc scopũ referũtur, vt credamus Deũ nobis esse propitiũ in Filio qui traditus est pro nobis: & hoc esse omnium Prophetarum

præconium ostendit Petrus Apostolus, Act. 10.43. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accepturum per nomen eius quenuis qui crediderit in eum.

4. Quarta conuenientia est in instrumento applicationis quæ vtrobique sola fides est. Quicquid enim vel in verbo vel in Sacramentis oblatum vnquam est, fide sibi applicarunt electi tam veteris quàm noui Testamenti. 2. Corinth. 4. Habemus eundem spiritum fidei. Rom. 4. Credidit Abraham Deo & imputatum est illi ad iustitiam. Non scriptum est autem propter illum solum, quod imputatum fuerit illi, sed etiam propter nos quibus futurum est vt imputetur, iis nimirum qui credunt in eum qui excitauit Iesum Dominum nostrũ à mortuis; & Ephes. 2. Per fidem habitat Christus in cordibus nostris Augustt. tract. in Ioan. 45. In signis diuersis fides eadem, sicuti in diuersis verbis, quorum alterum pronuntiat Christum venturum, alterum enuntiat Christum venisse.

5. Quinta conuenientia est in partibus essentialibus, nempe ex materia terrestri & cælesti, seu signo & signato, quæ perinde discerni in veteribus ac in nouis possunt Sacramentis. Ac in Pascha quidem signum erat agnus, signatum Christus, Paulo interpret. 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Et sic de reliquis.

6. Sexta conuenientia est in fine & scopo. Nam vtrobique Sacramenta sunt & sigilla iustitiæ fidei, sicut de circonciſione pronuntiat Apostolus.

7. Septima conuenientia est in effectu. Nam nec veterũ Sacramenta fuerunt nuda sine re signata, sicut nec nostra: sed vtrobique exhibitum est electis quod figuratur, nempe gratia & Christus cum suis fructibus, spirituali modo tamen. Ex multiplici autem illa conuenientia facile nobis esset centum theses conficere quas Vegæ erroribus opponeremus. Sed prolixiorem hanc considerationem lectori Christiano relinquimus. Discrimina verò quę inter Veteris & Noui Testamenti Sacramenta occurrunt, seu signa & ritus, seu numerum perspicuitatem, obseruationem, durationem & quantitatiuum effectum consideres. Veterum fidem in Christum venturum & eiusdem spiritualem visionem & perceptionem vnà cum eius beneficiis minime tollunt aut euertunt.

Sed videtur aliter sentire Paulus, inquiet Iesuita. Nam Rõ. 2. de Circonciſione dicit, non eam esse circonciſionem quæ in carne-

in carne circunciſio est. Galat. 5. In Christo Iesu circunciſio nihil valet, & Ioann. 6. Christus de Manna loquens, Ego sũ panis vitæ: patres vestri comederunt Manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis ille qui de cœlo descendit, vt qui eo vescitur non moriatur. Ex his Vega putat colligi posse, inutilia & rebus spiritualibus vacua fuisse veterum Sacramenta. Responsio in promptu est, si intelligentia dictorum, iuxta Hilariũ ex causis dicendi sumatur. Non enim in hisce dictis oppositio fit Sacramentorum vtriusque Testamenti, sed Sacramenta cum rebus ipsis committuntur. Nam idem quoque de nostris liceret dicere Sacramẽtis, si res ipsæ cum signo commiſſæ essent: Baptismum nempe non esse Baptismum qui fit per ablutionem sordium carnis, sed qui fit in spiritu, hoc est depositione sordium animæ per spiritum & ignem, quomodo Christum baptizare scimus. Baptismus (inquit Petrus, 1. epist. cap. 3.) nos quoque seruat, non quo carnis sordes abiiciuntur, sed quo fit vt bona conscientia Deum interroget, per resurrectionem Iesu Christi. Itaque nulla hîc est veterum, & nostrorum Sacramentorum vel collatio, vel oppositio: sed signi & signati, quæ communis est nostris ęquè ac veteribus. Quorsum autem res cum Sacramentis hoc pacto committatur ratio est, nempe propter falsã ac præposteram hypocritarum & incredulorum opinionem, qua à spirituali veritate sacramenta subiungebant, tantũmque in signis hærebant, illiſque confidebant. Iuxta impiam hanc hypothesim scriptura contemptim de Sacramentis loquitur, & Circunciſionem alibi præputium, alibi concisionem, alibi inutilem: Mannam quoque minimè viuificum panem vocat. Alioqui, iuxta institutionem & ordinationem diuinam, ac electorum Dei viua fide præditorum habita ratione, longè aliter docet Apostolus de Circunciſione & Manna, Rom. 4. 1. Corinth. 10. &c. Iterum obiicit Iesuita, Paulũ 1. Corinth. 10. affirmare Sacramenta veterum fuisse typos, R. Id quidem verum est, Sed κατ' ἐξ, nõ simpliciter. Nam idem apostolus, eodem loco (vt antedictum est) nodum hunc soluit, & repugnantiam à sophistis exagitatam conciliat. Sacramenta veterum quoniam non tam clarè mysteria salutis nostræ expresserunt, vt quę futuram Christi victimam procul monstrarent, nostrorum vtcumque typi dici possunt: quia videlicet complementum rerum vsque ad Christum suspendebatur, & modus significãdi obscurior erat,

vtpote Christo adhuc venturo. Si quis tamen locum expendat accuratè, comperiet Apostolum non re vera sacramenta, sed pœnarum exempla, typos nostros & ad nostram admonitionē scriptos asserere, ne tali apatrare nos etiam audeamus. Denique, vt concedam ab Apostolo Sacramenta quoque typos vocari, non veterum Patrum, sed nostri respectu, typos appellat. Veteribus enim illa re vera præbuerunt quæ figurabant: sed nostrorum quoque præterea typi fuere Sacramentorum, vt hæc nostra illorum ἀντίτυπα, sicut Petrus aquis diluuii ἀντίτυπον βαπτίσματος, id est correspondens exemplar Baptismi appellat. Aliàs enim typi cum re ipsa: aliàs cum alio typo conferuntur. Sic etiam nubes & mare typi quidem sunt liberationis Israelitarum ex Ægypto: at quia nostrum quoque Baptismum adumbrarunt, cuius Baptismi quoque spiritualis veritas est liberatio ex Ægypti spiritualis tyrannide, Baptismus erit secundarius & illi correspondens quasi typus, ideóque meritò nubis & maris ἀντίτυπος. Denique, Hebr. 9. non alio sensu nostra εἰκόνας veterum Sacramenta, σκιὰς vocari legimus.

Iam quæro, quum de Sacramentis agitur, an veterum credentium circuncisio carnis tantummodo fuerit? an agni carnes solummodo ederint? Si ita est, quod etiam Vega affirmat, nulla fuit ante Christum in carne exhibitum Christi Ecclesia. Atqui Christus heri & hodie fuit. In Deum sperauerunt Patres nostri. Abraham credidit Deo: vidit diem Christi & gauisus est. Quæ spes autem, quę fides, quæ consolatio esse potest sine Christi præsentia & efficacia? Nullam verò præsentiam imaginatur Vega præter eam quam sibi confingit sub specie panis & vini. Veram præsentiam & vim filij Dei per spiritum suum in electorum cordibus agentis Iesuita ignorat & merito quidem. Quid enim cani cum balneo? Quod autē garrit de adimpletione legis per Christum, non tollit Christi præsentiam spiritualem non carnalem in Ecclesia Patrum & sanctorum Israelitarum, qui eandem nobiscum escam spiritualem comederunt. Ad locum 10. cap. epist. ad hebr. vers. 1. à Vega prolatum vt errorem suum confirmaret, respondeo, Iesuitam confundere quæcunque legit. Ista comparatiuè ab Apostolo non simpliciter dicuntur. Lex enim quatenus opponitur Christo qui est corpus, Coloss. 2. 17. vmbra conuenientissimè nuncupatur. Tunc enim illa nihil aliud continet

continet quàm mundi elementa & corporales exercitationes, quæ sunt vmbræ futurorum bonorum, quæ nōnisi à Christo (qui corpus & veritas est, & complementum omnium Dei promissionum) erant adimplenda. At enim si legem, quatenus Christum coniunctum habet, spectes, sua illi eáque certissima veritas, ac proinde & corpus constitit. Ac eodem modo, bi nariam, spiritus nimirum & literæ respectu, ministeriū verbi & Sacramentorum considerari debet: sic vt in omnibus literæ quidem tribuantur vmbræ, spiritui autem tribuatur Corpus & veritas. quod Iesuita non expendens, in tetros errores incidit. Profert deinde locum suprà citatum ex 2. epist. ad Coloss. vers. 17. Iterum respondeo vmbras dici legales ceremonias non vt res vanas & inanes, qualis est corporum vmbra (erant enim vera, & pro ratione ac modo Sacramentorum efficacia σωτήρια, ac etiam σφραγίδες in recto ipsorum vsu spirituali per fidē in Christum venturum) sed cum ipso Christo iam exhibito comparatas, qui dicitur earum vmbrarum corpus, quod illum velut vmbra corpus à quo efformatur, sacramentaliter adumbrarūt. Quoniam verò Apostolus, hebr. cap. 8. 6. Christum dicit præstantioris fœderis, quod præstantioribus promissis est sancitum, esse intercessorem vult assertor Vilnensis Patrem, vmbratilem & figuratiuum Christum, per consequens euanidam spem & fidem habuisse. Ostendit Paulus eo capite nullum esse fœdus inter Deum & homines, quod non habeat suum tum mediatorem tum ministerium. Secundò, vetus & nouum fœdus discerni debere, quando, non quidem substantia, sed dispensatione alterum altero præstantius est. Tertiò, præstantiori fœderi præstantius ministerium & præstantiorem intercessorem conuenire: ita tamen vt illud stet: Iesus Christus hodie & heri idem est & in secula. Hebr. cap. 13. 8. Nulla alioquin efficacitas fuisset Leuitici ministerij, nisi Iesus Christus iam tum quoque suis meritis intercessisset pro Ecclesia apud Deum Patrem: imò nulla Dei Ecclesia fuisset, si Messias ille qui olim in carne exhibendus erat, & iam pridem exhibitus est, eam Deo patri nō cōciliauisset. Retorqueamus igitur in Vegam argumentum. Nullum est fœdus inter Deum & homines cuius Christus mediator non sit, præsentia sua in se credentes omnes viuificans. Vetus testamentum seu fœdus, quamuis ratione dispensationis minus præstans Nouo fuerit, tamen Mediatorem habuit Christum, alio-

qui nullum fuit fœdus, nulla promissio, nulla fides, nulla salus: quod cogitare est blasphemum. Ergo Ecclesia veteris Testamenti Christum intercessorem & viuificum habuit. Vnde necessario sequitur, quũ carnem nondum induisset Christus, localem carnis Christi sub sacris symbolis præsentiam necessariam ad salutem haud esse. Locus Ioann. cap. 1. v. 17. (Lex per Mosen data est: gratia & veritas per Iesum Christum extitit) errori Iesuitico minimè fauet, nec enim gratia & veritate mediatoris frustrati sunt Patres sub lege, alioquin æternũm miseri manerent. Sed tantùm (vt ex contextus serie liquet) Euangelista legi gratiam & veritatem, quoniam lex moralis morbum indicabat quem sanat Christus: & ceremonialis adumbrabat quod Christus reipsa præstat. Itaque Legi morali opponitur gratia, Ceremoniali veritas, id est signo res ipsa, siue vmbræ corpus. Illud autem non quæritur, an ceremoniæ legales Christum repræsentauerint: sed an verè credentes & genuini Abrahæ filij Christo ipso priuati sint. quod Vega asserit, nos constanter pernegamus.

8. Veterum testimonia quædam deinde profert Vega, vt fideles Israelitas vmbram tantùm habuisse, id est Christi communione exclusos fuisse probet. Respondeo neutrum simpliciter, sed secundum quid esse intelligendum. Nam nec veros Israelitas corporalia sine spiritualibus adeptos fuisse, neque nos simpliciter spiritualia sine corporalibus obtinere certum est. Tãtum ergo, testimoniis Vega citatis & aliis huiusmodi, à potiore fit denominatio. Nam in veteri fœdere omnia erant inuoluta typis & figuris, & iis quidem obscurioribus. In Nouo autem dilucidè & magis perspicuè spiritualia bona eorúmque typos tum pauciores, tum faciliores & illustriores habemus. Hoc Chrisostomus Homil. in locum illum Apostol. 1. Corinth. 10. Hæc autem figuræ nostræ fuerunt, &c. pulchro simili à picturis petito, explicat in hunc » modum. Regem expressurus pictor, cum suo equitatu & » hostibus victis in triumpho, rudi adhuc operi lineas tenues » & obscuras inducit, quæ tamen totum complectuntur quod » erat effingendum, quæ tamen ita picta non discernuntur » nisi a peritissimis: sed postea quàm colores & splendidos & » florentes obduxit, tunc omnia fiunt illustriora, & accedẽtibus facilè cognita & perspecta redduntur. Itaque, veterum sacramenta priori assimilat delineationi, nostra verò posteriori

riori. Quid multa? Res vna eadémque vtrobique offertur, sed reuera sunt typi, nostra ἀντίτυπα: hoc est, nostra rem tantùm spiritualem figurant: veterа & rem ipsam & nostra Sacramenta adumbrarunt: vt tam prima delineatio quàm coloribus vestita viuum regem significat: sed prior & regem & picturam secundariam, seu coloribus obductam.

9. Caluinum iterum adoritur Vega, cuius testimonium non fideliter recitat: nec enim 3. sectio capitis 17. in institutione Christiana, dixit Caluinus quod Iesuita profert. Et quod aliis locis Sacramenta noui Testamenti Christum quasi præsentem exhibere scripsit Caluinus, verissimum est, quantúmvis voculam illam (*Quasi*) Vilnensis assertor nolo suspendat. Hæc enim vocula Christi præsentiam corpoream & sensibilem respicit, & signorum sacrorum respectu proferri potest. Vt Christianus quoque sumpto pane & poculo mystico, iure dicat, Teneo Christi corpus & sanguinem. Hæc autem mysteria si Iesuitæ non capiunt, eorum insulsos cachinnos propterea minimè moramur.

10. Maritus & vxor fiunt vna caro. Christus & Ecclesia sunt sponsus & sponsa, ideoque vna caro. Ergo Christi corpus sub pane continetur, & realiter fit nobiscum vna caro. Pluribus verbis argumentum illud persequitur Vega: sed paucis respondeo, consequens non cohærere cum maiori & minori propositione. Fiunt vna caro maritus & vxor, consensu, voluntate, affectu cordis: nec soluitur cõiugiũ etiã si maritus absens sit, & longissimo itinerum interuallo per multos dies à dilecta coniuge separatus. Quod si carnis nomine, perpetuã continuámque corporum coniunctionem somniat Iesuita, fustuario potius quàm refutatione indiget. Cõsummatio matrimonii (inquit) requiritur, vt vir & fœmina vna caro actu afficiuntur. Ita Christus in cœna actu fit vna caro nobiscum, quum in Baptismo potestate non actu vna caro nobiscum sit. Garrit & inanes sonos sine mente profert Iesuita, qui nõ meminit Apostolum scripsisse nos induere Christum, dum baptizamur, sacramentum illud lauacrum esse regenerationis, &c. Ludit etiam in vocula (potestate) quam si intelligit vt Christum à Baptismo remoueat, turpissimè aberrat, & fidei fundamenta conuellit, quum Christum à sacramento fœderis amoueat, & baptismi efficaciam ignoret. Præterea vnionem Christi carnalem constituit, in quo crassissimus error i

Theologia deprehenditur: quũ Apostolus de coniugio Christi & Ecclesiæ loquens, illud magnum esse mysterium exclamet, quod falsum est, si Iesuitæ istat sententia. Maneat autem Paulus verax, Vega verò ridiculus & mendax assertor, spiritualia carnaliter diiudicans, deprehendatur.

11. Ad testimonia Patrum, quorum auctoritate abutitur vt præsentiam illam carnalem sub specie panis stabiliat respõdeo, Veteres de coniunctione nostra cum Christo, non de coniunctione Christi cum pane agere. Nec voculam vllam de papistica illa chimera Iesuitæ quantumuis curiosi & librorum sine delectu iudicióque helluones in veteribus ostendere poterunt. Cyrillus autem & alij Christum participatione naturali in nobis esse dicunt, vt vnionem illam coniunctissimã & ineffabilem firmissimè stabiliant. Vnionem verò nostram (dum in hoc mundo sumus) cum Christo sic spiritualem esse fatentur Christianæ omnes Ecclesiæ, vt tamen veram atque realem illam esse credant. Nec enim nomine spiritualis vnionis aliud quàm veram & realem cum Christo Deo & homine vnionem intelligunt. Illud autem fit, quia per Christi spiritum Christiani, licet in terris existentes, cum Christi corpore, sanguine, & anima in cœlo regnantibus, cúmque natura ipsius diuina in nobis manente, reapse & verè copulamur: vsq; adeo vt mysticum hoc corpus ex Christo tanquam capite, & ex Christianis, ceu membris, cohærens, nonnunquam Christus simpliciter appelletur. Tanta est Christi cum suis membris & horum cum Christo coniunctio, vt haud malè dici quodam modo posse videatur, sicut vnio duarum naturarum Christi constituit vnam personam, ita hanc mysticam fieri ex multis personis virtute Spiritus s. in vnam naturam. Quemadmodũ enim anima in homine, quia vna & eadem, ac tota non minꝰ in capite singulisque membris est, quam in toto simul corpore, efficit, vt singula membra in vnum corpus sub vno capite vniantur ac coalescant: sic etiam vi spiritus Christi, quia vnus & idem est in Christo & in singulis fidelibus, fit vt omnes tũ animis tum etiam corporibus in vnum spiritualiter connexi, vnum & idem corpus cum Christo capite simus: corpus, inquam mysticum & spirituale, quia nexu arcano eiusdem spiritus connexum & compactum est. Vnde & sequitur, nulla, quantumuis magna locorum distantia, vnionem hanc veram atque realem, licet spiritualem nostrorum corporum nostrarúmque

rúmque animarum cum corpore & anima Christi impediri posse: quippeque fit efficacitate talis spiritus, qui à terra in cœlum & vltra pertingit: membráq; Christi in terris existẽtia cum capite in cœlo ad dextram Patris sedente, non minus arctè in vnum coniungit, quàm anima hominis pedes ac tibias reliquáque membra cum capite in vnum corpus adglutinat: etiam si talis homo tam magnus esset vt eius caput vsque ad supremum cœlum pertingeret, & pedes in terræ centro residerent. Tanta est animæ vis: quanta verò spiritus sancti, veri & omnipotentis Dei? Non fit igitur Ecclesia cũ Christo vnum corpus corporaliter, id est, vt ex illius & Christianorum corporis materia, coalescat vna corporea massa: neque vt inde corporeum alimentum, vt ex cibo & potu hauriamus: sed mystica & spiritualis est, siue naturam ipsius, siue finem spectemus: nempe vt in ipso per fidem nostram facto, tum omnia quæ ad salutem nostra m necessaria & ipsi insunt, per imputationem adipiscamur, tum etiam imaginem illam Dei in nobis abolitam recipiamus, vltimo demum die planè perficiendam & beata immortalitate cumulandam. Quod si vera causa efficiens quæratur istius communionis, ea est in solidum Spiritus Sanctus 1. Corinth. 12. Etenim per vnum Spiritum nos omnia in vnum corpus baptizati sumus, siue Iudęi, siue Græci, siue serui, siue liberi, & omnes vna potione potati sumus per vnum Spiritum. Instrumentum autem per quod Christo coniungimur fides est, teste Paulo, Galat. 2. & Ephes. 3. Itaque corporalis & localis illa coniunctio Papistica, metum est superstitionis & audaciæ humanæ figmentum.

Porrò ne Vega queratur me Cyrilli loco minimè satisfeciſſe, audiat Doctissimi & Orthodoxi Theologi responsum ante 25. annos aduersus insignem quẽdam Sophistam editũ.

Etsi (inquit) *Cyrillus lib. 10. in Ioann. cap. 13. dicat Christum habitare in nobis corporaliter, cùm sumimus mysticam benedictionem, non tamen dicit aut Christũ habitare corporaliter, aut etiam in nobis corporaliter habitare illis tantum temporibus, cùm accipimus Eucharistiam, aut Christum habitare in nobis, non autem nos in illo. Æque enim dicit nos in illo atque il-*

lum in nobis habitare. Ea autem habitatio non est localis aut corporalis, sed celestis, spiritualis, supernaturalis, per quam habemus æternam vitam. & idcirco Cyrillus ait Christum esse vitem, nos autem esse palmites. Nam, vt palmites recipiunt vitam atque nutrimentum à corpore vitis: ita nos recipimus à Christo naturalem corporis eius proprietatem, quæ est vita & immortalitas: atque ita effecti membra eius viuimus ex illo & nutrimur. Atque hoc illud est quod Cyrillus intelligit per vocem illam, Corporaliter, quódque Hilarius per similem vocem, Naturaliter. Quemadmodũ enim Paulus, cùm dicit, Plenitudinem diuinitatis habitare in Christo corporaliter, non sensit diuinitatem esse corpus, sed eam esse atque habitare in Christo, nõ leuiter aut accidentaliter, sed perfectè & substantialiter cum omni sua virtute ac potentia: ita Cyrillus, cũ scriberet Christum habitare in nobis corporaliter, hoc sentiri voluit, eum non leuiter aut perfunctoriè, sed substantialiter, potenter, efficaciter esse in nobis, atque ita esse, vt nos per illum habeamus redemptionem & vitam æternam. Apparet ergo ex istis Cyrillum nõ sensisse de manducatione corporali & potatione quæ fiat ore corporis. Hactenus ille.

Cyrillus autem pro Cyrillo causam agat coram Ecclesia Dei aduersus Iesuitarum cauillos.

Credere (inquit lib. 9. in Ioann. cap. 21.) oportet fideles, quamuis corpore suo absit Christus, virtute tamen sua omnia & nos gubernare, adesséque semper ipsum omnibus qui eum diligunt. Propterea dicebat, Amen dico vobis, vbicunque sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum. Nam quemadmodũ quando

quando vt homo in terra conuersabatur, tunc etiam vt Deus cœlos implebat & Angelorũ consortia non relinquebat: eodem nunc modo quũ sit in cœlis cum carne, terram tamen replet & cum iis est qui eum diligunt. Obseruandum est autem, quia quamuis secundum carnem tantùm abiturus erat (adest enim semper virtute Deitatis, vt diximus) modico tamen tempore se cum discipulis futurum dicebat, apertè seipsum nominãs, ne quis in duos filios Christum diuidere auderet, sed vt vnum omnino esse quisque credat: non quòd vna sit natura, sed quia vnus in vtraque natura est Christus. Et libro 10. cap. 38. in Ioann. Quomodo (dicet quispiam) pollicitus est cum eis se futurum? nullus ambigit, quum ad cœlos ascenderit, quamuis virtute Spiritus semper adfuerit, præsentia tamen carnis ipsum abfuisse.

Centum alia testimonia huiusmodi possem ex Cyrillo aduersus nugas & calumnias Iesuiticas proferre: sed satis superque veteris huius Theologi consilium apertum est.

Ad alia dicta Chrisostomi, Hilarii, Nysseni, & Irenei, respõdens, admitto quæ dicunt nos esse cum Christo vnum corpus ex carne & ossibus eius: non solùm per dilectionem, sed re ipsa in illam carnem nos conuerti & per cibum quem nobis largitus est Dominus, illud effici. Cùm enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commiscuit, & in vnum corpus redegit. Sed Iesuiticum assumptum reiicio, vt ineptum & impium. Nec enim Patres de carne Christi sub pane locali præsentia vllum verbum proferunt, aut panis conuersionem papisticam stabiliunt, aut ἀφλοκάρπειαν inuehunt: cõtrà, nos in carnem Christi conuerti, nos cũ Christo vnum fieri, per eius spiritum, non corporali modo asserũt. Statum disputationis igitur inuertit Vega, transilit ad aliud genus, & quum de Christi in nobis mansione quæ per spiri-

tum S. & fide apprehenditur Patres agant, nugator alligationem carnis Christi cum specie panis stupidis discipulis fuit obtrudit.

12. Aliud argumentum Vegæ audiamus. Agnus Paschę repræsentabat Christum. Agnus autem non solùm mactabatur, sed etiam comedebatur. Ergo Christus non solùm mortuus est pro nobis sed etiam editur à nobis. Ad assumptum respondeo per distinctionem. Si Christum fide & spiritualiter à credentibus edi ad vitā æternam credit Iesuita, admitto: si autem oraliter & inuisibiliter, vt oraliter edebatur Agnus, nego, alioquin vt Agnus per partes discerpebatur, ita Christi caro dilanianda esset, & ita capernaiticum carnis Christi esum Iesuita nobis obtrudit. Quod autem ad hyperbolicas quasdam Patrum locutiones attinet (vt illa, quid sit sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis) si aliter quàm sacramentali & spirituali modo explicentur, lanienam impiam & horrendam Iesuitas imaginari necesse est? Quis enim nisi phrenesi superstitiosa correptus se in mensa Domini sanguinem humanum pro vino, & carnem pro vino se sūpsisse opinetur? Vinum certè est sanguis agni, panis, eius caro, sed modo sacramentali, vt toties dictum est. Patres autem has locutiones post Christum proposuerūt, vt mysterij tanti reuerentiam in piorum cordibus consecrarent. Quod autem nostro seculo Orthodoxi Theologi ab his loquendi formulis deflectentes, distinctius de rebus & signis disserverunt, inde ortū est quod idololomaniam à falsis doctoribus inuectam apertè refellendam esse iudicarent. In Ecclesiis autem Christianis, quemadmodum ex tot concionibus & libris editis liquidò constat, de Christi Sacra cœna aduersus errores quoscunque à Papistis & aliis inuectos Christi apostolorum & apostolicorum virorum doctrinam disertis verbis & perspicuis argumentis traditam fuisse apparet. Quosdam certè fateor minus accuratè istam mysteria attigisse: sed omnes orthodoxos in eo conuenire sentio, Christi carnem non esse cibum ventris sed animæ, quæ verba si admittuntur sine fuco, transsubstantiationē Pontificiam, inclusionem carnis sub panis specie, & alia eiusmodi portenta prorsus tollunt.

3. Manna, in deserto, figura Christi, iam completa est. In manna spiritualiter & figuratè tantū comedebatur Christus. Ergo cum Christus veritas sit, realiter & verè comeditur

in Eucharistia: alioqui sub lege sumus adhuc, nec plus habemus quàm Israelitæ. R. Antea prolixè de Sacramentis veterū dictum est. Ludit Iesuita in minore propositione in homonymia voculæ spiritualiter. Putat enim Patres sub lege sine Christi præsentia & vita viuificatos esse, quod est. ἀβσολοτον Deinde, in maiore, manna fuit figura, non re significata vacua, vt ostendit Paulus 1. Corinth. 10. 3. Quod Christus aliter de Manna pronunciare videtur, Patres videlicet qui comederunt illum panem mortuos fuisse, quod non fit in Cœna, in qua panis cælestis & viuificus nobis proponitur: respondeo valere Christi dictum, sed secundū quid. Nec enim Manna Eucharistię (vt suprà dixi) id est, Sacramentum vetus nouo illic opponit, sed ex hypothesi hominum ventris alimoniam à Christo expectantium, signum signato, seu Sacramentum rei ipsi opponit, hoc est Mannam ipsi Christo: quum illi quos alloquitur nihil spirituale in Manna considerarent. Nec obstat quod idem dicatur de pane Eucharistico, immò etiam aliquid durius pronuntiante Paulo, 1. Corinth. 11. indignè manducantes, condemnationem sibi manducare. Etenim si Manna ex institutione diuina æstimetur, viuificus & spiritualis panis fuit, vt vocatur à Paulo, esca spiritualis. Sed cum iis fuit Christo negotium qui Mannā non censebant vt Sacramentum: vt pote qui præsentem Christum verum animæ cibum per Mannam significatum non quærerent, sed corporis pabulum ab eo requirerent, quale ab eo pridie acceperant. Sic Circuncisionem Paulus Rom. 4. sigillum iustitiæ fidei vocat, alibi autem ex pseudo apostolorum hypothesi concisionem infami vocabulo appellat. Sic legem Rom. 7 spiritualem bonam & sanctam: alibi (2. Corinth. 3.) literam morti s vocat.

14. *Extremum* (inquit Vega, 114. Thesi) *claudat agmen Ioannis cap. 6. in quo tam clarè Christus loquitur, vt commento Caluini quo Christum nos suam carnem in cœlo, non in Eucharistia existentem iussisse comedere somniauit, nullus omnino relinquatur locus. Quod vt demonstremus, sumimus initio hanc hypothesin, A proprio & naturali Scripturæ sensu recedendum non esse, nisi alia Scriptura, iudicio Ecclesiæ, nos ab ea compellat recedere. Cùm igitur caro propriè carnē ve-*

ra significet,& manducare propriè nihil aliud sit,quàm id quod officio oris exercetur,vt cibus mansus in stomachum trauciatur:certè illa verba,Caro mea verè est cibus,de carne vera:& illud,Qui manducat meam carnem,de vera manducatione(cum contrarium Scriptura nusquam doceat)intelligēdum est.Quod iure negare non potest,qui animaduerterit omnes, qui illum sermonem Christi audierant, cùm rectè linguam nossent,& modum pronuntiandi non ignorarent,tam Capharnaitas detractores quàm rudes discipulos, & Apostolos in fide constantes, verba illa in sensu proprio, hoc est non de spirituali sola,sed reali manducatione, dicta & accipienda esse iudicasse.Ideo enim primi murmurabant, quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum:secundi scandalizati,retro abierunt,dicentes,durus est hic sermo. Apostoli verò (non dubitantes Christum posse suam carnem verè dare ad manducandum,prout promittebat)cum interrogarentur,num vellent & ipsi abire,responderunt, Domine , ad quem ibimus?Verba vitæ æternæ habes.

Quoniam assertor Vilnēsis caput illud ex D. Ioanne arcem erroris pontificij constituit,& in dictis Christi torquēdis mira ludit audacia:Executienda sunt penitus Iesuitica dicta , quæ demonstratiua argumenta esse asserit.

Primùm autē obseruabunt Theologiæ candidati,Orthodoxos Scriptores hoc nostro seculo ex eodē Euāgelistæ loco,argumētū firmissi nū collegisse aduersus errores Pontificios de Sacra Christi Cœna. Illud autem est eiusmodi. Manducatio carnis Dominicæ quam Christus Dominus docet Ioann.6. est tantùm spiritualis:hoc est,communio & ipsius Christi & omnium beneficiorum eius,quæ fit per fidem: oralis autem esus ibi à Christo reijcitur,damnatur,& validissimè refutatur.Cœna autem Domini est visibile Sacramentum illius manducationistantùm,quæ Ioann.6.traditur. Ergo Cœna Domini est visibile Sacramentum tantum spiritualis,nequaquam verò oralis manducationis. Vega omisso hoc argumento verè demonstratiuo,sua nobis proponit quę nunc discutienda sunt.

Ex thesi autem 114. cuius verba expressimus, huiusmodi nascitur argumentum.

Manducatio illa(cuius Christus meminit)propriè nihil aliud est quàm id quod officio oris exercetur,vt cibus māsus in stomachum traijciatur.

Carnem suam veram & realem vult māducari.

Ergo non spiritualiter tantùm,sed realiter māducatur Christi caro: per consequens(vt ab accedentibus edatur) caro Christi sub specie panis continetur.

Fallacia multiplex latet in maiore. 1. Primùm enim etiam si de vera realique sua carne Christus disserat, tamen minimè sequitur manducationem huius carnis oralem esse debere. 2. Oralis manducationis nulla imò spiritualis crebra fit mētio,videlicet quoties verbū credēdi repetitur & quum verba Christi Spiritus & vita dicuntur. 3. Falsum est quod asserit Vega,& à Christi proposito prorsus alienum,omninóque Cyclopicum & Capernaiticum , de traiectione videlicet carnis Christi in stomachum:quem crassissimum errorem nescio an astutiores alij Iesuitæ probare velint,nisi suo more absurdissima quæque,& fœdissima papatus idola tueri pergant.

Minor defectuosa est. Vult Christus carnem suam edi , sed fide & spiritualiter : non oraliter, vt ex toto Ioannis contextu liquidò apparet. Nec enim fusiùs ista prosequi fert animus: quum etiam disputatipuis statum mutauerit Vega,& de præsentia ad manducationem lectores pertraxerit. Nec ignoro eum responsurum præsentiam & manducationem minimè diuelli.Omissa verò Papistica idolomania, qua panem in κιβώριῳ incluſum millies adorant,nec tamen comedunt: Dico Vegam in citando Ioanne,similitudinem ac dissimilitudinem locorum ad quos respexit,non attendisse. Agitur de interpretatione verborum S.Cœnæ,Hoc est corpus meum, quæ per dicta Ioann.6.Vega interpretatur. Similitudo quidem istorum locorum est, non tantùm in corpore Christi quod manducatur,sed etiam in modo quo manducatur.Dissimilitudo autem ea est,quòd Ioann.6. docetur cōmunio Christi quæ per fidem

fit tam in vsu quàm extra vsum Sacramentorum: éstque non tantùm fides, sed ipsa potius in Christum incorporatio, & non tantùm beneficiorum, meriti & efficaciæ, ac spiritus, sed per hunc Spiritum in Christo & nobis habitantem, etiam ipsius corporis & sanguinis Christi participatio, qua ipsi, tanquam membra capiti, & palmites vîti, inseriu ir, etiamsi ista communio nonnisi per fidem cuiquam con git. Per fidem enim habitat Christus in cordibus nostris, & agli credit in eum, manet in ipso, & ipse in eo. In Cœnæ autem institutione huic cõmunioni additur symbolum visibile, manducatio externa panis & vini in recordationem Domini, tanquam illius internæ manducationis pignus & sigillum, ac proinde exercitium ac confirmatio pro incremẽ t fidei. Pertinet igitur 6. cap. Ioann. & similia loca, non quidem ad Sacramentum Cœnæ Domini, sed tamen ad rem eius Sacramenti: neque in Sacramento alia manducatio Christi docetur, sed eadem illa cõfirmatur signo quæ alibi in Euangelio traditur: sicut loca Scripturæ, quæ de ablutione peccatorũ & aspersione sanguinis Christi loquuntur, non ad ceremoniam Baptismi, sed tamen ad rem signatam Baptismi declarandam pertinent.

Connexio item fallax est. Debuit enim Vega dicere. Ergo caro Christi oraliter tantùm manducatur, & in stomachum traijcitur. Quoniam autem eiusmodi assumptum cyclopicam & capernaiticam opinionẽ stabilire sensit, aduerbium realiter, in quo latet homonymia, substituit. Deinde fallitur in eo quòd spiritualem manducationem reali opponit, ac si spiritualis mãducatio & communio Christi non esset vera & efficax. Contrà realis illa quam somniat, id est oralis, chimerica prorsus est: nec enim visibiliter aut inuisibiliter ingeritur Christi caro in os edentium, nec in stomachum traijcitur, nec ibi digeritur. Hę cogitationes de Christi carne sunt blasphemę. Dat⁹ est hic cibus nõ ad ruinas huius vitæ, nec vt in secessum abeat (abiit vt horrenda & blasphema ista somnia somniemus) non est cibus ventris sed mentis. Quod ideò repetimus vt capernaiticum & Iesuiticum istud delirium, magis ac magis hominibus Christianis odio sit.

Torqueamus autem in Vegam suum argumentum.

Si manducatio illa (cuius meminit Christus, Ioann. 6.) propriè nihil aliud est quàm id quod oris

ris officio exercetur, vt cibus mansus in stomachum traiiciatur: Capernaitica prorsus est, & Christi Caro dentibus atteretur, & in stomachum descendet.

Atqui Iesuitę Vilnenses Christũ asserunt manducationem hanc instituisse. Ergo Iesuitæ Vilnẽses sunt Capernaitæ, nec Christi Carnem aliter quàm ore corporeo sumunt, & in stomachum traiiciunt.

Quæ omnia cùm sint absurda, omnia impia & blasphema, sequitur Vegam & Veganos nullum Christum nec vllã Christi Cœnam habere.

Tres deinde constituit Christi auditores Iesuita, Capernaitas detractores, rudes discipulos, Apostolos constantes. Apostolis autem Papistas suos comparat. Illi enim non dubitarunt Christum posse suam carnem verè dare ad manducandum, prout promittebat.

Sed, attende Lector, Iesuitæ fallaciam. Quum sentiret se Capernaismi reum, quod antea dixerat de manducatione orali, & carnis in stomachum traiectione omisit, & aduerbium (vere) substituit, vt fucum imperitis faceret. Quod abstergemus hoc argumento.

Capernaitæ sunt & fuerunt qui carnem Christi ore sumendam dentibus atterendã, & in stomachum traiiciendam esse debere opinati sunt.

Apostoli non fuerunt Capernaitæ.

Ergo Apostoli non crediderunt se manducaturos Christi carnem oraliter.

Non dubitarunt certè Christum posse suam carnem verè dare ad manducandum, prout promittebat, nec nos Christiani dubitamus, Sed certè credimus cum Apostolis quia Christus habet verba vitæ æternę, quę inutilia forent si manducatio à Iesuitis inuecta vera & realis esset. Quod enim opus verbis vitæ æternę & cælestis, si Christi caro in os & stomachum traiicitur; Contrà, cùm eius manducatio vera & spiri-

tualis nos in cœlum, & sursum corda nostra euehat, oralem istam & Capernaiticam, Apostolicæ & Catholicæ Ecclesiæ ignotam manducationem, per consequens sub specie panis localem inclusionem & præsentiam carnis Christi ignoramus ac repudiamus.

Argumento sequenti sensum proprium opponit figurato Iesuita, & nouus Lucianus audet Christum impostorẽ appellare si figurato sensu loquutus est. Negamus autem sensum figuratum proprio opponi, quum figuratis loquutionibus salutis nostræ mysteria infinitis locis sacra scriptura luculenter & apertissimè exprimat, vt in explicatione verborum S. Cœnæ in parte prima huius operis abundè ostensum est. Veram Christi carnem pii omnes & verè Christiani ad mensã Domini accedentes edunt, sed ore mentis non ventris. Quod si Iesuita negat præsentiam illam à se conuectam esse carnalẽ, respondeo, eum manducationem carnalem & oralem constituisse. Et sanè ea manducatio quæ fit ore corporis, siue visibilis siue inuisibilis sit, non desinit esse carnalis, quocunque alio nomine censeatur. Caro enim secundum illos edit carnem: carneum os carneum cibum qui in stomachum traiicitur: quomodo ergo non erit præsentia carnalis & esus capernaiticus? Qualis est manducatio talis est præsentia, quicquid de inuisibili & latente sub panis specie post suos matæologos Iesuitæ effutiant. Negant naturalem esse. Atqui corpus Christi manet corpus naturale, etiam postquam spirituale & glorioſum est factum. Eius ergo naturam euertunt, qui contra veri corporis naturam illud alicubi esse dicunt. Figuratum verò sensum, quum Vega imaginatur talem ab orthodoxis Theologis constitui qui veritatem corporis Christi tollat, facit quod Iesuitam decet, id est impudentissimè calumniatur quum millies istis hominibus repetitum sit, figuram nullam pios agnoscere in voce panis & corporis, sed tantùm in copula est, iuxta fidei analogiam, sacramentorum naturam, veri corporis Christi etiam glorificati modum: de quibus quum antea egerim, non est quod amplius lectores in re perspicua detineam.

Audiamus aliud Vegæ argumentum.

Qui manducant Christũ viuũt propter Christum, sicut Christus viuit propter Patrem qui misit eum

sit eum.

Sed Christus non viuit propter Patrem, veluti particeps vitæ per fidẽ, sed viuit vita ipsa substantiali patris corporaliter habitante in carne eius.

Igitur & Christum manducantes viuent propter Christum, non solum participando ipsius virturem per fidem, sed per ipsius carnis susceptionẽ. Alioqui Arius rectè inde inferret, Patrem in Christo non substantialiter habitare, sed per fidem & dona Spiritus sancti: quò nihil absurdius fideique Catholicæ magis repugnans dici potest.

Etiam si totum argumentum concederem, non sequitur quod vult Iesuita (ad aliud genus transiliens) Christi corpus sub specie panis contineri. Sed sophistica multiplex latet in ista argumentatione. Primum enim ab vnitate essentiæ Patris & filii ad vnionem gratiæ arguit, cuius mysterii explicationem ex orthodoxorum Theologorum scriptis petet Lector studiosus. Deinde omissa disputatione de præsẽtia carnis Christi quam Patres & Theologi veteres quamuis glorificatam loco circunscriptam esse asseruerunt, ad immensam eius deitatẽ cõfugit. Tertiò quæ sit ea vita qua Christus propter Patrem & nos propter Christum viuimus nequaquam attingit. Alia verò sophismata vt retegamus, excutiendæ sunt argumenti partes.

Ad maiorem igitur respondeo, fallaciam Iesuiticam latere in vocula sicut, nam si Vegæ fides adhibenda est, maiorem illam propositionem sic retexo. Sicut Christiani manducant Christi carnem ore corporis, vt eius substantia viuant: ita Christus modo corporeo fit particeps essentiæ & vitæ Dei Patris. Reclamabit Vega & aduerbium similitudinis explicabit. Explicemus & nos igitur propositionem istam, quam probamus orthodoxè intellectam. Viuunt propter Christum qui Christum manducant. verè Christiani omnes viuunt propter Christum. Ergo Christum manducant.

Sed Christus non viuit propter Patrem (inquit Vega) veluti particeps vitæ per fidem, sed viuit vita ipsa substantiali pa-

tris,&c. Responsio. Confundit Vega vnionẽ naturalem & essentialem cum vnione gratiæ & sacramentali. Præterea vnionem hypostaticam cum vnione membrorum & capitis. Deinde ridet modum illum vnicum vnionis nostræ cũ Christo, cuius vita verè viuimus, sed fide apprehensa, vt toties Paulus repetit. Rom. 1. Galat. 2. Ephes. 2. & passim in omnibus epistolis. Euangelistæ item, præcipuè Ioannes, quoties de fide agit præsertim toto illo sexto capite.

Ad assumptum respondeo, Christum Christianos manducare vt viuificam ipsius carnem fide & spirituali modo sumentes, tum ipsius Christi, tum omnium Christi bonorum fiant participes ad vitam æternam. Oralem autem illam susceptionem rectè omisit Vega, quum videret capernaiticum eiusmodi figmentum cum Christi & Christianorum vnione nunquam consistere posse. Hic autem exponenda videbatur Christi de vita sua, propter Patrẽ, & Pauli de plenitudine Deitatis in Christo σωματικῶς habitante sententia, quæ quoniam in orthodoxorum Theologorum commentariis reperitur, ad alia pergamus Vegæ sophismata.

Si caro Christi est verè cibus, nõ est metaphoricus: aut si est metaphoricus cibus, non est verè cibus.

Quis enim verè montes exultare, aut prata verè ridere dicat: quod per metaphoram hæc ridere & illi gestire dicuntur?

Resp. Quis verò risum vel potius fletum continere possit sophistam adeo miserè ineptientem audiens? Quis orthodoxorum vnquam dixit aut scripsit carnem Christi esse metaphoricum cibum? Surdus & cæcus Iesuita nec vult audire aut videre nostros millies dixisse & scripsisse se veram & realem Christi carnem percipere: de modo autem quæritur, quem oralem & carnalem, (siue visibilem, siue inuisibilem) esse constanter pernegant. Quod si verum cibum carnẽ Christi asserit, quæ in os ingeratur & in stomachum trahiciatur, vt nuper manducationem definiit: & Sacramentorum naturam & veritatem humanæ Christi naturæ. & fidei articulos, & spẽ piorum sub veteri & nouo Testamento, & fidei vim, & spiritus sancti munus perpetuum à fundamentis euertit. Quoniã verò lo-

verò lepidus ille assertor tam securè sibi delicias facit, diuinę veritati illudens, audiamus ridiculum eius sophisma, ex quo tanquam ex auribus onager agnoscatur.

Quod Dauid prædixit, impletum & obseruandum est.

Prædixit sacratissimum Eucharistiæ sacramentum, in missa à sacerdotibus, vt adoretur, eleuandum esse.

Ergo Christi corpus sub specie panis continetur: & ibi adorandum est.

Minoris probatio. Psalm. 71. Erit (scilicet ipse Messias) memorabile triticum in terra, in capite montium, id est sacerdotum, de quibus ibidem dixerat: suscipiant montes pacem populo. Sic enim (inquit Vega) *habet textus Hebraicus, & transtulit Diuus Hieronymus, Rabinique omnes legunt. Quæ verba Chaldaica paraphrasis (teste Paulo Burgensi) sic legit, Erit placenta frumenti in capitibus sacerdotum.*

Audis impudentissimum scurram, illotis manibus fidei mysteria conspurcantem. Sed bene est quod tandem sectarii isti, qua fide & reuerentia verbum Dei & veterum atque neotericorum scripta pertractent, nobis aperuerint. Profana autem hæc testimonij Dauidici deprauatio nullam refutationem requirit, vt quæ à verbis & sensu prophetę ex diametro distet. Nec Vegæ pudenda detexissem, nisi ipsemet thesin 113. ex hoc sophismate conflasset. Ad alia accedo.

Christus distinxit inter mannam & panẽ vitæ

Ergo de reali manducatione carnis suæ in cæna locutus est. & per consequens caro Christi sub specie panis continetur.

Resp. De manna satis supérque antea diximus: & conciliatio locorum Ioannis & Pauli 1. Corinth. 11. est explicata: Realem, id est spirituali modo & fide percepram manducationẽ carnis Christi in cœna credimus & fatemus: oralẽ seu visibilẽ seu inuisibilẽ negamus: & totũ illud consequens de inclusione carnis. Discrimẽ autẽ sacramẽtorũ vtriusque fœderis

quum ostenderim, non estquod pluribus respondeam Vegę importunis repetitionibus.

Ridiculum autem est & illud sophisma.

Quicquid fide cõplectimur, id fide comedim⁹.

Fide intelligimus esse Patrem, spiritum sanctũ remissionem peccatorum & totum symbolum. Ergo fide comedimus, Patrem, spiritum sanctum & fidei articulos.

Resp. Maiorem negamus, quam quum Iesuita minimè probauerit (nec probare potest) nolim in puerilibus eiusmodi paralogismis refutandis (hos enim indicasse sufficit) laborare. Christi caro fide complectenda & edenda nobis porrigitur. De Patre, spiritu sancto, non dicitur, accipite, edite, bibite.

His adiungit veterum Græcorum & Latinorum Theologorum suffragia, quorum summa est hæc: Panem qui de cælo descendit esse verum Christi corpus, & vinum quod discipulis dedit sanguinem illius esse. Quum autem rationibus ex verbo Dei desumptis nihil efficere potuit, putat multitudine testimoniorum nos obrui posse, & suorum more, sine iudicio multa hinc inde corradit, vt se virum multę lectionis approbet. Respondeo autem, nullam posse à Iesuitis omnibus & singulis (etiam si rumpantur) reperiri syllabam in verè apostolicorum virorum scriptis quibus papistica præsentia & mãducatio solide nitatur. Inter tot testimonia à Vilnensi assertore prolata, duo in mediũ producam, ex quibus Lector de istorum hominum conscientia facilè iudicabit. Citat priore loco Origenis locum, ex Homil. 7. & 16. in librum Numerorum.

Quis est iste populus qui in vsu habet sanguinem bibere? Populus Christianus audit hæc & amplectitur & sequitur eum, qui dicit, nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. ad certitudinem euidentiámque eius quod dicimus, affirmantes Christum ingeminasse, Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis, &c.

Audiamus Origenem ipsum, Homilia 7. à Genebrardo

Sorbonico Parisiis editum.

Ille, qui species figurarum & ænigmatum edisserebat, dicit, Scimus autem quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerũt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & omnes eandem escã spiritualẽ mãducauerũt, & omnes potũ spiritualẽ biberũt. Bibebãt autẽ de spirituali cõsequente eos petra. Petra autem erat Christus. Vides quomodo ænigmata legis Paulus absoluit, & species ænigmatũ docet, & dicit, quia petra in ænigmate erat apud Moysen, antequam iũgeretur huic nostræ AEthiopissæ. Nunc in specie petra Christus est. Nũc enim os ad os loquitur per legem Deus. Antea in ænigmate fuit baptismus in nube & in mari, nunc autem in specie, regeneratio est in aqua & spiritu sancto. Tũc in ænigmate erat Mãna cibus, nũc autẽ in specie caro verbi Dei est verus cibus sicut & ipse dicit. Quia caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.

Homilia autem 16. Origenes, exponens verba Balaam ex Num. cap. 23. Non dormiet donec comedat prædam, & sanguinem vulneratorum bibat, allegorizans, quærit cur sanguinem bibere dicatur populus quum Gentiles ad Christum conuersi iubeantur à sanguine abstinere. Et addit.

Dicant ergo nobis quis est iste populus, qui in vsu habet sanguinem bibere? Hæc erant quæ & in Euangelio audientes ij qui ex Iudæis Dominum sequebantur, scandalizati sunt & dixerunt, Quis potest manducare carnem & sanguinem bibere? Sed populus Christianus, populus fidelis, audit hæc & amplectitur, & sequitur eum qui dicit, nisi mãducaueritis carnẽ meã & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis ipsis: quia caro mea verè cibus est, & sanguis meus verè est potus. Et vtique qui hæc dicebat vulneratus est

pro omnibus,ipse enim vulneratus est pro peccatis nostris, sicut Esaias dicit. Bibere autem dicimur sanguinem Christi,non solùm sacramentorum ritu,sed & cùm sermones eius recipimus, in quibus vita consistit,sicut & ipse dicit:verba quæ locutus sum,spiritus & vita est. Est ergo ipse vulneratus,cuius nos sanguinem bibimus:id est, doctrinæ eius verba suscipimus.

Hactenus Origenes, qui non sensit Christum esse corporaliter vel in aqua Baptismatis, vel in pane & vino: aut nos carnaliter & corporaliter regenerari,aut Christi carnem realiter manducare.Nam regeneratio nostra est spiritualis: mãducatio item spiritualis, quod satis ostendunt quæ à Iesuita attutè omittuntur & nos citauimus, pios videlicet bibere sãguinem Christi, non solùm sacramentorum ritu,sed & cùm sermones eius recipiunt, vt etiam ex concione Christi Ioan. 6.luculenter apparet. Quę cùm sint perspicua,& ne verbulum vllum extet apud Origenem,quod errorem Iesuiticum de carnis Christi sub specie panis inclusione & orali mãducatione sustineat, deplorãda est assertoris Vilnensis horrenda cæcitas,in eo præcipuè quòd hyperbolicas patrũ locutiones ad signa mystica referendas ipsi carni & sãguini Christi tribuit.

Alter locus est Augustini,de Christo dicentis,ferebatur (vt refert Vega,sed male fidè)manibus suis,quando ipsum corpus suũ ait,hoc est corpus meũ. Omisit nim,Quodãmodo,diserte ab Augustino expressum, concione 2. in psalm.33 his verbis.

Quomodo ferebatur in manibus suis? quia cùm commendaret ipsum corpus suum & sanguinem suum,accepit in manus suas quod norunt fideles, & ipse se portabat quodammodo, cùm diceret, Hoc est corpus meum.

Esto autem: dixerit tantùm Augustinus, Christus ferebatur manibus suis:id verissimum est,si Christum gestasse verum veri corporis sui symbolum, quod corpus, sacramentali locutione & admodum propria appellatur, dixerim. Nam si naturale corpus suum ferebat,in quas blasphemias necesse est assertorem istum incidere? Ita expressè autem locuti sunt veteres post Christum, vt vnionis nostræ veritatem firmius in animis nostris infigerent,nec tamen præsentiam illam papisticam commenti sunt. De quo dogmate si Vilnenses Iesuitę Augustini testimoniis fidem adhibere volunt,venerandum hunc testem audiam & sequar lubens. Quę autem ex Augustino dicta profert assertor,postea excutiemus.

Ephesini Concilii deinde epistolam ad Nestorium & Cyrilli anathematismum 11. citat assertor vt cap. 6. Ioannis literali sensu intelligendum esse probet. Res. Iesuitam ludere in voce *literali*. Sic enim literalem sensum intelligit qui esum oralem & inclusionem carnis sub panis specie constituat, nego. Si verã Christi carnem solo ore mentis perceptam fatetur,concedo. Quę autem testimonia profert,de viuifica carne Christi agunt quam credimus vere esse viuificam, vt quę sit caro filii Dei. Non sequitur tamen,etiam si totus Christus θεάνθρωπος est vbique,asserendum esse quod vbique sit totum Christi. De Cyrillo autem,idem quod de Augustino dicimus, Theologos orthodoxos de toto Cęnę Domini negotio paratos esse in synodi legitima cum Iesuitis ex præclari illius Ecclesię doctoris doctrina agere,vel etiam transigere. Anathematismum 11. eius à Vega citatum profero, vt consequẽtiã Iesuiticam Lector Christianus videat.

Si quis ipsam Domini carnẽ viuificam ipsiúsq; verbi quod ex patre est,propriam esse negauerit, sed alterius cuiuspiam ipsi verbo secundum dignitatem tantùm coniuncti,aut diuinam tantùm inhabitationem sortiti esse dixerit, neque verè rursum viuificam,eo quòd verbi,quod omnia viuificat,facta sit propria, confessus fuerit: anathema sit.

Respondeo, Amen. Ista autem Iesuiticos errores de carnali præsentia & manducatione orali nullo modo tuentur.

Postquàm verò Iesuita concessit verba Christi non capernaitico sensu esse explicanda: ad inuisibilem Christi manducationem oralem, vt se Capernaitam laruatum esse fateatur. Seu enim visibiliter,seu inuisibiliter in os inge-

ratur & in stomachum traiiciatur caro, dilanianda erit, &, velit nolit Iesuita, Capernaiticus reus erit. Nec alia est Christi caro visibilis, alia inuisibilis. Eadem est. si ore carneo editur: in frusta dissecabitur & in ventrem descendet. Tãdem vel inuitus spiritualem manducationem, id est verè Christianam approbet, vel Capernaiticã, i. chimericam ac nullam penitus tueatur necesse est.

Si verba Christi (inquit Vega) spiritualiter intelligenda sunt: alia omnia quæ hoc capite dixit seruator noster spiritualiter sunt intelligẽda. Christus dicit carnem suam se daturum pro mundi vita. Ergo spiritualiter & non realiter Christi caro pro nobis tradita est. Quod quum sit absurdum, sequitur verba Christi non modò spiritualiter, sed etiam realiter esse intelligenda.

Ref. Fallit & fallitur Iesuita in maiore. Omittit enim voculam quæ totius argumenti est basis. Verba Christi, quum de esu carnis suæ & potu sanguinis agit, sunt spiritualiter intelligenda: teste Augustino in aurea illa regula, lib. 3. de doctrina Christiana cap. 16.

Si præceptum locutio est aut flagitium aut facinus vetans: aut vtilitatem aut beneficentiam iubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur iubere, aut vtilitatem aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaueritis, inquit, carnem filii hominis & sanguinem biberitis, non habebuis vitam in vobis: facinus vel flagitium iubere videtur. Figura est ergo præcipiens passioni Domini esse communicandum, suauiter atque vtiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit.

Addamus alia eiusdem Theologi dicta, quem Vilnenses, pro suo iure si libet, Caluinistam & sacramentarium esse dicant. Tractatu 11. in Ioann.

Cum Christus dixisset, nisi quis manducauerit carnẽ meam, id ne carnaliter intelligerent, spiritus est, inquit qui

qui viuificat.

Et tract. 12. in Ioann.

Sed quia diximus Angelos manducare, fratres, ne putetis id morsibus fieri. Nam si hoc intellexeritis, quasi dilaniatur Deus quem manducant Angeli.

Tract. 26. in Ioann.

Hic est panis qui de cœlo descendit, vt si quis manducauerit ex ipso non moriatur: sed qui pertinet ad virtutem sacramenti, non qui pertinet ad visibile sacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat corde, non qui premit dente. Itẽ, Qui maducat carnẽ meã, & bibit sanguinem meum in me manet, & ego in illo. Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius, nec bibit eius sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi: sed magis tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit.

De verb. Domini, in Euang. Lucæ. Serm. 33.

Nolite parare fauces sed cor. Inde commendata est ista cœna. Ecce credimus in Christum, quem fide accipimus in accipiẽdo nouimus quid cogitemus: modicum accipimus & in corde saginamur. Non ergo quod videtur, sed quod creditur pascit.

De verbis Apostoli, Serm. 2.

Putastis, quia de hoc corpore quod videtis partes facturus sum & membra mea concisurus, & vobis daturus? Illud manducare, refici est: illud bibere, quid est nisi viuere? Tunc autem corpus & sanguis Christi erit vita vnicuique, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducetur & bibatur.

batur. Audiuimus enim Dominum dicentem, Spiritus est qui viuificat. Caro non prodest quicquam. Verba quæ locutus sum, Spiritus & vita sunt.

Hactenus pauca quædam sed firmissima verè Theologi testimonia inani Iesuitarum paralogismo opposuisse sufficiat. Addam & illud, omnia ea quæ Christus Ioann. 6. de redemptione nostra profert re vera fuisse impleta, sed spiritu vt fide cum ipso Christo apprehēdi. Ephes. 2. Sophisticen autem perpetuam assertoris nostri aduersus Ecclesiæ veteris Testamenti salutem vno illo Augustini dicto, epist 158. retundamus. » Sacramenta omnia (inquit) veterum & nostra, ad vnam fidē recurrunt.

Consequens verò Iesuiticum, realem præsentiam & manducationem spirituali opponens satis superque Augustini testimonijs refutatum est. Si quis autem Vegæ sophisticen detegere & ad absurdū deducere velit, id cōmodè fiet hoc modo.

Si quod dicit Christus spiritualiter intelligendum est, quæcunque illud præcedunt & sequuntur spiritualiter intelligenda sunt.

Multa autem dicit Christus spiritualiter intelligenda, vt ex Euangelistis constat.

Quæcunque igitur Christus dixit sunt spiritualiter intelligenda.

Maior falsa est, minor particularis. Consequens vniuersale. Petitio est principii. Paralogismus homonymiæ in aduerbio spiritualiter. Plus in conclusione quàm in præmissis. Vides, lector, mirum assertoris Iesuitæ acumen.

Putidæ autem ac ridiculæ ignorantiæ audaciam & calumniam adiungens, Vega thesi 126. addit Caluinum blasphemię reum esse, qui scripserit in 6. cap. Ioannis, carnem Christi esse mortuum Adami semen, nihilque nobis prodesse nisi extrinsecè à fide & spiritu nostro excitetur: idque Christum docuisse cū dixit, caro mea nō prodest quicquam: spiritus est qui viuificat. Deinde, vt crimen Caluino impositum amplificet, subiungit veteres Theologos, Origenem videlicet, Tertullianum, Cyprianum, Cyrillum Alexandrinū, & Augustinum ea verba de Capernaitarum carnali sensu dicta esse firmissimè comprobare.

Rem magnam præstat Iesuita, si vera dicit. Sed Caluinum

accusatum audiamus Vilnensibus & aliis Papisticę ἀφιλαληθείας patronis (si modò cor habent) satisfacientem. Scribens igitur in locum illum 6. Ioann. vers. 63. spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam, inter cætera,

Quod (inquit) Christus carnem prodesse negat, male Chrysostomus, meo iudicio ad Iudæos refert, qui carnales erant. Fateor quidem in cœlestibus mysteriis totam humani ingenii vim euanescere ac deficere: sed eam sententiam non continent Christi verba, ni si violenter torqueantur. AEquè in antitheto coactus esset sensus, quòd scilicet spiritus illuminatio viuificet. Nec rectè etiam illi qui Christi carnem prodesse dicūt, quatenus crucifixa est, comesam verò nihil nobis afferre: quin potius eam comedere, necesse est, vt crucifixa prosit. Augustinus subaudiendum putat, solam & per se, quia debeat cum spiritu coniungi: quod cum re ipsa cōsentaneum est: nam Christus ad modum edendi simpliciter respicit. Nonergo quamuis excludit vtilitatem quasi nulla percipi ex carne sua possit, sed ita demū inutilem fore pronuntiat, si à spiritu separetur. Vnde enim habet caro vt viuificet, nisi quia spiritualis est? Ideo quisquis in terrestri carnis natura subsistit, nihil in ea reperiet nisi mortuum: sed qui oculos attollent, ad spiritus virtutem qua perfusa est caro, non frustra viuificam dici ipso effectu & fidei experientia sentient. Teremus nunc quomodo caro verè sit cibus, & tamen nihil prosit: nempe cibus est, quia per ipsam parta nobis est vita, quia in ipsa placatus nobis est Deus, quia in ipsa completas habemus omnes salutis partes: nihil prodest si ex sua origine & natura æstimetur (neque enim vitam confert Abrahæ semen, quod per se morti est obnoxium) sed à spiritu accipit, vnde nos pascat. Quare nos quoque, vt ab ea verè alamur, spirituale fidei os afferre decet.

Ipsa adscripsi Caluini verba, vt falsum Vegæ testimonium

primo intuitu appareat. Nec enim spiritus nomine, spiritū nostrū intellexit, sed diuinā Christi naturā, quæ humanæ coniuncta, carnem pro nobis crucifixam viuificam & cibum vitæ æternæ efficit, quemadmodum innumeris penè locis Cyrillus in Ioannem ostendit. De extrinseca autem illa excitatione à fide & spiritu nostro, quem Vega Caluino affingit, ne verbulum quidem reperiet Lector in toto Caluini testimonio.

Quoniam verò Christus subiungit, verba quæ loquor vobis spiritus & vita sunt, rectè equidem veteres Theologi totum Christi sermonem, à Ioanne expressum spiritualiter examinandum esse censuerunt. Origenes ergo, homil. 7. in Leuit. ab assertore citata.

Agnoscite (inquit) *quia figuræ sunt quæ in diuinis voluminibus scriptæ sunt, & ideo tanquam spirituales & non tanquam carnales examinate & intelligite quæ dicuntur. Si enim quasi carnales ista susceperitis, lædunt vos & non alunt. Est enim in nouo Testamento litera quæ occidit eum, qui non spiritaliter quæ dicuntur aduerterit. Si enim secundum literam sequaris hoc ipsum quod dictum est, nisi manducaueritis carnem meam & biberitis sanguinem meum, occidit hæc litera. Si vero spiritaliter eam susceperis, non occidit, sed est in ea spiritus viuificans.*

Homil. 16. in lib. numer. quam Vega profert:

Bibere (inquit Origenes) *dicimur sanguinem Christi, non solum sacramentorum ritu, sed & cum sermones eius recipimus, in quibus vita consistit, sicut & ipse dicit, Verba quæ locutus sum, spiritus & vita est.*

Tertullianus, à Vega citatus, errori Iesuitico minimè patrocinatur. Quod vt Lector videat, ecce locus ex libro de resurrectione carnis,

Et si carnem Christus ait nihil prodesse, ex materia dicti dirigendus est sensus. Nam quia durum & intollerabilem existimauerunt sermonem eius, quasi verè carnem suam illis edendam determinasset, vt in spiritu disponeret statum salutis, præmisit, spiritus est qui viuificat. Atque ita subiunxit: caro nihil prodest, ad viuificandum scilicet. Exequitur etiam quid velit intelligi spiritum: verba quæ locutus sum vobis, spiritus sunt, vita sunt, sicut & suprà. Qui audit sermones meos, & credit in eum qui me misit, habet vitam æternam & in iudicium non veniet, sed transit de morte in vitam. Itaque sermonem constituens viuificatorem, quia spiritus & vita sermo, eundem etiam carnem suam dixit, quia & sermo erat factus, proinde in causam vitæ appetendus, & deuorandus auditu, & ruminandus intellectu, & fide digerendus.

Cyprianus lib. de Cæna Domini (si modo Cypriani is liber est) à Iesuita obtorto collo ad pessimæ causæ patrocinium pertractus, nobis tamen minimè aduersatur. Postquam enim capernaiticorum errores detexit, qui carnem Christi non posse nisi oraliter edi cogitabant, subiungit:

Sed in cogitationibus huiusmodi caro & sanguis non prodest quidquam: quia sicut ipse magister exposuit, verba hæc spiritus & vita sunt: nec carnalis sensus ad intellectum tantæ profunditatis penetrat, nisi fides accedat.

Ex supradictis colligo Caluinum blasphemiæ nomine falsò à Iesuita traduci, quod carnem Christi sine eius deitate non esse viuificam scripserit: nec eius interpretationem damnant testimonia Patrum, imò Tertullianus huic apertè fauet. Idem de Cyrillo & Augustino est sentiendum, ad quos, vt antea dixi, in hac disputatione de cœna Domini prouoco: nec eorum verba adscribere visum est: quum præsertim palò supra vtriúsque mentem, Augustini præsertim aperuerimus.

Tandē Assertor Vilnensis ex promissione Christi sophisma nectit hoc modo. Christus dixit discipulis suis, Ecce, sum vobiscum vsque ad seculi consummationem. Quoniam alibi ait me non habebitis semper vobiscum: fateor (inquit Iesuita) Christum carnis suæ visibilem præsentiam, qua se in fine mūdi rediturum promisit discessisse: nego tamen quenquam, nisi stupidum inferre posse ex eo. Ergo Christi caro hic manere non potest,

non potest,secundum præsentiam inuisibilem.

Res. Si quis dicat,exempli gratia,de vno eodémque homine,Petrus est in cœlis & est in terra sepultus,verum dicet, sed vario respectu. Anima Petri in cœlis est,corpus in puluere terræ. Si quis autẽ inde inferret, Petr⁹ est mortu⁹, ergo anima humana est mortalis: aut Petr⁹ in cœlis est: ergo corp⁹ Petri iam resurrexit: is meritò, ceu ineptus sophista derideretur. Christus nõ est nobiscũ respectu humanæ naturę suæ. Est nobiscum deitatis suæ respectu. Christus totus est nobiscum sed non totum Christi. Quemadmodum vera est ista enuntiatio, Christus est mortuus pro nobis: falsissima & blasphema ista est, Christi deitas mortua est pro nobis. Ita, Christus nobis adest totus, Deus & homo: caro autem Christi in cælis est. Nõ dicit Christus, caro mea sub specie panis continetur & vobiscum est vsque ad seculi finem: sed, ego Deus & homo. Abstracta & contracta, contra leges rectè disserendi confũdit assertor, quæ de Christo post vnionem dicuntur scienς volens ignorat, & quę aduersus vbiquitarios Peltanus, Gregorius de Valentia, Busæus & alii Iesuitæ scripserunt dissimulat. Futili autem & nullo fundamento nitenti distinctioni visibilis & inuisibilis præsentiæ opponimus sententiam Augustini ad Dardanum.

Spatia locorum (inquit) *tolle corporibus, & nusquã erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt. Ibidem. Sic venturus est, illa angelica voce testante, quemadmodum ire visus est in cœlum, id est in eadem carnis forma atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus vbique diffusus. Cauendum est enim, ne ita diuinitatem astruamus hominis, vt veritatem corporis auferamus. Non est autem consequens, vt quod in Deo est, ita sit vbique vt Deus.*

Porrò, si distinctionem illam visibilis & inuisibilis præsentiæ recipiamus, sequetur Christum non verè & realiter fecisse quæ Euangelistæ commemorant. Quum referunt Christũ abfuisse à certis locis, id de humana natura intelligendum esse, nemo adeo stupidus est qui negare audeat. Si abfuit, neque inuisibiliter neque visibiliter adfuit quia repugnant ista, esse realiter

realiter (seu visibiliter seu inuisibiliter) præsens, & realiter absens. Nec agitur his Euangelistarũ locis de humana natura seorsum, sed de persona: nam dicunt, Iesus discessit, abfuit, accessit, non aderat, &c. Et post resurrectionem, corporisque glorificationem, venit, pręiuit, accessit, discipulos eduxit, &c. Non autem scribunt, humana natura venit, abfuit, accessit, discessit, ascendit in cœlum. ex his efficitur humanam naturam etiam cum ipso λόγῳ consideratam non esse inuisibiliter vbique, seu infinitis in locis eodem momento præsentẽ. Si Iesuita ludit in vocibus & exponat discessit, id est disparuit, absens est, id est visibili præsentia, pręsens est, sed præsentia inuisibili: quæro, verè ne & realiter erat id quod videbatur? Quod si animo fatendum est, semper nobis redit nostra conclusio. Nam videri & non esse, visibilem esse & eodem momento inuisibilem esse infinitis in locis, tribuendum est hæreticorum commentis, non autem sanctissimæ & certissimæ scripturæ veritati. Et certè antiquitati orthodoxæ ignota fuit falsissima illa distinctio pręsentiæ visibilis & inuisibilis, cuius nullum extat in libris sacris vestigium. Quę si recipienda esset, quæcunque dicuntur de Christo facilè ex hęreticis, oluderentur. Et quum aduersus infelicem illum Iesuitarum patriarcham, monachum Eutychen, naturas Christi confundentem veteres Theologi disputarent, acuti scilicet & noui istius effugii nullo modo meminerunt. Meritò quidẽ, quippe qui ex scripturis non ex sophistarum armamentaria tela in veritatis hostes torquerent.

Vnus instar omnium nobis esto aduersus assertores Vilnenses & Tridentini conciliabuli audaciam, Vigilius episcopus Tridentinus & fortissimus Christi athleta, qui ante mille annos floruit, & quinque libris editis aduersus hæreticos feliciter oppugnauit. Is lib. 1. contra Eutychen, fidem catholicam proponens: scribit in hunc modum,

Cum Patre Christus semper vbique est totus, pari diuinitate quem nullus continet locus. Plena sũt quippe omnia filio, nec est aliquis locus præsentia diuinitatis eius vacuus. Vnde ergo, & quo se iturum dicit, aut quomodo se ad Patrem perrecturum asserit, à quo sine dubio nunquam recessit? Sed hoc erat ire ad Patrem & recedere

& recedere à nobis, auferre de hoc mundo naturam quam acceperat ex nobis, Vides ergo eundem naturæ proprium fuisse vt auferretur & abiret à nobis, quæ in fine temporum reddenda est nobis, secundum attestantium vocem Angelorum: hic Iesus, qui receptus est à vobis, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Nam vide miraculum, vide vtriusque proprietatis mysterium. Dei filius secundum humanitatem suam recessit à nobis: secundum diuinitatem suam ait nobis. Ecce vobiscum sum omnibus diebus vsque ad seculi consummationem. Si nobiscum est, quomodo ait, venient dies, quando desideretis filium hominis & non videbitis? Sed & nobiscum est, & non est nobiscum: quia quos reliquit, & à quibus discessit, humanitate sua, non reliquit neque deseruit diuinitate sua. Per formam enim serui quam abstulit à nobis in cœlum, absens est nobis: per formam Dei, quæ non recedit à nobis in terris præsens est nobis. Tamen præsens & absens vnus idémque est nobis.

Si Vigilius mentem Iesuiticam tenuisset, hæc essent eius verba, Dei filius secundum humanitatem suam recessit à nobis visibiliter non inuisibiliter, nam infinitis locis corpus eius sub specie panis continetur. Sed nec Eutychianus nec Iesuita sint fidelis ille Christi seruus, cuius aliũ locũ ex lib. 4. adu. eundem hæreticum proferam, vt assertoris Vegæ cauillum magis ac magis appareat. Sic autem Vigilius.

Verbi & carnis si vna natura est, quomodo cũ verbum vbique sit, non vbique inueniatur & caro? Námque quando in terra fuit, non erat vtique in cœlo: & nunc quia in cœlo est, non est vtique in terra. Et in tãtum non est: vt secundum ipsam Christum expectemus venturum cœlo, quem secundum verbum nobiscum credimus esse in terra. Igitur secundum vos, aut verbũ cum carne sua loco continetur, aut caro cum verbo vbique est:

vbique est: quãdo vna natura contrariũ quid & diuersũ non recipit in seipsa. Diuersũ autẽ est, & lõgè dissimile circũscribi loco & vbique esse, Et quia verbum vbique caro autẽ eius vbique non est, apparet vnum eundémque Christum vtriusque esse naturæ, & esse quidẽ vbique secundum naturã diuinitatis suæ, & loco continer secundum naturam humanitatis suæ.

Iesuita diceret non est Christus vtique in terra visibiliter sed inuisibiliter. Secundum Vilnenses aut deitas Christi cum carne sua locò continetur, aut caro cum deitate vbique est. Fatentur non vbique esse, sed multis eodem momento locis, quod eodem recidit. Omnipræsentiam Eutychiani, multipræsentiam Iesuitæ inuehunt: illi ab istis secundum plus & minus tantùm discrepantes. Caro filij Dei (inquit Vigilius) vbique non est. Iesuitæ contrà, multis & omnibus in locis est vno eodémque momento inuisibiliter. Ita duplicem Christi carnem fabricant fidei Christianæ illudentes, vt Antichristi cultum, & terrenam anarchiam tueantur, Vigilius autem concludit.

Hæc est fides & confessio Catholica quam Apostoli tradiderunt, Martyres roborauerunt, & fideles nunc vsque custodiunt.

Dicamus igitur de assertoris & aliorum mataeologorum commentis. Hæc est inuentio papistica & confusio Iesuitica, quam apostatæ tradiderunt, sophistæ propugnauerunt, & superstitiosi huc vsque custodiunt.

Sed aliud effugiũ præterea cõmẽtus est assertor, his verbis.

Hæc sunt verba, ait Christus, quæ loquutus sũ ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Quid quæso illud est, cum adhuc essem vobiscum? Neque enim tunc cũm eos alloquebatur, poterat non esse cum eis. Aderat nimirum eis verè, præsentia corporali: aberat tamen eo modo, quo antea eis adesse solebat, dum in carne mortali cum ipsis quotidie versaretur.

Vult assertor Christum post resurrectionem alio præsentię modo cum Apostolis versatum esse. Quæro autem quia

sit ille modus. An inuisibilis? Euangelistæ omnes contrarium affirmant. Num Christus erat inuisibilis quum apparuit, contrectari voluit, comedit, loquutus est perspicuè, per multos dies? Retorqueo igitur in Vegam argumentũ. Si corpus Christi post resurrectionem visibile & palpabile fuit, nec inuisibile apostolis adfuit: commentum Iesuitarum de inuisibili præsentia fundamento & veritate caret.

Iasurgit deinde in Caluinum, cuius verba stulta & impia esse dicit, quod Theologus ille scripserit Carnem Christi aboleri, si non sit visibilis & palpabilis. Attamen Augustinus & veteres Theologi idem dixerunt. Et quod subiungit, affirmatiuè posse concludi, Palpatur caro ac videtur, ergo est caro, probamus. Negatiuè tamen (addit) quis vnquam præter atheum Caluinum intulit, non palpatur nec videtur Christi caro: ergo non est. Respondeo Vegam spiritu Iesuitico actum conuitia ista effudisse, quę Deus illi condonet. Sed ex verbis Caluini nihil tale colligi potuit. De vera carnis natura agit, quemadmodum constat ex eius verbis quæ hîc apponam. Scribens itaque in locum illum 24. Lucę, vers. 39 videte manus meas.

Corporales (inquit) *discipulorum sensus adhibet testes, ne vmbram sibi putent pro corpore obiici. Ac primo quidem corporeum hominem à spiritu distinguit: ac si diceret, visus & tactus probabunt me esse verum hominem, qui antea vobiscum versatus sum: quia carne illa sum indutus, quæ crucifixa fuit, & adhuc notas gestat. Porro cum Christus palpabile esse corpus suum pronuntiet, & solidis ossibus compactum, hisque notis discernat à spiritu: scite & verè adductus est hic locus à nostris hominibus ad refellendum crassum errorem de transsubstantiatione panis in corpus, vel de locali corporis præsentia, quas homines præposteri in sacra Cœna fingunt. Nam illic volunt esse Christi corpus, vbi nullum corporis signum apparet. Hoc autem modo sequetur naturã sua mutasse, vt esse desierit quod erat, & vnde ab ipso Christo probatur verum esse corpus. Si contrà excipiant, latus tunc fuisse confixum, pedes clauorum*

clauorum vulneribus fuisse perforatos, atque etiam manus: nunc autem integrum & illæsum in cœlo esse Christum: facile discutitur hoc cauillum, neque enim hoc tantùm agitur quali habitu apparuerit Christus: sed quid testetur de vera carnis suæ natura. Hoc autem tanquam proprium illi attribuit, palpabilem esse vt à spiritu differat.

Hactenus ille. Nunc iudicet lector qua conscientia Vilnẽsis assertor, Caluino atheismi crimen impegerit. Scilicet qui idola Iesuitica non deosculantur, & numen illud furfuraceum ab antichristo confictum non adorant, athei erant appellandi. Videant omnes quo pudore veritatis aduersarij & orthodoxorum Theologorum veterum & neotericorum testimonia in medium proferant. Facile autem fuit Vegæ Chimeras istas sibi extruere, quas postea nouus Bellerophon debellaret. Sed vt nihil reliquum faceret quod summam impudentiã prodit, vltimum (inquit) aduersariorum præsidium est.

Quod Christus accepit fuit panis.

Quod dedit fuit panis.

Non igitur corpus ipsius.

Resp. Nullum locum profert Vega ex orthodoxorum, id est eorum (quos Caluinianos vocat) scriptis, quibus putidum istud sophisma à quoquam prolatum esse euincat. Panem quidem accepit & dedit Christus, vt Euangelistæ testantur. Sed pane dixit, hic panis est corpus meum. Panis igitur quem frangimus est κοινωνία corporis Christi, id est efficax tessera nostrę cum Christo coniunctionis atque adeo incorporationis. Sacramentum instituit Christus. Signo rei signatę, iuxta vsitatam loquendi in Sacramentorum doctrina tradẽda formulam, tribuit. Panis igitur est Sacramẽtaliter corpus Christi: & quàm verè ac realiter ore corporis panem edimus, tam verè ac realiter ore animę, id est viua fide, per virtutem spiritus sancti ipsum Christi corpus edimus, ita vt in Christo maneamus & Christus in nobis ad vitam ęternam. Veteres Theologi aliquando rei signatę signi nomen & proprium sacramentali locutione tribuunt: vt Cyprianus, Serm. de cœna Domini. Hic panis (*inquit*) cibus mentis, est, non cibus ventris. Et Augustinus, Vt quid paras dentes & ventrem: cred

& manducasti. Quæ nisi modo sacramentis proprio intelligantur, absurda & blasphema portenta pariunt. Hæc autem facilè vitabuntur, modò Augustini dictum tract. 50. in Ioann. observetur. Quomodo (*inquit*) tenebo absentem? Quomodo in cœlum mittam manum, vt ibi sedentem teneam? Fidem mitte, & tenuisti.

Hactenus priorem partem assertionum Vilnēsium pro stabilienda carnis Christi sub specie panis præsentia considerauimus. Vega autem præuidens, quæcunque ex libris sacris ad dogmatis papistici confirmationem protulit, admodum esse leuia, iis omissis alteram partem ingreditur, Concilia vniuersalia, Patrum testimonia, & miracula proferens, vt institutum suū probet. Tota autem eius disputatio à 133. thesi vsque ad 140. in qua per decem paginas multorum dicta collegit (voluit enim Iesuita legere, & scire vt sciretur & legeretur) ad vnicum & primarium illud argumentum refertur.

Patres panem Eucharisticum corpus Christi esse dixerunt.

Ergo sub specie panis Christi corpus continetur.

Panem Eucharisticum esse sacramentaliter corpus Christi credimus, non reipsa: nec aliter Patres verè Orthodoxos sensisse Iesuitarum secta euincere potest. Consequens verò Iesuiticum, ceu planè fallax & sophisticum, contra leges rectè differendi extructum, & infinitis paralogismis constructum pernegamus. Sed præstat ab assertore prolata testimonia paucis excutere, ex quibus perspicuè constabit quæ sit mens veterum Theologorum, quoties signo rei signatæ nomen tribuerunt: nempe vt piorum fidem & spem confirmarent, non vt Christi carnem è cœlis deturbarent aut sub signis includerent. Denique sacramentales locutiones eos omnino vsurpasse apparebit.

S. Ex Synodo Nicæna, hæc profert assertor.

In diuina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & calicem, sed attollentes mentem fide intelligamus in sacra illa mensa, agnum illum Dei, tollentem

lentem peccata mūdi, incruentè à sacerdotibus immolatum, & preciosum illius corpus & sanguinem nos verè sumentes credere, hæc esse resurrectionis nostræ symbola. Propter hoc nec multum accipimus, sed parū, vt sciamus, quod non satietate, sed sanctimonia sancti sumus.

Hæc verba (inquit assertor) manifestè declarāt, Christū non solùm esse in cœlo, sed etiam in Eucharistia à sacerdote immolari: Eucharistiam verò non esse signum corporis, sed ipsū verum Christi corpus.

Ref. Si caro Christi sub specie panis continetur, impiè facit Nicæna Synodus, quæ prohibet fideles humiliter intentos esse ad propositum panem & calicem.

Panis facta mentione, transsubstantiationem & præsentiam Iesuiticam damnat.

Vult mentes attolli & fide Christum contemplari, quod ineptè & absurdè diceretur, si Christi caro sub specie panis contineretur.

Confundit autem assertor abstracta & concreta. Nicæni Patres de toto Christo agunt: disputat Vega de carne Christi.

Præterea mutat statum causæ, & quum de præsentia agere instituisset sacrificium incruentum proponit, de quo penultima seu quinta huius operis sectione agetur.

Deinde in voce Eucharistiæ ludos facit. In sacramēto Eucharistiæ ipsius corporis Christi verè Christiani fiunt participes. Non sequitur tamen quod falsò assumit Vega, Christi corpus sub specie panis contineri.

Nicæna Synodus symbolo rei significatæ nomen tribuit. Alioqui Christi corpus exangue constitueret quod quotidie immolaretur, deinde aliud corpus sanguine præditum, ore corporeo edendum & bibendum propinaret. Opinionum mōstra absurdissima & impia, quæ assertor mordicùs retinet.

Postrema canonis verba prætermittit assertor, quæ si considerentur, dogma papisticum euertunt. Non multum panis accipimus, aut vini, sed multùm, quis dicat non multum Christi, sed parum accipimus? Deinde, quæ hæc erit sanctimonii si Christi caro sub specie panis continetur? Impij enim vt pij Christi carnē sument: quam si spiritu suo destitutam & minimè viuificam esse impiorum respectu regerit assertor, dupli-

cem inuisibilitatem & præsentiam nobis constituat necesse est. Itaque dato vno absurdo infinita alia sequentur: & eum oportebit multa mala interpretari, qui vnum rectè iutelligere recusat.

2. Alium Canonẽ ex eadẽ synodo subiungit, his verbis.

Peruenit ad sanctum concilium quod in quibusdam locis presbyteris gratiam communionis diaconi porrigant. Hoc neque Canon, neque consuetudo tradit, vt ii qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant.

Quid clarius (inquit Vega) dici potuit, quàm quod porrigitur esse corpus Christi?

Resp. Non dixit synodus sub specie panis corpus Christi inclusũ porrigunt. Panẽ qui sacramentaliter est caro Christi, non manu hominis, sed virtute spiritus sancti offerendum & ore fidei sumenda, offerunt. Quid sit gratia communionis nõ explicat Vega, quæ locutio sacramentalis, signa & res significatas apertè distinguit.

Deinde synodus nõ vult panem dominicũ ab alio præterquàm ab Ecclesiæ pastoribus communicãtibus administrari, quod antea diaconi ipsis pastoribus cum Christiano & rege symbola sacra recipientibus porrigere solebant. Non dicit sub specie panis contineri corpus, quod assertori probandum fuit. Excipiet fortasse has locutiones, panis est corpus Christi, &, sub panis specie corpus Christi contineri, æquipollere: quod Theologi orthodoxi negant. Panis est corpus sacramentaliter: sub pane corpus inclusum carnalem & localẽ præsentiam, capernaiticum esum, corpus à sanguine separatũ, confusionem naturarum Christi, humanæ eius naturę abolitionem Euãgelicæ historiæ & veritatis corruptionẽ inuehit.

3. Concilium Ephesinum deinde profertur à Vega.

Sãctificamur, participes precioſi corporis & ſanguinis Chriſti effecti, non vt communem carnem percipiẽtes, quod abſit, ſed ſicut diuinam & viuificatricem.

Addit Vega, Cyrillus autem qui illi concilio præfuit, hoc decretum adeo clarè de vera & reali præsentia corporis Christi in Eucharistia esse vbique docet, vt Caluinus quid responderet aliud nõ inuenerit, in vltima admonitione ad Westphalum quàm

lum quàm Cyrillum hyperbolicè fuisse locutum.

R. Dictum concilij Ephesini probo & credo; & ex eo sic argumentor aduersus Vegam.

Si corpus Christi sub specie panis continetur, impii necessario participes efficiuntur precioſi corporis & sanguinis Christi, adeoque sanctificantur, quum non sit caro illa communis sed diuina & viuificatrix.

At impii participes non fiunt carnis viuificatricis Christi, nec sancti viuificantur.

Ergo sub specie panis non continetur viuificum corpus Christi.

Excipiet Iesuita, impios comedere corpus Christi in iudicium

Resp. Sophisma istud discutietur sequenti capite seu sectione in qua agemus de mãducatione carnis Christi. Interea patet assertorem aduersus seipsum Canonem concilij Ephesini protulisse.

Caluinum, ait assertor, vi veritatis adactum Cyrillo hyperbolicam locutionem tribuisse. Proferamus Caluini verba.

Dicit Cyrillus, Quando comedimus Chriſti carnẽ quæ verbi coniunctione viuifica eſt, nos vitam in nobis habere. cur ergo aduerſarii ab incredulis illam carnem ſine fructu comedi aſſerunt? Nam ſi Chriſti caro vbi comeditur, viuifica eſt, eos qui in morte manent promiſcuè eam comedere minimè conuenit. quanquam hic monendi ſunt lectores, quia Cyrillo cum Arrianis certamen erat, eum ad hyperbolẽ prouehi, vt doceat ſubſtantialiter vnum cum Chriſto fieri fideles. ſicuti ipſe vnum eſt cum Patre.

Caluinus rationem idoneam reddit dicti sui, quam Vega prętermisit (nec refellere potest) vt futum incauto lectori faceret.

Quoniam verò Cyrillum assertor ad suas partes pertrahere conatur, nec eius testimonia profert, quibus impostura Iesuiticam facilè detexissemus, age, locos quosdam ex ortho-

doxo illo Patre proferamus, qui Vilnensium audaciam prodant & Christianum lectorem in sanæ doctrinæ professione conseruent. Sic itaque Cyrillus, lib. 10. Thesau. cap. 7. & de Trinit. lib. 5.

Quæ de Christo dicuntur, sic intelligenda sunt, vt nec quæ deitati conueniũt humanitati ipsius attribuatur: nec quæ humanitati propria sunt ad deitatem ipsius detorqueantur.

Hac regula constituta, audiamus eundem Cyrillum lib. 9. in Ioann. cap. 21. ita loquentem.

Credere oportet fideles, quamuis corpore suo absit Christus, virtute tamen sua omnia & nos gubernare, adesséque semper ipsum omnibus qui eum diligũt: propterea dicebat, Amen dico vobis, vbicunque sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum. Nam quemadmodum quando vt homo in terra conuersabatur, tunc etiam cœlos implebat & Angelorum consortia non relinquebat: eodem nunc modo quum sit in cœlis cum carne, terram tamen replet, & cum iis est qui eum diligunt. Obseruandum est autem, quia quamuis secundum carnem tantum abiturus erat (adest enim semper virtute Deitatis) modico tamẽ tempore se cum discipulis futurum dicebat, aperte seipsum nominans, ne quis in duos filios Christum diuidere auderet, sed vt vnum omnino esse quisque credat, nõ quod vna sit natura, sed quia vnus in vtraque natura est Christus.

Eodem libro, cap. 26.

Et si primitias seipsũ Patri daturus Christus in cœlum ascendebat, quod vniuerso hominum generi est vtilissimum (vt enim nobis fecit, quam prius natura consequi non poterat) non tamen ferre discipuli facilè poterant discessum eius, licet virtute spiritus (i. deitatis) cum eis semper futurus erat.

Eodem libro, cap. 40.

Non potestis impietatem effugere, si vt corpus rem incorpoream circumscribatis, & finẽ attribuatis infinito.

Ex oppositorum doctrina & natura dicamus etiam Iesuitis, Non potestis impietatem effugere, si vt rem incorpoream corpus immensum esse dicatis, & finito nullum finem, i. vbiquitatem tribuatis.

Non me latet quid Iesuitæ proferre possunt ex 13. cap. lib. 10. vbi Cyrillus ait,

Nõ habitudine solum, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verum etiam & participatione naturali.

Deinde subiicit,

Quemadmodum si quis igne liquefactam ceram aliæ ceræ similiter liquefactæ ita miscuerit, vt vnum quid ex vtrisque factum videatur: sic communicatione corporis & sanguinis Christi ipse in nobis est, & nos in ipso,

Resp. Antea de hoc Cyrilli loco paucis respondimus, cuius integra & perspicua explicatio quum tradita sit ab orthodoxis Theologis, eorum sententiam repetere non grauabor.

Corporaliter & spiritualiter vniri Christo non significat Cyrillo corporali & spirituali modo, sed vniri Christo secundum corpus & secundum spiritum, siue vniri cum corpore & cum spiritu Christi: vt corporaliter sit idem, quod corpore tenus, siue quoad corpus attinet. Obiectum enim cui vnimur, (hoc est naturæ duę in Christo) aliud corporale, aliud spirituale est. Vnio autem ipsa, siue modus vnionis vtrobique spiritualis est, hoc est non membris & sensibus corporis, sed operatione spiritus sancti perficitur. Nam sicut vniri Christo secundum spiritum, est vnum cum ipso spiritum communem habere, & nostrum spiritum ipsius spiritui conformem fieri: sic vniri ei secundum corpus, est cum ipsius corpore coniungi & copulari, eique nostra corpora fieri conformia, in hac vita inchoatione, in altera consummatione. Hæc autem vtraque vnio, & cum spiritu, & cum corpore Christi, non aliter fit nisi virtute spiritus Christi, qui nos & sibi, & corpus nostrum corpori Christi copulat & conformat.

Propterea obseruandum est Cyrillum, quicquid in hoc capite 13. dicit de spirituali & corporali vnione cum Christo ad explicationem huius dicti referre, Ego sum vitis vos palmites. Contendit enim Cyrillus Christum non tantùm secundum spiritum, sed etiam secundum carnem suam esse vitę nostram, & nos palmites eius. Quis autem vnquam sanus hęc verba Christi de præsentia sub specie panis, aut de orali mãducatione carnis eius intellexit, aut intelligere potuit? An nõ hæc vitis & palmitum coniunctio ad solos & omnes electos pertinet, siue potuerint, siue non potuerint ad Cœnam Domini accedere? 2. Dicit credentes affixos esse Christo, sicut viti palmites. Ergo non intelligit corpora nostra intra Christi corpus, vel intra nostra corpora Christi corpus existere. 3. Quod probat hanc coniunctionem ex verbis Pauli 1. Corinth. 6. & 10. ostendit inde præsentiam & manducationem papisticam extrui non posse: ibi enim Paulus de spirituali manducatione & communione Christi loqui, haud est dubium. Membra (inquit) sumus Christi & omnes vnũ corpus sumus in Christo. 4. Quum dicit, Christum corporaliter in nobis habitare communicatione carnis, procul dubio istam corporalem habitationem in nobis intelligit communicatione carnis: idque tum fieri dicit, cum virtus mystica benedictionis in nobis fit. Hæc virtus fit in solis credẽtibus. Ergo habitationem corporalem Christi in nobis, communicationem carnis, virtutem mysticæ benedictionis pro eodem sumens, manifestè ostendit se non aliam carnis seu corporis Christi communionem intelligere, nisi quæ est per spiritum & fidem: sicut Ephes. 2. dicitur, vt habitet Christus in cordibus vestris per fidem. In impiis enim neque spiritualiter neque corporaliter habitare, vel Cyrillus, vel quisquam Orthodoxus vnquam dixit. Ideo corporaliter Christum dicit habitare in nobis, hoc est in fidelibus, non autem corporaliter existere in pane, aut ore corporali manducari: multò minùs corporaliter vel esse vel habitare in impiis. 5. Declarans autem hanc vnionem similitudine cerę admixtæ alteri cerę, nec cõfusionem aut mixturam substantiarum corporis Christi & nostrorum corporum, nec ingressum corporis Christi in nostra corpora, nec nostrorum intra Christi: sed arctissimam connexionem & conformationem nostri cum Christo per spiritum ipsius secundum spiritum & secundũ corpus significat. Porrò hæc coniunctio, nec oralis est, nec pani alligata, nec impiis communis, nec eorum tantùm qui ad cœnam accedunt, nec in cœna tantùm, sed omnium fidelium, omnibus temporibus & locis.

Alias considerationes in hunc Cyrilli locum prætermittimus peculiari disputatione fusiùs explicandas, si opus est. Ad alia quædam Cyrilli testimonia aduersus præsentiam papisticam accedamus.

Cap. 38. lib. 10. in Ioannem.

Quomodo igitur (dicet quispiam) Christus pollicitus est cum eis se futurum vsque ad consummationem seculi: nunc autẽ prædictione futurorum ideo illos munire ait, quia cum eis futurus non est? Nullus ambigit quum ad cœlos ascenderit, quamuis virtute spiritus sẽper adfuerit, præsentia tamen carnis ipsum abfuisse.

Cap. 21. lib. 11. in Ioannem.

Putabant discipuli absentiam Christi (vt hominis dico, Deus enim vbique est) multorum iis incommodorum causam futuram, quum non adesset qui ab omnibus eos posset malis eruere: sed oportebat non solum in carnem Christi, verùmetiam in deitatem ipsius respicere, quæ quamuis oculis non cernatur, adest tamen summa cum potestate, nec quicquam prohibere potest quin omnia repleat. Non enim dimensionibus circũscriptibilis est natura diuina. Quare quum Deus & homo verè sit Christus, oportuit eos intellexisse ineffabili deitatis potestate vna cùm eis semper futurum, etiam si carne abesset.

Et hæc quidem ex Cyrillo, qui cũ aliis orthodoxis, Theodoreto præsertim, Augustino & Vigilio episcopo Tridentino multis locis eodem momento simul esse soli naturæ diuinæ tribuit, & lib. 2. de Trinitate, expressis verbis sequentem profert regulam.

Si verè sectionem & partitionem diuina natura, vt illi di-

illi dicunt, reciperet, intelligeretur & corpus. Si autem corpus & in loco omnino, & in magnitudine & in quãtitate: & si quanta facta esset, non effugeret circunscriptionem.

4. Ad Vegam reuertamur, qui canonem ex sexta generali synodo profert his verbis.

Quicunque de Calice sacrato, quo sanguis Christi recipitur aliud biberit præter Christi sãguinem, deterrendus est exemplo Balthasaris, qui profanans vasa sacra, vitã amisit & regnũ.

Verus igitur (subiicit Vega) ex calice hauritur sanguis, & tactu sanguinis veri calix sacer efficitur.

De præsentia carnis sub panis specie hactenùs egit Vega: nunc verò ad sanguinis præsentiam non sub specie calicis, sed in ipso calice confugit, & velit nolit transsubstantiationem papisticam, concomitãtiam, & eiusmodi portenta damnat. 2. Aut totum aut pars sanguinis ex corpore Christi fluentis in calice recipitur. Vtrumuis eligat Iesuita, in centũ blasphemias incidet. 3. Sanguis est in calice, nempe vino quod est in calice verus Christi sanguis significatur. Quod ex Augustino confirmamus, Ibi (inquit) vos estis in mensa, & in » calice nobiscum, vos estis. Item, Christus quotidie immo» latur in sacramento. De consecrat. dist. 2. Can. Quia passus, » & can. Semel immolatus. Quis ita cæcutit, vt non intelligat harum locutionum veritatem non posse constare, nisi per significationem? Cùm autẽ in vino dicitur recipi sãguis Christi, eo significari intelligitur: sicut enim immolatur, sic etiam est, recipitur, effunditur, hauritur realis sanguis Christi in sacramento. Nec vsquam dicunt Patres corporaliter, substantialiter, inuisibiliter, incircunscriptè, corpus sub specie panis, sanguinem sub specie calicis, aut vini in calice contenti existere, & simul cum his & in his in impiorum & piorum ora & corpora ingredi aut recipi. De manducatione autem, quum sequenti sectione & de communione sub vtraque specie etiã dicendum sit, alium canonem ex 6. actione septimæ synodi prolatum expendamus.

5 *Nemo vnquam Apostolorum aut patrum ait, imaginem corporis Christi esse incruentum sacrificium corporis Christi, quod à sacerdote offertur, sed esse ipsũ*

corpus & ipsum sanguinem. Nam is qui audiuit à Patre ait, Nisi manducaueritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis. Item, Accipite, edite, Hoc est corpus meum: non autem dixit, hæc est imago corporis mei. Et paulò infrà. *Dementia est asserere corpus & sanguinem Christi in Eucharistia esse imaginem corporis Christi, non corpus.* Item, *Ante oblationem quidem oblata vocantur antitypa corporis à Basilio, sed post consecrationem nonnisi corpus Domini & vocatur, & esse creditur.*

Quamuis veteres illos qui septimæ synodi interfuerunt, non de isto negotio, sed de idolis erigendis cogitasse ex hystoria Ecclesiastica constet, ita vt eorum testimonium exigui aut nullius sit ponderis, tamen etiam post illam synodum sincera de Eucharistię sacramento in Ecclesiis doctrina permansit. Et quod de sexta actione Græcorum istorum (scurriliter & impiè pro idololatria stabilienda litigantium) refert Vega, desumptum est ex disputatione priuati cuiusdam Epiphani, qui imaginũ patronus respõdet Gregorio cuidam, panẽ Eucharisticum imaginem Christi admodum idoneam esse cõtendenti. Epiphanius illa arrepta imaginis vocula, respondet neminem Patrum incruentũ nostrum sacrificium in memoriam passionis Christi & totius suæ dispensationis factum imaginem corporis illius dixisse: Fallacia est in voce imaginis: nã si hoc nomine nudã figurã assertor intelligit, de pane Eucharistico aliter sentimus, esse videlicet sigillũ nostrę cũ Christo cõmunionis: quo sẽsu rectè ab Augustino & Tertulliano figura corporis Christi appellatur. Duplex agnoscitur in Eucharistia res, terrena videlicet & cælestis, teste Irenæo: quarum vna ab altera distinguitur, & hæc alio modo quã illa suscipitur. Credunt orthodoxi verum corpus Christi sibi exhiberi, illud esse cibum mentis: panem symbolum cęlestis illius gratiæ, manu & ore sumunt: nec curiosis aut longè petitis locutionibus vtuntur vt mysterium illud capiant: sed verbis Christi adhęrentes, credunt panem esse corpus Christi, non autem Christi corpus sub specie panis contineri. Quomodo autem panis sit corpus Christi millies iam dictum est, & figuratum sermonem seu metonymiam sacramentalem nec in subiecto

nec in prædicato,sed in copula EST constitui. Quem disputationis scopum quum Iesuita semper declinet, cogor ineptũ assertorem sæpius ad quæstionis stadium reuocare. Vt omnia inpauca conferamus,dicam cum Augustino serm.ad infantes,

Quod videtur panis est & calix, quod etiam oculi renuntiant:quod autem fides postulat instruenda,panis est corpus ,Christi,calix sanguis. Ista ideo dicuntur sacramenta,quia in eis aliud videtur & aliud intelligitur: quod videtur speciẽ habet corporalẽ: quod intelligitur, fructum habet spiritualem.

Quo sensu ergo panis imago dici possit,ex Augustino Vega discere potest.

Basilium deinde ait oblata ante consecrationem Antitypa vocare,sed post consecrationem corpus Domini vocantur & creduntur.Immo verò post consecrationem antitypa vocantur. Et quamuis in liturgiis istis Græcæ & Latinæ Ecclesiæ,à Sanctesio Sorbonico,Pamelio & aliis in lucem prolatis,multa sint quibus missæ Pontificiæ profanationes refellere facilè est:tamen quum ista consideratio iustum volumen requirat, ex anaphora seu liturgia Basilii, latinè à Sanctesio edita,testimonium illud ex verbis post consecrationem recitatis profero,quæ Basilii mentem aperiunt.

Tu itaque (inquit) *Deus noster qui sanctificas sacramenta ista , purgato nos ab omni inquinamento & carnis & spiritus,docetóque nos perficere quod factum est in timore tui , vt cum testimonio sincero conscientiæ nostræ,facti participes sanctificationum tuarum,vniamur corpori & sanguini Christi tui, aptique simus vt ipse habitet in nobis secundũ promissionem ipsius, sintque corda nostra pro hospitio illi bono spiritu.Ita,Deus noster, ne facias quenquam nostrũm reum corporis & sanguinis Christi filii tui , neque ægrum animo aut corpore,propterea quod indigni participemus sacrosancta mysteria:quin potius concede nobis,vt vsque ad extremum nostrum spiritum placeamus tibi , habeamúrque digni sumere salutaria sacramẽta Domini & redemptoris nostri, &c.*

Signa à rebus signatis manifestè distinguit, manducationis spiritualis meminit,de præsentia sub speciebus, de manducatione orali & aliis papisticis commentis (nondum etiam natis) perpetuum apud Basilium & alios veteres Orthodoxos silentium.

6. Profert deinde & post principia collocat Vega Pontificiæ tyrannidis satellites qui in concilio Lateranensi , Romano,Vercellensi, Turonensi, Constantiensi, Florentino & Tridentino pro idolo abominationis aduersus Dei veritatem dimicarunt.

Quam Iesuitis, illis etiam Antichristi mancipiis opponimus refutationem,vt multas Babylonis macerias vna eadémmanu diruamus.

A conciliis ad sacros Ecclesiæ prioris post apostolos seculi doctores confugit Vega, vt illorum testimoniis ad pessimæ causæ patrocinium abutatur. In prima autem acie collocat discipulos S.Andreę qui in vita eiusdem referunt,

Christi Apostolum præcipiente AEgea vt idolis sacrificaret,respondisse,se in altari Omnipotẽti Deo quotidie sacrificare agnum,qui cum sacrificatus est,& verè mãducatus à populo,tamen integer & totus manet.

De eiusmodi scriptis & sanctorum vitis possum meritò dicere quod extat distinct.15.Can.3.sancta.

Cum hæc ad Catholicorũ manus peruenerint , beati Pauli Apostoli sentẽtia præcedat,Omnia probate,quod bonum est tenete.

Præterea Abdias lib.3.apost.historiæ. colloquium D. Andreę & Ægeæ describens,huius responsionis nequaquam meminit.Deinde, nihil in his verbis reperietur quod præsentiam papisticam iuuehat.De sacrificio,suo loco, Deo iuuante agemus.Agnus verè manducatur à credentibus. quod si ore corporeo ederetur,non integer & totus maneret,quicquid Iesuitæ de præsentia inuisibili visibilis corporis garriant.

2. Iacobum apostolum ait assertor in liturgia,

Panem Eucharisticum nominare Agnum Dei. Filium Patris,mactatum pro mundi vita:eundémque pa

nem adorandum proponere, distribui sed non diuidi, fidelibus dari sed non consumi dicere.

Nihil audio de præsentia carnis Christi sub panis specie. Panis Eucharisticus est corpus Christi, sacramentali modo, quo fit vt ad fidei Christianæ confirmationem signis rei significatę nomen tribuitur. Negamus autem Apostolos panem Eucharisticum adorasse aut adorandum proposuisse: distributio autem & perceptio cuius meminit ad spiritualem ipsius carnis Christi manducationem, non ad panis fractionem & esum referri liquidò constat. Porrò liturgiam istam Iacobi excutere non fert animus, cuius certè & stilus & res ipsæ grauitatem apostolicam minimè sapiunt. Quędam etiam habet quę à fide historiæ remota sunt: precationem enim continet pro iis qui in monasteriis deguot: quum nulla tamen essent D. Iacobi ętate extructa atque ædificata monasteria. Eiusmodi nugas omitto, quas otiosi homines populo Christiano, cui verbum Dei abscondebant, venditarunt. De his iampridem Leo Romanus.

Apocryphæ scripturæ, (inquit) *quæ sub nominibus Apostolorũ multarũ habent seminarium falsitatum, nõ solum interdicendæ, sed etiam penitus auferendæ, atque ignibus tradendæ.*

Cæterùm, istius liturgię ea ratio est, vt populus diacono vulgari lingua respondeat, vt apparatus in discis & poculis tãtus sit quantus toti Ecclesiæ sufficiat: vt ad mysteriorum perceptionem & communionem omnes conuocentur, & simul omnes percipiant. Vnde sequitur missas angulares, priuati sacrificuli excommunicationem laicorum, sub altera specie cõmunionem, panis adorationem, asseruationem, circungestationem, liturgiæ istius scriptori, fuisse incognitas.

3. De Martiale Burdegalensi, ante paucos annos in Gallia reperto, iure dubitare possemus. Vera autem & ab Apostolorũ discipulo scripta esse fingamus quę Vega profert.

Corpus & sanguinem Christi in vitam æternam offerri, & quod Iudæi per inuidiam immolauerunt, nos causa salutis in ara sanctificata proponere.

Sacramentales sunt locutiones istę, signis rerum signatarũ nomen

nomen manifestè tribuentes. Si enim reale corpus Christi à Iudęis immolatum in ara sanctificata, id est ad sacrum illum vsum parata mensa proponitur, vana est prorsus cruenti & incruenti sacrificii distinctio. Quid autem necesse est in his explicandis diutius immorari, quum Martialis seipsum capite sequenti (quod corrupit Vega) satis exponat? dicens,

Nolite vnum & idem putare escam humanam, & diuinam, quæ nobis visibilis est, sed tamen in fide perfecta tota cælestis. Per vnam enim corpus, per alteram anima viuit.

Quocunque se vertat Vega, vidit præsentiam inuisibilem à suis magistris confictam hic damnari. Quomodo autem esca diuina sit visibilis, nobis aperiat assertor. Vocatur autem panis esca diuina, quoniam corpus Christi (à quo anima saginatur) repræsentat & verè exhibet credentibus, non inclusione locali, sed veritate sacramentali, quam cùm Vega ignoret, non mirum est si andabatarum more in tenebris dimicet, & quæ Pontificios errores damnant profert in medium, vt se indefessæ lectionis virum suis auditoribus probet.

4. Profert deinde Apostolorum (si credere fas est) discipulum Abdiã, qui certamen Matthæi Apostoli describẽs, ait,

Post Missam retinuit se, vt iuxta altare, vbi corpus Christi ab eo fuerat confectum, illic Apostolicum Martyrium exultaret.

Intelligit assertor conficere corpus Christi idem esse ac virtute verborum sacramentalium, vt vocant, panis substantiam in Christi corpus mutare, & corpus illud sub specie panis inclusum retinere. Aliter autem veteres de consecratione senserunt, & confectionis corporis Christi nomine intellexerunt, panem antea communem à fidelibus in cœtu allatum institutione Christi declarata, tunc ad vsum sacrum applicari, ita vt sacramentaliter fiat corpus Christi. Conficere igitur corpus est panem prius communem ad eum vsum consecrare, vt nobis repræsentet ipsissimum corpus Christi pro nobis crucifixum. Vnde Augustinus, in Ioann. tract. 80.

Accedit (inquit) *verbum ad elementum, & fit sacramentum. Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur. Atque hoc est verbum fidei, quod nos prædicamus.*

Cæterùm Abdias iste & eiusmodi scriptores ab Augustino lib.22.adu.Faustum cap.69.*Sutores fabularum* appellantur.

Audiant autem Iesuitæ, si aures ad audiendum habent, quid de Abdia libro Coloniæ edito ante quadriennium scripserit D.Ioannes Molanus, qui se sacræ Theologiæ Louanij professorem, Pontificium & regium librorum censorem appellat. Is enim lib.1.de fide hæreticis seruanda, cap.6.refutans Platonem quod scripserit Rempub. administrantibus mentiri licere, Origenem denique & Cassiani collatorem hunc errorem fouentes, addit:

Sunt & alii quidam, sed obscuri, mendaciorum patroni. Inter quos est pseudo Abdias Babylonius, apud quem in vita Matthæi Euangelistæ legitur, frequenter etiam mendacium, cùm per naturam suam malum sit, bonum fieri videtur ex causa. Sed meminisse (inquit,) *oportet hos scriptores aut hæreticos, aut apocryphos, in Ecclesia iudicari.*

Hactenus Molanus. Nugas autem & blasphemias apocryphi atque hæretici istius scriptoris non miror Iesuitas (qui iampridem depuduerunt) lectori obtrudere. Hi sunt, Vega, Patres & doctores tui, quorum somnia vtinam pia posteritas, perpetuo aboleat silentio.

5. *Ignatius* (subiicit assertor) *Ioannis discipulus, hoc sacramentum modo panem Dei, panem cælestem, panem vitæ, modò carnem Christi filii Dei, &c. appellat.*

Ref. Consequens Iesuiticum est sophisticum: Ergo caro Christi sub specie panis continetur. Fallacia est diuisionis, ignorantia elenchi, & mutatio quæstionis. Sacramentum constat signo & re significata. Signum sacramentaliter panis Dei & caro Christi dicitur. Oppositum rei significatæ est panis qui in ventrem descēdit & consumitur. Res autem significata est verè panis cælestis & vitæ: panis Dominus & verà Christi caro. Recipimus Ignatii dicta, modò quæ signo & rei signatæ propria sunt tribuantur, & quę figuratè dicta sunt iuxta fidei analogiam & sacramentorum naturam ac doctrinam explicentur: alioquin & Ignatium & alios Patres non Christi sed Capernaitarum & Cyclopum sensum habuisse nemo (nisi vir stupidus & idololatra) negabit.

6. Dionysius Areopagita postremum apud Vegam inter prioris sæculi Theologos tenet locum, cuius hæc verba profert.

Per venerand a mysteria, sancto altari imposita, Christus significatur vt sumitur. Item, Pontifex sancta & augustissima mysteria conficit, & venerandis operta signis reuerenter ostendit, deinde adorat, petendo, vt aperto lucis suæ fulgore Christus spirituales oculos sui populi impleat.

Dionysium illum esse Pauli discipulū Erasmus & alii Theologi doctissimi negant. Autor hierarchiæ Ecclesiasticæ, (quē Areopagitum cognominarunt) mysteriorum meminit quib⁹ Christus signatur & sumitur. Signa igitur à rebus signatis distinguit, quæ signa nō sūt accidētia sine subiecto: alioquin Dionysii distinctio falsa esset. De mysteriorum confectione seu sacramentali benedictione antea dictum est. Adoratio autem cuius mentio fit non ad symbola refertur, sed ad Christum ipsum, vt sequentia verba ostendunt. Quorsum enim peteret Ecclesiæ minister vt spirituales oculi lucē cælesti illuminarentur, Si Christus sub panis specie esset quærendus?

Ista autem quæ Vega in medium produxit in exemplari meo, Lugduni apud Rouillium excuso non reperi.

Sed Areopagitam Areopagitæ (nescio qua fide citato) opponere operæpretium est, vt assertor Vilnensis habeat quod meditetur. Inter cætera ergo, cap.3.eccl.hierarch.in quo dē

sacr amento collectionis seu communionis agitur,

Pontifex (inquit) *sacros psalmos canere incipit, canunt que cum eo omnes Ecclesiastici ordines. Deinceps à ministris sanctorum librorum lectio ordine recitatur. Post, extra templi ambitum collocantur catechumeni, & vnà cũ eis energumeni, atque ii qui pœnitentiam agunt: manent autem ii qui diuinarum rerum respectu & communione digni sunt.*

Deinde sequitur,

Et donis diuinorum operum monstratis ad sacram eorum communionem, & venit ipse & inuitat alios.

Et paulò post:

Pane qui opertus erat & integer aperto, atque in multas partes fracto, & vnico calice diuiso inter omnes symbolicè vnitatem multiplicat. Sumpta autem dataque aliis diuina communione, vna cùm Ecclesiæ ordine in sacram gratiarum actionem desinit.

Et in meditatione sequenti inter multa scribit,

Muneribus sacris, id est, signis sacramentalibus, Iesum Christum, dum eum subiicit oculis qui est vita nostra, quasi in signis describit & designat sensuum iudicio.

Paulò post,

Hæc est generalis & catholica rerum diuinarum descriptio & ordo, vt primum pontifex participet, satietúrque iis quæ diuinitus (i. ex Christi filii Dei mandato & præscripto, ceu gratiæ & vitæ symbola) daturus est: deinde ita demum ea etiam cum aliis communicet.

Videat Pseudo catholicus Vega quî hæc Areopagitæ dicta cum missa & præsentia papistica conueniant: ac deinceps in euoluendis ac citandis aliorum scriptis meliorem mentem adferat.

Ad Theologos secundi seculi accedamus.

Anacletus (inquit) *Sacerdotes sacri Dominici corporis tractatores vocat.*

Res. Ecclesiæ ministros tractare, frangere, distribuere corpus Domini, id est panem Eucharisticum, qui sacramentali modo est corpus Domini. Concedimus. Nã reale Christi corpus sursum est & cœlo cõtinetur, vt tota orthodoxa & erudita vetustas piè docuit. Malè concludit igitur assertor: sacerdotes tractant corpus Domini, Ergo corpus illud sub specie panis continetur. Fallacia est in voce corpus. Priore loco intelligitur panis Domini, qui sacramentaliter est corpus: posteriore, panis Dominus, & realis Christi caro.

2. *Alexander Pontifex* (inquit Vega) *Oblationem quæ omnes excellit (quia in sacrificiis nihil maius esse potest quàm corpus & sanguis Christi) docet ab omnibus venerandam esse, vt eius, cuius corpus conficitur, passio celebretur*

Res. Symbola sacra veneramur, & summa cum reuerentia sumimus, ceu efficaces tesseras & sigilla nostræ cum Christo & eius Ecclesia communionis. Ad cœnam Christi accedunt Christiani, vt memoriam dominicæ passionis celebrent. Panis conficitur corpus Christi, id est in eum vsum consecratur, vt sit symbolum corporis Christi, analogia sacramentis vsitata. Quid ista autem ad commentum papisticũ de carnis Christi sub specie panis locali inclusione?

3. *Pius primus aut* (referente Vega) *Si de sanguine Christi aliquid stillauerit in terram, lingua lambatur, & sacerdotem quadraginta dierum pœnitentiam agat.*

Res. Non puto Vegam ita insanire, vt sanguinem ipsissimum Christi in terram stillare posse credat, aut lingua lambi debere. Nec ita delirauit Pius primus vt corpus Christi mortis doloribus & sanguinis effusioni ob noxium esse crederet. Sanguis i. vinum quod sacramentaliter sanguis est in terram effundi potest. Quod de inuisibilis sanguinis sub vini

effusione garriunt matæologi nullo modo consistere potest.

Quid enim lambiturê Sanguis : ergo visibilis & sensibilis. Alioquin Iesuitica ars differendi contraria in eodem subiecto simul & semel, cœlum denique terræ miscebit.

Porrò autoritatem & veritatem epistolarum decretalium quæ Anacleto, Alexãdro, Pio primo, Telesphoro, & aliis Romanis episcopis, in præsentia intactam relinquimus: quum tamen in eis non pauca sint quæ huius seculi lucem & eruditionem minimè sapiant. Sed sint sanè ab illis Episcopis conscriptæ: attamen quod ex eis colligit Vega minimè consequitur.

4. Telosphorum omittebam, cuius testimonio præsentiam carnalem probare contendit Iesuita, quod ille,

Sacerdotes proprio ore Domini corpus conficientes audiendos & timendos esse asserit.

Res. Iterum dico malè colligi, sacerdotes conficiunt ore corpus Domini. Ergo corpus Domini sub specie panis continetur. Plus est in conclusione quàm in præmissis. Perpetua ignoratione elẽ chi laborat Vega. Duplici homoeymia ludit, ignorans, nimirum, quid sit conficere, & quod duplex sit corpus, sacramentale nimirum, & reale quod non ore corporeo sed mentis sumitur, vt etiam sursum est.

Quum verò ista millies repetita sint, ad alia veterum testimonia accedamus.

5. Iustinus martyr, circa finem Apol. 2. pro Christianis.

Cibum illum (inquit, Vega referente) *Eucharistiæ, qui per preces sermonis, quem à Christo accepimus consecratus est, ipsius Iesu Christi incarnati carnem & sanguinem esse sumus edocti. Quia Apostoli in commẽtariis suis, quæ Euangelia dicuntur, ita sibi Christum dixisse tradiderunt.*

Res. Iesuiticè agit Vega, mutila quædam proferens vt incautos decipiat. Locum Iustini adscribam, à Gelenio, viro docto, conuersum, vt Lector Christianus de hac controuersia certius iudicare queat.

Absoluta (inquit) *gratiarum actione præsulis, &*

omnatione totius plebis, diaconi quos vocamus, dant singulis præsentibus partem panis & calicis diluti, super quos facta est gratiarum actа, atque etiam deferro sinunt absentibus. Hoc autẽ alimentum apud nos vocatur Eucharistia : ad quod nemo admittitur nisi qui credit veram esse nostram doctrinam, absolutus regenerationis lauacro in remissionem peccatorum, & sic viuens vt Christus docuit. Non enim vt vulgarem panẽ & vulgare poculum hæc sumimus: sed quemadmodum per verbũ Dei caro factus Iesus Christus seruator noster carnem & sanguinem pro salute nostra habuit, sic etiam per verbum precationis, sacratam ab ipso alimoniam quæ mutata nutrit nostras carnes & sanguinẽ, illius incarnati Iesu carnem & sanguinem esse didicimus. Nam Apostoli in suis scriptis, quæ vocantur Euãgelia, sic sibi mandasse Iesum tradiderunt: sumpto pane, actisque gratiis dixisse, hoc facite in mei memoriam, hoc est corpus meum, similiter sumpto poculo, actisque gratiis, dixisse: Hic est sanguis meus.

Nullam audio carnis Christi sub panis specie præsentiam. Audio panem & vinum mutari, & nutrire carnes nostras & sanguinem post benedictionem, cùm iam ex verbo Dei gratiarum actio seu consecratio facta sit, seu declaratio institutionis Christi & applicatio symbolorum ad vsum sacrum, vt sint videlicet coniunctionis nostræ cum Christo tesseræ & sigilla. Non agit Iustinus quid antea aut ex pane aut ex vino fiat: sed quid fiat ex illis, cùm iam facta sint sacramentũ. Eucharistia panis vocatur, cùm tamen re vera panis non sit gratiarum actio. Verùm ab effectu, vel potiùs à re coniuncta ita appellatur. Est corpus & sanguis Christi: sed suo modo, nempe vt sæpissimè dictum est, sacramentaliter, quum videlicet symbola (ad fidei Christianæ plenissimam confirmationem) notantur nominibus rerum cælestium, quæ nonnisi virtu te S. spiritus & ore mentis, id est viua fide percipiuntur ad vitam æ-

ternam.

6. *Irenæus lib.4.cap.32.*(inquit Vega,)*'Christum ex creatura panis, & ex calice per gratiarum actionem corpus & sanguinem suum fecisse, confitetur: atque ex corporis veritate in hoc sacramento, contra infideles, incarnationem & diuinitatem Christi & resurrectionem carnis luculenter probat.*

Ref. Irenæus, panem sacramentalem dicit esse corpus Christi & vinum eius sanguinem: de præsentia autē corporis sub panis specie, nullum verbum. Veritatem corporis Christi in eius sacra mensa agnoscimus cum Irenęo. Consequens Iesuiticum vt planè sophisticum & futile, repudiamus. Ad Irenæum ipsum prouoco, cuius hęc sunt verba.

Dominus suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed vt ipsi nec infructuosi nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est accepit, & gratias egit dicēs, hoc est corpus meum. Et calicē similiter, qui est ex ea creatura quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, &c.

De oblatione suo loco agetur. In præsentia, iudicet Christianus lector, qua fronte Vega locum Irenæi pro præsentia carnali & locali in medium attulerit.

7. Subilcit Vega. Tertullianum non aliter hac de re sentire, cùm lib. de resurrectione carnis ita scribit:

Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima consecretur: caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginetur,

Ref. Carnis nomine corpus Christiani baptizati, & mēsæ Domini communicantis intelligi Iesuita concedet ni fallor. Carnem autem seu corpus Christiani visibiliter seu inuisibiliter ablui reali effusione & distillatione sanguinis Christi nemo nisi Capernaita aut cyclops asseret. Nec scholastici doctores

doctores docent reali sanguine Christi corpora baptizatorū ablui. Quod si κατὰ τὸ ῥητὸν exponendum illud est, etiam ipse Christus in baptismo erit induendus, & horrenda confingentur idola. Abluitur caro sanguine Christi, eodem modo quo corpore & sanguine Christi vescitur, sacramentali videlicet: nam baptismi aqua est lauacrum regenerationis, eo modo quo cœnę panis & vinum est corpus ac sanguis Domini. Præterea citr animę meminit Tertullianus? nimirum vt communicationem oralem signorum, & spiritualem rerum signatarum euidentiùs exprimeret. Alioquin erat dicendum caro corpore Christi vescitur & de Deo saginatur: caro abluitur & emaculatur. Quemadmodum verò ablutio peccatorum in anima fit, & fide apprehenditur: ita certitudo salutis & vita illa æterna quā Christi communio magis ac magis in animis nostris instillat sensibus corporeis minimè obicitur, nec mediis terrenis apprehenditur. Nec symbolis visibilibus nos adhærere conueuit, sed sursum animos erigentes saginari de Christo Deo & homine, qui non est cibus ventris, sed mentis, vt sæpius dictum est. Fallax est igitur & subdolum quod asserit Vega. Quemadmodum sacramenta quæ primo loco ponit Tertullianus verè corpus ipsum & animam attingunt: ita etiā corpus Christi non animæ tantùm, sed ipsius quoque corporis cibus est. Si corporis cibus: ergo impij ad mensam accedentes corpus Christi comedunt. Respondeat Augustinus, referente Gratiano, de consec. dist. 2. Qui discordat à Christo non manducat carnem eius nec bibit sanguinem: etsi tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ perditionis quotidie accipit. Sed de manducatione suo loco. Confundit perpetuò noster assertor res terrenas & cælestes, analogiam signorum & rerum, statum disputationis: & quoties corporis fit mentio, locutionibus sacramentalibus omissis, inuisibilem, id est præsentiam non præsentiam, manducationem item oralem, id est vel capernaiticam prorsus, potius planè chimericam sibi fabricat. Eiusdem momenti est quod ait Tertullianum variis locis panem sacramentalem corpus Christi esse & ab idolorū fabris etiam contrectari contendit. Concedo, nec inscitiam Iesuiticam in torquendis veterum (& Tertulliani præcipuè) scriptis hoc loco traducere fert animus, sed quod infert Iesuita, corpus Christi sub pane contineri, pernego. Idolorum fa-

bri & patroni viuificum Christi corpus pro Ecclesia Dei crucifixum realiter contrectare nemo nisi profanus asseret. Sola fidei manu, solis Dei electis data, apprehenditur. Fide in cordibus eorum habitat. Ephes. 3. Contrà Tertullianus. lib. 1. cõtra Marcionem, ait Christum non abiecisse creaturam suam: illo enim repræsentasse corpus suum. Et lib. 4. adu. eundem panem Eucharisticum vocat figuram corporis Christi. Et lib. de Trinitate. Si homo tantummodo Christus, quomodò adest vbique inuocatus, cùm hæc hominis natura non sit, sed Dei, vt adesse omni loco possit? Sed de Tertulliani & aliorum veterum Theologorum orthodoxo consensu in cœnę Domini negotio varia extant scripta edita, quibus Vegam respondere oportuit, antequã ad theses parturiendas accederet.

Tertii seculi Patres, quos papistici erroris Vega patronos esse iubet, audiamus.

1. Origenem priore loco collocat, eiusque testimonia profert ex Homil. 6. in diuers. Homil. 38. in Lucam, lib. 8. contra Celsum. Homil. 7. in Numer. Homil. 2. in Iosue: Quorum priùs sic à Vega recitatur.

Quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini. Tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur.

Perpetuam petitionem principij, ignorationem elenchi homonymiam, conclusionem aliud assumentem, aliaque Vegæ sophismata omittimus. Tãtùm dico Iesuitam nescire velle cur panis sacramentalis vitæ panis dicitur: duplicem manducationem ab Origene constitui: Tecti nomen esse homonymõ & tum respectu corporis, tum animæ. sed sensu diuerso posse dici. Porrò, vt Vegam perditę & deploratæ causę assertorem esse liquidò constet, vt qui nihil nisi prauatum & mutilum proferat, turpique vulnere laceros & deformes testes, nihil tale meritos, adducat in medium: præstat ipsius Origenis verba proferre, non ex homilia 6. (in qua manducationis Christi nulla mentio) sed homil. 5. Genebrardo Sorbonico interpret.

Sed & hoc (inquit) *nullum nostrum pertranseat sic*

vt pusillum aliquod, quod dixit iste centurio: non sum dignus, vt sub tectum meum intres. Intrat & nunc Dominus sub tectum credentium duplici figura vel more. Nunc enim quando sancti & Deo acceptabiles Ecclesiarum antistites sub tectum tuum intrant, tunc ibidem per eos Dominus ingreditur. Et tu sic existimes tanquam Dominum suscipiens. Et aliud: quando sanctum cibum illúdque incorruptum accipis epulum, quãdo vitæ pane & poculo frueris, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians temetipsum imitare hunc centurionem, & dicito, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum.

Paulò antè autem his verbis Origenes addidit:

Sed tantùm dic verbo, sed tantùm veni verbo: verbum aspectus tuus est, opúsque est consummatum. Quãobrem dic verbo, ostende absens corpore quod præsens spiritu consummare potes.

Si ex his verbis, Nõ sum dignus vt intres sub tectum meũ, Vega infert Christi corpus in ora nostra realiter intrare, tum etiam illud corpus domos nostras & per antistitum pedes ędes ex terrestri materia constitutas inire, defendat necesse est. Sed orthodoxi Theologi Christi corpus in nostra corpora intrare negant. Ambrosius, referente Gratiano, de cons. dist. 2,

Non iste panis est qui vadit in ventrem, sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit.

Cyprianus, de cœna Domini,

Christi corpus animæ non ventris esse cibum scribit.

Origenes ipse, homil. 7. in diuersos ait,

Per Euangelistarum prædicationem, per sui corporis sacramen-

cramentum, per gloriosæ crucis signaculum nobiscum Deus, & ad nos, & in nobis.

Et homil.2.

Fideles credunt aduentum verbi, & libenter recipiunt Dominum suum.

Eodem sensu Augustinus scribit Serm.11.in apoc.

Sancti qui sunt in Ecclesia accipiunt Christum in manu & in fronte.

Tertullianus,de pœnitentia:

Quũ te ad fratrũ genua protendis, Christũ cõtrectas.

Quemadmodum ergo ad nos Christus per pium ministrũ, per verbum,per baptismi sacramentum, per pauperes accedit:eodem modo per corporis sanguinisque sui sacramentum in nos ingreditur:eodem inquam,non alio quouis.

Alter locus Origenis à Vega citatus,ad marginem, ex homil.38.in Lucam, hęc habet.

Miratur scriptura reginam Sabæ venisse ab extremo terræ audire sapientiam Salomonis,quæ cum vidisset prandium, & supellectilem, & ministeria domus eius, obstupuit, & tota in miraculo fuit. Nos si tantas Domini nostri opes,tantã sermonis supellectilem & abundantiam doctrinarum non libenter amplectimur, si non comedimus panem vitæ, si non carnibus Christi vescimur & cruore potamur,si contemnimus dapes saluatoris nostri, scire debemus quod habeat Deus seueritatem & benignitatem.

Hactenus Origenes.

Mirum sanè Iesuitę acumen, qui ex his verbis præsentiam carnis Christi sub panis specie fabricat,confundens typum & veritatem Salomonis cælesti. Carne Christi vescimur, sed ore fidei sumpta. Ostendat assertor carnem illam sub pane inclusam ex verbis Origenis,aut fucum lectori facere destinat. Quum verò opum & supellectilis sermonis Domini meminit,qui fit vt figuratum sermonem in tota illa periodo Vega non agnoscat?

Tertius locus ex lib.8.contra Celsum, in quo de mẽsa Domini fit mentio duobus tantùm locis, nisi me oculi fallunt. Priore,dicit,

Quisquis cogitat pascha nostram immolatum esse Christum, celebrandũque hoc festum edendo carnem verbi,nunquam non pascha facit, quod interpretatur ac si dicas Transitus,transitus semper ratione omnique agitatione atque actione ad Deum à negotiis secularibus,& ad ciuitatem eius festinans.

Posteriore loco dicit Origenes,

Hoc tatùm cauemus,ne ingrati erga Deum habeamur, cuius beneficiis sumus referti,&c. Habemus autem eius gratiarum actionis symbolum,panem qui Eucharistia vocatur.

Alium locum ex eodem lib.citat Martyr,obiecto 168.parte 1.his verbis.

Vbi pro collatis in nos beneficiis gratias diximus,oblatis panibus vescimur,qui per precem sanctum corpus fiunt & sanctificans eos qui pura mente vtuntur:

Panis fit corpus sacramentali modo, vt toties iam dictum est. Ista autem si fauent dogmati Iesuitico, veritatem mendacii fautricem esse fateor.

Quartus locus,collectus est ex Homil. 7. in Numer. quem Vega mutilum profert. Ait enim ex Origene,

Manna in ænigmate cibus erat:nunc autem in specie caro verbi Dei verus est cibus.

Addamus præcedentia verba.

Nunc in specie Petra Christus est. Nunc enim ad os loquitur per legem Deus. Antea in ænigmate fuit baptismus in nube & in mari, nunc autem in specie regeneratio est in aqua & spiritu sancto. Tunc in ænigmate erat manna cibus,&c.

Noua & prȝinaudita ænigmata nobis cudit assertor Vilnẽsis; quæ si vera sunt, Christus erit rupes reipsa, Deus erit visibilis, regeneratio palpabilis: & aquæ baptismi tribuendũ erit, quod soli sanguini Christi debetur. Absurda & impossibilia.

Postremus locus ex Homil. 2. in lib. Iosuæ ita habet:

Cùm videris introire gentes ad finem Ecclesiæ, extrui altaria, non cruore pecudum respergi, sed pretioso Christi sanguine comparari, i. ornari, &c.

Ex his concludit corpus Christi sub specie panis contineri. Primùm autem meritò possem regerere, Iesuitas sanguinem Christi nihili facere, vt qui de vini specie in altari reseruandâ minimè sint solliciti. Deinde commentum illud papisticum de reseruatione panis ac circungestatione post tempora Origenis natum esse Orthodoxi Theologi ex Ecclesiæ historia abundè docuerunt. Postremo alludit Origenes ad celebrationem cœnæ Dominicæ, in qua fatemur mẽsam ornari symbolis illis mysticis, quibus rerum significatarum nomina tribuuntur. Res autem ipsas in terra minimè quæsiuit Origenes, qui eadem homilia scribit.

Si vsque ad Christum sedẽtem in dextra Dei peruueneris fide, vitæ puritate, virtute, & illis vestigiis pedum tuorum quæ lauit Iesus, illum locũ incesseris, dabit tibi eum Deus, dum non solum hæres efficieris Dei sed & cohæres Christi.

Alia Origenis testimonia adu. Pontificios errores, de præsentia & manducatione orali extant in doctiss. illa Martyris defensione, parte prima, Obiect. 162. vsque ad 170. quæ lectoti expendenda relinquo, vt ad alios Vegæ testes, non iure vocatos, sed maxima cùm iniuria corruptos & mutilatos. Cyprianus, (inquit) plurimus est in asserenda hac veritate (de præsentia carnis Christi sub specie panis) sed breuitatis causâ sat fuerit vnum aut alterum locum produxisse.

Audiamus igitur quid Vega ex Cypriano proferat, primum ex sermone de cœna Domini, deinde ex 5. Serm. seu tractatu de lapsis.

Dominus vsque hodie hoc sanctissimum & veracissimum suum corpus creat, & sanctificat, & benedicit, & piè sumentibus diuidit.

Quod non statim Domini corpus inquinatis manibus accipiat & ore polluto sanguinem bibat sacrilegus, sacerdotibus irascitur,

Vis infertur corpori Domini, & plus in Dominum manibus atque ore delinquunt, quàm si Dominum negauissent.

Resp. Ad primum testimonium. Proprium Christi corpus nec creatur, nec sanctificatur, nec benedicitur, nec diuiditur. Ergo de pane cui corporis nomen sacramentali modo tribuitur, sermo est apud Cyprianum, qui verbis Christi (accepit panem, benedixit, fregit, dedit discipulis, dicens Hoc est corpus) adhærens, corpus creatum panem appellat, quoniam ex pane communi fit corpus Christi, sacramentaliter videlicet. Hanc porrò regulam ex Cypriano ipso desumptam, Serm. de chrismate, lectori proponamus, vt res tota fiat illustrior.

Dedit (inquit) *Dominus noster in mensa, in qua vltimum cum Apostolis participauit conuiuium, panem & vinum: in cruce verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum: vt in Apostolis impressa syncera veritas & vera synceritas exponeret Gẽtibus, quomodo vinum & panis caro esset & sanguis: & quibus rationibus causæ effectibus conuenirent, & diuersa nomina vel species ad vnam reducerentur essentiam, & significantia & significata iisdem vocabulis censerentur. His supernæ gratiæ priuilegiis esu sanctificati panis refecti, loti & vncti, non eam quam amiserunt, sed ampliorem & digniorem receperunt libertatem.*

Explicationem huius regulę habet Christianus lector apud Martyrem obiect. 174. defens. part. 1. cuius summa hæc est, panis & vini substantiam à corpore & sanguine distinguis

panem & vinum esse corpus & sanguinem non reipsa, sed figura & significatione? Diuersa nomina vt panis, vinum, caro, sanguis, ad essentiam sacramenti referri: totum enim sacramentum constat signis & rebus significatis: vt si tota sacramenti essentia consideretur, eam hisce rebus constare non dubitemus. Neque tamen ex eo conficitur, res ipsas idcirco oportere cum signis re ipsa præsentes esse. Sunt enim relatiua quæ dicuntur ad eandem essentiam reuocari, quod alterum sine altero neque definiri neque cognosci queat. Ex quo sequitur illud quod Cyprianus vltimo loco posuit, vt propter tam arctam rerum & signorum connexionem nomina facilé permutentur, & symbola ipsa nominibus rerum significatarum nuncupentur: vtque è diuerso proprietates & nomina elementorum ad ipsa significata transferantur.

Ne autem Iesuitæ toties à me repetitam enuntiationem de pane Domini, quem panem Dominum sacramentali modo fieri, sanctificari, benedici & diuidi fassus sum, ceu nouam rideant, Bedæ cognomento venerabilis, (qui ante 850. annos floruit) testimonium profero. Is in oct. Epiphaniæ:

Panis (ait) & vini natura in sacramentum carnis & sanguinis Christi ineffabili spiritus sanctificatione transfertur.

Anteà autem Augustinus,

Quid est Baptismus? Lauacrum aquæ in verbo. Tolle aquam, non est Baptismus: tolle verbum, non est Baptismus. Detrahe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? Accedat verbum ad elementum & fit sacramentum, etiam ipsum, tãquam visibile verbum. Vnde autem illa tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens.

Verba autem illa ad alterum noui Testamenti sacramentũ accommodare licet hoc modo. Quid est cœna? Communio panis &

panis & vini in verbo. Tolle panis & vini substantiam, nõ est cœna: tolle verbum, nõ est cœna: detrahe verbum, & quid sũt panis & vinum, nisi cibi communes? Accedat verbum ad elementa & ĩsiunt sacramenta seu symbola corporis & sanguinis Christi. Vnde autem illa tanta virtus panis & vini, vt in os intrent, & animam nutriant, nisi faciente verbo? non quia dicitur, sed quia creditur.

Solet autem (vt idem Theologus scribit lib 3. in Leuiticum) *res quæ significat eius rei nomine quam significat nuncupari.*

Et tract. 67. in Ioann.

Nõ dictum est, Petra significabat Christum, sed Petra erat Christus. Ita enim solet scriptura loqui, vt res significantes, tanquam illis quæ significantur, appellet.

Item, Epist. 102.

Nec moueat: quod aliquando res quæ significat, nomen eius rei quam significat, accipit. Sic enim & Petra Christus, quia significat Christum.

Vt paucis concludam,

Si sacramenta (inquit Augustinus Epist. 23.) *quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerúmque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est: sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est: ita sacramentum fidei fides est.*

Et Gratianus ex Augustino de Consec. dist. 2.

Cœlestem Eucharistiæ panem, qui re verâ est sacramentum corporis Christi, suo modo corpus Christi vocari dicit: quemadmodum immolatio carnis in sacramẽ-

to;quæ sacerdotis sit manibus,Christi passio, crucifixio, mors vocatur,non rei veritate,sed significãte mysterio.

Ad Cyprianum reuertor,cuius si mens & consilium in illo tractatu de cœna Domini attentè expẽdatur,nihil inde proferri posse confido quod Vegę assertiones fulciat. Immo verò multa colligere facilè est quę Iesuiticos errores de carnali præsentia & manducatione euertunt: cuiusmodi sunt quæ sequuntur.

Ex consueto rerum effectu fidei nostræ adiuta infirmitas,sensibili argumento edocta est visibilibus sacramentis inesse vitæ æternæ efficaciam,& nõ tã corporali quam spiritali trãsitione Christo nos vniri. Ipse enim & panis,& caro,& sanguis,idem cibus,& substantia, & vita factus est Ecclesiæ suæ quam corpus suũ appellauit,dãs ei participationem spiritus. Itẽ, *Nostra & Christi coniunctio nec miscet personas,nec vnit substantias:sed affectus consociat & cõfœderat voluntates.* Itẽ, *dixerat sanè Christus,huius traditionis magister,quod nisi manducaremus eius carnem, & biberemus eius sanguinem,non haberemus vitam in nobis:spiritali nos instruens documento, & aperiens ad rem adeo abditã intellectum,vt sciremus quod mansio nostra in ipso sit manducatio,& potus quasi quædam incorporatio,subiectis obsequiis, voluntatibus iunctis,affectibus vnitis. Esus igitur carnis huius,quædam auiditas est,& quoddam desiderium manendi in ipso,per quod sic imprimimus & eliquamus in nobis dulcedinem charitatis, vt hæreat palato nostro & visceribus sapor dilectionis infusus,penetrans & imbuens omnes animæ corporisque recessus.Potus & esus ad eandem pertinent rationẽ:quibus sicut corporea nutritur substantia,& viuit,& incolumis perseuerat,sta vita spiritus hoc proprio alimẽto nutritur:& quod est esca carni, hoc animæ est fides:*

quod cibus corpori, hoc verbum spiritui, excellentiori virtute pergens æternaliter, quod agunt alimenta carnalia temporaliter & finaliter.

Et vt locum à Vega citatum propiùs attingam,prȩcedentia Cypriani verba repetere necesse est, quibus de conscientia Iesuitica facilè erit ferre iudicium.

Verũ (inquit Cyprianus) *hi qui verbo tenus, corde sicci & mente aridi sacris intersunt,vel etiam participant donis,lambunt quidem Petram, sed inde nec mel sugunt nec oleum:qui nec aliqua charitatis dulcedine,nec spiritus sancti pinguedine vegetantur, nec sè iudicant,nec sacramenta diiudicant:sed sicut cibis cõmunibus irreuerenter sacris vtuntur muneribus, & Dominicæ mensæ in veste lutulenta se ingerunt impudenter,quibus melius erat mola asinaria collo alligata mergi in pelagus,quàm illota conscietia de manu Domini buccellam accipere,qui vsque hodie hoc veracissimum & sanctissimum corpus suum creat, & sanctificat,& benedicit,& piè sumentibus diuidit.*

Distinguit Petram à melle & oleo, vt Augustinus Panem Domini à pane Domino, alludens ad Iudæ proditoris communionem,qui buccellam panis non ipsum Christum percepit.

Ad alterum testimonium ex Cypriano, serm. 5. de Iapsis, Prolatum,respondeo hîc,sicut & omnibus aliis argumentis & auctoritatibus patrum,asserrorem perpetuo petitionis principii sophisinate ludere.In omnes ferè elenchos sophisticos incidere,nempe in homonymiam, amphiboliã,cõpositionis, diuisionis,figurę,dictionis,accidentis &dicti ex parte fallaciã. Omitto ignorationes elenchi, & consequentia absurda, de quibus,& aliorum Iesuitarum sophismatibus,si quis commẽtarium edere velit, næ is Aristotelis elenchos illustrabit,& apud Theologiæ candidatos magnam inibit gratiam. Vega statum disputationis inuertens de impiorum manducatione agit.Cui responsum velim verbis Augustini contra Faustum

Manich.lib.19.cap.12.

Soli (inquit) *Catholici non solùm sacramento, sed reipsa manducauerunt corpus Christi, in ipso scilicet eius corporis constituti: de quo corpore ait Apostolus, vnus panis vnum corpus multi sumus. Qui ergo est in eius corporis vnitate, id est in Christianorum compage membrorum, cuius corporis sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueuerunt, ipse verè dicẽdus est mãducare corpus Christi, & bibere sanguinem Christi. Ac per hoc hæretici & schismatici ab vnitate huius corporis separati, possunt idem percipere sacramentum, sed sibi non vtile, immo verò etiam noxium, &c.*

Et tract.26.in Ioannem,

Qui non manet in Christo, & in quo nõ manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem eius, nec bibit eius sanguinem, licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi: sed magis tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit.

Ex his & similibus dictis, colligo Cyprianũ nomine corporis & sanguinis panem & calicem, quibus rerum significatarum nomina imponuntur, intelligere: alioquin absurda & impia inde consequentur, videlicet corpus Christi exangue, infirmũ impiorũ ludibriis & violẽtię esse expositũ. Quin & eodem tractatu, Cyprianum signum à signato distinguere, & eadem quę Augustinus tradere comperiemus. De apostatis enim loquens, ait,

A diaboli aris reuertentes, ad sanctum Domini sordidis & infectis nidore manibus accedunt.

Sanctum Domini & sanctus Dominus distinguuntur. Sanctum enim Domini panis sacramentalis est, quem postea Domini

mini corpus faucibus impiis inuasum appellat. Eodem libro,

Cùm quædam (inquit) *arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tetigisset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Et alius qui & ipse maculatus, sacrificio à sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere. sanctum* (i.sacramentum seu symbolum sacrum) *Domini edere & contrectare non potuit: cinerem ferre se apertis manibus inuenit.*

Reale corpus Christi in cinerem versum esse nescio an Vega affirmare ausit. Sed obiiciet, sequentia Cypriani verba errorem papisticum tueri: subdit etenim,

Documento vnius ostensum est, Dominum recedere quum negatur: nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem, sanctitate fugiente, mutetur.

Hæc equidem ad præcedentium sensum & analogiam referri debere candidus & Christianus lector facilè perspiciet. Gratia igitur salutaris idem est ac sanctum Domini, i.symbolum sigillum ac efficax tessera vnionis Christianorum cum Iesu Christo: quæ gratia mutata est in cinerem, sanctitate fugiente, id est Domino vsu illo priuante panem sacrum, qui tunc apostatę istius hypocrisi panis communis, & miraculo quodam (vt pii in officio & sincero Dei cultu arctius retinentur) cinis euasit.

Paulò antè, de puellula quadam agens Cyprianus, dixerat,

Vbi solennibus adimpletis calicem diaconus offerre præsentibus cœpit, & accipientibus cæteris locus eius aduenit, faciem suam paruula instinctu diuinæ maiestatis auertere, os labiis obturantibus premere, calicem recusare. Perstitit tamen diaconus, & reluctanti licet, de sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus

& vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutis visceribus erupit.

Addamus & illud ex sermone de cœna Domini, vt nugatoris Vegæ vanitas magis ac magis euincatur,

Hæc (inquit) *quotiens agimus, non dentes ad mordendum acuimus, sed fide sincera panem sanctũ frangimus, & partimur: dum quod diuinum & quod humanum est, distinguimus & separamus, itémque simul separata iungentes vnum Deum & hominem fatemur. Sed & nos ipsi corpus eius effecti, sacramento & re sacramenti capiti nostro connectimur, & vnimur singuli alter alterius membra, ministerium dilectionis pro inuicem exhibẽtes, communicamus charitate, participamus solicitudine, eundem cibum manducantes, & eũdem potum bibentes qui de Petra spirituali profluit & promanat, qui cibus & potus est Dominus noster Iesus Christus.*

Nullum verbum in Cypriani scriptis de præsentia sub panis & vini specie, de mãducatione carnis realis ore corporeo. Itaque nullius sunt momenti ea quę pro papistici erroris patrocinio ex Christi fide martyre assertor Vilnensis corradere conatus est.

Trium post Apostolorum tempora seculorum Theologis nonnullis in medium productis, subiicit Vega, sed & qui quarto seculo floruerunt sancti Patres catholicam hanc veritatem (videlicet Christi corpus sub panis specie contineri) omnes apertissimis verbis confirmant.

Mira narrat, si vera dicit Iesuita, Petitio est principii qua perpetuo egregius assertor fallit & fallitur. Porrò, audiamus illos Patres.

1. Hilarius (inquit) ex instituto probat, lib. 8. de Trinitate Christum non solùm spiritualiter, sed carnaliter (eo enim verbo vtitur) in nobis manere.

Christus ait, caro mea verè est esca, & sánguis meus verè est potus. De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius Domini professione, & fide nostra, verè caro est, & verè sanguis est.

Et post pauca.

Quod in eo per sacramentum communicatæ carnis & sanguinis sumus, ipse testatur, dicens, Ego in Patre, & vos in me, & ego in vobis. Si voluntatis tantùm vnitatem intelligi vellet, our gradum quẽdam atque ordinem consummandæ veritatis exposuit: nisi vt cùm ille in Patre per naturam diuinitatis esset, nos contrà in eo per corporalem eius natiuitatem: & ille cursum in nobis per sacramẽtorum mysteriũ inesse crederetur?

Ref. Mutilum Hilarii testimonium à Vega detortum multiplici paralogismo laborat, vt sequentia dicta ex orthodoxis Theologis repetita abundè docent. Locum integrum Hilarii si quis perlegat, fidei Iesuiticę luculentum comperiet exemplum.

Eo libro & loco disputat Hilarius aduersus hæreticos, qui voluntatis tantùm consensu, non autem diuinitatis natura, filium vnum esse cum Patre dicebant: argumento ducto à nostra cum Christo vnitate, quę secundum illos tantùm in voluntatis consensu consisteret. Ostendit ergo nos etiam cum Christo non tantùm voluntatem consentientem, sed naturam quoque communem & eãdem habere: ac proinde idem quoque de vnitate Patris & filii statuendum esse.

De tali per spiritum S. cum Christi carne vnione ipsum loqui, non autem de orali & impiis communi manducatione (quæ præsentiam carnis sub panis specie sequitur) vel hinc certò constat, quod ad eam conformandam allegat cap. 6. 14. & 17. Ioannis, eámque dicit esse Christi in nobis, & nostri in Christo mansionem. Spiritualem autem & solis verè Christi-

anis competentem sui in nobis mansionem in illis locis à Christo doceri nemo, pius aut sanus dubitat.

Vnde etiam hoc argumentum accedit, quod non tantùm in nobis Christum, sed etiam nos in Christo naturaliter, & per corporalem eius natiuitatem esse, & Christum carnaliter in nobis manere, & nos corporaliter in eo vniri docet. Non enim nostra corpora intra Christi corpus vel aliorum intra aliorum corpora existũt: & tamen ipse in nobis, & nos in ipso, & inter nos alii in aliis inuicem, naturaliter, corporaliter, carnaliter, hoc est secundum naturæ, corporum, carnis identitatẽ & conformitatem, atque adeo propter arctissimam coniunctionem per eundem in nobis habitantem Christi spiritum, cúmque ex carne Christi in nos transfusum, sumus & manemus. Hoc est quod eodem libro dicit, Per spiritum sanctũ Christus in nobis esse intelligitur.

Et ne quid dubii relinquatur seipse apertissimè declarat, cùm ait causam vitæ nostræ per Christum esse, quod in nobis per carnem suam naturaliter manet. hoc est, quod naturam carnis ipsius adipiscimur. Per hanc item Christi mansionem naturalem in nobis, dicit nos vnum fieri cum Christo atque ita per Christum cum Patre. Non ergo loquitur de orali manducatione & impiis communi, multò minùs de inclusione carnis Christi sub pane etiam extra sacramenti vsũ quã alibi (in psalm. 124. & 137. & 10. lib. de Trinitate) euertit: nec etiam hoc loco de mansione Christi in pane, sed in electis Dei disserit: Et impii neque cum Christo neque cum Patre vnum fiunt.

Denique manifestum est loqui Hilarium non de mansione Christi tantùm in iis qui ad cænam Domini accedunt, aut quæ in cænę vsu demum incipiat: sed de ea quæ semper est in sanctis, & omnibus verè Christianis ad salutem æternam necessario est. Etiam hodie (inquit) Christum in nobis esse per veritatem naturæ, & in nobis naturaliter manere. Semper omnes Christiani in Christo manent, & ipsum in se manentem habent, & sine hac mansione in ipso vitam habere nemo potest, siue accesserit ad sacram cœnam, siue non.

Ait Christum illius tantùm in se assumptam habere carnem qui carnem Christi sumpserit. Carnem enim non corruptam & peccatricem, sed sanctificatam in se habet Christus. Omnes ergo &

ergo & soli sancti in Christo sunt, & eorum carnem Christus in se habet, seu (vt inquit Theophilactus in Ioannem) eos immutat & transelementat in corpus suum: ac proinde illi omnes & soli carnem Christi sumunt, hoc est sanctæ ipsius carni vniuntur & conformantur.

Hanc denique sumptionem & mansionem Christi in nobis, docet nobis per sacramentum, hoc est per organum & testimonium confirmari & augeri, per cœnam Domini. Solent enim veteres Theologi sequentes exemplum scripturæ ad Christianorum cum Christo vnionem probandam, allegare cœnam Domini, vtpote quæ in hunc finem à Christo instituta est, vt ipsi per fidem vniti, magis ac magis vniamur. Hæc ex verbis Hilarii manifesta sunt. Instrumentalis causæ rationem exprimit, cùm dicit *nos verè verbum carnem*, hoc est, verbum incarnatum, siue carnem verbi, *cibo Dominico*, id est, per panem Eucharisticum sumere, quia nimirum est sacramentum, hoc est, organum excitandæ fidei, per quam totius Christi efficimur participes, tam in cœna, quàm in Baptismo & voce Euangelii. Quod ergo per fidem accipimus, per ministerium verbi & sacramentorum dicimur accipere, fide videlicet interuẽniente. Quia verò sacramenta ideo sunt organa huius communionis Christi, quòd suat visibilia signa & testimonia voluntatis Dei erga nos, per quæ spiritus sanctus excitat & confirmat fidem. hanc etiam testimonii vim notauit, inquiens, Christum exposuisse ordinem consummandæ vnionis, vt in nobis per sacramentorum inesse mysterium crederetur. Et vtrumque complectitur, cùm ait Christum nobis admiscere, hoc est, indere & communicare naturam carnis suæ, ad naturam æternitatis, id est, ad vitam æternam in nobis efficiendam, sub sacramento communicandæ carnis, id est, per sacramentum significans & testificans, se nobis communicare suam carnem. Sic dicit, nos verè sub mysterio carnem Christi sumere, hoc est, symbolo mystico significatam, non autem in symbolo latentem siue existentem substantialiter. Alioqui dici oporteret, Christum naturaliter, corporaliter, carnaliter manere etiam in pane, ac proinde panem etiam vniri naturaliter cum Christo & cũ Deo, id quod Hilarius nusquam dixit, neque à piis aut sanis hominibus dici potest.

Nihil ergo hîc dicit Hilarius de præsentia corporis Christi in pane & vino, nihil de esu orali, nihil de manducatione impiorum, nihil de existentia corporis Christi intra piorum vel impiorum corpora: sed de spirituali sanctorum omnium cum Christo vnione, & Christi in ipsis, atque ipsorum in Christo manſione, etiam ſecundum naturam carnis quam a nobis ſumpſit, & in ſe ſanctificatam viciſſim nobis communicat: quæ communio omnibus & ſolis verè Chriſtianis, Dei electis, in cæna & extra eam, contingit per fidem & per ſpiritum Chriſti: per cœnam Domini autem confirmatur, conſeruatur, & augetur.

Hæc paulò fuſiùs deſcripta ſunt, vt ſtultitiæ furentium (ſicut ait Hilarius eodem libro) reſponderem, ad demonſtrationem tantùm inanis mendacii, ne Vega imperitos falleret vanæ ac ridiculæ aſſertionis errore. Sed vt præclarè idem Hilarius antè dixerat, Proficit ſemper contradictio ſtultorum ad ſtultitiæ demonſtrationem, quia quæ ingenio inſipientis aut peruerſæ intelligentiæ aduerſus veritatem coaptantur, dum & inconcuſſa permanet ac immobilis, neceſſe eſt vt quæ è emerſo ſunt, & falſa intelligantur & ſtulta. Illud vnum tandem ex eodem Theologo Ieſuitis affero. Non eſt (inquit) humano aut ſeculi ſenſu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impudentem prædicationem cæleſtium dictorum ſanitati alienæ, atque impiæ intelligentiæ extorquenda peruerſitas eſt. Quæ ſcripta ſunt legamus, & quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur.

2. Ad Athanaſium nunc accedo, qui oratione de fide apud Theodoretum, dialogo 2. (non 3. vt vult aſſertor) ita ſcribit referente Vega,

Per quod corpus Pontifex & Apoſtolus fuit, per id nobis tradidit myſterium, dicens, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis frangitur, & ſanguis noui Teſtamenti, non veteris, qui pro vobis effunditur.

Reſ. Diſputat Theodoretus aduerſus Papiſtarum patriarchas, qui poſt vnionem naturas Chriſti confundebant. Primum autem firmiſſimis argumentis è ſcriptura ſacra deſumptis, deinde teſtimoniis patrum euincit naturas in Chriſti perſona

perſona nõ eſſe confuſas ſed diſtinctas. Reſpectu autem humanç ſummum ſacerdotem & apoſtolum appellatum fuiſſe Chriſtum probat ex Athanaſio, dicens, corpus eſt cui Iehoua dicit, ſede à dextris meis. Diuinitas verò nec corpus nec ſanguinem habet, ſed homo ex Maria aſſumptus cauſa horum fuit, &c. Porrò, quid ſit dare myſterium per corpus, ita explicat Vega, ac ſi Athanaſius diceret in myſterio (id eſt ſub altera ſacramenti ſpecie) corpus contineri. Videt autem æquus Lector Ieſuitam abſurdam prorſus interpretationem verborũ Athanaſii fabricare. Neceſſe eſt igitur verba illa δι' ὃ παρέδωκεν ἡμῖν μυστήριον, i. per quod dedit nobis myſterium, ita interpretari vt ſenſus ſit cœnam Domini veræ naturæ humanæ Chriſti eſſe teſtimonium: quod ſanè nullo modo eſſe poteſt, ſi incircumſcripta, illocalis & (quamuis præſens ſub pane) inuiſibilis, inſenſibilis ac inpalpabilis ſit. Tunc enim eſſet Deitas quæ corpus, nec ſanguinem, nec oſſa habet.

Nequeo autem ſatis mirari quo ore Theodoreti dialogos nominare audeat aſſertor, quum in eis tot extent firmiſſima aduerſus papiſticos errores circa doctrinam de præſentia carnali argumenta. Sed, quid miror homines ex mera impudentia conflatos ſeipſos refutare? Vnum tantummodo & alterum ex eruditiſſimo illo Theologo proferam teſtimonium, quo veritas magis magisque appareat.

Dialog. 1. *ORTHOD. In myſteriorum inſtitutione Chriſtus panem appellauit corpus, & quod mixtum eſt ſanguinem. ERAN. ſic nominauit. ORTH. etiam ſecundum naturam, ipſum corpus, rectè appellatur corpus & ſanguis. ER. Ita ſe res habet. ORTH. Ipſe igitur Saluator noſter permutauit nomina, & corpori quidem ſymboli nomen impoſuit, ſymbolo verò corporis nomen. Sic vitem ſeipſum nominans ſanguinis nomen ſymbolo tribuit. ER. Hoc quidem verè dixiſti. Volo autem diſcere cauſam permutationis nominum. ORTH. Manifeſtus eſt ſcopus iis qui inuitati ſunt. Voluit enim ſacramentis vtentes non intentos eſſe in naturam eo-*

eorum quæ cernuntur, sed per nominum permutationẽ credere ei quæ ex gratia facta est permutationi. Qui enim naturale corpus triticum & panem appellauit, & rursus seipsum vitem nominauit, is visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honorauit, non naturam mutans sed gratiam naturæ adiiciens.

Paulò post quærit. *ORTH. cuius putas symbolum & typum esse sanctissimum cibum? Diuinitatis ne Domini Christi? an corporis & sanguinis? ER. Non dubium est quin illorum symbola & typi sint quorum & nomina acceperunt.*

Dialog. 2. *ORTH. Si veri corporis exemplaria sunt diuina mysteria, corpus Domini nunc quoque corpus est, non in diuinitatis naturam mutatum, sed diuinæ gloriæ plenum. ER. Opportunè de diuinis mysteriis intulisti sermonem. Inde enim tibi demonstrabo Dominici corporis in aliam naturam mutationem. Quid vocas oblatum donum ante sacerdotis pronuntiationem? ORTH. Cibum ex talibus seminibus. ER. Quomodo alterum symbolum nominamus? ORTH. Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans. ER. Post sanctificationem verò quomodo hæc appellas? ORTH. corpus Christi & sanguinem Christi. ER. Credis ne te percipere corpus Christi & sanguinem? ORTH. Sic credo. ER. Quemadmodum igitur symbola Dominici corporis & sanguinis & alia sunt ante sacerdotis pronũtiationem, post pronuntiationem verò mutantur & alia sunt: ita Dominicum corpus post ascensionem in Diuinam essentiam mutatum est. ORTH. Implicatus es laqueis quos contexuisti. Nequaquam enim post sanctificationem mystica symbola propriam amittunt naturam.*

turam. Manent enim in priore, substantia, & figura, & specie, & cerni ac tangi possunt sicut antea. Intelliguntur autem quæ facta sunt, & creduntur & venerantur, ac si essent illa quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo, & videbis similitudinem. Oportet enim typum similem esse veritati. Illud enim corpus (Christi) priorem habet formam, & figuram, & circumscriptionem, &, vt summatim dicam, corporis essentiam, etiam si post resurrectionem immortale & immune à corruptione factum est, & ad dexteram Dei collocatum ab omni creatura adoratur, quia corpus appellatur naturæ Domini, seu Deitatis filii.

Et hæc quidem orthodoxè Theodoretus orthodoxus, quæ si à Iesuitis (qui inquisitione non egent cùm veritas illis, si credere fas est, exploratè percepta sit & cognita) exsibilabitur, ab eis peto, ne humanis cogitationibus veritatis censuram pro more suo subiiciant, sed Apostolorum & Prophetarum, & sanctorum qui hos secuti sunt, vestigia diligenter considerent & sequantur.

Ad Athanasium redeo, cuius testimonium de re Eucharistica adscribam ex tractatu in illud Euangelii. Quicunque dixerit verbum, &c. Vt collatis locis disputatio nostra meliùs eluceſcat.

In Ioannis Euangelio Christus de esu corporis sui disputans, ac propterea multos scandalizatos conspiciens, ita loquutus est: Hoccine vos scandalizat? quid si igitur filium hominis spectaueritis ascendentem vbi prius erat? Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Verba quæ ego loquutus sum vobis, spiritus sunt & vita. Hîc enim de vtroque, carne & spiritu suo, loquutus est, & spiritum à carne discriminauit, vt non solum in eo quod oculis apparebat sed naturã quoque inuisibilẽ credentes, disceremus ea quæ loqueretur

non carnalia esse, sed spiritualia: quot enim hominibus corpus eius sufficisset ad cibum, vt vniuersi mundi alimonia fieret? Sed propterea ascensionis suæ in cœlum mentionem fecit, vt eos à corporali intellectu abstraheret, ac deinde carnem suam de qua loquutus erat, cibum è supernis, cœlestem & spiritualem alimoniam, & ab ipso donandam intelligerent. Quæ enim loquutus sum vobis, (inquit) *spiritus est & vita. Quod perinde est ac si diceret, corpus meum quod ostenditur & datur pro mundo, in cibum dabitur, vt spiritualiter vnicuique tribuatur, & fiat singulis tutamen præseruatióque ad resurrectionem vitæ æternæ.*

3. Cyrillum deinde Hierosolymitanum in Catechesi 4. mystagogica profert assertor ita scribentem.

Non panē iubemur gustare, sed quod sub speciebus panis est, corpus Christi.

Addit Vega, Iubet idem Cyrillus fidelibus, quando communicant, sanctificare oculos, tam sancti corporis contactu, & cauere ne quis decidat.

Si quid enim, (inquit) *amittas, hoc tāquam ex proprio membro amiseris.* Item, *Cum Christus ipse sic affirmet, Hoc est corpus meum, quis dubitare deinceps audeat? Ac eodem confirmante & dicente, Hic est sanguis meus, quis, vnquam dubitet esse illius sanguinem?*

Et paulò post.

In specie panis dat nobis corpus, & in specie vini dat nobis sanguinem. Sic enim efficimur Christiferi, hoc est Christum in corporibus nostris ferētes, cùm corpus eius & sanguinem in membra nostra recipimus. Sic secundum B. Petrū diuinæ naturæ consortes reddimur, & Christi concorporei & consanguinei.

Ref. Tametsi ex testimoniis veterum antea expensis, Christianus lector quid sequendum sit facilè videat, nihilominus placet huius Cyrilli dicta quædam excutere.

Prior Vegę paralogismus est in voce *panis*. Si enim symbola gustare non iubemur, quorsum Paulus post consecrationem Panis à corpore distincti & edendi toties meminit, 1. Corinth. 11. cap.

Alter paralogísmus. Quæ comparatè dicuntur propriè explicat Vega. Panem non iubemur gustare, si corpus ipsum Christi respicias. Inde solenne illud in sacris mysteriis, sursum corda. Propterea verò veteres non intellexerunt sacra symbola in individuum vagum euanuisse.

Tertius paralogismus in vocula (*Species*) latet. Nam hac intelligit Vega accidens sine subiecto, aut formam sine materia, id est albedinem, rotunditatem, nihilque aliud præterea. Cōtrà Cyrillus & Orthodoxi veteres Theologi sæpius specie nomine non externam duntaxat & accidentariam quandam imaginem, sed veram ipsius symboli sacramentalis substantiam intelligunt. Sic Ambrosius, de iis qui initiantur. cap. 9. » inquit. Sermo Dei mutat species elementorum. Et, Ante » benedictionem alia species nominatur.

Præterea Christus non dixit, sub pane aut sub panis materia vel forma corpus meum continetur: sed, Hoc est corpus » meum. Quod ita interpretatur Augustinus, Panis, qui cor» pus Christi est, suo modo vocatur corpus Christi, cū reue» ra sit sacramentum corporis Christi, &c. De consecrat. dist. 2. can. Hoc est quod dicimus. Corpus Christi igitur est sub specie panis, i. Corpus Christi tam certò Christianis offertur edendum, quàm verè ab eis substantia illa panis videtur, palpatur, editur: quum etiā non in se continere corpus Christi panis dicatur, sed etiam corpus ipsum, sacramentaliter nimirum, appelletur & sit.

Quartus paralogismus latet in voce, *corporis*. Tangunt omnes sacramentale corpus, quod quidam veterum, corpus in mysterio appellant: reale corpus quod cæli continent à solis Christianis ore fidei comeditur. Distinguat igitur Vega cum Cyrillo, qui seipsum catechesi 14. exponens, dicit de Christo

» Venturus est non de terra. Certus sis homo, propter multos
» seductores qui vēturi sunt. Sursum sedet, & sic nobis adest,
» vniuscuiusque videt ordinem & robur fidei. Non enim quia
» nūc nō adest in carne, ex eo putes ꝙ spiritus (i. deitatis suę)
» medio hîc non adsit. De inuisibili autem ista præsentia sub
pane seu chimera papistica, nulla mentio apud Cyrillum.
Quum igitur de sensuali & sensibili perceptione corporis loquitur, cum respicere ad panem Eucharisticum affirmo: alioqui reale corpus palpabile & quod in terram decidere possit, aut amitti, nobis ostendant noui præstigiatores, qui vno codémque momento res ex diametro pugnantes vana illa inuisibilis & visibilis corporis distinctione somniant: vnde absurdæ & blasphemæ consequentiæ necessario oriuntur, quæ salutis nostræ mysteria profanis deridenda propinant.

Postremus paralogismus est mutilatio & deprauatio totius sententiæ Cyrilli, cuius consilium (vt & aliorum veterum) eò tendit, vt Christianos suę vnionis cum Christo reddat certissimos. Ideo nuda symbola non proponit, sed sacra sigilla & efficaces tesseras nostræ cum Christo per fidem insitionis. Ideo addit, eadem illa 4. catechesi mystagogica ab assertore,
» Iesuitica fide citata, Ne ergo consideres tanquam panem
» nudū & vinum nudum: corpus enim est & sanguis Christi,
» secundum ipsius Domini verba. Quamuis enim sensus hoc
» tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rē iudi-
» ces, quin potiùs habeas ex fide pro certissimo, ita vt nulla
» subeat dubitatio esse tibi donata corpus & sanguinem.

Nunc iudicent orthodoxi lectores. An Cyrilli verba Vegę præsentiam sub carnis specie & manducationem oralem asserenti, faueant, necne.

4. Sequitur Ephræm Syrus, qui referente Vega, cap. 5. de natura Dei non perscrutanda, adhortans Christianum hominem, quomodo accedere debeat ad Eucharistiam, ait:

Esto fidelis atque innocens. Participa immaculato corpori Domini tui, fide plenissima certus, quod agnū ipsum integrum comedis. Hoc sanè excedit omnē admirationem & omnē mētem quod fecit nobis Christus.

Vide, Lector, Iesuiticam fallaciam. Vult assertor miraculū in papistica

in papistica seu chimerica transubstantiatione & præsentia collocare: quum tamen Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 10 symbola sacra respiciens scripserit,

Sacramenta tanquam religiosa honorem possunt habere: stuporem tanquam mira non possunt.

Eadem fuit Ephræmi mens & sententia, etenim ad mysterium illud vnionis nostræ cum Christo, ex cuius carne viuificā vitam haurimus ineffabili modo, respexit: sicuti eius verba perspicuè demonstrant.

Ignem enim (inquit) *& spiritum manducandum ac bibendum præstitit nobis carne vestitis, corpus scilicet ac sanguinem suum.*

Verba igitur & mentē Ephræmi amplector, quibus adiicio ex 4. capite eiusdem libri, quæ assertor astutè dissimulauit, aut ab imperito quodam nomenclatore deceptus non vidit.

Inspice (inquit Ephræm) *diligēter quomodo Christus sumens in manibus panem benedicit ac frangit in figuram immaculati corporis sui, calicémque in figuram pretiosi sanguinis sui benedicit & tribuit discipulis suis: & esto tu quoque particeps sacramentorū eius. Subiicit paulò infrà, fidei oculus cum in corde cuiuspiam patenter ac liquidè, lucis instar, effulserit, Dei quoque agnum sincerè intuetur, qui pro nobis occisus est, & donauit nobis corpus suum sanctum & immaculatum, vt eo perpetuò vescamur, sitque nobis ipsius participatio in remissionem peccatorum. Si quis hunc fidei oculum possidet patienter & lucidè, conspicit Dominum, atque certa & plenissima fide agni immaculati, vnigeniti filii cælestis patris corpus manducat & sanguinem bibit, nequaquam diuinam sanctámque fidem curiosè perscrutans.*

Eadem ferè dicit cap.3 libri de extremo iudicio.

*Anima noſtra (*inquit*) ſponſa eſt immortalis ſponſi. Copulæ autem nuptiarum cæleſtia ſacramenta ſunt: quia cùm manducamus corpus eius, & ſanguinem bibimus, ipſe in nobis eſt & nos in eo. Attende ergo tibimetipſi, frater, feſtina thalamum cordis tui iugiter virtutibus exornare, vt manſionem cum benedicto patre ſuo faciat apud te, & tunc coram angelis & archangelis erit tibi laus, & gloria, & gloriatio, & cum magna exultatione & gaudio ingredieris in paradiſum.*

Hactenus Ephræm, ſed fortaſſe Vega, Patrem cæleſtem, Angelos, Archangelos & paradiſum cum Chriſto ſub panis ſpecie contineri proximis theſibus aſſeret: & ita veterum ſententias ſibi fauere gloriabitur. De his autem cupimus Ieſuitas ſerio & cum Dei timore cogitare.

5. Ad Gregorium Nyſſenum accedamus, cuius hæc ſunt verba in vita Moſis, Vega referente.

Panis qui de cœlo deſcendit non incorporea quædã res eſt. Quo enim pactores incorporea corpori cibus fiet? Res verò quæ incorporea nõ eſt, corpus omnino eſt: Huius corporis panem non aratio, non ſatio, non agricolarum opus effecit.

Quid verò (ſubdit Vega) hinc euidentiùs ſequitur quàm panem hunc non ex terra ortum, eſſe non fidei cibum, ſed ipſam Chriſti carnem? De qua alio in loco expreſſè ita concludit:

Quamobrem rectè nunc Dei verbo ſanctificatum panem in Dei verbi corpus credimus immutari.

Reſ. Nyſſenus inſtituit collationem eo loco inter Mannam deſerti & Chriſtum quem vocat panem è cœlo. Verborum autem latinorum ſeries (græca enim videre mihi non contigit) de Chriſti incarnatione, & de verbo Dei prædicat, potiùs quàm de Euchariſtia hîc agi (vt ego quidem arbitror) demonſtrat. Sed age, de Chriſti corpore egerit Nyſſenus, de eius ſub ſpecie panis incluſione alium ſilentium. Fallaciſſimũ verè eſt quod Vega de ſuo aſſuit, panem cæleſtem ita eſſe Chriſti carnem, vt non ſit fidei cibus. Nec quæ conſequuntur de immutatione panis ſanctificati in corpus ſophiſma Ieſuiticum ſulciunt. Certè Chriſtus, Ioann. 6. apertè ſignificat ſe panem vitæ fide apprehendi & edi, quemadmodum alibi oſtẽſum eſt. Immutationem verò illam ſacramentalem eſſe dicimus: & cum Ambroſio hyperbolicè (vt ſolet multoties) loquente, fateor tantùm diſtare panem hunc ſacramentalem à communi, quantum cœlum à terra. At ſi quæritur cuius rei fiat tanta mutatio? reſpondeo nec in ſubſtantia, nec in quantitate, nec in qualitatibus naturalibus, ſed in relatione duntaxat, hoc eſt in vſu & officio. Panis enim & vinum prius quidem nonniſi corpori alendo vtilia, iam ita mutata ſunt, vt ſpiritui alendo, corporiſque & ſanguini Chriſti, quibus ad vitam æternam ſuſtẽtamur, communicationi ſuo modo ſubſeruiant, & ſint arcanæ nobiſcum vnionis pignora & teſtimonia, tametſi mortua alioqui elementa.

Vt autem ad Nyſſenum reuertar, peto à Ieſuitis explicationem horum verborum:

Panis qui de cœlo deſcẽdit non incorporea quædam res eſt.

Dicent iſta per communicationem proprietatum de carne Chriſti intelligi. Quod etiam ſi amplius excutere nolim, quid reſpondebunt Nyſſeno ſubiicienti.

Quo enim pacto res incorporea corpori cibus fiet?

Volunt enim carnem Chriſti non tam animarum quàm corporum eſſe cibum. Alii nodi in ſequẽtibus verbis latent, quos Vega, librorũ helluoni & infinitæ (vt videri vult) lectionis improbique laboris monacho diſſoluendos relinquimus.

Cæterùm, obſcura illa Nyſſeni verba planioribus illuſtrabo. Is enim oratione 1. de reſurrect. Domini, vt quo ſenſu veteres ex preſſis & ſæpius hyperbolicis loquutionibus de cœna Domini egerint lectores videant.

Pro lege (inquit) *nobis esto Ioſephi Arimathæenſis factum, vt nos quoque ſimiliter nobis conſulamus, vt cum donum illud corporis ſumpſerimus, ne ſordida cõſcientiæ ſindone id excipiamus, neu ex oſſibus mortuorum & omni impuritate olenti monumento cordis reponamus.*

Conſcientiæ & monumenti cordis meminit, non oris aut ventris, nec enim gratia illa viuifica carnis Chriſti conſumitur morſibus. Aliam ſententiam ex Nyſſeno, ſi quis Ieſuita profert, meliora audire & ſequi paratus ſum.

6. Sequitur Nazianzenus qui oratione in ſanctum Paſcha.

Abſque confuſione (inquit) *come de corpus, & ſanguinem bibe, ſi vitæ deſiderio teneris, neque ſermonibus qui de carne habentur fidem deneges.*

Reſ. Aſſentior Nazianzeno de ſpirituali manducatione ac potatione corporis & ſanguinis Chriſti per fidem loquẽti: non autem de corporali, cuius, vt & præſentiæ ſub ſpeciebus, nullum in illius Theologi ſcriptis verbum extat. Tacitũ verò Vegæ conſequens vt ἀσυλλόγιστον improbo. Quid inde enim colligere poteſt? quod ſub ſpecie panis contineatur caro Chriſti? Minimè quidem, niſi manifeſtam vim Nazianzeni verbis & ſententiæ inferre velit. Obiiciet nos ſermonibus, qui de carne habentur, fidem denegare. Chriſti & Pauli verba ſuſcipimus, commentis humanis & ſomniis Ieſuiticis de præſentia ſub panis ſpecie non adhibemus fidem.

Porrò quædam eo loco omiſit Vega, quæ repræſentanda duxi, vt Ieſuitæ fallacia pateat. Hæc ſunt Nazianzeni verba I. Billio archimonacho interprete.

Submoto omni pudore ac dubitatione corpus ede, ſaguinẽ bibe, ſi modo vitæ deſiderio teneris, nec doctrinæ carnis fidẽ abrogans, nec paſſionis ſermonibus offẽſus.

Quæ poſtrema aſſertor prætermiſit vt conſilium Nazianzeni obſcurius redderet. Hoc autem illuſtrauit Nicetas in eundem

eundem locum ſcribens.

Proinde (inquit) *nec iis quæ de carne dicuntur fidem abroga, cùm audieris filium Dei eam aſſumpſiſſe, ſi bique vnuiſſe, atque in ſublime euectam diuinitate donaſſe: nec rurſus iis, quæ de paſſione dicuntur, offendere, cùm dicimus Deum paſſum eſſe. Nam eum ſecũdum carnẽ paſſum eſſe affirmamus, verùm, vt in proprio corpore.*

Quæ igitur Nazianzenus & eius interpres Nicetas de myſterio vnionis hypoſtaticæ & paſſionis Chriſti dixerunt, ab aſſertore Vilnenſi ad ſomnium papiſticum ſtabiliendum imperitè detorquentur.

Cæterùm, dicta quædam conditiſſimi illius Theologi Ieſuitis conſideranda propono.

Orat. 2. de filio Dei.

Oportet Chriſtum regnare, & à cœlo recipi vſque ad tempora reſtitutionis, ac ſedere ad dextram, vſque ad ſubiectionem hoſtium.

Tract. de fide.

In interiori homine habitat Chriſtus, teſte & Apoſtolo.

Apud Theodoret. dial. 1.

Chriſtus habitat in cordibus noſtris, videlicet non ſecundum apparentem naturam, ſed inuiſibilem.

Item, *Docemus eundem Chriſtum, circumſcriptum corpore, incircumſcriptum ſpiritu, qui loco continetur, & loco non continetur.*

7. Accedamus ad Heſychium, cuius verba in 22. cap. cõmentar. in Leuit. ita refert aſſertor.

Sancta Sanctorum ſunt propriè Chriſti myſteria,

quæ ipsius sunt corpus, de quo Gabriel ad virginem dicebat. Quod nascetur ex te, sanctum vocabitur. Per ignorantiam mysteria percipit, quia nescit quia corpus hoc & sanguis est Christi secundum veritatem.

Multa dicuntur ab Hesychio toto hoc capite, quæ sanam doctrinam de cœna Domini explicant: hæc itaque repetere non grauabor, in Christiani lectoris gratiam.

Per morticinum autem, & à bestia captorum prohibitionem non oportere mensæ Domini participari & mensæ dæmoniorum præcepit: in his enim verè sunt morticina & à bestiis capta. Quia enim simul sanctus simul & nutritor substantiæ nostræ intelligibilis prædictus panis est, nec pollutos eum percipere præcepit, nec rursus mundatos prohiberi vult. Vtrumque enim planè & Paulus præcepit: Quicunque enim comedet panem, & bibet calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Ecce iste est pollutus & immundus.

Hunc enim intelligis omnimodo indignè comedentem, à sanctorum prohibitum participatione. Quid autem his addidit? Probet autem se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui autem seipsum probat, si peccati sibi conscius est, & pollutionem animæ se habere sentit, pœnitet sine dubio. Et post pœnitentiam de pane comedere, & bibere rursus de calice sancto & impolluto potest.

Alienigenas dicimus qui quæ aliena sunt à dignitate mysterii, de eo intelligunt. & quemadmodū ad cibum communem, ita ad diuinum accedunt, & carnaliter diuina & cælestia constituunt.

Christus liberat nos ab ignorantia, remouétque nos additus,

additus, carnale quippiam & terrenum de sanctis arbitrari, sed diuinè ea & spiritualiter accipi iubet.

Sanctificationem mystici sacrificii, & à sensibilibus ad intelligibilia translationem siue commutationem ei qui verus est sacerdos, videlicet Christo, oportet dari, id est ipsi de eis miraculum cedere & imputare: quia per eius virtutem, & prolatum ab eo verbum, quæ videntur tam sanctificata sunt, quam quæ cunctum carnis excedunt sensum.

Aliis locis extant hæc Hesychii dicta, quæ assertori Vilnēsi excutienda proponimus.

In 6. cap. Leuit. *Nisi caro superimposita fuisset cruci, nos corpus Christi nequaquam mystice percepissemus.*

In 2. cap. *Si Christus non fuisset crucifixus, sacrificium* (i. sacramentum) *corporis eius nō comederemus. Comedimus autem nunc cibum, sumentes memoriam passionis eius.*

In 8. cap. *Carnes cum panibus comedi præcepit, vt nos intelligeremus illud ab eo mysterium dici, quod simul panis & caro est.*

Verba autem ex Hesychio ab assertore prolata, mala fide descripta sunt. Primùm enim alienigenas à mysteriorum communione excludit Hesychius. Deinde addit (quod præcipuè obseruandum fuit & prætermissum est) indignum mysteria percipere quidem, ut scire verò mysteriorum virtutem. Distinguit igitur Hesychius signa à rebus significatis, sancta (id est sacra mysteria) à mysteriorum virtute: perceptionem mysticam corporis Christi proponit, quæ minimè mystica esse potest si verè sunt assertoris theses. Denique de spirituali perceptione manifestè agit: nec vsquam meminit præsentiæ carnis & sanguinis sub symbolorum specie. Falsum est igitur quod asserit Vega.

8. Tandem ad Ambrosium confugit, quem erroris papistici clarissimum patronum esse vociferatur: Audiamus igitur Ambrosii testimonia ex 4. & 6. libro de sacramentis ab assertore proposita.

Panis iste panis est ante verba sacramentorum: vbi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Et paulò post. *Ergo tibi vt respondeā, non erat corpus Christi ante consecratiocem: sed post consecrationem, dico tibi quod iam corpus est Christi.* Et iterum. *Antequam consecretur panis est: vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi.*

Alibi, cùm dixisset, *Vera caro* (sicut ipse dixit) *quam accipimus, & verus est potus*, Sibique ipse obiecisset, *Forte dicas, quod dixerunt tunc temporis etiā discipuli Christi, audientes dicentem, Nisi quis manducauerit carnem meam, &c, Quomodo vera? Qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem:* respondet primo, *Iam se dixisse de sermone Christi, qui operatur vt possit mutare & conuertere naturam:* Deinde addit, *Christum ideo reliquisse similitudinem seu speciem panis ne cruoris species horrorem generaret.*

Sic igitur argumentatur ex Ambrosio Vega,

Virtute verborum Christi, post consecrationem panis (cuius species remanet) est corpus Christi.

Ergo sub panis specie continetur corpus Christi.

Consequens vt falsum & ἀσυμφυτον negamus. Maiorem si quis addat, fallaciam Iesuiticam facilè deprehendet.

Si panis post consecrationem fit & est corpus Christi, sub eiusdem panis specie corpus Christi continetur.

Panis post consecrationem fit & est corpus Christi,

Ergo sub panis specie corpus Christi continetur.

Maior est falsissima, nec vllo modo cohæret. Nam si panis est corpus, contenti & continentis absurdum est cōmentū. Sed ista indigent explicatione, alibi satis supérque tradita, & mil-

lies ab orthodoxis Theologis repetita. Quot autē in hoc sophismate extant verba, tot latent fallaciæ. Panis ante consecrationem est panis communis, nutriendo corpori ordinatus. Post consecrationem, ad hunc vsum destinatur, vt sit efficax tessera nostræ cum Christo per fidem apprehenso vnionis: & quàm verè manu & ore sumimus sacrum illud pignus, tam verè spiritualiter per fidem Christi corpus & sanguinem sumimus ad vitam æternam. Panis igitur est corpus Christi, sacramentaliter. Virtus autem institutionis Christi ea est, vt panis ille non sit amplius panis communis, non substantiæ sed vsus respectu, imò est panis sacramentalis, nobis verè, reipsa, certissimè obsignans communionem corporis Christi. Non sequitur autem quod toties inculcat Iesuita, sub panis specie contineri corpus Christi: quum diuersæ admodum sint illæ locutiones, panis est corpus, &, sub pane est corpus. Porrò species apud Ambrosium pro ipsa panis substantia sumitur, cap. 9. de iis qui initiantur: sermo Dei (inquit) mutat species elementorum. Item, Ante benedictionem alia species nominatur. Nec vllum ostendet Iesuita in Ambrosio verbulum quod præsentiam sub panis specie, aut transsubstantiationem papisticam stabiliat. Mutationis sæpius meminit, quum sacramētalem esse & sacramentis communem asserimus. Obiciet fortassis Iesuita, Ambrosium magnificè loqui de Christi sermone operatorio, & collationem hanc de mutatione panis in carnem Christi cum aliis miraculis conuenire minimè posse, si tantummodo panis sit sacramentaliter corpus Christi. Respondeo, Christianos virtutem Dei in hac mutatione sacramentali magna cum animi demissione agnoscere, in eo quod visibilibus signis de salute sua per Christū parta, de vnione sua cum Christo, tam certi redduntur quàm certò sciunt se vidisse, sumpsisse, comedisse panem, & bibisse vinum in mensa Domini, per ministrorum Ecclesiæ manus, omnibus sumentibus oblatum.

Quoties igitur Ambrosius & alii veteres dicūt panem post consecrationē esse corpus Christi, ostendunt panē non esse corpus Christi per naturam substantialiter, & prædicatione identica, sed consecratione, hoc est sacri vsu atque finis destinatione in virtute & gratia mysterii: qua, ante benedictionem alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi

verè ſignificatur. Aliud eſt igitur, panem, qui eſt creatura, iuxta verbum & vocationem Dei, eſſe corpus Chriſti, ſeu Euchariſtiam corporis Chriſti: aliud, per realem exiſtētiam corpus Chriſti ſuccedere ſub ſpecie, & in locum ſublati panis. Vnum idémque ſubiectum eſt, myſticum videlicet ſymbolum quod diuerſis ex cauſis & diuerſa ratione, ante ſanctificationē panis & vinum, poſt ſanctificationem, mutata priori appellatione corpus & ſanguis Chriſti vocatur.

Iſta autem Ambroſii dicta, tranſſubſtantiationem, præſentiam corporalem, manducationem oralem à Papiſtis inuectas minimè iuuant. Quæ vt facilius percipiantur, en tibi, Lector, alia Ambroſii teſtimonia expendenda propono.

In 1. ad Corinth. cap. 10. *Manna & aquam quæ fluxit de Petra, hæc dicit ſpiritalia: quia non mundi lege parata ſunt, ſed Dei virtute, ſine elementorum commixtione ad tempus creata, habentia in ſe figuram myſterii quod nunc ſumimus in commemoratione Chriſti Domini. Ideo & panis Angelorum dictus eſt, quia virtute qua Angeli ſubſiſtunt creatus eſt, hoc ſignificans, quia de cœlis venturus erat qui ſpiritualiter paſceret.*

Paulò poſt. *Sicut nos de vno pane & de vno calice percipientes, participes & conſortes ſumus corporis Domini: ita & qui edunt hoſtias participes ſunt altaris erroris.*

In cap. 11. 1. ad Corinth. *In myſterio ſanguinem Domini potat, qui teſtis eſt beneficii Dei.*

Lib. 4. de ſacram. cap. 5. *Veniſti ad altare: vidiſti ſacramenta poſita ſuper altare, & ipſam quidem miratus es creaturam: tamen creatura ſolennis & nota.*

Talis certè creatura non eſt ſublata panis ſubſtantia, nec in locum ipſius reali exiſtentia ſub ſpecie panis ſuccedens miraculoſum, ſeu potius phātaſticum illud, ſiue veri corporis modo, corpus, quo nihil in tota rerum natura magis eſſet admirandum.

Eodem lib cap. 4. ait, *Sicut ſimilitudinem mortis in baptiſmo: ita quoque nos ſimilitudinem corporis & ſanguinis Domini in myſterio ſumere.*

Lib. 5 cap. 7. *In ſimilitudinem quidem accipis ſacramentum ſed veræ naturæ gratiam & virtutem cōſequeris. Ego ſum, (inquit) panis viuus qui de cœlo deſcendi: & tu qui accipis panem, diuinæ eius ſubſtantiæ in iſto participas alimento.*

Hoc verò quid aliud eſt, quam myſteria ſeu ſacramēta exterius dari & accipi in ſimilitudinem rerum, quæ interius diuinæ virtutis operatione percipiuntur.

Lib. 10 Epiſt. 84. *Quamuis ad vnum concurrant omnes eiuſdem myſterii portiones, aliud eſt tamē quod viſibiliter agitur, aliud quod inuiſibiliter celebratur: nec idem eſt in ſacramento forma, quod virtus: cùm forma cum humani myſterii adhibeatur obſequio: virtus autem per diuini operis præſtetur effectum.*

Lib. 1 de Off. cap. 48. *Hîc Chriſtus in imagine offertur, illic verò (i. in cœlo) in veritate, vbi apud patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit. Aſcende igitur, ô homo, in cœlum, & videbis illa, quorum vmbra hîc vel imago fuit.*

Lib. 10 cap. 24. in Lucam. *Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſunt ſuper terram. Ergo non ſuper terram, nec in terra, nec ſecundum carnem quærendus eſt Chriſtus, ſi volumus eum inuenire.*

De his qui initiātur myſteriis, cap. 3. *Non contēplanda ſunt in myſteriis quæ videntur, ſed quæ non videntur: quæ enim videntur temporalia ſunt: quæ non videntur, æterna.* Item, *Non ergo ſolis oculis corporeis*

tuis credas. Magis enim videtur quod non videtur: quoniam quod oculis non cõprehenditur, animo atque mente cernitur.

Lib.2.de Virg.& in Psalm. 30. *Christus quotidie in mentibus fidelium, tanquam in altari immolatur.*

Hoc sensu Hieronymus ait, Psalm.86.97.& ad Damasum. *Quod ex virgine natum est, nobis quotidie nascitur. Christus quotidie nobis crucifigitur.* Et Chrysostomus, *Christus in mysterio proponitur, vt occisus.* Et Augustinus, *Christus vnicuique occiditur, quando pro se credit occisum.* Item, *Christus quotidie nobis resurgit.*

Quæ nõ alio sensu à Patribus accepta fuerunt, quàm Christum sic in mysterio pati, occidi, crucifigi & immolari, sicut panis & vinum, in quibus istorum omnium sacra memoria peragitur, mystice sunt corpus & sanguis Christi. Et ideo Christum in semetipso, hoc est, in vero & naturali corpore suo, opponunt ei quod est seu fit in mysterio.

In Psalm. 38. *Et si nunc Christus non videatur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus* (loquitur de corpore mystico quod consecratur: nec enim id de reali corpore dici potest) *offertur. Imò ipse offerre manifestatur in nobis, cuius sermo sanctificat sacrificium quod offertur, & ipse qui dẽ nobis apud Patrem aduocatus assistit, sed nunc eũ non videmus: tunc enim videbimus, quando imago transierit, veritas venerit: tunc iam non per speculum, sed facie ad faciem ea quæ perfecta sunt videbuntur.*

Istud corpus Christi hîc in terris offerri, sic intelligit Ambrosius, quatenus panis communis, consecratione corpus est Christi, in imagine videlicet seu figura, & non in substantialis existentiæ veritate.

Sic in off.cap.48.hæc explicans, ait.

Hîc in imagine se offert ipse: illic verò in cœlo, vbi apud Patrem pro nobis interuenit, in veritate. Hîc ergo in imagine videmus, illic facie ad faciem, vbi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est.

Veritas & imago sic inter se conferuntur & opponuntur, sicut hîc terra, illic cœlum. Hinc iubet ascendendum esse in cœlum, vt ibi quærantur quorum hîc vmbra in lege, & imago est in Euangelio. Hoc est quod Augustinus ait in Psalm. 68. Quarum rerũ signa sunt in sacramentis, ipsæ res sunt in perfectione vitæ æternæ.

In Lucam cap.3. *Spiritus S. munus est, gratiam implere mysterii.*

Epist. 22. *Eadem est prorsus corporis Christi veritas quæ nostri.*

Hactenus Ambrosius, ex cuius scriptis non pauca eiusmodi colligere facile est. Hæc autem falsæ Iesuitarum Vilnensium assertioni opponere in lectorum gratiam voluimus, vt veritas ab hominum commentis sine molestia discernatur.

9. Sequitur postremus quarti post Christum seculi, à Vega in mendacii patrocinium pertractus testis, cuius auctoritatẽ, admodum insignem, & quàm Ecclesiæ filiis plausibilem, tam ingratam & luctuosam fidei hostibus esse dicit. Locus extat lib. 6. contra Donatistas, referente Vega, hoc modo.

Quid est tã sacrilegũ quàm altaria Dei, in quibus & vos Donatistæ aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere?

Quid enim est altare, nisi sedes & corporis & sanguinis Christi. Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta, corpus & sanguis habitabat? Iudæi intulerunt manus Christo in cruce: à vobis percussus est in altari.

Quoniam Optatus vnam ipsis Catholicis & Donatistis Ecclesiasticam conuersationem, eundémque sacrificii ritum & morem esse fatetur,(Nam & si,ait,hominum litigent mentes non litigant tamen sacramenta, Item apud vos & nos eadem fides,ipsa fidei sacramenta,eadem mysteria) ac proinde ista tam immania in diruendis altaribus & Eucharistia canibus proiicienda fieri non oportuisse, manifestè hoc testimonio colligi & euinci potest,nunquam in tam tetraEucharistiæ profanatione hoc ausuros fuisse Donatistas, si sanctum hoc corpus,cuius (vt Optatus ait)sedes esset altare, & quod illic per certa momenta habitaret,pro ipsomet vero Christo qui sub transsubstianti panis specie realiter ibi contineretur ex recepta tunc vtrinque mysteriorum fide & doctrina habitum adoratúmque fuisset. Bellum verò istud Donatistarum inde ortum est,quod Catholici ab iis accusarétur proditionis & crudelitatis,ideo nollent cum iis communicare,& ipsorum Eucharistiam canibus proiicerent,tanquam pollutum sacrum & panem luctus,à quo omnis qui-mãducaret coinquinaretur.

Quomodo autem per momenta reale corpus Christi in altari habitet, quomodo membra Christi in altari portentur, quomodo vota populi ad Deum deferantur,Iesuita explicare non potest, κατὰ τὸ ἐικὸς quin se blasphemiæ multiplici alliget. Hæc mystica seu figurata corporis & sanguinis Christi appellatio,ex Patrum scriptis semper in Ecclesia fuit vsitata, vt cùm Augustinus dicit visibilem illam rerum speciem, quæ inter celebrationem sacramentorum offertur & datur,& peracta pietatis celebratione consumitur,his verbis ad oblationem & ritum Eucharistiæ, in qua quod offerri solebat,ad cõsumendum distribuebatur, digitum intendit. Item, cùm fructum terræ,mystica prece consecratum,corpus Christi vocat, quia videlicet tam magnæ rei est sacramentum,vt secundum quendam modum (sacramentalem videlicet)sit corpus Christi.lib.3.cap.4.& 10.de Trinit. & Epist.23.Quam tropicam locutionem esse, etiam in Patrum scriptis agnoscunt Magister sententiarum & scholastici.Etenim hæc verba, Panis est corpus Christi:hoc tropo intelligi vult Lombardus,lib.4.dist.10. quia sacramentum corporis corpus vocatur. Et Bonauentura, lib.4. dist.12. in supradictis Augustini verbis tropum inesse ait,quo signum ponitur pro re signata.Quin & ipse Lanfrancus, Berengarii antagonista, & primus Papisticæ transsubstantiationis assertor, fatetur esse quandam locutionis figuram,qua mysterium eius rei, cuius mysterium est, nomine censeri consueuit.Proinde alia est appellatio corporis Christi naturalis,quæ absolutè respicit naturæ veritatem & substantiam: Alia quæ est in mysterio & sacramento,quatenus videlicet panis, qui est sanctificatus, corpus est Christi Dominii: non autem quia quod realiter exstitit in pane, seu sub specie panis,est corpus.In summa,perpetuus is est Ecclesiæ consensus,teste Theodoreto, vt rerum nomina cum symbolis commutentur:quod etiam Can.32.Carthag. synodi confirmatur.

His,Optati mentem abunde explicatam esse, confidimus. Superest igitur vt Theologorum quinti seculi sententias à Vega propositas,Christianus Lector mecum expendat.

Nec desunt (inquit assertor, thesi 138.) multi sancti & doctissimi Patres, qui quinto Ecclesiæ Christianæ seculo floruerunt, ex quibus tres tãtùm in medium proferam, quorum auctoritas tantùm ponderis & momentum habet, ad realem Christi in Eucharistia præsentiam stabiliendam, vt illis solis comparatæ, omnes aduersariorum nęniæ,instar fumi euanescant.

Petit principium Iesuita. Sompiat nos esse veterum Theologorum aduersarios. Imò verò eorum dicta ad analogiam fidei reducta amplectimur. Idolorum patronos equidem & serio animi affectu, Iesuitas videlicet & eiusmodi papisticæ tyrannidis satellites aduersarios habemus. Porro videndum an corpus Christi sub specie panis in cœna contineri Chrysostomus, Hieronymus & Augustinus dixerint:hos enim testes aduocat Vega.

1. *Ecce Christum* (inquit Chrysostomus, homil. 60. ad populum Antioch. & homil. 83. in Matth.)*quem cupis,manducas: seipsum tibi tradit, vt tangas, & intra te habeas. Non sufficit ipsi hominem fieri, & crucifigi: verùm etiam nobis seipsum misceri, neque id fide solum, sed etiam re ipsa. Quod radios*

solares non deberet excedere manus illa, quæ hãc carnem pertractat: os quod igne spirituali impletur: lingua quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Et lib. 3. de sacerdotio, *O miraculum! ô Dei benignitatem! Qui cũ Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo hominum manibus pertractatur.*

Audiamus Vegæ argumentum ex Chrysostomi dictis contextum.

Christum, seipsum nobis tradentem, tangimus, intra nos habemus: reipsa ille nobiscum & nos cum eo mixti sumus: huius carnem manibus tractamus, & sanguine lingua nostra cruentatur.

Ergo corpus Christi sub panis specie continetur.

Falsum est consequens: nec vllo pacto cohæret cum præcedentibus, vt antea dictum est. Perpetua autem apparet in assertore ignoratio elenchi. Agitur de sacramentis, in quibus rerum nomina symbolis tribuuntur: & hîc valet Augustini regula. Si præceptum facinus aut flagitium videtur iubere, figurata est locutio. Garrulitas autem Iesuitica de corpore inuisibili quomodo constabit, si Christus ipse à nobis tangitur, si intra nos est, reipsa nobiscum miscetur? Tactus ille, habitatio, mixtio illa non sunt præstigia. Quo ore, qua manu? non corporeis certè, sed fidei & spiritualibus: alioquin miras metamorphoses Vega credat nobis, aut potius horrenda de Christi cum electis suis & cum ipsis impiis coniunctione confingat, prorsus necesse est: quæ animus & calamus exprimere recusant.

Certè Chrysostomus, pro more grandiloquentiæ suæ, sæpe de symbolis sacris, sicut de rebus ipsis loquitur: vt testimonia ab assertore prolata demonstrant, inter quæ illud est, lib. 3. de Sacerdotio vbi ait.

En qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo quo sacerdos sacrificio incumbit, & preces super hoc fundit, omnium manibus pertractatur, ac volentibus se excipere & complecti, tradit.

Hæc figur-

Hæc figurata & tropica, imo etiam magna ex parte hyperbolica esse, satis manifestè ostendunt & conuincunt, quod addit.

Nos videre turbam fidelium circunstantem sanguine Christi tingi: idque non præstigiis agi, sed apertis & circumspicientibus omnium oculis.

Dicit etiam spiritum sanctum à Sacerdote gestari.

Eodem sensu, quo hæc ita agi & videri dicit, etiam alibi negat panẽ & vinum videri, sed mysteria hæc corporis substantia consumi. Hoc igitur, quod Christum in cœlo sedentẽ, etiam omnium fidelium manibus, contingi & tractari ait, si de corporali in symbolis præsentia accipi & intelligi debeat, aut quia apud nos hîc corporali sua præsentia permanserit, aut quod è cælis denuo redierit, necessariò pro causa ponendum, atque fatendũ erit. Atqui Christus memoriale sacrificii à nobis in pane & calice celebrari vult, donec ipse veniat. Non est autem venturus aliter, quàm sicut ascendere visus est, Angelis de hoc ipso testantibus, Act. 1. Ergo sic manibus eum hîc contingi & tractari necesse est, vt concedatur, quatenus se nobis reliquit. At non simul verè & corporaliter ad Patrem ascendit, & nihilominus tamen sic etiam apud nos hîc in terra permansit. Recessit enim à suis, inquit scriptura, Luc. 24. & ferebatur in cœlum. Item, 1. Petr. 2. Profectus est in cœlum. Item, Hebr. 8, si esset super terram, non esset Sacerdos.

Proinde restat, vt hoc modo fidelium manibus contrectari à Chrysostomo dicatur Christus, quò alibi ipsum nobis corpus suum in mysterio reliquisse ait: quatenus videlicet, his verbis, hoc est corpus meum: mysterium corporis corpus est: de quo sic ait, Homil. 83. in Matthæum.

Sunt qui dicunt, vellem formam & speciem ipsius & vestimenta videre. Ipsum vides, Ipsum tangis, Ipsum comedis, & carni ipsius dentes infigis.

Hæc autem & alia huiusmodi, mysticè & figuratè dicta intelligi oportere ostendit, cùm ait, Homil. de S. Philog. & Homil. 7. cap. 2. Matth.

Si cum fide accesserimus proculdubio videbimus

illum in præsepi iacentem, si quidem hæc mensa vicem explet præsepis. Nam & hic ponitur corpus Domini, non quidem fasciis inuolutum, sicut tunc, sed vndiquaque spiritu sancto conuestitum.

Hoc verò quũ sic de pane Eucharistiæ, qui corporis Christi nomine insignitus est, figuratè loquitur, mysticè intelligi volens, frequenter addere & monere solet.

Qui mysteriis initiati sunt intelligunt quæ dicuntur. Item, *Qui mysteriorum estis participes, scitis quid dicatur.*

Vult itaque & iubet Chrysostomus, spirituali mentis intelligentia ascendendum esse in ipsum cœlum, vt ea quæ dicuntur intueri queamus. Nam, Homil. 24. in epist. ad Corinth. expressis verbis ait,

Dum in hac vita sumus, facit hoc mysterium, vt terra nobis sit cælum. Ascende igitur ad cœli portas, & diligenter attende. Imò non cæli, sed cœli cælorũ, & tunc quod dicimus intueberis. Vt aquilæ factũ in hac vita, ad ipsum cælum, seu potiùs supra cælum subuolemus, vbi cadauer corpus Domini, propter mortem. Ad alta enim oportet contendere eum qui ad hoc corpus accedit, & nihil ei in terra esse commune: quia aquilarum, non graculorum hæc mensa est.

Hoc modo Chrysostomum intellexit Germanus Constãtinopolitanus Episcopus in rerum Ecclesiast. theoria, vbi ait.

Per manum sacerdotum & linguam mysteria conficit, ac non duntaxat sanctum spiritum misit Dominus noster vt maneat nobiscum, sed & ipse pollicitus est se mansurum nobiscum vsque ad consummationem seculi. At paracletus inconspicuus adest, quia ipse corpus non gestanon gestauit. Dominus verò & conspicitur & tangi se patitur per tremenda & sacra mysteria: vt qui nostram accepit naturam, eámque gestet in secula.

Idem quod Germanus asserit alius scriptor Græcus nomine Cabasilas, in liturgiæ expositione. cap 28.

Aliud testimonium quod Vega profert ex loco in 1. ad Corinth. cap 10. & ex Homil. de proditione Iudæ, vbi de Christi sanguine agitur, eodem recidit. Iudam enim realè Christi sanguinem vel corporali vel spirituali modo bibisse, nemo nisi socius Iudæ dixerit. Panem & vinum Domini sanè sumpserit: sed panem Dominum percepisse, & sanguinem Christi hausisse cum Augustino negamus.

Quod autem Vega ex loco in 10. cap. 1. ad Corinth. exserpsit explicatione ab ipso Chrysostomo mutuata indiget. Calix benedictionis (inquit Apostolus est communicatio sanguinis Christi. Horum verborum, ait Chrysostomus, huiusmodi est sententia, in calice est id quod de latere fluxit, sanguis videlicet, cuius sumus participes. Suo more persequitur Chrysostomus mysticas illas loquendi formulas vt sequentia verba ostendunt.

Calicem (inquit) *benedictionis appellauit, quoniam cùm præmanibus cum habemus, cum admiratione & horrore quodam inenarrabilis doni laudamus, benedicentes quod sanguinem effudit, ne in errore permaneremus: neque tantum effudit, sed nos omnes eius participes effecit. Itaque si sanguinem cupis,* (inquit) *noli idolorum aram brutorum animaliũ cæde, sed meũ altare meo sanguine aspergere.*

Paulò pòst addit.

Non participatione tantùm & acceptione, sed vnitate Christo communicamus. Quemadmodum enim corpus illud vnitum est Christo, ita & nos per hunc panem vnione coniungimur.

Et paulò infrà.

Quid est panis? corpus Christi: quid autem fiunt qui accipiunt corpus Christi? Non multa, sed vnum corpus.

Eadem ratione panis dicendus est corpus Christi, qua Christiani idem corpus sunt, mystico modo videlicet. In eo differunt quod extra vsum cœnæ Domini panis nil aliud est quàm panis communis: sacramentaliter autem est corpus Domini. Christiani autem sunt etiam ante & post vsum S. cœnæ mysticum Christi corpus. Panis autem sacramentalis & Ecclesia, nullo modo reali, carnali, corporali, sensuali, sensibili, visibili aut inuisibili sunt Christi corpus. Sanguine autem reali Domini Iesu altare aspergi nemo nisi Iudas, aut Iudæus capernaita, aut horum commilito asserere ausit.

Sed si quis Chrysostomi expositionem in illud 10. caput 1. ad Corinth. & in 11. cap. proximè sequens perlegat, ostentantiã Vegę deprehendet, qui breui periodo pessimè intellecta se fucum facere posse lectoribus confidit.

Ne autem se victoriam ex Iesuitica fide collectis verbis reportasse glorietur: age, alia quædam Chrysostomi testimonia proferamus, quæ papisticos insultus à mente Christiana depellant.

Homilia 83. in Matthæum. *Vide quantum studiũ fuerit Christo, vt semper memoria teneamus ipsum pro nobis esse mortuum. Nam quoniam Marcion, Valentinus Manichæus & sequaces negaturi erant hanc oeconomiam & dispositionem, semper in memoriam passionis hoc mysterium reducit, vt nemo nisi insanus seduci possit. Hæc enim de causa, non ipsa passione solum, sed & ipsis mysteriis vere se mortuum esse declarauit. Quando igitur hæretici quærunt, vnde Christum immolatum fuisse constet, hæc mysteria afferentes, ora ipsorum obturamus. Nam si mortuus non est Iesus, cuius symbolum & signum est hoc sacrificium?*

Homil. 24. in 1. ad Corinth. *Quid est panis? corpus Christi. Quid fiunt, qui accipiunt? Corpus Christi, non multa, sed vnum. Nam quemadmodum panis ex multis granis vnitur: sic nos inuicem Christo coniungimur.* Item Homil. 60. ad popul. *Singulis fidelibus per hoc mysterium se se coniungit & conglutinat Christus, & admiranda mysteria nobis propter hoc data sũt, vt simus vnum cum eo corpus, caro de carne, & os de ossibus eius.*

Dictum illud Chrysostomi rectè postea explicatum est à » Bertramo his verbis, Hoc quod supra mensam Dominicam » positũ est mysterium, continet illius corporis, in quo cœlos » ascendit & ad dexterã Patris sedet Christus, sicut continet » mysteriũ corporis populi in Christum credentis, Apostolo » testante, vnus panis, vnũ corpus multi sumus. Idem asserũt, Strabus. lib. de reb. Ecclesiast. cap. 18. & Haymon in 11. cap. 1. ad Corinth. Sed ad Chrysostomum reuertor.

Ad Cæsarium Monach. *Panis dignus est habitus Christi nomine, quamuis substantia panis in ipso permanserit.*

Serm. de Eucharist. & Homil. 24. in ad Corinth. & Homil. 60. ad popul. *Quid facis, homo, sub horam mysticæ mensæ? Nonne promisisti sacerdoti, qui dixit, sursum corda, & dixisti, habemus ad Dominum? non vereris & erubescis, quod in ipsa hora mendax inueniris? Quotquot huius corporis participes efficimur & quotquot sanguinem degustamus, cogitare debemus quod illum sursum sedentem, qui ab Angelis adoratur, incorruptibilibus vicinis virtutibus (i. vbi cælestes sũt spiritus) hũc degustamus. Quæ sursum sunt sapite, (inquit Paulus,) Vbi Christus est ad dexteram Dei sedens. Ascende igitur ad cæli portas, imò cæli cælorum, & tunc quæ dicimus intueberis.*

Homil. 45. in Ioann. *Mysteria non sunt carnali-*

ter, seu simpliciter vt res dicũtur, quasi non aliud quidpiam in iis sit cogitandum, sed interioribus oculis, hoc est, spiritualiter considerandа & contemplanda. Inde enim mysterium sic dictum est, quoniam id quod credimus non intuemur, sed quod aliud credimus, aliud videmus. Huiusmodi enim est mysteriorum natura. Aliter igitur ego: & aliter incredulus disponitur. Ille cũ baptismatis lauacrum audit, simpliciter aquam sibi esse persuadet. Ego verò non simpliciter video quod video, sed animæ per spiritum purgationem. Non enim aspectu iudico quæ videntur, sed mentis oculis. Audio corpus Christi: aliter ego hoc, aliter incredulus accipit seu intelligit. Increduli enim quamuis audiant, tamen non videntur audire. Fideles autem per spiritum experientiá assecuti, in absconditis virtutem intuẽtur.

Ex hac mysterii doctrina Chrysostomus carnale esse dicit, dubitare quomodo nobis possit Christus carnem suam dare ad manducandum, quum hoc sit intelligendum mysticè & spiritualiter. Hanc de mysterio sententiam secutus est Euthymius, ita scribens in Matth. Oportet verba Christi de manducatione carnis suæ, non simpliciter intueri. Hoc est enim carnaliter intelligere: sed aliud quidpiam cogitare & interioribus oculis aspicere, tanquam mysteria: nam hoc est spiritualiter intelligere. Item, Habent hæc inter se similitudinem, panis ad corpus, & vinum ad sanguinem. Et sicut panis roborat, ita etiam corpus sustentat, & multò impensius corpus & animam sanctificat. Et quemadmodum vinum exhilarat, ita & sanguis Christi idem efficit. Et quandoquidem nos omnes de vno corpore & sanguine communicamus: igitur omnes vnum sumus per communionem mysteriorum, & omnes in Christo, & Christus in omnibus.

Plura possemus ex Chrysostomo aduersus papisticam idolomaniam proferre testimonia: sed huius nostræ collationis antilesuiticæ scopos intra libelli spatia nos continet. Ad Hieronymum itaque accedimus.

2. Is (in-

2. Is (inquit Vega) apertè Catholicam hanc veritatem, de præsentia corporis Christi sub panis specie, asseruisse videtur. Videamus autem an Vega sincero mentis oculo Hieronymi dicta viderit.

Ad Eluidiam, quæst. 2. *Nos audiamus panem quem fregit Dominus esse corpus Domini: ipso dicente ad Apostolos, hoc est corpus meum: & calicem illum esse, de quo locutus est, Hic est sanguis meus. Et paulò post, Ipse est conuiua & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur, illius bibimus sanguinem, &c.*

Et in 11. cap. Oseæ. *Declinans ad eos, deserens regna cœlorum, vt cum eis vescerer, dedi esum corporis mei, ipse cibus & conuiuium.* Et in psalm. 145. *Putet aliquis, quid panem dicat de mysteriis, & hoc quidem accipimus, quia vera caro Christi est.*

Hieronymi dicta nihil aliud probant quàm id quod fatemur. Panem videlicet esse corpus Christi: quod quidem corpus reale spiritualiter à verè Christianis sumitur vt sit cibus mentis, quemadmodum panis, qui sacramentaliter est corpus ore editur & in ventrem traiicitur.

Canon Gratiani ex Hieronymo in Leuiticum. De Consecr. Dist. 2. id luculenter probat. De hac quidem (inquit) hostia, quæ in Christi commemoratione mirabiliter (i. corpus in mysterio, seu sacramentaliter) fit, edere licet: de illa verò, quàm Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet. De præsentia autem à papistis inuecta nulla vocula apud Hieronymum.

Porrò quod ad priùs illud testimonium, ex epist. ad Eluidiam seu Hedibiam, figuratè & sacramentali modo hæc verba esse scripta ipsemet Hieronymus ostẽdit, subiiciens, Quotquot in Christo baptizamur, Christum induimus, & panem comedimus Angelorum, & audimus Dominum prædicantem, meus cibus est, vt faciam voluntatem Patris qui me misit, vt impleam opus eius. Faciamus igitur voluntatem Patris qui misit nos, & impleamus opus eius: & Christus nobiscum bi-

bet in regno Ecclesiæ sanguinem suum.

Si enim ad literam ista sunt interpretanda, induimus Christum, qui etiam nobiscum bibit sanguinem suum. At eo modo Christum comedimus, quo eum induimus, spirituali videlicet & per fidem.

Cornelius Schultingus Matæologus Colonienſis, anno 1585. edidit ingens volumen, cuius inscriptio est, confessio Hieronymiana. Collegit autem tom. 3. cap. 6. centurias quasdam locorum ex Hieronymi scriptis, vt errores pontificios circa Eucharistiæ sacramentum stabiliret. Quicquid autem conatus sit, nullum repperi testimonium, quo constet, corpus Christi sub panis specie contineri. Perpetuò illo sophismate laborant, eademque oberrant chorda Schultingus & assertor Vilnensis. Hieronymus affirmat panem esse corpus Christi. Ergo corpus sub specie panis continetur. Consequens falsissimum.

Locus Oseæ perspicuus est. Christus præbet seipsum edendum. Sed addat Vega, quod Hieronymus in agone dixit, Tu es esca animæ, non corporis, impinguans mentem, non ventrem. Ex psalm 145. testimonium Iesuitica fide profert Vega, Locum integrum describam, vt qua conscientia nobiscum agant isti homines Christianus Lector iudicet.

Qui dicit, panem nostrum quotidianum da nobis hodie: vtique esuriens loquitur. Deus dat escam esurientibus. Putat aliquis quod panem cælestem de mysterio dicat. Et hoc quidem accipimus (i. ex verbo Dei didicimus) quia (quod) vera caro Christi est. Cæterùm dicamus & aliter, Panis Christi & caro eius sermo diuinus est & doctrina cælestis. Si animam nostram iste panis refecerit, hoc est sermo diuinus & doctrina cælestis. Statim pedes nostri qui colligati fuerant, & soluuntur.

Iesuiticum necte argumentum, Lector. Doctrina cælestis animam nostram reficit. Ergo doctrina cælestis sub specie foliorum chartaceorum, aut verborum à concionatore prælatorum continetur, ita vt qui ea audierit aut ederit, ipsum corpus Christi realiter & corporaliter, ad animæ refectionem edat,

edat. Mirum equidem argutię, aut putida sophismata, quæ Vilnensibus excutienda relinquo.

Præstat enim alia quędam Hieronymi dicta in medium afferre, quæ huius Theologi perpetuam sententiam de re Eucharistica aperiant.

In verba Apostoli, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. *Tandiu memoria opus est donec ipse venire dignetur. Sic enim facit, quasi qui peregrè profectus, aliquod pignus ei quem diligit relinquat, vt quotiescunque viderit, possit ipsius amicitias & beneficia commemorare.*

In Malachiam & Oseam. *Hæretici & impii, quoad se, sacrilegum & pollutum panem (non autem panem sanctum & hostiam mundam) offerunt.*

In Ecclesiast. cap. 3. & 4. *Caro & sanguis Christi verè est cibus & potus, quo non solum vescimur in mysterio sed & in scripturarum lectione.*

In 26. cap. Matth. *Postquam typicum Pascha impletum fuerat, & carnes agni cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum: vt quomodo in præfiguratione eius Melchisedech panem & vinum offerens fecerat. ipse quoque veritatem corporis & sanguinis repræsentaret.*

In Psalm. 86. 97. & ad Damasum. *Quod ex virgine natum est nobis quotidie nascitur. Christus nobis quotidie crucifigitur, semper credentibus immolatur.*

Vsitatæ sunt eiusmodi locutiones apud Partes, quæ non alia quàm mystica intelligendi ratione, vera esse possunt: quemadmodum Gregorius magnus in Homil. Pasch. 22. ait: Christus in seipso immortalis, iterum in hoc mysterio moritur, & caro ipsius in salutem populi patitur, quia videlicet hoc sacramentum passionem vnigeniti filii imitatur.

3. Nunc considerandus nobis est Diuus Augustinus, cuius auctoritate abutitur assertor vt errores papisticos de corporali sub specie panis præsentia confirmet. Quæcunque autẽ ex orthodoxo illo Theologo citat eò recidunt, vt Christianos verum corpus & sanguinem Christi reipsa edere & bibere in Eucharistia nemo negare velit. Id verissimum esse fatemur & credimus. Falsissimum verò Vegæ consequens constanter pernegamus. Sophisma verò Iesuiticum quò magis ac magis appareat, age, ipsius Vegæ verba apponamus.

Quis (inquit) Augustino inter ões patres, in hoc fidei (non chimeræ papisticæ) articulo explicãdo clarior est & frequntior? Nullus certè, & cuius sententiam secundum Christum & Paulum libens amplector.

Quem tamen (subiicit Vega) Caluinus lib. 4. Institut. cap. 17. par. 28 impudenter totum suum esse iactare non veretur. Ponderemus ergo illius verba, vt palam omnibus perfidi hominis mendacia innotescant.

Agnosco papistici rabulæ, veritatis & modestiæ loco putida mendacia conuitia que reponẽtis, ingenium. Sed age, quomodo Augustini verba ponderet assertor, ponderemus.

Lib. 12. contra Faustum, cap. 10. *Fideles in sacramento eundem sanguinem bibunt, quo redempti sunt.* In psalm. 33. *Accesserunt Iudæi ad Christum vt crucifigerent: nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi de crucifixo tenebrati sunt: nos manducado crucifixũ & bibẽdo illuminamur. Attẽdite fratres, verè magnus Dominus, &c. qui edit nobis manducare corpus suum, in quo tanta perpessus est.* In psalm. 65. *Fusus Domini sanguis, datus est homicidis, ne dicam Deicidis: & ipsum sanguinem quem per infamiam fuderunt, per gratiam biberunt.* De peccat. mer. & rem. lib. 1. cap. 24. *Sanguis pro infantibus fusus, priusquam funderetur, in sacramento datus est, dicente Domino, hic est sanguis meus.* In psalm. 93. *His qui crucifixerunt Christum donatus est sanguis Christi: lauet eos ipse, cuius sanguinẽ fuderũt. Fuderunt precium*

suũ & biberunt precium suum. In psalm. 98. *Christus in ipsa carne quã de carne Mariæ accepit, hîc ambulauit, & ipsam carnẽ nobis mãducandã.* Lib. 2. contra aduers. legis & Proph. cap. 9. *Docet nos per hoc sacramẽtũ non tantũ vnũ effici spiritu cũ Christo, sed etiã vnum carne.* Lib. 3. de Trinit. cap. 10. ait, *Pueros agnoscere id quod ponitur in altari esse carnẽ, qua apparuit Christus mortalis, & sanguinem qui fluxit ex latere eius perfosso.* Epist. 86. *Asserit pecus antiquæ legis non cessisse pani, sed corpori agni immaculati.*

Decẽ alia testimonia deinde ex variis Augustini libris notat Vega, in quibus (inquit) plurima id genus sunt, quæ realẽ præsentiã corporis & sanguinis Christi in Eucharistia expressẽ docent: quæ tamẽ omnia (addit) breuitatis studio omittẽda cẽsui: si paucis illis, sed apertissimis eius verbis hanc partẽ cõclusero, quibus illud primi Regũ 21. conc. 1. in titulũ psalm. 33. explicat. Ferebatur manibus suis.

Hoc quomodo fieri posset in homine, quis intelligat? Manibus aliorum portatur homo: manibus suis nemo portatur. Quomodo ergo in Dauid intelligatur secũdũ literã nõ inuenimus: in Christo autẽ inuenimus. Ferebatur enim Christus manib. suis, quãdo cõmendãs ipsũ corpus suũ, ait, Hoc est corpus meũ. Ferebat enim illud in manib. suis. Ipsa est humilitas Dñi nostri Iesu Christi.

Vult Iesuita ex verbis Augustini colligere.

Corpus & sanguis Christi est realiter præsẽs in Eucharistia: nã Christus in cœna (quæ sẽper eadẽ est) referebatur manibus suis. Ergo corpus Christi sub specie panis continetur.

Nescio quo pudore, qua fide, quo veritatis amore Vega Caluino petulãter & impudẽter admodũ insultãs, tã absurdũ cõsequẽs Augustini verbis assuere audeat. Turpissimè fallitur quũ Eucharistiã & panẽ, esse in Eucharistia & sub specie panis cõtineri idẽ esse sõniat. Deinde vnicus ille locus in Psalm. 33. ferebatur manibus suis, impudens audacissimi impostoris mẽdaciũ & qua perfidia isti socii Iudæ veterũ neotericorúmq; Theologorũ scripta tractẽt, satis supérq; detegit. Nã concione secũda in eundem psalmum, de eadẽ re agens Augustinus ait.

Quomodo ferebatur in manibus suis? quia cum cõmendaret ipsum corpus suum, & sanguinem suum, accepit in manus suas, quod norunt fideles, & ipse se portabat, QVODAMMODO, cùm diceret, Hoc est corpus meum.

Modum istum necessario esse explicandum vides, Christiane Lector, nimirum per sacramentum. Christus enim manibus suis gestauit non naturale ac reale & proprium suum corpus, (alioqui bicipitem & bicorporem Christum nobis fabricant Iesuitæ) sed panem, id est symbolum sui corporis, quod symbolum quodammodo, sacramentali videlicet rei significatæ nomen gerit, & de eo prædicatur quod sit Christi corpus.

Edidit ante aliquot annos Iesuita quidam Torrensis, farraginem, quam Augustino tribuit, & Confessionem Augustinianam appellat. lib. 5. cap. 6. huius farraginis multa colligit testimonia, vt papisticum errorem tueatur, fallacia verborum sucum imperitis faciens. Probare enim contendit quod minimè est conuersum: videlicet in Eucharistiæ sacramento verum corpus & sanguinem Domini contineri. Quæstionis statum isti homines perpetuò inuertunt: Homonymiis & amphiboliis ludunt. De præsentia corporis Christi sub specie panis agitur, quam neque Torrensis, aut Vega, neque tota Iesuitarum colluuies vnquam ex Augustino vel alio quoquam Orthodoxo Theologo probare poterit.

Torrensi autem in præsentia omisso, nonnulla Augustini testimonia ab assertore Vilnensi citata lectoribus proponam ex quibus liquidò constabit istum quid scriberet minimè expendisse, & dum reprehenderet Caluinum, in obiecta incurrisse crimina.

1. Citat Vega locum lib. 2. de peccat. meritis & remiss. cap. 26. quem Torrensis profert etiam, & sic habet.

Non vnius modi est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundum quendam modum suum per signum Christi & orationem manus impositionis puto sanctificari, & quod accipiunt, quamuis non sit Christi corpus

corpus, sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi quibus alimur: quoniam sacramentum est.

Panis ille Catechumenorum (inquiunt Iesuitæ) quem hodie in papatu panem benedictum vocant, non est Christi corpus: etiam si sit sacramentum, id est signum sacrum.

Ergo panis communicantium est corpus Christi.

De illo pane Catechumenorum, qui sacramentum dicitur, etiam si concedam quod Iesuitę volunt, non euincet Vega quod posuit, videlicet sub specie panis Christi corpus contineri. Imperitè prorsus igitur hunc Augustini locum citauit: nec vllo modo cohæret argumentum.

2. Notat testimonium ex Comment. in psalm. 100. Ibi Augustinus ait.

Iudæi pascebantur de pœna Domini: nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus.

Alibi seipsũ explicat Augustinus, libr. 3. de doctr. Christiana cap. 26. figura est (inquit) præcipuens passioni Domini esse communicandum, suauiter atque vtiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa ac vulnerata sit, Præterea eodem psalm. ait, Christum induti, Christus sumus cum capite nostro. Christus in nobis moritur adhuc, & nos in illo iam resurreximus. Item, Audi epulas piorum. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Quum verò de doctrina Eucharistica hoc psalmo non agat ex professo Augustinus, nec præsentiæ à pontificibus Romanis postea inuectæ meminerit, nescio quid Vegam impulerit vt ista ad erroris sui patrocinium obtruderet.

3. Tractatus 27. & 31. in Ioãnem. Deinde Vega exprimit. Qua mente autem, ex ipsius Augustini ore audiamus.

Tract. 27. *Christus nos docuit & admonuit mysticis verbis, vt simus in eius corpore sub ipso capite in mẽbris eius, edentes carnem eius, non relinquentes vnitatem eius. Sed qui aderant plures non intelligendo scãdalizati sunt. Non cogitabant hæc audiendo, nisi carnẽ*

quod ipsi erant. Paulò post. *Illi putabant Christum ērogaturum corpus suum, ille autem dixit se ascensurum in cœlum, vtique integrum. Cùm videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius: certè vel tunc videbitis, quia non eo modo quo putatis erogat corpus suum, certè vel tunc intelligeris, quia gratia eius non consumitur morsibus.* Et paulò infrà. *Sic erat filius hominis in cœlo quemadmodum filius Dei erat in terra in suscepta carne filius hominis in cœlo in vnitate personæ.* Item, *Verba quæ locutus sum vobis spiritus & vita sunt. Quid est, spiritus & vita sunt? Spiritualiter intelligenda sunt. Intellexisti spiritualiter? Spiritus & vita sunt. Intellexisti carnaliter? Etiam sic illa spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt.* Circa finem. *Hoc totum quod de carne & de sanguine suo locutus est ad hæc nobis valeat, dilectissimi, vt carnē Christi & sanguinem Christi non edamus tantùm in sacramento, quod & multi mali, sed vsque ad spiritus participationem manducemus & bibamus, vt in Domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius spiritu vegetemur, & non scandalizemur, etiam si multi modo manducant & bibunt temporaliter sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.* Tractatu autem 31. *Quod vsque biberent sanguinem quem fuderant de sua salute desperauerunt.* Paulò post, *Homo secundū corpus in loco est, & de loco migrat, & cùm ad alium locum venerit, in eo loco vnde venit non est: Deus autem implet omnia, & vbique, totus est, non secundū spatia tenetur locis: erat tamen Christus secundū visibilem carnem in terra, secundum inuisibilem maiestatem in cœlo & in terra.* Infrà. *Iturus erat Dominus ad gentes, non præsentia corporis sui, sed tamen pedibus suis. Qui erant pedes eius? quos pedes conculcare volebat persequendo Saulus, quando ei caput clamabat, Saule, Saule, quid me persequeris?* Item, *Christus quasi ignoratus, mulierem fluxum sanguinis passam, ignoratam sanauit, sic fecit & Gentibus: non eum didicimus in carne, & meruimus carnem eius manducare, & in carne eius membra esse. Quare? quia misit ad nos. Quos? Præcones suos, membra sua, semetipsum: misit enim ad nos membra sua, & fecit nos membra sua.*

Audis ne hîc aliquid, Christiane lector, quod euincat Christi corpus sub specie panis contineri, simul & semel eodémque momēto pluribus in locis inuisibiliter adesse, & percipi ore corporeo tum à piis tum ab impiis? Vides quo iudicio Vega libros veterum euoluat. Sed alia testimonia excutiamus.

4. Serm. 11. de sanctis, & 4. de Innocent. & 2. ac 215. de Tempore à Vega citatis, hæc reperio.

Vide Christum pendentem, & tibi de suo sanguine medicamentum facientem. Serm. 11. de sanctis.

Dicit sancta scriptura, Apoc. 6. *Sub ara Dei, vidi animas occisorū. Quid reuerētius, quid honorabilius dici potest, qua sub illa ara requiescere, in qua Deō sacrificiū celebratur, in qua offeruntur hostiæ, in qua Dominus est sacerdos, sicut scriptū est, Tu es sacerdos in æternū, secūdū ordinē Melchisedech? Rectè sub altari animæ iustorū requiescūt, quia super altare corpus Domini offertur. Nec immeritò illic iusti vindictam sāguinis postulant, vbi etiā pro peccatoribus Christi sāguis effunditur. Cōueniēter igitur, & quasi pro quoda consortio ibi martyribus sepultura decreta est, vbi mors Domini quotidie celebratur, sicut ipse ait, Quotiescūq; hoc feceritis, mortē meā annūtiabitis donec veniam, scilicet vt qui propter mortē eius mortui fuerāt, sub sacramēti ei⁹ mysterio requiescant.* Itē, *Nemo meli⁹ præter martyres meruit ibi requiescere, vbi & hostia Christus est & sacerdos, scilicet vt propitiationē de oblatione hostiæ cōsequātur, & benedictionē functionēq; sacerdotis accipiāt.* Serm. 4. de Innocentibus.

Mirificum audio sophistam. Christus crucifixus de suo sanguine medicamentum facit Christianis, Ergo sub specie panis corpus Christi continetur.

Animæ martyrum clamant in cœlis sub ara cælesti, in qua viget oblatio Christi summi sacerdotis. Ergo supra aram à papistis erectam corpus Christi sub specie panis latens immolatur, & martyres sub ea supulti clamant, & à Deo expectunt vindictam.

Hîc æquum lectorem appello, & obtestor, vt videat qua conscientia se Theologię professorem Emanuel Vega adeo insulsè de rebus sacris differens appellet.

Inuitati sumus ad mensam, vbi non inuenitur cibus hominum, sed panis ponitur Angelorum. Serm. 2. de tempore.

Credo: sed ne hîc præsentiam papisticam vel esum corporeum cogitet quispiam, audiat Augustinum illico subiicientẽ. Ideo videamus ne fortè intus in anima, vbi deberemus bonorum operum margaritis ornari, ibi appareamus vitiorum pannis veteribus obuoluti. Et rectè quidem. Christus enim est cibus mentis non ventris.

Quotiens aliqua infirmitas superuenerit, corpus & sanguinem Christi, ille qui ægrotat accipiat. Item, *Videte si iustum est vt ex ore Christianorum, vbi corpus Christi ingreditur, Luxuriosum canticum quasi venenum diaboli proferatur.* Serm. 215. de tempore.

Sæpius iam dictum est, eiusmodi enuntiationes intelligẽdas esse de signis sacramentalibus, quę rerum significatarum nomina accipiunt: alioqui facinus vel flagitium (ipso Augustino teste) scriptura iubere videretur.

Epist. 118. ad Ianuarium (116. enim ab assertore citata ad Nebridium inscribitur) nihil aliud continet quàm quod millies repetitum est, Apostolos accepisse corpus & sanguinem Domini. Et sępius in hac epistola vocis sacramenti meminit Augustinus. Quod autem subiicit circa finem, placuisse spiritui sancto,

tui sancto, vt in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret quàm exteri cibi: Dominici corporis nomine panem sacramentalem intelligit: iuxta regulam ab ipsomet, Epist. 23. traditam. Si sacramenta quandã similitudinem earum rerum, quarũ sacramenta sunt, non haberent, omninosacramẽta nõ essent. Ex hac autem similitudine plerũque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi, corpus Christi est, sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi: ita sacramentum fidei, fides est.

Cogit me assertoris Vilnensis importunitas, nonnulla in candidi lectoris gratiam repetere.

5. Notat postremò Vega, Homil. 26. ex lib. 50. Homiliarũ Augustini. Et si autem multa insunt in Homiliis & sermonibus Augustini, quæ tanti viri genium ac ingenium stilúmque minimè redolent: tamen locum citatum adscribamus.

Quanta sollicitudine obseruamus, quando nobis corpus Christi ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat: tanta sollicitudine obseruemus, ne verbum Dei quod nobis erogatur, de corde nostro pereat: quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligentius audierit, quàm ille qui corpus Christi negligentia sua cadere in terram permiserit.

Concludit ex hoc & huiusmodi locis Iesuita, realem præsẽtiam corporis & sanguinis Christi in Eucharistia ab Augustino doceri. Antea verò ostendimus, & sequentibus testimoniis Augustini constabit, non Christi reale & substantiale corpus, sed panem mysticum, qui corpus est sacramentali modo, in terram cadere posse. Alioquin infirmum Christum Iesuita imaginatur. Deinde inuisibile impalpabile & insensile illud corpus, non corpus, quomodo realiter in terram cadere possit, Iesuitæ otio & ingenio abundãtes, nos aliquoties docebũt.

Quandoquidem verò, admodum ægrè tulit Vega Caluinũ de Augustino tanquam suo gloriatum esse, & pauca quædam apposuit mala fide collecta, pessimè explicata, quibus sanctã hanc verissimámque Caluini fiduciam ac gloriam euertere conatus est, merito possem ad Caluini scripta, præcipuè aduersus Westphalum, in Vegam ablegare, vt silentium, aut veritatem

colere deinceps disceret. Attamen, vt habeat lector quod Iesuitarum cauillis opponere valeat, Augustini alia testimonia proponere & ponderare libet.

1. De consecr. dist. 2. cap. Hoc est. *Caelestis Eucharistiæ panis, qui reuera sacramentum est corporis Christi, suo modo corpus Christi vocatur, quemadmodum immolatio carnis in sacramento, quæ sacerdotis fit manibus Christi passio, mors & crucifixio vocatur, non rei veritate, sed in significante mysterio.*

Vt enim mystica & non realis est hæc passionis & mortis Christi celebratio, ita quoque ipsæ res mysticæ sunt & non naturales, quibus hoc passionis & mortis Christi memoriale sacrificium celebratur. Dicuntur verò res mysticæ, in quibus non quod videtur, sed quod spiritualiter intelligitur & repræsentatur oculis fidei perspicitur, & interioti mentis cultu honoratur, propter quam causam etiam vsitatè res istæ, quæ dicũtur mysticæ ipsarum naturalium rerum, quæ absolutum existendi modum habent, nomen & appellationem suscipiunt: vt etiam Theodoretus ait symbola mystica corporis & sanguinis nomine honorari.

2. De consecr. dist. 2. c. Non omnis. *Non omnis panis, sed accipiens benedictionem fit corpus Christi.* Et can. Vtrum. *Quia Christum dentibus vorare fas non est, voluit Dominus hunc panẽ & vinũ in mysterio verè carnẽ & sanguinẽ cõsecratione spiritus sancti potẽtialiter creari, & creando pro mũdi vita mysticè immolari.*

Perspicuâ differentiâ panis & vinum, quæ in mysterio corpus & sanguis Christi, potentialiter spiritus sancti consecratione creantur, & creando mysticè immolari dicuntur, ab ipsomet Christo, quem non vt panem & vinum vorare dentibus fas sit, discernuntur.

Serm. 14. 2. fer. Paschæ. *Qui cum Christo in fide & spe iam resurrexerunt, ad magnam cœli mensam, ad mensam Angelorum, vbi ipse panis est inuitantur.* Et lib. de dono perseuer. *In sacramentis fidelium dicitur, sursum corda, quod munus est Domini, & non in nostra potestate, vt quæ sursum sunt quis sapiat, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens.* In psalm. 39. *Leuandum est cor, non hic habitandum est corde. Hæc mala regio est, sufficiat, quod adhuc carne necesse est hic esse. At sursum cor habeatur: si surrexistis cum Christo, dicit Apostolus fidelibus, corpus & sanguinem Domini accipientibus hoc dicit: si surrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite, vbi Christus est in dextera Dei sedens,* In psalm. 85. *Certè rectè admonentur membra sua, vt habeant sursum corda. Audiant ergo & faciant. Leuent ad cœlum quod malè est in terra. Ibi enim non putrescit cor, si leuetur ad Deum.*

Ista Liturgiæ verba (quæ non admittunt vt quod in verbis canonis oblatio corpus & sanguis Christi fieri petitur, de corporali per transsubstantiationem præsentia, in loco & sub specie panis, intelligatur) sunt primùm ex Niceno canone desumpta, cuius antea memini, quum de conciliis aduersus Vegam disputatum est. Cæterùm, si sub panis & vini specie corporaliter hic præsens credendus & quærendus est Christus; haud est sursum in cœlo attollenda mens, sed deorsum (contra Nicenum canonem) ad panem & vinum demittenda. Horum verò Augustini (sursum corda explicantis) verborum sẽsum & longiorem expositionem si quis cupit, Nicetam, Nazianzeni scholiastem in orationem secundam de Paschate perlegat.

Sermo 28. ad fratres in Eremo. *Hoc sacramentũ ideo nobis datum est, vt corpus Ecclesiæ Christi, quod est in terris, cum capite quod est in cœlis coadunetur. Christus enim caput nostrũ sursũ in cœlis est, & nos deorsũ. Est autẽ ille in nobis hic, & nos ibi in illo sumus.*

In Serm. ad infantes & populũ, qui allegatus extat apud Bedã, 1. Corinth. 11. *Quod trãsacta nocte vidistis, panis est & calix, quod etiã oculi renũtiant quod autẽ fides vestra postulat instruẽda, panis est corp*

& calix, seu quod habet calix, est sanguis. Breuiter quidē hoc, quod forte fidei sufficiat: at fides instructionē desiderat. Nisi enim credideritis, non intelligetis. Potestis ergo dicere mihi: præcepisti vt credam, expone vt intelligamus. Potest enim cuiquā talis cogitatio oboriri: Dom. noster Iesus Christus, nonne carnem ex virgine assūpsit, in cruce mactatus est, sepultus, tertia die resurrexit, & quo die in cœlum ascendere voluit, illuc leuauit corpus suum, ibi modò sedet ad dexteram Patris, inde venturus est ad iudicium? quomodo igitur panis est corpus eius, & calix sanguis eius? Fratres, hæc sacramenta seu mysteria sunt, in quibus aliud videtur, aliud intelligitur: quod videtur, speciem habet corporalem: quod intelligitur fructum habet spiritualē. Corpus ergo Christi, si vis intelligere, audi Apostolum dicentem fidelibus, vos estis corpus Christi & membra. Sic ergo vos estis corpus Christi, mysterium vestrum in mensa positum est: mysterium Dei accipitis, & ad hoc quod estis, Amē respondetis. Esto membrum Christum, & verum sit Amen tuum. Item, *Commendauit nobis in hoc sacramēto corpus & sanguinem suum, quod etiam fecit nos ipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus, & propter misericordiam eius, quod accepimus, nos sumus.*

Si nullum in Dominicæ cœnæ verbis mysterium, sed literalis tantùm sensus sequendus esset, frustra quæstionem hanc mouisset Augustinus ex aliis articulis fidei, de incarnatione, de ascensione & sessione ad dexteram: quasi diceret, corpus Christi ex virgine sumptum, & non ex pane factum est, & postquā resurrexit, ascendit in cœlum: ibi modò sedet ad dexteram Patris, & non est hîc. Ergo non sic panis est seu sit corpus, & calix sanguis Christi, vt hinc aliquid hisce articulis fidei contrarium & repugnans intelligi atque inferri possit. Respondet itaque

det itaque ex natura mysteriorum, quæ non vulgarem & omnibus notum sensum habeant, sed in quibus fides instructionem desideret: Hæc videlicet esse Sacramenta seu mysteria in quibus aliud videtur, aliud intelligitur, &c. Hæc est autem illa necessaria in hoc mysterio fidei instructio, qua in Sacramētis alia sensuum, alia autem fidei obiecta esse, mouere & docere voluit Augustinus. Cæterùm vt in hac responsione ad initiatos, pro instruenda ipsorum fide, corporalis sub specie panis præsentia non est hoc quod in Sacramento videtur, & speciem habet corporalem, id est, visibile Sacramentum: neque quod intelligitur, & fructum habet spiritualem, hoc est, ipsa virtus Sacramenti, in communicatione corporis & sanguinis Christi: Ita quoque ex his manifestum est, nihil Augustinum, iuxta analogiam articulorum fidei, in explicando fidei mysterio, de corporali illa præsentia respondere, & initiatis credendū proponere & inculcare. Vult autem in hoc mysterio spiritualem hunc fidei intellectum inesse, quo sicut suo modo fideles sunt corpus Christi, quorum mysterium in mensa Dominica positum est: ita quoque panem & vinum, quæ videntur, corpus & sanguinem esse Christi, quæ creduntur & intelligūtur, & quorum illa sunt mysteria.

In libro de Catechizandis rudibus, cap. 26. vult Augustinus de hoc mysterio fidei instruendos esse initiatos, quod & si signacula rerum diuinarum visibilia sint: res tamen inuisibiles in iis honorari: ideóque speciem, benedictione sanctificatam, non sic habendam esse, quemadmodum habetur in vsu quolibet. Dicendum etiam iis esse, quid res, seu species illa & sermo quem audierunt, significet: quo in illo reconditum sit, & cuius illa res similitudinem gerat: atque ex hac occasione ipsos mouendos, vt si quid in Scripturis audiant, quod carnaliter sonet (sicut & hæc verba mysterij sonare videntur) etiā si non intelligant, credant tamen spirituale aliquid significari: quod hac velut breui regula comprehensum facilè discent & intelligent, vt videlicet, si quid audierint ex Scripturis, quod ad dilectionē Dei, & veritatis, & sanctitatis, & ad proximi dilectionē referri non possit, figuratè dictū vel gestū esse credant.

Hæc Augustinus, rudes & Catechumenos instituere volens, quomodo de fide respondere, & Scripturam, hoc est, Sermonem de mysteriis intelligere debeant: ad quem rectè in-

telligendum, omnino doctrina & instructione opus esse censet. Nam & eodem libro, cap. 9. in eandem sententiam scribit:

De Sacramento quod accepturi sunt sufficit prudentioribus audire quid illa res significet: cum tardioribus autem aliquanto pluribus verbis & similitudinibus agendum est, ne contemnant quod vident.

Quid hîc audio? sufficit ne in Catholica Christianorum Ecclesia prudentiores ex Catechumenis in Sacramentorũ sumptione institui & erudiri, quid visibilis illa res significet & cuius similitudinem gerat, ne contemptui sit quod videtur? Ergo Antichristianam Ecclesiam, teste Augustino, esse oportet, in qua pro ediscendo transsubstantiationis & præsentiæ corporalis commento, baptizatos tam accuratè, & tamen frustra, edoceri est necesse.

Sic ad Max. lib. 2. cap. 22. Monet Augustinus, *In Sacramentis non quid sint, sed quid ostendant & significent esse attendendum: quia signa sunt rerum, aliud existentia, aliud significantia.* Atque hic modus est, quos res diuinas & inuisibiles, in visibilibus ipsarum signaculis honorantur. *Solent enim*, eodem Augustino teste, lib. 10. cap. 48. de ciuit. Dei, & alibi passim, *omnia significantia earum rerum quas significant, personas sustinere, sicut dictum est ab Apostolo, Petra erat Christus: quoniam Petra illa, de qua hoc dictum est, significat vtique Christum.*

6. Serm. 140. *Dominus discipulis cognitus est, & postquam cognitus est nusquam comparuit eis. Abfuit corpore, dum tenebatur fide. Ideo enim Dominus noster absentauit se corpore ab omni Ecclesia, & ascendit in cœlum, vt fides ædificetur. Si enim non nosti, nisi quod vides, vbi est fides? Sin autem credis & non vides, cùm vide*

videris gaudebis. Aedificatur fides, quia redditur species: veniet, quia non videmus: gaudebunt fideles, confundentur infideles. Et serm. 18. de verb. Domini. *Antequam videas quod videre potes, crede quod non vides. Ambula per fidem, vt peruenias ad speciem. Species non lætificabit in patria, quem fides non consolatur in via. Sic enim dicit Apostolus, Quandiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino: sed quare à Domino peregrinamur, quamuis crediderimus? Per fidem inquit ambulamus, non per speciem. Tota igitur opera vestra, fratres, in hac vita est, sanare oculum cordis, vnde videtur Deus. Ad hæc sancta mysteria celebrantur: ad hoc sermo Dei prædicatur in Ecclesia.* Item. *Nisi corporaliter à nobis abiisset Christus, semper eius corpus carnaliter videremus, & nunquam spiritualiter crederemus.*

Alius itaque est in mysteriis quàm corporalis præsentiæ modus, quo etsi per ascensionem in cælum corporaliter absens, fide tamen præsens tenetur Christus. Rerum enim absentium, vt idem Augustinus ait, lib. 3. de Trinitate, præsens est fides, quod sic tract. 50. in Ioannem, adhuc planiùs explicat, inquiens:

Ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Hoc audiant & teneant. Respondeat aliquis. Tenebo absentem? Quomodo manum in cœlum mittam, vt ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti. Parentes tui tenuerunt carnem: tu tene fide. Et absens & præsens est Christus. Nisi enim præsens esset à nobis teneri non posset.

Sentit igitur, vt ex prædictis apparet, Augustinus, eodem nos modo, in verbi & Sacramentorum mysterio, propter

corporalem absentiam, qua in cælum ascendens recessit & mundum reliquit, à Domino peregrinari, quia per fidem in istis ambulamus & non per speciem. Vnde quid sibi velit Augustinus intelligi clarè potest, cùm post ascensionem carnem Christi per Sacramentum memoriæ, celebrari dicit, scribens contra Faustum. Non magis itaque corporalis aliqua Christi in mysteriis præsentia fingenda est quàm in prædicatione verbi, sed quæ propter nostram hîc peregrinationem à Domino, in mysterio & verbo præsentia possidemus in fide, hæc ibi in patria videbimus iisque fruemur in specie. At verò quemadmodum illic in specie corporali aliqua oris manducatione Christo non fruemur: ita quoque hîc nulla est ipsius in verbi & sacramentorum ministerio sancita aliqua corporalis præsentia & manducatio in fide.

7. De consecr. dist. 2. Can. Vtrum. *Quia mysticum est Sacramentum, nec figuram illud negare possumus: sed si figura est, quærendum quomodo veritas esse possit. Omnis enim figura alicuius rei figura est, & semper ad hoc refertur, vt sit res vera cuius est figura.* Et post. *Si veraciter inspicimus, iure simul figura & veritas dicitur. Figura vel character est, quod exterius sentitur: veritas, quicquid de hoc mysterio interius rectè intelligitur aut creditur.* Et post. *Sed quia Christum secundum carnem oportuit cælos penetrare, vt per fidem illuc, in illo renati, confidentius appeterent, reliquit nobis hoc Sacramentum, visibilem figuram & characterem carnis & sanguinis, vt per hæc mens nostra, ad inuisibilia & spiritualia capescenda per fidem uberius nutriatur. Est igitur figura vel character quod exterius sentitur, sed tota veritas, & nulla adumbratio quod intrinsecus percipitur, ac per hoc nihil hinc aliud, quàm veritas & Sacramentum ipsius carnis aperitur.*

8. Serm.

8. Serm. ad baptizatos, 2. die Paschatis. *Debetis scire quid accepistis, quid accepturi estis, & quid quotidie accipere debeatis. Panis ille quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus Christi est. Calix, imò quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis Christi est. Per ista enim voluit Dominus commendare corpus & sanguinem, quem pro nobis fudit in remissionem peccatorum: si bene accepistis. Apostolus enim dicit, Vnus panis, vnum corpus multi sumus. Sic exposuit Sacramentum Dominicæ Cœnæ, vnus panis, vnum corpus multi sumus. Commendauit nobis in isto pane quodammodo vnitatem amare. Nunquid enim iste panis, de vno grano factus est?* Et pòst. *Tenetis Sacramentum ordine suo. Primò post orationem, admonemini sursum habere cor: hoc docentur membra Christi. Si enim membra Christi facti estis, caput vestrum vbi est? Membra habent caput. Si caput non præcessisset, membra non sequerentur. Quo iuit caput vestrum? quid red didistis in Symbolo? Tertio die resurrexit à mortuis: ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris. Ergo in cælo caput vestrum est. Ideo cùm dicitur, sursum corda, respondetis ad Dominum. Deinde sanctificatur sacrificium Dei, quod etiam voluit esse nos ipsos.* Et post. *Non tibi videatur vile, quia vides: quod vides, transit: Sed quod significatur, inuisibile, non transit, sed permanet. Ecce, accipitur, comeditur, consumitur. Nunquid membra Christi consumuntur? absit. Hîc mundantur: ibi coronantur. Manebit ergo quod significatur, æternaliter, quãquam transire videatur. Sic ergo accipite, vt vos vnitatem in corde habeatis: Sursum cor semper fugatis. Spes vestra non est in*

terra sed in cælo. Fides vestra firma sit in Domino, acceptabilis Domino: quia quòd modò hîc nõ videtis, sed creditis, visuri estis illic vbi sine fine gaudebitis.

9. In Psalm. 84. *Imponimus in ora sacrificium, quando Deum laudamus. At verò Sacerdotẽ si requiras super cælos est, interpellat pro te qui in terra mortuus est pro te.* Et tract. 10. in Ioannem. *Ne quis erraret, & cùm adoraret caput in cælo, calcaret pedes in terra ascensurum caput in cælum, commendauit membra, & discessit.* Et alibi. *Qui Christum in cælo iam sedentem manibus contingere non possumus, fide tamen contingere possumus.* Et tract. 13. *Peregrè profectus est accipere regnum suum, sicut dicit ipse in Euangelio: & tamen præsens est Maiestate.*

10. Vide, Lector, Augustini testimonia adu. præsentiam corporalem sub specie panis, tract. 50. 102. 106. 107. in Ioann. Psal. 26. & epist. 57. ad Dardanum. quæ superiora dicta abundè confirmabunt.

Vt ad Vegam tamen redeamus, ad testimonia omnia Patrum qui quinque proximis post Apostolorum tempora seculis (sequentium enim Theologos reliquit intactos) floruerunt, quibus præsentiam corporalem sub panis specie probari posse putauit, etiam si satisfecerim, addatur hæc vna breuisque responsio ex Orthodoxis Theologis, vt & priores, petita: Ascensionem in cælum, & sessionem ad dexteram Patris, siue exaltationem Christi, verissimum est non obstare veræ præsentiæ & distributioni, hoc est communicationi corporis & sanguinis Christi in sua Cœna. Per fidem enim & per Spiritum Christi verè in nobis, immo etiam nobis arctissimè vnitum est, etiam quod loco procul dissitum est à nobis. Non ergo impeditur nostra cum Christi corpore vnio, locorum distantiis, vt neque iuuatur neque perficitur loci vicinitate vel identitate: ac manet corpus Christi corporaliter & localiter in cælo, nos autem in terra: & tamen spiritualiter nobis est præsens, & nos præsentes sumus ipsi, velut membra corporis nostri, alio quidẽ loco sunt quàm caput, & tamẽ caput mẽbris & mẽbra capiti sunt præsentia & vnita, vt mẽbra ex capite, vitam

& motum accipiunt per Spiritum ex capite in ea influentem. Dictũ est, ex Cyrillo & Hilario (Augustini sententiã lib. 2. cap. 9. contra aduers. Legis & proph. confirmantibus) non tantùm Christum in nobis, sed etiam nos in Christo esse naturaliter & corporaliter: & Augustinus asserit, Sic nos in Christo esse ibi, sicut ipse est in nobis hic: & tamen corpora nostra nõ existunt in cælo. Sic igitur Cœna facit nobis ex terra cælum: quia in ea communicatur Christi corpus in cælo manens, nobis in terra existentibus, non minùs verè ac si iã essemus in cælo, & nostrã cum eo similitudinẽ & vnitatem, in vita cœlesti perficiendam, oculis coram intueremur: sicut Apostolus inquit, πολίτευμα nostrum in cælis est. Atque hanc esse veram, apertã & perpetuam orthodoxæ antiquitatis sententiam, certissimum est ex infinitis eius testimoniis, quibus docet carnem Christi nunc nõ in terris, sed in cælo existere, circumscriptam, visibilem & localem: nobis autem per Spiritum & fidem vniri ac cõmunicari: atque huius cõmunionis & præsentiæ spiritualis symbola, tesseras, pignora, signa & organa esse panẽ & vinum Eucharistiç.

Supersunt, paucis excutiẽda alia duo Vegæ argumenta quibus corporalem præsentiam confirmare nititur. Prius à miraculis: alterum à ritibus & consuetudinibus Ecclesiæ primitiuæ, desumptum.

Quo ad primum, Vega ex Patribus & historicis Ecclesiasticis miracula non ficta fictáque colligit apparitionum variarũ in administratione, gestatione, reseruatione panis Eucharistici. Vnde infert Christi corpus ibi localiter contineri. Respondeat Orthodoxus Theologus in defens. De Eucharistia, aduersus Gardinerum, lib. 3.

Dicimus, inquit, *hæc miracula posse fieri trifariam: vel ad arcendos indignos à tanto Sacramẽto: & talia quidem miracula recipimus. Nã Paulus eadẽ de causa ait multos infirmos fuisse, & multos dormiuisse. In hunc ordinem redigenda sunt ea quæ Cyprianus cõmemorat. Vel ad illustrandũ atque ornandum Sacramentũ, quò eius dignitas & magnitudo melius explicetur. Nec ista quidem miracula nos respuimus. Nam eadem de causa etiam Baptismi Sacramentũ sæpe ornatum est miraculis. Tertiũ autẽ vel ab impostoribus, vel à Diabolo in-*

ductũ est, ad errores de Transsubstãtiatione (& de corporali præsentia) *cõfirmãdos. Illud autẽ in vniuersum reuocimus. Lex enim iubet vt Propheta qui populum ad superstitionem & idololatriam prouocat, lapidetur. Et Antichristus venturus est cùm signis & prodigiis. Tempore Mosis, Magi Pharaonis ediderunt miracula cõtra verbum Dei. Fuitque Marcus quidam, hæreticus & impostor, Irenæo teste, qui illudebat simplicibus, quod mutaret colorem vini. Et Ethnici cultum idolorum solebant talibus prodigiis confirmare. Neque nobis ignotæ sunt impostura nebulonum, quibus illi vsi sunt ad edenda miracula.*

Magnum sanè nobis est miraculum (vt etiam illud veteres Theologi agnouerunt) quod Christiani interim dum communicant, vnà cum pane & vino quæ ore corporis recipiuntur, ore fidei. i. animo & mente, corpus & sanguinem Domini comedant & bibant, & vi fidei subuecti in cælum, ibi manducent, panem in mensa Dei, ad consequendam vitam æternam. Magnum certè miraculum, quòd nos in terris cõstituti vnum fiamus cum Christo in cælis recepto, ita vt simus caro de carne & ossa de ossibus eius. Magnum etiam est, & longè supra omnem vim naturę, quòd Spiritus Sanctus istis elementis externis vti velit quò nos intus Spiritu & animo confirmemur. Atque ea ratione magnum etiam miraculum est verbũ Dei per quod Deus vim suam & potentiam ad instaurandos & renouandos homines exerit ac declarat. Augustinus & Chrysostomus in Baptismo narrant facta fuisse miracula: nec tamen inde potest Vega inferre transsubstantiationem aquæ, aut sanguinis Christi realem sub aquæ specie præsentiam. Nec etiam audet negare veteres qui miracula ista recitant semper meminisse symboli sacri, quæ eorum dicta errores Papisticos cõcutiunt, & Martyris responsionem confirmant. Quod subijcit Vega, nisi corpus sub specie panis lateat, Deum his miraculis ad idololatriam induxisse homines, aut certè in ea maximè confirmasse, Iesuiticè id est impiè dicitur. Nam etsi Dominus Sacramẽti institutionem & dignitatem miraculis quibusdam honorauit, non sequitur Papistica commenta, vt diuina quædam miracula, esse recipienda.

Postremum argumentum ex liturgiis & ritibus Ecclesiæ desumptum, sic potest resolui.

Magna cum reuerentia veteres ad mensam Domini accesserunt, Christum tanquam in mensa cum Angelis præsentem manibus contactum, ore perceptum inuocarunt, diligenter prouiderunt ne quid ex eorum ore aut manibus decideret, quòd regem cælestem suscepissẽt, magna veneratione supellectilem templorum coluerũt: Catechumenos à communione arcebant: Panem corpus Domini esse credebant.

Ergo sub panis specie corpus Christi continetur.

Falsissima conclusio, vt anteà prolixè euicimus. Antecedentis autem membra & particulas omnes quum supra ex orthodoxo veteris Ecclesiæ consensu explicuerim: non est quod in assertionum Vilnensium Emanuelis Vegę refutatione diutius laborem. Ad alios Iesuitas, 10. & 11. pagina huius collationis nomine expressos accedo.

Gregorius de Valentia, tract. contra fundamenta duarum sectarum, contendit Papistas (quos fallò Ecclesiam Christi appellat) sentire neque in cælis tantùm (vt Sacramentarij, Sacramentiperdis oppositi) neque vbique (vt vbiquitarij) sed in cælis & in diuinissimo Sacramẽto, Dominum nostrum Iesum adesse humanitate sua præsentem. Paucis verbis multos errores effundit Gregorius. Primùm enim præsentiam illam imaginariam carnis Christi sub panis specie cum præsentia corporis Christi in cælis eandem constituere videtur, quod alij Papistæ non sine distinctione cõcedent. Dicunt enim Christi corpus visibiliter esse in cœlis, inuisibiliter sub pane: de figura, quantitate, & modo acriter etiam pugnant, vt ex Scholasticorum matæologia cõstat. Secundò, ludit in voce *humanitatis*: Distinguendum enim fuit corpus humile & morti obnoxium à glorificato, & quærẽdum quale fuerit corpus illud, cuius nomen pani Eucharistico tributum est: tum, qua de causa Christus non dixit, hoc est humanitas mea: Sed hoc est corpus meum, hoc est sanguis meus: item, cur non dixerit, Humanitas mea vobiscum est: Sed, Ego sum vobiscum vsque ad consummationem seculi. Tertiò præstigiatorem agit, quum apertè scribere detrectat Christi corpus, distinctè sub specie panis, sanguinem sub specie vini in vsu & extra vsum contineri localiter, includi, gestari, à canibus & porcis (i. impiis) edi: in ventrem descendere, corrumpi, &c. Hæc enim est Papisticę Syna-

gogæ sententia. Fallit igitur,& , vt verſipellem veritatis hoſtem decet,tenebras offundit , vt quid verbo *Adesse* intelligendum ſit Lector non videat. *Adesse* igitur Gregorio eſt Chriſti corpus è cælo elicere, virtute quinqueverbica ſeu magica,ſub individuo vago & forma ſiue materia corpus non corpus,viſibile non viſibile;cruentum incruentum, inſenſile, non palpabile,exangue & cum ſanguine includere , ita vt os attingat, in fauces ingreſſum,vel ad cœlos eodem momento aſcendat,vel in ventrem traiiciatur , ſimul ſemel infinitis locis adſit & abſit. Nihil affingo , Lector, innumera eiuſmodi opinionum portenta tum ex ſcholaſticis, tum ex aliorum Papiſtarum ſcriptis , ineuitabili conſequentia proferre poſſum. Iſta Papatus myſteria nobis aperiant Ieſuitæ.Quartò, ſub nomine *Præſentiæ* multiplex latet fallacia. Inuiſibilem enim eam conſtituunt , quum tamen ipſis manibus & dentibus corpus illud præſens realiter tractari &atteri fateantur. Diſtinctionem veterum de corpore reali Sacramentali & myſtico Gregorius expendere noluit.Deinde an totus Chriſtus, an totum Chriſti preſens ſit non explicat,& tamen dicit Chriſtum *Adesse* ſua humanitate . Aut enim Caro Chriſti à deitate ſeparata(quod Neſtorianum eſt)aut deitati inſeparabiliter coniuncta adeſt . Si ſeparata , minimè viuificat:Si coniuncta,quid ſibi volunt iſta,adeſſe Chriſtum humanitate? Neceſſe eſt autem eos multa malè interpretari qui vnum rectè nolunt intelligerę. Quintò, Gregorius ſeparans ſuos Papiſtas ab vbiquitariis , ſe deridendum vel potiùs deflendum Chriſtiano Lectori propinat. Vbiquitatis figmentum equidem refutauerunt Peltanus,Buſius , Gregorius ipſe & Ieſuitæ ferè omnes: ſed eadem opera papiſtica commenta circa preſentiam corporalem abundè refutarunt. Vbiquitarij volunt reale corpus Chriſti eſſe vbique : & Papiſtæ contendunt illud corpus eſſe in infinitis locis. Sophiſmata vbiquiſtica & Papiſtica non iiſdem fucis tegi nouimus. Sed quicquid illi & iſti confentur, non modò multipræſentiam aut multiuolipræſentiam(portentoſis figmentis nouę voces conueniunt) verum etiam omnipræſentiam carnis Chriſti, id eſt, Eutychianiſmum,eos inuehere & in idem erroris præſcriptum cadere certum eſt.

Quod autem Sacramentarios dicit ſentire Chriſtum in cælis

cælis tantùm adeſſe humanitate ſua præſentem(id eſt, Chriſtum,quatenus homo, poſt aſcenſionem alibi non eſſe quàm in cælis:Angelis & D.Petro teſtibus,Act.1.& 3.) explicatione illuſtrius fiet,quam præſtat ex veteribus Theologis haurire, ne fortè Sacramentarium me Sacramentiperda Gregorius appeller.

Gregorius Nazianzenus,contra Apollinarium. Chriſtus , quo ad corpus , circumſcribitur,quo ad ſpiritum non circūſcribisur.

Auguſtinus,de conſecr.diſt.2.Can.Primo. Donec ſeculum finiatur ſurſum eſt Dominus:ſed tamē etiā hîc nobiſcum eſt veritas Domini.Corpus enim,in quo reſurrexit,in vno loco eſſe oportet.

Contra Fauſtum Manichæum lib.20.cap.11. Chriſtus ſecundū præſentiam corporalem,ſimul & in ſole,& in luna , & in cruce eſſe non potuit.

Epiſt.57. *Noli dubitare ibi nunc eſſe hominem Ieſum Chriſtum,vnde venturus eſt,memoriterque recole, & fideliter tene Chriſtianam cōfeſſionem,quoniam reſurrexit à mortuis,aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram Patris, nec aliunde quàm inde venturus eſt , ad viuos mortuoſque iudicandos. Et ſic venturus eſt,illa Angelica voce teſtante,quemadmodum ire viſus eſt in cælum,id eſt,in eadem carnis forma atque ſubſtantia: cui profectò immortalitatem dedit,naturam non abſtulit. Secundum hanc formam non eſt putandus vbique* (aut infinitis in locis) *diffuſus. Cauendum eſt enim ne ita diuinitatem aſtruamus hominis , vt veritatem corporis auferamus. Non eſt autem conſequēs vt quod in Deo eſt,ita ſit vbique vt Deus.*

Eadem epiſtola. *Spatia locorum tolle corporibus* (agit etiam de corpore Chriſti,cui ſpatia tollit Ieſuitica ſecta) *& nuſquam erunt : & quia nuſquam erunt , nec erunt.* Item. *Qui dicit Chriſti corpus in cælo pariter & in terra eodem tempore eſſe,* (obſer-

uent Augustini Sacramentarij dictum, Iesuitæ) *naturam corporis Christi funditus dissoluit ac destruit.*

In Ioann. tract. 78. *A quibus homo abscedebat, Deus non recedebat: & idem ipse Christus & homo Deus. Ergo & ibat per id quod homo erat, manebat per id quod Deus erat. Ibat per id quod vno loco erat, manebat per id quod vbique erat.*

De vnitate Ecclesiæ, cap. 10. *His dictis, mox ascendit in cælum, præmunire voluit aures nostras aduersus eos, quos procedentibus temporibus exurrecturos esse prædixerat, & dicturos, Ecce hîc Christus, ecce illic: quibus ne crederemus admonuit. nec vlla nobis excusatio est, si crediderimus aduersus vocem pastoris nostri tam claram, tam apertam, tam manifestam, vt nemo vel obtusus & tardus corde possit dicere, Non intellexi.*

In ea eandem sententiam apud Augustinum sunt plurima. Sed aliorum veterum Sacramentariorum sententias audiamus.

Origenes in Matth. homil. 33. *Christus secundum diuinitatis suæ naturam non peregrinatur à nobis, sed peregrinatur* (i. absens est) *secundum dispensationem corporis quod suscepit.* Rursus. *Nec est homo, qui est vbicunque duo vel tres in eius nomine fuerint congregati: neque Christus, vt homo, nobiscum semper est vsque ad consummationem seculi.*

Hieronymus in Prouerb. lib. 1. cap. 8. *Christus non est corporaliter in Ecclesia: surgens enim à mortuis ascendit in cælum.*

Theodoretus Dialog. 2. *Igitur corpus Dominicum*

cum surrexit quidem à corruptione & interitu alienum, & impatibile, & immortale, & diuina gloria glorificatum, & à cæ lestibus adoratur potestatibus. Corpus tamen est, & habet quam prius habuit, circumscriptionem.

Fulgentius ad Thrasim. lib. 2. *Vnus idémque homo localis ex homine, qui est Deus immensus à Patre. Vnus idémque secundum humanam substantiã absens cœlo, cùm esset in terra, & derelinquens terrã cùm ascendisset in cœlum. Secundum diuinam verò immensámque substantiam, nec cœlum dimittens, cùm de cœlo descendit, nec terram deserens, cùm in cælum ascendit.*

Vigilius episcopus Tridentinus lib. 1. contra Eutychen. *Vide miraculum, vide vtriusque proprietatis mysterium. Dei filius secundum humanitatem suã recessit à nobis: secundum diuinitatem suam ait nobis, Ecce vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Si nobiscum est: quomodo ait, venient dies, quando desideretis filium hominis, & non videbitis. Sed & nobiscũ est, & non est nobiscũ: quia quos reliquit, & à quibus discessit humanitate sua, non reliquit neque deseruit humanitate sua. Per formã enim serui, quam abstulit à nobis in cœlũ, absẽs est nobis: per formã Dei, quæ non recedit à nobis in terris, præsens est nobis. Tamẽ præsẽs & absens vnus idẽque est nobis.*

Idem lib. 4. *Si verbi & carnis vna natura est, quomodo cũ verbum vbique sit, non vbique inueniatur & caro? Nãque quãdo in terra fuit, nõ erat vtique in cælo. Et nũc quia in cælo est, non est vtique in terra. Et in tãtũ nõ est, vt secũdũ ipsã Christũ expectemus ventũrũ*

de cælo, quẽ secũdũ verbũ nobiscũ credimus esse in terra. Igitur secũdũ vos (attẽdite Iesuitæ qui præsẽtiam carnis Christi nõ tãtũ in cælo, sed infinitis in locis in terra ceu dogma orthodoxũ cũ Tridentina synodo lystrica, aduersus orthodoxũ episcopum Tridẽtinũ & Christi martyrẽ Vigilium asseritis) *aut verbum cum carne sua loco cõtinetur, aut caro cum verbo vbique est: quando vna natura contrariũ quid & diuersum non recipit in seipsa. Diuersum autem est, & longè dissimile, circunscribi loco* (i. in cælis) *& vbique* (vel, vt Iesuitæ tradũt, infinitis in locis) *esse. Et quia verbũ vbique, caro autẽ eius vbiq;* (infinitis in locis) *nõ est* (sed circũscribitur loco, & tantũ in cælis est) *apparet vnũ eũdẽq; Christũ vtriusq; esse naturæ, & esse quidẽ vbiq; secũdũ naturã diuinitatis suæ, & loco cõtineri secũdũ naturã humanitatis suæ, &c. Hæc est fides & cõfessio Catholica, quam Apostoli tradiderunt, Martyres roborauerunt, & fideles* (quos Gregorius sacramentarios appellat) *nunc vsque custodiunt.*

Quum verò Fortunatus Crellius vir doctissimus pro sincera Cœnæ Domini doctrina ad Gregorium Valentianum sacramentiperdam Christianam responsionem olim emiserit, eidem refutandos relinquimus libros tres nuper istius Gregorii nomine editos, in quibus Vegæ sophismata recoquit, & miris strophis orthodoxum veteris Ecclesiæ consensum obscurare conatur. Ad alium Iesuitam accedo.

Is est Petrus Michael, Colonienſis, qui controuersias Eucharisticas dialogis quinque, ex partis vtriusque (vt ait) elucubrationibus fideliter concinnatis, se familiariter & peramãter conciliasse gloriatur. Ita familiariter autem & amanter egit, vt conuiciorum & mendaciorum plaustra in orthodoxos Theologos effundens, argumenta firmissima, patrum testimonia aut mutila recitat, aut præcipua omittit, & relictis orthodoxorum refutationibus, Clementem quendam Iesuitico Petro ridiculè omnino inducit his verbis respondẽtem. Perspicua profectò sunt ista quæ dicis, nec habeo quod illis solidè opponam. Conuiciorum specimen ex eiusdem familiari & amicæ præfatione proferamus: deinde quid de statu controuersiæ modestus & fidelis concinnator garriat, subiungemus.

De Theologis orthodoxis loquens pagina 1. præmonitionis ad Lectorem: Errore, (inquit) barbaro furore & impudẽtia in nos armantur & inuehuntur, audaces, sibi placentes, quî sectas non metuunt introducere, fluctus sæui maris, lupi rapaces, nemendabiles per fas nefasque superiores, porci, pertinaces, derisores, furore armati, pudore vacantes, dolorem ex turpiter factis non sentientes, iracundi, insani, Deo insultantes.

At tibi, Michael, pro istis conuiciis, vnico folio expressis, meliorem mentem precamur. Cætera autem si persequi vellem, næ insulsus & cerebro vacuus sim. Quid si quis tibi regerat, Ista de Iesuiticis magistris effer, & vera dixeris. Mendacius veritas minimè superatur. In indiciis autem ad veritatis reditum, quæ Michael eadem Præmonitione proponit, ineptè petit principium. Ait enim nos ad Papatum tenerti debere, si despiciamus an fides sit in nobis, an veritatẽ amemus, si humili & feruido spiritu frequenter Deum oramus, si originem, progressum & finem cõtrouersiæ inuestigamus, deinde si veritatem agnitam apprehendamus & custodiamus.

Nunquam ob oculos versantur Iesuitarum scripta, quin illico recorder illius hæretici apud Theodoretum dicentis, Nos inquisitione non egemus, cùm veritas nobis exploratè percepta sit & cognita. Hanc persuasionem habent omnes Iesuitæ, se veræ doctrinæ patrocinium suscipere.

Nos autem veritatem quærere iubent: at illos rogamus ne anteceptis opinionibus, & sententiis mala fide collectis, corruptáque mẽte apprehensis, seruiant. Porrò si Iesuitica cohors seipsum sine hypocrisi exploraret, si veritatem amaret, si absque superstitione & idololatria Deum Patrem per vnicũ mediatorem Christum oraret, si originem, progressum & finem controuersiarũ de Religione sincera mente, turpis lucri cupiditate, ambitioſáque iracũdia prorsus repudiata, inuestigare dignaretur, Papatu abdicato sincerã Euangelij Christi doctrinã veréque Christianam & Catholicam Religionẽ profiteretur,

Status autem controuersiæ Eucharisticæ à nobis ex ipso Michaele descriptus, pag. 10. ostendit, qua fide & conscientia ille cum orthodoxis Theologis agat: scilicet ac si dicerent in Cœna panem & vinum edi, vt fide & spiritualiter beneficia Christi apprehendantur. Multiplicem Michaelis fallaciam, vt qui cœnam Domini sine Domino, & beneficia Christi sine Christo Christianos credere somniet, Harmonia confessionum fidei ab orthodoxis Ecclesiis editarum, anno 1581. euulgata, satis superq; detegit: ex qua Gallicæ confessionis articulos excerpere, & Iesuitæ fallaciis opponere, refutation. loco visum est.

8. Affirmamus (inquiunt Gallicæ Ecclesiæ) sanctam cœnam Domini esse nobis testimonium nostræ cum Domino nostro Iesu Christo vnitionis, quoniam non est duntaxat mortuus semel & excitatus à mortuis pro nobis: sed etiam verè nos pascit & nutrit carne sua, & sanguine suo, vt vnũ cũ ipso facti vitã cũ ipso cõmunẽ habeamus. Quamuis enim nũc sit in cœlis, ibidẽ etiam mansurus, donec veniat mundum iudicaturus: credimus tamen cum arcana & incomprehensibili spiritus sui virtute nos nutrire & viuificare sui corporis & sanguinis substantia, per fidem apprehensa. Dicimus autem hoc spiritualiter fieri non vt efficaciæ & veritatis loco imaginationem aut cogitationem supponamus: sed potiùs quoniam hoc mysterium nostræ cum Christo coalitionis tam sublime est, vt omnes nostros sensus, totúmque adeo ordinem naturę superet: denique quoniam, quum sit diuinum ac celeste, nonnisi fide percipi & apprehendi potest.

Credimus, tam in cœna quàm in Baptismo Deum nobis reipsa, id est, verè & efficaciter donare quicquid ibi sacramentaliter figurat: ac proinde cum signis coniungimus verampossessionem ac fruitionem eius rei quæ ibi nobis offertur. Itaq; affirmamus eosqui ad sacram mensam Domini puram fidem ceu vas quoddam afferunt, verè recipere quod ibi signa testificantur, nempe corpus & sanguinẽ Iesu Christi, non minus esse cibum ac potũ animæ, quã panis & vinũ sunt corporis cibus.

Credimus panem illum & vinum illud, quod nobis in cœna datur, vere nobis fieri spirituale alimentum, quatenus videlicet velut oculis nostris spectandum præbet carnem Christi nostrum cibum esse, & eiusdem sanguinem nobis esse potũ.

Status igitur controuersiæ est, An reale Christi corpus, virtute quorundam verborum, è cœlis vbi ascendit & continetur, eliciatur, sub panis specie infinitis in locis

contineatur, à muribus, porcis & canibus sæpissime edatur: nec ne. De hoc statu Michaelis & cohortis Iesuiticæ sententiam audire paratus sum. De fructu autem cõmunionis Christi, quod obscuris verbis admodum agit Michael, quum ad disputationem de præsentia propriè non pertineat, in præsentia omittimus.

Colonienſem Iesuitam sequitur Costerus, qui (vt pag. 10. & 11. retuli) Ecclesiam Catholicam ab Apostolorum temporibus semper credidisse asserit in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri, verum & integrum Christi corpus & sanguinem, idque propter manifesta verba, quæ nulli figuræ locum relinquunt.

Fallacia est in voce *Sacramenti*. Si nomine Sacramenti intelligit Costerus panis speciem, eius assertionem verbo Dei, fidei articulis, naturæ humanæ Christi, naturæ & ordinationi Sacramentorum ex diametro oppositam reiicimus. Sin vero, in actione S. Cœna verum Christi corpus verè Christianis virtute Spiritus sancti & fide tam certè præsens & sumendũ exhiberi, quam certè manibus & ore corporis signa Sacramẽ talia percipiuntur, asserit, probamus & credimus. Alia, item fallacia in eadem voce latet. Panis enim & vini species somniat esse Eucharistiæ sacramentum, quum istæ chimeræ Papisticæ, nec symbola, nec significata sint in Sacramento. Confundit deinde Costerus res & signa. Tertiò, in verbo *Contineri* alia continetur fallacia. Inclusionem enim localem rerum sub indiuiduo vago & accidentibus sine subiecto, vice mutationis & coniunctionis Sacramentalis rerum & signorum somniat: Transsubstantiationis Papisticæ turpitudinem vnius oculæ fuco velare conatur. Apertè enim debuit scribere panem in corpus conuerti & contineri, vinum in sanguinem, sed contrario sensu, & vim institutioni Domini faciens, asserit in hoc Sacramento contineri corpus: id est, sub specie panis corpus visibile latet inuisibile. Contrà verò, ex Papistica doctrina necessariò consequitur sub corpore, i. intra corpus esse panis substantiam: circa corpus autem circumuolitare panis albedinem & rotunditatem. Quod enim dicunt substantiam panis euanuisse, vanũ est, & in ridiculo isto sophismate asserẽdo, miras merásque loquuntur præstigias. Quartò, petit principium, verba Christi proponens. Dominus enim minimè dixit,

sub hac specie est corpus meum: aut hic panis, nõ est amplius panis sed cõuertitur in corpus meũ, Licet rumpãtur illa Iesuitis, nunquã in Euangelistarum, aut Apostolorum, aut Orthodoxorum Theologorum libris enuntiationem istam ac interpretationem Papisticam reperient. Verba Christi equidem clara ac perspicua sunt, Iesuitica autem miris strophis & mendaciis inuoluta. Quinto, ludit Costerus in vocula *Figuræ*, quam à verbis Christi prorsus remouet. Respõdet Augustinus. Eam demum esse miserabilem animæ seruitutem, signa pro rebus accipere, & supra creaturam corpoream oculum mentis adhauriendum æternum lumen leuare non posse. Eiusdem regulam ex 3. lib. De doctrina Christiana, cap. 16. semel & iterum proposuit in qua dicit, verba illa, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, figuratè exponenda esse. Excipiet Costerus, facinus vel flagitium non iuberi, quum Christus dicit discipulis. Accipite, comedite, hoc est corpus meum. Iterum respondeo cum Augustino, Videtur flagitium iubere Christus, ista præcipiens: idem enim (si Iesuitas audimus) est ac si dixisset, ore corporeo accipite. Et comedite corpus meum: manducate carnem realem filij hominis ore corporeo, illã atterite dentibus & in ventre trajcite. Augustino satisfaciat Costerus, deinde sua axiomata proponat. Respondeat testim. Augustin. in Psalm. 3. sup. Leuit. quæst. 57. contra Adimant. cap. 12. Epist. 23. Tertulliani cont. Marcionem. l. b. 4. Ambros. in 1. Cor. cap. 11. Orig. homil. 7. in Leuit. Chrysost. in Matth. homil. 83. Hieronym. adu. Iouinian. lib. 2. Theodoreto, Dial. 2. & aliis sæpius antea citatis, in Christi verbis figuram & Sacramentalem loquendi modum (quando videlicet symbolis rerum nomina tribuuntur) ignoscentibus.

Quæ præterea Costerus addit, à nobis priore huius collationis parte, pag. 630. 631. & sequentibus descripta & breuiter explicata sunt. In hac posteriori autem quum Vegæ respondi, cauillationibus Costeri & Gregorij Valentiani satisfactum esse arbitror. Porrò, quod pag. 651. receperam me testimonia veterum à Costero & Gregorio citata sequente libro consideraturum in Vegæ refutatione abundè præstiti. Alij enim ex aliis lacera veterum dicta coaceruant, quibus se Christianæ Ecclesiæ consensum obruere posse opinantur.

Supo-

Supereſt paucis excutiendus Turriani aduerſ. Volanũ, pag. 11. recitatus paralogiſmus, cuius ſumma hæc eſt:

Qui credunt corpus Chriſti non ſua natura, ſed virtute Deitatis quæ per illud operabatur ſuper aquas ambulaſſe & in cælum aſcendiſſe, debent credere corpus Chriſti eadem virtute infinitis in locis eſſe in Sacramento.

Sacramentarii credunt hoc factum eſſe, vt Euangelica teſtatur hiſtoria.

Ergo & illud credere tenentur, corpus videlicet Domini infinitis in locis eſſe in Sacramento.

Maiorem fulciunt Ieſuitæ argumento à Dei omnipotentia ſumpto: & ita ratiocinantur. Si Deitas Chriſti efficere potuit vt corpus ſuper aquas incederet, & in cælum aſcenderet, poteſt etiam efficere vt corpus ſimul eodémque momento ſit infinitis in locis. Conſequens à poſſe ad eſſe non valet. Porrò antequam de Dei omnipotentia reſpõdeam, ſophiſmata quædam Turriani detegere operæpretium arbitror. 1. Deitatem per corpus operatam fuiſſe ambiguè dicitur. Non ſine corpore effecit vt illud ſuper aquas ambularet & in cœlum aſcenderet. Sed Diuina vi id effectum eſſe liquidò conſtat. Vult autem Turrianus neſcio quod miraculũ in corpore conſtituere, vt viam ſibi ſternat ad Papiſtica portenta ſtabiliẽda. 2. Quando corpus Chriſti ambulans tendebat ad nauiculam diſcipulorum ſuorum, à ripa receſſit, nec aliis in locis præſens adfuiſſe, Turrianus oſtendere poteſt. Quum corpus in cœlum aſcenderet, vtique non deſcendebat, nec cum Apoſtolis viſibiliter inuiſibiliterue manebat: prorſus igitur diſſimilia ſunt iſta, virtute diuina ſuper aquas ambulare, & infinitis in locis contra veri corporis naturam & modum ſimul eodémque momento (quod ſoli naturæ diuinæ proprium eſt) adeſſe. 3. Corpus illud ambulans & aſcendens videbatur. Corpus autem illud à Papiſtica ſecta confictum ſpectrum eſt. 4. Euangelica hiſtoria de iſtis miraculis fert teſtimonium: De multipreſentia & omnipreſentia carnis Chriſti in, cum, ſub pane & vino, aut ſub horum ſpeciebus, nullum profert dictum. Quod reuelatũ eſt per Dei verbũ in ore Prophetarũ & Apoſtolorũ, nõ hæreticorum fabulas Chriſtiani credere tenentur. 5. Totus

Christus infinitis est in locis simul eodémque momento, mo-
do nobis incõprehensibili. Totum autem Christi minimè. Lu-
dit & fallit ergo Turrianus, de Sacramento agens. Debuit e-
nim scribere, vt purum putum papistam decebat, corpus Chri
sti, panis substantia ad nihilum redacta, sub eiusdem specie la
tere, ita vt in cælis sit circunscriptũ & visibile, in terris non
modò in vsu, sed post vsum in illa specie, tum in ore & ventre
sumentium, tum in ventre porcorum & canum ad tempus
aliquid contineri. Iterum autem superiùs dicta in pauca con-
feramus.

Christi corpus super aquas ambulauit, & in cœlũ ascẽdit.

Ergo infinitis in locis eodem tempore esse potest.

Dicamus etiam

Diuus Petrus super aquas ambulauit, & Eliæ corpus in cœ
los subuectus est

Ergo Petri & Eliæ corpora infinitis in locis eodem tem-
pore esse possunt.

De Dei Omnipotentia pag. 601. 602. prioris partis respon-
di. His ex Theodoreti dialogo tertio verba addere visum, ex
quibus facile construetur Syllogismus, qui tractationi de car-
nis Christi præsentia finem imponet.

Multa Deo impossibilia sunt (inquit) Theodoretus, & ea
quidem quæ ipsius naturæ repugnant. Sic igitur argumentor.

Quicunque etiam naturam, præter Diuinam, incircunscri-
ptam & infinitam constituunt, duos deos constituunt, & ve-
ri Dei naturam abolent.

Naturam Christi humanam incircunscriptam & infinitam
Iesuitæ constituunt.

Ergo Dei naturam abolent, duósque deos constituunt.

Vel sic,

Si Deus, quod circunscriptum ac finitum est, incircunscri-
ptum & infinitum reddere potest, vult quę ipsius naturæ re-
pugnant.

At non vult quę ipsius naturæ repugnant.

Ergo quod circunscriptum ac finitum est, incircunscriptum
& infinitum reddere non potest.

Maiorem tuetur Theodoretus, dicens, Si multa Deo im-
possibilia sunt, & ea quidem quę ipsius naturæ repugnant.
quid causæ est (hæreticum naturam diuinam Christi patibi-
lem

lem fuisse asserentem alloquitur) cur omnes naturæ proprie-
tates, cuiusmodi sunt esse bonum, iustum, veracem, inuisibi-
lem, incõprehensibilem, incircũscriptum (attende Iesuita in-
circũscriptione soli naturæ diuinæ esse propriam, quã ideo
à humanę tribuis, Deum volentem quæ ipsius naturæ repu-
gnant constituis) æternum, & alias quæ Deo verè tribuun-
tur, in suo statu relinquentes, solam immortalitatem, & im-
passibilitatem mutabilem esse dicitis, & possibilitatem alte-
rationis de ipsis concedentes, Deo potentiam assignatis, quæ
non differt ab infirmitate?

Minor lucet luce sua. Consequens itaque firmissimum
manet. Porrò, quum de præsentia carnis Christi orthodo-
xorum Theologorum extent libri & disputationes ex qui-
bus ceu ex fonte perenni, quæcũque superiùs dicta sunt hau-
simus, lectore ad fontes ipsos misso, septimam AntiIesuitæ
Gratiani sectionem aggredior.

Sectio VII. De manducatione carnis Christi.

Gratianvs.

QVIA corpus assumptũ ablaturus erat ab oculis nostris, & sideribus illaturus, ne-
cessarium erat, vt dies Cænæ sacramen-
tum nobis corporis & sanguinis sui consecra-
ret: vt coleretur iugiter per mysterium, quod se-
mel offerebatur in pretium: vt quia quotidiana, &
indefessa currebat pro hominum salute redẽptio,
perpetua esset etiam redemptionis oblatio, &
perẽnis victima illa viueret in memoria, & sem-
per præsens esset in gratia, verè vnica & perfecta

hostia, fide æstimanda, non specie, nec exterior: censenda visu, sed interiori affectu. Vnde meritò cælestis confirmat auctoritas: quia caro mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus. Recedit ergo omne infidelitatis ambiguum: quandoquidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. *Et infrà.* Sicut ergo sine corporali sensu, præterita vtilitate deposita, subitò nouam indutus es dignitatem, & sicut hoc, quod in te Deus læsa curauit, infecta diluit, immaculata detersit, non sunt oculis, nec sensibus tuis credita, ita cum reuerendum altare cælestibus cibis satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus, & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maximè hausto interiore assume. *De consecrat. Distinct. 2, Can 35. Ex Eusebio Emisseno.*

Ex hac Emisseni sententia, quòd mysteria non sint interiore visu seu specie, sed interiore affectu æstimanda, Fulbertus Carnotensis Episcopus in Epistola ad Adeodatum, Mysterium fidei propterea sic dici ait, quia fide æstimandum est, non specie nec visu corporeo, sed specie mentis intuendum: siquidem potentis mysterij secretum tantùm tenet fides. Quod enim substantia panis & vini apparet exterius, iam corpus & sanguis Christi sit interius.

Hoc autem corpus & sanguinem Christi in mysterio fidei interius fieri, ne quis per realem ipsorum sub specie panis & vini existentem intelligendum esse putet, his verbis explicat.

Gusta itaque & vide, quàm suauis sit cibus, & prægusta quid sapit. Sapit, ni fallor, cibum Angelicum, habentem intra se mystici saporis delectamentum, non quod ore discernas, sed quod affectu interiore degustes. Exere palatum fidei, dilata fauces spei, viscera charitatis extende, & sume panem vitæ interioris hominis alimentum.

Cæterùm ex hoc Gratiani canone colligo:

1. Istam hostiam quæ mysticè in Christi commemorationem fit, & in qua per mysterium recolitur memoria redemptionis nostræ semel in Christi corpore factæ, non esse substantialiter seu identicè illam ipsam hostiam, Christum, seu corpus ipsius assumptum & syderibus illatum.

2. Hoc per Sacramenti similitudinem in memoria recoli, non reipsa offerri.

3. Non aliam posse esse ipsius corporis quàm redemptionis in corpore factæ oblationem, in mysterio videlicet & Sacramento.

4. Christi reale corpus cordis manu (i. fide) suscipi, & haustu interiore assumi. Idcirco manu corporis sumptionem & oralem manducationem realis corporis orthodoxæ antiquitati fuisse incognitam.

Idem Eusebius, homil. in Epiph. Dominus ipse ait, Nisi mãducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. Suscipiamus itaque Christũ in domo nostra, suscipiamus eum in mente & in pectore nostro.

Et homil. in Oct. Domini. Ea nocte qua traditus est, cum discipulis agnum comedit, & mox quid significaret ostendit, Dum panem & vinum benedicens ait. Accipite & comedite, hoc est corpus meum. *Paulo post.* Sic igitur vetus Testamẽtum compleuit & confirmauit, literæ finem imposuit, & spirituali nouæque intell. gentiæ principatum Dominus tribuit.

Vociferabuntur Iesuitæ me Iesuitica fide agere, id est, Emissenum in Canone citato mutilasse, quum omiserim totam illam partem in qua de miranda illa conuersione agit, dicens:

Inuisibilis Sacerdos, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens, Accipite & comedite, hoc est corpus meum: & sanctificatione repetita, Accipite & bibite: hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repentè ex nihilo substiterunt excelsa cælorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: ita pari potestate in spiritalibus Sacramentis vbi præcipit virtus seruit effectus. Quanta itaque & quàm celebranda beneficia vis Diuinę benedictionis operetur attende: & vt tibi nouũ & impossibile videri non debeat quod in Christi substãtiam

terrena & mortalia conuertuntur, teipsum qui iam in Christo es regeneratus, interroga. &c.

Ista omiseram, quòd ad quæstionem de mutatione Sacramentali pertineant. Miranda certè prorsus ea ista conuersio, quum res terrenæ tam sublimi & eximio vsui aptantur vt fiat corpus & Sanguis Domini nostri Iesu Christi, sacramentali modo, non ratione illa quę à Pontificibus Romanis est inuecta, sicuti antea dictum est, quando de transsubstantiatione egimus. Emissenum verò Papisticæ transmutationi non fauisse, sic colligo.

1. Inuisibilem Sacerdotem, id est, Christum ipsum proponit istius mutationis vnicum autorem. Ergo recitatio institutionis Cœnæ & prolatio verborum ex ore Ministri Sacramẽtum efficit, ita vt panis communis fiat mysticus, i. Christi corpus Sacramentaliter, non propter dignitatem ministri aut virtutem in verbis inclusam, sed propter meritum & dignitatem instituentis, qui quum in cælis sit humanæ naturæ respectu, actio illa nos in cœlum etiam euehit.

2. Panis & vinum conuertuntur in Christi substantiam, id est, fiunt re vera Sacramentaliter verum Christi corpus & sanguis, adeò vt tam verè cordis manu, id est fide, corpus reale Christi suscipiamus, quàm verè corporis manu symbola Sacra sumimus.

3. Christus ex nihilo omnia fecit: non autem ex nihilo fecit corpus suum. Non valet igitur consequens Iesuiticum. Substantiam panis in nihilum redigi, vt Christi substantia sub specie panis lateat. Nec ista dicit Emissenus: immò quæ ad finem adtexit, eius mẽtem aperiunt: quemadmodum etiam homil. in ramis palm. ait, Docet nos Ioseph qualiter Christi corpus suscipere debeamus: docet nos mundo corde, & pura conscientia illud suscipere. Ad Gratianum Antiiesuitam redeamus.

Quia passus est Dominus pro nobis, commendauit nobis in isto sacramento corpus & sanguinem suum: quod etiam fecit & nos ipsos. Nam & nos ipsius corpus facti sumus, & per misericordiã eius, quod accipimus, nos sumus. Recordamini: & vos

vos non fuistis, & creati estis: ad areã Dominicam comportati estis: laboribus boum, id est, annuntiantium Euangelium, triturati estis: quando Catechumeni differebamini, in horrea seruabamini, nomina vestra dedistis: Cœpistis moli ieiuniis & exorcismis: postea ad aquam venistis, & conspersi estis, & panis Dominicus facti estis. Ecce quod accepistis. Quomodo ergo videtis esse vnũ, quod factum est, sic vnum estote vos, diligendo vos, tenendo vnam fidem, vnam spem, indiuiduam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt: quia illi quærunt diuisionem, cùm panis iste indicet vnitatem: sic & vinum in multis racemis fuit, & modò vnum est: vnum est in suauitate calicis post pressuram torcularis. Et vos post illa ieiunia, post labores, post humilitatem & contritionem cordis iam in nomine Christi, tanquam ad calicem Domini venistis: & ibi vos estis in mensa, & ibi vos estis in calice, nobiscum vos estis, Simul enim hoc sumimus, simul bibimus, quia simul viuimus. *Item.* Ita Dominus Iesus Christus nos significauit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis & vnitatis nostræ in sua mensa consecrauit. Qui accipit mysterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. *De Consecr. Distinct. 2. Can: 36. ex Augustino.*

Ex hoc Canone sequentes theses colligo.

1. Vera corporis Christi communicatio non separanda est ab vnitate corporis Ecclesiæ Christi: quum apud Paulum sit hæc cum illa, tanquam causa cum suo vero & proprio effe-

ctu coniuncta. Sicut enim panis qui frangitur est κοινωνία corporis Christi: ita qui de vno hoc pane participant, vnus panis & vnum corpus sunt.

Vnde idem Augustinus lib. 21. cap. 25. De ciuitate Dei: Qui sunt (inquit) in corporis Christi vnitate, id est in Christianorum compage membrorum, cuius corporis Sacramentum fideles communicantes de altari sumere consueuerunt, ipsi verè dicendi sunt manducare corpus Christi, & bibere Sanguinem Christi. *Et post:* Non autem dicendi sunt manducare corpus Christi, qui non sunt in corpore Christi, nec in membris eius computandi.

2. Ecclesiæ corpus mysticum non corporaliter cohæret inter se vel cum capite suo: itaque capitis Ecclesiæ cum membris vnio spiritualis est: quod stare nequit. Si oralis manducatio statuitur.

3. Eos grauiter errare qui putant hæreticos & impios, in Christiana Ecclesia corporis & sanguinis Christi symbola percipientes, reuera corpus ipsius manducare. Nam tunc vnus panis, & vnum corpus essent. Non sunt autem vnum corpus, quum diuisionem quærant: igitur nec membra Christi sunt, nec eius verum corpus percipiunt. Illud autem perciperent, si ore corporeo sumerentur.

4. Falsissimum est, vnitatem corporis Ecclesiæ Christi specie geri. & quasi figura quadam significari per corporalem ipsius Christi sub specie panis præsentiam & mãducationem. Sic enim statuendum esset, verum corpus Christi esse Sacramentum & figuram mystici. At contra Paulus in vnius panis participatione mysterium esse dicit, qua vnus inter se panis & vnum corpus sunt fideles.

Et sic Augustinus, mysterium vnitatis fidelium in Christo, in pane & vino, quæ ex multis ad vnum aliquod rediguntur, traditum & institutum esse multis in locis piè & eruditè explicat: vt Serm. ad infantes, ait:

Ecce, quod accepistis, quomodo videtis vnum esse quod factum est, sic vnum estote, vos diligentes, tenendo vnam fidem, vnam spem & indiuiduam charitatem. Panis

Panis enim iste (scilicet qui ex multis granis vnus factus est) indicat vnitatem. Item. *Recolite, quia panis non fit de vno grano, sed de multis. Estote quod videtis* (id est vnus panis, sicut hunc Eucharistiæ panem & vnum esse videtis) *& accipite quod estis* (nempe corpus Christi.) *Sicut enim vt visibilis species (substantia) panis sit, multa grana in vnum consperguntur, tanquam illud fiat, quod de fidelibus ait sacta Scriptura, Erat illis anima vna, & cor vnum in Deum: Ita Dominus noster Iesus Christus nos significauit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis & vnitatis nostræ in mensa consecrauit.* Item, Serm. 28. ad fratres in Eremo: *Dominus cor discipulorum ad dilectionem dulciter inuitauit, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum: Sacramentum enim illud: Deo hominibus datum est, vt corpus* (quod est) *in terris cum capite* (quod est in cælis) *coadunetur.*

Et Epist. 59. *In corporis Christi compage nos esse mansuros, huius rei Sacramentum est, quod vnus panis, vnum corpus multi sumus. Ergo si vnus panis totum Christi corpus est, membra Christi frustra sunt panis.*

Triplex igitur proponitur Christi corpus, reale videlicet, mysticum, & Sacramentale: quod cùm sedulò non distinctum fuerit, inde infinitæ in Ecclesia hæreses ortæ sunt. Contra si distinctio hæc expendatur, facile erit nodos omnes in testimoniis Veterum Theologorum à Iesuitis cõtextos soluere.

Ad Gratianum redeamus.

Cùm frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quàm Dominici corporis in cruce immolatio, eiúsque sanguinis de latere effusio designatur? *De Consecr.*

Distinct.2. Can.37. Ex Augustino, in lib. Sententiar. Prosperi.

1. Panis post consecrationem corpus Christi frangitur. Reale corpus Christi frangi non potest. Ergo panis est corpus Sacramentaliter.

2. Panis Sacramentalis ore corporeo sumitur, dentibus atteritur, in ventrem trajicitur & consumitur: non reale corpus Christi. Oralis igitur manducatio corporis realis, papisticum est figmentum.

3. Sanguis non realis, sed Sacramentalis in ora corporea funditur. Sanguis realis in ora spiritualia, id est in mentes fidelium funditur.

4. Cœna sacra est Sacrificij Christi in cruce designatio & recordatio.

Sequitur alius Gratiani canon.

In quibus isti ignorantiæ tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore iacuere? Vt nec auditu deficerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est: Vt nec ab infatium linguis veritatis corporis & sanguinis Christi inter communis sacramenta fidei tacearur: quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impertitur, hoc sumitur, vt accipientes virtutem cælestis cibi, in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus? Idem est cibus refectionis, est cibus sanguinis. Sicut enim caro Domini verè est cibus: ita sanguis verè noster est potus. *Idem.* Est etiam corpus de quo dictum est, Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, Circa hoc corpus aquilæ sunt, quæ alis circumuolitant spiritalibus. *Idem.* Vnde & corpus Christi edimus, vt vitæ æternæ possimus esse

esse participes. *Idem.* Cuius clarè argumentis vtimur, suis vtamur exemplis, incarnationis exemplo astruamus mysterij veritatem. *& infra.* Quid hîc quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cùm præter naturā sit ipse Dominus Iesus Christus partus ex Virgine? *De Consecrat. Distinct. 2. Can.38. Ex Leone.*

Argumentum Leonis sumptum à proprio fine & effectu, propter quem admiranda mysteria nobis tradita sunt (qualis est arcana illa consociatio & incorporatio) in vnitatē corporis & membrorum cum capite Christo) omnino requirit, vt in hac veritate carnis Christi, cuius in Dominicæ Cœnæ mysterio κοινωνοι & participes efficimur, nulla ponatur essentialium proprietatum mutatio. Alioquin Si Iesuita quispiam dicat, corpus Christi in os & in ventre ingredi, respondebo ex Leone, corpora nostra etiam in os & viscera Christi transire, denique Christianos omnes in Christum transubstantiari, & à Christo corporaliter edi. Par est enim ratio, ex Leonis sententia.

Sequentes igitur theses ex hoc Canone colligo.

1. Christiani in carnem Christi fide tantùm transeunt: iuxta Christi dictum: Quicunque in me credit, in me manet.

2. Christus nullo modo carnali, sensuali, aut orali, in corpora Christianorum transit, sed fide in horum cordibus habitat & manet.

3. Impij quum alis spiritualibus careant, nec circa reale Christi corpus supra cœlos euectum volitant, nec in eius carnem quæ semper viuifica est, transeunt.

4. Quicũque verum ac reale edit corpus Christi, fit particeps vitę æternæ. Impij non fiunt participes vitæ æternæ. Ergo corpus Christi, id est, carnem illam quæ semper viuifica est, non edunt, sed tantùm panem mysticum in iudicium.

His addamus aliud Leonis testimonium, ex Serm. 4. quadragesi. de Manichæis loquens.

In Sacramentorum communione ita se temperant, vt ore indigno corpus Christi accipiant: sanguinem autem redem-

ptionis nostræ haurire omnino declinent.

Si ipsum naturale Christi corpus & ore in sacrilega Manichæorum communione perceptum & manducatum fuisse sensisset tunc Leo, sicut hodie peruersè prorsus Papistæ sentiunt, certè causam non habuisset, cur diceret, sanguinē redēptionis à Manichæis omnino declinari: nisi fortè exangue voluit esse corpus, quod ore perciperent. Sensit igitur sanguinē redemptionis, quatenus in mysterio, vt effusus, ore hauritur ex calice, non realiter contineri in corpore, quia sic non est sanguis seu ὑπόμνημα redemptionis, ac ideo etiam realiter vnà cū corpore non sumi.

Ad Gratianum reuertamur. Quandoquidem verò Ambrosij, Augustini aliorúmque canones citandi sunt: Ambrosij, primùm, Augustini deinde, aliorum tamen testimonia proferemus: ex quibus postea theses extruemus ad orthodoxæ sententiæ confirmationem, explicatis iis quæ lectori Christiano scrupulum mouere possunt. Audiamus igitur Ambrosium, prout à Gratiano citatur.

Panis & calix non qualibet, sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Proinde quod ita fit nobis, quamuis sit panis & calix, alimentum est resurrectionis, non Sacramentum religionis: non, quod benedicimus, gratiásque agimus domino in omni eius munere, non tantùm spiritali, verùm etiam corporali. De Consecr. dist. 2. Can. 39. Ex Ambrosio.

Hunc Canonem Augustini esse cap. 13. lib. 20. contra Faustum ostendunt noui glossatores, & à Gratiano multis locis depranatum esse constat, Ambrosióque falsò tributum. Ait autem autor huius Canonis.

1. Panem & calicem communem fieri Sacramentalem virtute institutionis Christi.

2. Fieri alimentum resurrectionis, id est, tesserā certissimā & pignus aptissimum omnibus in Christum credentibus, resurrectionis spiritualis & corporeæ tandem ad vitam

tam æternam. Panis enim misticus testatur piis omnibus se virtute Christi panis vitæ, cui vniuntur, mortem victuros, & vitam beatam adepturos. Cetersùm impiis corpus Christi non est alimentum resurrectionis, etiamsi Dei virtute suscitabuntur. Resurrectió enim eorum non inde fiet quod communionem habuerint cum viuifica Christi carne: resurgerent enim ad vitam æternam, Sequitur eos non percipere in Cœna naturale & reale corpus, sed Sacramentale tantùm, in iudicium. Porrò quod veri corporis Christi est, canonis author pani mystico tribuit. Vtrumque verò, corpus reale videlicet, & corpus in mysterio, distinguit, de spirituali & corporali munere mentionem faciens. Ergo Canon iste transsubstantiationem Papisticam, & manducationem oralem euertit: symbola à rebus distinguit. hæc corporalia; illas spirituales, esse asserens.

Fortè dicas, quomodo vera caro, quomodo verus sanguis, qui similitudinem non video carnis, non video sanguinis veritatem? Primò omnium dixi tibi. De Sermone Christi, qui operatur, vt possit conuertere genera & instituta naturæ. Deinde, vbi non tulerunt Sermonem Christi discipuli eius, sed audientes quòd carnem suam daret manducare, & sanguinem suum bibendum, recedebāt: Solus autem Petrus dixit, verba vitæ æternæ habes, & ego à te quo recedam? ne igitur plures hoc dicerent, & veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptoris, ideo in similitudine quidem accipis Sacramētum, sed veræ naturæ gratiam virtutémque consequeris. Ego sum, inquit, panis viuus qui de cælo descendi. *De Consecr. Dist. 2. Can. 43. ex Ambrosio.*

Sed fortè dicis, speciem sanguinis non video: sed habet similitudinem. Sicut enim mortis simi-

litudinem sumpsisti.ita etiam similitudinem pretiosi sanguinis bibis, vt nullus horror cruoris sit, & pretium tamen redemptionis operetur. Didicisti ergo, quia quod accipis corpus est Christi, &c. Vis scire, quia verbis cælestibus consecratur? Accipe quæ sunt verba,Dicit Sacerdos.Fac nobis hanc oblationem adscriptam, rationabilem, acceptabilem,quod est figura corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi:qui pridie quàm pateretur,in sanctis manibus suis accepit panem,respexit ad cælum ad te sancte Pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractúmque Apostolis suis tradidit dicens, Accipite & edite ex hoc omnes:hoc enim est corpus meũ, &c. Antequam consecretur,panis est: Vbi autem verba Christi accesserint,corpus est Christi, &c. *Et post.* Ipse Dominus Iesus testificatur nobis quod corpus suum accipiamus & sanguinẽ suum. Nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? *De Consec.distinct.2.Can.55.ex eodem.*

Non iste panis est qui vadit in corpus, sed ille panis vitæ æternæ qui animæ nostræ substantiam fulcit.*De Consecr.dist.2.Can.56.ex eodem.*

Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulos minuitur,sed integrum se præbet in singulis. *De Consecr.dist.2.Can.77.Ex eodem.*

Sicut verus est Dei Filius Dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia Patris: ita vera caro,sicut ipse dixit,quam accipimus,& verus

rus eius sanguis est potus. Ego sum, inquit, panis viuus qui de cælo descendi.Sed caro non descẽdit è cælo:hoc est,carnem in terris assumpsit ex virgine. Quomodo ergo descendit panis è cælo, & panis viuus? quia idem Dominus noster Iesus Christus consors est & Diuinitatis & corporis.Et tu quia accipis panem,diuinæ eius substantiæ in illo participaris alimento. *De cõsecr.distinct.2.Can.84.Ex eodem.*

In illo Sacramento Christus est, quia corpus est Christi.Non ergo corporalis esca,sed spiritualis est. Vnde & Apostolus de typo eius ait, quia Patres nostri escam spiritualem manducauerunt, & potum spiritualem biberunt. Corpus enim Dei, corpus est spiritale: corpus Christi, corpus est Diuini Spiritus. *De Consecr.Dist.2. Can.85. Ex eodem.*

* Quę ex Ambrosij dictis ad stabiliendam transmutationem præsentiam & manducationem à Papistis inuectam Iesuitæ pertrahunt,paulò ante,pag.120.121.122. paucis sunt explicata. Quibus nonnulla quædam ex ipsius Ambrosij sensu ad superius dictorum intelligentiam proferre libet, vt Gratiano lucem faciamus.

Primùm, quod de Sermone operatorio apud Ambrosium & alios quosdam legitur,non ita sumendum est ac si miraculum quale Papistæ somniant inuehere velint. Alioqui possem regerere, Christus de se dicit, Ego sum vitis: Sermo Domini est operatorius:ergo Christus transmutatur in vitem.Excipiet Iesuita nõ semper sermonem Christi esse operatorium. Concedo,& operatorium Papistico sensu in illa enuntiatione,Hoc est corpus meum,esse pernego. Etenim, vt nihil dicam de dissidiis matæologorum, qui de verbis consecrationis nondum inter se conueniunt,sed ad hunc vsque diem digladiantur, & andabatismum exercẽt:cuius rei testis est monachi cuiusdam

Christophori de capite fontium ridicula disputatio, Parisiis nuper edita: Quando sermo Dei earum rerum quæ dicuntur effector est, id Scriptura non reticet. Iam inde ab initio Deus dixit; fiat lux: Subijcit Scriptura, Et facta est lux. Idé videmus de aliis quæ in creando mundo Deus dixit. Aquam etiam in vinum, & virgam Mosis in colubrum versam, Sacra historia memorat. Iesuitæ ostendant in libris Canonicis eiusmodi enuntiationes, Panis esto, vel fiat corpus meum, & panem factum esse corpus: tunc vicerint. Deinde, concedamus Sermonem Christi esse operatorium: cur non dixerim, panem quem ostendebat sacramentum effectum esse corpus Christi, quod sane antea non erat? Hyperbolicis autem locutionibus sæpissime gaudēt veteres Theologi, Ambrosius & Chrysostomus nominatim, vt dignitatem mysterij Eucharistici in Ecclesia conseruarent: quod cōsilium maximè probāt, ἀρτολατρείαν verò, à Papistis, Sermones Christi & orthodoxorum consensum peruertentibus, institutam, abominantur omnes Christiani.

His verbis autem, Fac nobis hanc oblationem adscriptam, &c. insinuare voluit Ambrosius rationalis illius cultus oblationem, vt in memoriam pro nobis oblati, ita quoque in figura corporis & sanguinis Christi celebrare. Quoniam enim oblationem, de qua Latini Canonis verba loquuntur, figuram corporis & sanguinis Christi vocat Ambrosius, & hanc adscriptam, rationabilem & acceptabilem in hoc mystico Ecclesiæ sacrificio fieri & haberi petit, non potest, nec hæc oblatio, nec in ratum & gratum sacrificium diuinitus facta acceptatio, de ipso Filio Dei intelligi. Alia testimonia proferamus, quæ id explicent. *In lib. De offic.* Quotiescunque sacrificium offerimus, mors Domini, ascensio & resurrectio significatur. *In verba Pauli, Mortem Domini annuntiate, &c.* Mysterium Eucharistiæ est memoria redemptionis nostræ. Quia enim morte Domini liberati sumus, huius rei memores in edēdo & potando, carnem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt, significamus. *Et post.* Testamentum ergo sanguine constitutum est: quia beneficij diuini testis est sanguis, in cuius typum seu figuram nos calicem sanguinis mysticum, ad tuitionem corporis & animæ nostræ, percipimus.

Etsi autem nouas naturas rebus dari, inque corpus & sanguinem

guinem Christi conuersionem fieri dicat, nō intelligit tamen substantiam panis & vini mutari & aboleri, aut impios aliquid præter panem Sacramentalem percipere: vt sequentia *ex 3. lib. de Sacram. cap. 4.* ostendunt. *Venisti*, ait, *ad altare, & vidisti Sacramenta posita super altare, & ipsam quidem miratus es creaturam, tamen creatura solennis & nota. Et lib. 4. cap. 4.* Sicut similitudinē mortis in Baptismo: ita quoque nos similitudinem corporis & sanguinis Christi in mysterio sumimus.

Hoc verò quid aliud est quàm mysteria seu Sacramēta exterius dari, & accipi in similitudinem rerum, quæ interius diuinæ virtutis operatione percipiuntur? Vnde sic lib. 5. cap. 7. ait: In similitudinem quidem accipis Sacramentum, sed veræ naturæ gratiam & virtutem consequeris. Ego, sum, inquit, panis viuus qui de cælo descendi. Et tu qui accipis panem, diuinæ eius substantiæ in isto participas elemento.

Distinguit Ambrosius inter similitudinem & veræ naturæ gratiam, nomine similitudinis signum, gratiæ rem significatam intelligens. Quemadmodum autem pignus & imago seu similitudo Sacramenti non sunt res inuisibiles, quoniam istæ aliunde egerent confirmatione, ac ideo in pignus & similitudinem alterius rei confirmandæ & testificandæ causa dari & accipi non possent: Ita quoque inuisibilis existentia corporis sub specie panis, non potest esse pignus vitæ æternæ, nec imago seu similitudo Sacramenti. Quin potius cùm talis existētia nullo diserto Scripturæ testimonio probetur, sed falsum humanæ imaginationis spectrum sit, non minus falsa futura vitæ æternæ ipes esset, quæ tali falso pignore confirmata niteretur. Denique quia quod hîc imagine contingimus Sacramenti, in vita æterna manifesta participatione sumemus: consequens est, quod non magis sub imagine & specie Sacramēti corporaliter hîc manducatur Christus in via: quàm olim sic manifesta participatione, hoc est, sine mysterio Sacramenti, sumetur in patria.

Quando igitur hanc injicit quæstionem, quomodo panis potest esse corpus Christi, vult id ipsum quod panis est, & non aliud (quod sublata panis substantia, in locum & sub speciebus seu accidentibus eius succedere & existere fingitur) esse corpus Christi. Alioqui si de alio quàm ipso pane hoc intelliga-

tur, non constaret quæstio. Non enim quæritur, quomodo quod est corpus Christi existat & contineatur sub specie panis. Cùm autem ad factam à se quæstionem respondet Ambrosius, quod qui panis est, consecratione sit corpus Christi, ostendit panem non esse corpus Christi per naturam, substantialiter, & prædicatione identica, sed consecratione, hoc est Sacri vsus atque finis destinatione, in virtute & gratia mysterij: qua, vt statim pòst explicat, ante benedictionē alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur. Nisi signum à re signata distinguat, impij verum & naturale Christi corpus edunt, quod idem est ac si quis dicat Christum & Satanam in cor Iudæ intrasse.

» Lib. de his qui init. myster. cap. 8. & lib 4. de Sacram. cap. 5. » *idem testatur*. Non otiosè (*inquit*) dicis Amen: iam in spiritu » confitens quod accipias corpus Christi. Dicit tibi Sacerdos, » corpus Christi. Et tu dicis Amen, quod cōfitetur lingua, te» neat affectus. Augustinus Serm. ad infantes, *addit*. Esto mem» brum corporis Christi, & verum sit Amen tuum.

Vt itaque in solis Christi membris verum est hoc Amen: sic etiam ab illis tantùm in veritate illius Amen, quam tenet cor, & habet fides, corpus Christi verè participatur. Affectu carent impij quo verum corpus Christi percipiant. Igitur manducatio oralis, papisticum est figmentum.

» Lib. de his qui initiantur mysteriis, cap. 3. Non contem» planda sunt, *ait*, in mysteriis quæ videntur, sed quæ non vi» dentur: quæ enim videntur temporalia sunt: quæ non vi» dētur, æterna. *Item*. Non ergo solis oculis corporeis tuis cre» das. Magis enim videtur quod nō videtur, quoniā quod ocu» lis nō cōprehenditur, animo atque meo te cernitur. Mentis sinceræ oculis atq; ore carent impij. Ergo neq; cōprehendunt neq; edūt verū corp⁹ Christi quod vnico fidei visu & ore percipitur. Per consequens dogma de manducatione orali falsissimum apparet. Ideo idem Ambrosius, lib. 2. de virg. & in psal. 30. ad vnionem illam Christi cum Christianis respiciens: » Christus, ait, quotidie in fidelium mentibus tanquam in al» tari immolatur.

Ad illum autem vero Canonem, vbi de vera & spirituali manducatione agens, dicit, Non iste panis est qui vadit in corpus

pus, sed ille panis vitæ æternæ qui animæ nostræ substantiam fulcit, subiungere libet sequentia verba Ambrosii, in oratione sua prima, vt vulgo putatur, præparatoria ad celebrationem Eucharistiæ precatio.

» Panis dulcissime, sana palatum cordis mei, vt sentiam sua» uitatē amoris tui. Sana me ab omni languore, vt nullā præ» ter te amen pulchritudinem. Panis candidissime, habens in » teomne delectamentum, & omnis saporis suauitatem, qui » nos semper reficis. Comedat te cor meum, & dulcedine sa» porꝭ tui repleantur viscera animæ meæ. Manducat te An» gelus pleno ore. Manducat te peregrinus homo, pro modu» lo suo, ne deficere possit in via, tali recreatus viatico. Panis » sancte, panis vitæ, panis munde, qui descendisti de cœlo, & » das vitam mund, veni in cor meum, & munda me ab om» ni inquinamento carnis & spiritus: Intra in animam meam, » Sana & sanctifica me intus & exterius, vt foris & intus per » te munitus recto tramite ad te perueniam ad tuum regnum » vbi non mysterii sicut in hoc tempore agitur, sed facie ad » faciem videbimus.

Ingreditur panis vitæ cor pium, cuius palatum sanat & à quo comeditur: de manducatione orali autem altum silentiū apud Ambrosium & alios.

Ad postremum canonem, in quo de corpore spirituali & diuini spiritus agitur, hæc annotanda sunt. Quilibet animaduertit non de vero & naturali ex virgine nato corpore Christi quod de nouo creari atque per spiritum sanctificari & viuificari, hæc Ambrosii dicta intelligi debere, sed quod vt Augustinus ait (lib. 3. de Trinit. cap. 4.) ex fructibus terrę per sacerdotis ministerium est consecratum, per spiritus sancti descēsum viuificatur & sanctificatur, à quo si spiritus sanctus abscedat & seperetur, iam simpliciter communis panis & non sacramentum aliquod seu mysterium erit. Vide Petri Damiani qui paulò ante Berengarium damnatum vixit, lib. de Eccles. institutione, cap. 9.

Duo addamus eiusdem Ambrosii testimonia, quæ eius de Eucharistia sententiam planè exponunt. Prior, lib. 1. de Off. » cap. 48. Et in Psalm. 38. Hîc Christus in imagine offertur: » illic verò (in cœlo) in veritate, vbi apud Patrem pro nobis » quasi aduocatus interuenit. Ascende igitur, ô homo, in cœlū

» & videbis illa, quorum vmbra hîc vel imago fuit. Altera, » lib. 10. cap. 24. in Lucam. Quæ sursum sunt sapite, non quæ » sunt super terram. Ergo non super terram, nec in terra, nec » secundum carnem quærendus est Christus, si volumus eum » inuenire.

Superest vt Ambrosii superiora dicta in breues quasdam theses contrahamus.

1. Virtute institutionis & Spiritus Christi panis communis in hunc vsum & finem consecratur, vt sit corpus Christi.

2. Panis, qui est corpus Christi in mysterio, non est reale Christi corpus.

3. Panis vitæ, qui est verum ac substantiale Christi corpus, à solis verè Christianis (quorum animas fulcit) fide percipitur.

4. Panis sacramentalis vadit in corpus, & corrumpitur: minimè verò panis ille qui de cœlo descendit.

5. Christi verum ac reale corpus spiritualis est esca.

6. Quum infinitæ sint panis sacramentalis substantiales portiones, & vnum sit Christi corpus: manducatio illa qua integrum præbetur singulis illud corpus percipientibus, fieri sola virtute Spiritus sancti, impiorum autem manducatio, panis sacramentalis, i. corporis in mysterio est tantummodo: quo sensu dicitur, singulos, i. pios & impios, accipere Christum Dominum &c.

Augustini canones à Gratiano citatos nunc consideremus.

Prima quidem hæresis in discipulis Christi, velut à duritia eius sermonis facta est. Cùm enim diceret, Nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam, illi non intelligentes dixerũt ad inuicem, Durus est hic sermo, quis potest eum audire? dicentes quia durus est hic sermo, separauerunt se ab illo: remansit cum duodecim. Discedentibus illis instruxit eos, qui remanserunt, Spiritus est, inquit, qui viuificat: caro nihil prodest: verba quæ locutus sum

sum ad vos, spiritus & vita sunt. Intellexistis spiritaliter? spiritus & vita sũt. Intellexistis carnaliter? etiam sic illa spiritus & vita sunt: sed tibi non sunt spiritus & vita, qui spiritaliter nõ intelligis. Spiritaliter intelligite, quæ locutus sum. Non hoc corpus, quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendaui. Spiritaliter intellectum viuificabit vos. Caro autem non prodest quidquam: sed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere venditur, aut in macello dilaniatur. Sciens autem Iesus, ait, Hoc vos scandalizat, quia dixi, Do vobis carnem meam mãducare, & sanguinẽ meũ bibere? Si ergo videritis filium hominis ascendentem, vbi prius erat? Quid hoc est? hinc soluit quod illos mouerat: hinc aperit, vnde fuerant scandalizati: hinc planè si intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus suum. Ille autem dixit se ascensurum in cœlum, vtique integrum. Cùm videritis filium hominis ascendentem, vbi erat prius, certè, vel tunc videbitis, quia nõ eo modo, quo putatis, erogat corpus suum. Vel tunc intelligetis, quia gratia eius non consumitur morsibus. *Item.* Donec seculum finiatur, sursum est Dominus: sed tamen hîc etiam nobiscum est veritas Domini. Corpus enim Domini, in quo resurrexit, vno loco esse oportet: veritas autem eius vbique diffusa est. *De consecrat. Distinct. 2, Can. 44. Ex Augustino.*

Non hoc corpus, quod videtis manducaturi e-

stis,& bibituri illum sanguinem,quem fusuri sunt illi, qui me crucifigent:ipsum quidem, & non ipsum:ipsum inuisibiliter,& nõ ipsum visibiliter. Vnde & subditur,Etsi necesse est illud visibiliter celebrari,necesse est tamen illud visibiliter intelligi.*Ibid.Can.*45.*ex eodem.*

Quid est Christum manducare?non hoc solùm est,in sacramento corpus eius accipere. Multi enim indignè accipiunt, de quibus ait Apostolus: Qui manducat panem, & bibit calicem Domini indignè,iudicium sibi mãducat,& bibit.Sed quomodo manducandus est Christus.Quomodo ipse dicit,Qui manducat carnem meam, Et bibit sanguinem meum,in me manet,& ego in eo. Si itaque in me manet,& ego in illo, tunc manducat, tunc bibit.Qui autem non in me manet, nec ego in illo,& si accipit sacramentũ,acquirit magnum tormentum.*Ibid.Can.*46.*ex eodem.*

Vt quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducasti.Credere enim in eum,hoc est panem viuum manducare.Qui credit in eum, manducat eum: inuisibiliter saginatur, quia & inuisibiliter renascitur.*Ibid.Can.*47.*ex eod.*

Hoc est'quod dicimus,hoc modis omnibus approbare contendimus,Sacrificium scilicet Ecclesiæ duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie,& inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine,Sacramento & re Sacramenti,id est corpore Christi,sicut Christi persona constat & conficitur Deo & homine, cùm ipse Christus verus sit Deus & verus homo, quia omnis

omnis res illarum rerum naturam & veritatem in se continet ex quibus conficitur.Conficitur autem sacrificium Ecclesiæ Sacramento,& re Sacramenti,id est corpore Christi. Est igitur Sacramẽtum,& res sacramenti,id est corpus Christi. *Item.* Caro eius est quam forma panis opertam in Sacramento accipimus:& sanguis eius quem sub vini specie & sapore potamus. Caro videlicet carnis,& sanguis Sacramentum est sanguinis: carne & sanguine:vtroque inuisibili,intelligibili, spirituali, significatur visibile Domini nostri Iesu Christi corpus,palpabile,plenum gratia omnium virtutum, & diuina Maiestate. *Item.* Sicut ergo cælestis panis,qui verè Christi caro est,suo modo vocatur corpus Christi,cùm reuera sit Sacramentum corporis Christi,illius videlicet quod visibile,palpabile,mortale,in cruce est suspensum, vocatúrque ipsa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit,Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate,sed significante mysterio: Sic Sacramentum fidei,quod Baptismus intelligitur, fides est.*Ibid.Can.*48.*ex eodem.*

Christus panis est,de quo qui manducat, viuit in æternum:de quo ipsemet dicit, Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita,&c. Determinat quo modo sit panis, non solùm secundum verbum,quo viuunt omnia,sed etiam secundum carnem assumptam pro mundi vita. Humana enim caro,quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua,carni eius mundæ vnita,incorporata,vnũ cum illo effecta, viuit de Spiritu eius, sicut viuit corpus de suo spiritu. Qui verò non est de cor-

pore Christi, non viuit de Spiritu Christi. *Ibid. Can.57.ex eodem.*

Qui manducant & bibunt Christum, vitam manducant & bibunt: Illum bibere, est viuere. Quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritaliter manducatur & bibitur. Manducetur Christus: Viuit manducatus, quia resurrexit occisus. Nec, quando manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit, & norunt fideles quemadmodum manducẽt carnem Christi. Vnusquisque accipit partem suam: Vnde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus: per partes mãducatur in Sacramẽto, & manet integer totus in cœlo, manet integer in corde tuo. Totus erat apud Patrem, quãdo venit in virginem, impleuit illam, nec recessit ab illo. *& infra.* Quod videtur, panis est, & calix, quod etiam oculi renuntiant, Quod autem fides postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix sanguis. *& infrà.* Ista ideo dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem: quod intelligitur, fructũ habet spiritalem. *& infra.* Qui accipit mysterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. *Ibid. Can. 58. Ex eodem.*

Credere in Iesum Christum, hoc est manducare panem vuum. Qui credit in eum, manducat. Inuisibiliter saginatur, quia & inuisibiliter renascitur. Et qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Participatione enim Filij, quod est per vnitatem corporis Christi & sanguinis, homo manducans viuit, non sumens tantùm in sacramento, quod & mali faciunt, sed vsque ad spiritus participationem: vt in corpore Domini tanquam membrum maneat, & eius Spiritu vegetetur: quod est, dum eius mandata seruat. Ad altare Dei inuisibile (quò nõ accedit iniustus) ille peruenit qui ad hoc præsens iustificatus accedit. Inueniet illic vitam suam, qui hîc discernit causam suam. *Ibid. Can. 59. ex eod.*

Commendauit nobis Christus in isto sacramẽto corpus & sanguinem suum: quod etiam fecit & nos ipsos. Nam & nos ipsius corpus facti sumus. *Ibid. Can. 62. ex eodem.*

Hoc Sacramentum pietatis est signum vnitatis, vinculum charitatis. Qui vult viuere, habet vbi viuat: habet vnde viuat. Accedat, credat, incorporetur, vt viuificetur. *Et infra.* Hunc itaque cibum & potum societatem vult intelligi corporis, & membrorum suorum, quod est Ecclesia in prędestinatis. *Ibid. can. 63. ex eod.*

Panem cælestem spiritaliter manducare, est innocentiam ad altare apportare. *Et post.* Si dimittis, dimittetur tibi: potes securus accedere: panis est, non venenum, &c. *Ibid. Can. 64. ex eod.*

Qui discordat à Christo, nec mãducat carnem eius, nec sanguinem bibit, etiam si tantæ rei Sacramentum ad iudicium sũæ pręsumptionis quotidie indifferenter accipiat. *Ibid. Can. 65. ex eod.*

Et Sancta malis possunt obesse, bonis sunt ad salutem, & malis ad iudicium. Vnde Apostolus, Qui manducat & bibit indignè, iudiciũ sibi man-

ducat,& bibita,non quia res illa mala est:sed quia malus malè accipit quod bonum est. Non enim mala erat buccella,quæ tradita est Iudæ à Domino.Salutem medicus dedit:sed quia ille,qui indignus erat, accepit, ad perniciem sui accepit. Et mala prosunt bonis,sicut Angelus Satanæ profuit Paulo.Per malum enim fit bonum, cùm bene accipitur malum.*Ibid.Can.66.ex eod.*

Sicut Iudas,cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo,sed malè accipiendo, locum in se Diabolo præbuit, sic indignè quisque sumens. Dominicum Sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est,malum sit: aut quia non ad salutē accipit,nihil acceperit. Corpus enim Domini & sanguis Domini nihilominus etiam erat illis,quibus dicebat.Apostolus, qui manducat indignè iudicium sibi manducat & bibit. *Ibid.Can. 68.ex eodem*

Inuitat Dominus seruos, & præparauit eis cibum seipsum. Quis audeat mãducare Dominum suum?& tamen ait, Qui manducat me, viuit propter me.Quando Christus manducatur, vita mãducatur, nec occiditur vt manducatur, sed mortuos viuificat.Quando manducatur,reficit,sed nõ deficit. Non ergo timeamus,fratres, manducare istum panem, ne fortè finiamus illum, & postea quid manducemus,non inueniamus.Manducatur Christus:Viuit manducatus: quia surrexit occisus:nec quando manducamus,partes de illo facimus.Et quidem in sacramento sic fit: & norunt fideles quemadmodum manducēt carnem Christi:Vnusquisque accipit partē suam, vnde & ipsa gratia

gratia partes vocantur:per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cœlo,manet integer totus in corde tuo. *Ibidem. Can. 70. Ex eodem.*

Inquit Apostolus, Omnes eandem escam manducauerunt:spiritualem vtique eandem. Nã corporalem aliam:quia illi manna,nos aliud. Et adiunxit, Et omnes eundem potum spiritualem biberunt. Aliud illi,aliud nos specie visibili. Quod tamen idem est virtutē spirituali. *Ibid.Can.81.ex eodem.*

Tunc eis Petrus annuntiauit eum colendum quem crucifixerunt: vt eius sanguinem biberent credentes, quem effuderunt sitientes. *Ibid.Can. 90.ex eodem.*

Accesserunt ad Iesum Iudæi, vt crucifigerent: nos ad eum accedamus,vt corpus eius & sanguinem accipiamus. *Item infra.* Verè magnus Dominus,& magna misericordia eius verè, qui nobis dedit manducare corpus suum, in quo tanta perpessus est,& sanguinem bibere.*Item in Psa.45. ad Iudæos.* Iam & securi bibite sanguinem, quem fudistis. *Item in Psa.65.* Ipsum sanguinem quem per insaniam fuderunt,per gratiam biberũt. *Item in Psalm.98.* De carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hîc ambulauit,& ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit.Nemo autem illam carnem manducet,nisi prius adorauerit.&c.*Ibid.Can.92.ex eodem.*

Nulli est aliquatenus ambigendũ tunc vnumquemque fidelium corporis, sanguinisque Do-

minici participem fieri, quando in baptismate membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiamsi, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc seculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum est, inuenit. *De consecrat. Distinct. 4. Can. 131. Ex eodem.*

Nunc ex superioribus Augustini Canonibus colligẽdę sunt theses, quæ in pauca conferant præstantissimi huius theologi sententiam. Sunt autem multa in Gratiani textu & glossa, de quibus cupio vt alij per otium cogitare velint.

1. Qui verba Christi S. Cœnam instituentis spiritualiter non intelligit, Capernaita est.

2. Visibile & reale Christi corpus, sanguisque in cruce fusus, ore corporis nec editur nec hauritur.

3. Sacramentum Ecclesiæ commendatum est, quod spiritualiter intellectum viuificat.

4. Corpus Christi est in cœlis: & Domini gratia (i. caro Christi) non consumitur morsibus.

5. Visibiliter percipitur corpus Sacramentale, inuisibiliter naturale.

6. Indigni percipiunt tantummodo corpus in Sacramento, i. panem Sacramentalem: Digni vero, id est verè Christiani, qui in Christo habitant, & in quibus Christus habitat, verè ac reipsa Christum manducant.

7. Credere in Christum, est Christum manducare. Impij in Christum non credunt, nec eum ergo manducant.

8. Eucharistia Sacramento, id est Symbolis sacris, & re Sacramenti, id est carne & sanguine Christi constat.

9. Signa rerum nomina, locutione Sacramentis familiari, obtinent.

10. Qui Christi corpus & sanguinem manducant & bibunt, vitam æternam manducant & bibunt. Impij vita æterna non fruuntur. Ergo Christi corpus & sanguinem nõ manducant & bibunt.

11. A-

11. Aliud est in Sacramento sumere, aliud in ipsa veritate: quod miserè confunditur ab iis qui Christi carnem ore corporeo percipi deçlamitant.

12. Christi corpus (i. panis Sacramentalis) per partes mãducatur in Sacramento, & manet (reale Christi corpus) totum in cælo, & in corde credentium.

13. Fides panem nouit esse corpus Christi, non vt in pane Christum quærat, sed vt quemadmodum manu corporis signi sumit, tam certò viuificam Christi carnem intus apprehẽdat, & spirituali fructu gaudeat.

14. Fideles non sumunt tantùm Christi corpus in Sacramento, sed vsque ad Spiritus participationem, vt in corpore Christi maneant tanquam eius membra, & eius Spiritu viuificentur. Impij Spiritu Christi non viuificantur: nec ergo eius corpus sumunt. Per consequens non latet sub pane.

15. Ecclesia corpus Christi est mystico & spirituali modo: similiter Christus nobis adhæret, caput nostrum est, nos viuificat non carnali modo (seu visibili seu inuisibili) sed spirituali & mystico, quod nomine manducationis ad viuum exprimitur. Manducatio autem illa si sit oralis, necesse est Ecclesiam Christo vniri corporali & carnali modo. Illud autem asserere, est absurda & blasphema portenta obtrudere.

16. Fide Christo incorporamur. Vbi est manducatio oralis (tam porcis & canibus quàm piis hominibus communis) nulla reperitur fidei manducatio. Fidem tollunt igitur qui manducationem oralem inuisibilem & insensilẽ carnis Christi inuehunt.

17. Impij innocentiam, seu animum sincerum ad Christi mensam non adferunt: ergo panem cælestem (qui spiritaliter percipitur) non manducant.

18. Qui discordant à Christo, carnem eius minimè manducant, nec sanguinem bibunt. Impij discordant à Christo. Ergo, &c.

19. Impij manducant panem Sacramentalem: Panis est corpus Christi. Ergo manducant corpus Christi. Sacramentale corpus manducant, non naturale ac reale, quod viua fide

tantùm(qua illi carent) percipitur. Tantæ rei Sacramentum accipiunt indifferenter,inquit Augustinus: minimè verò rem ipsam.

20. Symbola sacra malis obsunt, quoniam illa ceu communes cibos considerant: quum sint tessera communionis nostræ cum Christo: & ita iudicium sibi accersunt.

21. Bonis autem Symbola sacra sunt ad salutem, quòd illis exhibeant eximio modo Christum ipsum cum omnibus suis donis manu & ore cordis,i.viua fide sumendum.

22. Symbola sacra S.Patrum sub lege varia quidem à nostris: Sed rem eandem spiritualem,i.Christum,nobiscum habuerunt.

23. Per gratiam Iudæi credentes biberunt sanguinem quē effuderant.Cruorem illum realiter & ore corporeo minimè biberunt. Oralis igitur esus carnis & haustus sanguinis Christi humanum est figmentum.

24. In Baptismo membra Christi efficimur, & corpus ac sanguinem eius participamus,etiam si antequam sacram mensam accedamus de hac vita nobis exeundum sit. Porrò Christi carne & sanguine non priuatur,qui Symbolis sacris non sua culpa priuatur.

Alios Canones ex Gratiano supereſt vt subiiciamus.

Quid sit sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super vtrunque postem ponitur, quādo non solùm ore corporis, sed etiā ore cordis hauritur. *Item.* In semetipso immortaliter & incorruptibiliter viuēs,pro nobis iterū in hoc mysterio moritur. Eius quippe ibi corpus sumitur,eius caro in populi salutē patitur,eius sanguis nō iam in manus infidelium,sed in ora fideliū funditur. *Item.* In illo Iesu Christi mysterio Angelorū chori adsunt, summa & ima sociantur, terrena cælestibus iunguntur, vnūque ex inuisibilibus atque visibilibus fit. *Item.* Vno eodémque tempore ac momento in cœlo rapitur ministerio Angelorum corpori Christi consociandum & ante oculos sacerdotis in altari videtur. *Item.* Tanta est Ecclesiæ vnitas inChristo,vt vnus vbique sit panis corporis Christi, & vnus sit calix sanguinis eius,&c. *Item.* Quotidie ipse comeditur & bibitur in veritate: sed integer, & viuus atque immaculatus manet: & ideo magnum ac pauendum est mysterium: quia aliud videtur, & aliud intelligitur.Sed cùm mysterium sit, vnde corpus & sanguis dicitur? figuram panis & vini habet faciente domino:quia non habemus in vsu carnem crudam comedere,& bibere sanguinem. *De consecr.dist.2.Can.73.ex Gregorio.*

De hac quidem hostia quæ in Christi commemorationem mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se,nulli edere licet. *Ibidem. Can.76.ex Hieronymo.*

Ex Gregorii & Hieronymi canonibus sequentes theses oriuntur.

1. Sanguis Christi vt in verbo Dei,sic in sacramento Cœnæ bibitur. At fide sola Christus in verbo: fide sola etiam in sacramento percipitur.

2. Ore corporis sanguis in mysterio, id est, vinum quod sanguis est,sacramentali modo hauritur: ore cordis autē sanguis pro nobis in cruce fusus.

3. Quemadmodum reale Christi corpus non mactatur in Eucharistiæ sacramēto: semel enim mortuum est, nec moritur amplius: moritur autem in mysterio, quatenus panis frangitur,& vinum funditur: ita corpus reale non comeditur ore corporis,sed ore fidei.Vnum ex altero sequitur, Si editur ore corporis, etiā mactatur, & re vera ore corporis Capernaitica imaginatione manducatur.

4. Sanguinem realem in os corporeum nullus fidelium

sentit, sed ore fidei gustat quàm suauis est Dominus, & sanguinis illius in cruce fusi efficaciam ad vitam æternam in corde sentit. Verum autem illud est os fidelium quod potentissimam vim sanguinis Christi excipit.

5. In manus infidelium sanguis Christi non funditur.

Attamen vinum (sub cuius specie sanguinem Christi contineri asserunt Iesuitæ) bibunt. Manu igitur & ore symbola sacra tantùm, non autem res ipsas accipiunt: quod necessariò accideret, si vera esset de manducatione orali sententia.

6. In Eucharistiæ sacramento Christus & Christi membra vnum fiunt. Si autem lateret Christi corpus sub pane, & ore corporis sumeretur, impii fierent vnum cũ Christo, & raperentur in cœlis Christi corpori consociandi: quod falsum est.

7. Consociantur fideles corpori reali Christi quod in cœlis est, videtur autem panis sacramentalis qui est corpus in mysterio: id est, sicuti videntur oculis corporeis symbola sacrata oculis mentis res significatæ cernuntur.

8. Christi corpus quotidie sumitur in mysterio & veritate: quod falsum est, si dogma de manducatione orali, mysteriũ & veritatem confundens, admittitur.

9. Christi corpus oraliter non editur, nec sanguis eius potatur: hoc enim in vsu non habet Ecclesia, sed quod in veritate sumitur, spiritualiter fit, oraliter autem, sacramẽtali modo. Ad fidei verò plenam confirmationem panis vocatur corpus, quod corpus pane, ceu efficaci tessera & symbolo, nobis per fidem sumendum exhibetur.

10. Corpus Sacramentale seu in mysterio edere licet: reale corpus secundum se, id est orali manducatione, edere non licet.

Porrò, quum Doctrinæ Papisticæ de manducatione orali, quam miris præstigiis Iesuitæ tueri conantur, fundamentum in Berengarij abiuratione lateat: nec Gregorium XIII. nuper ex ignis purgatorij fornace chimerica, à Sixto in terris tyrannidem exercẽte Pontifice, ridiculis ceremoniis erepto, in noua Gratiani decreti editione puduerit Canonem illum reponere, antequam sophismata Iesuitica aduersus priores Canones excutiamus, Berengarianam palinodiam describere & explicare libet. Sic autem habet, De Consec. Dist. 2. Can. 42.

Ego

Ego Berengarius indignus S. Mauritij Andegauensis Ecclesiæ Diaconus, cognoscens veram, Catholicam & Apostolicam fidem, Anathematizo omnem hæresin, præcipuè eam de qua hactenus infamatus sum: quæ astruere conatur panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, nec posse sensualiter nisi in solo Sacramẽto manibus Sacerdotum tractari vel frangi, aut fidelium dentibus atteri. Consentio autem Sanctæ Romanæ & Apostolicæ sedi: & ore & corde profiteor de Sacramentis Dominicæ mensæ eandem fidem me tenere quam Dominus & venerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta Synodus auctoritate Euangelica & Apostolica tenendam tradidit, mihíque firmauit: scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem, non solùm Sacramentum, sed etiam verùm corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solùm in Sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dẽtibus atteri: iurans per Sanctam & homousion Trinitatem, & per hæc Sacrosancta Christi Euãgelia. Eos verò qui contra hanc fidem venerint cum dogmatibus & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuntio. &c.

1. Hæc fidei Papisticæ confessio, Romæ coram CXIII. episcopis facta, ad Galliæ, Germaniæ & Italiæ vrbes missa, postea à decretorum glossatore hyperbolica & hæretica vocata est. Scholastici ferè omnes modum loquendi qui in ea continetur non esse tenendum constanter monent: & propter subiecti & prædicati contradi-

dictionem, etiam per omnem Dei potentiam impossibile esse dicunt, vt panis verè ac propriè sit corpus Christi.

2. Quod Berengarius de panis & vini substantia, hoc Iesuitæ & alij ollæ pontificiæ sectatores de speciebus eorum diserte sentiunt, quòd solùm Sacramentum, & non ipsum corpus & sanguis sint Christi.

3. Berengarius cum Romana Ecclesia (quæ scilicet in causa fidei errare non potest, si Iesuitis credere fas est) profitetur ipsum verum Christi corpus & sanguinem, & non solùm Sacramentum, sensualiter & in veritate, manibus Sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Iesuitæ & alij Papatus patroni, Nicolai papæ & Romanæ Synodi confessionem, vt dogma impium & absurdum repudiant, déque solo Sacramento, hoc est de ipsis, vt loquuntur, speciebus, fractionem & attritionem intelligendam esse contendunt. Non ignoro quas latebras quærat inter alios Gregorius de Valentia, vt reale corpus Christi fidelium dentibus atteri probet, & tamen à Capernaismo liberatus videatur. Sed multùm fallitur: quod vt lector percipiat, apponam ipsius Gregorij verba, pag. 254. & 255. operis, cui titulum fecit, de reali Christi præsentia libri tres. Quum enim Ismael ille, de colloquio Monpelgartensi, non delectus iudex, sententiam ferre & D. Bezæ argumenta quædam refellere vellet, illud ex Beza proponit. » Terrena signorum terrenorum sumptio pignus est alterius, » nempe spiritualis illius, ac proinde voces comedendi ac bi- » bendi, sicuti propriè de signorum sumptione, sic figuratè de » rebus significatis dicuntur Sacramentali metonymia, quia » quod signis competit rei significatæ attribuitur. Respondet deinde Gregorius his verbis. Si modus quidem ordinarius comedendi & bibendi cogitetur, quem etiam comedendi & bibendi voces significant, non inuiti fatemur, figuratè has vocesvsurpari, cùm his significatur ipsarum rerum significatarum perceptio. Non enim corpus ipsum & sanguis Christi in hoc Sacramento percipiuntur illo modo ordinario, quo solet aliquid comedi aut bibi, nempe in propria specie, & ad nutritionem corporis. Si autem cogitetur ipsa veritas per se realis sumptionis, quam præcipuè & directò significant voces comedendi & bibendi, negamus omnino figuratè

guratè vsurpari istas voces, cùm his significamus perceptionem ipsarum rerum significatarum, nempe corporis & sanguinis Christi. Verissimè enim hę res ore corporis percipiuntur, non minus quàm species ipsæ panis & vini, aut alius cibus & potus, vt ex sententia & institutione Christi & testimonio antiquitatis conuicimus, libro primo.

Hæc Gregorius, qui vt distinctionem suam tueretur, addit: Vt concedam sumptionem externorum signorum, quatenus confirmat fiduciam nostram de percipienda gratia, esse quoque quasi pignus spiritualis sumptionis corporis & sanguinis Christi per gratiam: ineptè tamen & præter controuersię scopum inde Beza colligit hanc sumptionem spiritualem corporis & sanguinis Christi non fieri etiam ore corporis. Nos enim minimè asserimus sumptionem eam metaphoricam corporis Christi quæ fit spiritualiter per gratiã, ore corporis, peragi, sed actu fidei charitate perfectæ, quo tanquam palato suo quodam mens sola (non corpus) gratiæ donum percipit. Ore autem corporis peragi dicimus sumptionem veram, licet inuisibilem, ipsiusmet Christi corporis, tanquam causa, vnde illa gratia promanat, & cuius energia perficitur alia illa sumptio spiritualis per gratiæ donum. Itaque propriè quidem non duas tantùm, sed tres in proposito sumptiones distinguimus: vnam visibilem ipsorum signorum: alteram inuisibilem, sed veram tamen & realem rerum significatarum, puta corporis & sanguinis Christi: tertiam metaphoricam & merè spiritualem earundem rerum, non secundum se, sed duntaxat secundum earum effectum, putà secundum donum gratiæ. Primam & secundam affirmamus, vel potius affirmauit Christus, ore corporis peragi: non autem tertiam.

Quæ postea subijcit Gregorius, non refero, nec enim eius sophismata refellere opus est, quum denuo prodeat in lucem integra responsio Bezæ ad Vbiquitarios, qui acta colloquij Monpelgartensis ediderunt. Quam si Gregorius expendit, & aliquid habet quod opponendum arbitretur, Iesuitam audiemus. Illud tantùm dico, Iesuitas non posse Gregorii distinctionis de triplici manducatione (quam astutè sumptionem appellat, vt manus & dentes papisticæ con-

feſſionis tutius euadere poſſit) cum Berengariana palinodia conciliare. Contradictiones autem quum ſint apertæ, nec confeſſionis vel potius confuſionis iſtius Papiſticæ nullus omnino hactenus inueniri afferrique potuit poſſitve ſenſus, qui nõ aut falſus, abſurdus & Capernaiticus ſit, vel cum ipſa confeſſione pugnans: peto à tota Ieſuitarum ſecta, vt palam & diſertis verbis profiteantur an Berengarianam illam palinodiam probent, vel improbent. Deinde ſi quid habent quod Theologis orthodoxis opponere velint, integras eorum ſententias diligenter expendant & (quum methodi artem ſe callere profiteantur) perſpicuè explicent.

Porrò, vt collatio illa verborum Berengarii & Gregorij de Valentia fiat dilucidior, Fulberti Carnutenſis Epiſcopi (quem Berengarii præceptorem & palinodiæ iſtius rhapſodum fuiſſe »» aiunt) verba repetere libet. Myſteriũ fidei Euchariſtiã pro»» pterea hîc dixi ait, (epiſt. ad Adeodatũ) quia fide ęſtimãdũ eſt »» non ſpecie, nec viſu corporeo, ſed ſpiritu mentis intuendum, »» ſiquidem potentis myſterii ſecretũ tãtùm tenet fides. Quod »» enim ſubſtantia panis & vini apparet exterius, iam corpus & »» ſanguis Chriſti fit interius.

Hoc autem corpus & ſanguinem Chriſti in myſterio fidei interius fieri, ne quis per realem ipſorũ ſub ſpecie panis & vini exiſtentiam intelligendum eſſe putet, his verbis explicat.

»» Guſta itaque & vide quàm ſuauis ſit cibus, & prægu ſta »» quid ſapit. Sapit, ni fallor, cibum angelicum, habentem intra »» ſe myſtici ſaporis delectamentum, non quòd ore diſcernas, »» ſed quod affectu interiore deguſtes. Exere palatum fidei, »» dilata fauces ſpei, viſcera charitatis extende, & ſume panem vitæ interioris hominis, procedit diuini guſtus ſaporis: dum certè per ſalutaris Euchariſtiæ infuſionem ſeu perceptionem influit Chriſtus in viſcera animæ ſumentis (non ergo corpo»» raliter intrat in os, corpus & ventrem) quem pia mens caſtis »» penetralibus, in ea forma ſuſcipit, qua ſub ipſa recordatione »» myſterii, Spiritu reuelante ſibi præſentem intuetur: infantẽ »» videlicet in matris gremio, aut cunis puerilibus iacentem, »» aut in ara crucis immolatum, aut ſepulchro quieſcentem, aut »» certè calcata morte reſurgẽtem, ſiue ſupra cœlos euectũ, in »» gloria Patris ſublimem: iuxta quas ſpecies Chriſtus gratum »» communicantis intrans habitaculum (hæc non competunt impiis)

»» impiis) totus vt ita dicam, ſuauitatis ſaporibus mentem reficit, »» quot formis intimæ reuelationis oculus meditantis eum »» meruerit imãgeri.

Hæc Fulbertus de ſpirituali myſteriorum contemplatione per fidem, qua pia mens Chriſtiani communicantis, Chriſtum ſibi, iuxta omnes peractæ ſalutis noſtræ formas, præſentem intuetur & ſuſcipit. Quæ ſi Ieſuitæ cum Berengariana palinodia & Gregorii Valentiani ſtrophis conciliare poſſunt, dicam, Et »» vos quoque vitula digni.

Poſſem Rabani, Lauſranci, Paſchaſii, Amularii, Guit mundi, & aliorum aduerſus papiſticam illam confeſſionem ſeu Berẽgarianam palinodiam expreſſa teſtimonia proferre, quæ diſertis verbis ſententiam de orali manducatione euertunt. Ne autem extra inſtitutum vagati videar, Ieſuitas pro orali illa impiis æquè ac piis communi manducatione, id eſt tam Iudæ Iſcariotæ quàm Petri fautores, audiamus.

Eandem planè Chriſti carnem in templis habemus & ſummus, quæ olim in Palæſtina coràm cernebatur: ſed ea nec ſenſibus hîc patet, nec tranſmutationi & corruptioni eſt obnoxia, vtpote inuiſibilis, impaſſibilis, immortalis, ſumma & diuina reſplendens gloria, quam ſolis oculis fidei licet hoc tempore intueri.

Caniſ. in catechiſmo cap. 205.

Cum Nicolao Papa Caniſius tranſigat, antequam Theologos orthodoxos adoriatur, neceſſe eſt. Nicolaus Papa profitetur verum corpus & ſanguinem Chriſti ſenſualiter tractari, frangi & fidelium dentibus atteri: aliter ſentientes æterno anathemate dignos eſſe pronuntiat. Caniſius aliter ſentit. Vtri credetis Ieſuitæ? Veram & realem Chriſti carnẽ comedimus, non autem ore corporeo: quod ſi ore corporis, ſenſualiter certè, vt Nicolaus, Papa confitetur. Inuiſibilem autem & inſenſilem manducationem carnis ſub pane præſentis, papiſticũ eſt commentum. Et quod de oculis fidei garrit Caniſius, cum mãducationis oralis dogmate pugnat ex diametro. Qui enim oculi & os fidei in impiis reperientur? Fidem igitur & infide-

litatem pietatem impietatem, Christum & Belial, mensam Domini & Dæmoniorum arguti Iesuitę tandem conciliabũt. Sed Emanuelis Vegæ Vilnensium Iesuitatum coryphæi assertiones expendamus, quas superioribus Canonibus & orthodoxæ antiquitatis consensui suo more opposuit. Is enim quæcunque alii Iesuitæ sparsim effuderunt in vnum coacervasse viderit. Sic autem ille, part. 2. cap. 4. assertionum suarum de Eucharistia, thesi 158.

In confesso est, ita corpus Christi seruatoris nostri comedendum à nobis esse, quemadmodum id ipse nos edere præcepit. Nec illud quoque minus est certum, Christum Dominum iussisse id quod corpus suum esse dixit, ore corporis manducari. Quod vel ex eo solo patet, quòd Apostoli huic mandato Domini satisfacientes vere porrectum sibi à Domino sacramentum ore corporis manducarunt. Sequitur igitur necessariò ore corporis manducandam esse Christi carnem ex eiusdem præcepto: nisi Christum per corpus suum pro nobis tradendum (quod se habere in manibus & dare discipulis dixit) mendacio prorsus aperto panem intellexisse fateamur.

Vide, Lector, Iesuitæ acumen.

Quod Christus accepit, fregit & dedit discipulis ore corporis manducatum, id est dentibus attritum, sensualiter perceptum in ventrem traiectum est.

Christus accepit, fregit dedit discipulis suis reale corpus suũ, alioqui mendax esset, (inquit Vega:)

Ergo Christi corpus ore corporis manducatur, per consequens frangitur, dentibus atteritur, in ventrem traiicitur.

Primùm, velim Vegam cum asseclis suis concordiam inire, priusquam cum Theologis orthodoxis manus conferat. Deinde apertè agat in hoc negotio: quid enim intelligit nomine sacramenti quod Apostolis porrectum est à Domino, & ore corporis comederunt: Si reale & naturale corpus, certè in

in frusta fractum est, consecratum, dẽtibus atritum, &c. quod cogitare Capernaiticum & impium est. At, inquit Vega, reale corpus pro nobis traditum est: ergo antea ore perceptum, sed reale corpus non eo momento crucifigebatur, & tamen dixit Christus, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: & Paulus, Quod pro vobis frangitur. Quemadmodũ ergo Christus panem sacramentalem corporis sui nomine dignatus est, ad fidei nostrę confirmationem, sequentia verba eodem sensu addidit, quæ admodum expressam habent significationem, vt figura rei prorsus respondeat, id est, vt fractio illa panis sacramentalis (quam & ipsam ceremoniam vt sacramentalem & à Domino institutam oportuit in Ecclesia retineri) mortẽ ipsam Christi menti nostræ repræsenter. Verax igitur vt ipsa veritas, Christus maneat, & à Christianis agnoscatur: mendacii autem & blasphemiæ reus Vega habeatur, ni resipuerit & veniam obtineat à Domini clementia. Ad sequentem assertionẽ accedamus.

Accedit, quod instituendorum nouorum sacramentorum aduersarii potestatem nullam habent. Dominum autem illis verbis, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, eius rei quam Apostolis porrigebat, corpoream manducationem præcepisse, nec aduersarii ipsi negare audent: ideo enim panem in sacra cœna necessariò censent comedendum ore corporis. Atqui alia comestio (præter hanc corpoream) à Christo non est præcepta. Si quam igitur aliã comestionem naturalis corporis Christi à reali diuersam, prædicant, siue supernaturalem illã, siue cœlestem & mentalem vocant, aut quibuscunque ornent verbis, ab ipsis illam excogitatam, non à Christo institutam esse, inficiari non poterunt.

Triplicem illam manducationem ex Gregorio de Valentia paulò ante descriptam confundit, & vnicam esse vult, nempe

oralem, inde aliam à Christo instituram. Ludit autem in voce manducationis quæ propriè & κατὰ τὸ ἐντεῦθεν sumpta ad panem sacramentalem tantummodo referri debet, iuxta Augustini regulam toties à nobis expositam. Manducationem carnis Christi paucis aperit idem Augustinus, *Vt quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.* Quomodo autem in verbo, in Baptismo, in Eucharistia Christum percipiamus, abūdè Theologi orthodoxi exponunt. Manducare carnem & biberē sanguinem Christi, *inquit Augustinus*, Est communicare passionibus ipsius, cùm suauiter & vtiliter recolimus in memoria, quòd pro nobis caro Domini crucifixa & vulnerata sit. *Item tract. 26. in Ioann. & in Psal. 77. de veteum Sacramentis* »agens ait: Sacramenta illa fuerunt, in signis diuersa sunt: in »re autem quæ significatur, paria seu eadem sunt ac nostra. Illi pro magno eiusdem Christi Sacramento biberunt aquam » de petra fluentem». Nos quid bibamus, norunt fideles. Si speciem visibilem attendas, aliud est: si intelligibilem significationem, eundem potum spiritualem biberunt. Aliud quidem biberunt illi, sed specie visibili, quod tamen idem est » virtute spirituali. Qui Christum in Manna intellexerunt, » eundem quem nos potum spiritualem biberunt. Nulla cōestio (inquit Vega) præter oralem à Christo est præcepta. Ergo corpus reale oraliter comedimus. Nego consequens: De reali enim corpore Christus non dixit, Ore corporeo cōedite. Excipit, nisi hæc de corpore reali intelligantur, nihil nos præter panem in Cœna Domini sumere. Iterum respondeo, nihil ore corporeo præter panem & vinum sumi à vescentibus in mensa hac visibili in terris. Sed Vega sciens volens ignorat hic de Sacramentis agi, quæ reb. terrenis & celestibus constant: rerum cælestium nomina terrestribus tribui: tam certò in anima credentes fieri rerum celestium participes, quàm verè percipiunt Symbola: eámque esse omnium Sacramentorum doctrinam, vt de Symbolis agatur, quum de perceptione Sacramentorum fit mentio, quorum symbolorum consideratione & perceptione ad rerum significatarum apprehensionem, quæ sola fide fit, euehimur. Baptisate, inquit Christus, id est aqua tingite. Ergo, si Vegæ interpretationem sequamur, Sanguine Christi minimè abluimur,

mur, aut si abluimur, ablutio illa est realis & naturalis sanguinis semel in cruce fusi, & quòd amplius hoc modo minimè funditur, in corpora vt in animas effusio. Sed aliquid præterea audiamus, quod assertor subiicit.

Iam verò (inquit) *si sola spiritualis manducatio præcipitur, quid quæso necesse est templum adire, & Eucharistiam sumere? Cùm enim ista manducatio spiritualis nihil sit aliud quàm in cælo Christum animo amplecti, atque ita carne eius vesci: profectò cùm eum animum domo afferre debeat, quicunque dignè communicare cupit, iam domi is, qui talem animum habuit, antequam communicet, communicauit. Quid igitur necesse est Cœnam Sacram sumere? Fidem, inquiunt, signa excitant, quæ si maior fuerit, copiosius Christo perfruetur. Itáne verò? Si ergo concione, lectione Euangelii, meditatione pia, magis fides excitatur quàm Cœna Domini, satius profectò erit Euangelii lectionem, aut cōcionem, aut meditationē, quàm sacram Cœnam frequentare. Frustrà igitur Christus sui corporis Sacramentum instituit: frustrà tam magnificas de sua carne (quam pro mundi vita daturus erat) in Cœna promissiones fecit: cùm non plus in eo Sacramento, quàm in pia qualibet actione nobis carnem suam conferat. Illud certè negare non poterunt, si nihil aliud est comedere carnem Christi, quàm fide & pia mente in ipsum ferri, non magis se in Cœna profana quàm in Eucharistia Christum manducare. Siue enim comedimus, siue bibimus, in gloriam Domini nostri facere omnia præcipit Apostolus. Hoc autem quid quæso est aliud quàm Domini pie in cibo aut potu meminisse, fidémque in eius cultum excitare? At in hoc ipsorum*

sententia, verè spiritualis Eucharistiæ comestio consistit.

Quum Vega se multæ lectionis Iesuitã esse passim ostẽtet, miror eum ne vnicum quidem testimonium ex orthodoxorum Theologorũ libris protulisse, quo assertionem illam suã confirmaret. Garrit igitur suo more, & modò aliquid in Christianarum Ecclesiarum odium Catechumenis suis instillet, cætera nihil curat. Putauit igitur se cum surdis & cæcis agere & modo quicquid veniret in buccam audacter effunderet; se Theologiæ professoris partes impleuisse. Vt autem paucis respondeamus, Christiani pueri in Catechismo sophisticos Vegę nodos dissoluunt. Ad assertionem illam Iesuiticam igitur illorum responsiones opponamus ex Geneuensis Ecclesiæ Catechismo desumptas.

» M. Ergóne in Cœna corpore & sanguine Domini ve» scimur? P. Ita sentio. Nam quum in Christo sita sit tota no» strae salutis fiducia, vt accepta nobis feratur obedientia i» psius quam Patri præstitit, perinde ac si nostra foret, ipsum » à nobis possideri necesse est. Neque enim bona sua no» bis aliter cõmunicat, nisi dum se nostrum facit. M. Atqui » nonne tunc se dedit, quum se exposuit in mortem, vt nos » à mortis iudicio redẽptos Patri reconciliaret? P. Id qui» dem verum est: sed non satis est nobis, nisi eum nunc reci » piamus, quò mortis eius efficacia fructúsque ad nos perue » niat. M. Recipiendi porrò modus annon fide constat? P. » Fateor. Sed & simul addo fieri id dum non solum mortuũ » credimus, quò nos à morte liberaret, & suscitatum, quò nobis » vitam acquireret: sed in nobis quoque habitare agnoscimus; » nósque illi coniunctos esse, eo vnionis genere quo mem» bra cum capite suo cohærent: vt huius κοινωνίας beneficio o» mnium eius bonorum participes fiamus. M. Nunquid » hanc communionẽ per solam Cœnam obtinemus? P. Imò » verò. Nam & per Euangelium Paulo teste (1. Corinth. 1.) no» bis communicatur Christus. & meritò hoc Paulus docet, » quum illic audiamus nos carnẽ esse de carne eius, & ossa ex » ossibus: ipsum esse panem viuum, qui è cœlo ad nutriendas ani-

» animas nostras descẽdit: nos vnum esse cum ipso, sicuti cum » Patre vnum est: & similia. M. Quid amplius ex Sacramen» to consequimur, aut quid præterea vtilitatis nobis confert? » P. Hoc scilicet, quod illa de qua dixi communicatio, no» bis confirmatur & augetur. Tametsi enim tum in Baptis» mo, tum in Euangelio nobis exhibetur Christus, eum tamẽ » non recipimus totum, sed tantum ex parte. M. Quid ergo » in Symbolo panis habemus? P. Corpus Christi, vt semel pro » nobis ad nos Deo reconciliandos immolatum fuit: ita nunc » quoque nobis dari, vt certò sciamus reconciliationẽ ad nos » pertinere. M. Quid in vini symbolo? P. Christum, vt suũ » sanguinem semel in satisfactionem peccatorum, pretiúm» que redemptionis nostræ, effudit: ita nunc eum nobis bi» bendum porrigere, vt fructum qui inde peruenire ad nos » debet, sentiamus.

Iesuiticæ garrulitati hæc opposuisse mihi satis est: quam si amplius refutare velim, næ ineptire cum vega videar. Tu verò, Lector, assertoris dicta leuiter effusa, & celebris Ecclesiæ fidem diligenter expende. Ad vegam reuertamur.

Quid, (inquit) quid sit ideo solum (vt aduersarii tam constanter affirmant) sumi dicitur in Eucharistia Caro Christi, quia quando sumitur Sacramentum cum fide, Christus in animos nostros se infudit, neque vlla alia ratio potest ab ijs assignari: cùm etiam sumendo eandem, Eucharistiam cum perfidia, Satan, in animum infidelis (vt in Iudam post buccellam intrauit) ingrediatur, non magis in Eucharistia, nec sumi Christus, quam diabolus diceretur? Imò si illud satis est, vt Christus iure dicat de Eucharistia, Hoc est corpus meum, profecto etiam Satanæ dicere liceret, Hæc est natura mea, aut simile quippiam, Si enim in Cœna corpus Christi non verius est, nec magis porrigitur, quàm ibidem Satan & est, & datur: quo illi iure Cœnam Domini corpus Christi esse dicent, eodem Cœnam Satanam esse necessariò confiteri cogentur.

Vides,Lector,spiritus Iesuitici modestiam. Vegę verò bonam mentem, per misericordiam precamur à Domino. Hoc vult autem,ni fallor. Fide sumitur Christi corpus in Cœna. Infidelitatè,sumitur Satan. Ergo piis Cœna est Christus: impiis Satan. Quomodo Satan sit Iudæ cor ingressus Vegæ excutiendum relinquo. Fide autem Christum suscipi, & in nobis habitare,tum Paulus, tum Christus ipse,nos luculenter docuit. Impij hunc panem & vinum Domini (non panem Dominum) ad iudicium sumunt. Piis autem,Augustino teste,corpus Christi est cibus mentis,quæ Vega refutare debuit, priusquam tam impuro ore de sacra Eucharistia dissereret. Si quis autem dixerit, Satan reipsa in cor Iudæ ingressus est: sicut reipsa corpus Christi à Iuda ad iudicium receptum est. Ergo Iesuiticam Cœnam esse corporis Christi & Satanæ realem perceptionem necessario dicendum est: viderit Assertor quid sit respondendum. Illud certè necessariò sequitur ex Iesuitarum hypothesi. Impij, quorũ Iudas est Antesignanus, carnem Christi realiter,ore corporeo comedunt. Iidem Satanam recipiunt eodem momento. Ergo Christi & Satanæ simul eodémque momento realiter fiunt participes. Porrò, ludit Vega homonymia multiplici in vocibus Sacramenti & fidei,quarum vim & significationem minimè tenet, vtsæpius antea dictum est. Subiicit deinde.

Vox quoque est frequens Caluino, omnino istam piis tenendam esse regulam: vt quoties Symbola vident à Domino instituta, illic rei signatæ veritatem adesse certò cogitent; nisi Christum fallacem esse velint. Quare accepto corporis symbolo,non minus corpus etiam ipsum nobis dari,certò confidendum esse. *Quæ si vera sunt,verè profectò nobis caro Christi in symbolo porrigitur. Non igitur spiritualiter tantùm, sed reipsa Christum manducamus. Licet enim Caluinus doceat spiritualiter comedi carnem Christi (lib. 4. instit. cap: 17. Sect. 10.) siue hac voce spiritualiter, inuisibiliter, siue aliud quidpiam intelligat, modò nobis carnem Christi cum signis, non vacua*

vacua signa,dari concedat conuenimus. Modum enim ista præscribunt: carnis tamen substantiam cum signis dari non negant. Extra cœlum ergo caro Christi in terris exhibetur,& cũ signis, corporeo ore susceptis,realiter suscipitur.

Si locum quempiam ex Christiana iustitutione aut ex aliis Caluini scriptis protulisset Vega, in quo regula illa totidem verbis expressa sit,facilius esset responsio. Sed Iesuiticè agit,ne suo iudicio miser pereat. Incircumscriptionem localem Carnis & sanguinis Christi perpetuò reiicit Caluinus, Christum, quatenus homo est, non alibi quàm in cœlis quærendum esse cum Scriptura & orthodoxa vetustate constanter profitetur. Realem realis carnis & sanguinis Christi, sed spirituali modo, perceptionem oblique inculcat. Nec voculam vllam in eius scriptis,Iesuitæ omnes, quantumuis acuti, reperient qua Assertorius Vilnensis conclusionem de manducatione orali vllo pacto confirmet. Signa vacua,nusquam constituit, Dei aut verè Christianorum respectu. Vt autem videas,Lector, Caluini mentem,in Pauca relatam, & Iesuiticæ calumniæ orthodoxo Theologo aspersæ absterguntur, Summa doctrinæ quam Genevensis Ecclesia ex Dei verbo profitetur,à Th. Beza, Caluini in professione Theologica & ministerio sacro symmistæ his verbis in fidei Christianæ confessione expressa est. cap 4. art. 43. 44. 45 46.

1. Promissiones,quibus adhibentur Sacramenta, quasi authentica sigilla, in vnum Christum respiciunt. Itaque ipse Christus in primis,deinde omnes opes quas in se habet, vnicum illud sunt quod nobis Clementissimus Pater donat ad vitam æternam,sicut per signa visibilia verè & certò nobis significat. & sicut sonat verbum signis adiunctum, vt fides per quam vnam possumus oblatũ illum thesaurũ recipere, magis ac magis in nobis excitetur ac confirmetur. Et quoniam hæc nostri cum Christo cõiunctio singula Ecclesię mẽbra respicit, ideo mutua illa cõiunctio,quæ inter eiusdẽ corporis membra vigere debet,alter est Sacramentorum finis,

2. Non dubiũ est quin Deus,qui summè fidelis est, præter signa visibilia,rem ipsam quoque,id est, Iesum Christum vnà cum omnibus ipsius opibus, verè & absque vllo dolo fruen-

dum semper offerat, qua ratione dici potest ac debet (Dei videlicet promittentis respectu) res ipsas cum signis semper & verè esse coniunctas. Id autem fit non certa quapiam virtute vocabulorum vel syllabarum, sicut magi & fascinatores existimant: neque vllo coniunctionis modo naturali vel locali, vt loquuntur, (neque enim Iesu Christi corpus est imaginarium, vel inuisibile, vel incircumscriptum, vel denique vllo modo infinitum.) Neque propter aliquam sanctimoniam eius qui hæc sacra peragit, (pendent enim ista à solius Dei, non autem hominum auctoritate) sed sola Spiritus Sancti potentia & virtute, qui efficit vt ille ipse Iesus Christus, qui nunc, quatenus homo est, non est alibi quàm in cælis, sicut Scriptura testatur, nobis tamen qui in terris sumus non minus verè donetur quàm signa ipsa de quibus diximus: quatenus videlicet fides nostra eum contemplans in sacramẽtis, sicut expressa promissio testatur, in cælum vsque conscendit, vbi verè eum complectitur magis ac magis, & credentium animis insinuat.

3. Verissima quidem & arctissima est ista coniunctio, sed in qua tamen illud magnopere est obseruandum, non esse abolendam signorum substantiam, siue materiam: neque signa cum rebus esse confundenda, sed distinguenda, vtpote quæ coniunctim quidem, sed distinctè tamen à Deo nobis donentur: ita vt sæpe numero qui signa sumit, nihil minus quàm rem ipsam percipiat.

4. Quoniam, vt modò diximus, ita sunt coniunctæ res ipsæ cum signis, vt tamen vnum ab altero distinguatur, affirmamus signa exteriora naturali modo percipi, tũ à fidelibus, tum ab infidelibus, sed contrario prorsus euentu. Quoniam enim fideles propter signa res etiam ipsas percipiunt, inde nimirum consequuntur fidei confirmationem ad salutem & vitam æternam: infideles verò, quoniam sola signa percipiunt, & ita quidem vt res ipsas quas Deus illis non minus verè quàm signa offerebat, suo contemptu polluant quantum in se est, & contumelia afficiant, iudicium & cõdemnationem sibi sumunt. Et hæc quidem de signorum perceptione. Quod autem ad rem ipsam attinet, id est, ad Iesum Christum, cum omnibus ipsius opibus, iam antea demonstrauimus fidem esse vnicum illud instrumentum per quod Christus à nobis apprehenditur. Hinc verò consequitur, rem ipsam Sacramentorum ab eo non posse percipi qui fidem nõ afferat, & è contrario ab eo verè percipi qui veram fidem afferat, idque non dentibus, aut ventre, aut vllo crasso & corporali modo vel qui veritati & ascensioni corporis Domini repugnet, sed spirituali modo per fidem, eóque non minus certo & efficaci quàm si naturalis esset. Tanta enim est fidei virtus, aut Dei potius, cuius verbo & Sacramentis fides credit, non vt Christi carnem è cælis eliciat (ibi enim mansura est, donec ipse veniat iudicaturus viuos & mortuos, sicut Scriptura testatur, cui fides reluctari nec vult nec potest) sed è contrario sese in cælum vsque subuehat promissionibus Dei freta, ibique verè & efficaciter illos vniat, & vt ita loquar incorporet, in quorum animis ipsa inest. Quamobrem etiam in vetere liturgia, iam olim recepta fuit vox illa. Sursum corda: quibus verbis iubebantur fideles non obstupescere in externis signis, sed illis potius tãquam scalis vti, vt in cælum vsque ad Christum penetrarent. Hæc Beza.

At si quid nouisti rectius istis, Vega, Candidius imperti: Si non, his vtere mecum. Quæ autem thesi 143. subijcit, hæc sunt.

Iam verò, si vera est Sacramentariorum sententia, quis non videt quàm ineptè Paulus probationem sui & diiudicationem sacram Cœnã præcedere velit? Quàm falsò etiam aliquos indignè corpus Domini sumere affirmet? Nam si vera est ipsorum sententia, probatio & diiudicatio, ad corporis sumptionem præmitti nunquam potest: neque vllus Domini corpus indignè accipere. Et primùm quidem vel ex eo patet, quod nemo se ritè probet ad suscipiendam Eucharistiã, nisi fide Christum amplectatur, & animo in ipsum feratur. At hoc nõ esse probationem, quæ præmittatur ad manducationem, sed esse ipsum comedere corpus Christi, affirmat Caluinus. Non ergo præcedere vnquã probatio comestionem corporis poterit: vel alia profectò est mãducatio corporis

Christi, de qua Paulus agit, realis nimirũ, ad quã spiritualis ista præmittitur. Posterius verò ita ostenditur. Si comeditur corpus fide, cùm diiudicare corpus Domini sit credere, nullus profectò vnquam comedit corpus Domini, quin necessario illud diiudicet. Falsum ergo est quod ait Paulus, aliquod comedere corpus Domini & non diiudicare. Quis verò vnquam susceptt aut suscipere potest indignè corpus Domini, vt Paulus à mendacio liberetur, si tantùm fide, non ore comeditur? vbi enim fides est, quæ Christum amplectitur & reueretur, & per ipsam corpus (vt docent isti) manducatur: quæ culpa aut indignitas efficere poterit, vt ad iudicium manducetur? Nam si fides defuerit, aut non obierit vices suas: Christi corpus (quod solùm fide editur, ipsorũ sententia) non comedetur. Non ergo indigna manducatio, sed nulla omnino erit. Mentitus itaque Paulus est, qui aliquos sine probatione seu diiudicatione & indignè Eucharistiam sumere affirmauit. Quòd asserere cùm sit blasphemum, etiam illud ex quo id sequitur: nimirum corpus Domini tantùm fide percipi, non ore corporis, erit falsum & impium. Atque hæc abundè satis esse possent, ad istorum ineptissimorum hominum fraudes & stultitiam declarandam. Verùm quoniam non tantùm absurda, pugnantia & blasphema docet, sed etiam Catholica dogmata mala fide populo proponũt, eáque in inuidiã trahũt: superest ostẽdere, quæ Ecclesiæ Catholicæ Doctrina sit de spirituali Christi corporis mãducatione, & quàm cõformis sacris literis, quámque è diuerso ineptа sint omnia, quæ cõtra eandẽ sacramẽtarii somniant.

At te Deus compescat, ô Vega, qui vt Papistica figmenta, eõseruares & impiorũ patronus videreris. Sãctũ Christi Apostolũ mẽdacij arguere, eiúsq; verba & sensum deprauare ausus sis. Con-

sis. Conuicia illa autem quæ bonus scilicet Catholicus in orthodoxos Theologos petulanter effundis remittat tibi Dominus. Nec enim his artibus tecum velim contendere. Sed ad te, Lector Christiane, redeo, & obscuram atque prolixam Vegæ declamitationem ad certa capita reuoces velim. Ego verò ita distinxi.

1. In eo Hallucinatur quod non intellexit fidem varios vsus habere. Quoniam Christum fide in cordibus nostris habitãtem possidemus eadem fide ad Christum accedimus in verbo & sacramentis, eiusdẽ fidei oculis & ore videmus, comedimus, eadem fide magis ac magis possidemus: Caluinum putauit perperam egisse, quum ad fidei probationem inuitat eos qui eadem fide antea Christum possederant, & vt comedant accedunt. Antequam accedat, cum accedit ad mensam Domini, cum domum reuertitur Christianus, fide præditum se esse debere intelligit, vt Christum quem possidet, quem magis ac magis possidendum quærit, quem nouo quodam & speciali Dei beneficio in sacramento Spiritus sancti virtute ac fide amplexus est, possideat. Fides igitur fidem præcedere, comitari & subsequi debet, cuius si radicem & incrementa Vega ignorat, propterea Paulus non fuit mendacii accusandus.

2. Apostolus requirit probationem sui, quæ est spiritualis perceptio corporis Christi, (inquit Vega.) Ergo alia est mãducatio, realis nempe, ad quã spiritualis ista præmittitur. En mirificũ Iesuitæ acumẽ. Quibus testimoniis probare poterit tot falsos terminos & paralogismos? Probatio non est perceptio impiorum: respectu, piorum vero, probatio illa fructus est prioris perceptionis. & fiduciæ secuturæ vnionis per fidẽ magis ac magis cum Christo. Ludit autem Assertor Homonymiis in vocula, spiritualis & realis: quas cum antea refutauerim ad sequentia pergo.

3. Errat in fundamento, voculæ (corporis) significationẽ non distinguit, petit principium, & ambiguè loquitur. Fundamentum Pauli est eos non comedere corpus verum ac reale Christi qui indignè ad sacram mensam accedunt: etiam si panem qui est sacramentaliter seu in mysterio corpus Christi comedant. Vega verò vult aliquod comedere reale corpus Christi qui illud non discernunt, id est, qui non indignè accedunt: vt inuertat hoc argumentum: diiudicare

corpus Domini est vera fide ad Sacram mensam accedere soli credentes diiudicant corpus Domini. Ergò soli credentes corpus Domini comedunt. Fallacia latet in vocula corpus, item in verbo diiudicare. Iudicium (inquit Paulus) sibi edit impius, & bibit panem hunc edens & poculum Domini indignè bibens, non discernens corpus Domini, id est nec panem & poculum Sacrum ceu Symbola corporis & Sanguinis Domini, ea qua decet reuerentia & fide considerans: Denique, ipsum Christum Symbolis illis oblatum & fide percipiendum infidelitate sua respuens. Perit verò principium, in eo quod vult nomine corporis semper Paulum intelligere reale Christi corpus, quod pernegamus: etenim eo loco expressè semel & iterum meminit Apostolus panis & poculi τῆ κυρίου & panem Domini à pane Domino distinguendum esse Theologi veteres nos docuerunt. Ambiguè item loquitur, quum de manducatione agit Vega. Ad iudicium non mãducatur Christi reale corpus sola fide apprehensum. Nec id ex Pauli verbis vnquam euincere poterit. Probet (inquit Apostolus) quisque seipsum & ita de pane illo edat, & de poculo bibat. Nam qui edit & bibit indignè, damnationem sibi ipsi edit & bibit, non discernens corpus Domini. Vbi oralis illa manducatio realis corporis?

4. Igitur corpus Sacramentale, id est hic panis, in hunc vsum consecratus vt verum ac reale Christi corpus fide ac spirituali modo, vt cibus sit mentis, percipiendum, exhibeat, indignè editur ab impiis, qui eximium illud Symbolum non considerantes & Christi mysteria sua malitia deridẽtes ideóque corpus Domini & Sacramentale & reale non discernentes, damnationem sibi ipsis edunt & bibunt, panem illũ edentes, & illud poculum bibentes. Contrà, verum ac reale Christi corpus à solis verè Christianis viua præditis fide percipitur, vt Symbola Sacra, efficaces tesseræ vnionis cum Christo, sensibus externis ex Dei præscripto obsignant.

Superest vt Vegæ assertiones, quibus spiritualem simul & oralem (quam falsò realem appellat) manducationem explicare tentat, consideremus.

Triplex (inquit) *omnino manducatio in Scriptura reperitur. Prima quidem, qua mansum ore verò cibum*

cibum verum, in verum traiicimus stomacum, de quo Paulus (1. Corinth. 11.) *Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, &c. Secunda, Spiritualis tantùm, quæ nihil eorum quæ commemorauimus, verum habet, cùm reuera nihil sit aliud quàm mentis eleuatio: per figuram tamen metaphoricè comestio dicitur. Atque de hac manducatione Seruator noster disputauit, cùm turbas vero cibo, priori illo modo, saturatas, à desiderio cibi terreni auocare, & ad spiritualem mãducationem animos erigere nitebatur, dicens: Quæritis me, non propter signa. sed quia manducastis, & saturati estis. Et, qui venit ad me, non esuriet: &, qui credit in me non sitiet. Item, Qui sitit, veniat ad me, & bibat: quod dixisse Christum de Spiritu, quem accepturi erant, credentes in eum, Ioannes explicauit. Tertium, denique genus manducationis, est conflatum ex vtroque priori, quando scilicet aliquid comedimus verè, sed in memoriam alicuius. Tunc enim & corpus præsenti cibo, & animus rei absentis memoria & consideratione reficitur & delectatur. Sic Agnus Paschalis, Sic Manna, sic Sacrificia, in memoriam Christi venturi, ab hominibus timentibus Deum, quondam manducabãtur. Sic quoque & veri Christi cultores, in memoriam passionis Christi præteritæ, non iam figuram, vt illi, aut vmbram sed veritatem, & corpus eiusdem Christi Domini comedunt: vt scilicet corporis ore verò veram carnem comedant, & mens eiusdem Christi memoria, fide, & dilectione. suo modo etiam pascatur. Cuius comestionis meminit Dominus, cùm diceret, Qui manducat me & ipse viuet propter me. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.*

Cùm itaque hoc triplex mãducationis genus in Eucharistiæ sumptione inueniatur: primo illo modo, soli impii in iudicium & damnationem, carnem Christi comedunt, vt Paulus docet. Duæ autem postremæ comedẽdi rationes, in solos pios & veros Christi amicos cadunt. At prior quidem in eos tantùm cadit, qui etsi Sacramentum non percipient, habentes tamen votum se vniendi Christo, per fidem & charitatem dicuntur eundem manducare, non tamen verè, sed metaphoricè, nec realiter, sed spiritualiter tantùm. Posterior verò iis conuenit, qui non solùm voto, sed per dignam etiam susceptionem Sacramenti, cum Christi carne se vniunt, & in vnum corpus cum eo coalescunt, vt fiant os de ossibus eius, & caro de carne eius, vt Paulus testatur, Ephes. 5.

Quàm igitur peruersè, fraudulenter & subdolè Sacramenti hostes Catholicos apud rudem plebeculam in inuidiam vocant: clamitantes, eos Christo contradicere, dum asserunt peccatores corpus Christi comedere, cùm Christus dicat, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet: &, Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Ioann. 6. Quasi verò nos, cùm asserimus peccatores indignè Christi corpus comedere, aliam quàm realem solam manducationem, quia non vita, sed iudicium & mors æterna manducatur, intelligamus: aut dum Christus manducanti in se mansionem pollicetur, eum non dignam, hoc est realem simul & spiritualem manducationem intelligere, existimemus. Nam (vt rectè Augustinus docet, Serm. 11. de verb. Dom.) Sacramentorum promissiones semper sunt conditionatè intelligendæ, si dæ, si nimirum ritè Sacramenta suscipiantur. Neque enim, qui baptizatus fuerit, si indignè ad Sacramentum accedat, saluus erit: quod vel Simonis Magi testatur exemplum.

Multiplici sophismate fucum facit suis catechumenis, Parmenianus Vega, putidásque ac millies recoctas refutatásque nugas nobis reponit, orthodoxorum Theologorum argumentis astutè prætermissis. Ego verò, lector, paucis tibi indicabo quædam, ex quibus facilè tibi erit de Iesuitica illa disputatione ferre iudicium.

1. Triplicem corporis Christi in Cœna esse manducationem apertè dicere debuit: at cautius loquutus, postea ad duplicem delabitur.

2. Prior illi est, manducatio oralis tantùm, qua mansum ore vero, cibum verum, in verum traijcimus stomachum, de quo Paulus, Qui manducat, &c. Vult autem impios isto genere manducationis, Christi carnem realem manducare. Vnde sequitur impios carnem Christi dentibus atterere, in stomachum traijcere, in secessum emittere, quod nunquam Iesuitæ ex vllo Scripturæ aut orthodoxæ antiquitatis testimonio, euincent. Nec Paulus dicit indignè accedentes comedere reale corpus, sed hunc panem. Quod autem addit, reos esse mortis Domini, cuius corpus non discernunt, minimè fauet Iesuitis Iudæ & impiorum fautoribus ac patronis. Qui enim reus est, non propterea vnitus est Christo, & nõ discernere corpus Domini non significat reale corpus Domini comedere. Homonymia & perpetua petitione principij fallit Vega. Corpus enim aliquoties panem Sacramẽtalem, aliquoties corpus reale, aliquoties mysticum Christi corpus significat: quod miserè noui isti disputatores perpetuò confundunt, & vt errorẽ semel susceptum tueantur, in horrendam Capernaitarum insaniam, ruunt præcipites.

3. Spiritualem manducationem vult nihil aliud esse quam mentis eleuationem & metaphoricam mãducationem, à reali manducatione non modò distinctam sed etiam disiunctam. Vt id probet, lacera ex Ioann. 6. capite testimonia quædam profert, in quibus loqui Christũ de Spiritu quem credentes accepturi erant, Euangelista asserit, vnde infert Vega,

ga, spiritualem hanc manducationem esse mentis eleuationẽ & nihil aliud præterea. At mendacem oportuit esse memorẽ qui antea, assertione videlicet 114.115.& c, de vera & realicarnis suæ manducatione Christũ disseruisse, se vociferatus est. Deinde, postea fatetur credentes & spiritualiter & realiter Christi corpus edere. Quomodo autem spiritus Christi fient participes qui Christi carni minimè vniti sunt per fidem? Sed ipsum Vegam seipsum eadem assertione oppugnantem & refellentem præstat audire. Nam hoc posito, spiritualem manducationem ex detortis ac discerptis Euangelistæ verbis, nihil aliud esse quam mentis eleuationem, tandem addit eorum qui ore corporis veram Christi carnem comedunt mentem eiusdem Christi memoria, fide & dilectione, suo modo etiam paschi cuius comestionis meminerit Dominus, eodem Ioann. cap. dicens, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinẽ habet vitam æternam. Si eleuatione mentis & figurata manducationem vitam æternam haberi existimat Iesuita, nouum Christianismum nobis obtrudit, futiliter garriens, & peccans in theologię principia. Eleuatione pasci mentẽ, sine reali carnis Christi perceptione, cui persuadebunt isti disputatores? Manducare Christum, mãducare Christi carnem, viuere propter ipsum, habere vitam æternã, est Christi memoria (inquit assertor) fide & dilectione pasci. Vides Lector, Iesuitas Christi anorum fidẽ veram funditus euertere, vt chimeram papisticã retineant. Præterea, quam petulanter & impiè fidem totius Ecclesiæ ante Christi in carne manifestationem tollunt. Vnio enim Abrahæ & fideliũ Israelitarum cum filio Dei incarnando nihil Vega aliud quam mentis eleuatio, figura & vmbra. Aliter autem Paulus, 1. Corinth. 10. aliter Augustinus lib. 19. cap. 16. contra Faustum Manichæum, vbi ait, Aduersus calumniosam imperitiam Fausti (Iesuitarum Patriarchæ) demõstrare suffecerit, quanto errore delirent, qui putant signis sacramentisque etiam res ipsas esse diuersas, quas ritus Propheticus prenuntiauit promissas, & quas ritus Euangelicus annuntiauit impletas: aut qui censent, cum res eædem sint, non eas aliis sacramentis annuntiari debuisse completas, quàm hisquibus adhuc complendæ prænuntiabantur, &c. At si Vegæ fides sequenda est, vel Patres, Christi carne reali, fide incarnandum intuente

intuente percepta, id est alimonia spirituali destituti, fame spirituali confecti perierunt in sempiternum: vel citra communionem veri corporis & sanguinis Christi (non autem eleuatione mentis, & figura) nutriti & sustentati sunt ad vitam æternam. Atqui vtrumque horum est falsissimum. Hæc autem vt attentius expendat subiiciã doctissimi & orthodoxi Theologi D. Grynæi qui integram sententiæ Augustini explicationem luculenta disputatione persequutus est, argumentum,

Si nobis Christianis cum sanctis Patribus & Prophetis cõmunis est circuncisio & agnus Paschalis: illis autem Baptismus & Eucharistia nobiscum communis est: tum equidem sequitur sacramenta Patrum & nostra diuersa quidem esse, rẽ vero & virtutem eandem planè esse. Etenim à rebus ipsis internis & à virtute salutari mysteriorum istorum æstimatio petenda est, non à signis externis, quæ cùm sint mutata, diuersa iam esse facta nemo sanus non intelligit.

Vera autem sunt ea quæ antecedunt, iuxta dicta, Patres in Mosen baptizati sunt in nube & mari: &, Omnes eandem escam spiritualem ederunt, & omnes eundem spiritualem potũ biberunt: bibebant enim ex sequente spirituali Petra. Petra vero erat Christus. 1. Corinth. 10. 2. 3, 4. Particulam eãdem non esse restringendũ ad Patres, sic, vt sententia sit, Eandem inter se non eundem quam & nos percipimus, inde colligimus: 1. Quia Paulus patribus etiam Baptismum tribuit 2. Quia de re sacramenti loquens, Christi meminit. 3. Quia alioquin eneruaretur Pauli argumentum. Itaque hæc sententia est, Si Deus Patribus quibus non magis quàm nobis Baptismus & esca potúsque spiritualis deerat, peccantibus non pepercit: ne nobis quidem (fiducia sacramentorum inflatis) parcet, si quidem ἐκ προαιρέσεως peccauerimus. Iam verò & circuncisionem & Pascha nobis cum Patribus eadem ratione communia esse, hæc dicta testantur: In Christo estis circuncisi circuncisione quæ fit sine manibus, dum corpus carnis peccato obnoxiæ exuistis percircuncisionem Christi Coloss. 2. 11. Itẽ, etenim Pascha nostrum pro nobis sacrificatum est, nempe Christus. 1. Corinth. 5. 7.

Verũ igitur est & quod ex illis consequitur, videlicet sacramẽta quidẽ Patrũ & nostra diuersa esse, ipsã verò rẽ & virtutẽ & substantiam eandem, idquod per calumniosam imperitiam à Manichæis negari, iure quæritur Augustinus.

Falsum est ergo quod Vega asserit, spiritualem mãducationem nihil aliud esse quam mentis eleuationem & figuratam manducationem Christi.

4. Realem verò manducationẽ conflat ex vtraque priori: & vult corpus reale Christi ore corporeo comedi, per consequens in verum stomachũ traiici (quod prorsus est Capernaiticum, & ad Berengarii palinodiam, seu concilij Romani confessionem accommodatum) deinde mentem suo modo pasci non Christi corpore, sed Christi memoria, fide & dilectione. Per consequens impij id est, canes & porci reale Christi corpus comedent. Pii vero aliquid amplius habebunt, pascetur enim eorum mens, memoria, fide & dilectione. Habes, Lector cœnæ Iesuiticę præclaram descriptionem Vegæ penicillo expressam, cui nouos colores deinde Gregorius Valentianus addidit, vt fucum superstitiosis faceret. Quod autem subdit peccatores indignè carnem Christi comedentes mortem æternã manducare, explicatione indiget. Qui carnem Christi edit habet vitam æternam, Ioan. 6. Impij non habent vitam æteruam. Ergo Christi carnem non manducant. At (inquit Vega) sola reali manducatione, id est orali, carnem Christi comedunt. Cedo testimonium Parmeniani Iesuitæ. Pauli locum proferũt 1. Corinth. 11. quod indignè accedentes non discernunt corpus Domini, & rei fiunt mortis illius. Ergo corpus reale sumunt. Falsissimũ est consequẽs. Non rei sunt quòd receperũt corpus Domini, sed quod non diiudicarunt, ideóque reiecerint. Oralẽ autẽ manducationẽ cũ realẽ appellat Vega, cænã Domini impiorũ causa institutã esse asserit, naturã itaque vsũ & finẽtũ verbi Dei tũ sacramẽtorũ impiè verisChristianis tollere conatur.

Quoniã vero tanta est Vegæ confidẽtia vt de Augustino ceu impiorum fautore gloriari ausus est, pauca quæcã adderelibet ex vetere illo Ecclesiæ Theologo, testimonia quæ Iesuiticã insaniã satis supérque improbant, Hæc igitur Augustinus.

Libro 21. de ciuitate Dei cap. 25. *Nõ dicẽdũ est eũ mãducare corpus Christi, qui in corpore nõ est Christi.*

De sacramentali pane, qui corpus dicitur, minimè loquutus est Augustinus: quũ hũc panẽ impij edãt. Ergo de corpore reali, q̃ neque oraliter neque spiritualiter comedũt. Impij nõ sũt in corpore Christi. Nemo igitur (nisi Iesuita) dicat eos manducare Christi corpus.

Eod. lib.

Eod. lib. & cap. Nec isti ergo (impij) dicẽdi sunt mãducare corpus Christi, quoniam nec in membris compu andi sunt Christi. Vt enim alia taceam non possunt simul esse membra Christi & membra meretricis.

Nouam manducationem commenti sunt Papistæ, qua impij manducant & non manducant reale Christi corpus, quam si potest nobis ex orthodoxa antiquitate confirmare Vega, vicerit sanè. Ostendat igitur quosdam simul esse posse membra Christi & Satanæ. Aut designet nobis modos illos mirificos manducationis impiorum, de qua tantopere bonus Iudæ socius sollicitus apparet.

Augustinus addit, Denique Christus dicens, Qui mãducat carnem meam & bibit sanguinẽ meum in me manet & ego in eo, ostendit quid sit non Sacramento tenus sed reuera corpus Christi mãducare, & eius sanguinem bibere. Hoc est enim in Christo manere, vt in illo maneat & Christus. Sic enim hoc dixit, tanquam diceret, Qui non in me manet, & in quo ego non maneo, non se dicat aut existimet manducare corpus meum, aut bibere sanguinem meum. Non itaque manẽt in Christo, qui non sunt membra eius. Non sunt autem membra Christi, qui se faciunt membra meretricis, nisi malum illud pœnitẽdo esse destiterint, & ad hoc bonum reconciliatione redierint.

Tract. 26. in Ioann. Sacramentũ de mẽsa Dominica sumitur, quibusdã ad vitã, quibusdam ad exitium. Res verò ipsa cuius Sacramẽtum est, omni homini ad vitam, (obserua lector, aduersus Vegæ & Gregorij de Valentia præstigiosas distinctiones) nulli ad exitiũ, quicũque eius particeps fuerit.

Tract. 59. in Ioann. *Illi mãducabãt panẽ Dominũ; ille panẽ Domini contra Dominũ: illi vitã, ille pœnam:*

qui enim manducat (panem Domini, non panem Dominum) indignè, ait Apostolus, iudicium sibi manducat.

Sentent. Prosp. 339. *Escã vitæ accipit, & poculum vitæ bibit, qui in Christo manet, & cuius Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo, nec corpus eius manducat, nec sanguinem bibit: etiam si tantæ rei Sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie accipiat.*

Porro, quum de præsentia corporis Christi egimus, tum ex Augustino: tum ex aliis probauimus corpus illud nõ sub specie panis contineri sed in cælo manere, & spirituali modo sola fide percipi. Supersunt autem infinita eiusdem veteris Patris testimonia à Theologis orthodoxis nostro hoc seculo aduersus præsentiam illam carnalem & manducationem oralem prolata, quæ cùm Vega expendere debuerit, decebat illum ea refellere aut legere, priusquã ad nouas & impias distinctiones confingendas transiliret.

Quum autem Augustinum sentiret sententiæ Papisticæ esse aduersarium, cum in suas partes variis artibus Vega pertrahere conatur, prolixa quadam garrulitate quæ ad hæc capita retulimus.

1. Quum Augustinus dicit, vt quid paras dentes & ventrem? crede & manducasti: nõ de Eucharistia, sed de pane profano locutus est.

2. Patres spiritualem manducationem extollũt: nec propterea realem, id est oralem tollunt.

3. Augustinus variis locis scripsit nos sanguinem Christi bibere, illum in nos intrare, in os Christiani Dominicum corpus prius quam exteri cibi intrare, Christum in Cœna se ipsum suis manibus portare. Nos fideli ore & corde suscipere, Iudam inter innocentes discipulos accepisse pretiũ nostrum, neminem Christi carnem manducare quin prius eam adorarerit, impios eam manducare & adorare.

4. Augustinum, & si nomine corporis, Ecclesiam aliquoties intelligat, realem corporis Christi mãducationem in Eucharistia nihilominus asserere.

Ad pri-

Ad primum respondeo, Augustini locum, quem Vega profert ex 25. tract. in Ioann. aduersus Vegam testimonium dicere. Ita enim Augustinus, Iesus dixit eis, Hoc est opus Dei, vt credatis in eũm quem misit ille. Hoc est ergo manducare cibum non qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Vt quid paras dentes & ventrem? Crede & manducasti. Et *tract.* 26. Credere in Christum, hoc est manducare panem viuum. Qui credit in eum, manducat, inuisibiliter saginatur, quia & inuisibiliter renascitur. Vides, lector, & deprehendis Vegam in manifesto mendacio: & tamen audet, candidus ille Iudæ socius ac impiorum patronus, orthodoxis Theologis post Gratianum Augustini testimonia proferentibus, impudentiæ crimen impingere.

Ad secundum, dicimus Patres nullam oralem realis corporis Christi manducationem Ecclesiæ Dei propõsuisse. imo verò Christianum populum diligenter admonuisse vt sursum corda haberent ad Dominum. Spiritualem autẽ manducationem, id est realem carnis Christi virtute Spiritus S. & fide perceptionem semper inculcasse. modò figuratis & Sacramentalibus locutionibus, modo hyperbolis quibusdam, vtẽtes, quæ ad analogiam fidei & Sacramentorum naturam relatæ, optimè conuenunt, meo quidem iudicio, & ad fidei nostræ cõfirmationem quamplurimum conducunt.

Ad tertium, Augustini dicta omnia ad corpus Sacramentale referenda esse asserimus: alioquin absurda & impia, perpetuæque Augustini de Eucharistia sententiæ contraria essent. Quod cùm in sectione de præsentia perspicuè sit explicatum, hîc repetere haud necessarium esse duximus.

Ad postremum, nullus reperietur Orthodoxus Theologus inter eos, quos Sacramentiperda Vilnensis Sacramẽtarios appellat, qui sic argumentetur: Augustinus per corpus Christi societatem beatorum & corpus mysticum intellexit. Ergo Christus in Cœna dedit edendum corpus illud mysticum nõ reale. Iesuitica seu impudentissima est hæc calumnia, quæ nulla responsione indiget, vt quæ sit à confessionibus & catechismis editis Christianarum Ecclesiarum nomine millies refutata.

Gregorius de Valentia libro 1. de Eucharistia, cap. 5. Nõnulla profert, quæ etiam si antea refutauerim in explicatione as-

sertionum Vilnensium,tamen quum iste putet se aliquem esse,& andabata nouus in omnes incurrat,quid in Papisticę opinionis tuendæ gratiam proferat videamus.Hæc autem ille.

Patres non modo simpliciter asserunt personam existentem in Eucharistia esse verum Deum & hominem: sed,quod amplius est,hac etiam assertione tanquã firmissimo & notissimo fundamento sæpe usi sunt ad refellendos varios hæreticorum errores.

Esto.Ludit tamen Gregorius in vocula *existentem*: & fallaciam aliam occultat,quum Eucharistiæ meminit. Inclusionem enim Christi θεοφορικὴν sub panis specie nusquam in Patrum scriptis reperiet. Quum autem ita arguit, Christus est in Eucharistia:ergo Christi corpus latet sub specie panis Sacramentalis: &,Christi caro in Sacra Cœna percipitur: ergo ore corporeo caro Christi θεοφορικὴ sub panis specie existens percipitur: Iesuitam, id est impudentissimum Sophistam agit.

Nam Irenæus inde probat contra Valentinianos (lib.4.cap.34.)Christum esse Filium Dei Patris,fabricatoris mundi,quoniam fateri eos necesse sit, Eucharistiam esse carnem Filii Dei. Ibidem etiam contra eosdem probat futuram nostræ carnis resurrectionem:quoniam corpore,inquit,& sanguine Domini alitur. Item ex eodem fundamento probat contra Gnosticos, Christum venisse in vera carne: (lib.5.cap.2.) Quoniam alioqui neque calix, inquit, Eucharistiæ, communicatio sanguinis eius esset,neque panis quem frangimus communicatio corporis eius.Sanguis enim non est nisi à venis & carnibus,& à reliqua, quæ est secundum hominem substantia.Et infra,inde etiam probat futuram resurrectionem: Quomodo negant,inquit,carnem capacem esse donationis Dei,quæ est vita æterna,quæ sanguine & corpore Christi nutritur,id est,(subdit Gregorius)quæ carnem Christi reipsa percipit.

Ex Irenæi locis colligit Gregorius,non fide tantùm & spiritualiter,sed etiam ore corporeo carnem Christi & sanguinem sumi.Respondẽt autem orthodoxi Theologi ab Irenæo priore loco non principaliter,aut ex professo agi de Eucharistiæ negotio, sed propter aliud & per alterius argumenti occasionem.Erat enim ei propositum, argumento a pane & vino Eucharistiæ sumpto,aduersus hæreticos probare, carnem nostram resurrectionis & vitæ æternæ capacem esse. Oportet igitur ex hoc propositæ disputationis fine & scopo, atque prout argumenti huius vis & ratio postulat,ea quæ ab Irenæo dicuntur intelligi.Quod itaque carnem nostram vitæ æternæ capacem esse probat,ex eo,quia carne & sanguine Christi nutriatur:ũ de nutritione illa naturali intelligatur, quia substantiali quadam conuersione alimenti in carnis nostræ naturam alitur,augetur,constat,& sustentatur ipsa caro, vt quidem sensisse videtur Irenæus,quis non animaduertit hæc de vero & proprio Christi corpore & sanguine,nulla prorsus argumenti probabilitate,potuisse ab Irenæo proferri? Non enim iste cibus carnis Christi,vt dicit Augustinus,in manducantem transmutatur,sed ipse eum qui manducat in se transmutat. Neque hoc planè nouum & inauditum in Ecclesia paradoxon concessuri erant hæretici, contra quos tamen ex magis notis & confessis disputare soliti sunt Patres. Quapropter de pane & vino Eucharistiæ, quæ suo quodam modo corpus & Sanguis Christi sunt,sensisse Irenæum,nemo est qui facilè non intelligat.Id enim sequentia eius verba clarè ostendunt. Dispositio „ (inquit)quæ est secundũ hominem,quæ ex carne, neruis & „ ossibus cõstat(id est corpus)de calice qui est (Sacramentali„ ter)sanguis nutritur,& de pane qui est(Sacramẽtaliter)corpus,augetur.Satis autem ex eo probatur carnem nostram resurrectionis & vitæ non esse incapacem, quod in Dominica Cœna & instituto Christi vescitur pane & vino Eucharistiæ, quæ corporis & sanguinis sui appellatione honorauit. Cùm enim hæc in carnis nostræ alimentum transeant, non sunt tãquam vulgare quoddam communis cibi & potus, sed velut cæleste immortalitatis alimentum,considerandæ & æstimandæ vt pote, quod mystica & sacramentali analogia & significa-

catione sua pignus & testimonium,seu arrha sit, fructum redemptionis per corpus & sanguinem Christi ad carnem nostram pertinere, vt sicut anima veri corporis & sanguinis Christi communicatione ad vitam æternam pascitur: caro autem mystico & Sacramentali: sic inde totus homo ad immortalitatem & vitam æternam redemptus intelligatur. Hinc apud Patres panis sacramentalis,cælestis panis, sanctissimum alimentum, immortalitatis semen & alimonia: & à Nicena Synodo nostræ resurrectionis symbolum vocatur. Est itaque huius argumenti,quo in confirmanda carnis nostræ ad vitam resurrectione ab Eucharistia vsus fuit Irenæus,hæc sententia: In oblatione Eucharistiæ prædicatur communicatio & vnitas carnis & Spiritus cum Christo:quia non communis panis,sed vocationē & verbum Dei percipiens Eucharistia est. Quemadmodum ergo hæc Eucharistia duabus rebus constat, terrena videlicet & cęlesti:ita quoque non tantùm Spiritus noster, vt Valentinus & Martion voluerunt, sed & corpora nostra Eucharistiam percipientia,qua alūtur & nutriuntur, iam perpetuò non erunt futura corruptibilia,sed vna cum Spiritu & anima spem resurrectionis habent. Eóque modo in vera ratione elenchi,consonans Irenæi sententia Eucharistiæ est, & Eucharistia vicissim ipsius sententiam confirmat. Alioqui si in applicando & obsignando in credentibus hoc nostræ redemptionis beneficio & opere (cuius ob causam Cœna Dominica est instituta)nullus sit carnis,quasi huius doni incapacis,nullus habendus respectus, frustra videri posset Christus corporalem symbolorum panis & vini,quæ in mysterio corpus & sanguis ipsius in mortem pro nobis & redemptionis nostræ pretium tradita sunt,sumptionē instituere, eáque corpus & sanguinem suum vocare voluisse. Quin potius sicut à fructu,ita quoque à mysterio redemptionis,quod in Cœna agitur,carnem fuisset excluſurus. Quoniam verò carnem redemptionis mysterio,vt cibo & potu,quo nutriatur, dignatus est Christus:rectè hinc contra hæreticos infert Irenæus, etiam fructus redemptionis,adeóque vitæ æternæ, carnem non esse incapacem,sed spem resurrectionis, cuius symbolum pignus & arrham accepit,habere.

Ad alterum Irenæi locum ex lib.5.cap. 2. respondent orthodoxi Theologi voluisse Irenæum veritatem ceremoniæ & af

& assumptæ carnis in Christo à redemptionis & Eucharistiæ mysterio probare:ac si diceret,Si veram carnem, qualis est nostra non habuit,nec assumpsit Christus: ergo nec in nostræ carnis redemptæ Sacramentum institutæ esset vera carnis ipsius in Eucharistia communicatio. Quod si alia & diuersa est ratio veritatis carnis Christi in cōmunione Eucharistiæ, quam qualis per incarnationis œconomiam est assumpta, non valeret istud Irenæi argumentum, à communicatione carnis Christi in Eucharistia, ad veritatem ipsius in incarnationis œconomia. Proinde ex hac argumēti,ratione istam carnis Christi veritatem talem intelligi, suáque notione animo concipi oportet,qualem per assumptionis œconomiam, seu dispositionem,nobiscum,vt membris suis communem habet Christus. Eadem est ergo, quod ad substantiam eiusque naturales proprietates attinet,carnis & sanguinis veritas,in capite & membris,quæ ab incarnationis & Eucharistiæ mysterio, & ab ea quæ in vtroque isto mysterio nobiscum est carnis Christi communicatione probatur. Alioquin enim si ad communicationem corporis Christi in Eucharistia necessaria est corporalis præsentia sub specie panis,& propter illā præsentiam naturalium ipsius proprietatum mutatio, quomodo ab eiusmodi corporis communicatione constare & valere argumentum posset,ad probandam corporis Christi veritatem, in assumptis nostræ naturæ proprietatibus, aduersus Martionis & Valentini phantasma? Refutatur itaque hac perspicua Irenęi sententia (quæ nullam de orali manducatione voculam significationemve continet) papisticus error de reali existentia inuisibilis corporis in pane, eiúsque orali manducatione. Cuius enim corporis veritas in assumptis nostræ naturæ proprietatibus, contra Martionem & Valentinum, ab incarnationis & Eucharistiæ mysterio non probatur: tale etiam corpus non est panis Eucharistiæ, nec vlla ipsius in hoc pane fieri communicatio potest.

Reipsa igitur carnem Christi percipimus in Eucharistia, realem quidem fide spiritualiter, Sacramentalem ore corporeo. Et hæc quidem, quo ad Irenęi testimonia dicta sunto. Pergamus ad alia Gregorij allegata. Sic igitur ille.

Præterea D. Hilarius,lib.8. De Trinitate,probat

veritatem corporis & sanguinis Christi, ex eo quòd vera caro & verus eius sanguis sit in hoc Sacramento. Item probat ibi Patrem, & Filium & Spiritum sanctum, non tantùm vnitate voluntatis, sed etiam vnitate reali & naturali vnum esse, sicut nos cum Filio efficimur vnum, reali & naturali coniunctione corporum in hoc Sacramento.

Pag. 103. 104. 105. 106. huius operis Hilarij locus à Vegæ cauillationibus vindicatus est, & prolixè explicatus. Ad Gregorium itaque reuertor.

Diuus etiam Cyrillus (inquit) lib. 10. in Ioann. cap. 13. ex eadem veritate confirmat contra Arianos, Christum non modo secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem, influere in nos, tanquam vitem in palmites, vitam gratiæ, quia nimirum eius corpus & sanguis ad vitam spiritualem in Eucharistia sumitur.

Cyrilli consilium antea ostendimus, pag. 38. 39. 40. 41, quibus addo, statum causæ vnde Cyrilli verba intelligenda sunt à Gregorio nõ expendi. Præterea, inhabitatio illa Christi, qua communicatione carnis suæ in nobis secundum corpus esse dicitur, per eum modum intelligenda est, qui congruit ad rationem vitis & palmitum, capitis & membrorum: & quũ mystica benedictione fiat, non potest nisi piorum & fidelium esse propria. Neque enim ex Cyrilli sententia, Christus communicatione carnis suæ per mysticæ benedictionis virtutẽ corporaliter in aliis habitare dicitur, quàm quorum spiritualiter & corporaliter est vitis, & ipsi palmites, qui vitam inde acquirunt, &, dicente Paulo, Vnum in Christo corpus sunt. Est itaque quo ad ipsum inhabitationis modum spiritualis. Vt enim per vnum spiritum omnes in vnum corpus baptizati, atque per hoc corpus & membra Christi sumus: eodem modo communicatione carnis ipsius, quæ sit spiritu, naturalis vitæ corpori eius coniungimur. Sic de nostri in Christo reformatione alibi idem Cyrillus scribit his verbis: Reformamur quodammodo

modo ad imaginẽ diuinam, nõ quidem corporalem sustinentes reformationem: hoc enim stultum esset putare: sed per hoc quod participes sumus sancti Spiritus, etiam Christum in nobis recipimus. quotquot enim in Christum baptizati estis, Christum induistis.

Quum autẽ Gregorius alio scripto explicuerit, qualis sit hæc communicatio carnis, per quam Christus in nobis corporaliter habitare dicitur: deinde, quid sit, mysticæ benedictionis virtute in nobis fieri, in percipienda hac carnis Christi communicatione: denique, quomodo hinc Christus humanitate carnis suæ vitis nostra sit & nos palmites, ad efficiendam vnitatem corporis & membrorum cum ipso, & hauriendum ex eo spiritualis vitæ motum & sensum: prolixius responsum accipiet. Interim hoc habeat, mysticę benedictionis virtutem non in pane fieri, sed totam hanc mysterij virtutem (vt idem Cyrillus ait) vera cognitionẽ Christi parturiri, nec per carnis suæ communicationem Christum esse in pane, sed in nobis, hoc est fidelibus, quò secundum carnem hoc modo vitis nostra sit, & nos palmites. Porrò ad manducationem oralem Gregorius locum Cyrilli applicans, impios esse vitis cælestis palmites non sine horrenda blasphemia asserit. Addit autem ille.

Patres sæpe notant, propter hanc coniunctionẽ realem & naturalem corporis nostri & corporis Christi, effici nos quasi vnum corpus cum Christo, ad modum quo dicuntur coniuges propter corporalem coniunctionem esse vna caro. Atque hanc vnionem & quasi admixtionem realem & corporalem cum Christo diligenter ideo distinguunt à coniunctione & vnione spirituali cum eodem per gratiam.

Non quasi sed planè Sophistam agit Gregorius. Quid enim hæc sibi volunt, nos effici quasi vnum corpus? & admixtio illa quasi realis & corporalis? nisi vt imperitis illudat? Efficiuntur Christiani vnum corpus cum Christo, non quasi vnum corpus. Vniuntur verè & admiscentur cum Christo, nõ quasi. Sed quomodo sint illud corpus, & quomodo membra cum capite vniantur, Gregorius manducationis oralis patro-

Universidad de Deusto Biblioteca

nus,non probat.Testimonia autem quæ ex Irenæo, Cyrillo, Tertulliano & aliis profert errorem Papisticum nullo modo iuuant. Quòd ad Irenæum attinet,eius sententiam paulò antè expendimus. Sequitur Nyssenus à Iesuita citatus, sed mala fide,id est,mutatus & deprauatus. Quemadmodum parũ fermenti,teste Apostolo, totam massam sibi similem reddit, sic corpus illud viuificum in corpus nostrum ingrediens, totum in se transfert & commutat, sibíque simile & immortale (futurum suo tempore,quæ addidit Iesuita, vim Nysseni verbis faciens)reddit.Necessarium enim est,quo ad fieri potest,vt natura nostra vim salutarem intra corpus admittat.

Nyssenus postquam renati hominis structuram ex corpore & anima coagmentatam esse, atque vtroque illo quidẽ saluandos aditum ad vitam apprehendere necessario oportere dixit:animam per fidem, vitæ vnitam, vitæ communionem habere, corpus verò etiam aliò in consociationem cum Saluatore transire subiungit: cuius deinde hanc addit explicationem.

» Quemadmodum qui per insidias venenum hauserunt, » alio medicamento vim illius mortiferam restinguunt (o- » portet autem sicut venenum,sic quoque remedium homi- » nis viscera penetrare,vt per illa in totum corpus virtus me- » dicatrix diffundatur)ita nos etiam, qui venenum,quo natu » ra nostra infecta & corrupta est, degustauimus,vicissim ne- » cessario indigemus remedio,quod corruptioni huic seu in- » fectioni medeatur, intráque nos assumptum, damnũ illud, » quod corpori venenũ prius intulit contraria operatione sua » depellat.At quale hoc potest esse remedium? Nullum cer- » tè,nisi corpus illud,quod morte potentius esse declaratum » est & vitam nobis restituit atque reparauit. Nam,sicut Apo- » stolus ait,modicum fermentum totam sibi massam consi- » milem reddit. Sic & illud corpus, quod à Deo factum est » immortale,in nostrum corpus ingressum, totum hoc in se » transmutat atque alterat. Nam vt venenum lethiferum sa- » lutari medicinæ commixtum, totam mixturam corrum- » pit: ita immortale corpus, cum, qui illud percipit in suam » naturam omnino transmutat.Non potest autem aliter quic » quam in corpus nostrum peruenire, nisi per cibum & po- » tum viscеribus inferatur. Necesse est itaque, vt natura nostra,

» nostra,quoad eius fieri potest,viuificam illam virtutem in- » tra corpus admittat.

Hæc Nyssenus de iis,quos animâ per fidem vnitos, etiam quo modo corpore in consociationem cum Christo per mysteria coniungantur,ostendere conatur: quæ si de substantiali symbolorũ panis & vini in assumptum corpus & sanguinem Christi facta mutatione sẽsisset,prorsus esse Capernaitica intelligere potuisset.At longè se aliter res habet. Voluit enim primò ostendere, corpus Christi esse verum & salutare illud antidotum,quo nostrum corpus à corruptione peccati ad vitam reformatur.Deinde,sicut remedium, vt veneno resistat, intra corpus assumi oportet:ita quoque immortale illud corpus intra nos recipi, nostróque corpori coniungi oportere. Quò pertinet duplex illud adductum simile de fermento & veneno,salutari medicinæ admixto.Cui cõsentanea sunt,quæ in eandem ferè sententiam Cyrillus(à Iesuita in medium pro- » ductus)scribit,Si quis ceræ liquefactæ aliam ceram infude- » rit,alteram cum altera per totum commiscet:Sic necesse est, » vt si quis carnem & sanguinem Domini recipit, cum Chri- » sto ita coniungatur,vt Christus in ipso,& ipse in Christo in- » ueniatur. *Item*: Sicut parum, vt Paulus ait, fermenti totam » massam fermentat,sic paruula benedictio totum hominem » in seipsam attrahit,& sua gratia replet: & hoc modo Chri- » stus in nobis manet & nos in Christo. Quibus docet Cyrillus Christum in nobis per carnem esse,non substantiali ipsius in nobis existentia (alioqui & corpora nostra,& impiorũ corpora in reale Christi corpus existerent & manerent) sed mysticæ benedictionis gratia.Porrò quod hoc corpus Christi,& salutare illud antidotum,cuius immortalitate ad vitam à corruptione reparamur,intra nos assumi, & per cibum & potum in viscera nostra penetrare dicit Nyssenus, mystico sensu, & non de Capernaitica comestione, qua corporis Christi substãtia sicut venenum,quod haustum est, visceribus nostris inferatur(quod ne Iesuitæ aliique Papatus patroni quidem concesserint)intelligi voluit. Sic igitur sentit,immortale Christi corpus in nostrum corpus ingredi,& intra viscera nostra recipi,quia panis Eucharistiæ, qui Sacramentali modo in corpus Christi transmutatur,intra nos assumitur, & substantiæ nostræ permiscetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Falsissimum verò est, quod Iesuita subijcit, Ex hac corporali nostra vnione cum Christo, Patres docere quasi effectum quendam consequi (nisi impuritas conscientiæ obstat) illam alteram nostri vnionem cum eodem Christo secundum gratiam, quia scilicet carnem Christi Dei & hominis viuificatricem sumamus, quæ sit instrumentum diuinitatis in efficienda gratia.

Cyrilli, & Tertulliani lib. de resurrect. carnis testimonia profert vt mendacium illud probet. Quandoquidem verò testimonia hæc iam antè sunt explicata, ad alia accedo. Quum enim Iesuita videret quæcunque protulit de manducatione orali absurda & impia dogmata inuehere, tandem proiecto pudore, Patribus tribuit quod sequitur.

Affirmant (inquit) *corpus ipsum & sanguinem etiam* (reale & Sacramentale corpus imperitè vel potius astutè confundens) *etiam à malis & indignis* (iterum astutè omisit, impiis, id est canibus, porcis, Iudæ, & Iudæ sociis, qui idem corpus quod Petrus sumpsit percipiunt) *ore sumi sacrilego: eámque adeò oralem tantùm sumptionem distinguunt à sumptione spirituali & fructuosa, quam simul ab omnibus requirunt.*

Addit Augustini, Chrysostomi, Origenis, Theodoreti & aliorum sentẽtias, quibus confirmatur indignos accipere corpus & sanguinem Christi: quod fatemur de symbolis Sacris, quæ rerum nomina accipiunt, vt millies iam dictum est: De reali corpore & sanguine, fide sola apprehẽsis, negamus. Quoniam verò sub vnico Apostoli dicto, perperam intellecto, papisticæ blasphemiæ de impiorum manducatione (quas à Patribus se didicisse mentiuntur) latent, illius dicti vim ex orthodoxo antiquitatis consensu expendere libet. Sic ergo Iesuitæ argumentantur: Qui manducant indignè in mensa Domini, iudicium sibi manducant & rei fiunt corporis Christi. Impij indignè manducãt. Ergo corpus Christi, cuius rei fiunt, verè manducant.

Vt huius argumenti ratio & consequentia valeret, hanc ei maiorem præponi, seu confirmationem addi oporteret: Indignè manducans panem Domini, non potest iudiciũ sibi manducare, nec reus corporis Christi fieri, nisi etiam sub specie panis corporaliter præsens manducet corpus Christi.

Verùm, hæc propositio cùm euidenter sit falsa, & Scripturæ authoritate destituatur, falsa quoque est istius argumenti consequentia. Duo quidem affirmat Paulus, primò, indignos etiam panem Domini manducare, hoc est, Sacramentorum communioné (vt ait Augustinus) habere. Secundò, quoniam in institutæ hac panis Dominĩ mãducatione, mortis ipsius annuntiatio est, ideo indignè hunc panem, quasi alium quemuis communem cibum, manducantes, iudicium sibi manducare, & corporis Christi reos fieri. Quoniam enim symbola sacra sunt corporis Christi in mortem pro nobis traditi μνημόσυνα, (seu ὑπομνήματα mortis Christi, vt ait Basilius) qui hæc ita non percipiunt, corpus Domini non dijudicant. Tertium autem, quod eam præcipuè ob causam rei fiant, quia videlicet ipsum quoque sub panis specie Christi corpus latens & inuisibile, verè, hoc est corporaliter & ore, sed indignè accipiant & mãducent: illud verò neque Paulus docet, neque causa afferri potest cur concedendum sit. Denique nec olim hoc ita in veteri Ecclesia intellectum & creditum fuisse testimonio esse possunt Patres, quorum dicta quædam ex Gratiano protulimus. Verba Pauli autem quum Iesuita expendere noluerit, haud miror eum perceptionem signorum & rerum significatarum confudisse, impiisque tribuisse quod solis Christianis datur, videlicet vt Christi fiant κοινωνοὶ καὶ σύσσωμοι, hoc est, compartícipes & cõcorpores.

Est autem Orthodoxæ Antiquitatis (cuius fidelis interpres D. Augustinus, instar omnium, mihi est) firma & constans de
» Dominicæ Cœnæ negotio sententia: Quod sicut aliter cor-
» pus Christi in Sacramento, & suo modo, aliter autem
» re vera esse & dici intelligit: sic etiam aliud visibiliter, ore,
» & foris in Sacramento, aliud verò spiritualiter, intus, & in
» veritate accipi tradit. Eos itaque qui in Christo non manẽt,
» nec in quibus manet Christus, spiritualiter & in veritate car
» nem ipsius non manducare, nec sanguinem bibere: sed visi-
» biliter & carnaliter Sacramentum corporis & sanguinis ore
» tantùm & dentibus premere. Sic alios esse qui percipiunt
» tantùm visibilem Sacramenti cibum: alios qui etiam virtu-

» tem Sacramenti. De his qui visibile Sacramentum tantum-
» modo percipiunt, ait Augustinus, tract. 26. in Ioann. Et nos
» hodie visibilem cibum accepimus, sed aliud est Sacramen-
» tum, aliud virtus Sacramenti. De his autem qui virtutem
» Sacramenti etiam percipiunt, ait, Qui manducat intus, non
» foris: qui manducat in corde, non qui premit dente. Et
quemadmodum illud, quod est suo modo, opponit ei quod
» est reuera corpus Christi: cùm inquit, Cælestis Eucharistiæ
» panis suo modo est corpus Christi, cùm reuera sit Sacramē-
» tum corporis, sicut Baptismus, Sacramentum fidei, fides est:
ita etiam Sacramento tenus & reuera carnem Christi manducare discernit. Omnino enim quod in vsu & communione Sacramenti accipitur, aut foris & dente manducatur, aut intus & in corde.

Ac proinde ex his liquidò constat, Antiquitati Orthodoxæ ignotum fuisse tertium illud manducationis in Cœna genus recenter à Papistis inuentum, quo vera Christi caro, quasi realiter sub specie panis existens, neque spiritualiter ad mansionem Christi in nobis efficiendam accipiatur, neque visibiliter & carnaliter ore & dentibus prematur, sed tamen supernaturaliter & inuisibiliter sub specie panis externa oris perceptione deglutiatur. Quo nugatorio commento hæc verba, *Hoc est corpus meum*, propriè quidem & iuxta τὸ ῥητὸν: Sed illa, *Accipite & manducate*: item, *Bibite ex hoc omnes*, alio modo, hoc est, propriè de panis & vini specie, alio item modo & impropriè, & tamen corporaliter, de ipso corpore & sanguine Christi intelligenda esse pertinaciter contendunt. Et tamen corpus, quod ita manducari fingitur, neque corporeum quicquam in carne & ossibus habere, neque in os & ventrem ingredi, nec dentibus premi, aut faucibus excipi & deglutiri, conceditur.

Absurda ista omnia quum Gregorius Valentianus præsentiret, & tamen tegere vellet, tandem, vt Capernaiticum dogma de orali carnis mãducatione stabiliat, in hæc verba erũpit.

Illud etiam obseruatione dignissimũ est, quod asseuerãt Patres, Christum ipsum in vltima Cœna comedisse in hoc Sacramento (*in hac Sacramenti voce latent paralogismi Iesuitici*) sumsisse corpus, & bibisse proprijs sanguinem. Quod certè intelligi non potest secundum gratiæ participationem Caluinianam. (*Quid dicat Gregorius, aut quid dicant Orthodoxi Theologi, quos vocat Caluinianos, omnino nescit.*) Nam neque gratiæ aliquid Christo post momentum incarnationis de nouo accessit, & inauditum est (*andabatismus Iesuiticus*) quod caro ipsa & sanguis Christi fuerit causa instrumentalis & effectiua alicuius gratiæ, quæ vnquam animæ Christi daretur. Oportet igitur de orali sumptione intelligere quod Patres dicunt, Christum sumpsisse suum corpus. Ita expressè Chrysostomus. *Ne turbarentur*, inquit, *Apostoli, primus ipse suum sanguinem bibit.* Item, Hieronymus: *Ipse*, inquit, *conuiua & conuium, ipse comedens & qui comeditur.*

Quum Gregorius se Theologum profiteatur, satis mirari nequeo eum dicta Patrum nunquam distinguere velle: nã ad eam insaniam demum adigitur, vt de reali Christi corpore intelligat quod Chrysostomus & alij dicunt, Christi corpus in hoc Sacramẽto, videri, tangi, intra nos sumi, dentes carni eius infigi, linguã sanguine cruentari, facere corpus Domini in arca, contrectari manibus, concludi visceribus, &c.

Ista autem Augustinus distinxit, innumeris locis, Sacramentum corporis videlicet, solum in Sacramento corpus, & caro in Sacramẽto. Vnde fit ait, Sacramentũ corporis & sanguinis Christi ace pere, & malus esse potes: corpus autem Christi re vera mãducare dæmõs nõ est, qui in corpore non est Christi.

Cæterùm quia sacra symbola etiã ipsarũ rerũ nominibus, quarũ sunt Symbola, adeóque panis Eucharistiæ suo modo est & vocatur Christi corpus, quia videlicet tã magnæ rei est Sa-
» cramentũ &, vt apud Theodoretũ Orthodoxus ait, Symbola
» mystica earũ rerũ nomina suscipiunt, quarũ symbola sunt:
» *Item*: Christus in mysteriorum institutione panẽ corpus suũ
» appellauit, & symbolo corporis nomen dedit: Dupiex est inde Augustino & Patribus, corpus Christi Sacramentale & reale. Sacramẽtale corpus nihil aliud est quàm ipsum veri corpo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria sacramentum,eo loquendi modo,quo symbolū rei significatæ nomine appellatur. Quoniam enim ex Orthodoxa de mysteriis doctrina,in ipsorū actione & cōsecratione ipsa symbola mystica corporis & sanguinis nomē & appellationē suscipiunt:& symbolū rei,nomine ipsius rei vocatur: necessariū & cōsequens est omnino aliud esse corpus reipsa & per naturā: aliud,quod propter spiritualē mysterij virtutē nomine ipsius corporis vocatur.Hoc corpus Christi quotidie creari, benedici,cōsumi, frangi,diuidi,ipsi dētes infigi, in terrā cadere, in arca iacere,cōtrectari manibus,visceribus concludi,&c.passim dicitur & legitur apud Patres.Sed hæc nō respectu cuiusdā inuisibilis existentiæ corporis sub specie panis, sed de illo ipso,quod sic corpus esse dicūt,id est de sacramētali pane volunt intelligi.Alioqui nō ipsum Sacramentū corporis Christi secundum quendam modum esset Christi corpus, sed illud quod in Sacramento realiter existeret,reuera & propriè corpus Christi dicendum foret.

Quæ autem ex Chrysostomo & Hieronymo protulit Iesuita,eum sensum recipiunt quem Augustini locus in Psal.33. „ Serm.1.& 2.Ferebatur Christus in manibus suis. Quomodo „ ferebatur in manibus suis? Quia cùm commendaret ipsum „ corpus suum & sanguinem,accepit in manus suis quod noscunt fideles,& ipse se portabat QVODAMMODO (quodammodo,id est Sacramentali modo,sanguinem suum,seu vinum quod sanguis est Sacramentaliter,videbat: quodammodo seipsum,i.panē mysticū nomine Christi decoratū, comedebat) cùm diceret. *Hoc est corpus meum.*

Superiora,ex Antiquitatis orthodoxo consensu,quāta brevitate à me fieri potuit,collecta, Iesuiticis paradoxis opponere visum est.Gregorium verò Valentianum, nouum Ismaelitam,peculiari scripto aliis Theologiæ candidatis coercendum relinquere præstat,quàm repetitis verbis detinere lectorem.

De communione sub vtraque specie,de reseruatione, de sacrificio item & missę Papisticę erroribus, quum ex canonibus Gratiani cum Iesuiticæ sectę magistris conferre instituissem, & posteriora hæc pars integra à Typographo ante proximum mercatum absolui non posset,reliqua in aliud tēpus (si Deus voluerit)absoluenda reieci.

FINIS.

Errata præcipua in Io.Serrani responsionis parte posteriore emendanda.

Pag.2.lin.16.Tirronijs,legē Turnoniis. p.4 l.17. nationes l.notiones 5.7.ἐπεξεργασίαι l ἐπεξεργασίαν. 7.4.quod l.quam. 8.18.circumueniri possit l.circumuenire possis. 11.31.Te tu ipsum l Tu teipsum. 12.20.D.l.Dei.& 34.ædifitio l.ædificio. 13.11.solicitudo Scripturam l solicitudo!Scripturam. 17 23.antecedebat l antecedat.& 24. Aristotelis l.Aristoteli. 18.2.Qui l.Quī & 4.metiatur: l.metiatur? 19.10.adhuc l ad has. 20.7.Tum l Tuum.& 13.est,notum l.est notum.& 27.veritati.l.veritati? 22.22.luculenta l.lutulenta. 25.36.tributam l.tributum. 26.18.Domini?l.Domini.& 26. Nam l.Num 28.5.sacram depositam l. sacrum depositum 37.8.Qui l.Quī.41.19.acceptum l.acceptam. 42.17.Danielis l.Dauidis. 43.14.Aureum l Auream.& 17.tria l.trita.græca item ead.pag.emēda & distingue,& 23.excellit l.excellitis.& 25.egglomeratis l.agglomeratis.44.8.disputata l.disparata.& 23. confluus l.cōflans.& 29. idiotissimo l.Idiotismo.46.10.quā l.quum.& 23.quæ l.meæ.48.35. eum l eam. 50 5.auersaris l.auersatur & 19.Analogiam l. Analogia.& 36 perfectissimè contineri) l.perfectissimè contineri, 55 15 Christo l.in Christo 57.16.institutæ huc satis l.instituto,plus satis 59.19.Heralij l.Heraclii 61.36 huc l.hunc.62 30 autoritate,de qua iustitia l.autoritatem,de qua instituta 63. 17.de re veritatis l.de rei veritate 65.6.commune l.communio 66.2.pennosa l. pannosa 67.11. Pontificiis l.Pontificis 68 10.ἐνδιαγγελιω l. ἐνδιάγγελιω 74.6. expugnandis l expugnandus & 12 imitatur l.innitatur 75.10.Mutatus l.Mutuatus & 18 sic l.sis 76.20.Ecclesiæ l.Ecclesia 77.25. cōcludere l.conclude 78.24.genus l.genu. 79.5 Dei l.Deo 80.8. persuadetis l.persuadeatis 81.33 raucim l.rauim 85.24. iudicio l. indicio 90.13.Nam l.Num 94.3.affiatur l affatur 96.22retinuritis l.retinueritis.& 22.generalis l generales 97.83.esse l.sunt & 29.extitisse l.excitasse 98.2.orthodoxa suos l.orthodoxa: suos & 3.pistrinam l. pistrinum 99.6 Si l.Sic & 13.Petræ l.Petri & 17.incubentē l. incubentem 102.13 Budæi l.Busæi 103.14.moderatione l.moderationem vt si qui 108 10. iure l in re 114.16.præsentat l. præsensit 116. 25.Sic l.Si 117.4 qui l.quī &24 in more l.More 118.22.imus l. viuus 119.7.Non l.nunc & 18.notasse l.notasses 121.21.iudicet l.iudicat 129.28 summa l.summam 131.12.φιλοθρησκου l.φιλοθρησκειας 139 7.reprehendo l. reprehendendo & 18. incognitas l. incognitæ 141. 15. immensum l. immensam 143. 12. habuerant l. habuerunt 144.11.ito l. ita 148. 1. confundunt l.confundit & 30. eum l. eam & 35. initatur l. innitatur & 36. innitenten l. innitērem 149. 20. non l.rem 150.8.quum l. cum 153.21. neque possimus vna l.neque possit non vna & 22. loquereris l. loqueris 156. 12.impendat l.impendit 157.5.dispensatuu l. dispensatā & 7.ꝑ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

νοητων l.κοινονῶν & 27.συμφκοδόμητω l.συμφκοδομήτω 158.6.ζωνεστως l. ζωνηστως & 24.essentiam l.esse enim & 25.coniugio l. in cõiugio & 31.augustius l.anguſtius 159.10.πυρν l.απεν 160.33.matrimonio l matrimonium 162.7.se l.te 163.32.angustiori l. augustiori 195.9.persequuntur l. persequantur & 11. adolendum l.dolendum 169.18.decretabo l.decertabo & 22.agnoscas l agnoscis 170.16.elaboraret l.elaboret 173.21. cæcutionem l.cæcutientem 179.23. videatur l.videar 187.6 Hac l.Hoc. 189.30 singulas l.singula 192.28. promisseram l.præuisurum 194.11 prætermiserit l. prętermiserint 195.25.fulgurem l fulgorem 196.29.num l.nam 197.28.Augustino figuræ l.Augustinus. figuræ 199.13.diserte nos mandata l. diserto nos mandato 200.2.filij D.P.ò incarnatique l de filii Dei,P.o. incarnatione & 13.iri.Idem l.iri:ũ idem 204.30.iniurias l.iniurius 205. 9.Ecclesia l Ecclesiæ & 10.cognoscetentur l.cognosceretur 209.24 insanæ l insana & 26. inuenit l. iuuerit & 31. euolutum l. euolutam 210.27.esse l.est 35.pistrinam l.pristinam 211.27 fœdoris l.fœderis 213.17.rerum l.reorum 215.6 indicat l.indat & 28.innitentur l.inuitentur 218.12. agendum l.agedum & 29.induturum l. inditurum 219.18.illustri sese l.illustri ratione sese 220.35. Tum l.Tuum 221.9.primo de l.primo.De 229.24.Resurrectio l. resurrectionem & 26.autem l.aurem 233.9 Contradictum l. contradictionum 240.16 Nam l.Num 244.4 nam l.num 248.17.quam l. quum 251.10.in diuinum l.diuinum 255.22 Si l.Sic 256.9.molientem l.molientem 258.18.cœnam l.coæuam 261.27 falfacia l falla cia 264.28.& 29.sine l.siue 267.11.luculenta leuiculis l.luculenta Cum leuiculis 268.dele lineam 13. 269.29.ampulatus l.ampullatus 270.28.vrget l.vrges 273.6 Basilia l. Basilio 278.9.intelligentiam & fidem l.intelligentiæ & fidei 282.1. deducat l. deducit & 23. sententiam l.sentiendum 283.1.tatione l ratio 285.36 subsistentiam l.subsistentem 286.27.ἐμεύσῃ l. ὑμεῖς 287.34.corpore l.corpus 289.3.eum l. cum & 30.augere l.augore 294.27.ad l. ab 303.27.Hoccine l Hæccine 306.7.tuum l.tum & 22.perfectè l. perfidè 307.6.nuncupabit l.nuncupabat 310.14.traditis l.traditio 311.5.probatam l.probatum. ead.l.neque ne Iesuiticis l.neque Iesuiticis.& 24.amplectitur l.amplectimur. & 35 continetur l.continentur 312.6 autoritati l.autoritate 314.23 his l.hic 316.11 hoc l.hos & 23.intricasti l.intristi 317.13 destinguitur l. distinguuntur 318.34.mqnarchiã l.monarchia 319.4.consecrationem l. consecratoriorum.& 28.primum l.nimium & 29 Quære l.Quære 320.6.nemine l neminẽ & 13.relinquantur l.relinquuntur 321.18.actã l.actũ & 19.Primã l.Primum 323.19 Apostolici l.Apostoli & 31.veram l verum 324.29.versatis l.versantis 326.13.ambo.l.amabo 327.8. terebautur l.terebantur 329.7.incertæ partem,l. incertę interrogationis partem 330.28 Theologica l.Theologia 331.20.demonstrarem l.demonstrem 332.18.tantum l.tanta 334.16. ostentione l ostensione 336.23.appellant quamquam l.appellant. Quamquam 346.18.nota l.notæ 348.20.iudicato l.indicato & 25.noxum l. nexum 349.7.oberrati l.oboriri 353.23Prophetiæ l.Propheticæ 354.9.λέξεων l.λέξεως 355.26.Euthynius l.Euthymius 356.25.ἐν διδακτοῖς l.οὐκ ἐν διδακτοῖς & 2.loquimur in doctis l.loquimur non in doctis 357.7 è Deo l.à Deo 358.29.humana Sapientia l. Spiritus Sanctus 362.1. Testimoniorum l.Testimonium 369.1.doctrina l.doctrinã 374.4.præclarissimam l.præclarissimum 377.15. expertos l.expertes 378.10.esset l.esses 380.23.garrulam l garrulum & 27. modo l mundo 381.15.non e.p.c.n.autem l nos e.p.c.n.autem l nos e.p.c.n.autoritatem & 17. confectionem l.confessionem 382.14. refutendas l. refutandas & 19 Argumentum l.Argumenti 385.4.argumentario l armamentario 387.3.Veritates l.veritate 392.10.Editis l.Editio 393.12iudicata l indicat 390.20.mendaciis l mendacii 399.13. ecquonam l. ecquodnam 402.31.re l.rem 407.13.Iudæ l Iudæi,410.11.tuas l.tuis 411.9.appellat l appellant 414.25.infirmiorem l.infirmiorum 420.1.relinquamuis l relinquamus 421.2.locis l.loci 425.13.testatur l. testamur & 16.Euniano l.Enniano & 19 cloachis l.cloacis 428.28. quod l.quor 429.25.decent l.docent! 434.28.vt tu l.vt te 435.7.siue l.sine & 15.penæ l.pœnè 436.1.Deipuræ l. Deiparæ 446.4.Erasmus l.Eramus 447.11.singulare l.significare & 14.ceremoniis l.sermonis 453.19 iure , Iacobi filia l.iure. Iacobi filii 456.14. antecedentis debueras l. antecedentis. Debueras 465.24 natam l.nato & 26. Calũnia ergo cur l.Calumniaris ergo Cur & 32.proba l probra 468.8.fratris l.fratres & 13 mentisl.momentis 469.10.constitutal. constitura & 28. tempore l.tantopere 471.20. Impertissime l. Imperitissime 483.12.enim l.cum 484.21. Augustini l.Augustinus 488.13.Tune l.Tua ne 491.5.verbi l.veteri & 7.nono l.nouo & 11.confiteri l. conficere & 16 sic l.si & 19 postea l poteſt 492.5.8.15.& 23.ὁμώσιος l.ὁμοούσιον 507.16 libine l.libidine 510.12 hospitarum l.Sophistarum 512.10.se l.te & 23 nostri l nosti 523.26.dicendi immensam l. dicendi genere Immensam 525.17.Quare specioſorum l Quære ſpecioſiorem 526.23.Iesuitæ,sunt l.Iesuitæ sunt 527.23.expliuauisse l.explicauisse 530.27. lege quem l.quam 533.31.scriptoris antiquiſſ. l. ſcrip. verbis antiquiſſ. 534.15 sententia l.ſententiam 535.35 quod si quid l quòd ſi quod 537.8.lux l.lex & 36.remissione l.remissionem

Literas inuersas , non satis expressas,interpunctiones falsas, præcipuè ad periodorum finem,aliaque correctoris Typographici venialia (propter preli festinationem) errata æquus lector feret & amendabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Errata in Gratiani Anti-Iesuitæ altera parte emendanda.

Pag. 8 lin. 18. metaphora l. metaphorræ 12. 34. constitutum l. constitui & 35. fatenter l futiliter 16. 23. quantitatiuè. Vel, vt l. quantitatiuè: velut 20. 6. Panem Sacramentalem l. Panis Sacramẽtalis 21. 23. an si l. an sit & 24. Corpus, in pane. aut spec. l. corpus in pane aut sub spec. & 34. volunt, ad l. volunt accedere ad 23. 40. audit l. ludit 25. 15. translatiuè l. translatitiè 26. 8 veritate l. veritatem 29 3. hunc l. sine & 27 euanescat l. euanescent 30 15. conueniens l. conueniunt 31. 28. diuersis l diuersa 32. 40. circonicisione l. circuncisione 35. 7. binariam l. bifariam & 22. Patrem l Patres 36. 11 legi gratiam l legi opponit gratiam 39 2 quippeque l. quippe quæ 42. 19. carnem pro vino l. carnem pro pane 47. 33. Quod l. Quid 48. 15. conuectam l. inuectam 50. 11 tum ipsius Christi, tũ omnium l. tum vt ipsius Christi, tum vt omnium 54 25. suum ait l. suum porrigens, ait 55. 11 sic l. si & 20. synodi l. synodo & 36. oralem, vt l. oralem confugit, vt 63. 13. animo l omnino & 20. ex l. ab & 25. armamentaria l. armamentario & 31. oppugnauit l. pugnauit 67. 25. Sed l. De 69 36 sanctimonij l sanctimonia 70. 36. sumenda l sumendum 71. 10. sancti viuificantur l sanctificantur 81. 11. vidit l. videt 86. 11. Teleschorum l. Telesphorum 87. 26 agit l. ait 106. 20 emerso l. diuerso 117. 13 conditissimi l. eruditissimi 121. 21 quum l. quam

Reliqua quæ in paginis sequentibus occurrunt errata, æquus lector facile emendabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca